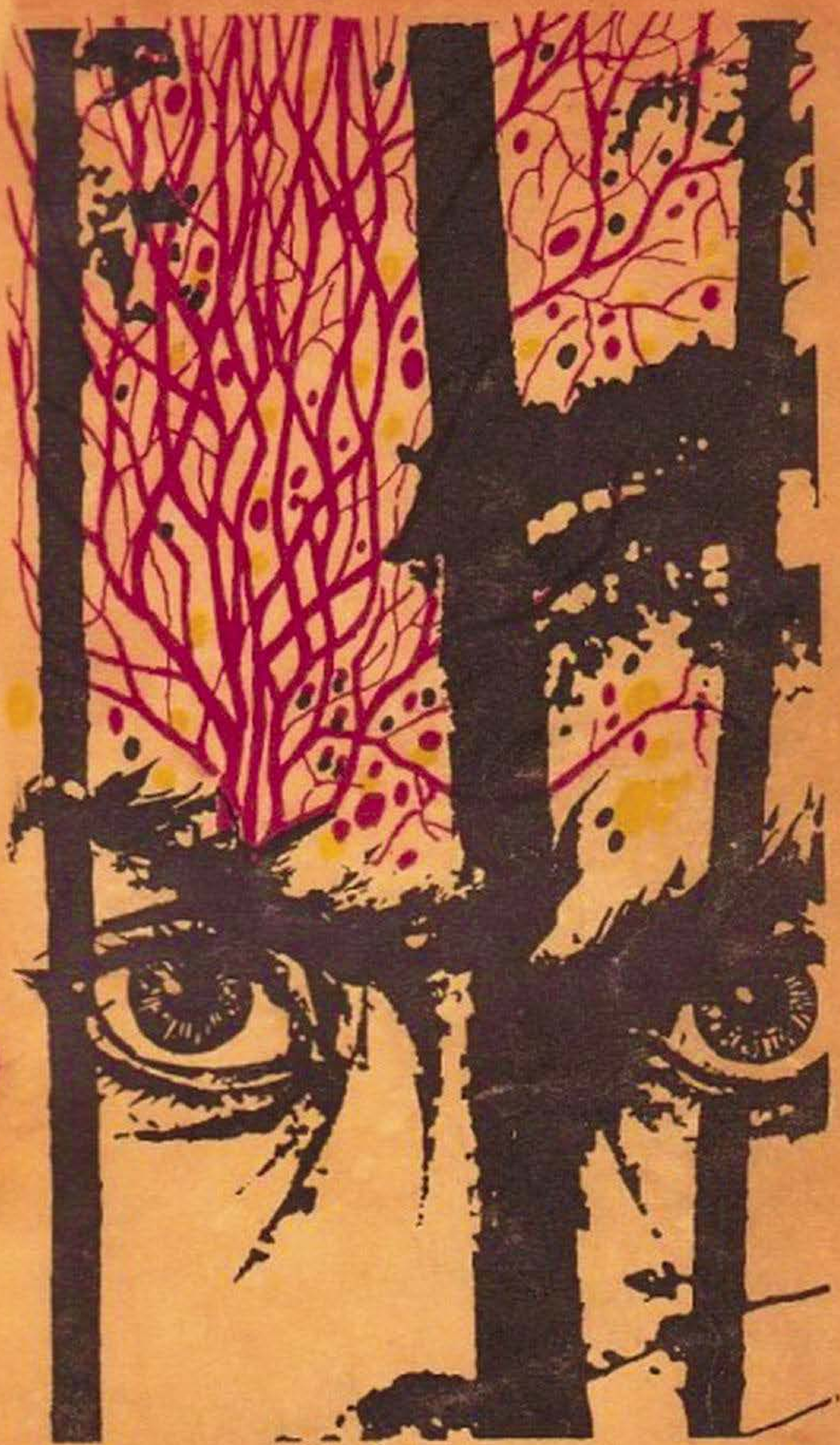

A. J. CRONIN

DRUMUL LUI SHANNON

A. J. CRONIN

DRUMUL LUI SHANNON

A. J. CRONIN

THE GREEN YEARS ■ SHANNON'S WAY

VICTOR GOLLANCZ LTD LONDON – 1960

A. J. CRONIN

DRUMUL LUI SHANNON

ÎN ROMÎNEȘTE DE EUGEN FILOTTI

EDITURA TINERETULUI

Coperta de VAL MUNTEANU

Prefaţă

Ca de obicei, şi aceste două romane ale lui A. J. Cronin, apărute respectiv în anii 1944 şi 1948 şi reunite în ediţia de faţă sub titlul unic de *Drumul lui Shannon* (Shannon's Way), sînt pline de tristeţe. Universul pe care-l creează scriitorul te introduce într-o lume cenuşie, mic-burgheză, foarte autentic britanică, plină de convenţii şi păstrătoare de aparenţe, ce-şi duce suferinţele şi măruntele aspiraţii ca pe nişte poveri de care nu se va elibera parcă niciodată. Eroul, Robert Shannon, trece prin roman într-o singurătate la început căutată, dorită, apoi dobîndită, şi aceasta parcă fără soroc de scăpare.

Biografia lui e construită ca una din binecunoscutele biografii dickensiene, oricare din ele, fie aceea din *David Cooperfield*, din *Oliver Twist* sau *Marile speranţe*, adică din primii ani ai copilăriei şi pînă în pragul maturităţii depline. Dar ceea ce deosebeşte aceste două romane ale lui Cronin de cărţile lui Dickens e mai întîi o sensibilitate acută şi o supraluciditate a eroului prin care transpare, cu destulă uşurinţă, autorul. E la mijloc acea sensibilitate şi acea luciditate care despart secolul XIX de secolul XX, care fixează formula de analiză a romanului chiar atunci cînd acesta se referă, fără întrerupere, la o ambianţă şi la o problematică socială.

Referindu-se la cele două romane ale lui Cronin, mult mai tîrzii în ordine cronologică decît *Sub stele* (The Stars look-down — 1935) sau *Citadela* (The Citadel — 1937), unii istorici literari consideră că ele fac parte dintr-o etapă întîrziată a vieţii scriitorului, cînd acesta a abandonat problematica socială din lumea engleză contemporană şi a pornit, într-o tendinţă oarecum psihologizantă, la explorarea unor întortocheri lăuntrice ale eroilor săi.

E adevărat că eroul e „singur", cum spuneam mai înainte, adeseori poate cu ostentaţie, dar nu numai dintr-o înclinaţie a

firii sale, ci dintr-o continuă nepotrivire cu lumea, chiar din anii copilăriei. Rămas foarte de mic orfan, Robert Shannon vine în casa bunicilor săi, unde este un intrus, o gură mai mult de hrănit, o greutate și o cheltuială în plus într-o familie bîntuită de mania economiei ce-l stăpînește pe bătrînul Leckie pînă la a deveni primejdioasă pentru sănătatea și nervii celor din jur. Copilul, învățat devreme cu răbdarea, cu foamea chinuitoare, suportînd cu umilință conștientă și îndurătoare capriciile contrarii ale străbunicului Gow și ale străbunicei Leckie, care-l tratează ca pe un obiect, își găsește parcă o mică și închisă insulă consolatoare în religia catolică, întrupată în roman prin cele cîteva maici blajine și inteligentul și mult abilul canonic Roche. Catolicismul îl atrage cu atît mai mult pe copil, cu cît e o religie persecutată în mediul acela sever, puritan, al scoțienilor fanatici, mediu pe care-l înfățișează așa de exact Daniel Law, brutarul predicator, tatăl lui Jean, viitoarea soție a eroului.

Copilul e chinuit de colegii săi, neînțelegători față de mizeria lui materială și netoleranți, în copilăreasca lor inconștiență, față de religia lui, moștenită de la părinții morți. Asta îl face, desigur, să se lege cu mai sporită fervoare de practicile ritului, chiar dacă foarte adesea în mintea lui pătrunde cîte o notă ascuțit critică la adresa acestora. Criza antireligioasă va veni desigur curînd, în pragul adolescenței, și Robert, deși refuză să mai creadă, în urma eșecului la bursa Marshall și a morții nobilului său prieten Gavin Blair, care i se pare o cumplită nedreptate, va mai frecventa din cînd în cînd, foarte arar, biserica, doar pentru amintirile tot mai depărtate ale unei copilării în care-i fusese singura mîngîiere.

De altfel, toată povestea aparentei evoluții mistice a eroului, care se sfîrșește însă o dată cu adolescența lui, nu ni se pare decît un prilej mai mult pentru Cronin de a înfiera prejudecățile în ceea ce privește deosebirile, discriminările făcute între oameni prin intoleranță și fanatism religios. Nu întîmplător Robert are de întîmpinat atîtea obstacole în dragostea lui cu Jean, care, sub înrîurirea indirectă a educației și sub cea directă a familiei, refuză la început să se căsătorească cu el din pricina apartenenței lui la altă religie.

Nici nu mai e nevoie, credem, să arătăm cîte argumente pledează în favoarea acestei teze, dacă ne gîndim numai la incidentul cu maimuța Nicolo, luată de bigota străbunică Leckie drept diavolul în persoană, episod satirizînd hazliu de tot bigotismul superstițios.

Altădată, adolescentul vede în ştiinţă (de altfel încrederea în ştiinţă alcătuieşte punctul său permanent de sprijin moral şi spiritual, în mijlocul unei lumi meschine şi urîte) posibilitatea de a face din el un om mare, „a Kind of Saviour of humanity" („un fel de mîntuitor al omenirii"), care să realizeze o fraternitate universală între oamenii de toate religiile şi naţionalităţile.

Ceea ce vrem să subliniem e faptul că, pentru Cronin, religia nu are nici o clipă sensul de superstiţie sau bigotism pe care i-l dau cele mai multe personaje ale romanului, ci e o etică umană pur şi simplu.

Selectînd cu abilitate împrejurările cele mai tipice pentru personajul central al cărţilor, Cronin trece de la religie la ştiinţă pentru a pune din nou în valoare, într-un mod critic şi pe acest tărîm, caracterele negative ale oamenilor societăţii engleze, orizontul lor limitat, invidia şi competiţia lipsită de şanse egale între cei mici şi cei din clasele dominante, între avuţi şi sărmani.

Pasiunea pentru ştiinţă se naşte de foarte timpuriu în Robert Shannon, încă din primii ani ai adolescenţei, şi va constitui calvarul lui în tot restul vieţii. Sărac la ultima limită, dar studios şi inteligent, el doreşte cu pasiune să-şi continue învăţătura, pentru care simte o chemare deosebită. Dar toţi îi sînt potrivnici, pînă şi cei din propria familie. Eşuarea la bursa Marshall, nu din vina lui, ci datorită unei întîmplări, îl umple de durere şi descurajare. Îndreptarea spre uzină, spre care e împins de toţi ai lui pentru a aduce cît mai degrabă o contribuţie materială în casă, îi adînceşte singurătatea şi-i creşte sensibilitatea şi aşa destul de vie. Moartea străbunicului, Alexander Gow, îi dă în cele din urmă posibilitatea multdoritelor lui studii medicale şi biologice la Colegiul din Winton, prin dispoziţiile de ultimă voinţă ale bătrînului.

Volumul al doilea înregistrează luptele şi înfrîngerile tînărului doctor într-o lume superioară în aparenţă celeia din tîrguşorul Levenford, unde-şi petrecuse copilăria şi adolescenţa, dar la fel de indiferentă, de rapace şi de egoistă. Acum Shannon înfruntă inerţia, ambiţiile, susceptibilităţile şi intrigile şefilor săi din toate instituţiile prin care e nevoit să treacă. Îndrăznind să fie mereu egal cu sine, să aibă opinii şi caracter, şi mai ales să-şi ducă mai departe munca ştiinţifică de cercetare a virusului brucelozei, în cele mai vitrege condiţii cu putinţă, el întîlneşte pretutindeni numai neînţelegere. Şi cu cît oamenii sînt mai sus pe scara socială, cu cît cariera lor e mai strălucită şi faima lor mai întinsă, cu atît se simte în ei mai mult lipsa de valoare reală. Toate caracterele adevărate stau în umbră, sînt scoase

din competiția în care nu pot rezista sau au un sfîrşit tragic. Nu întîmplător „Iason" Reid, profesor excepțional, e înfundat într-un tîrg de provincie, profesorul Challis, om de știință onest şi pasionat, a fost scos la pensie înainte de vreme, nu întîmplător doctorul Goodall, conducătorul ospiciului Eastershaws, pare să fi ajuns morfinoman. Şi mai ales nu e întîmplătoare reeditarea, în volumul al doilea, a unei sinucideri. Ființa cea mai delicată sufleteşte pe care o întîlnise Robert Shannon în copilăria sa fusese Gavin Blair. Acesta murise într-un accident care însă arăta foarte tare a sinucidere, într-o clipă de deznădejde, de dezorientare absolută. Gavin Blair fusese singurul prieten şi sprijinitor al copilului sărac şi orfan. Singurul amic al doctorului Shannon, cel care-l ajută să-şi găsească post atunci cînd de atîtea ori e silit să părăsească locul de muncă cîştigat cu trudă infinită, e doctorul Neil Spence. Şi acesta moare în împrejurări asemănătoare cu cele în care şi-a pierdut viața Gavin Blair. Mutilat în război, părăsit de soție, doctorul Spence e încă una din victimele vieții burgheze şi o ilustrare a limitelor realismului critic întîrziat, care încă nu găseşte ieşirea pentru personajele cu caracter pozitiv. Sfîrşitul firesc al romanului ar fi fost, în această lumină, nebunia eroului, ruina lui totală. Pînă acolo, în pragul crizei de nervi finale, îşi duce Cronin eroul, după ce, la capătul atîtor eforturi şi sacrificii, el îşi vede contestată originalitatea, întîietatea descoperirii sale. Dacă autorul a depăşit sfîrşitul nefericit, dar normal al personajului principal printr-un happy-end destul de neverosimil, cu oferta unui post în Elveția şi cu căsătoria cu Jean, asta s-a întîmplat, ca în majoritatea romanelor engleze contemporane, pentru satisfacerea gustului public sau pentru cruțarea inimii „sensibile" a cititorului.

Galeria personajelor negative e mai bogată şi mai variată în cel din urmă volum. În *Anii adolescenței,* bunicul Leckie şi Adam, fiul lui mai mare, sînt modelele negative ale felului în care se ajunge în cercul strîmt al lumii mic-burgheze. Un fel de Pristanda fără haz, purtîndu-şi uniforma ca pe un simbol al conformismului şi terorizîndu-şi familia cu economiile forțate pentru a-şi spori depunerile, Leckie e un cenuşiu la înfățişarea fizică şi la cea morală, mărginit la minte şi zgîrcit peste măsură. Adam, pornit de la premisele de viață ale tatălui său, e un oportunist ieftin, fără idei, dar cu foarte multe pretenții, un speculant de rînd al unor împrejurări alese fără inteligență. Între mărunții, femei şi bărbați, care-şi duc viața în casa Leckie şi în afara acesteia se detaşează două figuri la fel de interesante, desenate cu acelaşi creion binevoitor, uşor satiric, de către autor.

E vorba mai întîi de străbunica Leckie, cea cu şapte fuste şi dinţi falşi, care supravieţuieşte întregii familii, îngrijindu-l pe Robert pînă la sfîrşitul romanului. Străbunica Leckie e un hazliu prototip de demnitate mic-burgheză, de respect pentru propria ei viaţă virtuoasă, pentru principiile ei morale şi religioase şi mai cu seamă pentru mica ei pensie, de care se simte foarte mîndră. Bătrîna se află într-un război tacit neîntrerupt cu cuscrul ei, Alexander Gow, pe care-l dispreţuieşte pentru moravurile lui libertine şi pentru lipsa lui de mijloace de existenţă. Obiectul concret al acestui război devine Robert, care trece dintr-o mînă într-alta, primind în mintea lui influenţe care se ciocnesc violent între ele. Străbunica îi insuflă tot felul de superstiţii, care mai de care mai absurde, dar străbunicul are grijă să i le scoată prin ceea ce consideră el a fi o educaţie într-un spirit cu totul liberal. E interesant de urmărit jocul de simpatii şi antipatii ale eroului care, deşi foarte atras de modul de viaţă liber al străbunicului său, îl acuză de slăbiciuni şi păcate pînă la moarte, cînd înţelege ce plin de omenie şi de înţelepciune a vieţii a fost bătrînul care s-a stins. Acest Alexander Gow e un personaj aparte, care se numără printre cele mai realizate din roman, un fel de Nicawber, dacă ne este îngăduită o nouă referire la Dickens. Amestec de pretenţie burgheză şi de bonomie indulgentă pentru el şi pentru ceilalţi, străbunicul fabulează galant şi eroic pe marginea propriei sale vieţi, pe care o doreşte la o înălţime de relaţii şi de acţiuni niciodată atinsă. Lipsit de mijloace de trai şi vîrîndu-se adesea în neonorabile expediente, bătrînul e totuşi mult mai demn decît ginerele său Leckie sau decît nepotul Adam. În înclinaţia destul de pronunţată pentru sexul slab, pentru flori şi cochetărie a lui Gow se desluşeşte o estetică proprie, destul de rudimentară, dar ţintind, în măsura măruntelor sale posibilităţi, la înfrumuseţarea vieţii atît de obscure, de lipsite de culoare din mediul său. Şi meritul său cel dintîi constă în încercarea pe care o face necontenit de a îndulci viaţa amară a nepotului său, Robie. El e singurul care se apropie de copil, care se străduie să-l facă apt pentru o existenţă ce se anunţă vitregă, care îşi însuşeşte fiecare din năzuinţele şi visurile lui, căznindu-se să realizeze cît mai multe din ele. În figura lui Gow, grotescul se îmbină mereu cu umanul, aşa încît oricare din gesturile sale poate fi văzut pe o parte sau pe alta, într-o dublă lumină. Pînă şi actul copleşitor de generos pe care-l săvîrşeşte înainte de moarte, lăsînd banii rămaşi de pe urma poliţei de asigurare asupra vieţii sale pentru studiile lui Robert, poate fi interpretat, din celălalt punct

de vedere, ca o tiflă aruncată de bătrîn, după moarte, avariţiei lui Leckie şi oportunismului lui Adam, care abia aşteptau încasarea banilor.

De la acest bătrîn caraghios şi dispreţuit de toată familia, eroul învaţă, aşa cum mărturiseşte, să nu fie meschin, să fie lipsit de josnicie în orice acţiune.

Profesorul Hugo Usher, şeful Secţiei de patologie experimentală a Universităţii, elegant, monden şi cabotin, e tipicul personaj negativ în care aparenţele se străduiesc să acopere o perfectă nulitate profesională şi o lipsă stridentă de caracter. El e cel care-l obligă pe Robert Shannon la o muncă nerodnică, fără rezultate şi-l penalizează cînd îl surprinde făcînd o cercetare de mare preţ. În cele din urmă, cînd aude că fostul lui colaborator e pe punctul de a face o mare descoperire, îl recheamă, îl invită, îl cultivă, pentru a-l abandona din nou, definitiv, la ştirea nereuşitei lui. Doctorul Lomax, unul din colaboratorii lui Usher, e la fel de monden şi de nepriceput în profesie ca şi superiorul său. Atrăgînd pe soţia lui Spence, el provoacă, indirect, moartea acestuia. Laş pe deasupra, Lomax se dezvăluie ca atare în încercarea de dezvinovăţire întreprinsă în faţa lui Shannon. Superficială şi frivolă, Muriel, soţia lui Spence, e cucerită de farmecul ieftin al lui Lomax şi ruinează, din uşurătate, viaţa corectului şi generosului ei soţ, ca şi pe a ei.

O seamă de alte experienţe de viaţă ale doctorului Shannon ne pun în faţa ochilor exemplare omeneşti dintre cele mai variate: medici venali, administratori şi surori medicale fără conştiinţă, toţi supuşi intereselor lor personale, strîmte, şi neştiind sau nevrînd să aprecieze meritul sau valoarea, şi cu atît mai puţin sacrificiul. De fapt, ceea ce înfăţişează Cronin e o multiplicitate de lumi închise asupra lor şi intereselor lor şi care nu poate realiza o unitate umană. Anglia se arată atît de închistată în inerţie şi prejudecăţi în fiecare din aceste lumi, încît o năzuinţă nobilă, dezinteresată nu se poate traduce în fapt pe pămîntul ei. Lucrul acesta, enunţat de profesorul Challis mai întîi, e pus în practică de erou în final, cînd el va părăsi Anglia spre a se instala în Elveţia.

Viziunea critică a scriitorului nu s-a alterat, deci şi nici n-a dispărut, cu toate că problematica socială propriu-zisă nu mai e atît de ascuţit pusă ca în *Sub stele*, de pildă. Dar modul formulării acestei viziuni critice e diferit într-un roman de factură mai modernă, care aplică formula subiectivă, de analiză. Eroul, părînd enorm mărit pentru că se află într-una pe prim plan, nu acoperă, însă de fel lumea obiectivă, societatea contem-

porană engleză, ci o răsfrînge prin intermediul propriei sale gîndiri, dar fără deformări, ci la adevăratele ei dimensiuni.

La Dickens, eroul era unul din foarte numeroasele personaje pe care le mişca scriitorul în paginile cărţii, într-o forfotă de viaţă revărsată, cu o mare bogăţie a evocării şi scăldată în umanitatea vibrantă a scriitorului. Sceptic, amar lucid, Cronin îşi urmăreşte aci exclusiv eroul, transformîndu-l într-o lentilă prin care e privită lumea.

Ca întotdeauna, ceea ce impresionează şi place în romanele lui Cronin este marea veridicitate pe care o dă ficţiunii lui, conturul net al personajelor principale şi secundare, selectarea convingătoare a împrejurărilor, pictura exactă a mediului într-o paletă rafinată monocromă, de cenuşiuri, întrerupte din cînd în cînd de o frîntură de cer, de natură scoţiană, generoasă şi sălbatică, măreaţă şi familiară. Toate acestea, la care se adaugă şi insistenţa asupra detaliului semnificativ, fac din Cronin un realist critic întîrziat pînă la jumătatea secolului XX şi care şi-a desăvîrşit meşteşugul atît la şcoala clasică a romanului englez, cît şi, după propriile lui spuse, la aceea a strălucitului roman rus, la Cehov, Dostoievski şi Gorki.

ZOE DUMITRESCU-BUŞULENGA

ANII ADOLESCENȚEI

CARTEA ÎNTÎI

capitolul I

Ţinînd strîns mîna Mamei, ieşii de sub arcadele întunecoase ale gării în străzile luminoase ale oraşului străin. Eram dispus să mă-ncred în Mama, pe care, pînă în ziua aceea, n-o mai văzusem niciodată şi a cărei faţă obosită şi îngrijorată, cu ochii ei de un albastru stins, nu semăna întru nimic cu chipul maică-mi. Dar în ciuda batonului de ciocolată pe care mi-l luase de la automat, ea nu izbutise să-mi inspire dragoste. În tot timpul călătoriei cu trenul personal de la Winton pînă aci, Mama, şezînd în faţa mea în compartimentul de clasa a treia, îmbrăcată cu un costum uzat de culoare cenuşie, pe care era prinsă o broşă galbenă de cuarţ, şi purtînd un guleraş de blană în jurul gîtului, iar pe cap o pălărie cu boruri negre care-i cădea pe urechi, se uitase, cu capul într-o parte, pe fereastra vagonului. Mişcînd din buze, întreţinea o conversaţie mută, dar plină de emoţie, cu ea însăşi, ducîndu-şi din cînd în cînd batista la ochi, ca pentru a goni o muscă.

Acum însă, cînd coborîsem din tren, se sili să-şi stăpînească tristeţea ; mă privi cu un zîmbet şi-mi strînse mai tare mîna.

— Îmi pare bine că nu mai plîngi. Crezi că poţi să mergi pe jos ? Nu e mult pînă acasă.

Dorind să-i fiu pe plac, îi răspunsei că pot foarte bine să umblu, şi astfel renunţarăm să luăm trăsura care aştepta singuratică în faţa arcadelor, pornind pe jos de-a lungul Străzii Mari. Mama încerca să-mi stîrnească interesul pentru locurile mai însemnate pe lîngă care treceam.

Aveam impresia că trotuarul urcă şi coboară într-una, căci eram încă ameţit de valurile agitate ale Mării Irlandei şi puţin asurzit de bătăile elicei „Viperei". În faţa unei clădiri arătoase, cu pilaştrii de granit lustruit, retrasă de la stradă şi avînd în faţă două tunuri şi un stîlp

pentru drapel, o auzii însă pe Mama spunînd cu calmă mîndrie :

— Asta e primăria orașului, Robert. Domnul Leckie... Tata... lucrează aici, e șeful serviciului sanitar.

„Tata — îmi zisei în zăpăceala mea — trebuie să fie bărbatul Mamei... tatăl maică-mi."

Genunchii începeau să mi se moaie, și Mama se uita la mine plină de grijă.

— Ce păcat că tramvaiele nu circulă astăzi — zise ea.

Eram mult mai obosit decît crezusem și oarecum speriat. Scăldat în lumina crudă a după-amiezii de septembrie, orașul mă întîmpina plin de pietre de pavaj și de zgomote mult mai puțin liniștitoare decît murmurul constant și familiar al circulației de sub fereastra locuinței mele de pe Phoenix Terrace. Un puternic huruit de ciocane venea dinspre șantierul naval, iar deasupra fabricii de cazane, arătată de Mama cu un deget pe care mănușa era ruptă, se ridicau înfricoșătoare izbucniri de văpaie și abur. Pe stradă se schimbau șinele de tramvai. La colțurile străzilor, mici rafale de vînt îmi suflau praful în ochii umflați și îmi stîrneau tusea.

Deodată însă lăsarăm în urmă zgomotul și zăpăceala, străbăturăm de-a curmezișul un parc deschis, cu un lac și un chioșc rotund pentru muzică, și intrarăm într-o suburbie liniștită, foarte frumos situată la poalele unui deal păduros și semănînd mai degrabă cu o parte dintr-un sătuc. Erau acolo copaci și pajiști verzi, cîteva prăvălii și case de țară de modă veche, o potcovărie cu un jgheab în față pentru adăpatul cailor și vile cochete, noi, cu grilaje de fier, cu răzoare de flori îngrijite și cu nume mîndre, ca „HELENSVILLE" sau „GLENELG", scrise cu litere aurii pe geamurile colorate de deasupra intrărilor.

Ne oprirăm în cele din urmă pe la mijlocul Căii Drumbuck — Drumbuck Road — în fața unei case cenușii de gresie, lipită într-o parte de casa vecină și avînd perdele de dantelă galbenă la ferestre. Purta numele de „LOMOND VIEW", scris deasupra ușii. Era cea mai puțin arătoasă dintre toate casele de pe această stradă liniștită — numai cadrul ușii și al ferestrelor era de piatră cioplită, restul zidurilor fiind lăsat în stare brută. Clădirea avea un aer cam sărăcăcios, pe care-l compensa însă grădinița din fața ei, căreia abundența de crizanteme galbene îi dădea o surprinzătoare strălucire.

— Iată-ne ajunși, Robert — îmi spuse doamna Leckie pe un ton care, o dată cu grija de a mă face să simt că sînt binevenit, exprima ușurarea de a fi sosit. În zile senine — adăugă ea — avem o vedere frumoasă asupra Piscului. E plăcut aci și nu sîntem departe de satul Drumbuck. Levenford e un oraș vechi și plin de fum, dar împrejurimile lui sînt minunate. Hai, dragul meu, șterge-te la ochi și intră !

Îmi pierdusem batista cînd aruncasem pesmeți pescărușilor, dar o urmai ascultător pe Mama după colțul casei, cu inima zbuciumată din nou de teama necunoscutului. Cuvintele duioase, dar nechibzuite, rostite de vecina noastră din Dublin, doamna Chapman, cînd mă sărutase de despărțire în dimineața aceea, la debarcaderul din Winton, înainte de a mă da în primire Mamei, îmi răsunau încă în urechi : „Ce-o să ți se mai întîmple de-acum încolo, sărmanul de tine ?"

La ușa din spatele casei, Mama se opri : un tînăr de vreo nouăsprezece ani, care lucra în genunchi la o brazdă de flori proaspăt întoarsă, se sculase în picioare la sosirea noastră, ținînd încă în mînă o săpăligă. Avea un aer greoi și flegmatic, pe care-l accentua tenul său palid, părul negru stufos și o pereche de ochelari mari și groși, care făceau ochii săi miopi să pară și mai mici.

— Iar te-ai apucat de asta, Murdoch ! exclamă Mama, pe un ton de blîndă mustrare. Apoi, împingîndu-mă înainte, îi spuse : Uite-l pe Robert !

Murdoch nu-și desprindea de mine privirea încordată. Stătea în mijlocul micii grădini bine îngrijite din spatele casei, care avea în colțuri prăjini de fier pentru frînghia de rufe, un strat plantat cu rubarbă într-o parte, iar în alta o imitație de stîncă, formată din bucăți de lavă cenușie, peste care era împrăștiată funingine spre a omorî melcii. În cele din urmă, își exprimă cu multă solemnitate gîndul :

— Va să zică, el e. În sfîrșit, bine că a venit.

Mama dădu din cap. Tristețea și emoția îi împînziră din nou ochii cu lacrimi ; o clipă mai tîrziu, Murdoch îmi întinse, în chip aproape teatral, mîna lui mare, pe care se întărise o coajă de pămînt reavăn.

— Mă bucur că te văd, Robert. Te poți încrede în mine. Apoi își întoarse cu seriozitate lentilele lui groase spre Mama. Nu sînt decît niște răsaduri de ochiul-boului,

pe care le-am căpătat de la pepinieră, mamă. N-au costat nici un ban.

— Ei, chiar şi aşa, dragul meu — zise Mama, întorcîndu-se — caută să te speli înainte de sosirea tatii. Ştii cît îl supără să te găsească aici afară.

— Mai am puţin. În două minute vin şi eu. Pregătindu-se să îngenunche din nou, Murdoch căută s-o mai liniştească pe maică-sa, în timp ce dînsa intra în casă cu mine : Mamă, ţi-am pus cartofii să fiarbă.

Trecurăm prin încăperea unde se spălau şi se păstrau vasele şi intrarăm în bucătăria aranjată ca o cameră de zi, cu mobilă incomodă de mahon sculptat, cu tapete cadrilate şi lăcuite pe pereţi, care răsfrîngeau în ecouri furioase tic-tac-ul unei pendule. După ce-mi spuse să stau jos şi să mă odihnesc, Mama îşi scoase din păr acele lungi de pălărie, ţinîndu-le între buze pînă cînd îşi strînse voalul. Apoi prinse pălăria şi voalul cu acele, le atîrnă împreună cu haina în firida acoperită de o perdea şi, punîndu-şi un halat albastru, care atîrna după uşă, începu să se mişte mai încrezătoare încoace şi-ncolo pe linoleumul uzat, de culoare cafenie. Îmi arunca priviri blînde şi încurajatoare, în timp ce eu, speriat de această casă străină, şedeam ţeapăn şi cu respiraţia tăiată pe marginea unui scaun tapisat cu pînză de păr de cal, lîngă maşina de gătit.

— O să mîncăm tîrziu astăzi, dragul meu, pentru că am lipsit de acasă. Cînd o să vină Tata, caută să nu-l laşi să vadă că ai plîns. A fost o mare durere şi pentru el. Şi are o mulţime de griji, un post cu atîtea răspunderi în oraşul ăsta. Trebuie să sosească îndată şi Kate, cealaltă fată a mea. E învăţătoare... Poate că maică-ta ţi-a spus. Văzînd că las buza-n jos, se grăbi să adauge : O, ştiu că şi un băiat mare ca tine se poate încurca întîlnind pentru prima oară tot neamul maică-si ! Şi cu asta nu s-a isprăvit ! În toiul treburilor, încerca, alintîndu-mă, să mă facă să zîmbesc. Mai e şi Adam, fiul meu mai mare, căruia îi merge admirabil cu asigurările. Stă la Winton, dar vine să ne vadă de cîte ori are ocazie. Mai avem apoi pe mama Tatii... E plecată acum la nişte prieteni... dar îşi petrece jumătate din an la noi. Şi, în sfîrşit, tatăl meu, care locuieşte tot timpul aici, străbunicul tău din partea familiei Gow. Mi se învîrtea capul de acest talmeş-balmeş de rubedenii necunoscute ; ea însă urmă cu

un mic zîmbet : Crede-mă, nu orice băiat are parte de un străbunic ! E o adevărată cinste ! Poţi să-i spui însă mai pe scurt „bunicul". Cînd tava asta va fi gata, să i-o duci sus. O să ai astfel prilejul să-i spui bună ziua şi să mă ajuţi şi pe mine.

Pe lîngă că pusese masa pentru cinci persoane, pregătise cu mîinile ei abile o tavă veche, ovală, de lac japonez, cu un trandafir pictat în mijloc, aşezînd pe ea o ceaşcă de porţelan în dungi, cu marginea răsfrîntă, spre a nu uda mustăţile, o farfurie cu gem şi brînză şi trei felii de pîine.

Urmărindu-i mişcările, o întrebai mirat, cu un glas cam răguşit :

— Dar bunicul nu mănîncă jos ?

Mama păru cam jenată.

— Nu, dragă, îşi ia mesele în odaia lui. Apoi ridică tava şi mi-o întinse : Poţi s-o duci ? Tocmai sus, la ultimul etaj. Ia seama să nu cazi.

Cu tava în mîini, urcai, clătinîndu-mă, scara, pe care nu o cunoşteam încă şi ale cărei trepte înalte, cu muşamaua lustruită care le acoperea pe mijloc, mă stinghereau. Prin luminătorul de sus pătrundea doar o frîntură din razele palide ale amurgului. Pe al doilea palier, în faţa unui rezervor de apă îmbrăcat în lemn, încercai să deschid prima uşă. Era încuiată. A doua însă cedă cînd o împinsei, şovăind.

Intrai într-o odaie stranie şi interesantă, în care domnea o îngrozitoare dezordine. Patul înalt, de alamă, din colţul camerei, cu măciulii strîmbe la capete şi o învelitoare făcută din petice pestriţe, era încă nefăcut ; blana de urs din faţa căminului era mototolită ; prosopul de la lavoarul de mahon pătat de stropi atîrna într-o parte. Privirea-mi fu atrasă de un ceasornic de marmură neagră, de felul celor ce se oferă ca amintire. Era răsturnat pe poliţa căminului, cu piesele dinăuntrul lui împrăştiate în jur. Simţeam un miros de tutun şi de mîncăruri stătute, un amestec complex şi confuz de arome, formînd, ca să zic aşa, buchetul unei încăperi locuite tot timpul.

Îmbrăcat cu un costum uzat de stofă de casă şi avînd în picioare nişte papuci rupţi de catifea verde, străbunicul meu şedea înfundat în ruina masivă a unui fotoliu tapisat cu păr de cal, lîngă căminul de tuci ruginit.

Plimba neîncetat un condei peste o foaie groasă şi lungă de hîrtie, copiind un document întins pe masa joasă din faţa lui, care era acoperită cu o cuvertură galben-verzuie. Într-o parte a căminului se afla o colecţie formidabilă de bastoane, iar în cealaltă, o lădiţă cu ghemotoace de hîrtie pentru aprinsul focului şi un suport lung de pipe de lut cu capace de metal, gata umplute cu tutun.

Era un bărbat spătos, cam de şaptezeci de ani, destul de înalt, rumen la faţă şi cu o coamă de păr încă uşor roşcată, ce se înfoia semeţ la ceafă. Era de fapt un păr roşu care-şi pierduse puţin din văpaie, fără a albi cu totul, ceea ce-i dădea o nuanţă bizară, aproape aurie într-o anumită lumină. Barba şi mustaţa, răsucită agresiv, erau de aceeaşi culoare. Cu toate că albul ochilor lui avea pete galbene, pupilele erau limpezi, pătrunzătoare şi cu marginile albastre, dar nu de albastrul spălăcit al ochilor Mamei, ci de unul viril, strălucitor — un albastru de nu-mă-uita, izbitor şi, în fond, atrăgător. Dar partea cea mai remarcabilă a chipului său era nasul, un nas mare, roşu şi umflat. Privindu-l înmărmurit, nu puteam să-l asemăn decît cu o uriaşă căpşună coaptă, căci avea aceeaşi culoare şi era chiar ciuruit de găuri minuscule ca alveolele seminţelor acestui fruct savuros. Organul acesta îi domina toată faţa ; nu văzusem niciodată un nas atît de ciudat, nu, niciodată !

Între timp, el încetase să scrie şi, proptindu-şi tocul după ureche, se întoarse încet spre mine. Arcurile rupte ale fotoliului, în ciuda hîrtiei cafenii care era îndesată între ele, scoaseră un zdrăngănit muzical la deplasarea greutăţii lui, ca şi cum ar fi vrut să anunţe începutul dramei relaţiilor mele cu bunicul. Ne uitam cu ochi mari unul la altul, în deplină tăcere, iar eu, uitînd de fascinaţia pe care nasul lui o exercitase o clipă asupra mea, mă înroşii la faţă gîndindu-mă la impresia lamentabilă pe care, desigur, i-o făceam stînd acolo în hainele mele negre de gata, cu un ciorap căzut, cu şireturile dezlegate, cu faţa palidă şi mînjită de plîns, cu roşeaţa de neînlăturat a părului meu.

Fără a scoate un cuvînt, îşi împinse la o parte hîrtiile şi făcu, enervat, dar energic, un gest, arătînd înspre locul golit de pe masă. Aşezai tava acolo. Continuînd să se uite aproape tot timpul la mine, începu să mănînce, grăbit

şi cu un fel de magnifică nepăsare, înfruptîndu-se fără alegere din brînză şi din gem, îndoind bucata de pîine, muindu-i coaja în ceaşcă şi dînd totul pe gît cu o ultimă înghiţitură de ceai. Apoi, ştergîndu-şi favoriţii cu o mîngîiere de sus în jos, îşi întinse instinctiv mîna — ca şi cum acţiunea de a mînca n-ar fi fost decît un preludiu pentru a fuma sau chiar pentru lucruri mai bune — şi îşi aprinse o pipă.

— Va să zică, tu eşti Robert Shannon?

Glasul lui era rezervat, dar nu duşmănos.

— Da, bunicule.

Cu toate că rostii acest răspuns într-un chip forţat şi aproape ca o scuză, nu uitasem recomandaţia de a nu folosi întregul nume de „străbunic".

— Ai călătorit bine?

— Cred că da, bunicule.

— Vezi bine! „Năpîrca" şi „Vipera" sînt două vapoare frumoase. Le vedeam acostînd cînd lucram la biroul accizelor. „Năpîrca" are o dungă albă sub punte; aşa le deosebeşti între ele. Ştii să joci dame?

— Nu, bunicule.

Dădu încurajator din cap, dar cu o urmă de superioritate.

— Vei învăţa la timp, băiete, dacă rămîi aici. Am aflat că vei sta la noi.

— Da, bunicule. Doamna Chapman mi-a spus că nu e alt loc unde m-aş putea duce.

Un val de deznădejde şi de înduioşare faţă de soarta mea mă năpădi. Simţii deodată o nevoie sălbatică de a-i cuceri simpatia, o dorinţă nestăpînită de a-mi uşura sufletul de groaznica lui taină. Ştia el oare că tatăl meu murise de ftizie, boala fantomatică a familiei mele, care răpise mai înainte pe cele două surori ale lui, o infectase şi pe urmă o nimicise cu îngrozitoare repeziciune pe maică-mea şi, pe cît se şoptea, îşi întinsese cu perfidie degetul mic pînă la mine...?

Dar bunicul, pufăind din pipă şi măsurîndu-mă din ochi cu un zîmbet ironic pe buze, se grăbi să ocolească acest subiect.

— Ai opt ani, nu-i aşa?

— Aproape, bunicule.

Doream să mă fac cît mai tînăr cu putinţă, dar bunicul era neînduplecat.

— E o vîrstă cînd un băiat trebuie să se apere singur... Deși găsesc că ai fi putut fi mai dezvoltat pentru vîrsta ta. Îți plac plimbările ?

— N-am prea încercat, bunicule. Am mers o dată la Calea Uriașilor[1], cînd am fost în vacanță la Portrush. Dar ne-am întors cu decovilul.

— Așa ? Ei bine, vom face cîteva plimbări împreună, ca să vedem dacă aerul scoțian ne priește. Se opri, reculegîndu-se, urmînd apoi : Îmi pare bine că ai părul la fel cu al meu. E culoarea morcovie a familei Gow. Și maică-ta avea părul la fel, biata fată.

Nu mai eram în stare să mă împotrivesc valului cald de emoție și, mai mult din obișnuință, izbucnii în plîns. În tot timpul săptămînii care se scursese de la înmormîntarea mamei, simpla rostire a numelui ei dezlănțuia în mine acest reflex, stimulat de altfel de simpatia pe care mi-o atrăgea de fiecare dată. Acum însă, lacrimile mele nu-mi atraseră nici alintările la pieptul monumental al doamnei Chapman, nici cuvintele de mîngîiere însoțite de miros de tabac pe care părintele Shanley de la biserica Sf. Dominic le revărsase asupra mea. Curînd, de altfel, vădita dezaprobare a străbunicului meu trezi în mine o dureroasă nedumerire ; încercai să mă opresc, mă înecai și începui să tușesc. Tușii și tușii pînă cînd fui nevoit să mă iau cu brațele de piept. Era unul dintre cele mai impresionante accese de tuse din cîte avusesem vreodată ; rivaliza chiar și cu cea mai severă criză a tatălui meu. Ca să fiu sincer, eram mai degrabă mîndru de acest acces, și cînd se termină, mă uitai la bunicul, așteptînd ce va zice.

El însă nu făcu nimic ca să mă mîngîie, nu spuse nici o vorbă. În schimb scoase o cutiuță de metal din buzunarul vestei, o deschise și alese din ea o pastilă mare de mentă. Credeam că se gîndea să mi-o întindă, dar, spre mirarea și mîhnirea mea, și-o băgă liniștit în gură. Apoi declară cu asprime :

— Dacă e un lucru pe care nu pot să-l sufăr, Robert, e să văd un copil bocindu-se. Prea dai drumul ușor la lacrimi ! Trebuie să te stăpînești, băiete. Își luă tocul de după ureche și își umflă pieptul. În viața mea am avut de

[1] Cunoscută formație de coloane bazaltice pe coasta de nord a Irlandei. (n.t.)

luptat cu o mulțime de greutăți. Crezi că le-aș fi învins dacă m-aș fi lăsat strivit de ele?

Bunicul părea gata să se lanseze într-o predică profundă și cam pompoasă ; în clipa aceea însă, un clopoțel de mînă se auzi sunînd în josul scării. Își curmă cuvîntarea, părînd cam decepționat, și-mi făcu semn cu coada pipei să cobor. Se apucă apoi din nou de scris, iar eu ridicai tava goală și mă tîrîi încruntat spre ușă.

capitolul II

Jos, în casă, domnul Leckie, Kate și cu Murdoch sosiseră și, împreună cu Mama, mă așteptau în bucătărie. Brusca tăcere care umplu încăperea arăta că vorbiseră despre mine. Ca mai toți copiii stingheri, sufeream de o apăsătoare sfială, pe care starea mea sufletească prezentă nu făcea decît s-o sporească. Înțelegînd nedeslușit cît de adîncă fusese înstrăinarea dintre maică-mea și tatăl ei, simții un fel de buimăceală cînd, după o pauză, el se apropie șchiopătînd, îmi apucă mîna ținînd-o cîteva clipe într-a lui, apoi se apleacă și mă sărută pe frunte.

— Mă bucur să te cunosc, Robert. Îmi pare nespus de rău că nu te-am întîlnit pînă acum.

Glasul lui nu era supărat, cum mă cam temusem, ci potolit și deprimat. Îmi spuneam în gînd că nu trebuie să plîng, dar îmi fu greu să n-o fac cînd Kate se aplecă și ea și mă sărută cu stîngăcie, dar cu o generoasă intenție.

— Să stăm la masă — spuse Mama, ducîndu-mă la locul meu și arborînd din nou masca ei de bună dispoziție. E aproape șase și jumătate. Trebuie să fii mort de foame, fiule.

După ce ne așezarăm, Tata, care stătea în capul mesei, își aplecă fruntea în jos și rosti rugăciunea — o rugăciune lungă, stranie, pe care n-o mai auzisem niciodată ; și nu-și făcu nici semnul crucii. Se apucă apoi să împartă friptura, care aburea pe farfuria ovală din fața lui, în timp ce Mama, la celălalt capăt al mesei, servea cartofii și varza fiartă.

— Poftim — spuse Tata, vrînd să arate că-mi alesese o bucată bună.

Mişcările lui erau precise şi corecte. Era un bărbat scund, de patruzeci şi şapte de ani, mai degrabă şters. Avea un obraz lunguieţ, trăsături şterse şi ochi mici. Mustaţa lui neagră, dată cu ceară, era răsucită în sus, iar părul îl purta adus peste creştet, spre a-i ascunde chelia. Avea expresia oarecum resemnată a oamenilor care ştiu că sînt conştiincioşi şi harnici, dar cărora, după părerea lor, viaţa nu le-a adus nici recunoaşterea, nici răsplata meritată. Purta guler tare, îngust, cravată legată de-a gata şi un interesant, dar neaşteptat costum de şeviot albastru, cu două rînduri de nasturi de alamă. O şapcă de uniformă, cu fundul de muşama, care semăna cu a ofiţerilor de marină, era aşezată pe comoda din spatele său.

— Mănîncă varza o dată cu carnea, Robert — îmi spuse el, aplecîndu-se spre mine şi bătîndu-mă pe umăr. E foarte hrănitoare !

Simţind toate privirile aţintite asupra mea, nu prea izbuteam să mînuiesc ciudatul tacîm cu mînere de os, mult mai lungi decît cele de acasă şi foarte alunecoase. Nu-mi plăcea nici varza, iar mica mea felie de carne era teribil de sărată şi de fibroasă. Tatăl meu, cu apucăturile lui uşuratice, ţinuse ca la mesele din casa noastră de pe Phoenix Crescent să se servească „tot ce e mai bun" şi adesea se întorcea de la birou cu trufandale, ca, de pildă, peltea de guava [1] sau stridii de Whitstable. Eram, în adevăr, un copil foarte răsfăţat şi atît de năzuros şi de capricios la mîncare, încît, în ultimele şase luni, maică-mea mă ademenise cu cîte o jumătate de şiling şi un sărut ca să mă facă să mănînc cîte o bucată de carne de pui. Simţeam însă că nu-l puteam indispune pe Tata ; înghiţii în silă cîteva îmbucături din aposul zarzavat.

Cum atenţia mea părea concentrată asupra mîncării, Tata îşi îndreptă, peste masă, privirea către Mama, reluînd cu precauţie, dar pe un ton îngrijorat, conversaţia întreruptă.

— Doamna Chapman nu ţi-a cerut nimic ?

— Nu, nimic — răspunse Mama cu voce scăzută — cu toate că a dat, desigur, destul de mult din buzunarul

---

[1] *Fruct tropical din America. (n.t.)*

ei pentru biletele de vapor şi cîte altele. Părea să fie o femeie bună şi înţelegătoare.

Tata scoase un mic oftat.

— E o uşurare să mai întîlneşti un om cumsecade în lume. Ai luat o trăsură?

— Nu... nu aveam multe bagaje. Aproape toate lucrurile lui i-au rămas prea mici. De altfel, se pare că creditorii au luat totul.

Un spasm lăuntric părea să-l chinuie pe Tata; cu privirea pierdută, urmărea parcă o viziune dureroasă, murmurînd:

— O extravaganţă după alta! Nu mă mir că n-a rămas nimic.

— O, Tată, era atîta boală şi suferinţă în casa lor...

— Dar prea puţină minte. De ce nu s-au asigurat? O poliţă bună, sănătoasă ar fi acoperit toate cheltuielile.

Îşi întoarse spre mine ochii lui adînciţi în orbite, în timp ce eu, din ce în ce mai moleşit, mă căzneam să-mi golesc farfuria.

— Aşa-mi placi, Robert. La noi în casă nu se risipeşte nimic.

Kate, care şedea în faţa mea, urmărind posacă prin fereastră cum se lăsa amurgul, ca şi cum conversaţia ar fi fost lipsită de interes pentru ea, îmi aruncă un ciudat surîs de încurajare. Cu toate că avea douăzeci şi unu de ani, deci era cu trei ani mai mică decît maică-mea, mă miram că semăna atît de puţin cu ea. În timp ce mama fusese o femeie drăguţă, ea era urîţică, cu ochi spălăciţi, cu pometi ieşiţi în afară şi o piele uscată, crăpată şi roşcată. Părul ei era de o culoare incertă, un fel de stare neutră între părul roşu al neamului Gow şi cel negru al spiţei Leckie.

— Ai învăţat la şcoală, cred.

— Da — răspunsei, roşind pentru simplul fapt că vorbea cu mine. La şcoala domnişoarei Barty de pe Crescent.

Kate dădu înţelegător din cap.

— Îţi plăcea?

— Da, foarte mult. Dacă răspundeam bine la catehism sau la intuiţie, miss Barty ne dădea o bomboană din borcanul pe care-l ţinea în dulap.

— Avem o şcoală minunată aici, la Levenford. Cred că are să-ţi placă.

Tata își drese glasul:
— Cred că școala elementară din John Street... cu tine, Kate, ca profesoară... ar fi foarte potrivită.
Kate își întoarse privirea de la fereastră, îndreptînd-o direct spre Tata cu un aer de împotrivire aproape îmbufnat:
— Știi că școala din John Street e o mică instituție nenorocită. Robert trebuie să meargă la liceu, unde am învățat cu toții. În situația dumitale, nu poți să faci altceva.
— Să vedem... — făcu Tata, lăsîndu-și ochii în jos. Poate... dar, în orice caz, nu înainte de jumătatea trimestrului... adică la 14 octombrie, nu-i așa? Pune-i cîteva întrebări și vezi ce pregătire are.
Kate clătină din cap cu hotărîre.
— Acum e mort de oboseală și ar trebui să se culce. Cu cine o să doarmă?
Tresărind din toropeala ce mă cuprindea tot mai mult, mă întorsei clipind din ochi spre Mama, care stătea pe gînduri, ca și cum grijile ei ar fi împiedicat-o să se ocupe pînă atunci de această problemă.
— E prea mare ca să doarmă cu tine, Kate... iar patul tău, Murdoch, e foarte îngust... Afară de asta ai deseori de învățat pînă noaptea, tîrziu. De ce nu l-am culca în odaia bunicii, Tată? Vreau să zic cît timp lipsește.
Tata respinse sugestia clătinînd din cap.
— Ne plătește bani buni pentru camera ei. N-o putem deranja fără ca s-o întrebăm. De altfel se întoarce în curînd.
Pînă atunci, Murdoch păstrase tăcerea, mîncînd încet, scrutîndu-și îmbucăturile, inspectînd fiecare dumicat de pîine ca un detectiv și apucînd din timp în timp un manual aflat lîngă farfuria lui, pe care-l ținea atît de aproape de fața sa, încît părea să-l miroasă. Acum își ridică privirea cu expresia unui om căruia i-a venit o idee practică.
— Trebuie să doarmă cu bunicul. E soluția normală.
Tata făcu un semn de aprobare, cu toate că se întunecă la față auzind pomenindu-se de bunicul.
Problema era tranșată. Deși eram pe jumătate adormit, inima mi se făcu cît un purice în fața acestei îngrozitoare perspective, acestei noi verigi în lanțul suferințelor mele, care mă lega de straniul și înfricoșătorul

personaj din capul scării. Mă temeam, totuşi, să protestez şi, de oboseală, nu eram în stare nici să-mi ţin ochii deschişi, cînd Kate se ridică de pe scaun spunîndu-mi :

— Vino, dragul meu ! Avem apă caldă, mamă ?

— Cred că da. Dar îmi trebuie şi pentru vase. Să nu laşi să curgă prea multă.

În strîmta odaie de baie, Kate mă ajută să mă dezbrac şi se îmbujoră la faţă în chip ciudat cînd rămăsei gol. Nu erau decît vreo şase degete de apă călduţă în cada îngălbenită în jurul gurii de scurgere şi asprită de vopseaua cu care fusese dres smalţul sărit. Kate se apleca spre a mă spăla cu cîrpa şi cu o bucată de săpun galben, grunzuros. Capul mi se clătina, ochii îmi erau prea grei de somn spre a mai putea plînge. O lăsai pe Kate să mă şteargă şi-mi pusei din nou cămaşa de zi. Trase înapoi zăvorul şi urcarăm împreună scara. Acolo sus, pe palier, răsărind nedesluşit din întuneric, din valuri, din trepidaţia vaporului, din duduitul tunelurilor, se afla bunicul, întinzîndu-şi mîna ca să mă apuce.

capitolul III

Era greu să dormi cu bunicul. Sforăia zgomotos, se zvîrcolea pe nodurile saltelei şi mă strivea de perete. Cu toate acestea mă scufundai într-un somn adînc ; dar către zori, avui un vis urît. Se făcea că-l văd pe tată-meu îmbrăcat cu o cămaşă lungă de noapte, trăgînd în piept şi dînd afară aburi de ceai verde din inhalatorul său, acel mic rezervor de alamă cu tuburi roşii de cauciuc pe care unul din prietenii săi de afaceri i-l recomandase într-o vreme cînd celelalte doctorii nu mai aveau nici un efect. Din cînd în cînd se oprea, cu o privire veselă, spre a rîde şi a glumi cu maică-mea, care stătea lîngă el observîndu-l şi încleştîndu-şi mîinile cu înfrigurare. Pe urmă apăru doctorul, un om bărbos, între două vîrste, cu o faţă cenuşie şi tristă. După cîteva clipe, auzii o lovitură de trăsnet şi un cal mare, negru, cu un panaş tot negru clătinîndu-i-se pe cap, năvăli vijelios în cameră, iar eu, cuprins de durere şi groază, îmi ascunsei faţa văzîndu-i

pe amîndoi părinţii mei încălecînd şi pornind în galop pe spinarea lui.

Deschisei ochii, scăldat în sudori şi tremurînd de spaimă, şi zării lumina dimineţii pătrunzînd în odaie. Bunicul, pe jumătate îmbrăcat, stătea în faţa ferestrei, trăgînd storul, care scîrţîia.

— Te-am deşteptat? întrebă el, întorcîndu-se spre mine. E o zi minunată şi ar fi timpul să te scoli.

Cînd mă ridicai din pat începînd să mă îmbrac, el îmi spuse că mătuşă-mea Kate pornise la şcoală şi că Murdoch era în drum spre gară ca să ia trenul de Winton, unde se pregătea, la colegiul Sherry, pentru un post în administraţia poştală. De cîte ori Tata pleca la serviciu, terenul avea să fie liber ca să coborîm. Simţii ca o uşoară lovitură cînd bunicul îmi spuse că Tata, în ciuda frumoasei sale uniforme, nu era decît inspector sanitar al districtului. Marea lui ambiţie era să ajungă director al uzinei de apă, dar slujba lui actuală — adăugă bunicul cu un zîmbet de nedescris — consta în a veghea ca toată lumea să-şi ţină în regulă cutiile de gunoi şi closetele.

Aproape în aceeaşi clipă auzirăm pe cineva trîntind uşa din faţă. Mama se apropie de piciorul scării, chemîndu-ne:

— Cum v-aţi împăcat amîndoi? ne întrebă ea cînd coborîrăm în bucătărie. Un zîmbet uşor de complicitate se ivi pe faţa ei îngrijorată, ca şi cum am fi fost nişte şcolari gata de tot felul de ştrengării.

— Foarte bine, Hannah, îţi mulţumesc — răspunse politicos bunicul, aşezîndu-se în capul mesei, pe fotoliul cu braţ de lemn al Tatii. Aflai curînd că această masă de dimineaţă era singura pe care o lua în afara graniţelor camerei sale şi că punea mare preţ pe ea. În bucătărie, maşina de gătit răspîndea o căldură plăcută; la locul lui Murdoch, faţa de masă era plină de firimituri şi de pete; un sentiment de intimitate ne unea pe toţi trei cînd bunica puse în trei ceşti cîteva linguriţe de cacao din cutia de tinichea Van Houten, turnînd apoi în ele apă fierbinte dintr-un ibric mare, negru.

— Mă întrebam, tată — spuse ea — dacă ai să-l iei pe Robert cu tine în dimineaţa asta.

— Desigur, Hannah — răspunse politicos, dar cu rezervă, bunicul.

— Știu că ai să ne ajuți cît poți. Părea să vorbească numai pentru el. O să fie cam greu la început.

— Mofturi! zise bunicul, ducîndu-și ceașca la gură cu amîndouă mîinile. Nu-ți mai face griji dinainte, fata mea.

Mama continua să-l privească cu acel zîmbet trist și discret, cu acea expresie particulară care, ca și ușoara ei clătinare din cap, era manifestarea dragostei pe care i-o purta. Cînd isprăvirăm micul dejun, ea ieși pentru un moment, întorcîndu-se cu bastonul lui, cu pălăria tare, pătrată, și cu documentele pe care-l văzusem copiindu-le în ajun. Îi perie cu grijă pălăria veche și decolorată, strîngînd apoi mai tare panglica roșie, subțire, cu care erau legate actele.

— Un om de valoarea dumitale, tată, n-ar trebui să se ocupe de asemenea lucrări. Știi însă că prinde bine.

Bunicul schiță un zîmbet impenetrabil, se ridică de la masă și-și puse cu un gest larg pălăria pe cap. Mama ne petrecu pînă la ușă. Aici, se apropie de bunicul și-l privi adînc, plin de înțeles, drept în ochii lui albaștri, punînd în această privire toată căldura inimii ei îngrijorate. Cu o voce scăzută, spuse:

— Făgăduiește-mi acum, tată!

— Of, Hannah! Nu-ți mai face atîtea griji. Îi surîse îngăduitor și, apucîndu-mă de mînă, ieșirăm în stradă.

Ajunserăm curînd la capătul liniei de tramvai, unde un vagon roșu era oprit, iar vatmanul întorcea troleul, făcîndu-i contactul cu cablul de sus, în mijlocul unui pîrîit de scîntei albastre. Era un lucru cu totul nou în anul acela. Bunicul mă conduse la locul din față, pe platforma deschisă de deasupra vagonului. Îl strînsei mai tare de mînă, iar el îmi aruncă o privire piezișă, plină de ardoare comunicativă, cînd tramvaiul se puse în mișcare, luînd viteză pe panta domoală ce cobora de la bariera orașului, înaintînd repede și săltînd, în aerul proaspăt al dimineții, spre Levenford.

— Taxa, vă rog! Toată lumea, taxa! Auzii apropiindu-se țăcănitul cleștelui de perforat al încasatorului, zăngănitul banilor din punga lui, dar bunicul, uitîndu-se țintă înainte, cu bărbia sprijinită pe bastonul lui și cu părul fluturînd în vînt, căzuse într-un fel de transă din care nici privirea mea rugătoare, nici stăruințele slujbașului nu izbutiră să-l trezească. Era atît de absorbit,

iar atitudinea lui atît de monumentală, încît încasatorul rămase nehotărît pe loc. Fără a-şi schimba poziţia, bunicul schiţă la adresa lui un zîmbet atît de camaraderesc şi de plin de tainică complicitate, făcîndu-i totodată semnificativ cu ochiul, încît omul izbucni într-un fel de rînjet intimidat.

— Dumneata erai, Dandie? spuse el şi, după o clipă de şovăială, trecu repede mai departe.

Eram profund impresionat de această dovadă a prestigiului de care se bucura bunicul, dar îmi dădui brusc seama că ne aflam pe Strada Mare, în faţa primăriei. Aici, bunicul coborî cu demnitate, îndreptîndu-se către o casă joasă cu o mică scară exterioară de piatră şi o placă mare de alamă cu inscripţia aproape ştearsă de lustruirile repetate: DUNCAN McKELLAR, NOTAR PUBLIC. Ferestrele din ambele părţi ale uşii erau pe jumătate acoperite cu un fel de voal. Pe una era scris cu litere palide, aurite, titlul: SOCIETATEA DE CONSTRUCŢII A ORAŞULUI LEVENFORD; pe cealaltă: COMPANIA DE ASIGURĂRI „STÎNCA". Cînd bunicul intră în această clădire, o bună parte din semeţia lui făcu loc unei atitudini vizibil umile, care nu-l împiedică însă să se strîmbe caraghios la mine cînd o femeie puţin atrăgătoare, cu manşete lucioase la mîneci, îşi scoase capul printr-un ghişeu, spunîndu-i pe un ton sever că domnul McKellar e ocupat cu primarul Blair şi că trebuie să aşteptăm. Aveam să aflu curînd că femeile acre îl iritau totdeauna pe bunicul şi-l făceau să se schimonosească în acest fel.

După vreo cinci minute, uşa dinăuntru se deschise şi un bărbat cu un aer prosper şi o barbă neagră trecu prin anticameră, punîndu-şi pălăria pe cap. Privirea lui atentă mă intimidă, şi deodată, încruntîndu-se dezaprobator la bunicul, se apropie de noi.

— Va să zică, acesta-i băiatul?

— Da, domnule primar — răspunse bunicul.

Primarul Blair mă măsură de sus pînă jos, ca un om care-mi cunoştea povestea mai bine chiar decît mine, evocînd vădit, în gîndul lui, întîmplări în legătură cu mine, incidente atît de teribile şi de puţin onorabile, încît simţii cum mi se înmoaie picioarele de ruşine.

— Ai avut timp să te împrieteneşti cu băieţi de vîrsta ta? întrebă el cu o liniştitoare blîndeţe.

— Nu, domnule.

— Te-ai putea juca cu băiatul meu, Gavin. Nu e mult mai mare decît tine. Vino la noi într-una din zilele astea. E foarte aproape, pe Drumbuck Road.

Îmi lăsai capul în jos. Nu puteam să-i spun că nu aveam nici o poftă să mă joc cu acest necunoscut de Gavin. Stătu un moment mîngîindu-şi barba, oarecum nehotărît, apoi, dînd din nou din cap, ieşi pe uşă.

Domnul McKellar, liber acum, putea să se ocupe de noi. Biroul lui, deşi demodat, era foarte frumos aranjat, cu o masă de lucru din lemn de mahon, un covor roşu în care mi se afundau picioarele, cîteva cupe de argint pe cămin şi fotografii de bărbaţi cu aere importante, atîrnate de pereţii vopsiţi într-un verde palid. Domnul McKellar, care stătea aşezat pe un scaun turnant, se adresă bunicului, fără a-şi ridica ochii.

— Te-au făcut să-ţi pierzi vremea, Dandie. Ai terminat lucrarea ? Sau îţi bate capul vreo biată fată... ?

Ridicîndu-şi capul, mă zări şi se întrerupse, ca şi cum i-aş fi stricat gluma. Era un om de vreo cincizeci de ani, voinic şi rumen la faţă, complet ras, cu părul tăiat scurt. Avea o ţinută sobră. Ochii lui, umbriţi de sprîncene roşcate şi stufoase, erau uscaţi şi pătrunzători, dar în spatele lor se ghicea o fire blajină. Îşi împinse înainte în chip critic buza de jos, roşie şi cărnoasă, aruncîndu-şi privirea pe hîrtiile pe care bunicul i le înmînase.

— Pe cinstea mea, Dandie, scrii foarte frumos ! Ca un gravor. Ţi-aş dori să reuşeşti în toate aşa cum ai reuşit cu acest act de transfer.

Rîsul bunicului sună puţin cam forţat.

— Omul propune şi Dumnezeu dispune, notarule. Îţi sînt recunoscător pentru lucrările pe care mi le dai.

— Atunci fereşte-te de diavol — zise domnul McKellar, făcînd o însemnare pe registrul din faţa lui. Voi trece asta în contul dumitale, împreună cu lucrările dinainte. Prietenul nostru Leckie — spuse el ironic — va primi cecul la sfîrşitul lunii. Văd că ai adus pe noul sosit.

Se lăsă pe spate, uitîndu-se fix la mine, poate cu mai multă perspicacitate decît primarul. Apoi, părînd să admită un lucru care-i contrazicea părerile anterioare şi lăsînd, în adevăr, să se înţeleagă că se aşteptase să vadă în faţa lui, ca rezultat al acelui oribil şir de întîmplări

pe care le trecuse în revistă în gînd, o stîrpitură groaznică şi deprimantă, el murmură :

— E un băiat destul de drăguţ, dar va avea multe greutăţi, sau atunci mă înşel amarnic.

Cu multă chibzuială, alese un şiling din mărunţişul pe care-l avea în buzunar, întinzîndu-l peste masă bunicului.

— Ia-i o limonadă, Dandie, acestui fiu al duhului rău. Şi-acum plecaţi. Miss Glennie îţi va da un alt act de copiat. Nu ştiu unde mi-e capul de lucru.

Bunicul părăsi biroul într-o excelentă dispoziţie. Îşi umplu pieptul, gustînd parcă briza care sufla. Cînd coboram treptele de la intrare, el arătă spre trotuarul de peste drum. Două spoitorese de tingiri colindau strada, cu coşuri şi împletituri de răchită. Cea mai tînără dintre ele, voinică şi oacheşă, cu părul de un portocaliu-aprins, întîlnit atît de des la ţiganii nomazi din Scoţia, îşi purta povara pe cap, clătinîndu-se puţin în mers ; braţele-i ridicate înălţau mai mult sînii ei plini.

— Priveşte, băiete ! exclamă bunicul aproape cu veneraţie. Nu-i oare plăcut să vezi un asemenea spectacol într-o frumoasă şi răcoroasă zi de toamnă ?

Nu înţelegeam ce voia să spună. Într-adevăr, cele două ţigănci înfăşurate cu şaluri mi se păreau foarte puţin demne de atenţie. Eram însă foarte abătut din pricina unor aluzii nedesluşite ale notarului şi, simţindu-mă eu însumi mai enigmatic decît oricînd, nu urmării lucrurile mai departe. Frămîntat de gînduri şi cu fruntea încreţită, îl urmai pe bunicul cînd pornirăm agale spre casă. De ce oare trezeam atîta curiozitate la toţi oamenii aceştia ? Ce-i făcea oare să dea din cap uitîndu-se la mine ?

Adevărul, deşi nu-l puteam ghici, era simplu. În acest mic oraş scoţian, plin de prejudecăţi, era un lucru admis de toată lumea că maică-mea, fată drăguţă şi apreciată de toţi, care ar fi putut cuceri pe orice bărbat, se declasase de-a binelea măritîndu-se cu taică-meu, Owen Shannon, un străin pe care-l întîlnise într-o vacanţă. Era un om din Dublin, care nu avea rude, ocupa un post neînsemnat într-o firmă de import de ceai şi nu avea nimic care să pledeze pentru el decît firea lui veselă şi frumuseţea lui — dacă aceste atribute pot, în adevăr, pleda pentru cineva. Nu se ţinea seama de anii de fericire pe care îi cunoscuseră. Moartea lui, urmată atît de senzaţional de a ei, era privită ca o răsplată meritată, iar ivi-

rea mea pe pragul casei Leckie, fără nici un mijloc de existență, ca o dovadă clară a hotărîrii providenței.

Bunicul apucă pe drumul ce trecea prin parcul comunal, ceea ce ne oferi o priveliște a lacului ; după o jumătate de ceas ajunserăm, printr-o cotitură neașteptată, în satul Drumbuck, pe care Mama și cu mine îl ocolisem în ajun. Sirena fabricii, care acum era departe, tocmai răsuna muzical.

Era un loc frumos, așezat sub o coastă păduroasă și străbătut de un pîrîu care curgea pe sub două poduri de piatră. Lăsarăm în urmă o mică prăvălie de dulciuri, plină de „cutii cu surprize", de acadele și de batoane de miambal. Deasupra ușii era o firmă cu inscripția: TIBBIE MINNS, BREVET PENTRU VÎNZARE DE TUTUN. Apoi trecurăm prin fața ușii deschise a unei căscioare, unde un țesător lucra la război. Peste drum puteam vedea pe fierar potcovind un cal alb. Stătea aplecat, cu potcoava în buzunarul șorțului de piele ; în spatele lui, în atelierul întunecos, se zăreau sclipiri roșii ; un miros plăcut de copită arsă venea dintr-acolo.

Bunicul părea să cunoască pe toată lumea, chiar și pe negustorul ambulant care vindea pește afumat pe un cărucior cu două roți și pe femeia care striga : „Rubarbă, luați rubarbă proaspătă, doi bani kila". Trecînd pe ulița satului, el împărțea și primea saluturi cordiale. Simțeam că e un om cu adevărat însemnat.

— Ce mai faci, șelarule ?

— Dar tu, Dandie ?

Omul vînjos și roșu la față care stătea în cămașă în ușa localului „Pajura Drumbuckului" îl salută cu atîta prietenie, încît bunicul se opri, își împinse pălăria pe ceafă și se șterse pe frunte cu aerul unui om care știe ce plăceri îl așteaptă.

— Nu trebuie să uităm de limonada ta, dragul meu.

În timp ce intrase la „Pajură", mă așezai pe treapta caldă de piatră din fața ușii laterale, uitîndu-mă la cîțiva pui albi care ciuguleau cu graba lacomă a unor intruși grăunțele împrăștiate în curtea prăfuită. Simțeam toropeala de amiază a satului și o vedeam pe domnișoara Minns, proprietara prăvăliei de dulciuri, privindu-mă prin fereastra ei de un verde-marin. Silueta ei întunecată era estompată și puțin deformată de geamurile de sticlă su-

flată, încît arăta ca un mic monstru marin înotînd într-un bazin.

Îndată după aceea, bunicul îmi aduse un pahar de limonadă, care mă pişcă plăcut pe limbă, îngroşîndu-mi saliva. Îl observai, cînd se întoarse la locul său, în mijlocul oamenilor adunaţi în timpul pauzei de amiază, în întunecimea răcoroasă a localului. Dădu întîi pe gît, dintr-o singură înghiţitură dibace, conţinutul unui păhărel gros, apoi, stînd de vorbă cu multă volubilitate şi cu un aer important cu ceilalţi oameni, sorbi încet dintr-o cană mare, plină cu bere spumoasă, întărind astfel efectul lichidului superior, de culoare aurie, înghiţit înainte.

În momentul acela, atenţia mea fu abătută de strigătele şi mişcările a două fetiţe care-şi băteau cercurile pe terenul de joc al satului, peste drum de han. Cum mă simţeam izolat, iar bunicul părea instalat pentru multă vreme, mă ridicai, apropiindu-mă treptat şi pe ocolite de marginea terenului. Nu mă prea interesau băieţii necunoscuţi, căci cei mai mulţi dintre elevii domnişoarei Barty fuseseră fete şi mă împăcasem destul de bine cu ele. În timp ce tovarăşa ei de joacă continua cu furie să-şi rostogolească cercul în fundul terenului, cea mai mică dintre cele două fete se oprise, aşezîndu-se pe o bancă. Era cam de vîrsta mea, purta o fustă de tartan cu bretele şi cînta, cînta pentru ea însăşi. Şi în vreme ce cînta, mă aşezai discret la capătul băncii, începînd să cercetez o zgîrietură de pe genunchiul meu. Cînd termină, se făcu tăcere ; apoi, aşa cum speram, ea se întoarse spre mine cu prietenie şi curiozitate.

— Ştii să cînţi vreun cîntec ?

Clătinai cu tristeţe din cap. Nu eram în stare să cînt nici măcar o notă ; într-adevăr, singurul cîntec pe care-l cunoşteam era unul pe care tatăl meu încercase să mă înveţe să-l cînt. Era vorba în el de o doamnă frumoasă, care murise în dezonoare. Totuşi, fetiţa asta cu ochii căprui şi părul negru buclat, tras înapoi de pe fruntea ei albă cu un pieptene încovoiat, îmi plăcea. Ţineam să nu las conversaţia să cadă.

— Cercul tău e de fier ?

— Da, desigur. Dar de ce-i zici „cerc" ? Noi îi spunem „rotocol". Şi băţului cu care îl mînăm îi zicem nuia.

Ruşinat de neştiinţa mea, care dezvăluise atît de curînd că eram străin de oraş, mă uitai la prietena ei, care

acum își ataca „rotocolul“ spre a-l îndrepta către noi.

— E sora ta?

Surîse liniștit și prietenos.

— Louisa e vara mea; a venit în vizită de la Ardfillan. Mă cheamă Alison Keith. Locuiesc cu mama, în partea aceea. Îmi arătă cu degetul un acoperiș impunător, înconjurat de verdeață, la capătul satului.

Umilit de noua mea greșeală și de faptul că Alison locuia într-o casă mult mai mare decît a noastră, întîmpinai sosirea săltăreață a Louisei cu un zîmbet defensiv.

— Ia te uită! Oprindu-și cu multă dibăcie cercul, Louisa, respirînd greu, mă privi cu neîncredere. De unde-ai răsărit?

Era o fată de vreo doisprezece ani, cu părul lung, de un galben spălăcit, pe care și-l scutura cu un aer autoritar, ceea ce trezi în mine dorința arzătoare de a străluci în fața ei, de dragul meu și al lui Alison.

— Am sosit ieri de la Dublin.

— Dublin? Vai de mine! Intercală psalmodiind: Dublin e capitala Irlandei. Apoi se opri. Te-ai născut acolo?

Confirmai din cap, constatînd cu mulțumire interesul din privirea ei.

— Atunci trebuie să fii irlandez!

— Sînt și irlandez, și scoțian — răspunsei eu cam lăudăros.

Departe de a se lăsa impresionată, Louisa mă privi de sus.

— Nu poți să fii și una și alta. E absolut imposibil. Tot ce spui sună cam ciudat. Deodată păru să-i vină o idee. Se înțepeni, uitîndu-se la mine cu expresia bănuitoare a unui inchizitor. La ce biserică te duci?

Zîmbii cu un aer superior — ca și cum n-aș fi știut. Eram gata-gata să răspund: „La Sf. Dominic“, cînd deodată sclipirea, focul din privirea ei trezi în mine instincte primitive de apărare.

— O biserică ca toate bisericile — spusei eu. Are o clopotniță mare și e foarte aproape de casa noastră de pe Phoenix Crescent.

Adînc tulburat, încercai să ocolesc subiectul, sculîndu-mă brusc și începînd să mă dau de trei ori de-a tumba — singura performanță fizică de care eram capabil. Cînd mă ridicai din nou, cu obrazul îmbujorat, Louisa, conti-

nuînd să mă fixeze cu privirea ei iscoditoare, îmi spuse cu o candoare în glas care era mai crudă decît orice acuzare :

— Începusem să mă tem că ești catolic — spuse ea zîmbind.

Mai roșu la față ca oricînd, bîlbîii :

— Cine ți-a băgat asta în cap ?

— O, nu știu ! Noroc că nu ești.

Înghețat de spaimă, îmi țineam ochii în pămînt, simțindu-mă și mai stingherit de faptul că privirea lui Alison oglindea ceva din propria mea suferință. Continuînd să zîmbească, Louisa își aruncă înapoi, cu o mișcare a capului, părul ei lung.

— Ai să rămîi aici ?

— Da — răspunsei eu în silă, cu buzele strînse. Peste trei săptămîni încep să învăț la liceu, dacă vrei să știi.

— La liceu ? Asta-i școala ta, Alison. O, Doamne, ce noroc că nu ești ce credeam ! Zău, mi se pare că nu e *nici unul* în tot liceul. E vreunul, Alison ?

Alison clătină din cap, cu privirea în pămînt. Simțeam cum mă ustură ochii ; atunci, schițînd o reverență, Louisa spuse, în sfîrșit, cu un rîs vesel :

— Trebuie să mergem la masă. Își apucă cu un gest afectat „rotocolul", adăugînd cu aerul ei de zîmbitoare compătimire, care mă distruse cu totul : Nu mai fă un cap așa de nenorocit ! Totul o să meargă bine, dacă ceea ce ai spus e adevărat. Hai acasă, Alison !

Pe cînd se depărtau, Alison își întoarse peste umăr privirea spre mine, o privire plină de mîhnită simpatie. Ea nu-mi fu însă de mare ajutor, căci eram prea copleșit de această teribilă și neprevăzută catastrofă. Încremenit de umilirea suferită, urmării cu o privire zăpăcită figurile lor care dispăreau în depărtare. Deodată îmi dădui seama că bunicul mă chema de peste drum.

Avea un surîs larg cînd ajunsei lîngă dînsul. Ochii îi străluceau, iar pălăria îi era trîntită îndrăzneț pe o ureche. Cînd pornirăm spre Lomond View, mă bătu pe spate cu un aer aprobator.

— Am impresia că ai mult succes la cucoane, Robert. Era fetița lui Keith, nu-i așa ?

— Da, bunicule — mormăii eu.

— Sînt oameni de treabă — spuse el cu îngîmfare și cu nebănuit snobism. Tatăl ei a fost căpitan al pachebo-

tului „Rawalpindi“ al Companiei peninsulare și orientale... înainte de a muri. Maică-sa e o femeie bine, deși cam debilă... Cîntă frumos la pian... iar fetița cîntă din gură ca un cintezoi. Dar ce-i cu tine ?

— Nimic, bunicule, nimic.

Mă privi clătinînd din cap, apoi, spre marea mea încurcătură, începu să fluiere. Fluiera de minune, clar și melodios, dar fără a se sinchisi de zgomotul pe care-l făcea. Cînd ne apropiarăm de casă, începu să îngîne :

O, dragostea-mi e ca un roșu trandafir
Ce floarea își deschide-n cireșar...

Își puse în gură un fir de cuișoară, șoptindu-mi confidențial :

— N-ai nevoie să-i pomenești Mamei de micul nostru popas. Își face sînge rău pentru orice fleac.

capitclul IV

Cred că în această fază timpurie, tactica Mamei era să mă țină departe de ceilalți membri ai familiei. Adesea nu-l vedeam pe Tata decît seara, căci atunci cînd era ocupat cu o verificare a conductelor sau cu un control al laptelui, nu se întorcea la dejun. Devotamentul lui în serviciu era exemplar ; chiar și seara, el se odihnea rareori. Ședea la gura sobei, lucrînd la un raport oficial despre starea canalizării sau alimentele alterate. Ieșea seara numai joia, spre a lua parte la ședința săptămînală de lucru a Societății de construcții a orașului Levenford.

Murdoch era plecat aproape toată ziua la colegiu. Cînd se întorcea acasă, zăbovea cît mai mult la masă ; apoi, cu toate că deseori părea să dorească a sta de vorbă cu mine, își întindea cărțile pe toată masa, așezîndu-se, cu un aer resemnat, în fața lor.

Kate apărea de la școală la ora prînzului, dar era ciudat de tăcută și își petrecea rar serile în cercul familiei. Dacă nu ieșea ca s-o viziteze pe prietena ei, Bessie Ewing, se retrăgea, trîntind ușa, în camera ei, ca să corecteze ca-

ietele elevilor sau să citească. Curioasele umflături ce-i apăreau pe frunte trădau agitația ei lăuntrică.

Nu era de mirare că, în timp ce așteptam să încep școala, încăpeam tot mai mult pe mîinile bunicului. Afară de copiile pe care le făcea, nu avea nici o treabă și, cu toate că pretindea că sînt o pacoste pentru el, nu disprețuia, în fond, tovărășia mea plină de înfricoșată admirație. În mai toate după-amiezile cînd vremea era frumoasă, mă lua cu el pe pajiștea din Drumbuck, ca să-l văd cîștigînd la jocul de bile, în care era mare meșter și căruia i se deda împreună cu doi prieteni : Boag, șelarul, un bărbat voinic, irascibil, care ținuse timp de treizeci de ani șelăria satului, și Peter Dickie, un fost factor poștal, mărunt și iute ca o vrabie, care-mi povestea că, în vremea lui, străbătuse pe jos o distanță egală cu jumătatea înconjurului lumii. Acum se interesa de aproape de cometa Halley [1], temîndu-se că ar putea să se ciocnească în orice moment cu pămîntul. Bilele bunicului erau de un roz-deschis, cu pătrățele cafenii. Ce minunat era să-l vezi ridicîndu-și cu un zîmbet ironic ultima bilă pînă în dreptul ochilor și împrăștiind bilele albe ale domnului Boag, care detesta să piardă !

Alteori, bunicul mă lua să vizităm biblioteca publică sau să asistăm la exercițiile pompierilor, de care era foarte nemulțumit, iar odată, cînd domnul Parkin, care închiria bărcile, lipsea, făcu cu mine o splendidă plimbare gratuită pe lacul din parc.

Duminicile, care totdeauna îmi dădeau un sentiment de neliniște, aveau un program diferit. În zilele acelea, Mama se scula mai devreme decît de obicei și, după ce aducea Tatii o ceașcă de ceai în pat, îi pregătea pantalonii vărgați și jacheta neagră, apoi punea friptura la cuptor. Atunci începea forfota și zăpăceala generală a îmbrăcării : Kate gonea în sus și în jos pe scară numai în jupon ; Mama încerca să-și tragă pe mîini mănușile care intraseră prea mult la spălat ; Murdoch se apleca în ultimul moment în cămașă și bretele, cu părul vîlvoi, peste balustrada scării, strigînd : „Mamă, unde mi-ai pus ciorapii curați ?“ — în timp ce Tata, pe care gulerul înalt și scrobit îl tăia

[1] La epoca cînd se petrece acțiunea, celebra cometă Halley, care apare la intervale de 76 de ani, se apropia de Pămînt, ceea ce dăduse naștere în popor la ideea falsă că s-ar putea ciocni cu planeta noastră. (n.t.)

la ceafă, se agita în vestibul, cu ceasul în mînă, repetînd neîncetat: „Clopotele or să sune dintr-o clipă într-alta".

Dîndu-mi seama mai mult decît oricînd că sînt o mare belea pe capul acestor oameni de treabă, mă ţineam la o parte, în odaia bunicului, pînă cînd, din depărtare, clopotele începeau să mîngîie aerul liniştit al dimineţii, aceste clopote melodioase şi nedorite, care totdeauna îmi sporeau însingurarea. Bunicul nu se ducea niciodată la biserică. Părea să nu simtă nici o nevoie de ea; afară de aceasta, nu avea haine destul de bune. Cînd ceilalţi plecaseră la biserica stabilită[1] de pe Knoxhill — dealul lui Knox — unde primarul şi consilierii orăşeneşti asistau la slujbă, bunicul îmi făcea confidenţial cu ochiul, ceea ce însemna că-mi dădea voie să-l însoţesc în vizita matinală pe care avea s-o facă prietenei sale, doamna Bosomley, care locuia în casa vecină.

Doamna Bosomley era văduva unui cîrnăţar şi fusese odată membră de frunte a unei trupe teatrale ambulante, în reprezentaţiile căreia rolul ei cel mai strălucit fusese acela al Josefinei din „Logodnica împăratului". Era o femeie grăsuţă, de vreo cincizeci de ani, cu păr castaniu, frizat cu fierul, o faţă lată cu vinişoare roşii pe obraji şi ochi mici, blînzi, care dispăreau cînd rîdea. Deseori cînd mă uitam prin gardul viu de lemn-cîinesc, o vedeam plimbîndu-se în sus şi în jos în mica ei grădină, urmată de motanul ei galben, Mikado, şi oprindu-se din cînd în cînd spre a lua o poză teatrală şi a recita ceva cu glas tare. Odată o auzii limpede spunînd: „Luptaţi pentru mormintele înverzite ale strămoşilor voştri! Luptaţi pentru pămîntul strămoşesc!"

Levenford nu era pămîntul ei strămoşesc; obîrşia ei şi viaţa dusă de ea în tinereţe erau nelămurite. Mai tîrziu, băieţii de la şcoală insinuară faţă de mine că, de fapt, nu fusese actriţă, ci călătorise cu un circ şi era tatuată pe stomac. Voi mai vorbi despre doamna Bosomley; acum e de ajuns să spun că ospitalitatea ei contrasta izbitor cu regimul spartan de economii din casa de alături. Invitîndu-ne în odaia din faţă, îmi dădu lapte şi sandvişuri, în timp ce bunicul şi dînsa beau cafea; mă înspăimîntă teribil aprinzînd o ţigară, căci era prima dată că vedeam o cucoană făcînd aşa ceva. Numele de pe pachetul plat de

---

[1] Expresie care desemnează biserica presbiteriană, cultul dominant în Scoţia. (n.t.)

culoare verde mi-a rămas pînă azi întipărit în memorie : ţigările purtau numele de „Muşcată sălbatică".

În după-amiaza aceleiaşi duminici, în vreme ce Tata, cu cravata şi gulerul desfăcute, moţăia pe sofa în penumbra răcoroasă din salon, iar Murdoch şi Kate plecaseră să dea lecţii la şcoala de catehizare a copiilor, bunicul îmi făcu din nou semnul lui cu ochiul şi porni domol cu mine spre sat, care era scufundat acum în toropeala digestiei. Apucînd pe drumul de dincolo de pajiştea satului, se opri cu un aer degajat şi sigur în faţa gardului de păducel al grădinii de zarzavat a lui Dalrymple.

Era o grădină frumoasă, cu o firmă mare deasupra porţii, pe care, în litere scorojite de soare, se citea : PEPINIERA A. DALRYMPLE. Brazdele erau plantate cu varză creaţă, varză de iarnă, morcovi, iar livada era încă plină de pere şi mere. Bunicul, aruncînd întîi o privire în susul şi în josul drumului pustiu, se uită cu atenţie peste gard ; apoi plescăi din limbă în semn de regret.

— Ce păcat ! Omul nostru, dragul de el, nu e aici. Se întoarse, îşi scoase pălăria şi mi-o întinse cu un surîs amabil. Repede-te pe sub gard, Robert, ca să nu fi obligat să mergi pînă la poartă. Ia din perele galbene, sînt cele mai gustoase. Şi ţine-ţi capu-n jos.

Urmînd recomandaţiile şoptite de bunicul, mă tîrîi pe sub gard şi umplui pălăria cu pere galbene coapte, în timp ce el stătea în mijlocul drumului scrutînd cu grijă peisajul şi îngînînd un cîntec.

Cînd mă întorsei lîngă dînsul şi începurăm să mîncăm, lăsînd zeama să ni se prelingă pe bărbie, el spuse pe un ton grav :

— Dalrymple mi-ar da şi ultima lui agrişă. Mi-e atît de devotat, dragul de el !

Cu toate că eram un copil melancolic, nu pot nega că găseam în societatea bunicului o mare consolare, fie ea numai trecătoare. Exista, din nefericire, un ciudat motiv de scădere a plăcerii pe care mi-o făceau expediţiile noastre. Acest motiv mă scandaliza şi mă nedumerea. Bunicul, salutat cu cordialitate şi aclamat pretutindeni, era întîmpinat de o anumită parte juvenilă a comunităţii cu strigăte de nemaipomenită batjocură.

Cei care ne chinuiau nu erau elevi ai liceului, ca de pildă Gavin Blair, pe care bunicul mi-l arătase pe celălalt trotuar, făcîndu-mă să mă înroşesc violent, ci băie-

țașii din sat, care se adunau lîngă pod ca să prindă cu șepcile lor plevușcă în rîu. Cînd treceam, acești băieți căscau cu mojicie ochii la noi, strigînd în bătaie de joc :

Milogul Gow își tîrîie pasul !
De unde și-o fi luat el nasul ?

Mă îngălbeneam la față de rușine, dar bunicul trecea maiestuos mai departe, cu capul ridicat, în timp ce groaznicul cîntec îl urmărea. La început mă făceam că nu-l aud. În cele din urmă însă, curiozitatea îmi învinse spaima. Îl implorai cu ochi mari :

— De unde ai căpătat nasul ăsta, bunicule ?

Tăcere. Se uita pieziș la mine, cu o atitudine distantă și foarte demnă.

— Băiete, l-am căpătat în război.

— O, bunicule ! Rușinea mi se topi într-un șuvoi de mîndrie și de furie împotriva acestor băiețași neștiutori. Povestește-mi despre asta, bunicule... te rog !

Îmi aruncă o privire precaută. Deși șovăia, părea măgulit de interesul meu.

— Eh, băiete — spuse el — nu-mi place să mă laud...

Pe cînd umblam tipa-tipa, fascinat, lîngă el, cuvintele lui îmi zugrăviră întîmplări minunate. Mi se tăia răsuflarea auzindu-l povestind cum, în bezna nopții, ținînd cîte un revolver în fiecare mînă și un pumnal între dinți, se tîra peste o cîmpie stîncoasă. Trecuse aproape printre liniile inamicului, cînd luna — o, luna perfidă ! — se ivi dintre nori. Într-o clipă, hoarda dușmanilor năvăli asupra lui. Pif ! Paf ! Puf ! Revolverele lui fumegau descărcate. Cățărat pe o stîncă rotunjită de vînturi și ploi, lovea în dreapta și în stînga cu pumnalul. Trupuri însîngerate se zvîrcoleau de jur împrejurul lui. El scoase un fluierat muzical și iată că din noapte apăru năvalnic bălanul lui favorit. O, ce intensă fu emoția acestei goane călare, în toiul nopții ! Dar pînă la urmă, istovit și sîngerînd, ținîndu-se de gîtul calului, el ajunse la cantonament. Drapelul era salvat.

Răsuflai adînc. Agitația și admirația îmi făceau ochii să sticlească.

— Ai fost grav rănit, bunicule ?

— Da, băiete, cred că am fost...

— Și de atunci ai căpătat... nasul ăsta, bunicule ?

El confirmă solemn din cap, mîngîindu-şi organul cu o duioşie încărcată de amintiri.

Îl privii cu o nouă veneraţie, cu o nouă dragoste. Minunatul, eroicul meu străbunic! Îl ţineam strîns de mînă cînd ne înapoiarăm de la „Pajura Drumbuckului" la locuinţa noastră.

Cînd intrarăm în casă, Mama se găsea în vestibul, citind o carte poştală care tocmai sosise cu poşta de după-amiază, în acea zi de întîi octombrie.

— Bunica soseşte mîine. Şi, întorcîndu-se spre mine, adăugă : Se bucură să te vadă, Robert.

Vestea avu un efect straniu asupra bunicului. Nu scoase nici un cuvînt, dar se schimonosi către Mama, ca şi cum ar fi înghiţit o acritură, şi începu să urce scara.

Ridicîndu-şi capul după el, Mama încercă parcă să-l consoleze :

— Vrei să-ţi dau un ou la ceai, tată ?

— Nu, Hannah, nu. Acum nu mai am poftă de nimic.

Intră în camera lui şi putui auzi zdrăngănitul melancolic al arcurilor, cînd se aruncă în fotoliul său.

. . . .

Oricare ar fi fost reacţia bunicului, a mea era plină de curiozitate. A doua zi, care era o sîmbătă, zgomotul dramatic al unei trăsuri mă făcu să alerg la fereastră.

Cuprins de emoţie, o observai pe bunica. Îşi aplecă capul şi, strîngîndu-şi cu o mînă punga la piept, peste capa cu paiete negre, îşi săltă cu cealaltă mînă fusta pînă deasupra ghetelor cu elastic şi coborî cu grijă din trăsură. Vizitiul părea supărat. Cînd bunica îi plăti, el îşi ridică braţele în sus ; în cele din urmă însă, recunoscîndu-şi parcă înfrîngerea, consimţi să ducă pînă în casă geamantanele. Cu toată ora neobişnuită, bunicul plecase discret să se plimbe, dar Kate şi cu Murdoch ieşiră respectuos ca s-o întîmpine. În vestibul, Mama striga :

— Robie ! Unde eşti ? Vino s-o ajuţi pe străbunica ta la bagaje !

Ieşii alergînd şi, în zăpăceala generală, începui să car în grabă pachetele mai uşoare pînă la primul etaj, uitîndu-mă pe furiş, dar cu un interes sfios, la bunica. Era o femeie înaltă — mai mare decît bunicul — şi cu picioare plate. Avea un obraz lung, energic, gălbui şi brăzdat de cute adînci, pe care-l scotea agreabil în relief tiveala de

un alb imaculat a bonetei ei negre. Părul ei, încă închis, era despărțit la mijloc, iar în colțul buzei de sus, lungi și încrețite, se afla un neg cafeniu, din care creștea un smoc de păr creț. În timp ce vorbea cu Mama, povestindu-i întîmplările din timpul călătoriei, își arăta dinții puternici și îngălbeniți, care erau totuși puțin cam rebeli și scoteau o ușoară clămpăneală.

Sus la etaj, ușa tainică a camerei ei era deschisă și, în timp ce bunica se întărea la parter cu o ceașcă de ceai, mă așezai pe geamantan în prag, satisfăcîndu-mi curiozitatea care mă chinuise atîta vreme. Era o odaie curată și ordonată, care mirosea a camfor și a ceară de albine. Două covoare împletite formau insule ovale pe o dușumea băițuită, iar între ele se afla un pat masiv de mahon cu picioare strujite și cu o plapumă groasă, roșiatică, de puf. O oală de noapte lucioasă era ascunsă discret dedesubt. Într-un colț al camerei se găsea mașina de cusut; un balansoar cu spetează de pluș și acoperit cu o învelitoare albă în partea de sus stătea îmbietor lîngă fereastră. Pe pereți atîrnau trei litografii, mărețe și înfiorătoare: „Samson distrugînd templul", „Izraeliții străbătînd Marea Roșie" și „Judecata de apoi". O ramă lugubră de abanos, avînd forma unei pietre de mormînt, încadra, lîngă ușă, unde puteam s-o citesc, o poezie cu chenar negru, intitulată „Ziua făgăduinței", care slăvea pe Avram pentru că-l luase la sînul lui pe Samuel Leckie, împovărînd cu o atît de grea durere pe nemîngîiata și preaiubita soție a acestuia.

Bunica urcă scara încet, dar fără a se opri, împingînd cu putere fiecare treaptă la locul ei, în timp ce, fără voia mea, îi dădeam, ca magnetizat, tîrcoale, asemenea peștișorilor care, mai mult din instinct decît din dorința lor, gravitează în jurul leviatanilor din adîncul mării, escortîndu-i cu supunere. Își inspectă odaia spre a vedea dacă vreun lucru fusese schimbat de la locul lui, apucîndu-se să mute scaunele cu o fracțiune de centimetru și să verifice cu piciorul pedala mașinii de cusut. În tot acest timp, mă observa cu o privire senină, dar pătrunzătoare.

În cele din urmă, ea dădu din cap, nu tocmai mulțumită, și, deschizînd sacul de voiaj, scoase din el tocul de ochelari, o biblie și cîteva flacoane de doctorii, pe care le așeză cu cea mai mare precizie pe măsuța acoperită cu un șer-

vețel mic de dantelă, de lîngă patul ei. Apoi se întoarse către mine și mă întrebă cu accentul ei rustic :

— Ai fost cuminte cît timp am lipsit ?

— Da, bunicuțo.

— Îmi pare bine, dragul meu. Tonul ei sobru făcu loc unei note mai calde. Poți să mă și ajuți să aranjez lucrurile. E de ajuns să lipsesc chiar și o zi din odaia asta, pentru ca altcineva să-și bage nasul și să le încurce pe toate.

O ajutai să-și despacheteze lucrurile, pe cînd ea își rînduia toată rufăria, spălată și împăturită, într-un dulap adînc. Apoi, întinzîndu-mi o bucată de flanelă, mă puse să frec apărătoarea de alamă a căminului, în vreme ce ea se apucă să curețe de praf cățeii de porțelan de pe cămin cu o scuturătoare scoasă din același dulap.

Mulțumită de activitatea mea, bunica deveni și mai blîndă, dăruindu-mi o privire plină de adîncă și grăitoare bunăvoință.

— Orice s-ar zice, ești un băiat cuminte. Bunica ta are ceva bun pentru tine.

Din sertarul superior din stînga al scrinului, scoase un pumn de pastile tari de mentă și luă una ea însăși, punîndu-mi-le în mînă pe celelalte.

— Suge-le, nu le mesteca ! mă sfătui ea. Țin mai mult în felul ăsta. Mă mîngîie pe frunte în chip protector : Ai să fii băiatul bunicii. Rămîi cu mine, puiule. Te iau după-masă la ceai.

Potrivit făgăduielii ei, bunica mă ținu lîngă ea aproape toată ziua, vorbind cu mine din timp în timp și povestindu-mi chiar cîte ceva despre dînsa. Se trăgea dintr-un neam de la țară ; nepotul la care stătuse era un cultivator de cartofi din Ayreshire. Soțul ei fusese controlor la fabrica de cazane din Levenford, un „sfînt" care o ajutase să-și găsească mîntuirea sufletească.

Într-o zi de dureroasă amintire, o tonă de oțel de pe un pod rulant căzuse drept peste el, pe cînd trecea prin curtea fabricii. Bietul Samuel ! Ea însă nu depindea de nimeni, slavă Domnului — primea o mică pensie și putea să plătească cinstit pentru întreținere și găzduire.

La ora patru după-amiază, îmi spuse să mă spăl pe obraz și pe mîini. O jumătate de ceas mai tîrziu, plecarăm spre satul Drumbuck.

În momentul acela, spiritul auster și creștinesc al bunicii își producea efectul asupra mea și, din dorința de a-i cîștiga aprobarea, devenisem serios, credincios vechilor obiceiuri, și începeam chiar să imit în chip afectat felul ei de a da din cap. Eram pătruns de un sentiment de cucernică mîndrie umblînd alături de ea în toate gătelile sale, căci, deși era o zi caldă, își pusese din nou toată îmbrăcămintea de gală cu care sosise din călătorie, ținînd în mînă, ca un sceptru, umbrela-i lungă, strîns înfășurată, cu mîner de aur și sidef. În urma *ei*, nimeni nu cuteza să arunce strigăte.

— Bagă de seamă, dragul meu — mă preveni ea cînd ne apropiarăm de modesta cofetărie dintre jgheabul de adăpat și potcovărie — trebuie să te porți bine. Domnișoara Minns e prietena mea intimă. Să nu-ți bei ceaiul cu zgomot și să nu vorbești fără să fii întrebat.

Nu visasem nici pe departe, atunci cînd îmi apăsam cu jind obrazul de vitrinele joase și verzui ale domnișoarei Minns, că voi avea atît de curînd cinstea de a fi oaspetele ei. Un clopoțel răsună cînd bunica, coborînd treptele urmată de mine, împinse ușa spre interiorul micului subsol, scufundat într-o plăcută penumbră și mirosind a pastile de mentă, a bomboane cu anison, a săpun parfumat și a luminări de seu. Domnișoara Minns, o femeie mică, adusă de spate, îmbrăcată cu o rochie neagră de lînă cu mătase și purtînd pe nas ochelari cu ramă de metal, ședea după tejghea tricotînd. Cînd intrarăm pe neașteptate, tresări, exclamînd cu afecțiune și mirare :

— Nu se poate, femeie, te știam plecată !

— Ei da, Tibbie, eu sînt și nu alta.

Încîntată de a-și fi luat prietena pe nepusă-masă, bunica se supuse cu nebănuită veselie afectuoaselor ei efuziuni de bun sosit, întretăiate de multe țipete de bucurie, cărora le răspunse cu aceeași căldură.

Apoi, șchiopătînd din pricina reumatismului, domnișoara Minns ne conduse în încăperea din spatele prăvăliei, unde, cu multă grabă, așeză pe masa rotundă cești și farfurioare, punînd apoi ceainicul să fiarbă și urmărind tot timpul cu mare atenție relatarea în care se lansase bunica despre vizita ei la Kilmarnock și care se referea, în cea mai mare parte, la adunările religioase frecventate cu acest prilej.

Cînd bunica îşi încheie povestirea, domnişoara Minns oftă, spunînd pe un ton de resemnată şi şireată măgulire :

— Da, draga mea. Ţi-ai petrecut timpul cu folos. Aş fi dorit să-l aud pe domnul Dalgetty. Bine că l-ai auzit măcar tu.

Turnînd ceaiul, ea începu să-i povestească bunicii tot ce se întîmplase în lipsa ei : naşterile, înmormîntările şi, cu toate că pe atunci nu înţelegeam despre ce e vorba, cazurile de graviditate. Dar cînd isprăviră cu aceste nimicuri lumeşti, se făcu deodată o tăcere plină de tîlc. Se uitară la mine cu expresia unor pofticioase care, după ce au isprăvit cu gustările, trec cu lăcomie sporită la felurile principale ale ospăţului.

— E un băiat minunat — spuse deschis domnişoara Minns. Mai ia o bucată de prăjitură, omuleţule. E un lucru foarte sănătos.

Nu puteam fi decît măgulit de această atenţie deosebită. Domnişoara Minns îmi dăduse mai înainte, pentru mine singur, o farfurie de biscuiţi cu chimen şi-mi pusese pe scaun o pernă ca să ajung pînă la masă. Văzînd apoi că nu-mi beau ceaiul, îmi adusese din prăvălie o sticlă cu o delicioasă apă gazoasă galbenă, a cărei etichetă înfăţişa, dedesubtul numelui de „Elixir de fier", un om vînjos, înfăşurat cu o piele de leopard, care ridica nişte haltere de o înspăimîntătoare greutate.

— Acum, dragul meu — zise ea cu bunătate — povesteşte-ne, bunicii tale şi mie, cum ai dus-o. Ai fost mult împreună cu bunicul tău ?

— O, da ! Am fost aproape tot timpul cu el.

Cele două doamne schimbară între ele priviri triste şi pline de înţeles ; apoi, pe un ton care părea să ascundă presimţiri rele, bunica mă întrebă :

— Şi ce-aţi făcut aproape tot timpul ?

— O, am făcut o mulţime de lucruri ! spusei eu cu ifos, luîndu-mi singur încă o prăjitură. Am jucat bile cu domnul Boag, am cules fructe în pepiniera domnului Dalrymple... bunicul avea, bineînţeles, încuviinţarea de a mă trimite înăuntru pe sub gard.

Măgulit de atenţia doamnelor, dădui bunicului cinstea cuvenită, neuitînd nici de vizitele noastre la „Pajura Drumbuckului", ba amintind chiar de cele două spoitorese care-i plăcuseră bunicului pe Strada Mare.

În pauza care urmă, bunica nu încetă să mă privească cu sinceră compătimire. Apoi, ca și cum ar fi fost gata să audă cele mai grave lucruri, începu, cu discreție dar cu multă hotărîre, să mă descoasă în privința trecutului meu mai îndepărtat, storcînd de la mine o descriere a vieții pe care o dusesem la Dublin. Atît de măsurate îi erau întrebările, încît mă trezii curînd destăinuind, fără șovăială, toate amănuntele anilor petrecuți lîngă părinții mei.

Cînd isprăvii, cele două femei se uitară una la alta într-o ciudată tăcere.

În cele din urmă, domnișoara Minns spuse cu voce înnăbușită :

— Ei, acum, femeie, știi ce ai de făcut.

Bunica își înclină capul cu gravitate, uitîndu-se scurt la mine :

— Robert, dragul meu, ieși puțin afară și joacă-te în fața ușii. Am ceva de discutat cu miss Minns.

Îmi luai rămas bun de la domnișoara Minns, apoi așteptai, din ce în ce mai neliniștit, lîngă jgheabul cailor, pînă cînd bunica ieși și ea. Păstră tăcere tot drumul pînă acasă, ținîndu-mă însă de braț cu un fel de milă reținută. Ducîndu-mă direct în camera ei, închise ușa și își scoase capa.

— Robert — îmi spuse ea — vrei să faci o rugăciune cu mine ?

— Da, bunicuțo — o asigurai eu cu înfricoșată ardoare.

Ca și cum inima i-ar fi sîngerat, mă apucă de mînă, punîndu-mă să îngenunchez, apoi, în întunericul ce creștea în odaie, căzu și ea cu greutate în genunchi. Plină de încredere și smerenie, se rugă pentru fericirea mea. Agitat și îngrijorat cum eram, mă simțeam totuși mișcat de intensitatea și caracterul personal al rugăciunii ei, iar ochii mi se umplură de lacrimi cînd bunica, după ce imploră iertarea pentru un păcătos și neîncetată îndurare pentru ea însăși, chemă cu duioșie ocrotirea cerească asupra mea. Cînd încheie, se ridică zîmbind mulțumită, lăsă storurile în jos și aprinse lumina de gaz.

— Costumul pe care-l porți, Robert... e o adevărată rușine. Mă întreb ce-or să creadă despre tine cei de la școală. Chemîndu-mă lîngă dînsa, încercă, frecînd între degetul mare și arătător, cu un aer de dezaprobare, stofa sărăcăcioasă, gata să se destrame, a hainelor mele. Mîine

— zise ea — mă apuc să-ţi cos ceva la maşină. Adu-mi centimetrul din sertar !

Stătui liniştit, în timp ce ea mă măsura din toate unghiurile, notînd cu o bucăţică de creion, pe care o uda în gură, diferite cifre pe un tipar de hîrtie cafenie, scos de ea dintr-un număr al „Croitorului amator". Apoi îşi deschise dulapul, gîndind cu glas tare :

— Am pe undeva o fustă de şeviot bun. Tocmai ce trebuie !

Pe cînd scotocea prin dulap, cineva bătu la uşă.

— Robie — se auzi de afară glasul bunicului. E timpul să te culci.

Bunica îşi întoarse faţa :

— Îl culc eu pe Robert.

— Dar doarme cu mine.

— Ba nu, o să doarmă cu mine.

Urmă o pauză. Apoi bunicul spuse prin uşă :

— Cămaşa lui de noapte e la mine în odaie.

— Îi găsesc eu o cămaşă de noapte.

Din nou tăcere, tăcerea înfrîngerii, şi o clipă mai tîrziu se auzi tîrşîitul papucilor bunicului, care se retrăgea. Eram alarmat de-a binelea acum, şi faţa mea palidă trebuie să fi trădat acest lucru, căci purtarea bunicii deveni mai calmă şi încă mai protectoare. Mă dezbrăcă, turnă apă din cana de toaletă, punîndu-mă să mă spăl, apoi mă îmbrăcă cu o jachetă de flanelă şi mă ajută să mă urc în patul ei înalt. Se aşeză lîngă mine, mîngîindu-mă pe frunte, ca pentru a mă pregăti pentru o veste neplăcută.

— Bietul meu băiat ! zise oftînd cu sinceră compătimire. Trebuie să-ţi spun adevărul. Bunicul tău n-a luptat niciodată în vreun război. Toată viaţa lui n-a trecut cu mai mult de şaptezeci de kilometri dincolo de limitele comitatului Winton.

Ce-mi auzeau urechile ? Ochii mi se dilatau de buimăceală şi neîncredere.

— Nu e în firea mea să vorbesc de rău pe cineva — urmă ea. Dar aici e vorba de o sfîntă datorie, care-ţi pune în joc viitorul.

Toată fiinţa mea se revolta în timp ce dînsa continua să vorbească. Făceam totul ca să nu aud ce spunea, totuşi din cînd în cînd cuvintele ei ajungeau necruţătoare pînă la mine :

— ...Un ratat în tot ce-a făcut... dat afară din toate slujbele... funcționar la antrepozitele vămii... trăind ani de zile de azi pe mîine... A băgat-o în mormînt pe biata nevastă-sa... Și-apoi băutura... i se vede pe față... nasul lui. Chiar și oamenii cu care se-ntîlnește... Boag, de trei ori falit, iar Dickie, cu un picior în azilul de bătrîni... El însuși, fără un ban pus deoparte... trăind din mila fiului meu...

— Nu, nu ! strigai eu, astupîndu-mi urechile cu mîinile și îngropîndu-mi capul în pernă.

— Era nevoie să afli toate astea — zise ea, netezind cearșafurile. Nu e omul potrivit pentru a crește un băiat. Nu plînge, puiule ! Mă voi îngriji eu de tine.

Așteptă cu răbdare să mă liniștesc și apoi se sculă. Declarîndu-mi că și ea e obosită și citîndu-mi zicala : „Culcarea timpurie, sculatul timpuriu dau omului putere, îl fac deștept și viu", începu să se dezbrace.

În ciuda mîhnirii mele, nu mă puteam împiedica s-o observ cu fascinație. Începu prin a-și scoate bonețica neagră care-i acoperea cocul rămas castaniu. Apoi își desprinse de pe piept micul ceas de aur, pe care-l întoarse cu grijă, atîrnîndu-l de un cîrlig deasupra căminului. Urmă șalul alb care-i încălzea umerii. O pauză pentru a-și descheia corsajul negru cu mîneci lungi, pe care-l împături, punîndu-l pe balansoar. Veni rîndul unor fîșii de chembrică, vreo patru la număr, cu șireturi la capete, după care bunica apăru strînsă într-un corset negru, care-i acoperea trupul pînă sus, lîngă scobiturile întunecate ale subsuorilor.

Ajunsă la etapa aceasta, ea se opri spre a-și scoate dantura cu un gest rapid, ca de scamator, al mîinii stîngi, ceea ce făcu obrajii ei să se năruie brusc. Expresia severă a trăsăturilor ei cedă locul unei plăcute moliciuni. Totuși, după ce-și lăsă dantura să alunece într-un pahar cu apă de lîngă pat, bunica își puse pe cap o scufie albă, ale cărei panglici legate strîns sub bărbie restabiliră în parte rigiditatea structurii ei faciale. Acum își lăsă fusta să cadă și făcu un pas peste ea, operație pe care o repetă cu toate jupoanele. Numărul de jupoane pe care le purta bunica deveni obiectul uneia din marile nedumeriri ale copilăriei mele : întîi unul negru de alpaca, pe urmă trei de bumbac alb, două de flanelă crem... dar n-am ajuns niciodată să dezleg ultima enigmă de nepătruns, fiindcă în

acest stadiu bunica se uita aspru, dar jenată la mine, poruncindu-mi :

— Robert ! Întoarce-te cu fața la perete !

După ce dădeam urmare acestui ordin, auzeam alți pași peste veșminte căzute, plesnituri de balene și alte sunete. Apoi lampa de gaz se stingea, iar bunica se suia în pat lîngă mine. Dormea liniștită și nemișcată, dar picioarele ei, pe care și le proptea în mine, erau foarte reci.

Stînd culcat pe o coastă în întuneric, scrutam plin de teamă dinții ei care rînjeau luminos la mine de pe masa de noapte : două rînduri grele de culoare verzuie, de modă veche, dar nespus de rezistente, legate între ele printr-un arc puternic. Bunicul nu avea asemenea dinți, dar doream — vai, în ciuda păcătoșeniei sale ! — doream din toată inima să fiu din nou lîngă el.

capitolul V

Vechea clădire de piatră cenușie a liceului, cu orologiul din înaltul ei turn pătrat, cu scările de piatră roase de pașii generațiilor, cu coridoarele lungi și umede, cu sălile încinse și mirosind a praf de cretă, a copii și a gaz aerian, își îndrepta de mai bine de o sută de ani spre Strada Mare bolta adîncă și întunecoasă de la intrare, pe care, în imaginația mea înfricoșată, o asemuiam cu deschizătura muntelui din Hameln [1].

Trezindu-mă plin de îngrijorare și de emoție în dimineața zilei cînd urma să pășesc pentru prima oară pe sub bolta aceasta, bunica îmi dădu de veste că hainele mele erau gata. Mă conduse mulțumită la fereastră, unde erau întinse pe o hîrtie subțire, ca o surpriză pentru mine.

Privindu-mi noul costum, de care-mi legasem atîtea speranțe, rămăsei înmărmurit, neștiind ce să spun. Era verde, dar nu de un verde închis și stins, ci de un verde măsliniu, aprins și țipător. E adevărat că pe cînd bunica

[1] Aluzie la legenda medievală despre „Fermecătorul de șobolani din Hameln", care, scăpînd prin cîntecul lui din fluier acest oraș de plaga rozătoarelor și neprimindu-și răsplata făgăduită, a fermecat, prin același cîntec, pe toți copiii orașului, făcîndu-i să-l urmeze și să dispară în deschizătura unui munte. (n.t.)

cususe hainele la mașină, văzusem acest material, dar în naivitatea mea crezusem că era căptușeala.

— Îmbracă-te ! îmi spuse ea cu mîndrie.

Erau largi, haina mă înghițea, iar pantalonii cădeau în linii drepte, ca o pereche de nădragi lungi amputați sub genunchi.

— Minunat, minunat ! făcu bunica, netezindu-mi haina și trăgînd de mine într-o parte și într-alta. Te acoperă bine. Am ținut seama că ai să mai crești.

— Dar culoarea, bunicuțo ! protestai eu timid.

— Culoarea ?! Îndepărtînd un fir de ață albă de însăilat și strîngînd un ac între buze, mă întrebă : Ce cusur are culoarea ? E o stofă minunată, rezistentă. N-o să se uzeze niciodată !

Sîngele îmi pieri din obraz. Uitîndu-mă îndeaproape la mîneca hainei, observai în stofă o dungă palidă, formată din mici vîrtejuri care se urcau : o, Doamne, un desen de trandafiri, foarte frumos pentru juponul bunicii, dar departe de a fi potrivit pentru mine.

— Dă-mi voie, bunicuțo, să-mi pun azi vechiul meu costum.

— Prostii ! L-am tăiat aseară în bucăți, ca să fac cîrpe de praf din el.

Elogiile bunicii la adresa creației ei mă făcură să părăsesc camera pe jumătate convins ; imediat după aceea însă, Murdoch mă distruse. Intîlnindu-mă pe scară, el se opri cu prefăcută spaimă, acoperindu-și ochii cu mîna și rezemîndu-se apoi de balustradă cu un rîs sălbatic :

— Iată-l ! Iată-l, în sfîrșit !

În bucătărie, tăcerea ciudată a Mamei și expresia de deosebită bunătate cu care-mi întinse farfuria de porridge[1] nu mă liniști.

Ieșii în aerul cenușiu și rece al dimineții, descurajat și conștient de faptul că în tot peisajul acela melancolic de iarnă scoțiană exista o singură și stranie notă primăvăratică : eu.

Trecătorii își întorceau cu priviri mirate capul după mine. Rușinat și intimidat, ocolii Strada Mare, apucînd „Calea comună", un drum mai liniștit, dar mai lung, ceea ce mă făcu să sosesc cu întîrziere la școală.

---

[1] Fiertură de ovăz, consumată în general în Marea Britanie la micul dejun. (n.t.)

După ce mă rătăcii pe coridoare, găsii cu oarecare greutate clasa a doua, în care, la recomandarea lui Kate, fusesem repartizat. Cînd intrai pe uşă, panoul despărţitor din mijlocul sălii fusese tras înapoi, cele două diviziuni ale clasei fiind adunate laolaltă. Domnul Dalgleish, instalat pe catedră, tocmai anunţase prima lecţie. Încercai să mă strecor neobservat într-o bancă liberă, dar profesorul mă opri în mijlocul clasei. După cum aveam să descopăr, nu era un tiran încarnat, căci avea zile în care se arăta nespus de binevoitor şi revărsa asupra noastră un belşug de cunoştinţe interesante ; avea însă şi perioade, sumbre şi amare, cînd părea stăpînit de un demon sinistru. Văzui acum cu spaimă, după felul în care-şi mesteca mustaţa, că dispoziţia lui nu era prielnică. Mă aşteptam la o mustrare pentru că întîrziasem. El însă nu se răsti la mine. În schimb, coborî de pe catedră şi se învîrti alene în jurul meu, cu capul uşor înclinat. Toată clasa îl urmărea din ochi, speriată şi agitată.

— Va să zică aşa ! spuse el în sfîrşit. Sîntem noul elev. Şi, dacă nu mă-nşel, avem un rînd de haine noi. Vremea minunilor n-a trecut încă.

Un chicot şi un freamăt de curiozitate făcu înconjurul clasei. Eu tăceam.

— Haide, domnule, nu sta aşa îmbufnat ! Unde le-ai cumpărat ? La Miller, pe Strada Mare, sau la Cooperativă ?

Fără o picătură de sînge în obraz, bolborosii :

— Străbunica mea le-a făcut, domnule profesor.

Un hohot de rîs scutură clasa. Domnul Dalgleish, privindu-mă serios cu ochii săi injectaţi, continua să-mi dea tîrcoale.

— Curioasă culoare ! Dar potrivită, în cazul ăsta. Dacă nu ne înşelăm, eşti de origine irlandeză [1].

Clasa hohoti din nou. În tot acest amfiteatru de obrazuri rînjite, căruia înfricoşarea de care eram cuprins îi dădea proporţiile unui Coloseu, dar pe care-l distingeam limpede în toate amănuntele, nu erau decît două feţe care nu zîmbeau. Gavin Blair, aşezat în prima bancă, se uita la profesor cu un fel de dispreţ rece, iar pe deasupra cărţii ei de citire, Alison Keith îşi ţinea ochii ei căprui aţintiţi cu îngrijorare asupra mea.

[1] Verdele este culoarea atribuită Irlandei — „Insula verde". (n.t.)

— Răspunde la întrebarea mea, domnule ! Eşti sau nu eşti discipol al sfîntului Patrick [1] ?

— Nu ştiu.

— Nu ştie ! Tonul său sarcastic căpătă o nuanţă de uimire şi de şi mai nestăpînită batjocură ; elevii se tăvăleau de rîs pe bănci. Dă buzna peste noi, înghirlandat cu trifoi [2] ca o apoteoză vie a mişcătoarei balade „Purtatul verdeţei" [3], dar i-e ruşine să admită că fruntea lui mai e umedă de agheasmă [4].

Continuă cîtva timp pe acest ton, întorcîndu-se deodată şi impunînd elevilor, cu o privire rece, să tacă. Îmi spuse apoi cu glasul lui obişnuit :

— Te va interesa poate să afli că am fost profesorul mamei tale. Îmi vine să cred acum că mi-am pierdut vremea cu ea. Aşază-te acolo !

Tremurînd şi adînc umilit, trecui, poticnindu-mă, la locul meu.

Speram că cu aceasta suferinţele mele se terminaseră, dar, vai ! — fusese numai începutul.

În recreaţie mă văzui înconjurat de o gloată sfidătoare şi batjocoritoare. Fusesem pecetluit ca o fiinţă deosebită de celelalte, acum devenisem ca oaia rîioasă în mijlocul turmei.

Cei care mă chinuiau mai mult erau Bertie Jamieson şi Hamish Boag.

— Verde îi e culoarea, dar albastră i-e mama [5] !

Gîndul era mai brutal decît al domnului Dalgleish, dar urma aceeaşi linie. Nenorocita fustă a unei femei bătrîne stîrnise şi împinsese pînă la culme ura religioasă şi de neam. La ora mesei, mă încuiai într-una din despărţiturile toaletei, lăsînd neatinsă pe genunchii mei felia de pîine unsă cu marmeladă de revent şi învelită în hîrtie. Dar fui descoperit şi silit să ies la lumina zilei.

În după-amiaza aceea avurăm ora de gimnastică, predată în şcoală de portar, care fusese sergent în trupele teritoriale. Cînd îmi scosei haina, ca şi ceilalţi elevi,

---

[1] Sfîntul naţional şi patronul Irlandei catolice. (n.t.)

[2] Emblema naţională a Irlandei. (n.t.)

[3] Baladă populară irlandeză din secolul al XVIII-lea. (n.t.)

[4] Catolicii fac semnul crucii muindu-şi degetele în agheasmă. (n.t.)

[5] Aluzie la originea irlandeză a băiatului („verde") şi la faptul că mama sa, scoţiană, murise. (n.t.)

Bertie Jamieson şi Hamish Boag se apropiară de mine cu un aer ameninţător. Bertie era un bădăran cu fruntea bombată, care gonea tot timpul fetele, bătîndu-se cu ele. Îmi spuse :

— O să-ţi arătăm noi ţie după exerciţii !

— Dar de ce ? bîiguii eu speriat.

— Pentru că eşti o secătură papistaşă.

În ora care urmă, executai comenzile „ridicaţi braţele“ şi „îndoiţi genunchii“ cutremurîndu-mă de sinistre presimţiri. De îndată ce exerciţiile se terminară, iar portarul plecă, mă împinseră înapoi în vestiarul sălii. Aproape toţi băieţii mai mari se aflau acolo, şi după ce mă înghiontiră cu mîinile şi cu picioarele pînă într-un colţ al încăperii, Jamieson, apucîndu-mi braţul, începu să mi-l tragă spre spate şi să-l răsucească. Căutînd să scap de acest chin, alunecai şi căzui. Într-o clipă, Hamish Boag îmi imobiliză picioarele, iar Jamieson mi se aşeză pe piept, apucîndu-se să mă izbească cu capul de duşumea.

— Trage-i, Bertie ! strigară cîteva voci. Întoarce-l pe dos !

Asta-i dădu lui Jamieson o idee. Îşi scoase mîna din părul meu şi schimbă o privire cu ceilalţi.

— Cine are un briceag ? Să vedem dacă e tot atît de verde pe dinăuntru ca pe dinafară.

— Nu, Bertie, nu ! strigai eu.

Abia puteam vorbi de spaimă. Deodată, clopotul sună, silindu-i să-mi dea drumul. Cînd ajunsei pe coridorul unde urma să ne aliniem spre a intra în clasă, domnul Dalgleish, care aştepta cu mîna pe limba clopotului, făcu ochi mari la hainele mele prăfuite şi la părul meu ciufulit.

— Ce înseamnă toate astea ?

Ceilalţi răspunseră în cor în locul meu, pe un ton linguşitor :

— Nimic, domnule profesor !

Apoi, micul Howie, ghiduş ca o veveriţă, strigă din spate :

— Am admirat tocmai noile haine verzi ale lui Shannon.

Domnul Dalgleish schiţă un zîmbet acru.

Toată săptămîna aceea simţii întregul chin al vieţii. Abuzurile săvîrşite împotriva mea se ţineau lanţ. După şcoală, o bandă prădalnică era de obicei adunată în faţa

bisericii Sfinţilor Arhangheli din apropierea liceului. Cu toate că nu pusesem niciodată piciorul în acest locaş, ei îmi porunceau cu grosolănie să intru un moment ca să cer iertarea păcatelor mele, să jefuiesc cutia de pomeni şi să sărut picioarele preotului — şi alte părţi ale anatomiei sale. Mă chinuiau fără îndurare, iar cînd, în deznădejdea mea, începeam să dau în ei, numărul lor sfîrşea totdeauna prin a mă copleşi.

Spre a mă feri de ei, eram veşnic cu ochii-n patru şi gata a o lua la fugă, apucînd drumuri ocolite şi puţin bătute, printre care mai ales „Calea comună", care trecea prin faţa fabricii de cazane. Nici aici însă nu eram ferit. Înfiorătoarea bandă se ţinea după mine, iar tinerii mecanici şi ajustori ai fabricii mă întîmpinau strigînd: „Ei, haină verde! Maică-ta ştie că ai ieşit de la şcoală?" Reflecţiile lor nu erau răutăcioase, eu însă eram prea intimidat pentru a fi în stare să deosebesc gluma de insultă. Căzînd tot mai mult pradă deznădejdii, îmi făceam lecţiile de mîntuială, răspundeam prost la toate materiile şi mă purtam ca un nătărău. Odată, cînd domnul Dalgleish îmi ceru să mă scol în picioare şi să recit o poezie pe care o învăţasem în clasă, şovăii atît de mult, încît ţipă la mine:

— Ce mai aştepţi?

Răspunsei distrat şi năucit:

— Aştept ceva despre hainele mele verzi, domnule profesor.

Toţi încremeniră, izbucnind apoi în urlete de rîs.

Nu mai puteam răbda. În seara aceea dădui buzna în camera bunicului. Simţii o adiere a aerului stătut, dar atît de familiar şi de drag mie, iar ochii mi se umplură de lacrimi. De cînd bunica mă luase la dînsa, mă înstrăinasem cu totul de el şi deşi încercasem să-i cer iertare, el trecuse pe lîngă mine cu capul ridicat, cu surîsul rece, distant şi dispreţuitor, răspunzînd cu indiferenţă explicaţiilor pe care le bolboroseam:

— Dormi cu cine vrei, băiete.

Acum stătea aşezat ca un filozof, dar cu un aer cam apatic, fără a face nimic.

— Bunicule! îi spusei plîngînd.

Se întoarse încet către mine. Mă înşelam oare, sau ochii lui se luminară văzîndu-mă?

— Eram sigur că ai să te întorci — spuse el cu simplitate, după un moment de tăcere. Pe urmă, neputînd rezista grozavului său obicei de a vorbi în zicători, adăugă : Prietenii vechi sînt mai buni decît cei noi.

capitolul VI

Şezînd pe genunchii bunicului, ceea ce era o fericită dovadă a împăcării noastre, mă liniştii, în sfîrşit, descărcîndu-mi sufletul. Mă ascultă în tăcere. Apoi, cu un gest hotărît, îşi luă o pipă umplută de pe suport.

— Nu e decît un singur lucru de făcut — zise el pe tonul său cel mai cumpănit. (O, cum binecuvîntam logica lui liniştită, după atîtea zile de zbucium !) Mă întreb numai dacă ai să-l faci.

— O să-l fac ! strigai eu cu ardoare. O să-l fac, o să-l fac !

Îşi aprinse pipa şi pufăi din ea de cîteva ori.

— Care e cel mai tare... cel mai îndrăzneţ... cel mai dîrz băiat din clasa ta ?

O clipă îmi fu de ajuns ca să mă gîndesc : nu era decît un singur răspuns la această întrebare. Fără şovăială îi declarai :

— Gavin Blair.

— Fiul primarului ?

Dădui afirmativ din cap.

— Atunci — şi îşi scoase pipa dintre buze — trebuie să-l iei la bătaie pe Gavin Blair.

Holbai ochii la el, înspăimîntat. De fapt, Gavin nu era printre cei ce mă chinuiau. Se ţinuse cu dispreţ la distanţă de toată această zarvă nenorocită. La şcoală, nu-mi vorbise decît de două ori. Era un băiat superior : ager la minte, dar stăpînit, fruntaşul clasei, apreciat chiar şi de Dalgleish. La toate jocurile era cel mai tare ; toţi recunoşteau că-l putea bate pe Bertie Jamieson ţinîndu-şi o mînă la spate. Încercai să explic acest lucru bunicului.

— Nu cumva ţi-e frică ? întrebă el.

Îmi lăsai capul în jos, gîndindu-mă la trupul vînjos al lui Blair, la bărbia lui mică, dar hotărîtă, la luminoşii săi ochi cenuşii. Contrar copiilor îndrăzneţi din po-

veştile care-mi căzuseră în miini, eram teribil de speriat.

— Nu ştiu să mă bat.

— Te învăţ eu. Într-o săptămînă eşti gata. Nu înălţimea contează, ci curajul. Ridică din umeri. Dacă vrei, îi putem trimite lui Dalgleish o scrisoare, cerîndu-i să vorbească cu băieţii. Te vor dispreţui însă şi mai mult dacă facem asta. E o chestiune de principiu ca să te duci şi să-l iei la bătaie pe cel mai bun dintre ei. Eşti gata s-o faci?

Mă înfiorai; dar — lucru ciudat — ananghia la care mă găseam îmi dădu o putere de voinţă asemănătoare, poate, aceleia care împinge pe sinucigaşi să se arunce din vîrful unei clădiri înalte. Cu un nod în gît, scosei un sfios „da".

Pregătirea mea începu în aceeaşi seară, după ce ştersesem farfuriile pentru Mama. Ne înţelesesem ca bunica să nu afle nimic despre planul nostru. Bunicul mă puse să iau o serie de poziţii ţepene şi incomode, cu pumnii împinşi înainte şi bărbia trasă înapoi, astfel încît nu puteam vedea decît vîrful ghetelor mele. Postîndu-se apoi în faţa mea, într-o poză corespunzătoare, îmi porunci „să-i trag una cu stînga". Dădui urmare cu atîta precipitare acestei porunci, încît îl nimerii drept în stomac, făcîndu-l să se îndoaie de mijloc şi să se trîntească gîfîind în fotoliul său.

— Vai, bunicule — strigai eu înspăimîntat — n-am vrut să te fac să suferi!

Era foarte supărat. Nu pentru că l-aş fi făcut să sufere, ci doar pentru că profitasem de ocazie, în chip foarte puţin cavaleresc, spre a-l lovi într-o regiune cunoscută ca fiind „sub centură". Cînd îşi reluă suflul, îmi ţinu o predică severă despre loviturile sub mijloc, trimiţîndu-mă apoi afară ca să alerg pînă la capătul străzii şi înapoi, spre a-mi întări picioarele.

În zilele ce urmară se strădui serios să mă facă să progresez în nobila artă a boxului. Ca să mă îmbărbăteze, îmi povesti istorii sîngeroase despre Jem toroipanul, Jim gentilomul şi Billy casapul, care se luptase timp de optzeci şi două de reprize cu o falcă ruptă şi o ureche smulsă din rădăcini. Îmi porunci să mă lipsesc de apă sau să beau cît mai puţină, ca să-mi întăresc pielea. Îşi sacrifica la masa de seară chiar porţia de brînză — sin-

gurul fel la care ţinea — punîndu-mă s-o mănînc încet sub ochii lui, în timp ce un firişor de salivă i se prelingea pe favoriţi.

— Nimic nu întrece brînza de Dunlop [1], băiete, ca să bage vlagă în tine.

Nu-i puneam la îndoială spusele, dar brînza mă ardea îngrozitor în stomac.

În după-amiaza de sîmbătă mă luă cu dînsul la cimitir, ca să arate prietenilor săi rezultatele obţinute cu mine. Cînd luai în faţa lor atitudinile mele pugilistice, el le descrise în culori sumbre motivele viitorului conflict. Îl auzii pe şelar rîzînd răutăcios.

— Cum rămîne, Gow, cu ideile tale nobile? Te aud într-una spunînd că trebuie „să trăim şi să lăsăm pe alţii să trăiască" şi totuşi pui la cale o încăierare!

— Şelarule — răspunse tăios bunicul — uneori e necesar să te baţi ca *să poţi trăi.*

Această replică îl reduse la tăcere pe domnul Boag; îmi dădui însă seama că avea îndoieli serioase în privinţa şanselor mele de succes.

În sfîrşit, ziua fatală sosi. Cînd traversai palierul, mă chemă în odaia lui şi-mi strînse mîna solemn.

— Adu-ţi aminte — zise el privindu-mă în ochi — orice... dar să nu-ţi fie frică!

Simţeam cum mă podidesc lacrimile, căci, în ciuda porţiilor de brînză ale bunicului, urmele anilor liniştiţi şi duioşi în care mă ţinusem de poalele bietei mele mame nu se şterseseră încă. Ceea ce agrava lucrurile era faptul că, deşi persecuţiile împotriva mea nu slăbiseră, Gavin dăduse în ultima vreme semne de a-mi lua partea; îl cîrpise pe Bertie Jamieson pentru că-i îmbrîncise prea brutal pe alţii la capră, iar o dată, în clasă, văzînd că am nevoie de o gumă, mi-o împinsese tăcut pe a lui. Îi dădusem însă bunicului cuvîntul meu, şi nimic, nimic nu trebuia să mă oprească. Mentorul meu alesese pentru mine ora patru, imediat după sfîrşitul şcolii. În tot cursul zilei, tremurînd neîncetat, urmării în cealaltă parte a clasei faţa calmă, concentrată, inteligentă a lui Gavin. Era frumos, cu ochi adînci şi gene negre, lungi, cu buza de sus întoarsă mîndru; avea o faţă de mun-

---

[1] Brînză iute, presată, fabricată în Scoţia. (n.t.)

tean din Scoția de sus[1], căci tată-său era originar din Perth, iar maică-sa, care murise, era din neamul Campbell de la Invernaray. În ziua aceea, poate pentru că avea să iasă seara împreună cu sora sa mai mare, el purta *kilt*[2]-ul de tartan cu culori închise al clanului Blair, un *sporran*[3] sobru și pantofi negri groși, de piele netăbăcită. De cîteva ori, privirea lui se întîlni cu a mea, care trebuie să fi avut o ciudată expresie de implorare. Inima mi se topea. Simțeam aproape că-l iubesc. Totuși trebuia să mă bat cu el.

Vechiul orologiu din turnul cenușiu al liceului bătu de patru ori. Ultima mea speranță că domnul Dalgleish avea să mă oprească în clasă se năruise. Fusesem lăsat să plec o dată cu toți ceilalți și tocmai străbăteam terenul de joc. Gavin mergea cu pași mari în fața mea, cu ghiozdanul aruncat pe spate. Nevoia de a nu șovăi o clipă — dacă era vorba să nu mă întorc la bunicul ca un neputincios — îmi dădea ghes, împotriva oricărei rațiuni. Mă repezii brusc înainte, îmbrîncindu-l cu putere pe Gavin. Se întoarse cu fața spre mine și mă văzu înfruntîndu-l cu pumnii puși unul peste altul, ca și cum aș fi purtat o lumînare într-o procesiune.

— Doboară stavila ! mîrîii eu — cuvinte care la Levenford aveau înțelesul tradițional de provocare la luptă.

Îndată, ceilalți băieți scoaseră un strigăt colectiv, în care mirarea se amesteca cu oarecare curiozitate.

— O încăierare ! Gavin și cu Shannon ! O încăierare ! O încăierare !

Gavin, al cărui ten deschis roșea ușor, se îmbujoră la față, uitîndu-se plictisit la cercul de băieți ce se strîngea în jurul nostru. Era nevoit să accepte provocarea, oricît de timidă ar fi fost. Cu palma întinsă, el îmi dădu peste pumni, despărțindu-i. Imediat îi clădii la loc, ținîndu-i într-o parte a corpului.

— Scuipă peste stavilă !

---

[1] Partea muntoasă din nordul Scoției (Highlands), cu locuitori viguroși, bruni, de origine celtică, spre deosebire de Scoția de jos (Lowlands), cu locuitori înalți și blonzi, de origine anglo-saxonă. (n.t.)

[2] Fustă ajungînd pînă la genunchi și plisată, de obicei de tartan țesut în culorile clanului, purtată de bărbații din partea muntoasă a Scoției. (n.t.)

[3] Mică traistă ornamentală de piele netăbăcită, purtată, în costumul scoțian, deasupra *kilt*-ului. (n.t.)

Gavin scuipă cu iscusință peste pumnii mei.
Procedai după ritual. Cu tocul ghetelor, care păreau desprinse de picioarele mele șubrede, trăsei o linie nesigură în pietrișul de pe terenul de joc.
— Te provoc să treci peste linie.
Îmi dădui seama cu groază că Gavin începea să se înfurie. Făcu imediat un pas peste linie.
Tremuram vargă. Nu mai rămînea decît actul final. Băieții din jurul nostru nu scoteau o vorbă. Cu gura uscată, șoptii :
— Lovește ca un laș.
Îmi trase fără șovăială un pumn în piept. Ce gol îmi suna sternul ! Parcă ar fi fost de carton ! Ce palid simțeam că sînt ! Dar nu puteam da înapoi. Îmi încleștai dinții, care clănțăneau, și mă repezii asupra scumpului meu Gavin.
Uitai tot ce învățasem de la bunicul, tot. Roteam în aer, ca un sălbatic, brațele mele subțiri. Îl nimerii deseori pe Gavin, dar totdeauna în locurile cele mai tari și mai rezistente, ca, de pildă, în coaste, în pomeții obrajilor și mai ales în nasturii pătrați, de metal, ai *kilt*-ului său. Prezența perfidă a acestor nasturi teribili mă umplea de amărăciune. De cîte ori îi nimeream păream să-i pricinuiesc mult mai puțină suferință decît mie însumi. În schimb pumnii lui se înfigeau dureros în părțile cele mai moi ale trupului meu.
Mă doborî de două ori la pămînt, în mijlocul aclamațiilor celorlalți. Niciodată pînă atunci nu descoperisem în mine capacitatea de a mă înfuria. Aceste aplauze josnice mă ajutară s-o descopăr. Da, desigur, cele mai josnice ființe omenești erau acelea care, stînd împrejur, găseau plăcere în lupta și suferința semenilor. Furia împotriva adevăraților mei dușmani izbucnea din însăși măduva mea ; fețele lor, din care nu distingeam decît rînjetul, mă împingeau să le arăt din ce stofă eram făcut. Ridicîndu-mă de pe pietriș, mă repezii din nou la Gavin.
Căzu jos în fața mea. Tăcere mormîntală. Apoi, cînd Gavin se sculă, se auzi glasul micului Howie, veverița :
— Ai alunecat numai, Gavin. Arde-l ! Dă-i la cap !
Gavin era mai precaut acum. Se învîrti multă vreme în jurul meu și nu părea încîntat de șarjele mele. Aveam amîndoi hainele mototolite și suflam din greu ca niște locomotive. Eram roșu la față și înfierbîntat : sudoarea

rece îmi pierise de pe frunte. Zării cu mirare că unul din ochii lui Gavin era vînăt și închis. Dădusem eu într-adevăr o lovitură atît de grea unui asemenea erou? Atunci, în mijlocul negurii, al tumultului și al zăpăcelii, o voce stîrni un ecou frenetic în urechea mea. Venea de la unul din elevii „mari", din clasele superioare — un grup al acestora se oprise în drum spre sala de gimnastică :

— Ia te uită ! Ce bine se luptă haine-verzi !

Încîntare și extaz ! Așadar, nu-l dezonoram pe bunicul, nu eram atît de laș cît mă temusem. Mă aruncai din nou asupra iubitului meu Gavin, ca și cum aș fi fost gata să-l îmbrățișez. Deodată, dar fără intenție, în momentul cînd eram încăierați, el își înălță capul.

Primii izbitura amețitoare a țestei sale drept pe nasul meu, care începu să sîngereze. Simțeam în gură gustul cald și sărat al șuvoiului ce-mi țîșnea pe nas, împroșcîndu-mă de sus pînă jos. O, Doamne! Nu bănuisem niciodată că aveam atîta sînge în trupul meu firav. Nu eram însă cîtuși de puțin incomodat. Capul mi-era într-adevăr din ce în ce mai limpede, cu toate că picioarele mi se muiau din nou. Zăpăcit, mă ciocnii încă o dată cu pumnii de nasturii lui Gavin. Urechile-mi vîjîiau, vedeam stele verzi... poate cometa Halley ! Dădeam încă din mîini, cînd descoperii că cineva mă trage din spate. Altul dintre băieții cei mari îl ținea pe Gavin de guler în același fel.

— Ajunge, deocamdată, băieți ! Dați-vă mîna ! A fost o păruială minunată. Să alerge acum cineva după cheia de la poartă. Puștiul ăsta sîngerează ca un purcel înjunghiat.

Zăceam întins pe spate pe terenul de joc, cu cheia uriașă și rece apăsată pe ceafa mea, în vreme ce Gavin stătea în genunchi lîngă mine, cu fața mînjită și speriată. Hainele mi-erau leoarcă ; băieții cei mari erau îngrijorați că sîngele nu mai înceta să curgă. În cele din urmă, punîndu-mi în nări tampoane rupte dintr-o batistă muiată în apă cu sare, ei reușiră să-l oprească.

— Stai așa vreo douăzeci de minute, piciule, și ai să fii iarăși sănătos tun.

Plecară. Toți colegii mei de clasă o șterseseră unul după altul, toți afară de Gavin. Rămăseserăm singuri pe

strania întindere goală a terenului de joc — un cîmp de bătaie pătat de sînge, scurmat şi răscolit de picioarele noastre. Ca în vis, încercai să-i zîmbesc, dar tampoanele din nas şi pojghiţa ţeapănă de pe obraz mă împiedicară.

— Nu te mişca ! spuse el cu blîndeţe. N-am vrut să te lovesc cu capul. A fost o mişcare nepermisă.

Tăgăduii din cap, făcînd cît pe-aci sîngele să curgă din nou. Într-un fel, izbutii să surîd.

— Îmi pare rău că ţi-am umflat ochiul.

Îşi pipăi uşor pleoapa închisă, apoi se aplecă din nou asupra mea, cu zîmbetul lui cald, fermecător, care mă pătrunse ca razele soarelui.

Cînd capetele peticilor de batistă ce-mi atîrnau din nas încetară să picure, el mi le scoase cu grijă ; apoi mă ajută să mă ridic. Începurăm împreună, tăcuţi, pelerinajul nostru spre Drumbuck Road.

Cometa Halley tot mai nălucea pe cer. În faţa casei lui, el se opri.

— Nu poţi să te întorci acasă în halul ăsta. Intră la mine ca să te speli.

Îl însoţii cu timiditate printre cele două felinare de la intrare, pe care era pictată stema oraşului : erau insemnele reşedinţei primarului. Trecurăm prin aleea greblată cu grijă şi minunat întreţinută ; un rîndaş lucra în fund, lîngă o roabă. În spatele vilei, ne apropiarăm de un şopron mare, cu un robinet de apă în perete. Cînd începurăm să spălăm ce era mai murdar pe noi, o femeie de serviciu, îmbrăcată cu o uniformă curată în dungi albe şi negre, ne zări speriată de la fereastră. Îndată după aceea, o doamnă purtînd o rochie cafenie veni în grabă spre noi.

— Ce s-a întîmplat, dragii mei ? Aţi avut un accident ?

Era Julia Blair, sora adultă a lui Gavin, care, de la moartea maică-si, îngrijea de casa tatălui ei. După prima privire scrutătoare, ea încetă să ne mai pună întrebări. Mă duse sus în camera lui Gavin — o încăpere frumoasă, ocupată numai de el, plină de fotografii, de undiţe, de articole de pescuit şi de obiecte de traforaj, lucrate de el. Acolo, mă puse să-mi scot hainele năclăite de sînge, şi în vreme ce fata din casă le apucă cu oarecare dezgust spre

a le împacheta într-o hîrtie cafenie, ea îmi dădu să îmbrac un rînd de haine bune, de homespun cenuşiu, ale lui Gavin.

— Am cunoscut-o pe maică-ta, Robert — spuse ea cu glas blînd şi ocrotitor. Ar trebui să vii să-l vizitezi pe Gavin cînd — se uită în jurul ei, dar el fusese reţinut în bucătărie ca să i se îngrijească ochiul — cînd amîndoi o să fiţi mai bine.

Coborî scara cu mine şi, la uşa din faţă, îmi întinse pachetul. O roşeaţă trecu peste faţa ei matură şi serioasă cînd îmi spuse :

— Nu e nevoie să aduci îndărăt costumul. Lui Gavin i-a rămas prea mic.

Stătu multă vreme singură pe pragul casei, urmărindu-mă cu privirea pe cînd dispăream în amurg.

Urcai încet drumul spre Lomond View. Simţeam acum cît de obosit eram. Toate oasele mă dureau, pămîntul se învîrtea cu mine, abia îmi tîram picioarele. Şi o dată cu sfîrşeala care mă cuprindea, moralul meu scădea şi el. Locuinţa impunătoare a lui Gavin mă deprimase. Începea acum să mă roadă o ciudată descurajare care, mai tîrziu, avea să însoţească şi să întunece chiar şi cele mai vădite succese ale mele. După criteriile perfecţiunii, isprava mea îmi apărea din ce în ce mai nemulţumitoare. De fapt, dacă băieţii mai mari n-ar fi oprit încăierarea...

Ajunsei la poartă, iar acolo, singur, se afla bunicul, aşteptîndu-mă.

— Ai învins ?

— Nu, bunicule — bolborosii eu — cred că am pierdut.

Fără a scoate o vorbă, mă duse în odaia lui, aşezîndu-mă în fotoliul său. Izbucnii :

— Nu mi-a fost teamă... cel puţin după ce începusem...

Mă făcu să depăn, şovăind, toată povestea bătăliei mele. Nu-i înţelegeam agitaţia. Cînd isprăvii, îmi strînse cu un fel de exaltare mîna. Apoi se sculă în picioare şi apucînd pachetul de hîrtie cafenie care conţinea cauza suferinţelor mele, îl aruncă în focul din cămin. Hainele mele verzi se mistuiră nespus de încet, umplînd odaia de un fum înecăcios. În cele din urmă, însă, pieriră.

— Acum îţi dai seama — zise bunicul.

capitolul VII

În săptămînile de iarnă care urmară, cu gerul lor aspru și serile lor lungi și întunecate, vrăjmășia dintre cei doi străbunici ai mei, care izvora din deosebirea concepțiilor și inegalitatea situației materiale, continuă să se manifeste într-o luptă surdă pentru a pune stăpînire pe mine.

Bunica era, în adevăr, foarte supărată de schimbarea hainelor mele ; îmi trase o palmă zdravănă, iar seara, cînd eram culcat în pat lîngă ea, îmi ținu o predică sănătoasă despre josnicia lipsei de recunoștință, spunîndu-mi că trebuie să mă port mult mai bine dacă vreau să rămîn „băiatul ei". Grija, totdeauna serioasă, pe care o purta sănătății mele, părea să crească, căci nu puteam strănuta fără ca să mă declare bolnav de pneumonie și să-mi administreze doze masive dintr-o doctorie negricioasă de unguraș cu siminichie, preparată de ea însăși. Cu toate acestea, eram mai fericit decît înainte.

La liceu, lupta mea îmi fusese de mare ajutor, și poate nu atît lupta, cît homerica mea pierdere de sînge. Aceasta amenința să devină istorică, fiindcă unii dintre băieți începuseră să situeze evenimentele în raport cu ea, vorbind despre ele ca întîmplate înainte sau după „ziua în care lui Shannon i-a curs sîngele pe nas". În orice caz, îmbrăcat cuviincios în hainele cenușii, pentru care o binecuvîntam pe domnișoara Julia Blair, nu mai eram obiectul bătăii lor de joc. Într-adevăr, Bertie Jamieson și aliații săi căutau ocazii ca să-mi manifeste stima lor. Recunoșteau cu toții că Gavin mi-era prieten.

Gavin, după cum am mai spus, se ținea deoparte față de ceilalți băieți, și aceasta nu din snobism, ci din cauza firii și însușirilor lui deosebite, a întregii lui vieți sufletești. Era priceput la toate jocurile obișnuite, dar le practica prea puțin, căci avea alte gusturi și feluri de recreație, cu mult superioare celor ce erau la îndemîna altora. În biblioteca din camera lui erau volume de științe ale naturii pline cu desene viu colorate, de păsări, insecte și flori sălbatice, cu numele tipărite dedesubt. Avea o colecție foarte frumoasă de ouă de păsări. Pe un perete al camerei era o fotografie înrămată, înfățișîndu-l pe el însuși în pantaloni de golf, ținînd în mînă un pește mare. Tată-

său, care era meşter în pescuitul cu undiţa, îl lua adesea cu dînsul la lacul Lomond, iar în toamna dinainte, Gavin, care nu împlinise nouă ani, adusese peste bord, cu cangea, un somon de şase kilograme.

Aceste isprăvi minunate nu însemnau însă nimic faţă de tăria lui de caracter. Era un băiat tăcut şi cu apucături spartane. Linia fermă a buzelor sale, bărbia lui mică, dar hotărîtă, păreau să spună liniştit vieţii : „Nu mă voi da bătut niciodată".

În vinerea de după încăierarea noastră, mă aşteptase la ieşirea din clasă şi, fără a scoate un cuvînt, ci numai zîmbind timid, ţinuse pasul cu mine de-a lungul Străzii Mari. Ce emoţionat eram de această distincţie, după săptămînile în care mă furişasem pe străzile dosnice ! Ne oprirăm o jumătate de ceas la depozitul tatălui său, unde urmărirăm cu atenţie, în grajdurile din spate, cum Tom Drin, şeful camionagiu, doftoricea un cal care fusese bolnav de răpciugă. Cînd trecurăm înapoi prin magaziile de furaje şi de cereale, de saci cu făină, fasole şi ovăz, printre care forfoteau manipulanţi cu şorţuri albe, primarul Blair ne chemă :

— Voi doi aţi găsit calea potrivită ca să vă împrieteniţi — ne spuse cu un surîs sumbru, surîsul lui olimpian, de zeu, întinzîndu-ne un pumn de roşcove, cărora le ziceam „lăcuste".

În timp ce ne întorceam acasă, în lumina amurgului, mîncînd împreună „lăcustele" noastre, încercai să-i arăt lui Gavin ce lucru minunat şi ce mare fericire este să ai un tată ca al lui, ceea ce-l făcu să roşească de mîndrie. Nimic nu putea să-i fie mai plăcut. Pe urmă, cînd ne oprirăm în faţa locuinţei mele, el îşi lăsă ochii în jos, lovind uşor cu călcîiul în muchea trotuarului.

— La primăvară mă duc să scotocesc prin cuiburi... pe colinele de la Winton... după un ou de fluierar... Poate că vii cu mine...

O, nespusa bucurie de a mă vedea ales ca tovarăş al lui Gavin în aceste hoinăreli viitoare pe colinele de la Winton ! Şi încă pentru un ou de fluierar ! În noaptea aceea, aproape că nu dormii, gîndindu-mă la ele. Perspectiva unor minunate aventuri mijea în faţa ochilor mei...

Dar, aşteptaţi... Înainte de a trece la aceste plăceri sînt dator să pomenesc de o vizită care mă făcu să-l cunosc pe ultimul membru al familiei Leckie.

La începutul lui ianuarie, după raita pe care o dădea seara la cutia de scrisori a casei, Mama scoase un strigăt de bucurie.

— E de la Adam ! spuse ea aducînd scrisoarea în bucătărie, unde eram cu toţii aşezaţi la ceai. Soseşte duminică la ora unu. E o vizită scurtă, de afaceri.

Tata îşi întinse zelos mîna, iar Mama îi cedă, nu fără greutate, scrisoarea, care se plimbă apoi pe la toţi ai casei. Doar bunicul, care părea să nu facă mare caz de această veste, cît şi Kate, care îşi încreţea din nou îmbufnată fruntea, rămaseră nepăsători.

O ascultai cu emoţie crescîndă pe Mama povestindu-mi ce straşnic fusese Adam la jocul de bile ; ce minte sănătoasă avusese de mic copil ; cum, înainte chiar de a împlini treisprezece ani, cumpărase şi vînduse o bicicletă cu un cîştig de zece şilingi ; cum intrase cu un an mai tîrziu în biroul de notariat al domnului McKellar, fără nici o plată ; cum lucrase, după orele de serviciu, ca achizitor pentru Compania de asigurări „Stînca" ; cum îşi pusese deoparte toţi banii ; cum, fără a fi împlinit nici douăzeci şi şapte de ani, se stabilise pe cont propriu, ca agent de asigurări atît pentru Compania „Caledonia", cît şi pentru „Stînca", instalîndu-şi biroul în imobilul societăţii „Fidelity" din Winton. Cîştiga cel puţin patru sute de lire sterline pe an, ceea ce — şi aici Mamei i se opri răsuflarea — era mai mult decît însuşi venitul Tatii.

Mama îmi arătă cu mîndrie darul primit de la el : broşa ei de aur, foarte galbenă, care — după cum îi spusese Adam — valora o groază de bani.

Duminică, cu cîteva minute înainte de ora unu, o maşină se opri în faţa casei. Nu vreau să dau impresii greşite, nici speranţe înşelătoare — nu era maşina lui Adam. Era totuşi un automobil ! Un Argyll de tip vechi, vopsit în roşu viu, cu un radiator mic cu cadru de alamă, purtînd pe el leul albastru al mărcii Argyll. Avea o caroserie înaltă şi largă, cu locuri confortabile pe ambele laturi şi o uşă la spate.

Zîmbitor şi plin de încredere, Adam intră. Purta un palton cu guler de blană cafenie. O îmbrăţişă pe maică-sa, care se sculase în zorii zilei ca să gătească pentru el, iar acum îl aştepta ; strînse apoi cu putere mîna Tatii şi ne salută cu capul pe toţi ceilalţi. Era de talie mijlocie şi în-

cepea să se rotunjească ; avea părul negru, iar fața lui rasă era rumenită de pe urma cursei cu mașina în aerul rece al iernii. Cînd se așeză ca să mănînce o friptură cu conopidă și cartofi, pe care Mama, cu înflăcărată dărnicie, o scosese din cuptor așezîndu-i-o în față, el arătă că domnul Kay, coproprietar al noilor uzine Argyll, îl luase cu el în mașină, în drumul său de la Winton spre Alexandria. Parcurseseră cei șaptezeci și cinci de kilometri în mai puțin de două ceasuri.

Ședeam cu toții în jurul mesei, asistînd la ospățul lui solitar, căci ne luasem cu o oră înainte dejunul nostru mai simplu, constînd din plăcintă cu carne de berbec. Ne povesti că sosise de o jumătate de ceas în oraș și încheiase cîteva tranzacții de asigurare cu domnul McKellar. Ochii lui, mici ca și ai Tatii, dar de o culoare cafenie deschisă, se opriră aproape cu jovialitate asupra mea. Sîngele mi se sui în obraz de plăcere.

Mama, care se furișase în vestibul ca să examineze noul palton cu guler de blană al fiului ei, se întorsese și-l servea cu adorație.

Adam își întrerupse povestirea, ridicîndu-și zîmbind privirea spre dînsa.

— Un lucru trebuie să-l discutăm : polița de asigurare a bătrînului.

— Da, Adam — interveni Tata, care-și amînase întoarcerea la serviciu.

Își apropie scaunul de al lui Adam, vorbindu-i pe un ton confidențial și respectuos.

— E aproape exigibilă acum — spuse Adam îngîndurat — la șaptesprezece februarie... patru sute cincizeci de lire neto, plătibile în mîinile mamei, așa cum s-a stipulat.

— Frumoasă sumă ! oftă Tata.

— Da, destul de rotunjoară — admise Adam. Dar am putea s-o mărim.

Schițînd un zîmbet în fața perplexității și aerului serios al Tatii, el explică :

— Dacă am prelungi polița de asigurare actuală, lucru pe care l-aș putea aranja ușor, suma plătibilă la vîrsta de șaptezeci și cinci de ani sau la moarte, dacă aceasta intervine mai devreme, s-ar ridica, împreună cu părțile de beneficiu, cam la șase sute de lire.

— Șase sute ! îngînă Tata. Asta înseamnă însă că n-am putea încasa banii acum.

Adam ridică din umeri.

— Dar nu-i pierdeți... „Stînca“ e tot atît de solidă ca Banca Angliei. E o ocazie sigură. Ce zici, mamă ?

Mama părea foarte nenorocită și își tremura mîinile în aer :

— Am spus și înainte... Nu-mi place să cîștig bani de pe urma tatii... Nu pe calea asta.

— Lasă astea, mamă ! făcu Adam cu un zîmbet indulgent. Am lămurit de mult treaba aceasta. Îți datorează acești bani pentru casă și masă. În plus, trebuie să te gîndești la istoricul poliței. Cînd bunicul a contractat asigurarea, cu mulți ani în urmă, era o biată afacere cu o primă de cinci șilingi pe lună, la vechea Companie „Castle“. Și știi că se prescrisese și zăcea îngropată la Compania „Castle“ cînd am transferat-o la „Stînca“. Ar fi rămas tot acolo dacă n-aș fi dezgropat-o și n-aș fi obținut de la McKellar, ca o favoare personală, să o accepte ca bază pentru o nouă asigurare asupra vieții bunicului.

Mama suspină, fără a spune nimic.

— Ai cere un comision pentru prelungire ? întrebă Tata cu precauție.

— Bineînțeles — răspunse Adam rîzînd, fără a se arăta cîtuși de puțin jignit. Afacerile sînt afaceri de la un capăt la altul al lumii.

Urmă o pauză de chibzuire ; apoi Tata rosti cu prudentă hotărîre :

— Da... da, Adam. Cred că trebuie s-o prelungim.

Adam dădu din cap în semn de aprobare.

— Ești un om înțelept. Deschise geamantanul de la picioarele sale, scoțînd un document împăturit : Iată polița gata scrisă. Ți-o las, mamă. Fă-l pe bunicul s-o semneze înainte de șaptesprezece ale lunii.

— Da, Adam — răspunse Mama cu o umbră de remușcare în glas.

Convorbirea aceasta îmi lăsase o impresie adîncă despre priceperea în afaceri a lui Adam, cu toate că nu înțelesesem nimic din ea. Mai tîrziu, cînd Tata se întoarse la serviciul său, Adam găsi răgaz pentru a schimba cîteva cuvinte cu mine, înainte de a pleca spre a prinde expresul de la ora două și jumătate.

— Sper că ai să mă însoțești pînă la gară, Robert — îmi spuse el, sculîndu-se de la masă și scobindu-se în

dinți. Adăugă apoi, privindu-mă vesel și prietenos cu ochii lui mici : Vreau să-ți fac un mic cadou în amintirea primei noastre întîlniri. Vezi asta ? Apăsînd pe cutiuța de monede atîrnată de lanțul ceasului de buzunar, făcu să iasă o piesă de zece șilingi și mi-o arătă, ținînd-o între degetul mare și arătător : Bani... proaspăt ieșiți de la monetărie... un articol foarte util, cu tot disprețul arătat pentru el de cei ce nu-l posedă. N-ar fi o idee rea să-ți dai seama de valoarea banilor cît timp ești mic, Robert. Să nu mă înțelegi greșit. Nu sînt zgîrcit ca cei de aici. Îmi place să profit de banii mei... Să mănînc ce e mai bun, să port lucrurile cele mai bune, să trag la hotelurile cele mai scumpe, să fac pe toată lumea să alerge la porunca mea. Așa văd eu lucrurile. Cît despre ceilalți... Uită-te la bunicul... Nici o lăscaie de care să se bucure... numai brînză cu pîine în mansarda lui... depinzînd de alții chiar pentru un pachețel de mahorcă...

Se opri, uitîndu-se la ceas și zîmbind în chip atît de molipsitor, încît nu mă putui împiedica să-i răspund cu un surîs.

Așteptîndu-l în vestibul, împărtășeam cu convingere părerile sale despre seriozitatea vieții și însemnătatea banilor. Rîvneam la ziua cînd, cu buzunarele zornăind de bani, aveam să intru și eu într-un restaurant și să comand cu aere de lord un biftec, făcînd chelnerii să gonească spre a-mi îndeplini ordinele. Tremuram de bucurie gîndindu-mă la darul pe care avea să mi-l cumpere cu frumoasa piesă de zece șilingi.

— Nu te plictisește să-mi duci geamantanul ? mă întrebă Adam în treacăt, în timp ce Mama îl ajuta să-și pună paltonul.

Îl asigurai de dorința mea fierbinte de a-l servi și apucai geamantanul lui moale, care părea să conțină niște bulgări, ce nu puteau fi nici cărți, nici dosare, și era mai greu decît bănuisem. Mama îl sărută încă o dată și pornirăm spre gară. Adam mergea cu pași elastici, iar eu, aproape alergînd și schimbînd mereu geamantanul dintr-o mînă într-alta, căutam să țin pasul cu el.

— Acum spune-mi ce cadou ți-ai dori ?

— Orice vrei tu, Adam — gîfîii eu politicos.

— Nu, nu — insistă Adam — trebuie să fie un lucru care să-ți placă, băiețelul meu !

Ce generos era! Ce înțelegător! Văzîndu-mă încurajat în acest chip, îndrăznii să-mi exprim preferința. Lacul din parcul comunal era acoperit cu un strat de gheață netedă de zece centimetri, care „ținea" bine și, ducîndu-mă sau întorcîndu-mă de la școală, mă oprisem ca să-i observ pe patinatori cu ochii unui om pentru care o asemenea fericire era inaccesibilă.

— Mi-ar face plăcere o pereche de patine, Adam. Le-am văzut în vitrina lui Langland pe Strada Mare.

— A! Patine! Mă îndoiesc. Doar nu poți să patinezi vara!

Cu toată decepția mea, trebuii să recunosc logica argumentului său.

— O minge de fotbal ar fi mai potrivită — continuă el. Partea neplăcută e numai că trebuie s-o împarți cu ceilalți băieți. Scot sufletul din ea lovind-o cu picioarele, o sparg, o pierd. De fapt nu e niciodată a ta. Ce-ai zice de un briceag? sugeră apoi Adam, răspunzînd unui salut de pe celălalt trotuar. Ba nu, ai putea să te tai. E primejdios. Alege-ți altceva!

Greutatea geamantanului mă trăgea la pămînt; năduşeam în urma lui, cu genunchii muiați și cu un umăr atîrnînd în jos.

— Nu-mi vine nimic în gînd, Adam.

— Să-ți spun ceva! exclamă el, chibzuind. I-ar face plăcere mamei dacă ți-aș da un lucru util. De fapt — și aici entuziasmul îl făcu să vorbească mai repede — gîndindu-mă mai bine, cred că am găsit lucrul potrivit!

— O, îți mulțumesc, Adam!

Speram să ajung încă viu la gară, cu povara pe care o duceam.

Se uită la ceas:

— Mai sînt încă două minute pînă la plecarea trenului. Repede, băiete! Și nu ciocni geamantanul!

O luă grăbit înainte, în vreme ce eu urcam anevoie scările gării în urma lui. Trenul era tras la peron. Adam sări într-un compartiment de clasa întîi pentru fumători, apucă geamantanul, pe care i-l cedai cu un oftat de ușurare, și-l făcu să dispară în fundul compartimentului. Apoi se aplecă pe fereastră și-mi puse în palmele mici și umede un calendar masiv de alamă, cioplit grosolan ca un bulgăre de minereu și sclipitor ca broșa Mamei, cu

butoni pentru a întoarce zilele săptămînii şi cu inscripţia frumos gravată :

COMPANIA DE ASIGURĂRI „STÎNCA"
Semper Fidelis

— Iată — spuse Adam, ca şi cum mi-ar fi înmînat giuvaerele coroanei. Nu e minunat ?

— O, da ! Îţi mulţumesc, Adam — îi răspunsei consternat.

Conductorul fluieră. Plecase.

Ieşii din gară plin de recunoştinţă faţă de Adam, dar oarecum nemîngîiat şi puţin uimit de acest nou bun al meu şi de strania rapiditate cu care se desfăşurase ziua aceea. Cînd ajunsei acasă, urcai scările şi-i arătai bunicului trofeul meu. Îl privi în tăcere, ridicînd ciudat din sprîncene.

— Nu e de aur, nu-i aşa, bunicule ?

— Nu — spuse el. Dacă vine de la Adam, poţi fi sigur că e de alamă.

Tăcui un moment, recitind inscripţia.

— Bunicule, are vreo legătură cu poliţa dumitale ?

Se făcu stacojiu la faţă, luînd o expresie mîhnită, jignită şi furioasă. Îmi răspunse cu glas tare :

— Să nu mai pomeneşti niciodată în faţa mea de această pungăşie, sau îţi sucesc gîtul...

Urmă o tăcere. Bunicul se ridică şi începu să măsoare agitat odaia în lung şi în lat. La urmă rosti pe un ton solemn şi indignat :

— Cea mai mare crimă din lume... viciul de neiertat... ESTE MESCHINĂRIA !

Cu o expresie amară la început, apoi ironică şi pe urmă liniştită, el repetă de cîteva ori această maximă. În sfîrşit, regretîndu-şi parcă ieşirea, se întoarse către mine scrutîndu-mi mutra plouată :

— Vrei să mergi la patinaj ?

Cu inima friptă, îi răspunsei :

— N-am patine, bunicule.

— T-ţ-ţ ! Nu te da bătut aşa repede. Vom vedea ce se poate face.

Folosind un moment cînd terenul era liber, el coborî în pivniţa din dosul bucătăriei şi se întoarse sus cu o ladă plină de vechituri : cuie, buloane, clanţe de uşă şi patine ruginite, care — întrucît nimic, repet, nimic nu se arunca

în casa aceasta — se adunaseră în cursul multor ani. Șezînd în fotoliul lui, cu pipa în gură, în timp ce eu mă ghemuisem descălțat pe podea, el mînuia o cheie, încercînd să potrivească pe ghetele mele cea mai mică pereche de patine. Eram foarte decepționat văzînd că nu reușește. Cînd totul părea pierdut, descoperi însă pe fundul lăzii o pereche de patine de lemn care aparținuseră lui Kate cînd era mică. Ce bucurie ! Înșurubate în tocurile ghetelor mele, se potriveau perfect. Ne lipseau, ce e drept, curelele, dar bunicul avea destulă sfoară groasă care putea face același serviciu. Deșurubă patinele, mă puse să mă încalț cu ghetele, și pornirăm grăbiți spre lac.

Priveliștea era plăcută și antrenantă : o întindere de gheață lungă de vreo jumătate de kilometru și lată de un sfert, înțesată de o mulțime care se avînta, alerga, se poticnea, se mișca plină de bucurie, desenînd figuri complicate, ciocnindu-se, căzînd și ridicîndu-se din nou — toate acestea sub un cer albastru, senin, către care se înălțau neîncetatul sunet cristalin al gheței și strigătele patinatorilor.

Bunicul îmi fixă patinele și începu să mă învețe, cu răbdare și cu multe explicații științifice, cum să-mi păstrez echilibrul. Umbla greoi lîngă mine, conducîndu-mă, și sprijinindu-mă, pînă cînd fui în stare să mă țin singur pe picioare. Se retrase atunci pe mal, lîngă domnul Boag și Peter Dickie, își aprinse pipa și mă urmări cu privirea.

Încîntat de această nouă formă de mișcare, înaintam pe gheață împleticindu-mă. Într-un colț liniștit al lacului, cîțiva patinatori buni așezaseră pe gheață o portocală, care făcea o pată de culoare vie pe suprafața cenușie, și executau figuri în jurul ei. Domnișoara Julia Blair și, spre mirarea mea, Alison Keith și maică-sa se aflau printre ei. Amîndouă patinau, în adevăr, foarte bine. Deodată, Alison se apropie de mine și, așezîndu-și brațele cruciș, mă apucă de amîndouă mîinile. Prinzînd, prin imitație, ritmul mișcărilor ei, pe cînd mă pilota în jurul lacului, începui să fac progrese reale. La mulțumirile mele, ea răspunse cu un zîmbet, dînd ușor din cap. Se repezi apoi spre maică-sa și spre portocală. În timpul înconjurului făcut cu mine, ea nu scosese nici un cuvînt.

Mai tîrziu, bunicul mă chemă la mal, cu zîmbetul lui enigmatic.

— Ei, îţi place ?

— O, bunicule, e splendid, pur şi simplu splendid !

Seara, acasă, pe jumătate adormit, îmi revizuiesc o părere... La urma urmei, nu am nevoie de chelneri care să gonească la porunca mea. Cîtă plăcere mi-a fost dată cu acele patine vechi şi cu legătura de sfoară a bunicului ! Păcat numai că nu m-am întîlnit pe gheaţă cu Gavin. Da, bunicuţo, voi fi cuminte mîine. Îmi pare rău că am fost ingrat şi făgăduiesc că de-acum încolo n-o să-mi uit rugăciunile. Acum însă... acum, am adormit.

capitolul VIII

Primăvara sosi repede în anul acela şi cei trei castani din faţa casei îşi agitau panaşurile albe sub ochii unui băiat ameţit de libertate, îmbătat de bucurii stranii şi nevisate.

La cincisprezece aprilie, bunica plecă, potrivit obiceiului ei, spre a petrece cîteva luni la neamurile ei din Ayrshire. După cum am amintit, ea împărţea anul în mod egal : toamna şi iarna la Levenford, primăvara şi vara, „lunile de creştere", la Kilmarnock.

Progresasem, ea şi cu mine, în solemnele noastre închinăciuni intime. Nimeni — şi trebuie să stărui asupra acestui lucru — nu ar fi putut fi mai reţinut decît bunica în mînuirea situaţiei delicate în care mă aflam. Ca membră fervență a sectei puţin numeroase, dar pasionate, la care soţul ei o făcuse să adere, ţinea morţiş la convingerile ei, dar nu încercă niciodată să mi le impună. Atitudinea ei rămînea totdeauna în limitele stricte ale unei speranţe răbdătoare. Acţiunea ei cea mai intensă se producea duminicile, după cină. Mă lua atunci în camera ei, punîndu-mă să citesc cu glas tare, stînd la picioarele ei, bucăţi alese din scriptură. Aproba povestirea mea despre războiul dintre Saul şi David, legănîndu-se uşor în balansoarul de lîngă geam, pe care muştele bîzîiau amorţite. Urmărea jos, în stradă, obişnuita plimbare de duminică a oamenilor spre cimitirul din Drumbuck, sugînd în acelaşi timp nu pastilele plate şi moi alese cu statornicie

de bunicul, ci o „imperială“ rotundă și tare, care-i clămpănea multă vreme în gură. (Caracteristicile opuse ale dulciurilor preferate de cei doi străbunici ai mei simbolizau exact, pe cît mi se părea, deosebirea dintre ei doi.) Din timp în timp, mă întrerupea din citit spre a-mi ține cîte o predică despre traiul bun și primejdia de constipație, sau spre a mă îndemna stăruitor să mă împotrivesc cu hotărîre satanei.

Satana, necuratul, Lucifer sau, cum îl mai numea, fiara era pentru bunica un dușman personal, care stătea veșnic, scrîșnind din dinți, alături de cel drept; și cum, într-adevăr, teologia ei severă îmi întărea pe nesimțite învățătura anterioară, diavolul începu să devină în ochii mei o înfiorătoare realitate.

În serile acelea de iarnă, cînd bunica lipsea de acasă pentru vreo activitate religioasă, aveam obligația să duc sus, în patul nostru, un vas de gresie cu apă fierbinte, ca să-l încălzesc, iar dacă nu se întorcea pînă la opt, să mă dezbrac și să mă retrag în singurătate. Palierul de sus nu era niciodată bine luminat și deseori bunicul lipsea și el, fiind dus, firește, nu la biserică. Pe cînd eram culcat în întunecimea plină de șoapte a camerei și amenințat din toate părțile de pereții sumbri și de scîrțîitul lemnăriei, simțeam cu nervii încordați că nu eram singur. Necuratul era și el acolo, ascuns în șifonierul bunicii, gata să mă strîngă în ghearele sale în clipa în care atenția mea ar fi slăbit.

Clipe lungi de spaimă, în care stăteam nemișcat și cu suflarea oprită, treceau pînă cînd, în cele din urmă, simțeam că nu mai pot răbda. Cu bruma de curaj pe care sfiala mea naturală mi-o lăsa, săream din pat și mă repezeam în fața înfiorătorului dulap. Acolo, tremurînd din tot corpul — mică făptură albă, palid luminată de licărirea slabă ce venea de la felinarul din stradă — îmi ridicam glasul înfiorat spre a goni duhul rău:

— Ieși de acolo, satano! Cunosc numărul[1] fiarei.

Apoi, crucindu-mă de trei ori, pentru mai multă siguranță, deschideam repede ușa. O clipă, inima îmi stătea în loc... dar nu, nu era nimic acolo, afară de contururile confuze ale rochiilor bunicii. Oftînd ușurat, mă întorceam și mă vîram sub plapumă.

[1] Aci, în sens de număr magic, din vechile practici oculte. (n.t.)

Bunica nu bănuia nimic despre aceste conflicte nocturne ; cred însă că era mulțumită de felul plin de tact în care îmi forma spiritul meu gingaş şi neştiutor. Cînd plecă la Kilmarnock, cu o bonetă nouă pe cap, îmi puse în palmă o monedă de o jumătate de şiling şi, storcîndu-mi făgăduiala că-mi voi lua doctoria, murmură, după multe recomandații şi îndemnuri la „perseverență" :

— Cînd mă voi întoarce, puişorule, vom vedea ce avem de făcut pentru tine.

Inima mi-era plină, ca o fîntînă, de dragoste pentru bunica. Totuşi, absența ei îmi dădea un ciudat sentiment de uşurare, care crescu cînd Mama îmi instală un culcuş după o perdea în firida din bucătărie. O, ce dulce era intimitatea acestui colțişor ! Aveam aproape o odaie a mea.

Bunicul părea uşurat şi el. Prima lui acțiune fu de a lua sticla mare cu doctoria lăsată de bunica şi de a o vărsa pe fereastră cu un zîmbet impenetrabil. Aproape imediat, ferigile de pe stratul de sub fereastră păliră şi se uscară, ceea ce-l făcu pe Murdock să se încrunte şi să bodogănească — fireşte, fără temei — împotriva apucăturilor intime ale bunicului.

Dar puțin importă ; menajul din Lomond View îşi găsi o vremelnică linişte o dată cu miracolul renaşterii pămîntului cenuşiu. Liniştit de pacea ce domnea pe palierul de sus, bunicul se ducea tacticos în fiecare zi pe pajişte, ca să-l bată pe Boag, şelarul, la bile. Tata îşi puse un înveliş alb pe şapca lui de uniformă şi mă luă efectiv într-o după-amiază de duminică la uzina de apă, ca să admir, peste balustrada vopsită în roşu, marele rezervor şi locuința cochetă pe care nădăjduia să o ocupe atunci cînd domnul Gleghorn, directorul, avea să iasă la pensie. Mama, mai puțin preocupată, încetă cu nesfîrşitele ei calcule meticuloase în bani mărunți spre a face față cheltuielilor cu ceea ce primea. Iar Murdock, cînd îşi rădea dimineața tuleiele de pe bărbie, putea fi auzit intonînd răsunător : „Mi-e dragă o fată de muntean, o blîndă, dulce fată". Numai Kate părea tulburată, înfuriată chiar de seva care fierbea în plante, de zborul repezit al rîndunelelor ducînd fire de paie sub streşini, de încîntătorul nechezat al unui armăsar, ce se auzea din depărtare, de la ferma lui Snoddie.

Înainte de a destăinui propria mea bucurie, trebuie să caut a pătrunde, cu duioasă grijă, enigma care se cheamă Kate.

Stăm în cea mai deplină armonie, cu fereastra deschisă, la desertul prînzului nostru. Mireasma liliacului înflorit din spatele casei adie pînă la noi. Mama, care nu suferă să vadă că ceva a rămas nefolosit, pescuieşte cu lingura de servit ultimele trei prune fierte rămase stinghere pe fundul castronului.

— Cine le vrea? întreabă ea. Sînt foarte bune pentru a curăţi sîngele, primăvara.

Încearcă să le ofere lui Kate, care stă îmbufnată, şi, neprimind nici un răspuns, le lasă să cadă pe farfuria lui Murdoch. Kate sare în sus ca înţepată ; umflăturile de pe frunte i se aprind ca nişte pete de migrenă şi ţipă isteric :

— Eu nu însemn *nimic* în casa asta ! Şi totuşi cîştig şi eu... aducînd bani buni... învăţînd de dimineaţă pînă seara pe copiii aceia puturoşi. Nu mai vorbesc niciodată, nu, niciodată cu vreunul din voi.

Se repede pe uşă afară. Mama, speriată, se ţine după ea, întorcîndu-se după un minut, respinsă. Clatină din cap şi oftează :

— Ciudată fată mai e Kate !

Murdoch se declară gata să cedeze cu mărinimie prunele. Mama însă prepară panaceul ei universal, o ceaşcă de ceai, trimiţîndu-mă să i-l duc lui Kate în cameră. Mă alege pe mine pentru că, desigur, nu eu am putut-o jigni. O găsesc pe Kate trîntită pe pat, scăldată în lacrimi, topindu-se de jale şi bocindu-şi propria soartă.

— Toţi mă urăsc, toţi, fără excepţie !

Deodată se ridică în capul oaselor şi îşi întoarce spre mine obrazul răvăşit de plîns :

— Spune-mi, dragul meu, mă găseşti, într-adevăr, atît de urîtă ?

— Nu, Kate, nu... nici vorbă de aşa ceva ! îi răspund, minţind de frică.

— Maică-ta era mult mai drăguţă decît mine, ba de-a dreptul încîntătoare — făcu ea, dînd cu tristeţe din cap. Şi am un nume atît de groaznic ! Dă-ţi seama... Kate. Cine s-o poftească pe *Kate* la o plimbare cu barca într-o seară cu lună plină... sau la muzicanţii de pe malul apei ?

Dacă mă întîlneşti vreodată cu un tînăr necunoscut, spune-mi Irina. Promite-mi asta!

Îi promit conştiincios, dar plin de uimire. În alte privinţe, Kate e atît de cumpănită: învăţătoare serioasă, bine apreciată la Şcoala normală, jucătoare bună de hochei, pricepută la tricotat, membră a Institutului femeilor. Posedă în cel mai înalt grad acea minunată însuşire a scoţienilor: tenacitatea. În lupta împotriva lindinilor din părul elevilor ei nevoiaşi, ea, care e de o curăţenie atît de riguroasă, se trezeşte adesea cu vermină, fiind silită, de cîte ori se întoarce de la şcoală, să stea şi să-şi scuture în baie îmbrăcămintea, cu faţa pălită de scîrbă, dar fără a se plînge. Străinii spun cu un ton elogios despre Kate: „Ce fată demnă!" Lui Kate îi datorez dinţii mei sănătoşi, căci atunci cînd, cu o lună în urmă, începuseră să se strice, m-a dus, fără a scoate un cuvînt, la domnul Strang, dentistul din Levenford. Tot ea e aceea care îmi dă să citesc cărţi bune din mica ei bibliotecă, cum ar fi *Ivanhoe* şi *Hereward cel treaz*[1]. Ştiu însă că în acelaşi raft există — căci le-am citit pe nerăsuflate din scoarţă în scoarţă — cărţi în care frumosul erou oacheş îngenunchează în ultimul capitol, cu un murmur şovăielnic, în faţa dulcei făpturi femeieşti, înveşmîntate în mătase albă şi pe care pînă atunci o nesocotise...

— Ei, Robie — zice Kate, punînd capăt cu un oftat întrevederii noastre — cred că dacă e vorba să putrezim, e indiferent dacă sîntem aici sau în altă parte.

Cînd cobor, îi spun Mamei că i-au trecut toanele lui Kate. Dar nu este aşa. Timp de două săptămîni, ea îşi limitează conversaţiile familiale la comunicări mîzgălite pe fiţuici de hîrtie. Se ceartă violent cu cea mai bună prietenă a ei, Bessie Ewing, astfel încît Bessie, buna, mioapa Bessie, vine seara tîrziu pentru a avea lungi convorbiri confidenţiale cu Mama în taina încăperii de lîngă bucătărie. Bessie, care a răbdat toanele lui Kate de pe vremea cînd erau colege la şcoală, e o fată deşteaptă, dintr-o familie de oameni cumsecade din cartierul Knoxhill. Lucrează la centrala telefonică locală, iar în fiecare duminică îmbracă uniforma albastră şi roşie a Armatei Salvării[2]. Scundă şi anemică, dar cu un păr frumos şi vaporos, ea

[1] Romane istorice, primul de Walter Scott, al doilea de Charles Kingsley. (n.t.)

[2] Asociaţie religioasă. (n.t.)

are o fire angelică şi un fel al ei de a se uita la Murdoch cînd se întîlnesc în bucătărie.

Acum o aud spunînd Mamei pe un ton serios :

— Vă asigur, doamnă Leckie, că sînt îngrijorată. Nimic n-o interesează. Dacă am putea s-o convingem, cel puţin, să înveţe să cînte din mandolină... sau chiar din banjo...

Ca mic pîrîtor ce sînt, dau goană la bunicul ca să-i duc vestea :

— Bunicule ! Bunicule ! Kate o să înveţe să cînte din banjo !

Bunicul face ochi mari la mine, strîmbînd ironic din buze :

— Mă tem, dragul meu, că instrumentul ăsta n-o va ajuta prea mult.

Mă uit la el nedumerit ; poate vrea să spună că ar face mai bine să înveţe să cînte la pianina din salon : „Fraţii McKillop, model mare cu cadru de fier". Dar n-are a face ; ridic capul şi pornesc ca o săgeată, numai de dragul alergatului. Fac curse pentru toată lumea : pentru doamna Bosomley, care, la întoarcerea mea, mă răsplăteşte cu surîsul ei matur şi cu o bucată de pîine prăjită, unsă cu bovril [1], la vederea căreia îmi lasă gura apă. Uitînd de poziţia mea precară de mic paria, abia recunoscut de alţii şi suspendat deasupra necunoscutului, mă simt fericit... fericit pentru că-l iubesc pe Gavin şi sînt iubit de el.

Gavin şi cu mine începuserăm să cutreierăm dealurile. Erau expediţii curajoase, pe lîngă care escapadele anterioare cu bunicul păreau, în adevăr, copilăreşti. Gavin căuta fără preget şi cu patimă singurul specimen de ou care lipsea din colecţia sa : oul de fluierar, cea mai rară pasăre din Winton. În timp ce colindam pădurile de la poalele colinei, umblînd aplecaţi în căutarea unui asemenea ou, el avea răbdarea să mă instruiască : găsea şi-mi arăta, în locuri ascunse şi inaccesibile, toate cuiburile mai obişnuite ; dădea la o parte crengile unui măceş, murmurînd liniştit : „sturz-de-vîsc cu cinci ouă", iar eu scrutam blidul făcut cu îngrijire din paie şi noroi, în care zăceau, fragile şi calde, ouăle albastre cu pete închise. Mă iniţie în arta subtilă a golirii ouălor prin suflare.

[1] Extract de carne. (n.t.)

Mă făcu să mă leg prin jurămînt de pădurean că nu voi lua niciodată mai mult de un ou dintr-un cuib și se îngălbeni la față de mînie pomenindu-mi despre băieții care furau toate ouăle, făcînd pasărea-mamă să părăsească acel cuib.

Apoi ne urcarăm pe colina de lîngă Drumbuck. Descopeream un ținut nou, unde adia o boare dulce, care-mi răcorea obrajii ca apa de izvor. În depărtare, sub noi, se desfășura panorama deschisă și vastă a lumii, străbătută de drumuri albe și despicată de estuarul Clyde-ului, o dungă lată și strălucitoare de argint, pe care pluteau vapoare micuțe. Orașul Levenford era ascuns sub un văl de ceață, din care răsărea cocoașa rotundă a Stîncii Castelului — Castle Rock. Casele pitice ale satului Drumbuck se pitulau pînă departe în vale, la picioarele noastre. Fîșii verzi se desfășurau către apus și, urmărind cu privirea aceste pășuni, zării o formă mare și înaltă ridicîndu-se, colțuroasă și vînătă, pînă în văzduh, deasupra norilor albi ce goneau.

— Privește, Gavin, privește ! strigai eu strident, lipindu-mă de el și întinzînd degetul spre munte.

Confirmă solemn din cap :

— E Piscul !

Nu mă săturam să privesc. El însă mă trase mai departe, prin fața casei văruite a unei ferme dintr-o vîlcea a colinei, în jurul căreia erau grupate în careu grajdul de vaci și acareturile. Un miros de vite și de paie venea din curtea fermei ; o tufă de grozamă, cu florile ei de un galben-aprins, umbrea tinda din spatele casei. Ploierii se roteau pe deasupra capetelor noastre, iar albinele zumzăiau în jurul tufelor sclipitoare de drobiță, în timp ce străbăteam pajiștile fermei, unde vacile stăteau culcate la umbră, toate cu capul în aceeași direcție ; rumegau alene și goneau muștele cu o mișcare din urechi, privindu-ne pieziș cu ochii lor mari și umezi.

La capătul cîmpului, începurăm să urcăm anevoie spre vîrfurile mai înalte.

Ținutul unde mă duse Gavin se găsea aproape de cer — o sălbăticie plină de melodii, mlăștinoasă pe alocuri și brăzdată de stînci de calcar. Înaintînd cu spinările aplecate și căutînd cu ochii printre tulpinile de poroinic și de trifoiște ale paraginii, păream să ne ferim de norii pufoși

care goneau în văzduh deasupra capetelor noastre. Din cînd în cînd, Gavin se oprea, arătîndu-mi tăcut vreo plantă rară : roua-cerului, care prinde insecte în firele ei lipicioase şi le mistuie, sau albina [1], cu parfumul ei nespus de pătrunzător. Odată, o viperă ne tăie drumul şi, înainte ca să pot striga, Gavin îi strivi capul cu tocul bocancului. Îmbucarăm mîncarea rece adusă cu noi, odihnindu-ne pe o lespede netedă, numită Piscul Vînturilor, unde ajunserăm de-abia după o cățărătură ameţitoare.

Timp de o lună, Gavin căută, cu toată iscusința şi hotărîrea lui, oul dorit — dar în zadar. Într-o după-amiază, pe cînd ne întorceam descurajați din locul cel mai îndepărtat pe care-l atinsesem vreodată, rămăsei în urmă lîngă o mlaştină acoperită de papură. În chip ciudat, aceste mlaştini de locuri înalte şi vietățile ce mişunau în ele începuseră să mă intereseze. Mă aplecai ca să prind în mînă nişte mormoloci. Deodată, ca într-un vis, ochii îmi căzură pe un mic aşternut răvăşit de paie groase, aşezat pe un petic de muşchi la marginea mlaştinii. Pe paie zăceau trei ouă mari, de un verde-auriu, cu pete purpurii.

Strigătul pe care-l scosei opri în loc mica siluetă neagră a lui Gavin, ce se profila la orizont. Era obosit, dar mişcările sălbatice pe care le făceam cu brațele îl hotărîră să se întoarcă cu paşi greoi. Mut de emoție, îi arătai cu degetul peticul de muşchi. Nu puteam vedea fața lui Gavin, dar, din faptul că încremenise brusc, înțelesei că găsisem în sfîrşit cuibul.

— Ăsta e ! strigă el, intrînd în apă pînă peste marginea bocancilor şi întorcîndu-se cu unul din ouă.

Ne aşezarăm la marginea mlaştinii şi, după ce puse oul să plutească în apă, spre a vedea dacă nu cumva era clocit, îl goli suflîndu-l cu cea mai mare grijă. După aceea mi-l puse în palmă.

— Ține ! E minunat, nu-i aşa ?

— O adevărată minune ! spusei eu încîntat. Îmi pare atît de bine că l-am găsit, în sfîrşit ! După ce mă săturai să admir oul, i-l întinsei : Ia-l, Gavin !

— Nu.

---

[1] Plantă ierboasă cu flori frumoase, care seamănă foarte mult cu o albină ; creşte prin locuri argiloase, pe coaste şi rîpe cu iarbă sau la marginea pădurilor. (n.t.)

Stătea cu privirea aţintită asupra ouălor rămase. Ştiam că ar fi primit mai curînd să moară decît să se atingă de ele.

— E al tău, nu al meu.

— Nu spune asta, Gavin! E al tău.

— Ba nu, al tău! stărui el cu stoicism. Tu l-ai găsit şi ai dreptul să-l păstrezi.

— Nu l-aş fi găsit fără tine — pledai eu. E al tău şi numai al tău.

— Ba al tău! insistă el, palid la faţă.

— Al tău! strigai eu.

— Al tău! murmură el.

— Ba al tău! făcui eu, gata să plîng.

Ne ciondănirăm cu deznădejde pînă cînd, în cele din urmă, căutînd cu orice preţ să-l fac să primească oul, îi spusei tot adevărul:

— Gavin! Crede-mă! E un ou admirabil. Dar nu-l doresc. Nu am nici o colecţie, iar tu ai una. Ceea ce mă interesează sînt broaştele, mormolocii, libelulele şi altele de soiul ăsta! Dacă nu iei oul, îţi jur că... îl arunc!

Convins, în sfîrşit, prin această ameninţare, se uită la mine cu ochii lui cenuşii, care erau plini de lacrimi. Vocea îi tremura:

— Atunci, îl primesc, Robie. Dar nu degeaba; n-ar fi cinstit. Am să-ţi dau în schimb ceva... un lucru al meu care ştiu că-ţi place.

Înveli cu vată preţiosul ou, îl puse în cutia de colecţionar şi-mi aruncă un zîmbet — zîmbetul lui sfios şi cam sumbru, care pornea de sub pleoapele-i pe jumătate închise şi care îmi umplu inima de bucurie.

În aceeaşi seară plecai din camera lui cu un obiect ciudat, pe care mi-l dorisem încă din clipa cînd, sub îndrumarea lui Gavin, învăţasem să-l mînuiesc. Era un vechi microscop de alamă, fost pe vremuri al surorii sale Julia, care, ca fată, urmase un curs de ştiinţe ale naturii la Universitatea din Winton. Era un model simplu, dar avea două oculare şi două obiective, iar lentilele, deşi fixe, erau de marca Smith şi Beck — căci chiar în privinţa lucrurilor mărunte, primarul Blair ţinea la ce e mai bun. Instrumentul era însoţit de cîteva preparate elementare şi de o carte cu pagini îngălbenite şi cu pete de rugină, al cărei prim capitol purta titlul: „Ce putem vedea în-

tr-o picătură de apă“, iar al doilea pe acela : „Structura aripii de muscă“.

Aşezai microscopul pe masa din odaia bunicului şi, pe cînd acesta mă observa pe ascuns, începui să examinez cu pasiune lamele. De cînd legasem prietenie cu Gavin, bunicul îmi arătase oarecare răceală. Nimeni nu se ofensa mai uşor decît dînsul. Cred că în sinea lui, el aproba hoinărelile mele prin locurile mlăştinoase de pe coline, cum însă nu lua parte la ele, afecta o atitudine de dezaprobare şi dispreţ. Acum însă nu-şi mai putu stăpîni curiozitatea.

— Ce bazaconie nouă ai mai adus acolo, Robert ?

Faptul că-mi rostea numele întreg arăta că nu era în cei mai buni termeni cu mine. Îi explicai cu mult zel, şi îndată el se aşeză lîngă mine, lipindu-şi un ochi de misteriosul tub, încurcîndu-se în punerea la punct, dar pretinzînd a cunoaşte perfect aparatul. Vedeam că-l încîntă, şi cînd mă întorsei după cină, îl găsii tot lipit de microscop, cu o expresie de fascinaţie pe faţă.

— Pe toţi dracii ! strigă el. Ai văzut gîngăniile acelea din brînză ?

Astfel începu pentru bunicul şi mine o eră de minunate aventuri, în care ne avîntam, cu aripi întinse, în necunoscut. Curînd terminarăm cu îndreptarul îngălbenit al domnişoarei Julia Blair, şi atunci bunicul, pornind ca un nou Huxley [1] la biblioteca de împrumut, aduse de acolo cărţi mai serioase : *Biologia elementară* de Brooke, *Ierburi acvatice vii* de Steed şi, cea mai însemnată dintre toate, *Fauna lacurilor, cu treizeci de planşe în culori*, de Grant. În timpul zilei, cînd eram la şcoală, el scormonea mocirlele din împrejurimi, iar seara, după ce isprăveam de învăţat, ne aşezam împreună ca să comparăm vietăţile care se perindau pe sub lentila noastră magică cu ilustraţiile din cărţi. Închipuiţi-vă emoţia noastră cînd identificam o amibă lentă sau urmăream uimiţi învîrtiturile unui rotifer. Nu uitaţi că nu împlinisem încă nouă ani şi că nu stăpîneam încă pe deplin tabla înmulţirii.

O, eram îmbătat de minunile vieţii care renăştea. Cuiburile erau pline de pui, care-şi întindeau gîtul după hrană ; un mînz stătea pe cîmp, dincolo de castani ; mieii behăiau lîngă oi pe păşunile fermei lui Snoddie. În cărţile mele era un cuvînt pe care nu-l prea înţelegeam :

[1] Thomas Huxley (1825—1895), cunoscut naturalist englez. (n.t.)

„reproducere". Unele din micile mele ființe se înmulțeau prin simplă diviziune, altele printr-un proces mai complex de împreunare. Simțeam nedeslușit că mă găsesc pe pragul unei mari descoperiri. Cine putea să-mi dezvăluie această taină? Dintre toți, poate Bertie Jamieson. Gavin plecase pentru o săptămînă la Luss, fiind scos liniștit de la școală de atotputernicul său tată, pentru a profita de migrația de primăvară a somonilor în susul lacului. Mă întorceam acum în fiecare seară împreună cu Jamieson și aliații săi, dar, ajunși la locuința lui, aproape de bariera Drumbuck, ei mă părăseau, declarîndu-mi că sînt „prea mic" ca să-i însoțesc. Dispăreau apoi în spălătorie, încuind ușa după ei și închizînd obloanele. Rămîneam trist afară, auzind zgomote și chicoteli în interiorul, desigur întunecos, al spălătoriei. Cînd ieșiră jenați într-o seară, Bertie îmi spuse că a doua zi mi se va face marea favoare de a mi se permite să intru și eu. Nu mai puteam de bucurie și-i spusei acest lucru bunicului, cînd ne așezarăm unul lîngă altul în fața lamelor noastre.

— Ce-ai spus? făcu bunicul, sărind în sus, răsturnînd prețiosul microscop și izbind cu pumnul în masă. N-ai să intri în spălătoria aceea decît peste cadavrul meu! Nu, niciodată, niciodată!

A doua zi, cînd ieșii de la liceu, bunicul mă aștepta afară. Mă apucă de mînă, iar cînd Jamieson trecu alergînd pe lîngă noi, îi trase nenorocitului de băiat un ghiont care aproape că-l trînti la pămînt. Pe cînd mă trăgea furios după el, nu puteam decît să constat cît de bizare și de nemaipomenite erau manifestările primăverii.

capitolul IX

Și totuși, primăvara continua.

Din Drumbuck Road pornea o fundătură scurtă și discretă, cu case mai mici, purtînd numele înșelător de „Aleea Băncii". Stradela aceasta distona oarecum cu distincția rigidă a căii vecine, care era locuită de notabilitățile și de funcționarii orașului, începînd cu primarul și ajungînd, după șeful gării și comandantul pompierilor, la însuși administratorul sanitar Leckie. În Aleea Băncii

locuiau cîțiva mecanici și lăcătuși de la fabrica de cazane. Nimeni nu-i vedea dimineața la cinci, cînd sirena îi scula din paturile lor ; la ora prînzului însă, și iarăși seara, bocancii lor cu ținte sunau pe pavajul curat, iar salopetele lor murdare, mîinile și fețele înnegrite aduceau o notă tristă alături de șapca albă de uniformă și lucioșii nasturi de alamă ai domnului Leckie.

Erau oameni liniștiți, căci munceau din greu, și izbuteau, poate din cauză că salariile lor erau dureros de mici, să se distreze într-un fel al lor, care era foarte inofensiv. În fiecare după-amiază de sîmbătă, șepcile lor cadrilate în culori vii puteau fi văzute contopindu-se cu șuvoiul de oameni ce se scurgea, în așteptarea unor emoții plăcute, spre parcul Boghead, sediul echipei locale de fotbal. Gătiți și purtînd hainele lor cele mai bune, ei plecau adesea cu trenul pînă la Winton, spre a lua un ceai cu pateuri cu carne și a petrece seara la Palatul de varietăți. Iar duminicile, pe vreme senină, hoinăreau seara liniștiți, în grupuri mici, pe drumurile de țară, în timp ce unul dintre ei improviza cu multă pricepere cîte un cîntec la acordeon sau muzicuță. Cînd, în prima perioadă a șederii mele la Lomond View, stam culcat seara simțind apăsarea întunericului și a respirației grele a bunicii, o adiere de fum de țigară sau crîmpeiele unei melodii vesele și glumețe, care pătrundeau prin fereastra deschisă, mă făceau să mă ridic în pat și să zîmbesc, nevăzut, constatînd liniștit că în lume totul e încă în regulă.

Unul dintre acești cazangii, pe numele de Jamie Nigg, începuse să-mi dea dovezi de atenție. Era un om scund, de vreo treizeci de ani, cu umeri grei, mîini late care se bălăbăneau și ochi mari, melancolici. Cu o stranie intuiție, înțelesei că era trist din pricina picioarelor sale, care erau teribil de strîmbe, formînd un oval desăvîrșit, și, deși prin felul său de a umbla făcea tot ce putea pentru a-și ascunde cusurul, acesta era destul de neplăcut spre a amărî chiar și inima cea mai curajoasă. Cînd fugeam înapoi la școală, după ora prînzului, acest cazangiu cu picioarele crăcănate mă oprea adesea, măsurîndu-mă cu ochii lui iscoditori de prepelicar și frecîndu-se ușor pe obraz cu palma lui noduroasă ; deși se rădea în fiecare zi, iuțeala cu care-i creștea barba așternea o umbră plumburie pe obrajii și bărbia lui.

— Ce mai faci ?
— Foarte bine, Jamie.
— Toată lumea-i sănătoasă acasă ?
— Da, mulțumesc, Jamie.
— Domnul Leckie și familia ?
— Da, Jamie.
— Murdoch trebuie să-și dea în curînd examenul ?
— Așa e, Jamie.
— Bunică-ta e tot plecată ?
— O, da, Jamie.
— L-am văzut pe bătrînul tău bunic duminică pe pajiște.
— Zău, Jamie ?
— Arată bine.
— Da, Jamie.
— E o zi frumoasă.
— Așa e, Jamie.

Aici conversația se întrerupea. După o pauză, Jamie își băga mîinile în buzunar scoțînd un gologan pe care, cu un zîmbet aproape imperceptibil, mi-l punea în mînă, însoțindu-l cu una din cele mai vechi și mai hazlii glume din Levenford :

— Nu-l cheltui tot într-o singură prăvălie.

Și pe cînd mă îndepărtam țopăind, cu banul în mînă, el rămînea nemișcat, cu picioarele lui arcuite, strigîndu-mi :

— Respectele mele la toată lumea de acasă.

În mod vag, atribuiam atenția pe care mi-o arăta Jamie faptului că, tot astfel ca primarul, domnișoara Julia Blair și alți oameni din oraș care-mi dăduseră dovezi de bunătate, o cunoscuse pe maică-mea. În adevăr, cuvintele banale, dar atît de binefăcătoare „am cunoscut-o pe maică-ta", reveneau adesea, în timpul copilăriei mele, asemenea unei fraze ce se repetă într-o bucată de muzică banală, dar ciudat de emoționantă. Ele trezeau totdeauna în mine un simțămînt de liniște și de încredere în bunătatea inerentă oamenilor și vieții.

De obicei însă eram prea grăbit să mă reped la prăvălia domnișoarei Tibbie Minns și la borcanele ei de sticlă cu acadele roz, vărgate, pentru a mai chibzui asupra cauzelor atenției lui Jamie. Experiența mea cu piesa de o jumătate de liră a lui Adam mă făcuse cam neîncrezător. Dacă nu mi-aș fi cheltuit gologanul, el ar

fi fost, desigur, descoperit de cineva, sau mi-ar fi căzut seara din buzunar, cînd îmi scoteam pantalonii, rostogolindu-se din firida mea, peste linoleumul lucios, pînă în dreptul Tatii, care s-ar fi aplecat ca să-l ridice, cu intenţia lăudabilă de a-l „pune deoparte" pentru mine. De altfel, organismul meu de animal tînăr şi prost hrănit ţipa după zahăr. Fiarele cîmpiilor şi ale pădurilor pier în mijlocul belşugului aparent, dacă sînt lipsite de anumite substanţe simple şi, cum s-ar crede, neînsemnate. Cînd îmi aduc aminte de chinurile pe care mi le pricinuia foamea pe jumătate potolită şi de neliniştea ce mă cuprindea în după-amiezele din copilăria mea, îmi dau seama că şi eu aş fi pierit dacă n-aş fi avut parte de liniştea pe care zaharicalele domnişoarei Minns o răspîndeau în tot corpul meu.

În ultima sîmbătă a lunii mai îl întîlnii pe Jamie nu din întîmplare, ci pentru că mă aştepta de fapt la colţul Aleii Băncii, ferchezuit şi purtînd hainele sale bleumarin, pantofi galbeni şi o şapcă cu pătrăţele roşii şi negre.

— Vrei să vii cu mine la meciul de fotbal?

Inima îmi crescu în piept de această neaşteptată năvală de bucurie, căci în lipsa prelungită a lui Gavin, care era plecat cu tată-său la Luss, după-amiaza aceea se anunţa goală şi monotonă pentru mine. Meciul de fotbal! Marea întîlnire de jucători adulţi, pe care n-o mai văzusem niciodată şi nici nu speram s-o văd!

— Să mergem atunci — spuse Jamie Nigg, mişcîndu-şi în cercuri pantofii galbeni.

Stătui lîngă Jamie şi grupul lui de prieteni, lipit de frînghia ce înconjura arena Boghead, şi răguşii de strigăte entuziaste în faţa tricourilor colorate ce alergau şi se amestecau pe iarba verde. Echipa din Levenford juca împotriva celui mai detestat rival al ei, clubul din oraşul vecin, Ardfillan. N-au existat niciodată aşa escroci, aşa brute, aşa criminali ca indivizii ăştia din Ardfillan, cunoscuţi sub porecla de „Mîncătorii de peltea" din cauza obiceiului lor ruşinos de a permite băieţilor mici să pătrundă în incinta lor, dacă ofereau în loc de bani borcane goale de gem, pe care clubul le vindea apoi la depozitul de vechituri. Slavă Domnului că dreptatea învinse! Levenfordul ieşi biruitor!

După meci, Jamie şi cu mine ne întoarserăm pe jos acasă într-o splendidă dispoziţie camaraderească. Cînd ne apropiarăm, cu sîngele încă înfierbîntat, de punctul unde drumurile noastre se despărţeau, Jamie dădu la iveală un pachet care-l stingherise toată după-amiaza. Era roşu în obraz şi răguşit pe neaşteptate.

— Dă asta din partea mea lui Kate.

Mă uitai la el, complet năucit. Kate! Kate a „noastră“! Ce legătură avea ea cu noi şi cu noua şi frumoasa noastră prietenie?

— Da — adăugă el, mai roşu decît oricînd — pune-i-l doar în cameră.

Făcu stînga împrejur şi mă lăsă cu pachetul în braţe.

La Lomond View, Kate nu era de văzut; Murdoch şedea singur în bucătărie, bombănind şi gemînd în faţa cărţilor sale. Urmînd instrucţiile lui Jamie, dusei deci marele pachet lunguieţ, învelit în hîrtie, în odaia lui Kate, punîndu-l pe scrinul ei. Nu intram în această cameră decît la invitaţia lui Kate. Cuprins acum de curiozitate şi oarecum conştient de privilegiul pe care mi-l conferea misiunea mea specială, zăbovii cercetînd cele cîteva flacoane cu loţiuni şi borcănaşul cu alifie pentru obraz de lîngă oglindă. Era acolo şi un teanc de broşuri. Le luai în mînă şi citii titlurile: *Frumuseţea feţei fără operaţii desfigurătoare*, *Metoda doamnei Bolsover sau cum să ne înfrumuseţăm bustul în douăsprezece lecţii.* O alta, cu un titlu misterios, care mă intrigă: *Fetelor! De ce să rămîneţi de căruţă?* Mă pregăteam să mă adîncesc în această lectură, cînd uşa se deschise şi Kate intră.

Obrazul ei cu pielea crăpată se făcu roşu de furie, iar vinele de pe frunte i se umflară într-o clipă. Nu putui să mă salvez decît datorită bunei inspiraţii de a exclama repede:

— O, Kate! Am ceva pentru tine, o adevărată surpriză!

Roşie pînă la urechi şi cu privirea încă mînioasă, ea se opri.

— Ce e? întrebă bănuitoare.

— Un cadou, Kate — răspunsei, arătînd cu degetul pachetul de pe scrin.

Îl privi cu neîncredere; apoi, oprindu-se doar spre a-mi adresa o mustrare timidă, zise:

— Să știi, Robert, că nu trebuie să intri niciodată, dar absolut niciodată neanunțat în odaia de culcare a unei doamne !

Se apropie de pachet, îl ridică, se așeză cu el pe pat și, în timp ce stăteam observînd-o, desfăcu ambalajul, scoțînd la iveală o frumoasă cutie legată cu panglici, care conținea un kilogram și jumătate de bomboane scumpe de ciocolată. Eram convins că nu primise niciodată în viața ei un dar atît de frumos. O felicitai, aplecîndu-mă deasupra cutiei cu un aer de complicitate.

— Nu sînt minunate, Kate ? Sînt de la Jamie. M-a luat după-masă la meci. Știi : Jamie Nigg.

Un amestec ciudat de sentimente, făcut din uimire, plăcere și dezamăgire, se putea citi pe obrazul lui Kate. Spuse mai degrabă cu trufie :

— A, el ! Trebuie să i le înapoiez.

— O, să nu faci asta, Kate ! L-ai jigni pe Jamie. Afară de asta...

Înghiții în sec.

Kate zîmbi fără voie ; și cînd zîmbea, chiar și în chipul acesta scurt și sec, era surprinzător de plăcută la vedere.

— Bine. Poți să iei una. Eu însă nu mă ating de ele.

Nu zăbovii să mă folosesc de autorizația ei, mușcînd îndată dintr-o bomboană cu o savuroasă cremă de portocale, care-mi umplu gura de o aromă delicioasă.

— Sînt bune ? întrebă Kate, înghițind la rîndul ei într-un chip ciudat.

Eu scoteam sunete nearticulate.

— Păcat că vin de la Jamie ! Aș fi preferat pe oricare altul ! exclamă Kate.

— De ce ? o contrazisei cu sinceritate. Jamie e omul cel mai strașnic pe care l-ai putea întîlni. Trebuia să-l fi văzut la meci împreună cu toți prietenii săi. Cunoaște și pe centrul înaintaș al echipei noastre.

— O, nu e decît un simplu cazangiu ! Și, afară de asta, se spune că-i place cîte o picătură.

Înțelegînd că era vorba de puțin whisky, citai cu convingere cuvintele bunicului despre această temă :

— Nu-i mai rău din cauza asta, Kate.

— Ei bine, atunci... — și Kate se îmbujoră din nou, încurcată — picioarele lui...

— Nu te gîndi la picioarele lui, Kate — insistai eu serios.

— Picioarele sînt prea importante ca să nu te gîndești la ele. Mai ales cînd te plimbi cu cineva.

Tăcui, speriat.

— Îți place altcineva, Kate ?

— Ei... da...

Privirea lui Kate alunecă visătoare peste broșura *De ce să rămîneți de căruță ?* și se pierdu în meditări romantice. Profitai de îngîndurarea ei, ca să aleg o nouă bomboană de ciocolată.

— Bineînțeles, am primit o mulțime de cereri, cel puțin cîteva, în orice caz două-trei. Dar nu vreau să mă laud cu ele. Acum vorbesc mai mult sau mai puțin despre idealul meu. Un bărbat mai copt, oacheș, instruit, elocvent... ca pastorul Sproule, de pildă.

Mă uitai cu gura căscată la Kate : pastorul era un om între două vîrste, pîntecos, cu bucle de poet, o voce sonoră și patru copii.

— O, Kate, l-aș prefera oricînd pe Jamie !

Mă oprii și mă roșii pînă în vîrful urechilor, dîndu-mi seama că eram cel din urmă care avea dreptul de a-l critica pe pastorul ei.

— Nu face nimic — zise Kate cu suverană înțelegere. Mai ia o bomboană. Haide, nu te gîndi la mine ! N-o să-mi spurc gura cu ele. De fapt, dragostea mă dezgustă. Da, mă dezgustă. Totdeauna femeia trage ponoasele. Cu ce a fost umplută asta ? Era tare sau moale ?

— Tare, Kate — răspunsei eu serios. Un fel de nuga delicioasă, cum n-ai mîncat în viața ta. Uite, mai e una exact la fel. Lasă-mă să ți-o dau, te rog, te rog !

— Nu, nu, nici nu mă gîndesc !

În timp ce protesta, Kate acceptă distrată bomboana cu nuga pe care i-o întindeam stăruitor și, ca și cînd i-ar fi venit o idee, și-o puse în gură.

— Nu sînt grozave, Kate ? o întrebai cu aprindere.

— Nimeni nu poate să mă *cumpere*, Robert. Trebuie să recunosc însă că sînt nemaipomenit de bune.

— Mai ia una, Kate.

— Știu că am să-mi stric stomacul, dar dacă insiști, caută-mi una cu portocale, ca prima pe care ai mîncat-o.

Șezînd pe patul ei, mîncarăm amîndoi, în jumătatea de oră ce urmă, tot rîndul de deasupra.

— Atunci, ce să-i spun lui Jamie ? întrebai la urmă, cu un oftat.

Legînd cutia cu panglica ei roză, Kate începu deodată să rîdă. Era cel mai curios lucru din lume s-o vezi pe această fată ciudată, ursuză și supărăcioasă, pornindu-se pe un rîs firesc.

— Ce ipocriți sîntem amîndoi, Robie, sau cel puțin eu ! Mîncăm dulciurile bietului băiat, care l-au costat desigur o avere, și stăm să-l judecăm ! Spune-i doar adevărul : că bomboanele lui de ciocolată ne-au plăcut foarte mult. Mulțumește-i frumos pentru ele. Și cu asta, am terminat !

Coborîi scara, sărind cîte trei trepte deodată, hotărît să-i transmit lui Jamie măcar prima parte a mesajului lui Kate.

capitolul X

Iulie sosi cu perspectiva vacanței de vară și a vînturilor calde, care legănau holdele îngălbenite. Alergam cu picioarele goale, împreună cu Gavin, în urma stropitorii comunale, în praful cald și umezit de pe drumurile satului Drumbuck. Mă urcam cu el pînă la punctul cel mai înalt al dealului de la Garshake pentru a culege afinele ce creșteau acolo și pe care Mama le primea cu recunoștință, făcînd din ele un gem mult mai plăcut la gust decît obișnuitul nostru compot de rubarbă. Mă scăldam cu el în iazul morii și începeam să înot bătînd cu brațele apa rece, apoi îmi aplecam capul sub cascada mică, în timp ce șuvoiul îmi intra pe gură și pe nas, iar cîrduri de plevușcă, stîrnite de pe nisip, mă gîdilau la picioare. Delirînd de bucurie, auzeam înălțîndu-se rîsul meu strident. Ce minunată putea fi apa ! Părea să-mi curețe sufletul de ultimele amărăciuni. Cînd ieșeam din apă, săream și țopăiam, apoi ne trînteam pe iarbă, cu ochii ațintiți spre cerul senin, într-un fel de extaz fierbinte. Ce încîntare ! Simțeam aerul curat și calda lui mîngîiere, lumina, verdeața copacilor, iar în mine puteri ce se trezeau, plăcerea de a respira, bucuria de a trăi !

Eram prea, prea fericit în viața mea păgînă. Vîntul de pe culmi mi-l scosese pe Dumnezeu din cap ; cărțile poștale trimise de bunica nu-mi rețineau atenția ; nu mai somam pe necuratul să iasă din colțurile întunecoase ale

casei, ci adormeam de îndată, îngînînd abia cea mai grăbită dintre rugăciuni. O, pierdusem harul! Cerul îmi pregătea noi suferințe.

Întîi primii vestea că Gavin trebuia să mă părăsească din nou. În fiecare vară, tatăl său închiria în comitatul Perth o căsuță cu un mic heleșteu, unde putea să pescuiască și să vîneze. Era încă una din extravaganțele ce aveau să fie aruncate mai tîrziu, ca adevărate infamii, în capul primarului. Bineînțeles că Gavin avea să-și petreacă acolo vacanța școlară, între purpura florilor de pe pîrloage și albastrul dealurilor din depărtare.

Se zvonise — și de fapt nu fusese un simplu zvon, ci o idee lansată de domnișoara Julia Blair — că l-aș putea însoți pe Gavin; dar garderoba mea sărăcăcioasă, costul biletului de tren și o mulțime de alte considerații potrivnice reduseseră la tăcere această binevoitoare intenție. Gavin și cu mine ne despărțirăm la gară, cu ochi ce străluceau nu de bucurie, legîndu-ne, printr-o strîngere de mînă aparte, „tare ca oțelul", pe care o adoptasem și în care ne încîrligam cabalistic degetele mari, să ne păstrăm o prietenie veșnică.

Pe cînd mă întorceam după aceea, pe Strada Mare, o adevărată lovitură de trăsnet căzu din cer asupra mea: cineva îmi tăie drumul. Îmi ridicai ochii și, încremenind, zării cu nemărginită spaimă în fața mea statura înaltă și neagră a canonicului Roche, care, proptindu-se în umbrela sa ce flutura, mă sfredelea cu privirea lui sumbră și nemișcată de vasilisc [1] — la fel cum făceam și eu ca un organism minuscul să împietrească sub microscopul meu.

Pînă atunci îl ocolisem cu tact pe canonic. El era una din figurile cele mai impresionante ale orașului. Era tînăr, de fapt cel mai tînăr canonic al diocezei.

Cu toate că tonul lui era blînd, nu e de mirare că tremuram văzîndu-mă remarcat de un astfel de om.

— Ești Robert Shannon, nu-i așa?

— Da, părinte.

Vai, mă dădusem de gol prin acest „părinte"! Schiță un zîmbet.

— Și ești catolic, desigur?

— Da, părinte.

Începu să-și înfășoare umbrela.

---

[1] Balaur din basme, care ucidea cu privirea. (n.t.)

— Am primit o scrisoare despre tine de la un coleg din Dublin... părintele Shanley... Îmi scrie să te vizitez.

Mă privi în ochi.

— Vii la biserică duminicile, nu-i așa ?

Îmi lăsai capul în jos.

— Ah ! făcu el, luptîndu-se cu umbrela. Ai primit, desigur, prima împărtășanie ?

— Nu, părinte.

— Ți-ai făcut, atunci, prima spovedanie ?

Boala părinților mei stătuse în calea acestei crunte obligații ; aș fi preferat ca pămîntul să se deschidă și să mă înghită cu rușinea mea cu tot :

— Nu, părinte.

— Vai, vai ! Regretabilă omisiune din partea unui om cu numele de Shannon [1]. Iartă-mi jocul de cuvinte, care e cea mai ieftină formă de glumă, demnă mai curînd de un cinstit pastor presbiterian, decît de umila mea persoană, dar trebuie să dregem lucrurile, Robert, și asta cît mai repede.

De ce zîmbea oare ? De ce nu tuna împotriva mea ? Ochii mă usturau, eram gata să plîng : Gavin mă părăsise, și iată acum pățania asta ! Simțeam, de asemenea, că privirile curioase ale trecătorilor, destul de numeroși la această oră a prînzului, se opreau asupra noastră. Curînd, povestea scandaloasă a acestei conversații avea să se răspîndească în tot orașul, distrugîndu-mă din nou în ochii colegilor mei și răsturnînd totul la Lomond View.

— Avem la mănăstire, începînd din luna viitoare, un curs de pregătire pentru prima împărtășanie. Se ține marțea și joia după ora patru, ceea ce e o oră foarte potrivită. Maica Elisabeta Josefina predă cursul... Cred că-ți va plăcea, dacă vei veni.

Îmi surîse cu ochii lui negri, irezistibili.

— Ai să vii, Robert ?

— Da, părinte — mormăii eu cu gura țeapănă.

— Bravo, băiete !

Umbrela lui, deși îngrozitor de răvășită, părea acum să-l mulțumească. O cercetă cu un aer satisfăcut și începu s-o rotească, ținîndu-mi totodată un mic discurs despre îndatoririle mele. Termină cu o ultimă poruncă :

---

[1] Joc de cuvinte. În dialectul scoțian, *shan* înseamnă sfios, rușinos. (n.t.)

— O datorie nu prea ușoară, cînd locuiești, cum e cazul tău, la rude necatolice, dar totuși extrem de importantă, este următoarea, Robert : să nu mănînci carne vinerea. E o regulă strictă a bisericii. Nu uita deci... nici o bucățică de carne în zilele de vineri !

Îmi făcu un semn de despărțire cu ochii lui severi și dispăru.

Pornii, clătinîndu-mă, în direcția opusă, încă uluit de nenorocita întîlnire. Eram zdrobit, prins și condamnat pentru crimele mele. Lumina radioasă a acelei zile se mohorîse. Nu-mi trecea prin gînd nici măcar o clipă că aș putea nesocoti poruncile canonicului. Nu, nu, ochii lui erau acum ațintiți asupra mea ; îi simțeam prea aproape toată înspăimîntătoarea lui putere spre a mă putea împotrivi. Toată grija depusă de bunica pentru „educarea mea sufletească" era brusc zădărnicită. Nu-mi rămînea decît să sufăr și să mă supun.

Apropiindu-mă de intrarea din spatele casei, sudori reci mă trecură, amintindu-mi deodată că ziua aceea, tocmai ea, era o zi de vineri. În aer adia mirosul felului meu preferat : carne de vacă fiartă înnăbușit. Oftai din greu. Doamne sfinte și canonice Roche ! Ce trebuia să fac ?

Intrai în bucătărie cu pași șovăielnici și mă așezai la masă, unde Kate și cu Murdoch se și instalaseră. Da, așa cum mă temusem, Mama îmi puse înainte o farfurie cu o felie de carne, care părea, în adevăr, mai mare și, judecînd după aburii ce ieșeau din ea, mai gustoasă ca de obicei. Mă uitai înnebunit la ea.

— Mamă — spusei, în cele din urmă, cu glas sfios — nu cred să pot mînca astăzi friptura asta.

Privirile întrebătoare ale celorlalți se îndreptară spre mine. Mama se opri nedumerită.

— Nu te simți bine ?

— Nu-mi dau seama. Poate că e o ușoară durere de cap.

— Ia măcar puțin sos cu cartofi.

Sos de carne — o, și el era interzis ! Dădui din cap cu un zîmbet vag.

— Cred că e mai bine să nu mănînc nimic.

Mama țîțîi din limbă, ca totdeauna cînd nu era sigură de un lucru. Înainte de a mă întoarce la școală, unde cursurile mai continuau pentru cîteva zile, în așteptarea încheierii anului, îmi dădu o porție de praf de revent. Trecînd

prin încăperea din spatele bucătăriei, îmi băgasem pe furiş în buzunar o bucată mare de pîine, pe care o înghiţii cu nesaţ în drum spre liceu. Dar toată după-amiaza, maţele îmi chiorăiră în chip penibil.

În aceeaşi zi, la ceaiul de seară, Mama, căutînd vădit să mă favorizeze şi să săvîrşească totodată o faptă bună, îmi puse în faţă o bucată subţire din piftia de căpăţînă de viţel de pe farfuria domnului Leckie. La ora aceea, i se servea totdeauna, o dată cu ceaiul cu sandvişuri, şi un fel de mîncare. Mama se uită la ceilalţi, vrînd parcă să se scuze :

— Robert nu s-a simţit bine astăzi.

Inima mi se făcu cît un purice. Îmi holbam ochii la bucăţile fragede şi ispititoare care se vedeau sub piftia transparentă. De ce nu mărturiseam adevărul ? O, nu, nu, de o mie de ori nu ! Nu puteam s-o fac. Strania şi tragica istorie a afilierii mele la biserica romană era un subiect prea penibil de discuţie în familia aceasta. Era trecută sub tăcere, înmormîntată. Dezgropînd-o, aş fi atras, desigur, pe capul meu prăbuşiri şi catastrofe, comparabile numai cu distrugerile provocate de Samson în imaginea din camera bunicii. Însuşi gîndul la faţa Tatii...

Totuşi el fu acela care mă salvă de astă dată.

— Băiatul ăsta a mîncat agrişe în grădină — declară el deodată pe un ton iritat. Culcaţi-l mai devreme !

Cu aceste vorbe, trecu piftia din farfuria mea pe a lui.

Nici nu mă apropiasem de agrişele lui crude. Dar eram mulţumit de nedreapta lui acuzare şi primii să fiu trimis nemîncat în micul meu alcov.

Duminică, înainte ca familia să se trezească, mă furişai prin vestibulul slab luminat şi alergai în goana mare la slujba de la ora şapte. Mă aşezai pe scaunul cel mai din fund, ascunzîndu-mi faţa cînd cheta trecu prin dreptul meu. Era o biserică frumoasă, clădită — după cum am descoperit mai tîrziu — de Pugin[1] într-un stil gotic simplu. Avea vitralii executate cu mult gust, altarul principal era foarte retras, iar o serie de arce înalte dădeau naosului un aspect demn. În dimineaţa aceea însă, debitîndu-mi pe nerăsuflate micile incantaţii, nu mă alesei cu nici o mîngîiere de pe urma lor. Genunchii îmi tremurau cînd canonicul

[1] Arhitect englez din secolul al XIX-lea, care a reintrodus stilul gotic în arhitectura bisericească din Anglia. (n.t.)

Roche se sui pe amvon. Poate că avea să țină o predică împotriva mea, renegat perfid care nu avea curajul credinței sale. Ce ușurare... Se abținu de la acest lucru ! Dar comunicarea pe care o făcu fu în aceeași măsură distrugătoare pentru liniștea cugetului meu. Săptămîna următoare era „săptămîna celor patru anotimpuri“, în care miercurea, vinerea și sîmbăta erau zile de post și abstinență. Dumnezeu avea să fie neiertător față de sufletele slabe și necredincioase care ar cuteza să nu renunțe la carne în zilele acelea. Mă întorsei acasă, clipind din ochi și îndurerat pînă în adîncul inimii. Îmi repetam năucit : „miercuri, vineri și sîmbătă“. Să păcătuiești față de Dumnezeu era destul de grav. Dar teama de teribilul canonic fu aceea care mă constrînse să respect imposibila obligație.

Miercuri avui noroc. Mama, absorbită de faptul că era ziua cînd spăla rufe, acceptă fără vreo bănuială explicația pe care i-o șoptii că la ora prînzului trebuia să rămîn la școală spre a-mi pune în ordine cărțile. Aplecată deasupra cazanului din spălătorie, ea îmi spuse distrată să-mi pregătesc cîteva felii de pîine cu marmeladă și să le iau cu mine. Vineri însă, cînd încercai să mă folosesc de aceeași stratagemă, dispoziția ei era alta : îmi porunci tăios să nu lipsesc de la buna masă caldă pe care o pregătea. Îmi puse în față o farfurie cu friptură tocată și părăsi bucătăria cu un aer care nu-mi prevestea nimic bun pentru cazul că n-aș fi golit farfuria pînă la întoarcerea ei.

O, Doamne, cît suferearn ! Mă uitai desperat peste masă la Murdoch, care, pe cînd mestecа, mă observa cu curiozitate. Studia acasă acum, și întrucît Kate rămînea pînă tîrziu la școala elementară, din cauza sfîrșitului de an, era singurul care ședea cu mine la masă.

— Murdoch — oftai eu — carnea asta îmi dă o indigestie teribilă.

Îmi luai repede farfuria și trecui toată tocătura într-a lui.

Se uită cu ochi mari la mine. Cum era însă mîncăcios, nu protestă, ci spuse doar cu neîncredere :

— Ai devenit cam vegetarian de cîteva zile.

Să fi ghicit oare ? Greu de știut. Tremurînd și ținîndu-mi capul plecat, terminai să mănînc cartofii, îngrijindu-mă să nu mă ating de cei pătați cu sos.

A doua zi ajunsesem la capătul tertipurilor mele. Abătut și lihnit de foame, nu mai eram în stare să născocesc nimic. Mă mărginii să nu mă întorc acasă la ora prînzului. Rămăsei tot timpul afară, hoinărind prin port asemenea unui vagabond și adulmecînd, ca un cîine, mirosurile plăcute de smoală și ulei. Cînd mă tîrîi pe înserat pînă acasă, eram leșinat de foame. Tot corpul îmi țipa după hrană și nu mai căutam să găsesc față de Mama o explicație pentru lipsa mea de acasă. Nu aveam decît o singură dorință : să mănînc, să mănînc.

În fața casei ei, doamna Bosomley stătea cu cîteva scrisori în mînă. Îmi ceru să le pun la cutie. Mi-era cu neputință să alerg. Dar, cu toată slăbiciunea mea, nu putui refuza să fac un serviciu acestei prietene pline de bunătate. Dusei scrisorile pînă la cutia roșie de pe stîlpul de la colțul Aleii Băncii. Cînd mă întorsei, mă chemă de la fereastra deschisă. Ochii mi se aprinseră. Da, îmi întindea răsplata obișnuită, un sandviș mare, dublu, de pîine prăjită, unsă cu bovril.

Ajunsei împleticindu-mă pînă la stînca falsă din spatele casei noastre, ținînd în mînă sandvișul gros și auriu, al cărui miros, singur, mă făcea să leșin. Mă așezai. Gura-mi lăsa apă ; eram gata să mușc din pîine. Atunci îmi amintii că bovril era carne, carne curată ! La podul de cale ferată era un mare afiș, care arăta în culori vii enorma vită ce intra în fiecare sticlă de extract.

Înlemnit de spaimă, mă uitai la vita pe care o strîngeam în mînuțele mele. Era o sublimare a tuturor mîncărurilor de carne și un prilej de a păcătui. Apoi, cu un strigăt, mă repezii cu lăcomie asupra ei. Dinții mei mușcau, rupeau și devorau. O, ce lucru bun ! Uitai de arhanghelul răzbunător și de canonicul Roche. Sugeam în mine cu buze nelegiuite sucul sărat de carne. Îmi lingeam degetele cu voluptate. Cînd înghiții totul, pînă la ultima fărîmă, scosei un oftat adînc, potolit și triumfător.

Atunci însă îmi dădui seama cu groază de ceea ce făcusem. Un păcat. Un păcat mortal ! Urmă un moment de tăcere teribilă. Apoi, valuri de remușcări mă năpădiră. Ochii negri ai canonicului luceau în fața mea. Nu mai puteam îndura. Izbucnii în lacrimi, urcîndu-mă în goană la bunicul.

capitolul XI

Cînd dădui buzna peste el, bunicul stătea așezat cu obrazul lipit de microscop, ca un savant. În această poziție academică, el mă ascultă tăcut pînă la capăt. Faptul că nu se uita la mine mă ușura. Îmi ștersei ochii și-l urmării cu privirea cînd se ridică și începu să măsoare odaia în papucii lui de stofă verde. Mă simțeam la adăpost în mîinile sale. Ce n-aș fi dat ca el, iar nu canonicul, să hotărască asupra viitorului meu religios !

— Problema vinerilor tale, băiete, e foarte ușor de aranjat. Ajunge să spun un cuvînt Mamei, și totul e în regulă. Dar — adăugă el distrugîndu-mi toată bucuria — ăsta nu e decît începutul. Afacerea asta fierbe de mai multă vreme. Poziția ta aci e, desigur, grea... Să depinzi numai de tine... ciudată moștenire ți-a lăsat biata maică-ta ! Făcu o pauză, mîngîindu-și barba și aruncîndu-mi o privire bizară. Poate că cea mai bună soluție pentru tine ar fi să te aliniezi cu toți ceilalți. Vreau să zic... să mergi împreună cu ei la biserica de la Knoxhill.

Fără să-mi dau seama, lacrimi fierbinți mă podidiră din nou :

— O, nu, n-aș putea să fac una ca asta, bunicule !

Stărui, făgăduindu-mi toate regatele pămîntului :

— Bunica te-ar iubi și mai mult dacă te-ai duce la Knoxhill. Îți jur că nu e nici un lucru pe care nu l-ar face pentru tine !

— Nu, bunicule, nu pot !

Tăcere stranie. Apoi îmi surîse, nu în chip distant, ci cu o duioșie și o căldură care erau rare la el. Se apropie de mine și-mi strînse mîna :

— Bravo, Robie, băiete !

Cu hotărîre, el alese două bomboane de mentă din mica rezervă pe care o avea în cutiuța lui și mi le întinse stăruitor. Nu înțelegeam aceste manifestări supreme ale aprobării sale. Îmi spunea „Robie, băiete“ doar în cele mai rare ocazii și numai ca dovadă maximă a aprecierii sale.

— Am să-ți lămuresc punctul meu de vedere. Își puse o bomboană în gură, se instală pompos pe fotoliul său și urmă : Sînt pentru libertatea religioasă. Socotesc că un om are dreptul să creadă în ce-i place, cu condiția să nu

se amestece în ceea ce cred eu. Toate acestea sînt greu de priceput pentru tine, băiete. Vreau numai să-ți spun că dacă te-ai fi dus la Knoxhill, n-aș mai fi primit să am a face cu tine.

Tăcu filozofic, aprinzîndu-și pipa.

— N-am nimic împotriva catolicilor, cu excepția poate a papilor lor. Nu, băiete, nu pot spune că-i aprob pe papii voștri... Unii dintre acei Borgia, cu inelele lor otrăvite și alte asemenea lucruri, nu erau tocmai uși de biserică. Totuși, ca să nu zic mai mult, nu-i vina ta.

Nu-l văzusem niciodată pe bunicul atît de dezlănțuit. El care disprețuia vorba lungă la alții, respingînd ca „prea prolix" pe orice orator pe care-l auzea, putea, lucru curios, să fie el însuși de o măreață limbuție. Își revărsă timp de o jumătate de oră, pe tonul cel mai înfierbîntat și dramatic, preceptele morale. Cuvinte arzătoare și nepieritoare ca „libertate", „liberal", „toleranță", „liber-cugetător", „moștenire imprescriptibilă" și „demnitatea omului" curgeau de pe buzele sale. Dădu glas unor sentimente atît de minunate și de înălțătoare, încît îmi zisei că trebuie să mă fi înșelat cînd avusesem de cîteva ori impresia că se contrazice, ca, de pildă, atunci cînd, expunînd virtuțile iubirii universale, el lovi furios cu pumnul în masă, declarînd că „noi" — înțelegîndu-se pe sine și pe mine — o vom duce desigur de nas pe bătrîna nerușinată, cuvinte prin care făcea aluzie la bunica.

Totuși, efectul general al acestui discurs fu mîngîietor pentru mine. În vinerile următoare, Mama, fără a spune o vorbă, îmi dădu discret legume, iar cînd Tata nu era de față, cîte un ou răscopt. La 1 august — păstrînd, după sfatul bunicului, tăcerea față de toată lumea — începui să mă duc la mica mănăstire a Sfinților Arhangheli, spre a mă pregăti în vederea primei împărtășanii.

Eram un grup puțin numeros, pus sub îndrumarea maicii Elisabeta Josefina : numai șase sau șapte fetițe smiorcăite și un alt băiețel, Angelo Antonelli, fiul unui negustor italian de înghețată, din oraș. Era un copil frumos, cu o piele ca de piersică, ochi mari, negri, luminoși și rugători, și un păr castaniu, buclat. Semăna aidoma cu unul din copiii pictați de Murillo, deși, bineînțeles, nu știam acest lucru pe atunci ; știam numai că-mi plăcea, și întrucît era

cu peste un an mai mic decît mine, îl luai îndată sub protecția mea.

Cursul se ținea uneori în lumina crepusculară a bisericii, în fața altarului lateral ; alteori, în vorbitorul aerat al mănăstirii, dar de cele mai multe ori, dat fiind că vremea era caldă, pe peluza din grădina mănăstirii. Aici, noi, copiii, ne așezam pe tăpșanul de iarbă, la umbra unei tufe înflorite de lămîiță, în timp ce călugărița ședea în fața noastră, pe un scaun pliant, cu cartea pe genunchi și cu mîinile-i calme vîrîte în mînecile largi ale veșmîntului.

Maica Elisabeta Josefina era o femeie între două vîrste, cu fața încrețită și un aer mai curînd sever. Era o bună profesoară.

Vorbindu-ne de ororile unei împărtășanii „rele", ne dădu multe exemple penibile, cum ar fi băiețelul care, din neatenție, călcase postul, ronțăind cîteva fărîmițe din buzunarul său, înainte de a se apropia de masa de împărtășanie, sau un alt drăcușor neglijent, care înghițise cîteva picături de apă de pe peria lui de dinți. Aceste cazuri erau destul de grave, dar un al treilea ne făcu să ne treacă fiori : o fetiță care, din curiozitate perversă, trecuse ostia de pe limbă pe batista ei... Mai tîrziu, ea găsise batista îmbibată de sînge !

Nimeni nu urmărea desfășurarea instruirii mele religioase cu mai multă atenție decît bunicul : începuse a mă întreba dacă maica Elisabeta Josefina era frumoasă, ceea ce mă obligă să-i răspund „nu". Cînd îi vorbii despre minunea batistei însîngerate, nici nu clipi măcar din ochi.

— Extraordinar ! exclamă el căzînd pe gînduri. Cred că am să mă împărtășesc împreună cu tine. Va fi o experiență foarte interesantă.

— O, nu, nu, bunicule ! strigai eu consternat. Ai face un păcat de moarte ! Și mai înainte, ar trebui să te spovedești, să povestești canonicului Roche toate lucrurile rele pe care le-ai săvîrșit în întreaga dumitale viață.

— Asta, Robert — spuse el cu blîndețe — ar fi o treabă cam lungă.

Către sfîrșitul lunii, maica superioară suferind de o ușoară indispoziție, locul ei pe scaunul pliant de lîngă tufa de lămîiță fu luat de o călugăriță tînără, cu fața proaspătă : sora Cecilia. Era o ființă dulce și blîndă, care nu ne speria

cu poveşti înfiorătoare. Eram fermecat de ea şi alergai acasă să-i dau de veste bunicului.

— Avem o profesoară nouă, bunicule. O călugăriţă tînără şi teribil de drăguţă.

Bunicul nu răspunse imediat. Îşi răsucea mustaţa cu gestul pe care-l cunoşteam atît de bine. Apoi zise :

— Mi se pare, Robert, că mi-am nesocotit datoria. Mîine te voi conduce la curs. Aş dori s-o cunosc pe sora Cecilia.

— Dar, bunicule — spusei eu, cuprins de îndoială — nu cred ca domnii să aibă voie de a intra în mănăstire.

Mă privi cu zîmbetul lui calm şi încrezător, răsucindu-şi mereu mustaţa.

— Vom vedea.

A doua zi după-amiază, bunicul, ţinîndu-se de cuvînt, îşi perie cu atenţie hainele, îşi lustrui ghetele, îşi puse tacticos pălăria pe cap şi, luîndu-şi bastonul cel mai bun, cu mîner de os, mă însoţi la mănăstire. Aci, după o oarecare şovăială din partea tinerei servitoare de la intrare, care se lăsă totuşi captată de atitudinea măreaţă a bunicului, furăm introduşi într-un mic parloar. Bunicul se aşeză, punîndu-şi pălăria pe picioare şi ţinîndu-se foarte drept, ca un stîlp al bisericii. Îmi făcu o dată semn din cap ca să-mi arate că încăperea îi plăcea şi că nu era insensibil la atmosfera ce domnea într-însa. Apoi îndreptă o privire castă, dar cercetătoare, către statuia albastră şi albă a Fecioarei, aşezată sub o cutie de sticlă pe poliţa căminului.

Cînd sora Cecilia intră, el se sculă şi se înclină în faţa ei în modul cel mai distins.

— Vă cer scuze pentru importunare, doamnă. Ea se datorează faptului că sînt atît de interesat de bunăstarea — aci îşi puse ocrotitor mîna pe creştetul meu — acestui nepoţel al meu. Mă numesc Alexander Gow.

— Da, domnule Gow — murmură pe un ton cam nesigur sora Cecilia, căci, deşi ordinul ei monahal nu era un ordin claustrat, ci unul didactic, nu prea era obişnuită cu vizitatori de talia bunicului. Nu vreţi să staţi jos ?

— Vă mulţumesc, doamnă — spuse bunicul, înclinîndu-se din nou şi aşteptînd ca sora Cecilia să se aşeze, înainte de a-şi reocupa el însuşi scaunul. Trebuie, în primul rînd, să recunosc că nu aparţin credinţei dumneavoastră. Cunoaşteţi poate împrejurările excepţionale în care se gă-

şeşte nepoţelul meu. Îmi puse din nou mîna pe cap. Poate că nu ştiţi că eu am fost acela care l-am trimis aci.

— E spre lauda dumneavoastră, domnule Gow.

Bunicul făcu un gest cam trist de dezaprobare.

— Aş dori să mă simt demn de felicitarea dumneavoastră. Dar, vai, motivele mele, cel puţin la început, ţineau doar de raţiune, raţiunea rece a unui cetăţean al lumii. Da, doamnă, sau poate îmi pot permite să vă spun soră ? Se opri, în timp ce ea îşi lăsă capul în jos cu o uşoară stingheregală. De cînd însă băieţelul meu a început să vină aci, şi mai ales de cînd dumneavoastră predaţi acest curs, m-am simţit mişcat... atras din ce în ce mai mult către adevărurile frumoase şi simple care vă ies de pe buze.

Sora Cecilia se înroşi de mulţumire.

— Fireşte — continuă bunicul, cu un accent mai trist, dar pe tonul lui cel mai seducător — viaţa mea nu a fost nepătată, am vînturat toată lumea. Aventurile mele...

Mă uitam la el cu gura căscată.

— Aventurile mele, soră Cecilia, m-au pus în faţa unor grele ispite, cărora un biet nenorocit le poate rezista cu greu cînd nu are pe nimeni care să se îngrijească de el. Nu există o frustrare mai dureroasă pentru un bărbat decît aceea de a fi lipsit în viaţa sa de dragostea unei femei bune. Oftă. Vă mai puteţi deci mira că acum... un om poate simţi impulsul de a veni aci... în căutarea liniştii ?

Vedeam că sora Cecilia era adînc mişcată. Obrajii ei proaspeţi erau tot îmbujoraţi, iar ochii-i umezi exprimau o mare grijă pentru sufletul bunicului. Strîngîndu-şi mîinile, ea murmură :

— Ceea ce spuneţi e foarte edificator. Sînt sigură că dacă simţiţi o nevoie sinceră de a vă pocăi, canonicul Roche ar fi prea mulţumit să vă ajute.

Bunicul îşi suflă nasul ; apoi clătină din cap cu un zîmbet de regret.

— Canonicul e un om admirabil, excepţional... dar poate cam lipsit de compătimire. Nu, credeam că aş putea veni cu Robert la curs, aşezîndu-mă umil acolo, ca să ascult...

O umbră de îndoială flutură peste faţa surorii Cecilia, ca un nor peste o apă limpede. Părea însă doritoare, mai presus de orice, de a nu-l descuraja pe bunicul şi de a nu-i jigni simţămintele.

— Mi-e teamă că aceasta ar putea distrage pe copii, domnule Gow. Trebuie totuşi să existe un mijloc. Vă asigur că voi vorbi cu maica superioară.

Bunicul o privi cu cel mai fermecător surîs — da, repet, în ciuda nasului său, era un surîs de un farmec irezistibil. Se ridică şi-i strînse mîna, ori, mai curînd, îi ţinu degetele în ale sale, ca şi cum ar fi vrut să se aplece şi să i le sărute. Cu toate că se reţinu, faţa surorii Cecilia rămase aprinsă multă vreme după plecarea lui.

La ieşire, bunicul mă aştepta plimbîndu-se în sus şi în jos prin faţa mănăstirii. Era în cea mai bună dispoziţie şi îşi legăna bastonul, fredonînd. Pe drum spre casă, îmi ţinu o prelegere despre influenţa purificatoare a femeilor virtuoase, întretăindu-şi frazele cu îngînări şi exclamaţii bruşte ca : „delicios ! delicios !" Îl ascultam cu oarecare nelinişte, căci în ultimele săptămîni mă ciocnisem de o teribilă dificultate personală pe însăşi această temă a femeilor. Voi vorbi îndată despre ea. Eram, totuşi, bucuros că sora Cecilia şi liniştea parloarului mănăstirii, atît de îngrijit şi de lustruit, făcuseră o atît de bună impresie asupra bunicului.

Plin de tact, el lăsă o săptămînă să treacă înainte de vizita lui următoare. Alese pentru ea o zi însorită, în care, aşa cum observă, „grădina avea să fie deosebit de plăcută". Se şi vedea şezînd lîngă mine pe iarbă. Se sclivisi cu mai multă grijă decît oricînd şi stătu îndelung în faţa oglinzii, pieptănîndu-şi barba, aşa cum făcea uneori înainte de vizitele sale la doamna Bosomley. Avînd o slăbiciune pentru rufele curate, el îşi puse cea mai bună cămaşă albă a lui, pe care o scrobise şi o călcase singur. Ba chiar îşi înfipse la butoniera hainei cîteva fire de nu-mă-uita, a căror albăstrime luminoasă şi vie se potrivea întocmai cu culoarea ochilor săi. Apoi mă apucă de mînă, umflîndu-şi pieptul. Pornirăm cu vioiciune spre mănăstire.

Vai ! Cea care veni în micul parloar nu era sora Cecilia, ci maica Elisabeta Josefina, care abia se întremase după gălbinare şi era mai severă ca oricînd. Bunicului i se lungi obrazul, iar surîsul introductiv îi îngheţă pe buze, înnăbuşit în faşă, cînd maica superioară mă trimise, repede şi brusc, să-mi iau locul la cursul din grădină.

Cîteva clipe mai tîrziu, cînd eram aşezat pe tăpşanul verde, auzii zgomotul uşii din faţă, pe care o mînă ener-

gică o trîntea. Apoi, printre copaci, îl zării pe bunicul coborînd treptele şi apucînd-o pe alee. Cu toate că nu puteam distinge bine de la o asemenea distanţă figura bunicului, el părea descumpănit şi teribil de amărît. Cînd, după o lecţie scurtă şi tăioasă, maica superioară ne dădu drumul, bunicul nu mă aştepta afară. Mai tîrziu, seara, observai că îşi scosese firişoarele de nu-mă-uita.

Bietul bunic ! Mă îngrijora faptul că pocăinţa lui fusese curmată atît de brusc, dar joia-verde se apropia. Înainte de împărtăşanie trebuia să trec prin încercarea primei mele spovedanii. De cîteva ori, canonicul Roche abordase faţă de mica noastră clasă acest subiect şi, cu toate că vorbise cu reţinere, începeam să înţeleg în chip vag cursele teribile pe care natura le întindea copiilor neştiutori. O nedeslușită recunoaştere a deosebirii dintre sexe prindea rădăcini în mintea mea. Cuvîntul „puritate“ era rostit cu dulceaţă, dar şi cu hotărîre de păstorul nostru. Apoi, din neguri, se trezi brusc în mine înţelegerea păcatului meu. O, Doamne, cît mai păcătuisem ! Săvîrşisem cel mai grav, cel mai de neiertat dintre păcate. Mi-era cu neputinţă să-l mărturisesc vreodată canonicului.

Totuşi, trebuia. Afurisenia legată de o spovedanie nesinceră era mai grea decît aceea care decurgea dintr-o „rea“ împărtăşanie. Cu inima strînsă, îmi dădeam seama că eram dator să-mi dezvălui infamia... O, ce tortură să ştii că nu există scăpare !

În sfîrşit, ziua, ceasul fatal sosi. Intrai, împleticindu-mă, în confesionalul întunecos, unde canonicul Roche mă aştepta. Mă treceau sudori de spaimă şi ruşine. Genunchii mei goi căzură la pămînt, izbind scîndura goală cu un zgomot surd. Izbucnii în plîns.

— Părinte, părinte, iartă-mă ! Sînt atît de rău, atît de ruşinat !

— Dar ce-ai făcut ? Ai rostit vreo vorbă spurcată ?

— Nu, părinte, mai rău, mult mai rău !

— Atunci ce, copile ?

Şi deodată ţîşni din mine :

— O, părinte, am dormit cu bunica mea !

Să-mi fi auzit oare urechile un hohot vesel în spatele misteriosului grilaj ? Sau nu era decît ecoul hohotelor mele de plîns ?

capitolul XII

Joia-verde a sosit şi cerul matinal e cenuşiu. Am petrecut, pe salteaua mea de paie din firida bucătăriei, o noapte agitată, făcută doar din crîmpeie de somn. În timpul din urmă, am fost chinuit de scrupule : eram oare vinovat de „impudoare" cînd mă dezbrăcam ? Privit-am oare în chip „impur" un crucifix sau o statuie a Sfintei fecioare, sau vreun alt lucru ? Cu ochii închişi şi buzele strînse străbat poticnindu-mă suprafaţa pămîntului, temîndu-mă să nu cad în „păcat". Am prins chiar obiceiul de a căuta semne cereşti şi prevestiri. Îmi pun în gînd, uitîndu-mă pe cer : „Dacă zăresc un nor care seamănă cu faţa Sfîntului Iosif, împărtăşania va fi strălucită". Furişez în sus cîte o privire printre gene, străduindu-mă să descopăr în nori un profil părintesc sau măcar o barbă. Ori ridic trei pietricele din mijlocul drumului, spunîndu-mi că dacă nimeresc felinarul din colţ o dată din trei aruncături, pot fi sigur că mă voi împărtăşi de minune. Dar nu ! Renunţ grăbit, de teama unui sacrilegiu.

Mi-am spălat gura cu grijă de cu seară şi nu mi-e greu să renunţ la micul dejun. Oare Mama a aflat taina de la bunicul ? Nu mă sileşte să mănînc. Urc scara desculţ şi-l găsesc pe bunicul pregătindu-se să mă însoţească la biserică ; e agitat şi nici nu se gîndeşte să piardă ceea ce numeşte el „ceremonia." Deşi se supără uşor, bunicul nu pune lucrurile la inimă, şi a uitat cu totul de felul cum a fost îndepărtat de maica Elisabeta Josefina. Cei de la mănăstire au hotărît că sînt prea „mare" pentru a purta haine albe şi nimic n-a fost mai binevenit decît această decizie. Pantofii şi ciorapii albi pe care trebuie să-i port au fost destul de greu de obţinut, şi sarcina de a mi-i procura a revenit minunatului meu străbunic. Cum a reuşit, nu ştiu, căci nu avea bani, iar cînd îl întreb, ridică din umeri, lăsîndu-mă să înţeleg că a făcut un mare sacrificiu pentru mine. Mai tîrziu, s-a descoperit o chitanţă de amanetare... pentru vasul albastru din salon.

Deocamdată însă îmi pun cu mîndrie ciorapii şi pantofii noi. Ies împreună cu bunicul, şi curînd ajungem la biserică. Altarul mare e împodobit cu crini albi. Sînt aşezat în prima bancă, lîngă Angelo, care poartă un

costum alb de marinar, și alături de rîndul celor șase fetițe, din care una, după cum observ cu dezgust, chicotește de emoție sub vălul ei alb, fixat cu o coroniță de flori albe, artificiale. Pe locurile aflate imediat în spatele nostru, stau rudele copiilor care primesc prima împărtășanie. Bunicul e printre ei — alături de domnul și doamna Antonelli și de unchiul și sora lui Angelo. E plin de interes pentru cele ce se petrec și, pe cît sper, nu prea disprețuitor, cu toate că a făcut tot ce nu trebuie, omițînd să-și plece genunchi în fața altarului și să-și facă cruce cu agheasmă. Totuși, mă bucur că e de față și știu că dorește să fie îndatoritor ; îl aud aplecîndu-se ca să ridice mănușa doamnei Antonelli... sau cartea ei de rugăciuni.

Clopotul sanctuarului sună și slujba începe. O urmăresc, citind „pregătirea pentru împărtășanie", dar așteptînd, așteptînd numai momentul care va deosebi această liturghie de toate celelalte dinainte și de după ea. Ce încet trece timpul ! Apoi vine rîndul lui *Domine non sum dignus* [1]. În sfîrșit ! În sfîrșit ! Mă bat de trei ori în piept ; după aceea, cu genunchii tremurînd, mă ridic și înaintez împreună cu Angelo și cu fetele pînă la masa de împărtășanie. Simt privirile comunității concentrîndu-se asupra noastră ; capul îmi vîjîie cînd îl văd pe canonicul Roche apropiindu-se în frumoasele lui odăjdii, cu potirul în mîini ; încerc în zadar să-mi amintesc actul meu de adorație ; sper că n-o să mă fac de rîs ; închid ochii și-mi ridic capul, deschizînd buzele, așa cum ne-a învățat maica superioară.

Ostia mă surprinde ; îmi stă pe limbă, atît de mare și de uscată, cînd mă așteptasem la un dar umed, supranatural. Cu gura uscată, mi-e greu s-o topesc, s-o înghit. M-am întors la locul meu, cu fața înroșită ; stau cu mîinile la tîmple, simțind cum îmi zvîcnesc. Înghit acum ostia. Nimic nu s-a întîmplat cu mine, nici o revărsare de har, nici o transfigurare aparentă a sufletului meu. O mare dezamăgire mă cuprinde. Săvîrșit-am oare o împărtășanie „rea" ? Nu, nu, îmi împiedic cugetul să alunece pe această pantă îngrozitoare. Îmi ridic capul și-mi regăsesc cumpătul văzîndu-l pe Angelo aruncîndu-mi dintr-o parte un zîmbet duios și auzindu-l pe bunicul tușind în spatele meu.

---

[1] Doamne, nu sînt vrednic (lat.). (n.t.)

În fața bisericii, soarele strălucea acum, și, după un schimb de surîsuri cu maicile de la mănăstire, mă văzui înșfăcat, felicitat, strîns de mînă și îmbrățișat cu căldură de bunicul și de neamul Antonelli. Remarcabila mea rudă se și împrietenise la cataramă cu familia italienească, care părea încîntată, ba nu, fermecată de el. Mă prezentă doamnei și domnului Antonelli, fiicei lor adulte, Clara, și unchiului lui Angelo, Vitaliano, un bărbat oacheș de vreo cincizeci de ani, cu atitudinea pierdută și liniștită a oamenilor foarte surzi. Toată lumea îmi zîmbea, iar doamna Antonelli, o femeie destul de grasă, cu ochi căprui, breton negru pe frunte și cercei mici de aur la urechi, îmbrăcată într-o rochie de catifea verde, se uita radioasă la mine, ca o mamă, repetînd : „Ce prieten drăguț pentru micul nostru Angelo !" Apoi domnul Antonelli, negricios și el, dar mai scund decît soția lui și cam chel, se izbi cu pumnul în palmă, îndreptînd spre bunicul ochii săi mari și expresivi, care erau exact la fel cu ai lui Angelo, singura deosebire fiind că aveau pungi sub ei.

— Domnule Gow — exclamă el cu căldură, dar și cu modestie — am să vă cer o favoare. Acești doi băieți sînt buni amici... Dacă nu sînteți prea mîndru... veniți la noi la dejun.

Bunicul acceptă pe loc. Domnul și doamna Antonelli erau încîntați. Pornirăm ; Angelo și cu mine mergeam înainte, iar bunicul și ceilalți veneau în urma noastră.

Familia domnului Antonelli locuia deasupra prăvăliei sale, care era zugrăvită în galben și roșu aprins și avea afară o firmă mîndră, purtînd în litere de aur, sclipitoare, inscripția : SALON SELECT DE ÎNGHEȚATĂ, ANTONIO ANTONELLI, PROPRIETAR UNIC. Această strălucire tropicală continua și la etaj. Covoarele erau de culori vii, perdelele de o splendidă nuanță de verde-gălbui. Imagini religioase atîrnau pretutindeni, căci familia Antonelli era foarte pioasă ; dar de ambele părți ale căminului, pe care era întinsă o cuvertură cu ciucuri, două tablouri profane, vederi din Capri și Neapole, te orbeau cu intensitatea tonurilor lor albastre. Iar aici, Dumnezeule, era Vezuviul, învăpăiat de erupție ! O mică statuie, îmbrăcată strălucitor în roz și alb, ca o păpușă, îmi surîdea de pe o consolă aurită din perete. Nu intrasem niciodată într-o casă atît de exotică sau atît

de bogată în mirosuri misterioase. Emanații stranii de bucătărie îmi gîdilau nările, parfumuri de fructe, mirosuri acide, picante, înțepătoare, mirosuri de ceapă și sudoare, de grăsime fiartă și de rumeguș umezit, aroma dulce de vanilie a prafului pentru înghețată, venind de la subsol.

În vreme ce doamna Antonelli și cu Clara se agitau, cu multe exclamații aprinse, pentru a pregăti masa, Angelo, care pusese stăpînire pe mîna mea, mă trase timid spre capătul coridorului de la etaj. Aici se opri cu un aer promițător în fața ușii întredeschise a unei camere, care se dovedi mai tîrziu a fi a unchiului său. Inima îmi tresăltă la vederea unei orgi mecanice, o adevărată flașnetă, care purta numele, încrustat cu sidef, de ORPEO ORGANETTO și era așezată pe capra ei, lîngă perete. Nu eram însă pregătit pentru surpriza care urmă.

— Nicolo, Nicolo ! strigă Angelo încet.

O maimuță îmbrăcată cu o jachetă roșie sări de pe pat, alergă pe podea și făcu un salt pînă în brațele lui Angelo. Era o maimuță mică, curată, cu o privire patetică și o față mică, încrețită și îngrijorată. Avea întocmai expresia pe care, cu mulți ani mai tîrziu, aveam s-o văd pe fețele copiilor nou-născuți : un aer șifonat, surprins, tulburat și posac. Angelo o mîngîie afectuos, oferindu-mi același agreabil privilegiu.

— Dezmiardă-l, Robie ! N-o să te muște. Știe că ești prietenul meu drag. Nu-i așa, Nicolo, Nicolo ? Și nu are purici, nici măcar unul. E al unchiului meu Vita, care-l iubește mai mult decît orice pe lume. Zice că ne aduce noroc. Cînd am sosit întîi și întîi la Levenford și eram încă foarte săraci, unchiul meu colinda străzile cu flașneta lui și cu Nicolo. Cîștiga o grămadă de bani. Acum însă, deși ar mai dori să umble cîntînd din flașnetă, mama nu-i dă voie. Spune că nu se mai cade pentru oameni ca noi. De aceea îl ținem pe Nicolo ca animal de salon. Avea trei ani cînd unchiul meu l-a adus aici. Acum nu are decît zece, ceea ce la maimuțe înseamnă că e încă tînăr, foarte tînăr.

În clipa aceea, doamna Antonelli ne chemă la masă. Îl urmai încîntat pe Angelo, care mai ținea maimuța în brațe, trecînd în camera din față, unde toți ceilalți se aflau adunați.

— O, nu-l aduce pe Nicolo — protestă doamna Antonelli — nu astăzi, cînd avem oaspeţi atît de simpatici!

— Ba da, mamă — insistă Angelo — e prima mea împărtăşanie!

— Foarte bine — zise doamna Antonelli, aruncînd o privire supărată spre unchiul Vita; se adresă apoi bunicului, surîzînd cu toţi dinţii: E doar animalul de joacă al lui Angelo.

Ne aşezarăm cu toţii în jurul mesei. Faţa de masă brodată era încărcată cu tot felul de mîncăruri pe care nu le vedeam la dejunurile de la Lomond View. Erau strachini mari de carne cu orez, macaroane cu sos tomat, o plăcintă cu carne de pui, o galantină de limbă, măsline, sardele şi scrumbii, o tavă cu fructe şi, în mijlocul cîtorva sticle înalte de vin, o tortă mare glasată, cu inscripţia „Binecuvîntează pe Angelo al nostru".

Bunicul, care şedea între Clara şi doamna Antonelli, se înfrupta din toate cu vădită plăcere. În capul mesei şedea radios domnul Antonelli. Părea încîntat şi onorat de prezenţa noastră.

— Puţin vin, domnule Gow, numai puţin! E ceva special. Neapole, importat. Frascati.

Se umplură paharele, chiar şi acela al negriciosului, tăcutului şi surîzătorului unchi Vitaliano, care părea să ocupe un loc oarecum subordonat în familie. Sculîndu-se în picioare, bunicul îşi ridică paharul:

— În sănătatea micuţilor noştri!

Băurăm cu toţii, chiar şi noi, copiii, căci lui Angelo şi mie ni se turnase în pahar cîte un deget de vin. Vinul era dulce şi mă încălzea la stomac.

— Vă place vinul de Frascati, domnule Gow? întrebă cu teamă domnul Antonelli, aplecîndu-se spre el.

— E foarte răcoritor — răspunse cordial bunicul, adăugînd apoi: E un vin uşor.

— Da, da, foarte uşor. Plăcut şi uşor. Încă un pahar, domnule Gow?

— Vă mulţumesc, domnule Antonelli.

Maimuţa, arătînd mai curînd plictisită pe genunchii lui Angelo, întinse în treacăt laba ca să-şi ia o banană. O observam pe cînd îi desfăcea coaja, începînd s-o mănînce — ca un omuleţ. Angelo dădu mîndru din cap şi-mi şopti:

— O să ne arate şi alte şmecherii, după-masă.

— Dați-mi voie să vă umplu din nou paharul, doamnă Antonelli — stărui bunicul — și pe-al dumneavoastră, scumpă domnișoară Clara !

Cu toate că refuzară amîndouă, acoperindu-și, rîzînd, paharele cu mîna, bunicul avea un succes colosal la cele două doamne. Își reumplu paharul său și, după ce-i povesti în șoaptă Clarei un lucru care o făcu din nou să rîdă, reluă pe un ton grav relatarea pe care o făcea gazdei noastre despre recentele sale activități sociale la casa primarului și la alte case mari de pe Calea Cimitirului. Doamna Antonelli era vădit încîntată de a ajunge, fie chiar de la distanță, în contact cu această lume distinsă.

Rîsetele sporiră : bunicul o tachina acum pe Clara în legătură cu tînărul ei bărbat.

— Tinerii ăștia nu ajung nici la călcîiul generației mai vechi — declară el cu suficiență.

Cînd bunicul și domnul Antonelli începură să schimbe toasturi : „Trăiască Italia“, „Trăiască Scoția“ — ni se dădu voie, lui Angelo și mie, să ne sculăm de la masă. Ne furișarăm — împreună cu Nicolo — în camera unchiului Vitaliano și, împingînd înăuntru butonul însemnat cu „*piano*“, ne apucarăm să cîntăm încet din flașnetă. Avea patru melodii : „Clopoțeii Scoției“, „Înainte, soldați creștini“, „Imnul național britanic“ și „Cu flori te-ncununăm, Maria“.

Muzica îi plăcu și lui Nicolo. „Clopoțeii Scoției“ era bucata lui preferată și cînd prinse cu urechea familiarele triluri și sunete de clopoței, se porni să joace și să salte în fața noastră. Îndată ce se văzu în centrul atenției — stimulent care-i lipsise în cealaltă încăpere — el își spori eforturile : străbătu în lung coridorul și se întoarse, sărind, cu o pălărie — era a bunicului. Folosindu-se apoi de ea, începu să se plimbe afectat în sus și în jos, ca un personaj important, ridicînd din cînd în cînd pălăria și înclinîndu-se. Rîsetele noastre îi dădură ghes. Începu să scoată mici țipete de bucurie, să țină pălăria în coadă și s-o lase să-i cadă peste cap, acoperindu-l cu totul. Cu un țipăt de furie simulată, el se liberă de sub pălărie, o rostogoli prin odaie, făcu o tumbă peste ea, apoi se ghemui, prefăcîndu-se a se culca în ea.

Angelo și cu mine ne tăvăleam de rîs, cînd deodată ușa se deschise și unchiul Vita intră. Pe obrazul lui serios și tăcut se citea supărarea. Îl ridică pe Nicolo, îl liniști,

culcîndu-l în coşul lui din colţul camerei. Apoi, ridicînd de jos pălăria bunicului şi curăţind-o de praf cu mîneca, spuse ceva pe italieneşte. Angelo se întoarse către mine :

— Spune că, chiar şi pentru un om surd, e prea mult zgomot în camera din faţă.

— Şi ce a mai spus ?

— Ei... a spus că bunicul tău a băut singur pînă acum trei sticle de vin... şi că o strînge pe sub masă de mînă pe Clara noastră.

Mă aşezai cuminţit lîngă Angelo pe pardoseală, în timp ce unchiul Vita, cu dexteritatea unui adevărat virtuos, învîrtea manivela flaşnetei. Cîntarăm :

Cu flori te-ncununăm, Maria, duioasă-n faţă cum ne stai.
Tu eşti regină peste îngeri şi a frumoasei luni de mai.

Unchiul Vita zîmbi cînd isprăvirăm.

Auzii apoi că sînt chemat de jos : era timpul să plec. Bunicul îşi lua rămas bun în antreu, strîngînd de mai multe ori mîna domnului şi doamnei Antonelli şi luînd-o părinteşte de mijloc pe Clara, în timp ce-i spunea :

— Zău, draga mea, trebuie să acorzi acest graţios privilegiu unui om destul de bătrîn ca să-ţi fie tată.

— La revedere ! La revedere !

Toată lumea zîmbea înveselită, afară de tînărul bărbat al Clarei, Thaddeus Gerrity, care tocmai sosise şi se făcu roşu ca un rac cînd bunicul o sărută pe Clara.

Merg pe stradă alături de bunicul. Capul îmi vîjîie de întîmplările plăcute ale acestei zile pline de evenimente. Bunicul nu pare indiferent nici el ; ochii îi strălucesc, faţa lui e rumenă, iar din timp în timp, o, nu prea des, pare să aibă unele greutăţi ca să-şi menţină echilibrul.

capitolul XIII

E luna august. Sîntem părăsiţi în mijlocul miriştilor pîrjolite de soare şi a gardurilor vii prăfuite. Rarele adieri care leagănă uşor crengile plecate ale copacilor produc doar un oftat obosit, protestul unui pămînt istovit

de prea multă rodire. Cei mai mulţi dintre burghezii din Levenford au plecat cu familiile lor la mare. Oraşul deşert îmi pare străin, iar cînd ecoul paşilor mei răsună în Piaţa Mare, o perspectivă de pavaje pustii, de acoperişuri ce se înalţă unele deasupra altora spre bastionul castelului creează iluzia unei cetăţi asediate.

Gavin e tot plecat şi serioasele sale cărţi poştale mă fac să tînjesc tot mai mult de dorul întoarcerii lui. Nu am, într-adevăr, de înregistrat nici o dramă în această perioadă de stagnare ; totuşi, dedesubtul aparenţei de calm a vieţii de familie, evenimentele îşi urmează alene cursul, ca peştii care, deşi istoviţi de lupta dusă la capătul undiţei, sînt încă în stare de mişcări neaşteptate şi tumultuoase.

În fiecare seară cînd ieşeam din casă spre a lua puţin aer, înainte de a lucra la tema mea de vacanţă — o lungă compunere despre „Maria, regina Scoţiei" — îl găseam pe Jamie Nigg aşezat pe împrejmuirea scundă de piatră a grădinii noastre, cu spatele întors ostentativ spre casă.

Avea cu el muzicuţa şi cînta încet şi cu totală indiferenţă o melodie veselă, pe care, întrucît nu putea să-mi spună nici numele, nici originea ei, o numeam pur şi simplu „Cîntecul lui Jamie". Ce antrenantă era melodia aceea ! Nu înceta să cînte nici cînd mă aşezam tăcut lîngă dînsul, bucurîndu-mă de picăturile reci de rouă ce se formau în jurul nostru pe iarba îngălbenită, sau de pînza subţire de pîclă ce se tîra peste cîmpurile pîrjolite.

După ora şapte, Kate ieşea pe uşa din faţă spre a-şi face vizita serală prietenei ei, Bessie Ewing. Purta de obicei un pardesiu cenuşiu de ploaie, cu gulerul ridicat la spate, înfundîndu-şi mîinile în buzunarele lui. Timp de peste o săptămînă, ea nu ne acordase nici o atenţie, mărginindu-se să dea rece şi aproape imperceptibil din cap către mine. La rîndul său, Jamie, rămînînd nemişcat, cu excepţia numai a muzicuţii care continua să-i alunece pe buze, nu luase act nici el de trecerea ei. O urmărea numai necruţător cu cîntecul lui, care cîştiga în intensitate pe măsură ce Kate se depărta. Deşi îi lipseau efectele teatrale ale costumului, balconului şi chitarei, înţelegeam vag că aceasta era o serenadă : o serenadă scoţiană — înceată, stăruitoare şi îndărătnică.

Într-o seară, Kate se opri pe neaşteptate şi aproape în silă. Se uită la mine, spunîndu-mi cu asprime :

— Ar trebui să stai în casă ca să-ţi scrii compunerea.

Nu avui timp să-i răspund, căci Jamie, luîndu-şi muzicuţa de la gură şi scuturînd-o, printr-o mişcare a mîinii, de apa adunată, se grăbi să spună :

— Băiatul nu face nici un rău.

Kate fu nevoită să se uite la el. Privirea ei era iritată, iritată de multe lucruri : iritată de persistenţa lui, iritată din cauză că şedea liniştit acolo, în timp ce ea stătea în picioare, iritată, mai ales, de faptul că era iritată. Fu însă cea dintîi care-şi lăsă ochii în pămînt. O clipă, tăcură.

— E o seară frumoasă — spuse Jamie.

— Probabil că o să plouă — zise Kate cu amărăciune.

— Poate, poate ! E nevoie de o ploaie bună.

După o pauză, ea observă :

— Mă reţii aici ca să vorbim despre vreme ?

Totuşi, nici o mişcare a ei nu arăta că ar vrea să plece. Cu toate că faţa ei urîţică era înnourată, constatai pentru prima oară, pe cînd stătea acolo, în lumina palidă a amurgului, cu un picior împins curajos înainte şi cu pumnii vizibil strînşi în buzunare, ca şi cum s-ar fi pregătit pentru o bătălie, ce bine făcută şi viguroasă era, ce picioare frumos modelate avea, ce glezne fine. Poate că Jamie observa şi el. Distrat, cîntă cîteva măsuri din melodia lui, apoi îşi scutură iarăşi muzicuţa.

— Mă gîndeam tocmai că e o seară frumoasă pentru o plimbare.

— Adevărat ! Şi încotro, dacă îmi dai voie să te întreb ?

— O, în orice direcţie, oriunde.

— Mulţumesc, mulţumesc foarte mult — spuse Kate, ridicîndu-şi capul cu dispreţ. E foarte măgulitor pentru mine. Din întîmplare, însă, trebuie să merg să-mi văd prietena, pe miss Ewing.

Făcu un pas, pregătindu-se să plece.

— E tocmai direcţia în care mă duc şi eu — remarcă Jamie, ridicîndu-se de pe zid şi scuturîndu-şi hainele. Am să bat drumul cu dumneata pînă la poarta ei.

Cu totul încurcată, Kate nu mai fu în stare să protesteze. Faţa îi rămase îmbujorată, atitudinea indignată. Simţii totuşi, în chip destul de ciudat, că nu era chiar

atît de nemulţumită cînd porniră împreună, umblînd foarte departe unul de altul pe trotuar. Întunericul care se lăsa venea în ajutorul picioarelor lui Jamie.

Rămîn stingher, gustîndu-mi singurătatea şi deliciul unei ultime adieri umede; apoi, ca şi cînd m-ar fi pus pe fugă cineva, mă reped în bucătărie, începînd să-mi scot cărţile din ghiozdanul meu cîrpit.

Murdoch stă cu capul aplecat studios asupra unei cărţi, întorcînd cam rar paginile, dar lăsînd, în schimb, să cadă pe ele o ploaie de mătreaţă. Mă întreb adesea dacă studiază cu adevărat: nu a pretins niciodată a fi un mare savant, iar de cîteva ori am zărit ascuns între scoarţele ei un catalog de seminţe, dovadă a pasiunii sale secrete pentru tot ce priveşte horticultura. În tot timpul zilei, se scoală într-una de lîngă cărţile lui, rîgîind zgomotos (cu toate că are un stomac de struţ, e convins că suferă cu eroism de „bilă“), se postează în faţa oglinzii, ca să-şi stoarcă punctele negre din obraz, sau îşi face de lucru în grădină, ca un om care nu-şi găseşte rostul. Uneori, fără a-şi da seama, îşi dă pe faţă gîndurile.

— Ştii că în Olanda se cultivă întinderi imense cu lalele? Închipuie-ţi, kilometri întregi numai de lalele!

Astă-seară, în colţul din spatele său stă aşezat, tăcut şi ţeapăn pe un scaun — întocmai ca un vizitiu pe capra unei trăsuri — părintele lui. O dată cu apropierea examenului de la poştă, fixat pentru luna viitoare, tata a început să strîngă mai tare hăţurile cu care-l mînă pe nefericitul tînăr; începe să se simtă şi biciul. Nu numai pentru viitorul lui Murdoch, ci şi pentru prestigiul inspectorului e necesar ca Murdoch să reuşească. Cu întreaga pasiune a unui om nesimpatizat şi decepţionat, el rîvneşte să poată anunţa primarului, domnului McKellar, şefului său — doctorul Laird, medic-şef al oraşului, pe care-l pizmuieşte cu supunere — şi, de fapt, întregului oraş: „Fiul meu mai mic a intrat în administraţia publică“.

Îmi aşez cu multă băgare de seamă cărţile de şcoală pe masă, spre a nu-l tulbura pe Murdoch: cărţile mele, ale căror titluri sînt scrise cu caligrafia bunicului, subţire ca firul de păr, pe îmbrăcămintea de hîrtie cafenie, cusută de Mama ca să le apere şi „să le păstreze bine“ — căci în casa aceasta totul trebuie păstrat şi nimic, nimic nu trebuie risipit. De trei luni am trecut într-o clasă supe-

rioară. Noul meu profesor, domnul Singer, un om chel, încet și metodic, e bun cu mine și mă încurajează. Scăpat de tirania domnului Dalgleish, nu mai fac pete de cerneală pe caiete și nu mai stau ca un idiot cînd sînt ascultat. Dau dovadă, în schimb, de o surprinzătoare aptitudine pentru învățătură. De fapt, în acest moment, un carton, un anumit carton pe care l-am păstrat spre a mă bucura în taină de el, cade din cartea mea de istorie și zboară pe podea, făcîndu-mă să roșesc, cu un aer vinovat, sub ochii Tatii. El îmi remarcă roșeața și cartonul și prinde deodată bănuială față de amîndouă. Îmi face un semn mut să-i aduc cartonul cu pricina.

Urmează o lungă pauză, în care Tata examinează formularul de carton pe care e însemnată, de mîna domnului Singer, situația mea trimestrială :

R. SHANNON

Aritmetică	primul
Geografie	primul
Istorie	primul
Engleză	primul
Franceză	primul
Desen	al doilea

Locul în clasă : primul.

Semnat : GEO SINGER
(licențiat în litere)

Văd că Tata e uimit. De fapt, se uită întîi încruntat la mine, convins că la mijloc e o farsă, o înșelăciune ieftină. Dar nu, antetul oficial, semnătura cursivă... Îi citesc gîndurile : trebuie să fie adevărat. E departe de a fi mulțumit. Îmi întinde cartonul în silă, cu un aer ofensat, iar eu mă întorc, tot ca un vinovat, la cărțile mele.

Tăcere în bucătărie. Se aude numai bătaia pendulei, o pagină întoarsă, un gest nervos dinspre scaunul Tatii... și, firește — uitasem de aceasta — clinchetul andrelelor Mamei, căci a venit din spălătorie și tricotează un fular pentru Adam. Nu tricotează niciodată decît pentru el.

La ora nouă, Kate se întoarce. Nu intră în bucătărie, ci se urcă de la ușa din față direct în camera ei. Dumnezeule ! Trebuie să mă înșel, dar mi se pare totuși că fredonează, fredonează cîteva note din melodia lui Jamie.

După o jumătate de ceas, Mama se uită la mine cu înțeles. Îmi strîng cărțile și, mișcîndu-mă cu multă precauție pentru ca nu cumva să mă ciocnesc de ceva și să-l supăr pe Tata, intru după perdeaua micului meu alcov și încep să mă dezbrac. Mi-e o foame teribilă, de parcă ar fi trecut secole de la ceai, și îmi vine o poftă nebună de o bucată de pîine cu marmeladă de rubarbă. Coaja aceea albă, o, minunata coajă albă, desigur că Mama mi-ar da-o, dar o asemenea cerere e absurdă la ora asta. Îngenunchez, îmi spun rugăciunile și iată-mă culcat. Prin perdeaua subțire ascult pulsul liniștit al acestei case, care mă adăpostește : un cuvînt schimbat între Mama și Tata, foșnetul unei pagini, vibrațiile robinetului din baie, un pas deasupra capului meu.

Uneori stau treaz, cu privirea fixată în tavan, și sînt doar pe jumătate adormit cînd Murdoch urcă scara și cînd începe în bucătărie, între Tata și Mama, una din acele lungi conversații în șoaptă, înainte de a merge să se culce. Crîmpeie din ea ajung pînă la mine în firidă : Societatea de igienă din Ardfillan... invită pe Tata să țină o conferință despre „Distrugerea deșeurilor menajere"... Cît ai dat pe carnea de vacă de azi ? Vai, ce preț !... Nu facem nici o excursie la mare anul acesta... Mai bine depunem banii la Societatea de construcții... Și cînd Mama încearcă ușor să pledeze, răspunsul e : Poate la anul, dacă Adam prosperează... sau dacă Tata este numit la uzina de apă... Pînă atunci e nevoie de economii... economii... economii.

Dar nu mă mai mir, sînt deprins cu grija Tatii de a cruța banii — această patimă mistuitoare, care pe zi ce trece pare a-l stăpîni mai mult, făcîndu-l să făurească în minte planuri de noi economii, dîndu-i o înfățișare ascetică de perpetuă renunțare și silind-o pe Mama să recurgă la nesfîrșite expediente menajere și culinare. Mama ar dori să-și facă tîrguielile în prăvăliile „bune", ca Donaldson sau Bruce, ale căror vitrine mari sînt o veșnică ispită pentru ea. Cu ingrediente bune, ea gătește admirabil. Clătitele ei (în rarele ocazii cînd are ouă destule) sînt minunate. S-ar bucura să combine pentru noi feluri gustoase. În loc de aceasta, stînd mereu cu ochii la punga ei neagră, e obligată să recurgă la fiertură de orz și să mă trimită la Durgan, în Ulicioară, după o bucată de os de un penny („Și roagă-l să lase puțină carne pe el, dra-

gul meu"), iar pe urmă la Logan, tot în acelaşi cartier sărac, ca să iau de o jumătate de penny morcovi şi napi. Biata Mamă!... Cînd a stricat, lunea trecută, noua sită incandescentă pe care o potrivea la lampa de gaz aerian din vestibul (operaţie care e totdeauna delicată), au podidit-o lacrimi adevărate.

Astă-seară sînt obosit, gata să adorm.

Plutind încet spre ţara visurilor, mă gîndesc că mîine voi merge probabil cu bunicul să facem o vizită familiei Antonelli.

În săptămînile de după plecarea lui Gavin, mă jucasem mult cu micul Angelo Antonelli. Era plăcut să ai ceva de făcut într-o perioadă atît de lîncedă, iar Angelo se bucura totdeauna nespus să mă vadă. Firea lui vioaie şi gingaşă, frumoşii lui ochi umezi şi purtarea lui seducătoare îl făceau să semene cu o fetiţă. Mă ţinea de mînă cînd alergam prin curtea lui şi plîngea totdeauna cînd venea vremea ca să mă întorc acasă.

Era un copil foarte răsfăţat, fireşte, căci între el şi Clara era o diferenţă de doisprezece ani. Cerea şi primea într-una de la grăsunul, blîndul şi iubitorul său tată jucării, dulciuri, fructe — de toate. Era complet stăpîn pe prăvălie şi prăda o cutie de biscuiţi cu ciocolată sau desfăcea un borcan cu compot de pere mai uşor decît era pentru mine să beau acasă un pahar cu apă.

Umplea aerul de dimineaţă pînă seara cu glasul lui ascuţit de copil: „Mămico, vreau o felie de pepene!", „Tăticule, vreau o limonadă!" Odată îmi povesti, alintîndu-se, că o făcuse pe maică-sa să se scoale în toiul nopţii ca să-i prăjească un ou cu şuncă. Nu mînca însă niciodată tot ce avea pe farfurie şi vărsa mai totdeauna.

Uneori, cînd mă gîndeam la ardoarea austeră şi stăpînită a lui Gavin, la tăcerile lui dîrze, la dispreţul lui pentru neghiobi şi meschini, mă simţeam dezgustat de acest pici. Dar în ciuda răsfăţului său, Angelo avea şi părţi plăcute; mai era apoi maimuţa, o atracţie formidabilă, căci ne jucam tot timpul cu ea. De altfel, mama lui Angelo îmi încuraja vizitele.

Acum, cînd soţul ei, pe care ea îl conducea, făcuse avere, doamna Antonelli avea ambiţii pentru familia ei, care în prima vreme, cînd se lupta cu sărăcia, fusese dispreţuită la Levenford. Delicioasa Clara se măritase bine

cu Thaddeus Gerrity, al cărui tată avea o întreprindere prosperă de mutări de mobilă. Sînt convins că doamna Antonelli îmi zîmbea — mie, un băiețaș drăguț de la liceu, însă catolic — și-l trata pe bunicul cu vin și prăjituri, în desele după-amieze cînd venea în vizită, numai pentru că reprezentam distinsul cartier Drumbuck Road și oficialitatea orașului — lucru important în ochii străinilor.

Trebuie să mărturisesc că uneori, cînd îl auzeam pe bunicul făcînd elogiul vinului de Frascati față de Clara și de doamna Antonelli, care-l ascultau cu nesaț, simțeam o ușoară neliniște. Cînd o surprindeai fără să simtă, doamna Antonelli avea o privire dură, iar obrazul ei era atît de negricios, încît, cu toată nevinovăția mea, bănuiam că se rade regulat cu briciul. Nimic însă nu părea să-i dea de gîndit bunicului ; își urma, calm și statornic, drumul, la adăpost de primejdii, ca o caravelă maiestuoasă sub un vînt ușor.

Simțindu-mă liniștit, la rîndul meu, alergam cu Angelo ca să ascultăm fanfara cîntînd în parcul comunal, să vîslim cu barca pe lac sau să mergem la binecuvîntarea de seară, de la biserica Sfinților Arhangheli, împreună cu unchiul Vita : ciudatul, smeritul, simplul Vita, pe care familia abia dacă-l tolera și care-și petrecea jumătate din zi îngrijindu-și maimuța iubită, iar cealaltă jumătate închinîndu-se.

Luna se apropia de sfîrșit. Într-o seară, cînd, la cererea Mamei, micșoram lumina lămpii de gaz aerian din vestibul, Kate sosi din oraș mai tîrziu ca de obicei.

— Tu ești, Robie ?

Părea stingherită chiar și de licărirea lămpii din vestibul, dar glasul ei era cald și prietenos.

— Da, Kate.

Cînd coborîi de pe scaunul pe care mă suisem pentru a ajunge la robinetul de gaz, ea mă luă de braț.

— Scumpul meu băiat !

Mă înroșii de plăcere ; de la o vreme încoace, Kate era deosebit de drăguță cu mine.

— Ascultă, Robie ! Kate se opri rîzînd, apoi deodată urmă : E complet ridicol... Jamie Nigg vrea să meargă cu mine la bîlciul din Ardfillan. Rîse din nou la absurda idee. Bineînțeles că nu mă pot duce singură cu el. Ar

fi un lucru nelalocul lui. O recunoaşte şi el. De aceea... el... adică noi... ne-am bucura să te luăm cu noi, dacă-ţi face plăcere.

Cum să nu-mi facă plăcere? Nu auzisem oare, nu visasem oare la desfătările elizeene ale bîlciului din Ardfillan, unde tot felul de panorame, de spectacole şi de amuzamente se adunau o dată pe an pentru distracţia populaţiei ţinutului?

— O, Kate! şoptii eu.

— Atunci, s-a făcut! Mă strînse din nou de braţ, apoi, cînd începu să urce scara, se întoarse cu un aer binevoitor, aducîndu-şi aminte de un lucru: Prietenul tău Gavin a sosit. L-am văzut adineauri venind de la gară.

Gavin se întorsese! În sfîrşit! Cu două zile înainte de data fixată. Aveam deci să-l văd negreşit a doua zi. Îmi venea ameţeală gîndindu-mă la această revedere şi la bîlciul din Ardfillan. Inima îmi bătea mai repede. Agitat de plăcutele aşteptări, deschisei puţin uşa din faţă, uitîndu-mă în beznă. Nu se vedea nici o stea, cerul era stins. Dar dulcea adiere rece era încărcată de făgăduieli. O, ce minunată putea fi viaţa, cu adevărat minunată!

capitolul XIV

În dimineaţa următoare ieşii devreme din casă. Îi promisesem lui Angelo c-am să-i duc teancul de reviste pe care mi le împrumutase şi voiam să fiu liber cît mai curînd. Pe cînd alergam pe Calea Cimitirului, îl întîlnii pe Gavin, care venea spre Lomond View.

— Gavin!

Fără a scoate un cuvînt, îmi strînse cu putere mîna, gata să mi-o frîngă, încercînd mereu să-şi stăpînească zîmbetul de bucurie, pe care-l dispreţuia, desigur, ca un semn de slăbiciune. Nu crescuse mult, dar era foarte bronzat şi mai vînjos decît oricînd. Văzîndu-l în faţa mea, simţindu-i ochii cenuşii cercetîndu-i pe ai mei, o binefăcătoare căldură mi se răspîndi în tot corpul. Voiam să-i spun cu tot focul cît de mult îmi lipsise. Dar aşa

ceva era interzis. Trebuia să fiu tare și calm, mărginindu-mă să rostesc doar cuvintele esențiale.

— Veneam să te iau — spuse el spre a lămuri apariția lui la această oră timpurie. Căuta cu privirea în depărtare, spre colinele noastre de la Winton. M-am gîndit că ne-am putea urca pe Piscul Vînturilor. E un vultur acolo. Păzitorul i-a spus tatii. Ne vom sui pe stînci înainte ca soarele să se ridice de-a binelea pe cer și-l vom pîndi. Am luat mîncarea noastră cu mine.

Observai că avea rucsacul în spate. Un vultur și Gavin ; toată ziua pe dealuri... Inima îmi tresăltă.

— E minunat ! Trebuie însă mai întîi să duc revistele astea lui Angelo.

— Angelo ? ! repetă el, fără să înțeleagă.

— Angelo Antonelli — explicai eu în grabă. Nu știi ? Italianul acela mic. L-am văzut des în lipsa ta. E adevărat că e foarte tînăr...

Mă oprii, încurcat de îndoiala și de mirarea pe care le citeam în ochii lui.

— Singurii italieni pe care-i cunosc la Levenford sînt vînzătorii aceia ambulanți de înghețată. Unul din ei cutreiera, de fapt, orașul, cărînd cu el o flașnetă și o maimuță și cerșind gologani.

Urechile mi se aprinseră la auzul acestei condamnări a unchiului Vita, a lui Nicolo și a prietenilor mei. Gavin adăugă :

— Nu cumva vrei să zici că te-ai înhăitat cu vreun plod al lor ?

— Angelo a fost foarte de treabă cu mine — spusei eu pe un ton ciudat.

— Angelo ! și, mai adînc jignit, zîmbi cu dispreț față de acest nume. Vino să ne suim pe stînci ! Putem vorbi despre tot ce am făcut, cînd vom ajunge sus.

Îmi lăsai, încăpățînat, capul în jos, cu ochii în pămînt.

— Am promis să-i duc astea înapoi. Erau numere din *Sphere*, *Graphic* și *Illustrated London News* [1]. Luai cu înfrigurare apărarea revistelor, sperînd să ridic în ochii săi prestigiul familiei Antonelli. În numerele din săptămîna asta sînt cîteva fotografii minunate despre dezvoltarea fluturelui cap-de-mort, începînd cu crisalida. In fiecare sîmbătă, doamna Antonelli le trimite rudelor

[1] Reviste ilustrate engleze. (n.t.)

ei din Italia. Trebuie neapărat să prindă poşta. E drăguţ din partea lui Angelo că mă lasă să mă uit la ele înainte de a le trimite.

Gavin se făcuse alb la faţă. Vorbea pe un ton forţat şi plin de gelozie :

— Desigur, dacă ţii mai mult la pomanagiii tăi decît la mine... te priveşte. Din întîmplare, plec tocmai acum pe Pietrele Înalte. Dacă vrei, poţi veni şi tu. Dacă nu, te las cu Angelo al tău.

Zăbovi cîteva clipe, fără a se uita la mine. Îşi înălţa rece şi mîndru capul, dar buzele-i tremurau. Mi se frîngea inima, voiam să-i strig cît de mult se înşela, să-l implor să înţeleagă. Dar sentimentul nedreptăţii pe care o săvîrşea mă făcu tot atît de îndărătnic ca şi el. Păstrai tăcerea. În clipa următoare, el porni cu paşi mari spre Pietrele Înalte.

Cu moartea în suflet şi uluit încă de iuţeala năprasnică a certei, îmi urmai drumul spre oraş. Eram hotărît să las doar revistele şi să plec. Cînd ajunsei însă la SALONUL SELECT DE ÎNGHEŢATĂ, îl găsii pe Angelo zdrobit de o durere mai mare, poate, decît a mea.

— Nicolo e bolnav ! Foarte bolnav !

Printre sughiţuri, îmi povesti cum se întîmplase. Clara, mizerabila de Clara era de vină ! Unchiul Vita, care mergea seara să se închine la biserică, stînd adesea acolo ore în şir, avea obiceiul de a-l lăsa pe Nicolo în curte, pe cînd lipsea, ca să se bucure de puţină răcoare în aceste nopţi înnăbuşitoare. Avea însă totdeauna grijă de a nu-şi închide fereastra, astfel încît, dacă vremea se strica, Nicolo, pentru care burlanul de ploaie era o scară comodă, putea să se întoarcă îndată în odaie. Cu două nopţi în urmă, o furtună violentă se stîrnise, iar Clara, gîndindu-se numai să ferească perdelele, închisese în grabă toate geamurile din casă. Unchiul Vita era la biserică. Bietul Nicolo rămase timp de o oră sub torentul de ploaie. Cînd Vita se întoarse, la zece şi jumătate, găsi maimuţa udă leoarcă şi zgribulită într-un colţ al curţii.

Mă suii cu Angelo la etaj. Casa era în dezordine şi cufundată în jale. În bucătărie, doamna Antonelli, înnebunită, storcea nişte prosoape muiate în apă fierbinte. Clara stătea culcată cu faţa în jos pe sofaua din camera dinspre stradă. În odaia unchiului Vita, domnul Antonelli

urmărea, cu o expresie îndurerată, cum Vita, în cămașă, se muncea ca un apucat cu Nicolo.

Maimuța zăcea — nu în coșul ei, ci exact în mijlocul patului mare și alb al unchiului Vita. Era ridicată pe perne și purta jacheta ei cea mai bună și caldă și o tichiuță moale napolitană, cu un ciucure de lînă. Fața ei mică și plictisită, pierdută în vastitatea patului, arăta mai chinuită decît oricînd. Din cînd în cînd, dinții îi clănțăneau și era scuturată violent de friguri, uitîndu-se rînd pe rînd la noi, cu ochi speriați. Unchiul Vita o freca pe piept cu un soi de ulei cu miros înțepător. Muncind asupra pacientului, Vita vorbea neîncetat cînd cu sine însuși, cînd cu maimuța, dar mai ales — pe un ton mustrător — cu domnul Antonelli. Aruncai o privire lui Angelo care, ca și mine, era copleșit de măreția spectacolului și încetase de a plînge. Îmi traduse în șoaptă :

— Unchiul Vita zice că e o pedeapsă a cerului, pentru că l-am uitat pe bunul Dumnezeu... o pedeapsă pentru tata fiindcă se gîndește prea mult la afaceri, pentru mama fiindcă umblă după relații înalte, pentru Clara fiindcă e mereu cu gîndul la bărbați. Zice că el și cu Nicolo au pus temeliile averii noastre, muncind pentru fiecare gologan, cînd nu aveam ce mînca. Spune că dacă Nicolo moare... asta o spunea cînd plîngea... nu vom mai avea noroc niciodată.

Doamna Antonelli intră grăbită cu un lighean cu ștergare care abureau, ținîndu-le supusă lîngă marginea patului. Clara, apărînd ca o stafie în pervazul ușii, urmărea cu ochii înroșiți de plîns cum unchiul Vita aplica compresele.

Ele nu păreau să-l ușureze prea mult pe Nicolo. Și deodată, Vita, cucernicul, umilul Vita, își ridică mîinile în sus, scoțînd un potop de cuvinte. Angelo îmi suflă la ureche :

— Spune că trebuie să chemăm un doctor, pe cel mai bun doctor din oraș, și că Clara, stricata și păcătoasa de Clara, trebuie să-l aducă îndată.

Clara începu să protesteze.

— Zice că nici un doctor nu o să vină pentru o maimuță. O să încerce să aducă un veterinar.

Îmi dădui seama îndată, după expresia sălbatică a lui Vita, că un veterinar nu era de ajuns. Angelo se uită la mine, dînd din cap.

— Da, e neapărată nevoie de un doctor. Trebuie să plătim oricît, să dăm tot aurul ce-l avem. Să aducem pe cel mai bun doctor din oraş.

Clara, plîngînd, dar supunîndu-se, îşi puse pălăria şi plecă, după ce domnul Antonelli îi dăduse un pumn de bani. Ne aşezarăm cu toţii pe scaunele din jurul patului, observînd maimuţa şi aşteptînd doctorul — toţi, afară de Vita, care, cu mătăniile în mînă şi mişcînd din buze, stătea în genunchi lîngă pat.

După o jumătate de ceas, Clara se întoarse singură. Vita sări în sus şi, după un interogator, care o făcu pe Clara să izbucnească din nou în plîns, scoase un strigăt teribil şi o zbughi pe uşă.

— Clara a fost la patru doctori, dar nici unul n-a vrut să vină. Unchiul Vita s-a dus acum singur.

Aşteptarăm aproape un ceas în camera pacientului, apoi tresărirăm cu toţii cînd uşa de afară se deschise. Era unchiul Vita. Oftarăm uşuraţi auzind că cineva îl însoţea.

Medicul intră. Era doctorul Galbraith, un om bătrîior, uscăţiv, cu o bărbuţă de ţap, recunoscut în tot oraşul ca medic priceput, dar cam nepopular din cauza manierelor lui bruşte. Prin ce mijloace subtile surdul, ignorantul nostru Vita îl convinsese pe acest practician irascibil, rămînea un mister ; şi partea curioasă era că doctorul nu venise pentru bani.

Un moment se uită la noi, de parcă ar fi vrut să ne scoată pe toţi din odaie. Renunţă însă la această idee şi îşi concentră atenţia asupra maimuţei. Îi luă lui Nicolo temperatura şi pulsul ; îl pipăi peste tot ; se uită în gîtul lui, apoi, folosindu-se de un stetoscop scurt de lemn, îi ascultă îndelung plămînii. Purtarea maimuţei era desăvîrşită ; se uita încrezătoare la doctor, cu ochii ei mari şi speriaţi, ba lăsă chiar să i se deschidă gura fără ajutorul unei linguri.

Trăgîndu-se de ciocul său, doctorul Galbraith îşi studia pacientul cu un ciudat interes şi cu un aer aprobator, uitîndu-şi cu totul de oamenii din odaie care, impresionaţi de meticulozitatea lui, îi urmăreau cu atenţie fiecare mişcare. Angelo îmi şoptise :

— Unchiul Vita găseşte că e un doctor minunat.

Apoi, stînd puţin pe gînduri, medicul scrise două reţete, strîmbînd puţin din nas cînd însemnă deasupra lor :

domnul Nick Antonelli. Își strînse mica servietă neagră, spunînd :

— Îi dați doctoria din patru în patru ore, îl țineți bine învelit în pat, îi puneți seara și dimineața cataplasme de făină de in și nu-i dați decît hrână lichidă. E un specimen drăguț de *macac rhesus* din Africa de nord. Din nefericire, spețа lor are plămînii slabi. Acesta are dublă pneumonie. Noapte bună !

Ieși. Cu toate că unchiul Vita se ținu după el pînă în stradă, nu acceptă nici o plată. Înțelesei atunci că interesul lui fusese pur științific : emoția aceea stranie, frumoasă și cu totul dezinteresată care mă cuprindea și pe mine cînd ședeam în fața microscopului și care, în anii de mai tîrziu, avea să-mi dăruiască unele din bucuriile cele mai rare ale vieții mele. În acel moment, stăpînit de o afinitate de neam și de idei, nu-mi putui înnăbuși un fior de admirație față de acest tăcut medic scoțian. Ce desăvîrșită îi fusese purtarea în mijlocul acestor meridionali iritabili !

Un val de optimism urmă vizitei sale ; dăduse instrucțiuni care trebuiau îndeplinite. Fui trimis în galop la farmacie ca să iau doctoriile ; doamna Antonelli, împreună cu Clara, se puseră să prepare cataplasme ; Vita așeză el însuși un pui la fiert pentru supă. Maimuța consimți să înghită puțin lapte. Părea somnoroasă după ce luă doctoria. Ieșirăm din odaie în vîrful picioarelor.

Cunoscînd dinainte, spre marea mea durere, primejdiile bolilor de plămîni, eram sigur că implicațiile dublei pneumonii nu erau înțelese pe deplin în casa aceasta. Și, în adevăr, în dimineața următoare, starea lui Nicolo se înrăutățise. Era agitat și ardea de febră ; scotea țipete plîngărețe, zvîrcolindu-se în patul lui mare, lîngă care stătea îngenuncheat unchiul Vita. De-a lungul zilei, abia dacă se atinse de supa de pui, iar seara respirația îi era scurtă și hîrîitoare.

În cursul acelei săptămîni, boala lui se agravă neîncetat. În casă se întinse o tăcere plină de jale, întreruptă doar de accese subite de isterie ale femeilor și de izbucniri sălbatice și hotărîte ale unchiului Vita. Cum fusesem repudiat de Gavin și eram încă în vacanță, îmi legai soarta de aceea a familiei Antonelli. Devenii un fel de mic lacheu al maimuței bolnave. În fiecare dupăamiază la ora trei, bunicul venea, foarte demn și serios,

în vizită de simpatie. Aştepta în camera din faţă, sperînd, cred, să aibă o conversaţie plăcută cu Clara şi, la nevoie, chiar cu doamna Antonelli. Spera poate şi într-un pahar de vin de Frascati pentru refacerea şi ridicarea moralului. Dar prima adiere slabă a mistralului era în aer. Domnul Antonelli era acela care, cu o faţă tristă, primea declaraţiile sonore de compătimire ale bunicului. Şi nu era rost de vin de Frascati.

Mai rău, tot mai rău. Sărmanul Nicolo abia mai răsufla. Toată carnea îi căzuse de pe micuţele sale oase. Doctorul, chemat din nou, spuse pe şleau că maimuţa era condamnată. Domnul Antonelli făcea aluzii la închiderea „salonului" şi la nevoia de a aşterne paie în stradă, spre a înnăbuşi zgomotele.

Sîmbătă, unchiul Vita i se adresă cu furie domnului Antonelli. Angelo îmi traduse :

— Zice că numai Dumnezeu îl poate salva pe Nicolo. De aceea trebuie să ne rugăm, să ne rugăm teribil ca să se întîmple o minune. E nevoie ca tata să se ducă la canonicul Roche ca să-i ceară să facă rugăciuni şi liturghii pentru maimuţă. Surorile de la mănăstire trebuie să facă o novenă [1] şi să vină aci, în casă, spre a face rugăciuni pentru Nicolo. Vai de mine, unchiul Vita îi spune lucruri grozave tatii !

Era vădit că această însărcinare nu-i plăcea domnului Antonelli. Dar Vita domina acum casa, iar maimuţa devenise, într-un fel ciudat, o superstiţie, un simbol formidabil, a cărui viaţă sau moarte însemna prăbuşirea sau supravieţuirea bunăstării familiei Antonelli. Domnul Antonelli îşi luă pălăria şi ieşi încet din casă.

A doua zi, duminică, canonicul Roche anunţă de pe amvonul bisericii Sfinţilor Arhangheli că se vor oficia servicii divine după dorinţa domnului Vita Antonelli. Eram cam decepţionat de faptul că nu pomenise numele lui Nicolo, dar mă liniştii totuşi văzînd-o sosind după-amiază pe maica Elisabeta Josefina împreună cu altă soră. Familia Antonelli contribuia generos la fondurile mănăstirii, iar cele două călugăriţe doreau cu multă bunăvoinţă să facă tot ce le stătea în putinţă ca să vină în ajutor. Îngenunchearăm cu toţii în camera din faţă şi, cu glas slab, spre a nu tulbura maimuţa muribundă, repetarăm rugăciunea de treizeci de zile şi un *Memorare.*

[1] Rugăciune de nouă zile. (n.t.)

Luni — zi ploioasă şi tristă — Nicolo era aproape de ultima suflare. Erau exact nouă zile de cînd zăcea. Unchiul Vita nu mai lăsa pe nimeni să intre în cameră şi nu se depărta nici o clipă de lîngă patul maimuţei. Dar la ora nouă dimineaţa, curînd după sosirea mea, el apăru în camera din faţă, unde ne găseam adunaţi şi, ca un nebun, o arătă cu degetul pe Clara.

— O, Doamne ! gemu Angelo. Zice că Clara, care e singura vinovată, trebuie să urce, acum, îndată, în genunchi, cele trei sute şaizeci şi cinci de trepte. E unica noastră speranţă.

În mijlocul zăpăcelii produse şi în timp ce familia discută în zadar cu unchiul Vita, să-mi fie îngăduit a da o explicaţie. Acest suflet naiv — produs al Italiei însorite şi supravieţuitor al evului mediu, care, în toiul circulaţiei intense de pe Strada Mare, putea rămîne deodată nemişcat, ridicîndu-şi, de sub pălăria lui neagră şi pleoştită, privirea spre cerul minunat, plin de sfinţi şi fecioare — născocise pentru el, pe acest sol străin, o nemaipomenită formă de a se închina, aş putea chiar spune o disciplină. Pe Castle Rock, Stînca Castelului, loc istoric, despre care am mai vorbit, se înălţa, străjuind estuarul, o veche fortăreaţă cu tunuri părăsite. Fusese apărată pe vremuri de Bruce şi Wallace [1] şi devenise acum o venerabilă ruină uitată, un monument public. Exista acolo o scară exterioară în spirală, ce ducea vertical de la podul mobil de jos la meterezele năruite ale castelului şi care, spre curiozitatea generaţiilor ce se perindaseră, avea exact trei sute şaizeci şi cinci de trepte, cu alte cuvinte, cîte una de fiecare zi a anului. Penitenţa unchiului Vita consta în următoarele : oprindu-se pe fiecare treaptă spre a repeta un *Ave Maria,* el urca în genunchi această scară.

După zece minute, Clara şi cu mine pornirăm prin ploaie spre Castle Rock. Mîndra şi reaua Clara era pe jumătate leşinată, cu gîndul la greaua încercare şi la umilirea care o aştepta. Dar porunca unchiului Vita trebuia ascultată. Vremea era prea umedă pentru ca să se permită lui Angelo s-o însoţească ; mi se dădu mie sarcina s-o escortez, servind drept „strajă“ frumoasei penitente. Dacă vreun ghid sau vreun grup de turişti avea să apară, trebuia de îndată să-i dau de veste, pentru ca să

[1] Robert the Bruce (1274—1329) şi William Wallace (1270—1305) — eroi naţionali scoţieni. (n.t.)

se poată repede scula în picioare și sprijini de metereze, dîndu-și aerul de a contempla cu interes priveliștea.

Castelul însă era pustiu, fiind părăsit de toată lumea din cauza ploii ; nicăieri nu se zărea vreun vizitator. Hotărîrăm că și eu aveam să fac închinăciunea. Cot la cot și rostind mereu și mereu ritualul *Bucură-te, Maria*, în timp ce pescărușii zburau plini de curiozitate în jurul nostru, începurăm ascensiunea ca niște crabi sub cerul dezlănțuit. Cu toată deprimarea ei, Clara avusese grijă să ia cu dînsa o pernă moale și o mică umbrelă. Eu însă, lipsit de o asemenea prevedere și protecție, mă trezii curînd ud pînă la piele și cu genunchii goi complet juliți.

În cele din urmă, sfîrșitul sosi ; ajunserăm în vîrful scării. Abia mă mai țineam pe picioare... abia mai vedeam, căci în ultimele ei sforțări Clara mă izbise, din întîmplare, dar brutal, cu umbrela în ochi. Totuși săvîrșisem isprava, urcasem cele trei sute șaizeci și cinci de trepte. Ne înapoiarăm, conștienți de meritul nostru, la „salon".

După aerul ei de martiră, pricepui că Clara se aștepta la o simplă constatare a eforturilor ei, dar nicidecum la izbucnirea de bucurie și de laude cu care fu întîmpinată pe prag. Ușa se deschise brusc și întreaga familie se aruncă de gîtul ei. Ce imensă recunoștință ! Ce sărbătoare ! În lipsa noastră, maimuța trecuse de criza bolii. În anii de mai tîrziu, aveam să observ și să mă minunez de transformările ce însoțesc resorbția unei infecții pulmonare. Abrupte și magice... Nu e de mirare că unchiul Vita striga în gura mare, cu ochii strălucind de lacrimi, că bunul Dumnezeu intervenise în favoarea lui Nicolo. La ora unsprezece și douăzeci, moment care, după calculele sale, coincidea cu sfîrșitul penitenței noastre, dar care, după cum stabilii ulterior, era mai aproape de clipa cînd spița umbrelei ținute de Clara îmi intrase în ochi, Nicolo încetase deodată să se sufoce. O sudoare ușoară, binefăcătoare, îi umezise pielea ; aruncase un surîs slab stăpînului său, apoi, respirînd liniștit, căzuse într-un somn adînc.

Maimuța se întremă repede — îmi amintesc de momentul cînd unchiul Vita anunță cu gura pînă la urechi : „Nicolo tocmai a mîncat cea dintîi banană". Vita își și reluase obișnuitul său loc umil, iar echilibrul menajului fu repede restabilit. Clara primi cîteva rochii noi, de culo-

rile cele mai ţipătoare. O donaţie generoasă fu făcută surorilor de la mănăstire, iar canonicul se alese cu o contribuţie la fondul pentru amenajarea noului altar. Cît despre doctor, i se duseră în dar, în faptul serii, trei lădiţe cu cel mai bun compot de caise, căci menajera lui îi mărturisise doamnei Antonelli că doctorul avea o pasiune pentru acest fruct ; socotiră, de asemenea, că ar fi refuzat un dar mai convenţional.

Numai mie, neînsemnatului, dar merituosului Robert Shannon, mi se arăta o stranie şi neînţeleasă răceală, sau cel puţin o lipsă totală de consideraţie. Nu contribuisem eu, chinuindu-mi pe treptele fortăreţei genunchii goi, la săvîrşirea măcar a unei jumătăţi a minunii ? Nu colindasem eu pădurile din Drumbuck în căutare de fragede omizi verzi, după care convalescentul alintat se prăpădea ? Pentru mine însă nu exista nici o vorbă, nici un semn de recunoştinţă. În schimb surprindeam priviri ciudate şi conversaţii între Clara, doamna Antonelli şi tînărul soţ al Clarei, pe care le întrerupeau în chip semnificativ cînd mă suiam la etaj împreună cu Angelo, venind din „salon". Mistralul sufla mai rece decît înainte. Aveam să aflu curînd unul din adevărurile amare ale vieţii.

Cîteva zile mai tîrziu, cînd Angelo şi cu mine îl luarăm pe Nicolo, care acum era aproape complet restabilit, ca să-l plimbăm puţin în grădină, mă trezii cu un ghiont care mă trimise învîrtindu-mă pînă în perete.

— Pleacă de lîngă maimuţă, mă ! Era Thaddeus, tînărul bărbat al Clarei, care se încrunta răzbunător la mine. N-avem nevoie aici de tine sau de alţii de teapa ta ! Pleacă de aici ! Şterge-o !

Înlemnit de spaimă, nu fui nici măcar în stare să-i răspund. Sîngele începu totuşi să fiarbă încet în mine. Refuzai să plec, aşteptînd pînă cînd rămăsei singur cu Angelo în curtea scăldată de razele soarelui.

— Angelo — îi spusei eu cu liniştită fermitate — trebuie să se fi întîmplat ceva. Cu ce am greşit ? Spune-mi, Angelo !

Se ferea de privirea mea. Apoi îşi ridică deodată capul. Faţa lui catifelată se făcuse galbenă, ca piciorul de raţă. Ochii lui expresivi îmi aruncau o privire răutăcioasă.

— Nu ne mai placi ! strigă el strident. Mama nu-mi dă voie să mă mai joc cu tine. Zice că bunicul tău e un

bețiv care își potolește setea pe seama altora, că nu are nici un ban, nici măcar o liră, că spune minciuni despre casele mari, în care n-a pus piciorul niciodată, că, de fapt, e cel mai mare mincinos din lume.

Îl priveam cu ochi mari, năucit. Oare ăsta era băiatul lîngă care stătusem la prima împărtășanie ? Ăsta era drăgălașul copil pe care-l îndrăgisem și-l favorizasem și pentru care, în loialitatea mea, jertfisem prietenia lui Gavin, neprețuitul, bunul și credinciosul Gavin ?

— Da — pițigăi el — Thad a descoperit totul. Bunicul tău e un farsor, un milog, un vagabond. E cunoscut în tot orașul. La vîrsta lui se ține de femei ! Și ceea ce le pune vîrf la toate e că, de rău și stricat ce e, o strînge de mijloc pe dulcea noastră Clara, ca să-i facă în ciudă lui Thaddeus.

Era mai mult decît puteam îndura. Vedeam, în tăcere, că totul se sfîrșise între Angelo și mine. Îi întorsei spatele. Înainte însă de aceasta, îi trăsei cu toată forța un pumn pe năsucul lui îngeresc. Era, poate, un păcat mortal să vatămi un asemenea înger. Dar urletele cu care alergă la maică-sa îmi rămaseră în memorie, ca o amintire înveselitoare, timp de multe săptămîni amare. Le aud parcă și azi.

capitolul XV

Săptămîna concursului lui Murdoch a sosit, și acest student credincios al cataloagelor de semințe stă în vestibul, purtînd ghetele lui cele mai bune și hainele lui de sărbătoare. Mama îl perie de sus pînă jos, cu o expresie concentrată și mîndră pe fața-i obosită, lăsîndu-se greoi în genunchi, spre a-i scoate, cu mișcări repezi ale mîinii înroșite de muncă, o pată de noroi de pe manșeta pantalonului. Mama, care robotește pentru noi pînă la sînge, gătind, cîrpind, alergînd peste tot, lustruind, curățind și făcînd fiecare ban să valoreze cît trei ; Mama, care se scoală cea dintîi și se culcă cea din urmă și îndeplinește toate acestea fără nici o răsplată aparentă ; Mama, care face față cu sforțări supraomenești economiilor crescînde ale Tatii și găsește timp să dezvăluie colțișorul duios al

inimii ei bătrînului de la etaj și unui biet băiat ce i-a căzut pe cap... Dar acum e săptămîna lui Murdoch: n-avem timp pentru panegirice. Acum, cînd zilele hotărîtoare îi stau în față, e plăcut să vezi că nu e intimidat. A ieșit teafăr, în ajun, dintr-o convorbire serioasă cu taică-său. Ne spune la toți: „Nu pot face mai mult". Desigur însă că acest frecuș continuu a îndesat destulă învățătură sub creștetul ăsta plin de mătreață. Are banii de masă în buzunar, două perechi de ochelari pentru cazul că una s-ar sparge, tocul, guma, echere, într-un cuvînt — totul. Se pune greu în mișcare spre a prinde trenul de la 9,20 spre Winton, unde au loc probele de admitere în administrația publică. De la ușă, Mama și cu mine îi facem semne cu mîna și îi dorim din tot sufletul succes...

În fiecare seară, Murdoch se înapoia cu trenul local de la ora patru, iar tată-său, întors devreme de la serviciu, îl aștepta cu nerăbdare.

— Ei, cum a mers?

— Splendid, tată, splendid!

Pe zi ce trecea, Murdoch era tot mai încrezător.

Mestecînd impasibil un morman de sandvișuri, în timp ce toți stăteam atîrnați de buzele lui, el debita comentarii calme despre probele din ziua aceea.

— Am fost foarte surprins... teza de azi mi s-a părut colosal de ușoară. Am scris pagini peste pagini... și a trebuit să cer încă un caiet. Unii din ceilalți nu l-au umplut pe al lor nici pe jumătate...

— Bravo... bravo!

Taică-său scoase cam în silă aceste neobișnuite cuvinte de laudă; ochii însă îi străluceau.

Mama, fără a sta pe gînduri, se aplecă și-i dădu lui Murdoch o porție de piftie tot atît de mare ca și aceea a tatălui său. Eram convins, eram convinși cu toții că succesul lui era asigurat. Faptul mă bucura, dar mă și întrista; mă gîndeam fără voie cît de prost mi-ar fi mers în împrejurări asemănătoare. Mai aveam și alte motive de a fi deprimat. Prăbușirea relațiilor cu familia Antonelli, rezultat al unei false prietenii și al lipsei de recunoștință, continua să mă frămînte; nu îndrăzneam să-i pomenesc bunicului despre ea. Dar mai dureros decît toate era faptul că nu-l mai văzusem pe Gavin de două săptămîni; ne întîlnisem doar o dată pe Strada Mare și trecusem unul pe lîngă altul, galbeni la față și avînd aerul

că nu ne vedem. Mi-era dor de acest băiat pe care-l trădasem, mi-era dor din toată inima.

O singură licărire de lumină lucea în zare. Miercurea următoare era ziua bîlciului din Ardfillan, cînd aveam să-i însoțesc pe Kate și pe Jamie la „panorame". Bunicul fusese în trecut un client asiduu al bîlciurilor și-mi descrisese în culori vii plăcerile pe care le ofereau. Cînd îi spusei, plin de dorință, că sper să petrec bine acolo, el îmi răspunse cu emfază :

— Vom petrece, băiete ! Vom petrece !

Jamie făgăduise că va veni să ne ia la ora două cu un brec. Sosi la timp, dar cu alt vehicul. Kate și cu mine, care așteptam la fereastra salonului, tresărirăm uimiți cînd un automobil galben trase duduind în fața casei.

— Dacă fratele dumitale Adam poate veni cu mașina, de ce n-aș putea și eu ? spuse Jamie.

Era mai puțin plumburiu la față ca de obicei și purta o nouă șapcă cadrilată. Ne explică imediat că prietenul său Sam Lightbody, mecanic la uzinele Argyll, împrumutase o mașină și avea să ne ducă la Ardfillan.

Dădurăm mîna cu Sam, care rămăsese la volan. Avea ochelari mari de automobilist și ținea strîns mînerele a două leviere verticale, ca și cum ar fi întreținut pulsațiile mașinii cu propriul lui sînge. După sfatul său, Kate se repezi în casă spre a-și lua un voal care să-i țină pălăria. Înconjurarăm apoi, plini de admirație, automobilul, pregătindu-ne să ne suim în el. Cine ieși în clipa aceea liniștit pe poartă, periat, gătit și ținîndu-și în mînă cel mai bun baston ? Bunicul.

— Remarcabil... remarcabil — spuse el, uitîndu-se la mașină ; apoi i se adresă cu asprime lui Jamie : Îți închipui poate că am să te las s-o duci pe nepoată-mea la Ardfillan... pînă la ore tîrzii... fără altă protecție decît a unui biet copil ?

— O, bunicule ! zise Kate iritată. Nu ești invitat !

Dar Jamie izbucni într-un rîs sălbatic. Știa cine e bunicul ; îi văzusem de multe ori ieșind împreună de la „Pajura Drumbuckului" ștergîndu-se la gură cu dosul palmei.

— Lasă-l să vină — spuse el. Cu cît vom fi mai mulți, cu atît vom petrece mai bine. Suie !

După cîteva zvîcnituri preliminare, mașina porni în salturi, începînd apoi să alunece în chip plăcut pe Drum-

buck Road. Kate şi cu Jamie şedeau lîngă şofer, pe locurile înalte din faţă, iar eşarfa de fulgi a lui Kate fîlfîia graţios în vînt. Bunicul şi cu mine ne lăfăiam pe banchetele despărţiturii spaţioase din spate. Abia pornisem, cînd Jamie întinse înapoi cu mîna o ţigară mare de foi. Bunicul o acceptă, o aprinse şi, întinzîndu-şi un picior pe perna banchetei, se lăsă regeşte pe spate.

— E splendid, Robert ! Vorbea pe un ton distins. Sper că vom trece prin oraş. Vreau să dau bieţilor oameni ocazia să ne vadă.

Treceam tocmai pe sub podul de cale ferată, în drumul nostru spre Strada Mare. Deodată, nişte strigăte sălbatice mă făcură să mă îndrept pe banchetă. Îl zării pe Murdoch stînd la ieşirea gării şi agitîndu-şi braţele ca să oprim. Cînd trecurăm maiestuos prin faţa lui, el îşi scoase melonul din cap şi începu să alerge cu paşi greoi după noi, continuînd să ne facă semne cu un braţ.

— Opreşte, Sam, opreşte ! strigai eu. Uite-l pe Murdoch al nostru !

Maşina se opri cu altă zguduitură teribilă, iar cînd rămase nemişcată, începu să ne arunce în sus ca nişte boabe pe o tobă. Săltînd în felul acesta, Sam se întoarse către noi cu un aer amărît : ghicii că aceste opriri şi porniri excesive i se păreau a nu face parte din obligaţiile unui automobil normal. Dar Murdoch ne ajunsese din urmă, gîfîind în hainele lui groase de sărbătoare. Se urcă pe la spatele maşinii şi, prăbuşindu-se pe banchetă, exclamă :

— Vin cu voi !

Nu-i răspunse nimeni. Nu se mai termina oare cu aceşti oaspeţi nepoftiţi ? Bunicul, îndeosebi, părea indispus de acest deranj. Sam însă rezolvă dificultatea apăsînd pe o pîrghie şi azvîrlindu-ne pe toţi înainte într-o serie de scurte convulsii. Curînd după aceea, trecurăm prin mijlocul oraşului.

— Cum ţi-a mers, Murdoch ? strigai eu împotriva vîntului care ne mîngîia plăcut urechile.

— Minunat — spuse Murdoch — de-a dreptul minunat ! Suflînd încă greu, se ghemui pe locul lui, cu gura pe jumătate deschisă şi cu haina ridicată peste urechi, care erau mai blegi decît oricînd. Era palid ; mi se părea că alergase prea repede. Îşi făcea vînt cu pălăria, în chip cam inutil. Îşi deschise gura mai tare, ca pentru a vorbi, apoi o închise din nou pe jumătate.

Orice conversaţie era cu neputinţă acum. Ieşisem din oraş şi coboram coasta Lea Brae. În faţa noastră se întindea pînă la mare largul estuar, care scînteia ca mii de galbeni sub razele soarelui înălţat pe cer ; de-a lungul malului, printre păşuni netede de un verde saturat şi dune de nisip, se desfăşura, ca o panglică albă, drumul pe care urma să-l străbatem ; spre apus, deasupra pîclei albastre, se zărea o siluetă şi mai albastră, stînd neîncetat de veghe : era Piscul. Ce splendidă şi sclipitoare privelişte, ce linişte încîntătoare ! De ce nu mi-era dat să mă desfăt privind-o, fără ca tristeţea să mi se furişeze în inimă ? Copil fără noroc, în sufletul căruia frumosul trezea totdeauna această vagă şi lîncedă durere. Suspinai, lăsîndu-mă pradă dulcelui extaz al goanei noastre.

Automobilul funcţiona la perfecţie : la coborîşuri atingeam o viteză de treizeci de kilometri pe oră. Cînd treceam prin sate, locuitorii ieşeau în uşă, căscînd ochii după noi. Oamenii care lucrau pe cîmp se îndreptau din şale şi îşi agitau sapele spre această noutate. Numai vitele ţinutului păreau să ne privească cu duşmănie. Sam fu nevoit să facă uz de toată dibăcia sa spre a veni de hac unei vaci îndărătnice ; cîinii se ţineau după noi lătrînd furios ; găinile fugeau protestînd de sub roţile noastre ; o dată se văzură nişte pene zburînd, dar norii de praf alb care se ridicau miloşi în urma noastră făcură ca masacrul să rămînă îndoielnic. O singură umilinţă de înregistrat : inima curajoasă a maşinii noastre şovăi pe culmea unei pante ; cîţiva oameni de la ţară, în drum spre bîlci, se ţinură de noi cu rîsete neştiutoare :

— Ehei ! Daţi-vă jos şi împingeţi...

Intrarăm maiestuos în Ardfillan la ora patru, cu un ceas prea devreme pentru a gusta plăcerile panoramelor, care nu se deschideau propriu zis decît seara. În timp ce Kate traversă strada spre a face cîteva cumpărături pentru Mama la un magazin de articole de modă din această plăcută staţiune de băi de mare, Sam îşi opri motorul, iar noi căscarăm ochii la galaxia de barăci, corturi şi căluşei, împrăştiată pe un careu de iarbă de lîngă Esplanadă, avînd în spate plaja şi freamătul valurilor.

Deodată, Murdoch, care şedea ghemuit, cu faţa palidă şi un aer nenorocit, sări în sus, scuturînd toată maşina ; credeam că pornim din nou. Dar nu, explozia venea din sufletul lui Murdoch :

— Am să mă sinucid!

Rosti, ba aproape urlă această amenințare atît de tare, încît atenția noastră se îndreptă îndată spre el. Continuă să strige cu ochii holbați, bătînd cu pumnii în perne:

— Vă spun că mă sinucid. N-am dorit serviciul de la poștă! E numai vina tatii! Mă omor cu mîna mea! Pe el va cădea ponosul. E un ucigaș!

Bunicul se ridică în capul oaselor:

— Pentru numele lui Dumnezeu, omule! Ce s-a întîmplat cu tine?

Murdoch se zgîi la el, apoi la noi toți, cu ochii lui obtuzi și miopi. Deodată se prăbuși și începu să scîncească:

— M-au trîntit! M-au trimis acasă! Examinatorii m-au luat azi deoparte, spunîndu-mi să nu mai vin. Trebuie să fie o greșeală. Am răspuns minunat, minunat!

Căzut! Murdoch căzut! Tăcere și consternare. Sughițurile lui de plîns ne scuturau acum pe toți. Lumea începea să se adune în jurul nostru.

— Ascultă! spuse bunicul, apucîndu-l de gulerul hainei. Stăpînește-te!

— Cred că o dușcă i-ar face bine.

Sinistrul sfat venea de la Sam.

— Pe cinstea mea, ai dreptate! Îi trebuie ceva ca să facă om din el.

Bunicul și cu Jamie îl dădură jos din mașină pe prăpăditul de Murdoch, în timp ce Sam ținea deschisă ușa batantă a „Bolții Esplanadei", aflată imediat peste drum. Dispărînd în localul răcoros, Jamie îmi strigă peste umăr:

— Plimbă-te pe acolo, puștiule. Nu stăm mult.

Rămăsei cîtva timp pe loc, spunîndu-mi în gînd: „Bietul Murdoch!", apoi trecui, mîhnit, în cealaltă parte a străzii. Bîlciul începea acum să se umple de lumea venită din împrejurimi. Recunoscui cîțiva oameni din Levenford. Deodată zării o figură mică, arsă de soare și hotărîtă. Era Gavin.

Stătea singur la marginea unei mici adunături de oameni, urmărind cu disprețul lui caracteristic eforturile unui tarabagiu de a vinde unor argați de fermă, care căscau minunați gura, ceasornice de aur veritabil. Apoi se întoarse și, printre capetele gloatei anonime, privirile noastre se întîlniră. Se făcu roșu ca racul, apoi păli, dar cu toate că-și îndreptă privirea în altă parte, rămase pironit locului. Îndată după aceea, făcu cîțiva pași spre

mine şi, oprindu-se la o parte de restul lumii, se puse să observe cu concentrată atenţie o reclamă a leagănelor în formă de bărci, care anunţa „Bărcile cu aburi ale lui Willmot".

Mă simţii şi eu atras de acest afiş. Deşi era tipărit grosolan şi nu conţinea nici o indicaţie pe care să n-o cunosc pe dinafară, mă trezii curînd stînd alături de Gavin şi făcînd şi eu ochi mari la reclamă. Eram foarte palid şi obrazul începuse să-mi zvîcnească — o groaznică meteahnă a mea, care mă apuca de cîte ori eram emoţionat şi agitat. E imposibil de ştiut care din noi doi vorbi cel dintîi. Respiram anevoie amîndoi, iar ochii ne erau tot aţintiţi asupra acelui afiş rupt, pe care se vedea şters o barcă de dat în leagăn, ajunsă cu fundul în sus.

— A fost vina mea.

— Ba nu, a mea !

— Ba a mea !

— Nu, Robie, a fost, în adevăr, vina mea ! Eram gelos pentru că aveai alt prieten. Nu vreau să ai nici un alt prieten pe lume, decît pe mine.

— Eşti singurul meu prieten, Gavin. Şi îţi jur că ai să rămîi totdeauna singurul. Şi îţi mai jur că vina a fost a mea, o greşeală stupidă.

— Nu, a mea !

— A mea !

Îmi lăsă ultimul cuvînt, ceea ce mi se păru un sacrificiu sublim din partea lui, căci mă ştiam cel mai slab dintre noi doi. Afişul îşi pierduse puterea de atracţie. Îndrăznirăm să ne uităm unul la altul. Citii în ochii lui că fusese tot atît de mîhnit ca şi mine. Acest moment de împăcare, atît de fierbinte dorit, rupse barierele rezervei noastre, reclamînd de la noi o demonstraţie mai pătimaşă chiar decît strîngerea de mînă în care eram cît pe-aci să ne frîngem degetele. Îl luai de braţ, ţinîndu-l strîns-strîns, şi uniţi astfel, cu zîmbete de fericire pe buze, ne puserăm în mişcare, incapabili de a scoate un cuvînt, amestecîndu-ne şi pierzîndu-ne în mulţime.

Alămurile căluşeilor porniră să cînte, fluierele cu aburi ale leagănelor cu bărci şuierau strident. Talgere se ciocneau zgomotos invitînd la „pista animată de dans", o fanfară răsuna în faţa cortului lui Cleo, cea mai grasă femeie din lume. Bărbaţi cu voci sonore, purtînd gulere înalte, scrobite şi cravate cu nod mic începură să agite

cîte un băţ pe platformele din faţa barăcilor: „Intraţi, doamnelor şi domnilor, intraţi la omul-leopard! Intraţi la pigmeii peruvieni! Unicul şi singurul cal vorbitor! Intraţi! Intraţi!“ Panoramele prinseseră viaţă pentru noi. Pornirăm, zăpăciţi, mai departe. Jamie îmi dăduse doi şilingi de cheltuială. Gavin avea şi el bani destui. Venise cu trenul de la Levenford; acum însă se putea întoarce cu mine. Nu era nevoie să ne despărţim. Acest gînd ne spori bucuria.

Ne încercarăm norocul la jocul cu nuci de cocos şi curînd ne văzurăm fiecare cu cîte trei nuci mari, pline de lapte. Gavin o găuri pe una cu briceagul lui şi, pe rînd, lăsarăm sucul limpede şi dulce să ne curgă în gîtlej. Ne încercarăm dibăcia la tot felul de jocuri şi la standul de tras la semn. Eram acoperiţi de trofee, broşe, nasturi, steluţe, cocarde şi pene. Întunericul se lăsă şi lămpile de petrol începură să lucească. Înghesuiala creştea, muzica urla şi se înteţea. Vup! Vup! Vuup! făceau bărcile. O dată o zării pe Kate împreună cu Jamie. Erau lipiţi unul de altul şi rîdeau, înfruntînd „pista animată de dans“. În altă parte, îi văzui pe bunicul, pe Sam şi pe Murdoch care, călare pe trei bidivii de lemn, se învîrteau ameţitor, cot la cot, cînd lăsîndu-se în jos, cînd înălţîndu-se, în duruitul fanfarei. Cu melonul pe o ureche, cu un trabuc înfipt între dinţi şi o expresie sticloasă de bucurie în ochi, Murdoch se sălta din cînd în cînd în scări, urlînd ca un nebun.

Se face tîrziu, foarte tîrziu. Şi în cele din urmă, istoviţi, dar încîntaţi, ne adunăm cu toţii lîngă maşină. Kate, mai ales, pare fericită şi îndreaptă des către Jamie priviri ce strălucesc de tandreţe. Murdoch cască ochii la Gavin ca o bufniţă, spunîndu-i:

— Nu-mi pasă, îţi zic, nu-mi pasă de loc; toată afacerea e complet indiferentă pentru un om cu inteligenţa mea.

Pe urmă, îl strînge de mînă cu căldură, în timp ce Sam, indispensabilul Sam, stă cu capul sub capotă spre a porni maşina. Murdoch şi bunicul stau lîngă el, intonînd un duet melodios: „Geneviève... Gen... e... viève“. Fără a termina cîntecul, Murdoch se repede deodată într-un loc mai întunecat, de unde ajung apoi pînă la mine ecouri de vărsături prelungi şi îngrozitoare.

Sîntem acum pe drumul spre casă, înaintînd prin răcoarea nopții, departe de luminile orbitoare, de harababură. În partea din spate a mașinii, bunicul a adormit, iar Murdoch, galben ca ceara, stă tolănit cu capul pe umărul lui. Pe cealaltă banchetă, Kate și Jamie stau lipiți unul de altul. El și-a petrecut brațul în jurul mijlocului ei și, împreună, privesc luna nouă.

În față stau eu și cu Gavin. Prietenia noastră e restabilită, nu ne vom mai despărți niciodată... În orice caz, nu înainte de...

Dar despre asta nu știm, slavă Domnului, nimic. Sîntem fericiți și încrezători. Nu se aude nici un zgomot afară de bătaia regulată a motorului și fîsîitul cuminte al lămpilor noastre cu acetilenă. Sam, șoferul nostru, stă închis în sine, tăcut și impenetrabil. Înainte, tot înainte, prin noapte. Doi băieți cuceresc împreună întunericul, necunoscutul, sub stelele inaccesibile.

— *Asta* e ceea ce-mi place — îmi șoptește Gavin.

Înțeleg exact ce vrea să spună.

capitolul XVI

Filozofia bunicului, bazată, fără îndoială, pe o experiență tristă, era că trebuie să plătim pentru toate plăcerile noastre. Mă avertiza cînd eram din cale-afară de exaltat: „Băiete, ai să suferi pentru asta mîine dimineață". După expediția noastră la bîlci, suferirăm îngrozitor a doua zi. O tăcere vestitoare de furtuni domnea în casă cînd mă sculai, mai tîrziu decît în alte zile. Murdoch mai era în pat, Tata plecase la slujba lui, Mama trebăluia în spălătorie. Bunicul, al cărui nas era mai roșu decît de obicei, fuma iritat, părînd a nu dori să mă vadă. Tocmai cînd coboram scara, ușa din față a casei se deschise și intră bunica. Se întorsese, fără ca să știu, în după-amiaza din ajun și, gătită cu boneta ei cea bună și cu capa cu paiete, se și dusese la biroul fabricii de cazane spre a-și încasa pensia.

— O, bunicuțo! strigai eu. Nu știam că te-ai întors!

Nu răspunse la salutul meu entuziast, ci înaintă cu o expresie stranie și rigidă. În fața mea se opri și, sub

privirea ei sumbră şi îngrijorată, un sentiment de neliniştе şi de teamă mă cuprinse.

— Robert, Robert! spuse ea cu o voce calmă, dar nefirească. N-aş fi crezut asta despre tine!

Mă dădui înapoi pînă la perete. Înţelegeam că aflase — desigur, de la domnişoara Minns — de faptul că mă lepădasem de învăţăturile ei aprinse. Presimţisem vag dezamăgirea ei. Dar această mîhnire adîncă, culoarea verzuie a feţei ei şi dezgustul cu care îşi strîmba gura, arătîndu-şi dinţii, mă uimiră şi mă speriară.

— O să vină o zi cînd ai să fii bucuros să te întorci iarăşi la bunică-ta.

Nu spusese decît atît, dar tonul ei amar şi îndurerat mă făcu să mă cutremur. Cu gura căscată, o observai pe cînd continua să urce scara. Bătu la uşa bunicului şi intră hotărîtă în camera lui.

Nu-i putea ierta cu uşurinţă complicitatea lui la prima mea împărtăşanie.

În adevăr, în clipa aceea auzii de la etajul de sus glasuri care vorbeau pe un ton ridicat, iar genunchii îmi mai tremurau cînd, îndată după aceea, paşii bunicului răsunară în antreu. Scosei nasul pe uşă — îşi punea pălăria cu un aer grăbit şi plictisit.

— Hai, băieţaş — îmi spuse el brusc. E timpul ca tu şi cu mine să dispărem de aici.

Ajuns afară, îmi dădui seama că era tulburat. Negreşit, bunica îl acuzase cu vehemenţă de trădarea mea; exista însă un motiv mai grav de nelinişte. Stînd pînă tîrziu la fereastra iatacului ei, bunica văzuse limpede în ce stare se întorsese Murdoch cu o noapte înainte şi se socotise datoare să-l informeze pe Tata la micul dejun.

Adevărul e că bunicul luase obiceiul să se ferească totdeauna de Tata, căci ştia că ginerele său îl detesta. Numai o singură dată, pe cît îmi amintesc, s-au aflat mai mult timp împreună şi anume cînd Tata, într-un acces de generozitate, încurajat cu dibăcie de Mama, se decise să ne arate, bunicului şi mie, noile cîmpuri de epurare a apelor reziduale ale oraşului Levenford, dar chiar şi atunci evenimentul avu un deznodămînt dezastruos. Plin de mîndrie, Tata făcu cu noi înconjurul diferitelor cîmpuri de oxidare şi filtrare, explicîndu-ne, cu igienică pasiune, că indiferent de starea iniţială, pro-

dusul final era o apă de băut curată. Umplu un pahar şi mi-l oferi.

— Încearcă şi vezi.

Şovăii în faţa lichidului tulbure, bolborosind :

— Cred că nu mi-e sete.

Atunci Tata întinse paharul bunicului, al cărui zîmbet binecunoscut îi jucase pe faţă toată după-amiaza.

— Nu mi-a plăcut niciodată apa — spuse bunicul cu blîndeţe — iar băutura asta mă atrage şi mai puţin.

— Nu mă crezi ? strigă Tata.

— Am să te cred — spuse zîmbind bunicul — dacă o bei chiar dumneata.

Tata dădu paharul pe gît şi plecă.

În general, cei doi bărbaţi se vedeau rar ; drumurile lor nu se întîlneau ; şi dacă bunicul îl zărea pe inspector în oraş, făcea îndată un mare ocol strategic. Acum însă, o ciocnire era iminentă. Privită în lumina rece a dimineţii, cu toate că păruse inocentă în cursul serii, escapada lui Murdoch lua un aspect mai sinistru. Tata era un duşman convins al alcoolului : „a bea" era în ochii lui un lucru blestemat şi o mîrşavă risipă de bani ! Înfuriat de căderea lui Murdoch la examen, era imposibil de ştiut pînă unde avea să meargă ca să-l sancţioneze pe ticălosul care-i corupsese fiul.

Cînd ne depărtarăm îndeajuns de casă, bunicul îşi încetini paşii grăbiţi şi se întoarse cu oarecare mîndrie spre mine :

— Din fericire, avem resursele noastre, Robie, şi prieteni care ne vor da ceva de mîncare, dacă le-o cerem. Mergem să facem o vizită familiei Antonelli.

Mă oprii foarte încurcat.

— O, nu, nu, bunicule, nu putem face una ca asta !

— Şi de ce nu ?

— Fiindcă... Făcui o pauză. Totuşi eram dator să-i spun. Nu-l puteam expune ruşinii de a vedea uşa trîntindu-i-se în nas.

Nu răspunse nimic, nici un cuvînt — căci cu toate peroraţiile sale, avea măcar darul de a suferi în tăcere ofensele. Lovitura era însă dureroasă pentru el ; faţa lui luă o ciudată înfăţişare bălţată. Credeam că avea să se întoarcă la Drumbuck ca să se întîlnească cu şelarul şi cu Peter Dickie. Dar nu, merse mai departe pe Strada

Mare, trecu peste dealul Knoxhill, făcîndu-mă să ajung în regiuni necunoscute, în partea de sud a orașului.

— Unde ne ducem, bunicule?

— Să ne spălăm în apele amărăciunii — răspunse el scurt.

Nu știu dacă gîndea ceea ce spunea, dacă adierile sărate de la Ardfillan treziseră în el nostalgia litoralului sau dacă dorea pur și simplu să pună cea mai mare distanță posibilă între el și tot ce-l întrista. Fapt e că deodată ieșirăm prin capătul peluzei de la Knoxhill și ne văzurăm pe malul estuarului, puțin mai jos decît portul. Nu era o plajă idilică, ci o fîșie de mîl gălbui și încrețit, întreruptă de smocuri de iarbă de mare și de stînci turtite, acoperite de o crustă cenușie de scoici tinere. Era timpul refluxului; apa rămasă era plumburie; coșurile înalte ale fabricii de cazane, care se mai zăreau, huruitul ciocanelor de la șantierul naval, scursoarea ce ieșea prin gura canalului unei spălătorii — toate aceste sumare indicii de industrie sporeau mai curînd decît să scadă tristețea priveliștii.

Totuși briza sărată ce sufla dinspre mare era înviorătoare, iar de jur împrejurul nostru domnea solitudinea la care bunicul rîvnea. Se așeză, își scoase ghetele și ciorapii, își suflecă pantalonii pînă la genunchi și, lipăind peste nisipul ud, începu să-și bălăcească picioarele în apa joasă. Îl observam pe cînd vălurelele cenușii îi mîngîiau gleznele osoase; apoi îmi lepădai și eu ghetele și ciorapii și, călcînd pe urmele umede ale picioarelor sale, intrai în apă lîngă el.

Își scoase îndată pălăria, acea minunată pălărie, legată inseparabil, în ochii mei, de chipul bunicului: mare, pătrată și decolorată, ventilată pe ambele părți prin cîte trei găuri cu capse de metal și învîrtoșată de vreme pînă la rezistența fierului; pălăria aceasta, care conținuse atîtea rarități, începînd cu capul bunicului și terminînd cu o jumătate de kilogram de zmeură șterpelită, și care mai avea să servească în atîtea scopuri diverse. Acum, aplecîndu-se, el se apucă să strîngă într-însa midii și alte scoici, culese de pe această tristă plajă...

Scoicile erau de un alb imaculat și striate; numai un punct tremurător, de mărimea unei monede de o jumătate de șiling, trăda prezența lor sub nisipul curgător. Midiile, de un luciu purpuriu irizat, creșteau viguros în grupuri

dese printre crăpăturile stîncilor. Cînd umplurăm pălăria cu un amestec potrivit, bunicul se îndreptă din şale.

— Băiete — observă el, deşi se adresa întinderii melancolice de apă — oi fi eu rău... dar nu chiar *atît* de rău.

Pe partea uscată a plajei, acoperită cu plavie şi varec, cu lemne aduse de apă, cu coşuri de răchită desfundate şi cu o saltea de paie aruncată de pe un vapor, aprinserăm un foc care pîrîia vesel. În timp ce frigeam midiile, bunicul îmi arătă cum se mănîncă moluştele. Ţineai scoica deasupra focului pînă cînd se deschidea, apoi înghiţeai repede conţinutul ei sărat. Le socotea delicioase, mult mai bune decît stridiile — zicea el — şi înghiţi cu o expresie tristă o mare cantitate, ca şi cum astringenţa lor sărată s-ar fi potrivit cu dispoziţia în care se afla. Scoicile nu-mi plăceau, dar midiile erau cu totul pe gustul meu. Valvele lor se deschideau larg, dînd la iveală, pe farfurioare sidefii, conţinutul lor pîrjolit, cu consistenţa cărnii şi a miezului de nucă.

— Nu-i nici o farfurie de spălat — comentă bunicul cu un surîs sălbatic, cînd isprăvirăm. Îşi aprinse pipa şi se întinse pe o rînă, plimbîndu-şi ochii peste privelişte, pierdut încă în reveria lui, şi adăugînd pentru sine, ca şi cum masa sărată i-ar fi deschis setea : — Nu mi-ar strica o duşcă.

Aci, în lumina celor ce vor urma, trebuie să lămuresc un aspect al caracterului bunicului. Îi plăcea „băutura", avea o slăbiciune pentru ea ; erau seri cînd auzeam pe scară paşii lui nesiguri, însoţiţi de bîjbîiala şi de exclamaţiile glumeţe ale unui om care se ciocnea netulburat, în întuneric, de diferite obiecte. Dar nu era beţiv. A-l lichida cu fraza seacă a lui Adam ca pe un bătrîn „burete" era o mare nedreptate. Făcuse chefuri grozave, între ele însă erau lungi intervale de cumpătare, şi niciodată nu lua parte la saturnalele de sîmbătă seara ale Levenfordului, care umpleau străzile cu oameni ce se împleticeau. Toată viaţa dorise să săvîrşească lucruri îndrăzneţe şi minunate — şi intensitatea rîvnei lui îl făcu în anii bătrîneţii să creadă că le înfăptuise într-adevăr. În realitate însă, cariera lui fusese monotonă. Părinţii lui fuseseră, într-o vreme, foarte înstăriţi : în asociaţie cu doi unchi, tată-său fusese odată proprietarul binecunoscutei distilerii de la Glen Nevis. Într-un album de familie dădusem peste fotografia îngălbenită a unui tînăr care stă-

tea cu o pușcă de vînătoare și doi prepelicari pe treptele unui conac impunător. Închipuiți-vă uimirea mea cînd Mama îmi spusese că acel tînăr era bunicul, fotografiat în fața casei în care-și petrecuse copilăria. Adăugase, cu un zîmbet ușor și cu un oftat: „Familia Gow a jucat un rol foarte important în vremea ei". Averea familiei fusese distrusă de impozitul pus pe malț, și știu că în tinerețea lui, după faliment, bunicul fusese nevoit să lucreze, în condițiile modeste din Levenford, ca ucenic mecanic. Nu învățase însă meseria. Era prea nerăbdător, iar o căsătorie silită — de care nu s-a plîns niciodată — cu o fată simplă, din popor, care-l idolatriza, îl făcu să intre în comerțul de articole de menaj. După ce dăduse greș acolo, el nu-și pierduse curajul. Fusese, rînd pe rînd, funcționar de birou, argat la o fermă, tîmplar de mobile, negustor de stofe scoțiene, intendent pe un vapor de pe fluviul Clyde, pînă cînd, în cele din urmă, prin cunoscuții lui din Glen Nevis, el ajunsese, la fel ca poetul pe care-l admira atît de mult, perceptor de accize la antrepozite.

Dezamăgirea pe care i-o pricinuia propria lui viață, darul său de a-și face prieteni, precum și faptul că lucra printre butoaiele de spirtoase îl împinseseră la băutură; nu devenise însă niciodată sclavul ei; nevoia lui de a bea era ocazională mai curînd decît inveterată și pornea din ciudățeniile temperamentului său, acest curios amestec de înclinații contrare, care-l făcea într-un anumit moment să-mi apere ca un leu nevinovăția, pentru ca în clipa următoare... — dar despre aceasta vom vorbi mult mai tîrziu.

În ce privește descurajarea lui de acum, erau motive de a crede că, dacă nevoia lui de băutură se manifesta din nou, cauza stătea în sentimentul lui amar că fusese trădat de bunica.

— *O anumită persoană* — declară el deodată — s-a repezit la beregata mea din clipa cînd a pus piciorul în casă. Am să-i plătesc polița pentru cîte mi-a făcut. Să spună „că-l duc pe Murdoch la pieire"! Se întrerupse spre a arăta morocănos, cu capătul ud al pipei sale: Uite că trece *„Stăpînul insulei"* în plimbarea lui în jurul golfului... E un vapor strașnic.

Stăturăm cu ochii ațintiți asupra vaporului de excursii, înțesat de lume, cît timp trecu în josul fluviului, cu zbaturile strălucitoare ale roților lui, cu cele două coșuri roșii

înclinate cochet şi care lăsau în urmă un panaş de fum. Muzica înceată şi dulce a „orchestrei nemţeşti" de pe puntea lui plutea pînă la noi, ecoul ei stăruind trist în urechile noastre cînd valurile stîrnite de el ajunseră la mal. Sărmani hoinari de pe plajă, abătuţi şi fără un sfanţ în buzunar, ce n-am fi dat ca să fim şi noi pe bordul vasului !

— La început — reluă bunicul cu amărăciune — cînd m-am mutat la Lomond View, după moartea nevestei mele, bunică-ta părea prietenoasă faţă de mine. Îmi cîrpea ciorapii, îmi aşeza papucii lîngă cămin. Pe urmă îmi ceru să nu mai fumez, nu-i plăcea mirosul de tutun. Cînd refuzai, cearta se porni. De atunci a lucrat neîncetat împotriva mea. Fireşte, toate avantajele sînt de partea ei. Are venitul ei. Mănîncă jos cu ceilalţi. Primeşte ziarul înaintea mea. Are apă caldă la baie sîmbăta seara şi dreptul de a intra cea dintîi în odaia de baie în fiecare dimineaţă. Crede-mă, băiete, toate astea ajung ca să te acrească.

Trecură alte vase : cîteva şlepuri încărcate, un vas ruginit de cabotaj, bacul fluvial care făcea naveta, de-a lungul unui lanţ, între port şi malul nisipos din faţă, vaporul de lux cu coşuri albe *„Regina Alexandra"*, care făcea curse regulate la Inveraray. Urmă un pachebot imens, un „vas de carne de vită", construit de şantierul „Fraţii Marshall" pentru comerţul cu Argentina. Trecu încet şi maiestuos, tras de un remorcher zgomotos. Avea, după spusele bunicului, un pilot pe punte, şi-l urmării cu ochii înlăcrimaţi, pînă cînd nu se mai văzu decît o pată neagră la capătul larg al estuarului, în spatele căruia soarele apunea acum într-o ceaţă purpurie.

Bunicul stătea pe gînduri, cu faţa întunecată. Nimic nu întrecea, în ochii lui, un vapor construit de şantierele Marshall ; Clyde-ul era pentru el cel mai nobil fluviu din lume ; Robert Burns [1] — cel mai mare poet... Un scoţian putea bate trei englezi... chiar cu o mînă legată la spate... Era greu însă pentru un bărbat să pună la respect o femeie. Tăcere prelungită. Deodată, bunicul sare în sus şi, cu o expresie de sumbră hotărîre, se loveşte cu palma peste coapsă.

---

[1] Robert Burns (1759—1796) — poet scoţian, autor al „Cîntecelor populare ale Scoţiei". (n.t.)

— La naiba ! Am s-o fac !

Cu capul încă plin de visări nostalgice, de imagini de plecări lente şi solemne, mă întorsei speriat către bunicul, ale cărui gînduri le crezusem la unison cu ale mele. Nu mai stătea îngîndurat şi deprimat. O sălbatică hotărîre îi lumina toată faţa, radiind pînă şi din nasul lui. Se sculă în picioare.

— Hai, băiete ! repetă el de cîteva ori încet, consternat parcă de propria sa inspiraţie. Doamne, ce „bawr" !

Aici trebuie să dau o altă explicaţie. Cuvîntul „bawr" exprimă, în dialectul local, un act special de răzbunare, o răzbunare împănată cu un umor diabolic. Nu vă gîndiţi la ceva aşa de plat ca o simplă farsă. Desigur, un „bawr" procură mulţumire celui ce-l săvîrşeşte şi încurcă pe victima lui. Slaba asemănare se limitează însă la atît. „Bawr"-ul e sinistru şi, conform tradiţiei, reprezintă o justă explozie de ură. Dacă în Corsica, în împrejurări similare, oamenii se ascund cu o puşcă în „maquis" [1], la Levenford ei se aşază pe o plajă solitară şi ticluiesc, apoi execută un „bawr".

Gonea acum cu mine prin oraş, oprindu-se numai ca să verifice ora după ceasul din turnul bisericii.

— Unde mergem, bunicule ?

— Mai întîi, am să fac o vizită gentilei familii Antonelli. Ca să nu mă sperie prea tare, bunicul adăugă pe un ton de nedescris : Pe uşa de din dos.

Aşteptai emoţionat la colţul aleii, iar el, făcînd un ocol, intră în curtea din spatele casei Antonelli. Lipsi numai cîteva minute, dar mă simţii totuşi uşurat cînd îl zării din nou. Părea nevătămat, ba avea chiar un surîs sinistru pe buze. Pornirăm prin noaptea care se lăsa, apucînd pe Calea Comună, puţin frecventată la ora aceea.

Din cînd în cînd îi furişam dintr-o parte priviri iscoditoare, observînd în umbletul lui o neobişnuită rigiditate, care semăna cu acea stranie imobilitate mobilă a hamalilor ce duc pe capul lor un turn înalt de coşuri suprapuse. Apoi, ca printr-un act de levitaţie, văzui pălăria lui ridicîndu-se, rotindu-se şi aşezîndu-se liniştită la loc, pe capul lui. Totuşi, nu ghiceam. Numai cînd o codiţă subţire se ivi încolăcindu-se de sub borul pălăriei, vîrîndu-se printre buclele bunicului în chipul unei cozi

---

[1] Mărăciniş. (n.t.)

de perucă din alte vremi, îmi dădui seama că acolo, pe creştetul său, se afla Nicolo.

De uimire, îmi pierise graiul, dar bunicul simţi că reperasem maimuţa. Se uită cu coada ochiului la mine, îngrijindu-se să nu mişte capul.

— I-a plăcut pălăria mea. Mi-a fost uşor să-l fac să intre în ea.

Era aproape întuneric cînd, în jurul orei opt, ajunserăm la Lomond View. Înţelesei atunci întregul rafinament al calculelor bunicului : în fiecare joi la şapte şi jumătate seara, Tata avea obiceiul să meargă la şedinţa Societăţii de construcţii. Ajunserăm în camera bunicului fără a fi văzuţi.

Nicolo era sănătos tun. Ne cunoştea perfect, ceea ce era o împrejurare fericită, căci feţele străine îl tulburau totdeauna. Pe de altă parte, noutatea ambianţei nu părea să-i displacă. Se plimba prin odaie, inspectînd lucrurile cu un aer plăcut surprins. Cred că tocmai îşi primise hrana, ceea ce explica poate buna lui dispoziţie. Refuză bomboana de mentă pe care bunicul i-o oferi.

Bunicul se uita liniştit la maimuţă. Era totdeauna rezervat şi plin de demnitate faţă de animale ; nu se înjosea niciodată pînă la intimităţi. În adevăr, cu toate că afişa în prezenţa doamnei Bosomley o mare afecţiune pentru motanul ei Mikado, îl văzusem trăgîndu-i cu dezgust un picior cînd îl întîlnirăm singur într-o seară.

Ora nouă... Un zgomot pe palier indică trecerea bunicii spre odaia de baie. Bunicul, care pîndea, întunecat la faţă, acest moment, trecu îndată la acţiune. Cu o agilitate remarcabilă pentru un om de vîrsta lui, îl înşfăcă pe Nicolo şi dispăru pe uşă. După cîteva secunde se întoarse — fără maimuţă.

Sîngele îmi pieri din obraz. Înţelesei, în sfîrşit, întreaga semnificaţie a „bawr“-ului său. Dar, chiar şi în emoţia care mă făcea să tremur, eram stăpînit de un grozav sentiment de aşteptare. Şedeam lîngă bunicul, care-şi rodea unghiile, trăgînd încordat cu urechea cînd bunica traversă din nou cu paşi grei palierul. O auzirăm reintrînd în camera ei şi dezbrăcîndu-se cu zgomote măsurate ; auzirăm geamătul cu care patul ei o primi. Apoi, tăcere, o groaznică tăcere. Deodată, un ţipăt înspăimîntător sfîşie aerul... apoi altul... şi altul.

Aci o las pe bunica să relateze cele întîmplate. În anii care urmară, repeta adesea această istorie, în dialect scoţian, mai ales prietenei ei, domnişoara Tibbie Minns, povestind-o totdeauna cu teribilă seriozitate. Nu e de mirare că mi-am amintit totdeauna de ea ca de „întîlnirea bunicii cu diavolul".

Iată povestea :

— Ei bine, Tibbie, în noaptea aceea de pomină cînd fiara veni la mine, eram sănătoasă tun şi în toate minţile mele. Mă dezbrăcasem, îmi aşezasem frumos lucrurile pe balansoar şi-mi pusesem scufia şi capotul. Citisem creştineşte un capitol din scriptură, îmi scosesem dantura şi aprinsesem opaiţul, căci ştii că ţin noaptea o lumînărică de seu aprinsă lîngă mine. Atunci, cînd îmi pusei capul pe pernă şi mă pregăteam, ca de obicei, să adorm, simţii fiara sărindu-mi pe piept. Deschisei ochii. Şi acolo — să mă bată Dumnezeu — şedea necuratul însuşi, zgîindu-se la mine în pîlpîiala lumînărelii.

Nu, Tibbie, să nu crezi că visam. Nici gînd de aşa ceva. Nici măcar nu aţipisem. De altminteri, nu sînt o femeie cu vedenii. Şedea acolo, împieliţatul, cu coada lui, rînjind, mîrîind, scrîşnind din dinţi la mine, de parcă ar fi venit să mă ia cu el în iad. Nu sînt sperioasă de felul meu, Tibbie, cred că mă cunoşti. De data asta însă, sîngele îmi îngheţase în vine. N-aveam putere ca să strig, şi nici ca să spun o rugăciune. Stăteam încremenită ca o moartă, uitîndu-mă la diavol, pe cînd el holba ochii la mine.

Deodată scoase un fel de chiot şi începu să salte pe pieptul meu ca pe spinarea unui căluţ. Crede-mă, Tibbie, dacă abia mai răsuflam pînă atunci, acum mi se tăiase cu totul suflarea. Mă apucă cu ghearele de amîndouă urechile şi începu să mă zgîlţîie şi să-mi izbească capul de pernă de parcă ar fi fost un bătător de putinei. Mă scutură şi mă săltă, mă săltă şi mă scutură pînă scoase sufletul din mine. În vremea asta, ochii îi ardeau şi-i scînteiau ca jeraticul. Eram înspăimîntată, Tibbie, pielea mi se încreţise pe mine. Scaraoţchi îşi dădu seama de asta, căci se dezlănţui şi mai tare, lovindu-mă, clefăind şi trăgînd cu ghearele de mine pînă îmi despleti tot părul şi — cu toate că nu s-ar cădea s-o spun — mă lăsă pe jumătate goală.

Să-mi fi trecut măcar prin cap să-i zic pe nume, dar eram năucită. Tot ce putui face fu doar să șoptesc cu glas stins, ca din mormînt: „Piei, Satano, piei!"

Cît de slab mi-o fi fost glasul, dar poate că tot a oprit fiara. Adevărul e că încetă să mă ciocănească. Cu un fel de rînjet, înșfăcă dantura mea de pe masa de noapte, unde mi-o țin. Pe urmă — să n-am parte de viața de-apoi — se ridică pe pat, apucîndu-se să facă cu dinții mei tot felul de scamatorii, prefăcîndu-se că și-i pune și și-i scoate din gură.

Te asigur, Tibbie, că asta mi-a fost, poate, scăparea. Cînd văzui fiara bătîndu-și joc de dinții mei, sîngele începu să fiarbă în mine de așa blestemăție. Mă trezii din sfîrșeala mea, mă ridicai în capul oaselor și-l amenințai pe Sarsailă cu pumnul. „Piei, fiară afurisită! strigai eu. Trimite-l, Doamne, îndărăt sub pămînt!"

Cum auzi numele celui atotputernic — căci îți dai seama că nu un biet pumn de om ar fi putut să-l stînjenească — scoase un țipăt care te-ar fi împietrit și pe tine. Sări jos din pat, zbierînd și schelălăind. Norocul făcea că lăsasem ușa pe jumătate deschisă, căci era o noapte caldă și voiam să am mai mult aer. O zbughi din odaie ca un fulger al iadului, iar eu rămăsei tremurînd ca varga și mulțumind celui de sus că se îndurase de mine. Stătui nemișcată mai bine de un minut. Cînd aprinsei însă lampa de gaz, lăudînd cerul că scăpasem nevătămată, văzui — ține-mă, Doamne! — văzui — arde-l-ar focul! — văzui, îți spun, ce făcuse necuratul.

Nu-mi furase dantura, nu, nu, nici n-o rupsese în bucăți, dar, în sălbatica lui răutate și răzbunare, o azvîrlise sub pat, drept în ustensila mea de noapte.

capitolul XVII

A doua zi, marți, vacanța de vară se sfîrși. Kate își reluă munca de învățătoare la școala elementară, iar eu mă întorsei la liceu. Îmi amintesc bine de acea zi — ea înseamnă punctul culminant al acelei stări de profundă deprimare care-l învăluia pe bunicul ca un nor. Era una

din stările sufleteşti pe care le-am moştenit şi eu de la el, fiind încercat de ele în anii de mai tîrziu. În clipe ca acelea, viaţa părea întunecată şi fără culoare.

Vremea continua să fie moleşitoare ; bunica stătea închisă în camera ei ; Murdoch se ţinea la o parte — începuse în secret să lucreze la pepiniera domnului Dalrymple.

Bunicul nu arăta nici o poftă de a-şi vedea prietenii ; nu mai avea nici acte de copiat ; nu-i rămînea decît să îndure zăpuşeala şi supărarea Tatii. Era hărţuit şi persecutat, bietul bătrîn. Numai o minte îngustă fusese în stare să inventeze expedientul de a-l lipsi de tutun. Cred că acesta a fost motivul care provocă reflecţia finală făcută de bunicul, învîrtind între degete, cu tristeţe, o pipă goală :

— Ce folos, băiete ?... Ce folos ?

A doua zi dimineaţa, în timp ce mă îmbrăcam în dosul perdelei mele, Tata tot mai bombănea luîndu-şi micul dejun, ocărîndu-l pe bunicul. Deodată, Mama coborî de la etaj, exclamînd pe un ton mirat şi totodată îngrijorat :

— Bunicul nu e sus ! Unde s-o fi dus ?

O pauză, după care surprinderea Tatii făcu loc indignării.

— Asta-i culmea ! Să-l găsiţi pînă la ora prînzului, sau am să aflu singur cauza !

Tulburat, dar fără a fi încă alarmat, mă dusei cu Gavin la şcoală, unde aflarăm că nu eram numai repartizaţi în aceeaşi clasă, ci şi în aceeaşi bancă. Acest fapt, precum şi apariţia noilor cărţi, pe care le adusei cu grijă acasă pentru ca Mama să le îmbrace, îmi absorbiră atenţia în timpul zilei. Cînd însă ne aşezarăm cu toţii la ceaiul de seară, înţelesei, după ochii înroşiţi ai Mamei şi atitudinea închisă a Tatii, că se întîmplase ceva serios.

— Nici o veste despre el ?

Mama clătină din cap, mîhnită.

Tata începu să bată cu degetele în masă, rupînd cu dinţii din pîinea lui prăjită ca şi cum ar fi muşcat din capul bunicului.

Tăcere. Apoi Murdoch, care tocmai sosise, sugeră cu jumătate de gură :

— Poate că i s-a întîmplat ceva.

Tata aruncă o privire furioasă nefericitului flăcău.

— Taci din gură, dobitocule, ai avut ocazia să-ţi arăţi deşteptăciunea !

Murdoch se prăbuşi pe un scaun şi o tăcere şi mai penibilă se lăsă pînă cînd iritarea îl făcu pe Tata să vorbească iarăşi.

— Trebuie să spun că e destul de greu şi aşa să suporţi o asemenea belea. Dar cînd se mai apucă să lipsească din casă, de bună seamă ca să chefuiască...

Mama, scoasă în sfîrşit din sărite, îl întrerupse, cu un aer indignat :

— De unde ştii asta ?

Tata se uită la ea încurcat.

— Bietul om, n-are nici o lăscaie frîntă — urmă Mama. Toţi îl calcă în picioare şi îşi bat joc de el. Şi acum îl faci şi beţiv. După felul cum a fost tratat în timpul din urmă, nu m-aş mira de loc dacă ar fi recurs la un act de desperare...

O podidiră lacrimile. Murdoch părea mulţumit, în ascuns, de a o vedea dîndu-i dreptate, iar Kate merse s-o mîngîie.

— Zău, tată — spuse ea, ca pentru a-l avertiza — ar trebui să faci ceva ; fără bani cum era, n-a putut să ajungă prea departe.

Tata răspunse cu un aer nenorocit :

— Să dau prilej de vorbă tuturor vecinilor... Nu e destul de neplăcut şi aşa ? Se sculă de la masă. Am spus personalului meu să-şi deschidă ochii în oraş. Mai mult nu pot face.

Personalul Tatii se compunea dintr-un asistent lung şi slab, cu numele de Archibald Jupp, care se arăta totdeauna plin de bunăvoinţă, nădăjduind să devină urmaşul Tatii în slujba lui, şi un băiat voinic, care se mişca atît de încet, încît era cunoscut printre muncitorii de la fabrica de cazane şi alţi tineri glumeţi sub numele de „Veste rapidă". Cu toate că pînă la urmă faptele dovediră că nu aveam dreptate, nu puneam mari speranţe în acest ajutor. Amintindu-mi de recenta stare de descurajare a bunicului, începeam să fiu foarte îngrijorat.

În dimineaţa zilei următoare, nici o urmă a bunicului, nici un semn despre el. O atmosferă de încordare, de nelinişte, domnea în casă. La amiază, cînd tot nu aveam

nici o veste, Tata bătu în masă — ce e drept, nu prea tare, ci doar cu latul palmei — rostind cu tonul unui om care face o comunicare hotărîtoare :

— Telegrafiaţi-i lui Adam să vină !

Da, da, să trimită după Adam, iată soluţia potrivită şi logică. Dar o telegramă — ah, această macabră misivă, aproape nemaiîntîlnită în familie — apărea ca un semn rău, o prevestire de dezastre. Refuzînd ajutorul lui Murdoch, Mama îşi puse pălăria şi se duse singură la oficiul din Drumbuck, spre a expedia telegrama. După un ceas primirăm răspunsul telegrafic : „SOSESC MÎINE JOI 3 D. A. ADAM".

Făgăduiala conţinută implicit în această promptitudine, în această hotărîre rapidă de om de afaceri ne ridică, pe nesimţite, moralul. Punînd telegrama în sertarul în care păstra toate lucrurile lui Adam — scrisorile lui, carnetele de note de la şcoală, plicuri vechi de salarii şi chiar o şuviţă din părul lui — Mama spuse :

— Nu-i nimeni ca Adam !

A doua zi însă, înainte de sosirea lui Adam, lucrurile luară o întorsătură tragică. Tata sosi de la biroul lui pe la mijlocul dimineţii, pe cînd umblam nenorocit prin casă. Era însoţit de Archie Jupp, care rămase în vestibul, în vreme ce Tata se apropie de Mama, şovăind puţin şi spunîndu-i apoi pe un ton grav şi aproape duios :

— Mamă ! Fii tare ! Pălăria bunicului a fost găsită... plutind pe lacul din parcul comunal.

Jupp, care o descoperise, înfăţişă privirilor noastre speriate pălăria bunicului. Te apuca jalea văzînd-o aşa pleoştită şi îmbibată cu apă. Ne explică cu glas mieros şi plin de compătimire :

— Plutea la capătul adînc al lacului, doamnă Leckie. În faţa debarcaderului. Avusesem teribila presimţire că am s-o găsesc acolo.

Priveam cu spaimă şi durere rămăşiţa umedă şi vedeam cum lacrimile începeau să se prelingă pe obrazul Mamei, zguduită de întreaga semnificaţie a descoperirii.

— Liniştiţi-vă, doamnă Leckie — spuse Archie Jupp pe un ton mîngîietor — poate că nu e nimic... chiar nimic.

Tata se dusese în încăperea de lîngă bucătărie ca să opărească un ceai pentru Mama. I-l aduse afectuos, ră-

mînînd lîngă ea, ca pentru a o consola, pînă cînd îl bău. Plecă, după aceea, împreună cu Archie Jupp.

Sosind după-amiază, Adam, care purta pantaloni vărgaţi şi veston negru cu o cravată gri, în care era înfipt un ac cu o perlă, luă imediat comanda operaţiilor. Stînd calm în faţa mesei, cu un aer eficient, el ascultă toate mărturiile şi chiar relatarea mea şovăielnică despre adînca melancolie a bunicului şi despre ultima lui reflecţie. Declară apoi :

— Trebuie să informăm poliţia.

Tresărirăm cu toţii la auzul acestui cuvînt sinistru.

— Dar bine, Adam... — protestă Tata. Gîndeşte-te la poziţia mea !

— Dragă tată — ripostă Adam cu răceală — dacă un bătrîn îşi pune în cap să se înece, nu poţi să acoperi acest lucru. Să fim înţeleşi, nu vreau să afirm nimic. Dar e sigur că vor dori să sondeze lacul.

Mama tremura toată.

— Adam ! Crezi poate... vrei să spui poate... ?

Adam înălţă din umeri.

— Nu cred că şi-a aruncat pălăria în apă numai în glumă.

— Vai, Adam !

— Îmi pare rău, mamă, că m-am exprimat atît de brutal. Ştiu ce se petrece în sufletul dumitale. Dar la urma urmei, ce rost mai avea viaţa pentru el ? Mă duc să vorbesc cu comisarul Muir. Din fericire, mi-e prieten.

Începuse să fumeze trabucuri de Manilla şi îşi alese acum unul din tocul lui de piele de crocodil. Mă uitam lung la el, cu adîncă mîhnire, în vreme ce scotea paiul galben din trabuc, aprinzîndu-l apoi cu grijă. Cu o uitătură care-l cuprinse şi pe Tata, se întoarse solemn către Mama, zicînd :

— A fost o idee bună, mamă, o idee foarte bună că te-am făcut să prelungeşti poliţa. Ia să vedem... o asigurare cu beneficii. Îşi scoase cu mîna stîngă creionul de argint şi începu să facă socoteli pe faţa de masă : Cinci ani cu trei... adaugă douăzeci şi cinci... ei, face o diferenţă netă de o sută şaisprezece lire.

— N-am nevoie de bani — spuse Mama printre lacrimi.

— O să ne prindă foarte bine — făcu Tata cu glas răguşit.

Durerea şi sentimentul crescînd de a suferi o pierdere ireparabilă îmi zdrobeau inima. Adam, punîndu-şi creionul în buzunar, se ridică :

— Am să trec şi pe la McKellar, la sediul Societăţii de construcţii. E în măsură să înlăture orice mică dificultate la încasarea imediată a asigurării. De fapt, cred că am să-l aduc cu mine aici. Poate pregăteşti un ceai pentru noi, mamă... ceva mai substanţial, să zicem ochiuri şi carne rece. O să-i facă plăcere lui McKellar. Nu aranja masa în salon... nu încă.

Plecă. Ascultătoare, Mama se puse să execute instrucţiunile lui Adam, alergînd între bucătărie şi camera din spatele ei, ca şi cum ar fi vrut, prin activitatea ei intensă, să-şi şteargă din minte gravele ei temeri. Făcu cîteva tăvi de pîinişoare coapte cu unt, iar Tata, care nu admitea nici cea mai mică extravaganţă, o îndemnă să facă şi clătite, cu sacrificiul unei jumătăţi de duzini de ouă. Un miros neobişnuit de bogată activitate culinară umplu aerul. Întinse cea mai bună faţă de masă, aşezînd pe ea serviciul de porţelan din salon.

La ora cinci, Adam se întoarse frecîndu-şi mîinile cu satisfacţie.

— O să se apuce neapărat luni să sondeze lacul, dacă între timp nu iese singur la suprafaţă. Cheltuielile vor fi acoperite din fondurile Societăţii umanitare. Muir afirmă că lacul din parcul comunal începe să devină sinistru. Trei înecaţi şi un grav accident de patinaj în ultimii zece ani. McKellar nu poate veni decît după ora şapte. Nu poţi să-l scoţi din ale lui. Să luăm ceaiul, mamă.

Ne aşezarăm cu toţii. Fu cea mai bună masă de care am avut parte vreodată la Lomond View : carne, ouă, pîinişoare coapte cu unt, clătite, ceai tare şi fierbinte.

— În împrejurări ca acestea — zise Tata, plimbîndu-şi generos privirea în jurul mesei — nu mă uit la cheltuială.

— Crezi că o să iasă la suprafaţă, Adam? întrebă Murdoch pe un ton de bolnăvicioasă fascinaţie.

— Tocmai aici e întrebarea — răspunse Adam, ca un om bine informat. După spusele lui Muir, ei ies adesea la suprafaţă din propria lor iniţiativă, în interval de patruzeci şi opt de ore. Plini cu gaze. (Mama închise ochii, cutremurată.) Se ridică lin de la fund şi partea curioasă e că sînt totdeauna cu faţa în jos. Uneori însă sînt îndărătnici şi rămîn la fund. Sau se înfundă în nisip ori se

încurcă în ierburi, lacul e plin de ierburi, și nu se pot mișca, cu toate că gazul încearcă să-i ridice. În acest caz, după cîte mi s-a spus, dacă se lasă să plutească pe lac pîini în care s-a pus argint viu, ele se cufundă adesea la punctul precis.

Nu mai puteam îndura viziunea aceasta groaznică a bietului meu străbunic, încurcat în ierburi și umflat de pe urma îndelungatei șederi sub apă. Deodată însă cineva sună la ușa din față. Toți se îndreptară pe scaunele lor, iar Kate se duse la ușă, întorcîndu-se cu Archie Jupp.

— Scuzați că vă deranjez — spuse Archie, oprindu-se discret la vederea mesei de familie. Am crezut însă că trebuie să vă informez... S-au găsit dovezi noi.

Archie, care venise în fugă, se șterse pe frunte ; era agitat, dar fața lui avea o expresie gravă și compătimitoare.

— Domnul Parkin, care închiriază bărcile pe lac, își amintește a fi auzit clar miercuri noaptea o cădere în apă în fața remizei bărcilor, iar azi după-amiază a cercetat acolo fundul cu cangea. A dat peste un obiect de îmbrăcăminte, o haină bărbătească. A dus-o la poliție, unde tocmai am văzut-o și eu. E a domnului Gow.

Lacrimile mi se revărsară iarăși din ochii care mă usturau și, firește, Mama plîngea din nou liniștit și tăcut.

Tata îl invită cu un gest nobil pe Jupp :

— Stai jos și mănîncă ceva cu noi, Archie !

Archie își trase respectuos un scaun lîngă masă. Primindu-și ceașca de ceai din mîna Mamei, el îi murmură Tatii cu voce scăzută :

— A întrecut măsura de astă dată, domnule Leckie.

Spre surprinderea mea, Tata își încruntă sprîncenele :

— Nu, nu-ți dau voie să spui asta, Jupp. E inoportun. Avem cu toții cusururile noastre. Și nu era un om atît de rău. Avea și o anumită demnitate, dacă stăm să ne gîndim. Adu-ți aminte de felul cum umbla pe stradă, legănîndu-și bastonul.

Se apleacă spre mine, bătîndu-mă ușor pe umăr, fără a mă dojeni pentru smiorcăiala mea, ci mai curînd aprobînd-o, murmurînd cu blîndețe :

— Sărmanul de tine... îl iubeai mult și tu.

Soneria din față zbîrnîi din nou, făcîndu-ne să tresărim. Știam însă dinainte la ce trebuia să ne așteptăm : confirmarea tuturor temerilor noastre. Se făcu tăcere,

teribila tăcere a certitudinii, cînd Kate se sculă ducîndu-se iarăşi la uşă. La înapoierea ei, era mai albă la faţă decît o văzusem vreodată.

— Vai, tată — şopti ea — cineva de la poliţie! Vrea să vorbească cu tine.

Prin uşa întredeschisă, zării în vestibul, în spatele ei, silueta înfiorătoare a unui poliţist, roşu la faţă şi solemn, care-şi învîrtea cascheta în mîini.

Tata se ridică imediat, cu obrazul palid, dar cu un aer important. Îi făcu semn lui Adam, care se sculă şi el. Trecură amîndoi în antreu, închizînd uşa în urma lor; voiau parcă să ne cruţe, trăgînd o perdea între noi şi scena ce avea să urmeze. Şezînd absolut muţi, ca şi cum vestitorul morţii ne-ar fi desemnat chiar pe noi, auzeam de alături numai murmurul vocilor lor înnăbuşite.

După un răstimp mai lung, Tata se întoarse în cameră. Tăcea. Atunci Kate, cea mai curajoasă din noi, îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă:

— L-au găsit?

Mai palid decît înainte, Tata răspunse cu glas stins:

— Da. E în mîna lor.

— La morgă? întrebă Murdoch cu răsuflarea oprită.

— Nu — spuse Tata — la închisoarea din Ardfillan. Aruncă asupra noastră o privire sticloasă şi, îndreptîndu-se cu paşi nesiguri spre scaunul său, se aşeză zdrobit. S-a dus să petreacă cu ţiganii spoitori din pădurea Skeoch... şi şi-a pierdut haina şi pălăria într-o încăierare lîngă debarcader... A mai făcut Dumnezeu ştie ce în aste două zile... şi a ajuns în închisoarea din Ardfillan... inculpat de beţie, de tulburarea ordinei şi de ultragiu. Adam s-a dus să-l scoată pe cauţiune.

Umbra nopţii se lăsa cînd Adam şi cu bunicul se apropiară de casă. Cu capul gol, purtînd, în locul hainei sale, o veche tunică de poliţist, descheiată şi desfăcută, bunicul părea mîndru, dar deprimat; în ochii lui era o licărire care trăda o nelinişte lăuntrică, o spărtură în armura lui. Cum stăteam ghemuit la fereastra salonului, aşteptînd cu înfrigurare, o privire fu de ajuns ca să mă facă să urc în goană scara şi să mă refugiez în camera bătrînului.

Trăgînd încordat cu urechea, auzii de acolo zgomotul uşii din faţă, urmat de un haos îngrozitor, din care răzbeau reproşurile răstite ale lui Adam, lacrimile şi tînguie-

lile Mamei, ocările plîngărețe ale Tatii, dar nici un cuvînt, nici o șoaptă a bunicului.

În cele din urmă, urcă scara cu pași rari, intrînd în odaia lui. Era într-o stare jalnică : murdar și cu barba încîlcită ; exala mirosuri bizare și neplăcute.

Îmi aruncă o privire fugară și începu să se plimbe prin odaie, încercînd în zadar să fredoneze, ca și cum nu i-ar fi păsat de nimic. Își ridică apoi pălăria scofîlcită și încă udă, pe care, în cursul zilei, Mama o pusese cu venerație pe patul său. O contemplă cîteva clipe, întorcîndu-se apoi cu naturalețe spre mine :

— Suferă o reparație. A fost întotdeauna o pălărie superbă !

CARTEA A DOUA

capitolul I

Castanii, ale căror ramuri erau acum mai întinse, înfloriseră din nou, soarele, la asfințit, înălța o pîclă ușoară în spatele Piscului, în după-amiaza de aprilie din anul 1910 cînd mă întorceam grăbit acasă de la liceu, plin de emoție și mîndrie. Trebuie să presupun cel puțin că eu eram acela, căci îmi apăream uneori mie însumi ca un străin — un străin cu înfățișare ciudată. Într-una din dimineți, ieșind din franzelăria Baxter, după cursele mele matinale, zărisem deodată în oglinda prăvăliei o apariție stranie — un lungan palid și slab, de cincisprezece ani, crescut prea repede, adus de spate, cu încheieturi slabe la mîini și cu picioare neascultătoare. Avea un profil necunoscut mie, îngîndurat și melancolic, și un nas de bărbat într-un obraz de copil. Tresărisem neplăcut surprins, căci nu-mi venise să-mi cred ochilor.

Acum însă eram plin numai de conștiința meritelor mele strălucite, de impresia întrevederii avute, cu abia cinci minute înainte, cu domnul Reid, în ajunul scurtei vacanțe de paști. „Iason“ Reid mă reținuse în urma celorlalți, apoi, făcîndu-mi semn cu degetul, mă chemase la catedră. Dirigintele clasei mele era un om tînăr, de treizeci și doi de ani, cu un trup îndesat, plin de stăpînită vitalitate. Avea pe buza de sus o cicatrice albă, oblică, mărginită de puncte simetrice — urme ale cusăturii. Această cicatrice — pe care o bănuiam a fi rezultatul unei operații de buză de iepure — părea să-i tragă nasul în jos, dîndu-i o formă turtită și parcă lipsită de os, lățindu-i nările și făcînd pînă și ochii lui albaștri să iasă mai mult în afară, aproape bulbucați, sub frumosul lui păr blond și mătăsos. Avea un ten deschis și pielea umedă, căci transpira ușor. Își rădea fața, nevoind să ascundă sub o mustață buza lui de sus, cam desfigurată ; dorea parcă prin aceasta să provoace și să-și arate dispre-

țul pentru curiozitatea crudă și vulgară. De altfel, l-ar fi trădat pronunțarea lui cînd vorbea, felul lui defectuos de a articula, care schimba s-urile în dz-uri. Acest defect îi atrăsese de fapt domnului Reid porecla lui, în ziua cînd începusem povestea argonauților, din a treia odă a lui Pindar, și cînd ne vorbise cu emoție de „Iadzon".

— Shannon — îmi spuse el, ciocănind cu degetele în masă, în vreme ce eu îl priveam cu adorație — nu ești tocmai un ou stricat — acesta era numele pe care-l dădea de obicei elevilor din clasa lui. Vreau să-ți propun ceva...

Eram încă amețit de importanta lui declarație cînd ajunsei la Lomond View.

Doream să fiu singur, să-mi închid în inimă secretul, dar sus, la etaj, bunicul aștepta la fereastra deschisă, cu tabla jocului de dame aranjată în fața lui.

— Ce te-a făcut să întîrzii ? mă întrebă el nerăbdător.

— Nimic.

Devenisem foarte discret. Afară de aceasta, bunicul nu mai era pentru mine figura homerică de altădată, iar vestea pe care o primisem era cu mult prea prețioasă pentru ca s-o „arunc în vînt", încredințîndu-i-o.

De fapt, bunicul se schimbase mult mai puțin decît mine. Mișcările lui erau tot pline de vigoare, deși-i distingeam mai puține reflexe arămii în barbă și ceva mai multe pete pe haină. Nu ajunsese încă în cariera lui la stadiul — de care va trebui să vorbesc cu durere mai tîrziu — cînd excentricitățile lui deveniră o pacoste pentru mine. De puțin timp, prietenul lui de o viață întreagă, Peter Dickie, fusese ajuns de soarta bătrînilor de prisos și internat în azilul de săraci din Glenwoodie. Acest fapt îl potolise pe bunicul, care se speria totdeauna de dovezile de senilitate și considera ca o insultă personală simpla rostire a cuvîntului „moarte". Totuși, părea foarte vioi, pentru că se bucura de fericitul său răgaz anual, perioada cînd trăia din plin : bunica plecase în vizita ei la Kilmarnock.

În momentul acela, însă, era prost dispus, fiindcă își închipuia că vreau să „chiulesc" de la jocul lui preferat.

— Ce s-a întîmplat cu tine ? Stai acolo ca pe ghimpi.

Mă resemnai, așezîndu-mă în fața lui, în timp ce el se și aplecase asupra tablei de joc, concentrîndu-se, cu sprîncenele încrețite.

Îşi cîntări mişcarea cu teribilă chibzuială, pregătindu-mi o cursă pe care nu mi-era greu s-o prevăd ; îşi mişcă pionul cu un aer nevinovat şi dădu şi mai mult de gol această stratagemă, scuturîndu-şi pipa, examinîndu-i muştiucul şi apucîndu-se să fredoneze.

Fireşte, capul nu mi-era la joc, ci-mi vîjîia de minunata propunere a lui Iason, care-mi dăduse noi speranţe pentru viitor. La fel cu majoritatea băieţilor care sînt pe punctul de a termina şcoala, mă frămîntasem mult ca să-mi aleg o carieră. Eram ambiţios, ştiam ce voiam să devin, dar împrejurările vieţii mele, cu toate că-mi sporeau năzuinţa, nu-mi dădeau multă speranţă că aveam s-o realizez.

La liceu mă obişnuisem să fiu primul în clasă şi trecusem prin mîinile mai multor profesori care-mi preziseseră, într-un chip oarecum impersonal, că voi reuşi în viaţă. Fusese întîi domnul Irwin, un bărbat înalt, slab şi afectat, care suferea grozav de răceli la cap şi întreţinea în mine credinţa că eram bun la engleză, citind în faţa clasei, cu vocea lui fonfăită, compunerile mele exaltate şi înflorite despre subiecte ca : „O bătălie navală“ sau „O zi de primăvară“. Urmase apoi domnul Caldwell, poreclit de băieţi „Picior de lemn“, din cauză că purta o talpă înaltă de lemn, care sprijinea piciorul lui atrofiat. Era un bătrînel modest, cu gesturi blînde şi o bărbuţă căruntă ; purta totdeauna haine cenuşii ; trăia cu nasul în clasici şi mă luase deoparte ca să-mi spună că, dîndu-mi silinţă, aş putea deveni latinist. Alţii, deopotrivă de bine intenţionaţi, mă zăpăciseră cu sfaturile lor contradictorii.

Numai cînd încăpusem pe mîinile lui Iason începusem să simt căldura unei solicitudini personale. El, cel dintîi, îşi dădu seama că interesul meu pentru ştiinţele naturii era mai mult decît o glumă. Ce bine îmi amintesc acea zi de la începutul verii cînd o pereche de fluturi albaştri, obişnuiţi, nimeriseră în clasă pe fereastra deschisă, iar noi toţi ne opriserăm din lucru ca să-i observăm.

— De ce sînt doi ? întrebă fără motiv Iason Reid, adresîndu-se sieşi şi clasei.

Tăcere. Pe urmă se auzi vocea mea modestă :

— Pentru că se împerechează, domnule profesor.

Ochii bulbucaţi, ironici, ai lui Iason mă descoperiră.

— Ou stricat, vrei oare să spui că în viaţa fluturilor există ceva ca dragostea ?

— Da, domnule profesor, ei își găsesc perechea chiar și la distanță de un kilometru, după un miros special care provine din glandele pielii lor. Acest miros seamănă cu verbina.

— Afacerea se complică — spuse Iason încet, nefiind încă sigur de mine. Și cum miros, mă rog, acest parfum delicios ?

— Au niște umflături speciale la capătul antenelor — și antrenat de interesul pe care-l stîrneam, adăugai zîmbind : Asta nu-i încă nimic, domnule profesor. Fluturele roșu simte efectiv gustul cu picioarele lui.

Chiote batjocoritoare răsunară în clasă. Dar Iason le reduse la tăcere.

— Liniște, bădăranilor ! Oul ăsta știe ceva, lucru pe care nu-l pot spune despre alții. Continuă, Shannon. Oare acești doi prieteni albaștri ai tăi nu se pot vedea între ei fără ca să fie nevoie de verbină ?

— Ochiul fluturelui, domnule profesor, e cam ciudat — răspunsei eu, înroșindu-mă la față. E format din vreo trei mii de elemente separate, fiecare avînd cornee, lentilă și retină. Dar cu toate că deosebesc bine culorile, ei sînt extrem de miopi, nevăzînd decît pînă la un metru și ceva...

Mă întrerupsei, iar domnul Reid nu insistă ca să continui. La sfîrșitul orei însă, cînd ieșirăm pe rînd din clasă, îmi zîmbi ușor pentru prima dată, spunînd cu jumătate glas :

— Oricît s-ar părea de curios... nu e un lăudăros.

De atunci înainte, încurajînd interesul meu pentru biologie, el începu să-mi dea lecții de fizică mult mai avansate decît restului clasei, iar după cîteva luni mă îndemnă să fac în laborator o cercetare originală despre permeabilitatea coloizilor. Nu e de mirare că-i eram devotat, sorbind din gura lui, cu o supunere de cîine credincios, ca băiat stingher ce eram, orice cuvînt pe care-l rostea. În conversațiile mele cu Gavin imitam chiar, încrețindu-mi îngîndurat sprîncenele, sîsîitul și ușoara bîlbîială a lui Iason.

Cu un an înainte, tatăl lui Gavin îl mutase pe acesta de la liceul din Levenford la colegiul Larchfield. Era o grea lovitură pentru mine. Situat la Ardfillan, colegiul acesta era un pension select și scump, atît de select încît era aproape inaccesibil băieților de rînd. Directorul lui studiase la străvechiul colegiu Balliol din Oxford și fusese

căpitanul unei vestite echipe de crichet la Lord's, cel mai important centru din Anglia al acestui sport. Cu toată popularitatea pe care şi-o cîştigă repede în noul lui mediu, Gavin îmi rămase credincios. În după-amiezile de vară, cînd împrumutam bicicleta domnului Reid şi făceam cu ea peste douăzeci de kilometri ca să-l pot vedea pe Gavin totalizînd la crichet cincizeci de puncte pentru şcoala lui, el se desprindea din cercul ales adunat la pavilion, venind făţiş pînă la capătul frumoaselor terenuri de joc, unde eu, umilul străin, mă ţineam ascuns; se trîntea jos lîngă mine, cu vestonul lui de sport şi pantalonii lui albi de flanelă, mestecînd un fir de iarbă şi întrebîndu-mă printre buzele strînse: „Ce mai e nou acasă?" Dar, deşi prietenia noastră ardea mai luminos şi deşi făceam totul împreună cînd Gavin se întorcea la Levenford, existau între noi lungi perioade de despărţire, în timpul cărora, mai curînd decît să mă mulţumesc cu un camarad de a doua mînă, recurgeam la propriile mele resurse, dînd curs liber talentului meu bolnăvicios de a-mi petrece timpul în solitudine.

Colindam singur împrejurimile pe distanţe de kilometri. Cunoşteam fiecare cuib, fiecare stîncă, fiecare cărare bătută de oi pe colinele de la Winton. Pescuiam în pîraiele umflate de ape, prindeam cambule şi merlani în mîlul de la marginea estuarului. Schiţam planuri ale terenurilor mlăştinoase neînregistrate pe hartă, care se întindeau ca un pustiu de turbă şi pîrloagă dincolo de Piscul Vînturilor. Toţi paznicii ajunseseră să mă cunoască şi să-mi acorde acel rar privilegiu: dreptul necontestat de trecere. Colecţiile mele creşteau. Unele din specimenele mele erau extrem de rare. Aveam, de exemplu, preparate splendide de hidră — acest curios vieţuitor prolifer, jumătate plantă, care depune ouă; cîteva forme neclasificate de desmide, alge de apă dulce, şi acea splendidă libelulă, *Pantala flavescens,* care, pe cît putui verifica, nu fusese găsită niciodată pînă atunci în nordul Insulei Britanice. Din cauza acestor peregrinări, nu duceam niciodată dorul „vacanţelor pe litoral", pe care alţi băieţi le aşteptau cu atîta bucurie, vara. Imaginaţia mea mă purta mult mai departe decît aceste localităţi, prefăcînd platourile mlăştinoase într-o întindere sălbatică de pampasuri sau în stepele Tartariei — anticei Asii sălbatice — peste care înaintam cu precauţie, scrutînd orizontul.

Da, trebuie să recunosc faptul penibil că, în vremea aceea, eram de o ferventă pietate. Poate că orele petrecute în singurătate înteţiseră această fervoare. Mai probabil este însă că motivul zăcea în firea mea deosebită, care mă făcea să mă opintesc mai tare în faţa greutăţilor, ca un cal care trage la deal o grea încărcătură. Din două în două zile, spre marea mea stînjeneală, îl asistam pe canonicul Roche cînd îşi ţinea liturghia. Fiind în cele mai prieteneşti relaţii cu călugăriţele, bălăbăneam cădelniţa, în urma lumînărilor aprinse, în procesiunile ce se desfăşurau şerpuind în grădina mănăstirii. În timpul postului mare, săvîrşeam minuni de renunţare. Mulţumeam fierbinte celui atotputernic că-mi dăruise unica credinţă dreaptă şi simţeam cea mai adîncă milă pentru toţi acei băieţi nefericiţi care se născuseră în religii false şi care, aproape sigur, erau sortiţi pierzaniei. Mă înfioram gîndindu-mă că, fără bunătatea lui Dumnezeu, m-aş fi putut naşte ca presbiterian sau ca mahomedan, cu prea puţine şanse de a dobîndi răsplata mea veşnică !

Deşi nu vreau să insist asupra lor, necazurile mele religioase nu încetaseră. Erau zile în calendarul meu de care mi-era groază — nu atît dintr-o teamă fizică, cît din cauza violenţei la care-mi supuneam spiritul. Să fim cinstiţi. Levenfordul, la fel ca cele mai multe oraşe scoţiene, era un vulcan de intoleranţă. Protestanţii îi detestau pe catolici, catolicii nu-i puteau suferi pe protestanţi, iar toţi împreună nu aveau nici o dragoste pentru evrei (care erau mai ales polonezi şi formau o comunitate mică şi inofensivă adunată în Ulicioară). De ziua Sfîntului Patrick, cînd catolicii arborau sfidător trifoiul, iar „Ordinul antic al Hibernienilor“ [1] defila pe Strada Mare, în frunte cu stindardele lui şi cu muzica de cimpoieri cu eşarfe verzi, rivalitatea dintre albaştri [2] şi verzi [3] degenera în înjurături ce nu pot fi reproduse şi în nenumărate încăierări.

Nu trebuie să vă închipuiţi însă că îmi iroseam vremea, ca un pierde-vară, alergînd, într-o stare de beatitudine, după fluturi şi sfinţi. Tata avea grijă ca o bună parte din timpul meu liber să fie întrebuinţat cu profit.

---

[1] Numele latin al irlandezilor, dat unei organizaţii cvasimasonice. (n.t.)

[2] Scoţieni. (n.t.)

[3] Irlandezi. (n.t.)

Din clipa cînd atinsesem proporții utilizabile, el mă închiriase pentru a face diferite treburi. Munca mea din acel moment consta în a mă scula la șase dimineața și a pedala pe triciclul brutăriei Baxter, de-a lungul străzilor pustii, spre a distribui franzele proaspete în orașul care nu se trezise încă de-a binelea. Micul meu salariu era încasat de Tata, cu explicația că e destinat să ușureze costul întreținerii mele. De altfel, continua să spună cu seriozitate Mamei că e nevoie să mai taie din cheltuieli, cu toate că acestea fuseseră reduse pînă la ultima limită. În adevăr, de curînd Tata luase el însuși în mînă achitarea facturilor lunare ale furnizorilor și-i exaspera storcînd de la ei reduceri sau încercînd să se tocmească, atunci cînd mergea să cumpere cîte un lucru pentru casă. Cînd venea vorba despre vreun obiect „util“, era totdeauna gata să-l achiziționeze, mai ales dacă părea să fie un chilipir ; de cele mai multe ori însă, un anumit instinct îl făcea să renunțe la cumpărare și să se întoarcă acasă cu mîinile goale, dar — așa cum declara triumfător — cu banii în buzunar...

În clipa aceea, un strigăt de victorie al adversarului meu mă trezi din gîndurile mele hoinare, readucîndu-mă la realitate. În timp ce visam, bunicul îmi suflase ultimii doi pioni.

— Eram sigur că o să te bat — exclamă el cu superioritate — pe tine, de care se spune că ești cel mai deștept băiat din oraș !

Mă sculai repede, ca să nu vadă și deci să înțeleagă greșit bucuria de care-mi străluceau ochii.

capitolul II

Plin încă de nerăbdare și de agitație, coborîi repede scara. Eram liber pînă la ora opt seara, cînd aveam o întîlnire specială, de la care nu puteam lipsi cu nici un preț. Mă gîndii să mă liniștesc ducîndu-mă la matineul de bioscop [1], dar n-aveam nici un ban în buzunar, mai bine zis în buzunarul lui Murdoch, căci ajunsesem des-

[1] Formă primitivă a cinematografului. (n.t.)

tul de mare ca să pot purta hainele lui vechi, lepădate de mult şi păstrate conştiincios cu camfor în lada din pod.

Intrai în camera din spatele bucătăriei, unde Mama stropea rufele, întinzîndu-le pe scîndura de călcat. Părul îi era mai alb acum, privirea mai stinsă, faţa mai trasă şi mai veştedă ; rămăsese însă tot blîndă şi răbdătoare. Mă uitam lung la ea, răscolit de emoţie adîncă.

— Aşteaptă, Mamă ! îi spusei duios. Da, mai aşteaptă puţin.

Mă privi cu surîsul ei straniu şi cu fruntea încreţită.

— Ce să aştept ? mă întrebă ea, după ce încercă fierul de călcat apropiindu-şi-l de obraz.

— Să vezi — spusei eu încet, dar cu multă convingere — în curînd o să fiu în stare să fac ceva pentru dumneata... ceva mare.

— Vrei să faci ceva pentru mine acum ? Ceva mic ? Să-i duci cîteva rînduri lui Kate ?

— Desigur, Mamă.

Duceam deseori misivele Mamei, economisindu-i astfel mărcile poştale, cînd avea ceva de comunicat lui Kate, la celălalt capăt al oraşului, la bariera Barloan, sau lui Murdoch, care avea acum o situaţie solidă la pepiniera domnului Dalrymple şi cîştiga foarte bine, emancipîndu-se, spre vădita lui satisfacţie, de sub tutela Tatii. Aceste scrisori erau trup din trupul Mamei, comunicări ale sufletului, conţinînd veşti, mesaje, îndemnuri, chiar şi cereri — fiind trimise de ea cu răbdătoare persistenţă, în neîncetatul ei efort de a menţine unitatea familiei.

Aşteptai pînă cînd fierul de călcat se răci. Apoi ea intră în bucătărie şi se întoarse cu un plic închis.

— Uite scrisoarea. Aş fi vrut să-i pot trimite o tavă cu clătite. Dar... Scoase capacul de la oala de lut, aruncînd în ea o privire îngrijorată. Mi se pare că nu mai am făină. Spune-le însă toată dragostea mea.

Pornii pe Drumbuck Road şi străbătui parcul comunal, cotind apoi la stînga, pe lîngă marea siluetă neagră a fabricii de cazane — unde lucrul încetase, în parte, din cauza sărbătorii de a doua zi, dar care tot mai lansa sclipiri roşii din adînc — veşnic vie şi ameninţătoare.

Casa în care locuia Kate era una din micile vile noi, clădite pe un deal rotund şi înverzit, lîngă vechea poartă a vămii, la marginea de vest a oraşului. Pe cînd urcam

dealul, o zării deodată pe Kate, care venea pe o stradă laterală, orizontală, împingînd căruciorul copilului. Era un cărucior frumos, de culoare albastru-închis, pe care îl împingea cu plăcere. Sînt sigur că parcurgea cu el kilometri întregi pe săptămînă, străbătînd orașul, făcîndu-și cumpărăturile, plimbîndu-se în parcul de la Knoxhill și oprindu-se din cînd în cînd spre a netezi cuvertura bleumarin, care avea un „N" alb brodat la colț.

Stătui pe loc observînd-o, cu un surîs de simpatie pe buze, pe cînd se apropia, fără să mă vadă. Era mai plină la trup acum și mergea aplecată, zîmbind și plesnind din buze, cu ochii ațintiți asupra copilului.

— Alo, Kate! murmurai eu timid, cînd aproape trecuse de mine.

— Ei, Robie! făcu ea, punînd în glasul ei toată căldura bucuriei de a mă revedea. Săracul de tine! Și eu care nu te vedeam. Sînt cu băiețelul meu. N-ai să crezi, Robie, îi crește cel de-al doilea dinte și nu scîncește niciodată; e o bomboană de copil... Se aplecă din nou. Dulceața mea, scumpetea mea, mielușelul mamii...

Ah, Kate, draga mea Kate, cît de fericită ești cu incomparabilul tău copil! Și cînd mă gîndesc că într-o vreme îți recomandau să cînți la mandolină!

Locuința lui Kate era luminoasă și îngrijită, cu instalație modernă de apă caldă și rece. Se simțea un miros tare de vopsea și de ceară de lustruit, care dovedea cît de bună gospodină devenise. Căsnicia ei mergea de minune, în ciuda prezicerilor negre ale Tatii, care, nemîngîiat de pierderea salariului ei, îi declarase că se înjosește și-și bate joc de viitorul ei. După ce culcă copilul în pătuțul lui, ea puse o tigaie pe mașina de gătit cu gaz și, curînd, mirosul delicios de mușchi prăjit cu ceapă se ridică în aer.

— Mai stai puțin să mănînci ceva cu noi — insistă ea, întorcînd, îndemînatică, mușchiul cu un cuțit și ținîndu-și capul întors într-o parte spre a se feri de stropii de grăsime. Jamie e sus, în baie. A făcut ore suplimentare în ultimul timp, căci altminteri sînt sigură că ar fi vrut să te ia la meciul de fotbal. Cu ce tact vorbea arțăgoasa Kate de odinioară! N-o să întîrzie mai mult de un minut. Trebuie să fii mort de foame! Spunînd aceasta, ea se uită repede la mine, îndreptîndu-și însă tot atît de repede privirea în altă parte.

Jamie coborî de la etaj. Era spălat, avea părul udat şi pieptănat şi purta satisfăcut o imposibilă cravată de tartan roşu.

— Tu eşti, băiete?

Cuvintele acestea şi un uşor salut din cap aveau în ele, pentru o inimă sensibilă, mai multă căldură şi mai multă cordialitate decît toate declaraţiile din lume.

Ne aşezarăm îndată la masă. Muşchiul, din care Kate îmi dădu o porţie foarte mare, era fraged şi suculent; substanţa lui bogată mă pătrunse ca o transfuzie. Jamie continua să-mi umple farfuria cu ceapa bine prăjită. Mai era pîine caldă unsă cu un strat gros de unt şi ceai fierbinte.

Cred că atît Kate, cît şi Jamie ştiau prea bine cît de sărăcăcioasă şi de insuficientă devenise mîncarea acasă. Jamie, mai ales, mă îmbie de cîteva ori, iar cînd nu mai fui în stare să mănînc, mă pironi mustrător cu privirea.

— Ai lucrurile în faţa ta — spuse el cu simplitate.

Toată copilăria mea la Lomond View a fost dominată de o lege monstruoasă : nevoia de a cruţa banii, chiar cu sacrificiul celor mai elementare necesităţi ale vieţii. O, de-am fi putut să ne lipsim de bani, să renunţăm la acea cumpătare nordică care prefera banii depuşi la bancă unei mese bune şi aşeza păstrarea rangului în societate mai sus decît generozitatea, să ne lepădăm de acea blestemată zgîrcenie care ne sugruma!

De cîte ori această chestiune a banilor mă nedumerea şi mă chinuia, mă gîndeam la Jamie Nigg. Jamie nu cîştiga mult, dar fie că lua o friptură bună, fie că ducea pe un băiat uitat de toată lumea să vadă un meci de fotbal, el îşi folosea totdeauna bine banii cîştigaţi din greu, ba, mai mult încă, făcea orice ban pe care-l atingea să pară curat.

Cînd băurăm o ultimă ceaşcă de ceai, Jamie începu să mă tachineze, căci sînt sigur că privea timiditatea şi stîngăcia mea melancolică nu numai cu compătimire, ci şi cu nelinişte. Simţind starea mea de agitaţie, pe care căutam s-o ascund, el spuse pe un ton grav către Kate :

— Profesorul are ceva pe suflet. Deştepţii ăştia tăcuţi... sînt cei mai primejdioşi.

Kate aprobă din cap, apoi îmi zîmbi dintr-o parte, ca pentru a mă sfătui să nu-l iau prea în serios.

— Sînt nişte şmecheri — spuse Jamie. Se ţin de tot felul de drăcii. Mai ales dacă sînt buni săritori.

Această discretă aluzie la succesul meu în recentele competiţii sportive de la liceu, unde fusesem primul la săritura în înălţime, mă încălzi la inimă, căci, cu toate că-mi lăsai ochii în jos, nu puteam să nu recunosc faţă de mine însumi că stabilisem un nou record al şcolii, întrecînd cu trei centimetri vechiul record. Dar căldura aceasta nu însemna nimic pe lîngă flacăra orbitoare ce se aprinse în mine cînd Jamie adăugă cu glas cumpănit :

— Ascultă-mă pe mine, dacă vrei să-mi ştii părerea, băiatul ăsta e amorezat.

A, ce pură şi albă era această flacără, ce mîndru mă simţeam dîndu-mi seamă de acest adînc şi tainic adevăr ! Stînd tot cu genele aplecate, vegheam asupra caldului val de fericire care mi se revărsa în inimă.

— Ce s-a mai întîmplat acasă ? mă întrebă Kate, punînd frîu glumelor lui Jamie.

Scosei repede scrisoarea Mamei şi i-o dădui.

— Iartă-mă că am uitat de asta.

Kate deschise scrisoarea, citind-o de două ori de la un capăt la altul. Spre surprinderea mea, faţa i se întunecă şi cucuiele de pe frunte, pe care le socoteam dispărute pentru totdeauna, i se umflară de supărare. Trecu scrisoarea lui Jamie, care o citi tăcut.

— E tare păcat ! Ideea asta a Tatii începe să devină o boală.

Kate făcu eforturi ca să scape de un gînd care părea extrem de neplăcut. Jamie se uita la ea în chip foarte ciudat. Tăcură stingheriţi.

Tocmai atunci, copilul se trezi, iar Kate, părînd mulţumită de această întrerupere, îl luă pe genunchi, dîndu-i biberonul. Ca un semn al încrederii ei, îmi dădu voie să ţin o clipă în braţe această preţioasă povară.

— Îi placi — zise Kate pe un ton încurajator. Aşteaptă, băiete, pînă cînd o să ai şi tu unul.

Zîmbii, plin de îndoială. Teribil paradox : eram îndrăgostit ; dar cum puteam să-i destăinuiesc că eram moralmente convins, după anumite experienţe nocturne de nemărturisit, că eram sortit să nu am niciodată copii ?

Cînd copilul fu reinstalat în patul lui, le spusei că e momentul să plec.

Kate mă petrecu pînă la ușă. Acum, cînd eram singuri, mă scrută din nou cu atenție.

— Mama nu ți-a spus despre ce-i vorba în scrisoarea ei ?

— Nu, Kate — îi răspunsei, uitîndu-mă zîmbitor în ochii ei. Adevărul e că sînt mai degrabă absorbit de unele fapte în legătură cu mine însumi.

— Bune sau rele ? mă iscodi ea cu capul lăsat într-o parte.

— A, bune, Kate... cred că foarte bune... Știi, Kate...

Mă oprii, înroșindu-mă pînă la urechi. Privirea mi se pierdea în întunericul misterios de afară, presărat cu lumini cețoase ; auzeam șuierul depărtat al unui tren, urmat, ca de un ecou, de mugetul sfîșietor al sirenei unui vapor de pe fluviu.

— Prea bine, Robie — zise Kate acum, dînd din cap și zîmbind parcă fără convingere. Păstrează-ți veștile tale, iar eu mi le păstrez pe-ale mele.

Îi strînsei mîna și, neputîndu-mă înfrîna, o rupsei la fugă coborînd dealul. Oricît o iubeam pe Kate, nu putea fi prima care să afle. Dinspre fluviul nevăzut venea din nou mugetul prelung al vaporului ce pornea în larg, făcîndu-mă să tremur de o negrăită plăcere.

capitolul III

Cu inima săltînd de bucurie la fiece pas, ajunsei repede în Drumbuck Road ; apoi, simțind cum deodată pulsul îmi bate mai iute, apucai pe Sinclair Drive, o stradă îngustă, umbrită de tei tineri, care, scuturîndu-și florile în unduiri line, întinseseră un covor galben pe pavaj. Nimic nu părea schimbat pe această stradă binecunoscută mie, care, în copilăria mea, nu mă mișcase niciodată prea adînc ; vechile ei case întortocheate aveau același aer netulburat de a fi apucat zile mai bune ; totuși, acum... a, acum numele ei misterios și încîntător mi-era gravat în inimă. Era aproape de ora opt cînd pașii mei nevrednici călcară din nou pe florile moi de tei presărate pe această uliță iubită și inima îmi zvîcni

cînd zării, la ultima casă, lumina aprinsă după storul lăsat al camerei din faţă. Încă pe cînd mă apropiam, o auzii pe Alison cîntînd.

Era ora cînd exersa. Începuse să-şi cultive serios talentul, despre care îi mersese vestea în oraş. În seara aceea, îşi terminase gamele şi vocalizele, aceste note pure, neţesute în melodii, dar fermecătoare prin ele însele, ca ciripitul păsărilor. Acompaniată la pian de maică-sa, ea cînta acum „Elegia pentru Flodden“ [1], unul din acele cîntece scoţiene simple, care mi se păreau greu de întrecut în frumuseţe.

Cîntau zglobiu şi oile mulgeau,
În zori de zi, a' noastre mîndre fete.
Azi triste gem pe pajiştile verzi
Şi florile pădurii au pierit.

Ca un clopoţel de cristal, glasul ei răsuna în tăcerea nopţii, atît de cald, atît de dulce, încît mă oprii în loc ţinîndu-mi respiraţia. Stăteam cu ochii închişi şi o vedeam pe cea care cînta — nu copila cu care mă jucasem adesea, ci o tînără fată înaltă, care nu mai dădea dezordonat din mîini şi din picioare, ci umbla liniştită, reţinută, stăpînită parcă de un proaspăt simţ de demnitate care încolţea în ea. O vedeam aşa cum, în acea zi uluitoare de la care trecuseră şase luni, ieşise împreună cu alte cîteva fete din vestiar pe coridorul şcolii, purtînd fusta ei scurtă de dril bleumarin, cu bretelele încrucişate peste bluza albă, ciorapi negri întinşi pe picioarele ei lungi şi puternice şi pantofi de gimnastică negri cu puncte albe. De cîte ori n-o văzusem aşa, trecînd pe lîngă ea cu un simplu salut din cap, grăbit şi indiferent. Deodată însă, cînd mă trăsei cu politeţe la perete, spre a face loc grupului ce înainta, Alison, continuînd să vorbească cu colegele, îşi ridică mîna în părul castaniu, strîns deasupra gîtului subţire, mulînd prin acest gest involuntar sînii ei tineri ; în acelaşi timp, atingîndu-mă uşor în trecere cu trupul, încălzit încă de recentele exerciţii, îmi aruncă din ochii-i căprui un surîs prietenos înduioşător. Doamne sfinte, ce făcuse din mine, într-o singură clipă, această

---

[1] Unul din cîntecele de jale scoţiene închinate bătăliei de la Flodden (1513), dintre englezi şi scoţieni, în care aceştia din urmă au fost înfrînţi, iar regele James al IV-lea al Scoţiei şi-a găsit moartea. (n.t.)

divină făptură, pe care n-o luasem în seamă pînă atunci? Valuri de căldură ameţitoare mi se revărsau în tot corpul, în timp ce mă rezemam, uluit, dar extaziat, de peretele coridorului, rămînînd multă vreme aşa după ce trecuse. O, Alison, Alison, cea cu liniştitii ochi căprui şi cu pieptul alb şi pur, acelaşi extaz mă umple şi acum, cînd stau în întunericul nopţii şi în umbra şi mai deasă a teiului, ascultînd vrăjit pînă cînd ultimul ton se înalţă vibrînd spre cer.

Cînd nimic nu se mai auzi, mă reculesei şi intrai pe poarta de fier. Grădina era mare, înconjurată de un zid înalt şi umbrită de copaci bătrîni ; de ambele părţi ale aleii se întindeau peluze largi cu boschete de rododendron, care se aplecau în jos, cam sălbăticite. Mama lui Alison, deşi rămăsese cu mijloace suficiente pentru o viaţă tihnită, nu era bogată, iar proprietatea ei nu era întreţinută cu meticulozitatea cu care erau îngrijite vilele de pe Drumbuck Road. Sunai la uşa din faţă, fiind primit de Janet, servitoarea între două vîrste, care era de peste zece ani în casa doamnei Keith şi mă privea totdeauna cu un aer de neîncredere. Mă conduse în încăperea din faţă, unde Alison îşi şi împrăştiase cărţile pe masă, iar doamna Keith, care stătea aşezată pe un scaun scund, lîngă cămin, croşeta un lucru aflat într-un sac de pînză verde de pe genunchii ei.

Ce luminoasă şi încîntătoare era încăperea aceea, care aproape că mă orbea după întunericul de afară. Pe pereţii de culoare deschisă atîrnau, în rame albe, acuarele pictate de doamna Keith, iar peste storurile lăsate erau trase perdele albe de muselină. Două vaze cu zambile albastre umpleau aerul cu parfumul lor, un şal de mătase cu franjuri era întins peste pianul deschis, iar mobila era acoperită cu creton. În lumina focului din cămin, o masă indiană de alamă lucea sub povara ei de bibelouri, în cea mai mare parte de fildeş, aduse pe vremuri din India de căpitanul Keith. O procesiune de elefanţi albi, din ce în ce mai mari, trecea cu paşi hotărîţi peste poliţa căminului.

— Eşti punctual ca de obicei, Robert — îmi spuse doamna Keith, căutînd să-mi dea curaj cînd rămăsei în picioare, clipind din ochi. Cum e vremea afară ?

— O, foarte plăcută, doamnă Keith ! îngăimai eu. Puţin cam ceţoasă, dar se văd stelele.

Îmi trăsei un scaun lîngă masă, alături de Alison.

— Ai să vezi totdeauna stelele, Robert, căci ești un adevărat visător la stele — spuse ea cu un surîs.

Acest surîs indulgent stărui pe fața ei gălbuie, blîndă și puțin ironică ; simțeam cum mă observa cînd începui, încurcat, să lucrez cu Alison.

Doamna Keith, femeie de vreo treizeci și cinci de ani, era slabă și mai degrabă înaltă. Se îmbrăca simplu, dar cu distincție și gust. Se trăgea dintr-o familie proeminentă a ținutului, dar după moartea soțului ieșise foarte puțin, dedicîndu-se educației fiicei sale și mulțumindu-se să facă puțină muzică și să vadă cîțiva prieteni intimi, printre care se numărau domnișoara Julia Blair, doamna Marshall — mama Louisei, fetița care mă chinuise în copilăria mea — și dirigintele clasei mele, Iason Reid. O împingea, poate, să ducă această viață retrasă și sănătatea ei șubredă ; aveam adesea impresia curioasă că la baza atitudinii ei pline de blîndețe stăteau migrenele de care suferea. Cred însă că, mai ales de dragul fiicei sale, își ascundea sau își bătea puțin joc de slăbiciunea ei, dînd ușor din umeri. Avea un devotament nemărginit pentru Alison și era mîndră de talentul acesteia, îngrijindu-se să i-l dezvolte ; cum era însă femeie deșteaptă și cu mult bun simț, își dădea seama de primejdiile unei dominări prea pronunțate din partea ei. O îndemna pe Alison să-și cîștige prietene „potrivite", de aceeași vîrstă cu ea, și, încă de la început, după ce mă scrutase atent, ceea ce — trebuie să mărturisesc — o dusese la urmă să facă o mică grimasă amuzată, mă încurajase să vin la ea în casă. În prima mea copilărie, mersesem din cînd în cînd acolo, cu destulă timiditate, spre a mă juca cu mica Alison. Erau jocuri cuminți și plicticoase. Pe peluza scăldată în soare, organizam cîte un picnic pentru păpușile ei sau hrăneam peștișorii roșii, în timp ce prin fereastra deschisă ajungeau pînă la noi sunetele înalte ale pianului, sau se auzea pe alee zgomotul unei trăsuri care o aducea pe doamna Marshall ca să ia ceaiul cu mama lui Alison. Cînd vremea era ploioasă, rămîneam în casă, unde Janet ne servea pîine cu unt, presărată cu bucățele de ciocolată. În vreme ce stropii de ploaie băteau în geam, ședeam lîngă masă, distrîndu-ne cu un joc de „întrebări și răspunsuri", compus din mici cartonașe rotunde pe care erau tipărite în-

trebări ridicole ca: „Jocul de table e un joc vechi?" şi răspunsul tot atît de absurd: „Da, îl practicau şi vechii druizi". Uneori Louisa era de faţă la aceste distracţii, cîştigînd toate jocurile şi nimicindu-mă cu dispreţul ei. Apoi, cînd deveniserăm mai mari, Alison şi cu mine ne făceam lecţiile împreună. Ea, fiinţă practică, era totuşi slabă la matematică, în timp ce eu, ciudat visător, eram bun la această materie. Doamna Keith, dorind ca Alison să-şi ia certificatul de absolvire a claselor medii, fără care nu putea intra la colegiul de muzică din Winton, propusese de curînd ca să vin regulat, spre a-i da meditaţii.

— Ce-i dai azi de făcut, Robert, acestei fete înapoiate şi recalcitrante? mă întrebă doamna Keith cu afectuoasă ironie, fără a-şi ridica ochii de pe lucrul ei.

— Teorema lui Pitagora, doamnă Keith — răspunsei eu jenat. Ştiţi... Suma pătratelor catetelor unui triunghi dreptunghi...

— Nu ştiu, Robert, dar sînt sigură că tu ştii.

Nu surîdea, căci căuta mereu să mă ajute a învinge teribila mea sfială. Mă ajuta, de altfel, totdeauna, fără a mă face să simt, dîndu-mi sugestii ce nu se găseau în cartea bunelor maniere, pe care o împrumutasem de la biblioteca publică spre a-mi perfecţiona purtarea.

— Mi se pare aşa de stupid că trebuie să învăţ lucrul ăsta, mamă! observă cu linişte Alison. E aşa de tras de păr!

— O, nu, Alison — zisei eu repede — e chiar foarte logic! Dacă admiţi că o linie dreaptă este cea mai scurtă distanţă între două puncte, toate cele treisprezece cărţi ale lui Euclid urmează de la sine.

— Cred că într-o bună zi ai să scrii tu însuţi a paisprezecea carte — spuse doamna Keith — sau, mai rău, o istorie a vieţii gîndacilor.

— O s-o scrie, mamă! exclamă Alison pe un ton acuzator. Ştii că în ora domnului Reid, săptămîna trecută, el a dovedit că un răspuns din cartea de algebră era greşit?

Amîndouă rîseră, iar eu îmi lăsai capul în jos de mîndrie şi timiditate, mulţumindu-i în gînd lui Alison că pomenise de acest lucru. Reluai apoi cu glas slab şi răguşit explicarea teoremei.

Şezînd aproape de ea, astfel încît genunchii noştri se atingeau sub masă, simţeam o dulceaţă care mă ameţea. Cînd mîinile noastre se întîlneau pe pagina cărţii, un fior plăcut mă străbătea. Părul ei cam ciufulit, care-i atîrna pe umeri şi pe care, din cînd în cînd, şi-l scutura nerăbdătoare, îmi părea un lucru minunat şi sfînt. Aruncam pe furiş cîte o privire spre obrajii ei proaspeţi, observînd cum buza de jos se umezea, cînd stătea cu fruntea încreţită, sugîndu-şi nedumerită creionul. Nu îndrăzneam, nu puteam nici măcar să mă gîndesc la cuvîntul „iubire". Speram că, poate, îi plac. Simţeam că trăiesc, vorbesc şi zîmbesc într-un vis.

Ora trecu neînchipuit de repede. Era aproape de nouă. Doamna Keith îşi înnăbuşise un căscat şi o surprinsesem uitîndu-se la ceas. Nu cutezam să-i spun şi nici măcar să-i şoptesc lui Alison ceea ce aveam de gînd. Deodată, cu o mînă ce tremura, luai o bucată de hîrtie, scriind pe ea:

„Alison, vreau să te văd. Vrei să vii astă-seară pînă la uşă cu mine?"

Ochii lui Alison căpătară o expresie surprinsă cînd îmi citi mesajul. Apucîndu-şi creionul, scrise:

„Pentru ce?"

Tremurînd din tot corpul, notai răspunsul:

„Vreau să-ţi comunic ceva".

Urmă o pauză. Apoi Alison se uită la mine, cu zîmbetul ei luminos şi deschis, scriind cu hotărîre cuvîntul:

„Bine".

Un fior de bucurie mă străbătu. Temîndu-mă ca doamna Keith să nu vadă că-i trădasem încrederea, luai bucata de hîrtie, o îndoii strîns, punînd-o în gură şi înghiţind-o. În clipa aceea, Janet intră aducînd o tavă cu lapte şi biscuiţi — indicaţie clară că lecţia de geometrie se terminase.

După zece minute, mă sculai şi-mi luai rămas bun de la doamna Keith. Ţinîndu-se de cuvînt, Alison mă însoţi pînă în faţa uşii de la intrare.

— E în adevăr o seară frumoasă. Îşi roti calm, netulburat, privirea peste spaţiul înnourat. Vin cu tine pînă la poartă.

Cînd apucarăm pe alee, înaintam încet spre a prelungi vraja dulce şi ameţitoare a prezenţei ei lîngă mine. Ţinîndu-se drept, Alison se uita ţintă înainte. Cînd tre-

curăm pe lîngă o tufă neagră, dar binecunoscută nouă. ea rupse și strivi o frunză ; un miros de coacăză înflorită umplu aerul.

Capul mi-era zăpăcit, pămîntul se învîrtea cu mine. Cu un teribil efort, îmi stăpînii răsuflarea agitată.

— Te-am auzit cîntînd astă-seară, Alison.

Această banală observație, rostită cu glas nesigur, parodia brutal pasiunea mea pură, dar nimicitoare, și mă îngrozi, de fapt, din clipa cînd îmi ieși de pe buze. Păru s-o lase însă indiferentă pe Alison.

— Da, am început să lucrez serios. Domnișoara Cramb m-a pus acum să învăț liedurile lui Schubert. Sînt minunate.

Liedurile lui Schubert... Vedeam Rinul și castelele de pe malurile lui, mă vedeam coborînd împreună cu Alison cursul lui pe un vaporaș, trecînd pe sub poduri arcuite, debarcînd la un han vechi, într-o grădină cu mici mese... Vorbitu-i-am oare de toate acestea ? Nu, croncăneam cu vocea mea, care mi se schimba :

— Faci mari progrese, Alison.

Surîse dezaprobator, insistînd asupra fanteziilor profesoarei ei de canto, care era, de fapt, o fată bătrînă, exigentă și acră.

— Domnișoara Cramb nu e ușor de mulțumit.

Din nou tăcere. Ajunsesem la poartă, punctul unde trebuia s-o părăsesc. O văzui aruncîndu-mi pe furiș o privire întrebătoare. Simțeam o sfîrșeală în tot corpul ; un val de sînge cald și vibrant îmi năpădea în inimă. Răsuflai adînc, fremătînd de emoție. Era momentul suprem al dăruirii, momentul cînd se afirmă cavalerul.

— Alison... nu cred că te interesează... dar azi mi s-a întîmplat ceva... Domnul Reid mi-a spus că aș putea să concurez la premiul Marshall.

— Robie !

De surprindere și interes, ea îmi rosti cu seriozitate numele.

Mîinile mi se crispară și fața mi se aprinse, văzînd că nu rămăsese nepăsătoare față de întreaga semnificație a secretului pe care sfîrșisem prin a-l divulga.

Premiul Marshall era, desigur, un lucru imens, al cărui nume nu trebuia niciodată, dar niciodată luat în deșert. Era o bursă la Universitatea din Winton, înființată cu un secol în urmă, pentru concurenți din întregul

comitat Winton. Valoarea ei era considerabilă — o sută de lire pe an, timp de cinci ani. Premiul era considerat ca o mare distincţie. Odată, la moartea unui vestit om de stat originar din Winton, al cărui nume era pomenit cu respect peste mări şi ţări, pînă în cele mai îndepărtate colţuri ale pămîntului, cel mai mare elogiu ce i se adusese fusese această unică reflecţie solemnă făcută de un fost coleg al său de liceu: „Da... îmi aduc aminte de ziua cînd a luat premiul Marshall".

— Nu-l voi cîştiga niciodată — spusei eu cu voce stinsă. Am vrut însă ca să fii prima care să afle că am să încerc.

— Cred că ai multe şanse — răspunse Alison cu generozitate. Va fi o enormă diferenţă pentru tine dacă-l cîştigi.

— Da — făcui eu — cea mai mare diferenţă din lume.

Mă uitam la ea cu ochi pierduţi, ca un orb. Cuvinte lirice îmi veneau pe buze. Dar nu eram în stare să le rostesc. Stingherit, mă lăsam cînd pe un picior, cînd pe celălalt.

— Sper că vremea bună o să ţină şi în timpul vacanţei — spusei eu.

— Şi eu sper — răspunse Alison.

— Luni mă duc cu Gavin la lacul din munţi.

— A, da?

Tăcui, simţind cum îmi bate inima.

— Atunci, noapte bună, Alison.

— Noapte bună, Robie.

Ne despărţirăm în chip brusc şi băţos. Ca de obicei, ratasem totul. Trecînd însă grăbit pe Drumbuck Road, mi se părea că lumea e totuşi un loc minunat, bogat în splendide făgăduinţe.

capitolul IV

Această dulce despărţire ar fi trebuit să însemne pentru mine sfîrşitul zilei. Dar vai, mai rămînea strania şi ocolita cale de a ajunge în patul meu. Căci seara aceea era pentru mine „seara Podului leilor". Cu toate că neobişnuitele emoţii mă obosiseră, îmi impusei fără milă,

cînd ajunsei la Lomond View, să merg mai departe, pe întunecoasa şosea de ţară ce ducea la pod, cale de trei kilometri. Nu ne-am ocupat oare mai înainte de felul cum se culca bunica? De ce l-am cruţa deci pe acest băiat, pe acest Robert Shannon, de vreme ce scopul nostru este de a-l înfăţişa aşa cum era, de a-i da la iveală toate visurile, străduinţele şi aberaţiile, cu acelaşi sînge rece, cu aceeaşi neîndurare cu care el diseca o biată *Rana temporaria*, adică o broască.

Vremea se răcise şi era acum mai ostilă. Cînd ajunsei la pod, nori grei întunecau cornul lunii şi rafale de vînt agitau tinerele frunze. Încheindu-mă bine la haină, haina lui Murdoch, înaintam cu dîrzenie. Podul era vechi. Trecea peste rîul Leven, care curgea vijelios dinspre munţi. Avea un parapet îngust, construit deasupra torentului în trei travee semicirculare. La fiecare capăt al parapetului era o gură de scurgere făcută din zidărie roasă de vreme şi ciuntită, dar la care se mai distingea chipul rînjit al unui leu.

Singur cuc, mă urcai pe balustrada înaltă, apoi, umplîndu-mi plămînii de aer, începui să înaintez cu paşi nesiguri pe parapetul îngust al podului. Auzeam în acest timp, în adîncul de sub mine, rostogolirea nevăzută a apelor. Traveele erau partea cea mai grea. Păream suspendat, acolo, deasupra unei prăpăstii negre, în vreme ce parapetul, podul, lumea întreagă se clătinau şi se învîrteau cu mine.

Nu aveam stofă de echilibrist; nu puteam imagina o încercare mai grea. Pînă la urmă însă izbutii să străbat parapetul înainte şi înapoi. Ajuns din nou pe drumul solid, mă rezemai, istovit şi cu ochii închişi, de chipul rînjit al leului. Nu mă mir că regele fiarelor se amuza la vederea chinului meu. Nebunie, da, nebunie... Cînd eşti însă sărac şi dispreţuit, cînd tremuri şi te înroşeşti în faţa rîsului neaşteptat al unor trecători străini, cînd suferi de meteahna de a-ţi mişca nervos pielea capului şi urechile, e necesar, da, e foarte necesar să-ţi dovedeşti cel puţin ţie însuţi că nu eşti un laş.

Mă întorsei acasă, măcar pe jumătate liniştit. Casa era cufundată în întuneric — nici măcar o mică flacără de gaz nu mai era permisă acum în antreu. Urcai scara în vîrful picioarelor pînă în baie şi împinsei încet zăvorul; apoi, cu multă precauţie — căci Tata nu permi-

tea să se risipească nici o picătură de apă — îmi pregătii o baie rece.

Apa era glacială chiar şi pentru degetele mele, dar după ce mă dezbrăcai, şezui în ea nemişcat, cu dinţii încleştaţi, pînă cînd corpul îmi amorţi. Aceasta nu era o probă de curaj, ci o măsură de prevedere, s-ar putea spune o rugăciune împotriva necazurilor care puteau să-ţi vină pe cap în timpul nopţii.

Mă furişai pînă în susul scării. Ocupam acum fosta odaie a lui Murdoch, care, în cele cîteva săptămîni de iarnă cînd dormea acasă, folosea camera locuită înainte de Kate. Îngheţat şi aproape nesimţindu-mi corpul, aprinsei capătul de lumînare de seu din sfeşnicul smălţuit. În jurul meu, pierdute în umbră ca mine însumi, se aflau premiile mele şcolare — cărţi fără valoare, legate pretenţios, printre care se aflau cel puţin trei exemplare din *Căpeteniile scoţiene* de Porter — cît şi preţiosul meu microscop, împreună cu colecţiile mele de ştiinţele naturii, aşezate în cutii de carton, făcute toate de mine şi care nu costaseră nici un ban. Pe comodă era materialul de scris şi o altă carte, împrumutată de la biblioteca publică şi purtînd titlul *Vindecarea timidităţii*.

Luînd această carte, o deschisei la „Exerciţiul al zecelea".

Citii acolo: „Aşază-te liniştit în faţa oglinzii, încrucişează-ţi braţele, închide ochii pe jumătate şi îndreaptă o privire îndrăzneaţă spre chipul tău. Eşti tare, stăpîn pe tine, rece". Fără îndoială că eram rece. «Apoi aspiră adînc, expiră energic şi repetă de trei ori cu voce înceată, dar fermă: „Iuliu Cezar şi Napoleon! Vreau! Vreau! Vreau!"»

Urmai întocmai instrucţiunile — cu toate că ochii îmi lăcrimau, iar nuanţa lor verzuie mă descuraja puţin. Rupsei chiar o foaie dintr-un caiet şi scrisei pe ea cu litere mari „VREAU", prinzînd-o apoi de perete, unde privirea mea neînfricată avea să dea de ea de cîte ori mă trezeam.

Rugăciunile mele erau lungi şi complicate ; mă sforţam să gonesc orice gînduri străine şi le adresam cu ardoare nu vagului Dumnezeu bărbos al copilăriei mele, ci mîntuitorului. Din cînd în cînd îmi aminteam cu un sentiment de vinovăţie de Dumnezeu-tatăl şi de Sfîntul Duh, grăbindu-mă să-i împac şi pe ei. Isus, însă, în ne-

sfîrşita lui dragoste şi bunătate, era ocrotitorul inimii mele credincioase. Iar cînd mă gîndeam la maică-sa, a cărei faţă căpătase de curînd o suspectă asemănare cu a lui Alison, lacrimi de duioşie mi se revărsau din ochii închişi. Nu uitam nici pe sfinţi. Dădeam mereu, din întîmplare, de alţi sfinţi la care voiam să mă închin şi, fireşte, o dată ce apucam să mă rog la ei, nu puteam să-i mai părăsesc, căci mi-era teamă să nu-i jignesc. Cea mai nouă figură în calendarul meu ce creştea neîncetat era Antoniu, protectorul tineretului.

Ultimul act se apropie: prilej de rîs, de acel rîs subit şi inoportun pe care-l auzi adesea la teatru într-un moment pe care autorul l-a vrut plin de patos calm şi de adevăr, ratînd însă efectul sau fiind greşit înţeles. Să rîdem deci împreună, evocînd trecutul şi văzîndu-l pe acest băiat lung şi tremurînd de frig, pe acest nerod, abia purificat prin proba de pe pod şi prin baia lui glacială, scoţînd din ascunzişul de la fundul sertarului un ciudat instrument, o frînghie scurtă de care sînt legate bucăţi de fier vechi, două chei grele, un mîner de uşă, o bucată de patină ruptă. Repede, cu uşurinţa cîştigată prin deprindere, îşi leagă frînghia în jurul mijlocului, în aşa chip încît bucăţile de metal să-i vină în dreptul şirei spinării. În acest fel, dacă stă culcat pe spate — poziţia în care omul visează — el se deşteaptă imediat. În sfîrşit, s-a băgat sub cearşaful peticit, înţepenind ghemuit într-o rînă. A stins lumînarea. A făcut tot ce poate. Mîngîindu-se cu acest gînd, el aşteaptă somnul, această mică moarte, dînd glas unei ultime năzuinţe:

— O, Doamne... fă-mă să cîştig premiul Marshall!

capitolul V

Dimineaţa vine devreme şi surîzătoare în zilele de vacanţă. Luni, mai înainte ca prima geană de lumină să se ivească pe cerul cenuşiu, ieşisem fără zgomot din casă şi-l aşteptam, la răspîntia Levenford Cross, pe Tom Drin, care urma să mă ducă cu camionul pînă la Luss, în cursa sa de distribuire a mărfii la clienţii din regiunea lacului de munte. Tom întîrzie şi era în toane rele. N-ar fi trebuit să

lucreze în ziua aceea — chiar eu eram scutit de obligaţia mea de a distribui franzelele — dar depozitul domnului Blair avea puţin personal. Mă suii pe camionul deschis, printre sacii de făină, şi pornirăm în tropotul liniştit al calului.

Boarea răcoroasă a dimineţii adia pe străzile pietruite. O femeie ce-şi lua din faţa casei sticla cu lapte lăsată de lăptar, un om în cămaşă care îşi ridica storul la o fereastră de sus, o fată care scutura somnoroasă un preş la o uşă întredeschisă — toate acestea sugerau o luminoasă imagine de hărnicie matinală. Mă duceam să pescuiesc cu Gavin, ultima mea escapadă înainte de a mă pune pe lucru pentru concursul Marshall.

Soarele răsări, fără a răzbi prin pînza subţire de nori. Era una din acele liniştite zile argintii, calde şi scăldate într-o lumină blîndă, în care sunetele, deşi atenuate, se aud de departe, iar intervalele de tăcere sînt umplute de curgerea sevei în frunzele verzi. Pe cînd spinarea calului sălta uşor printre hulube, ca o corabie, ţinutul aluneca pe lîngă noi — păduri înecate în pîclă, fugare privelişti de parcuri, un castel cenuşiu cu coşuri înalte, terase şi sere, printre copacii care abureau.

La intrările din dosul acestor case de ţară, îl ajutam pe Tom să descarce sacii şi furajul. Era un soi de om hirsut şi morocănos, care încurca toate lucrurile. Fu obligat de cîteva ori să depună mari eforturi spre a îmbuna pe cîte un grăjdar furios, care se plîngea de felul cum i se executase comanda. Într-un rînd, cînd ridicarăm o ladă grea, descoperirăm că un sac de cincizeci de kilograme de făină, care se afla dedesubt, crăpase, vărsîndu-şi conţinutul pe fundul camionului. Tom înjură, se scărpină în cap, spunîndu-mi apoi, cu aerul de a drege lucrurile :

— Nu-i nimic, nu-i nimic ! N-o să se piardă.

Cînd ajunserăm în trap mărunt la Luss, soarele trecuse de amiază. Gavin ne aştepta cu răbdare, stînd aşezat pe o bornă la capătul micii uliţe a satului. Purta ţinuta sobră a şcolii sale de elită : pantaloni şi cămaşă de flanelă gri şi o pălărie deformată de crichet, de aceeaşi culoare cenuşie, garnisită sau, mai curînd, împodobită fudul cu o panglică îngustă, albastră şi albă — culorile colegiului Larchfield. Mi-e cu neputinţă să redau în cuvinte înfăţişarea distinsă a acestui tînăr care aştepta — mare ca şi mine, dar încă plăpînd — expresia de mîndrie reţinută a feţei sale, arsă

de pe acum de soare și umbrită de pălăria neîngrijită, trasă pe ochi. Pot însă înregistra violenta strîngere de mînă prin care ne exprimarăm, fără cuvinte, bucuria de a ne revedea.

— Cred că nu e chip de pescuit pînă deseară — murmură Gavin, cînd camionul se urni greoi din loc. Nu e vînt, iar lumina e prea tare.

Ne plimbarăm prin satul liniștit de lîngă lac, trecînd printre două rînduri de căsuțe, vreo douăzeci la număr, toate joase, acoperite cu paie și văruite, răsfirate pe drumul scurt și alb care începea la poalele colinei înverzite și se termina la lacul argintiu. Cercelușii și trandafiri urcători acopereau zidurile caselor, pierzîndu-se în acoperișul galben. Cercelușii înfloriseră, formînd cascade purpurii pe pereții văruiți. Un cîine ciobănesc cafeniu stătea întins, visînd în praful alb al drumului. Se auzea un zumzet dulce de albine. Zăream prin pîclă micul debarcader de scînduri, cu bărci de vîslit, legate cu frînghii înălbite de apă. În fața atîtor frumuseți, ne aruncarăm unul altuia rara și tainica noastră uitătură.

Așteptînd ca soarele, ascuns după nori, să coboare spre asfințit, Gavin și cu mine rămaserăm așezați pe o barcă răsturnată cu fundul în sus, în fața cabanei de pescuit a tatălui său, punînd în ordine uneltele de pescuit, cu acea zgîrcenie de cuvinte la care ne angajasem între noi. La ora șapte, după ce doamna Glen, îngrijitoarea cabanei, ne dădu un ceai excelent cu pîinișoare calde și ouă proaspete, fierte, iar la urmă lapte nesmîntînit, întoarserăm barca și o împinserăm în apă. Era încă prea devreme, dar luciul violet al lacului vestea apropierea amurgului. Apucai ramele vîslind către mijlocul tăcut și răcoros al lacului, încetînd apoi să trag din lopeți și lăsînd barca să plutească singură pe oglinda calmă, pînă departe între colinele înalte. Pe cînd lumina zilei se stingea, violetul se schimba în purpuriu închis, iar fețele noastre se deslușeau din ce în ce mai greu. Atunci, de pe malul care dispărea, ajunse pînă la noi sunetul domol al cimpoaielor, ca un glas depărtat de om care și-a pierdut totul, afară de suflet. Simții cum Gavin încremenise în barcă, copleșit de emoție. Nimic nu putea rezista acestei clipe și acestui sunet, nici chiar legămintele noastre stoice. Ascuns privirii mele de întunericul ce creștea, Gavin îmi spuse deodată cu glas scăzut :

— Am auzit că te prezinți la concursul Marshall, Robert.

Tresării speriat.

— Da... De unde ai aflat?

— Doamna Keith i-a povestit surorii mele. Gavin se opri şovăind, apoi adăugă: Concurez şi eu.

Mă uitai înspre el cu stupoare; chiar şi munţii păreau a împărtăşi consternarea mea.

— Dar, Gavin... tu n-ai nevoie de bursă!

Privirea lui sumbră se simţea în întuneric.

— Ai să te miri — spuse el încet, cu adîncă jenă. De cîtăva vreme, tata are greutăţi în afaceri.

Tăcui. Ştiam de mult că Gavin îl adora pe tatăl său şi auzisem zvonuri cum că afacerile primarului n-ar merge prea bine. Vestea că trebuia să ne înfruntăm în lupta pentru premiul de care îmi legasem toate nădejdile era însă pentru mine o lovitură neaşteptată. Înainte de a putea scoate o vorbă, el continuă:

— De vreme ce toţi băieţii mai deştepţi din comitatul nostru participă la concurs, unul mai mult nu contează. Afară de asta, mai e în joc şi prestigiul oraşului. Ştii că de nouă ani nici un băiat din Levenford n-a obţinut bursa. Respiră adînc, spunînd cu hotărîre: Unul din noi trebuie s-o cîştige.

— Tu ai să fii acela, Gavin — spusei eu forţat, ştiind prea bine că era un elev excelent.

De astă dată nu ne apucarăm de pătimaşele negări reciproce, atît de caracteristice pentru noi, cînd eram mici. Gavin răspunse îngîndurat:

— Recunosc că de dragul tatii mi-ar plăcea să cîştig. Cred însă că tu ai mai multe şanse... Îmi vine greu să spun asta, căci am mîndria mea... cred că e sîngele meu de muntean... Se întrerupse. Dacă iei bursa, ai de gînd să te faci doctor?...

Cu toate că nu-mi revenisem încă de pe urma loviturii care însemnase pentru mine prima lui comunicare, primii totuşi cu demnitate întrebarea lui. Gavin era singurul om de pe lume căruia puteam să mă destăinuiesc.

— Trebuie să recunosc că doresc din tot sufletul să devin medic biolog, adică un doctor care face cercetări.

— Da — spuse Gavin încet — e destul de neplăcut că trebuie să ne luptăm între noi pentru bursă. Fireşte, nimic n-o să ne tulbure prietenia. Dar între noi nu trebuie să existe îndurare.

Din bezna catifelată, luna începu să se ivească în spatele Piscului. Razele ei căzură lin peste ape, înviorînd întunecimea lichidă cu un joc neîncetat de lumini. Plutisem înspre mal, unde copacii se înălțau, negri și nemișcați, ca niște panașuri arborate pentru funeraliile unui zeu. Nu, erau pur și simplu copaci... copaci crescuți într-un loc minunat și tăcut, scăldat în zorii de început ai creației.

Deodată, un pește sări, nevăzut, din apa puțin adîncă, trezindu-ne fulgerător din gîndurile noastre. Îl văzui nedeslușit pe Gavin întinzîndu-și mîna după undiță și-l auzii șoptind :

— În sfîrșit, unul !

Făcui barca să înainteze lin în lungul malului, vîslind fără zgomot. Îmi ținui respirația cînd Gavin, care ședea în partea de dinapoi a bărcii, începu să arunce undița fără a se mișca, ci îndoindu-și doar încet și ritmic brațul drept. Din cînd în cînd, zăream undița lucind și firul ud scînteind, cînd tăia întunericul cu o traiectorie argintie, căzînd apoi fără zgomot, departe, pe apă.

Pe neașteptate, auzii un alt plescăit, mai tare decît cel dintîi, și cu o tresărire văzui vîrful vergii îndoindu-se ca un arc întins. Simții vibrația puternică a mîinilor lui Gavin, care strîngeau capătul ei gros. Pe cînd mulinetul sfîrîia în tăcerea nopții, Gavin îmi spuse printre dinți :

— Ține-ne la distanță, Robie. Nu-l lăsa să ajungă sub barcă.

Peștele sărea acum, zbătîndu-se înnebunit în apa negricioasă și împroșcînd stropi argintii, cînd se ridica la suprafață. Depărtînd barca de punctul unde undița lui Gavin se agita, făceam tot ce puteam ca să împiedic peștele să ajungă sub chila bărcii. Nu mai era nevoie de tăcere acum. Plescăitul vîslelor mînuite de mine era tot atît de violent ca și al peștelui care se zbătea. De cîte ori se smucea din nou, cufundam cu frenezie lopeții în apă.

— Bravo ! gîfîi Gavin. E un somon, și încă unul mare. Apoi, după cîteva clipe : Trage ramele în barcă !

Lupta cu peștele aproape că-i smulgea brațele din încheieturi. Dar cu toate că știa prea bine cît de subțire era firul ce-l lega de pește, el nu cedă nici un deget.

Încet și cu atenție, începu să învîrtească mulinetul. Luna îi lumina trupul încordat, obrazul tînăr și hotărît, asupra căruia îmi ațințeam înfrigurat privirea, în așteptarea comenzii următoare.

Peştele rezista mai slab acum. Gavin îl aduse mai aproape.

— Îl văd — zise Gavin cu voce joasă și răgușită. E un somon de-abia trecut din mare. Dă-mi cangea ! E sub bancă.

Mă lăsai pe vine şi întinsei braţul după cange, dar aplecîndu-mă cu stîngăcie înainte, piciorul îmi alunecă pe scîndura udă de pe fund şi căzui de-a curmezişul bărcii, zdrelindu-mi fluierele picioarelor. Era cît pe-aci să răstorn barca.

Gavin nu scoase nici un cuvînt de mustrare pentru neîndemînarea mea. Abia după ce îmi revenii, iar barca încetă de a se clătina, mă întrebă :

— Ai găsit-o ?

— Da, Gavin.

Urmă o pauză. Păstrîndu-și calmul, dar căutînd să mă grăbească, Gavin șopti :

— E prins numai ușor de cîrlig. Văd nada afară din gura lui. N-avem decît un singur mijloc ca să nu ne scape. Ia cangea, iar cînd am să-l trag în sus, nu înfige vîrful în el, ci strecoară-i-l sub branhii.

Apucai cangea plin de neliniște, stînd în genunchi pe fundul bărcii. Vedeam acum somonul. Era lat, gras și lucios, și de o lungime care mă sperie. Nu apucasem niciodată cu cangea un pește atît de mare. Apucatul cu cangea era o operaţie riscată. Gavin, care mînuia cangea cînd pescuia cu tatăl său, îmi povestise adesea cîţi somoni scăpaseră la acest ultim act dificil. Începui să tremur, clipind nervos din ochi.

Peștele era aproape... mai aproape... destul de aproape spre a ajunge la el. Fui cuprins de panică și simții înspăimîntătorul impuls de a înfige vîrful cangei în această vietate mare și alunecoasă. Dar nu. Palid ca moartea și scuturat de friguri, aşteptai pînă cînd Gavin trase peştele în sus ; atunci îi strecurai cîrligul cangei sub falcă și-l trăsei liniştit peste marginea bărcii. Gavin se ghemui acum lîngă mine. Luna, urmîndu-și senină calea, sus pe cerul noptatic, își arunca lumina palidă peste doi băieţi, stînd aproape unul de altul şi uitîndu-se, cu mută încîntare, la peştele nobil, care se zvîrcolea lucind pe fundul bărcii.

Dar contemplînd somonul învins, simţii deodată cum mi se strînge inima.

Gavin și cu mine... Unul din noi trebuie să iasă învins.

capitolul VI

A doua zi ne trezirăm tîrziu pe cuşetele noastre din cabana de pescuit. După ce doamna Glen ne servi micul dejun, Gavin luă cuţitul de vînătoare al tatălui său şi, în lumina soarelui din faţa cabanei, împărţi frumos somonul în două. Carnea tare şi roză, cu partea de mijloc mai închisă şi şira spinării lucind ca un nasture de sidef, dovedea că peştele era în stare perfectă.

— O să tragem la sorţi cu un ban — zise Gavin. Aşa e cinstit. Cred că fiecare parte are trei kilograme. Dar jumătatea dinspre coadă e mai bună.

Aruncă în aer o monedă, iar eu ghicii bine felul cum avea să cadă.

Gavin zîmbi generos.

— Să nu uiţi : trebuie fiert numai douăzeci de minute. E minunat aşa.

Înfăşurarăm bucăţile noastre cu foi verzi de papură şi le puserăm în coşul de pe bicicleta lui Gavin. Ne luarăm apoi rămas bun de la doamna Glen şi ne instalarăm pe bicicletă — Gavin pe şa şi cu picioarele pe pedale, iar eu cocoţat pe suportul din spate. Pedalarăm cu schimbul, împărţindu-ne ostenelile pe tot drumul pînă la Levenford, aşa cum împărţiserăm şi peştele.

Era ora prînzului cînd sosii la Lomond View. Tata şi Mama şedeau la masă cînd intrai în bucătărie. Ştiam că-mi făcusem de cap, dar aduceam ploconul de pace, acea preţioasă jumătate de somon care avea, cu siguranţă, să ne scoată din încurcătură, după expresia Mamei, cel puţin cîteva zile.

— Unde ai fost ? mă întrebă Tata, care stătea ghemuit în fotoliul lui. Vorbea pe tonul rezervat, cam lipsit de vlagă, obişnuit la el acum şi care părea să dateze din dimineaţa aceea de-acum cîteva luni, cînd, cu un aer straniu, îşi refuzase dimineaţa oul fiert, spunîndu-i cu fermitate Mamei : «Te rog să încetezi de a-mi mai da „lucruri gătite". Mîncăm cu mult prea mult. Doctorii spun că mesele grele fac rău sănătăţii».

— Ţi-am spus, Tată, că Robie a fost sus la lac — interveni Mama. Ne-a anunţat că poate o să lipsească peste noapte.

Pusei repede pachetul pe masă.

— Uite ce v-am adus ! Gavin l-a prins, dar eu l-am scos cu cangea.

Mama desfăcu foile de papură, exclamînd cu plăcută surpriză :

— Bravo, Robie !

Îi sorbii lauda cu aviditate, sperînd să aud un cuvînt și din partea Tatii. Se uita de departe la pește, dar cu o curioasă fascinație. Era un om care zîmbea rar ; cît despre rîs, îi era cu totul străin ; acum însă obrazul i se lumină ușor.

— E o frumoasă bucată de pește. Făcu o pauză. Dar ce ne trebuie nouă somon ? E mult prea greu. Ne-am strica stomacul. Adăugă apoi : Să-l duci după-masă la prăvălia lui Donaldson !

— O, nu, nu, Tată ! spuse Mama cu o privire tulburată și cu fruntea încrețită. Să oprim cel puțin cîteva felii.

— Du-l cu totul — spuse Tata, preocupat. Somonul e rar. Se vinde cu șapte șilingi kilogramul și se pare că se găsesc nebuni care să dea atîția bani. Donaldson trebuie să ne plătească cel puțin cinci șilingi pe kilogram.

Încremenii. Să fi prins acest somon minunat, care putea să mai îndulcească mesele noastre frugale, ca să-l vînd la pescărie ? ! Nu putea fi adevăratul gînd al Tatii. El însă se și apucase din nou să mănînce, iar Mama, strîngînd nervos din buze, îmi puse pe farfurie cartofii copți care mai rămăseseră, zicîndu-mi :

— Ia-ți masa atunci, dragul meu. Așază-te !

În după-amiaza aceea, dusei somonul la pescăria Donaldson de pe Strada Mare. Cu un cap nenorocit, înmînai povara mea învelită în papură domnului Donaldson, un bărbat voinic și rumen la față, care purta o bluză albă, un șorț cu dungi albastre și o pălărie neagră de paie. Eram cu totul incapabil să vînd un lucru, să închei un tîrg cu cineva, dar era limpede că Tata trecuse pe acolo în drumul său spre birou. Fără a scoate un cuvînt, domnul Donaldson puse somonul pe cîntarul alb, smălțuit. Exact trei kilograme. Ochiul sigur al lui Gavin nu se înșelase. Negustorul de pește, răsucindu-și mustața, se uita curios la mine.

— L-ai prins în lacul de la munte ?

Confirmai din cap.

— S-a luptat bine ?

— Da.

Amintirea nopţii trecute, a lacului, a razelor de lună, a camaraderiei lui Gavin, a splendidei lupte cu peştele, mă făcu să las ochii în jos.

Cînd Donaldson se întoarse de la caseta lui de bani, pe care o ţinea într-o mică despărţitură cu geamuri din spatele prăvăliei, îmi spuse :

— Trei kilograme a cîte cinci şilingi fac net cincisprezece şilingi. Cincisprezece piese de argint, băiete. Dă-le domnului Leckie şi salută-l din partea mea.

Mă urmări cu privirea cînd ieşii pe uşă.

Îndată ce Tata se întoarse seara acasă, îi vărsai banii care-mi cîntăriseră greu în buzunar toată după-amiaza. Dădu din cap şi, îndoindu-şi palma, îi lăsă să alunece în punga lui de piele ; era foarte dibaci în mînuirea oricărui fel de monezi.

În timpul ceaiului se arătă bine dispus. Îi povesti Mamei că în drum spre casă îl întîlnise pe domnul Cleghorn. Directorul uzinei de apă arăta foarte rău, ba, de fapt, părea complet prăpădit. Se zvonea că suferă de piatră la rinichi. Existau toate motivele să se creadă că, chiar dacă această stare a sănătăţii lui nu avea să-l ducă în mormînt, ieşirea lui la pensie nu putea întîrzia mai mult de cîteva luni.

Cînd vorbi despre probabilul deces al domnului Cleghorn, tonul Tatii deveni neobişnuit de vesel. Ridicîndu-se de la masă, el îmi spuse :

— Vino în salon, Robert. Vreau să stăm puţin de vorbă.

Ne aşezarăm la fereastra acestei încăperi nefolosite niciodată, lîngă vasul cu fire uscate de alfa, în spatele perdelei de dantelă. Afară, crengile verzi ale castanului cabrau în bătaia vîntului ca nişte cai focoşi.

Tata mă măsura cu o expresie gînditoare şi blîndă, încreţindu-şi buzele şi împreunîndu-şi ritmic vîrful degetelor.

— Te-ai făcut băiat mare acum, Robert. Eşti bun la învăţătură. Sînt foarte mulţumit de tine.

Sîngele mi se urcă în obraz — erau rare laudele Tatii. El adăugă :

— Sper că-ţi dai seama că am făcut tot ce-am putut pentru tine.

— Îmi dau seama, Tată, şi sînt adînc recunoscător pentru tot.

— Domnul Reid a fost astăzi la biroul meu ca să-i semnez o hîrtie. Am stat mult de vorbă cu el despre viitorul

tău. Apoi, dregîndu-şi glasul : Ai vreo părere în această privinţă ?

Inima mi-era grea.

— Domnul Reid ţi-a spus probabil, Tată... Aş da... aş da orice ca să studiez medicina la Universitatea din Winton.

Tata păru să se chircească puţin, să devină mai mic. Poate că se înfunda doar mai adînc în fotoliu. Spuse cu un surîs silit :

— Ştii că banii nu ne dau afară din casă, Robert.

— Ştiu, Tată... Nu ţi-a vorbit domnul Reid despre premiul Marshall ?

— Ba da, Robert. O pată de roşeaţă se ivi pe obrazul străveziu al Tatii ; mă privea cu seriozitate, ca şi cum ar fi vrut să mă apere cu indignare de o decepţie. Şi i-am spus că a fost rău inspirat trezindu-ţi speranţe printr-o idee atît de năstruşnică. Domnul Reid îşi depăşeşte atribuţiile ; de altfel, nu-mi plac vederile sale radicale. Rezultatele oricărui concurs sînt de neprevăzut, după cum a dovedit experienţa lui Murdoch. Darămite premiul Marshall ! Trebuie să ştii că lupta pentru bursa asta e grozavă. Ca să fiu sincer, fără a voi să te jignesc, nu cred că eşti în stare s-o cîştigi.

— Dar dă-mi voie cel puţin să încerc ! spusei eu, cu vocea sugrumată de o bruscă nelinişte.

Expresia de suferinţă a Tatii se accentuă. Cu ochii întorşi spre fereastră, el îmi spuse :

— În propriul tău interes, nu pot să-ţi dau voie, Robert. Ţi-ai băga doar în cap tot felul de idei greşite. Chiar dacă ai reuşi, situaţia mea nu mi-ar permite să te las să mai stai cinci ani fără să cîştigi o lăscaie. Am cheltuit o groază de parale cu tine. E timpul să începi a-i înapoia.

— Dar, Tată...

Încercai cu deznădejde să pledez, dar mă oprii, simţind că pălesc şi că mă apucă ameţeala. Voiam să-i explic că i-aş restitui de două ori mai mult, doar să mă lase să-mi încerc norocul ; să-i spun că aş compensa printr-o pregătire serioasă ceea ce-mi lipsea ca strălucire. În loc de aceasta, şedeam zdrobit şi fără glas. Ştiam că ar fi fost în zadar, căci nu era chip să discuţi cu Tata. Ca aproape toţi oamenii slabi, punea cel mai mare preţ pe consecvenţa sa în păreri. În atitudinea lui nu era nici o pornire duşmănoasă. De altfel, nu se purta niciodată aspru cu mine ; de fapt, mîndria lui era că nu mă atinsese niciodată, nici măcar cu un deget.

împins de straniile sale imbolduri lăuntrice, el se convinsese singur că urmărea scopurile cele mai bune.

— De fapt — urmă el, ca să mă consoleze — am vorbit săptămîna trecută despre tine cu controlorul-şef al fabricii. Dacă intri acolo la vară, poţi învăţa meseria înainte de a împlini douăzeci şi unu de ani. Şi ai să primeşti tot timpul un salariu bun, cu care să poţi contribui la cheltuielile casei. Cred că e lucrul cel mai cuminte pe care-l putem face în situaţia noastră.

Scosei un murmur nearticulat. Nu voiam să mă fac mecanic. Chiar dacă avea dreptate, toată înţelepciunea din lume nu putea stinge durerea ce-mi sfîşia inima.

Tata se ridică.

— Înţeleg dezamăgirea ta — spuse el, bătîndu-mă pe umăr şi îndreptîndu-se, oftînd, spre uşă. Dar cînd n-ai cal, umbli pe jos, băiete.

Rămăsei pe scaun, cu capul plecat. Făcuse toate aranjamentele la fabrică — asta fusese, fără îndoială, vestea pe care Mama i-o trimisese deunăzi lui Kate. Gîndindu-mă la speranţele mele avîntate, la convorbirile mele cu Alison şi cu Gavin, la şirul de proiecte nesăbuite pe care le făurisem, ochii mi se umeziră. Gemui.

Voiam să fiu ca Iuliu Cezar şi ca Napoleon. Rămăsesem însă eu însumi.

capitolul VII

Zilele se scurgeau încet, iar eu eram pradă deznădejdii. Într-o joi, cu puţin înainte de sfîrşitul vacanţei de paşti, tundeam cu cositoarea iarba de pe peluza din spatele casei doamnei Bosomley. Tata stabilise o înţelegere cu vecina noastră, în baza căreia eram obligat să-i cosesc şi să-i îngrijesc iarba, în schimbul unui şiling pe lună. Acest mic cîştig al meu nu era încasat direct de Tata, căci n-ar fi fost de demnitatea lui, dar cum doamna Bosomley era nu numai proprietara casei în care locuia, ci şi a celei ocupate de noi — dublă proprietate moştenită de la soţul ei — Tata ţinea o contabilitate minuţioasă şi scădea în fiecare trimestru suma exactă din cecul pe care i-l remitea pentru achitarea chiriei.

În după-amiaza aceea, cînd tocmai isprăvisem lucrul şi puneam deoparte cositoarea, doamna Bosomley ieşi la fereastră chemîndu-mă în casă şi punîndu-mi în faţă o farfurie cu budincă de mere şi o ceaşcă de ceai.

Bău şi ea un ceai foarte tare, fără zahăr, observîndu-mă, în acest timp, cu o expresie de vie dezaprobare. Se îngrăşase şi părea mai bătrînă. Faţa ei, cu vinişoarele de pe pometi, avea un aspect bătucit ca a unui bătrîn boxer ; dar ochii îi străluceau, şi strîmba glumeţ din buze, ceea ce dovedea că era încă plină de viaţă.

— Robert — zise ea în sfîrşit — îmi pare rău că trebuie să-ţi spun că semeni tot mai mult cu un cal.

— Zău, doamnă Bosomley ? bîlbîii eu.

Dădu din cap.

— Faţa ţi se lungeşte pe zi ce trece. Şi de ce eşti atît de melancolic ?

— Cred că sînt trist de felul meu, doamnă Bosomley.

— Îţi place să te simţi nenorocit ?

— Nu... Înghiţii în sec în faţa budincii, cu toate că merele din ea abureau delicios. Nu totdeauna, doamnă Bosomley. Uneori însă sînt şi trist şi fericit în acelaşi timp.

— Dar acum eşti tot trist şi fericit ?

— Nu... cred că sînt numai trist.

Doamna Bosomley clătină din cap şi-şi aprinse o ţigară. Fuma atît de mult, încît degetele ei aveau pete de nicotină — acesta era unul din aspectele care o deosebeau de locuitorii mai convenţionali de pe Drumbuck Road. Circulau tot felul de poveşti pe socoteala ei, dar părea cu totul nepăsătoare faţă de opinia publică. Avea o fire originală, iute şi blîndă. Murdoch îmi povestea că o auzise pe vremuri prin perete certîndu-se violent cu bărbatul ei, aruncînd cu blide în el, pentru ca în clipa următoare s-o vadă plimbîndu-se cu dînsul în grădină, cu braţul petrecut după mijlocul lui şi dîndu-i tot felul de nume drăgăstoase.

Îşi întinse brusc mîna, spunînd :

— Lasă-mă să-ţi citesc în ceaşcă ; poate văd ceva plăcut în ea.

Sucind ceaşca mea goală între degete, cu ţigara în colţul gurii, pentru ca fumul să nu-i intre în ochi, examină frunzele de ceai de pe fund.

— Fo-arte interesant ! Aura ta e verde... o culoare delicată. Ai să ai mult succes în preajma cîmpurilor şi pădurilor. Să nu zăboveşti însă acolo după apusul soa-

relui pînă cînd n-ai să fii ceva mai mare. Ești violent și gelos față de sexul slab. Aha! Ce văd acolo? Da, da! Ai să întîlnești o femeie brună, drăguță, cu trup frumos, cînd ai să împlinești douăzeci și unu de ani. Își ridică ochii. Nu te îmbărbătează asta?

— Mi-e teamă că nu, doamnă Bosomley.

— O să aibă o fire deosebit de afectuoasă... știi, tipul spaniol... și nebună după bărbați cu părul roșu. Văzînd însă că încep să roșesc, puse ceașca pe masă și-mi spuse rîzînd: Vai, dragul meu, mă faci să desperez! Spune-mi, ce te frămîntă?

— O, nimic prea important, doamnă Bosomley — răspunsei eu încet.

— Văd că nu pot scoate nimic de la tine. Strînse farfuriile și ceștile și se sculă. De ce nu stai de vorbă cu bunicul tău? O ușoară nuanță de jenă se simțea în glasul ei — părea totdeauna să aibă o părere foarte bună despre bunicul. În ciuda lucrurilor ce se spun despre el, domnul Gow e un om foarte remarcabil.

Din păcate, nu subscriam acum la această părere. Mi-era drag bunicul, dar zilele cînd alergam la dînsul cu durerile mele copilărești trecuseră. Dobîndisem darul de a închide în mine, ca o stridie, grijile mele personale și luptele mele cu ele, tot astfel cum această moluscă se zbate, probabil, în stoica ei singurătate, împotriva perlei care o irită. Nu mă puteam hotărî nici chiar să vorbesc cu Mama, care părea îngrijorată și nenorocită de starea mea. Poate că-mi dădeam seama că tot ce aș fi putut spune n-ar fi făcut decît să agraveze lucrurile.

Totuși, se vădi că doamna Bosomley îi vorbi bunicului, căci, a doua zi, el mă luă deoparte și mă sili să-i destăinuiesc necazurile mele.

Nu voi uita atît de curînd expresia cu care mă ascultă, durerea și uimirea ce se citeau în privirea lui încruntată. Era un om cu multe păcate, făcea multe năzbîtii și escapade, dar era incapabil de meschinării, care i se păreau de neînțeles. Avea un soi de noblețe în obraz cînd își luă pălăria și bastonul, spunîndu-mi:

— Hai, băiete! Mergem să vorbim cu acest domn Reid al tău.

Nu țineam de loc să fiu văzut pe stradă împreună cu bunicul, căci micile lui ciudățenii sporeau încă mai mult teribila mea timiditate. Eram însă prea deprimat spre a

mă împotrivi ceva mai mult. Într-o clipă, ne aflarăm pe străzile cufundate în liniştea după-amiezii de sîmbătă. Mergeam la locuinţa domnului Reid, cu toate că eram convins că intervenţia bunicului nu putea duce la nici un rezultat.

Cei mai mulţi dintre profesorii liceului locuiau în vile respectabile, în cartierele „bune", ca Knoxhill şi Drumbuck Road. Iason Reid şedea însă într-o clădire înaltă şi murdară, în părţile Ulicioarei, un cartier locuit mai ales de familii de polonezi şi de muncitori, de hamali din port şi de alţi oameni simpli. Camera lui dosnică dădea pe o fundătură afumată, iar deschizînd fereastra din faţă, care de obicei era opacă, din cauza murdăriei, avea o vedere excelentă asupra celor trei globuri de alamă ale Societăţii de ajutor reciproc din Levenford şi asupra şirului interesant de oameni care se scurgeau în fiecare seară prin uşa cu arcuri a cîrciumii portului. Locuinţa aceasta îi plăcea lui Reid din pricina deplinei libertăţi pe care i-o oferea, cît şi pentru faptul că sfida uzanţele şi afirma vederile sale socialiste.

Reid venise la liceu cu doi ani în urmă, ca înlocuitor al domnului Douglas, care fusese numit director al liceului din Ardfillan. Lăsase să se înţeleagă el însuşi că socotea numirea sa ca temporară, căci nu-i plăcea să stea multă vreme într-un loc. De altfel, era vădit că ţinuta neîngrijită a lui Iason, metodele lui nu tocmai conforme regulilor şi exasperanta lui lipsă de respect îl nemulţumeau pe director. Totuşi, Iason rămase. Era un profesor strălucit şi plin de originalitate, lucru pe care chiar şi directorul ajunsese să-l recunoască, şi afară de ştiinţele pozitive, el era în măsură să predea şi engleza în clasele superioare, căci, după studii de specialitate la Colegiul Trinităţii al Universităţii din Cambridge, îşi luase atît licenţa în litere, cît şi cea în ştiinţe.

Era fiul unui pastor protestant din Irlanda de nord şi, în ciuda uşoarei lui desfigurări, fusese destinat carierei religioase. La mijlocul studiilor sale universitare, renunţase la Cartea Genezei. Înstrăinarea de familia sa, care decursese din acest fapt, era un lucru despre care Reid nu vorbea niciodată ; înţelegeam însă că tocmai acest act de răzvrătire îl făcuse să adopte masca lui de indiferenţă, dispreţul lui faţă de atitudinile convenţionale, care se

făcea simţit chiar şi în felul său de a preda. La prima lui lecţie de engleză, ne sculărăm pe rînd, potrivit unei metode introduse de domnul Douglas, ca să ne exprimăm punctul de vedere pe o temă dată, care, în după-amiaza aceea, era: „Ce voi face duminica viitoare?" Răsturnat pe scaunul lui, cu picioarele pe catedră — aceasta fiind poziţia neconvenţională în care obişnuia să-şi predea lecţiile — Reid ne ascultă pînă la sfîrşit — eram toţi extrem de virtuoşi şi de corecţi. După aceea declară pe un ton meditativ:

— Duminica viitoare? Ei bine, eu cred că voi sta în pat şi voi bea bere.

Cu toate bravadele lui, era un suflet nefericit şi stingher. Se izola de ceilalţi profesori, cu care nu avea nimic comun. Din cînd în cînd, lua parte la cîte o şedinţă a grupului local al Societăţii Fabiene[1], dar ocolea toate celelalte cluburi din Levenford, inclusiv faimosul „Club filozofic", pe care le lichida batjocoritor ca fiind simple „spelunci de băutori". Femeile nu păreau să-l intereseze. Nu l-am văzut niciodată, la epoca aceea, vorbind sau umblînd pe stradă cu vreuna. Totuşi, din cauza pasiunii sale pentru muzică, se împrietenise cu doamna Keith şi micul cerc al acesteia. Casa din Sinclair Drive era singura unde părea să-i placă să facă vizite.

Poate că Reid credea că am stofă de om de ştiinţă; mai probabil însă este că ceea ce îl făcea să se intereseze de mine era asemănarea dintre ciudatele noastre destine. În dimineţile de duminică mă chema adesea să iau micul dejun cu el, îndopîndu-mă cu cîrnaţi prăjiţi. Nu vorbea mult şi nu era cîtuşi de puţin demonstrativ în manifestările sale. Dimpotrivă, îşi parodia emoţiile. Avea un gust literar sobru şi căuta prin toate mijloacele să mă facă să renunţ la frazele mele umflate. Îi plăcea Addison, Locke, Hazzlitt şi Montaigne. Era un admirator al lui Schiller.

Cînd urcai, împreună cu bunicul, scara îngustă, întunecoasă şi murdară care ducea la locuinţa lui, auzirăm acorduri muzicale venind din camera lui Reid. Bunicul bătu cu bastonul în uşă, iar o voce din spatele ei strigă: „Intră!"

---

[1] Organizaţie socialistă reformistă, înfiinţată în Anglia în 1884. (n.t.)

Iason stătea întins, istovit, într-un fotoliu de trestie de lîngă fereastră. Îşi scosese haina ; partea de jos a pantalonilor săi era strînsă în jurul gleznelor, peste ciorapii groşi, iar în picioare avea ghete negre, înalte, de ciclism. Se odihnea lîngă masă, pe care erau aşezate un pahar cu guler de spumă şi un gramofon cu o placă ce se învîrtea şi o pîlnie mare în formă de floare. Cînd bunicul începu să se prezinte în chipul cel mai suav, Iason îi făcu semn să tacă, poftindu-ne, cu o mişcare a braţului, să ne aşezăm. Cînd discul se termină, se ridică repede ca să-l schimbe, trîntindu-se apoi din nou în fotoliul de răchită. Din timp în timp, îşi ştergea fruntea şi trăgea o înghiţitură din pahar. Se vedea că se întorsese dintr-una din violentele sale plimbări cu bicicleta. În adevăr, cînd simţea nevoia de exerciţii, se arunca pe bicicleta lui, luînd-o razna, ca un apucat, peste dealuri şi văi, cu capul aplecat şi pedalînd nebuneşte. Şiroaie de sudoare îi curgeau de pe frunte, şi kilometri de praf pluteau în aer, în urma lui. Întors teafăr acasă, se calma cu mari cantităţi de mîncare şi băutură şi cu simfoniile lui Beethoven, înregistrate de puţin timp pe discuri „Columbia“ de orchestra filarmonică din Londra. Reid adora muzica ; cînta destul de frumos, dar foarte rar, la pian, căci îşi dispreţuia talentul, socotindu-l insuficient, de simplu diletant.

Cînd simfonia se termină, opri gramofonul, reaşezînd discurile într-un album.

— Ei, domnule — se adresă el politicos bunicului — cu ce vă pot servi ?

Bunicul, care era cam plictisit de această aşteptare şi de lipsa de strălucire a felului cum fusese primit, spuse înţepat :

— Sînteţi absolut liber acum ca să ne ascultaţi ?

— Absolut — răspunse Reid.

— Ei bine — continuă bunicul — voiam să vă vorbesc despre acest băiat şi bursa Marshall.

Iason îşi plimbă privirea de la bunicul la mine, ducîndu-se apoi la dulapul de sub raftul său de cărţi, de unde scoase o altă sticlă de bere. Se uita cu coada ochiului la bunicul, în timp ce-i umplea paharul.

— Am primit instrucţiuni — şi, fireşte, un biet profesoraş ca mine nu poate decît să respecte instrucţiunile ce i se dau — să ţin pe tînărul nostru prieten cît mai departe de această bursă.

Bunicul își arboră zîmbetul său sardonic și maiestuos, și se aplecă înainte, sprijinindu-se pe mînerul bastonului său. Așteptînd cu aviditate și cu un aer plouat să-l aud vorbind, înțelesei că avea să rostească una din cele mai savuroase perorații ale sale :

— Scumpul meu domn, nu contest că ați putut primi aceste instrucțiuni. Mă aflu însă aci spre a le revoca, și aceasta nu numai în numele meu, ci și în acela al decenței, al libertății și al dreptății.

Vocea bunicului se umfla, luînd accente patetice, iar Iason îl asculta încîntat. Zîmbetul care i se ivise pe față lățea cicatricea de pe buza de sus.

— Foarte bine ! Foarte bine ! spuse el pe un ton admirativ. Ia asta, prietene, trebuie să ți se fi uscat gîtlejul.

Îi întinse bunicului paharul cu bere, adăugînd :

— Trecînd peste retorică, nu văd de loc ce s-ar putea face.

Bunicul își supse spuma din mustață, spunînd repede, pe alt ton :

— Să-l înscriem pe ascuns, fără a scăpa o vorbă față de nimeni.

Reid clătină din cap :

— E cu neputință ! Am destule necazuri și așa. Afară de asta, cererea de înscriere trebuie semnată de tutorele lui.

— O semnez eu — zise bunicul.

Iason primi aceste cuvinte cu o expresie ciudată, începînd să măsoare odaia în lung și în lat, cu ghetele lui moi de ciclist. Își încruntase sprîncenele și nu mai zîmbea. Urmărindu-l atent, îmi dădui seama că rumega ideea bunicului. Simții în mine o licărire aproape dureroasă de speranță, deslușind la el semnele unui entuziasm ce creștea.

— Ba nu, zău ! exclamă el, oprindu-se brusc, cu o privire fixă. Cugetă cu glas tare : Ar fi splendid dacă am scoate-o la capăt. Să lucrăm pe rupte, în tăcere. Iar apoi... dacă reușim... ce cap o să mai facă toți, începînd cu directorul și pînă la prăpăditul de Leckie, cînd vor vedea cu surpriză rezultatul ! Se întoarse brusc spre mine. După ce ai să cîștigi bursa, n-o să aibă putința să te împiedice de a urma la universitate. Doamne, Doamne ! Ar fi ceva ! La fel cu un cal necotat, care cîștigă derbiul.

Mă cerceta cu ochii lui de broscoi, socotind parcă punctele pe care le puteam obţine. Roşu ca un rac, îmi răsuceam cu timiditate şapca în mîini, căutînd să susţin privirea lui nemişcată. În ciuda părerilor doamnei Bosomley despre tendinţele mele cabaline, nu mă simţeam ca un cîştigător al derbiului. Mama, care totdeauna îmi tăia dînsa părul, spre a nu cheltui bani cu bărbierul, mă tunsese în ajun, ceea ce făcea ca pielea capului să mi se vadă lucind printre firele de păr şi reducea craniul meu la dimensiuni cu totul neintelectuale. Dar Iason mi-era prieten şi mi-o arătase încă din prima zi, iar acum sîngele lui de irlandez fierbea, faţă de noutatea şi de savoarea sportivă a încercării. Dădea lovituri de pumn în aer.

— Pe cuvîntul meu — exclamă el agitat şi cu faţa rumenită — o să încercăm lovitura. Dacă tot ni-i punem în cap, barem să nu fie degeaba! Ştii că am vrut totdeauna ca să încerci, Shannon! Acum doresc acest lucru mai mult decît oricînd. N-o să scăpăm nici un cuvînt. O să dăm buzna peste ei şi o să cîştigăm!

A fost o clipă de neuitat. Înlăturarea chinuitoarei mele dezamăgiri, redeschiderea splendidelor perspective de viitor, conştiinţa că Reid crede în mine — toate acestea îmi trezeau în inimă un sentiment de negrăită bucurie. Bunicul îi întinse mîna lui Iason; de fapt, ne strînserăm cu toţii de mînă, plini de însufleţire. Ah, era, în adevăr, un moment minunat! Reid însă îi puse capăt cu înţelepciune.

— Să nu fim caraghioşi — zise el, trăgîndu-şi un scaun lîngă noi. Treaba asta o să fie a naibii de grea pentru tine, Shannon. Nu ai decît cincisprezece ani şi ai să te măsori cu băieţi care sînt cu doi sau chiar trei ani mai mari decît tine. Pe lîngă asta, eşti plin de cusururi. Ştii chiar tu că eşti cam repezit, că te pripeşti să tragi concluzii fără deducţii juste. Toate astea trebuie să le îndrepţi.

Mă uitam la el cu gura căscată şi cu ochi ce sticleau, neîndrăznind să scot o vorbă, dar exprimînd totul prin tăcerea mea.

— Cunosc bine situaţia — continuă Reid pe un ton atît de confidenţial, încît mă cutremurai de emoţie. Anul acesta, după cum văd eu, lucrurile stau aşa: un număr

mai mic de înscrişi decît în alţi ani, dar un nivel ridicat, foarte ridicat. Mi-e teamă, mai ales, de trei băieţi... Numără pe degete : Blair, de la colegiul Larchfield, Allardyce, de la liceul din Ardfillan, şi un tînăr cu numele de McEvan, pregătit în particular. Pe Blair îl ştii, e un băiat de mîna întîi, tare la toate materiile. Allardyce are optsprezece ani şi a mai concurat, ceea ce-i dă un enorm avantaj. Dar primejdia, adevărata primejdie vine de la McEvan. Iason făcu o pauză impresionantă. Vai, cît îl uram pe acest necunoscut McEvan ! E tînăr, cam de vîrsta ta, şi e fiul profesorului de limbi clasice de la Undershaws. Tată-său îl pregăteşte anume de ani de zile. Mi se spune că la doisprezece ani vorbea curent greaca veche. Cunoaşte acum şase limbi. E tipul copilului minune : tot numai frunte largă şi ochelari mari. De fapt, cei ce-l cunosc cred că premiul Marshall e ca şi în buzunarul lui.

Uşoara amărăciune ce se simţea în tonul lui Reid, nuanţa de ironie din cuvintele sale nu puteau ascunde faptul că se temea serios de acest groaznic băiat, care, la micul dejun, cerea probabil în limba sanscrită părintelui său să-i dea pîinea prăjită. Nu puteam face mai mult decît să scrîşnesc din dinţi în tăcere.

— Vezi, aşadar, tinere Shannon — conchise Iason pe un ton mai blînd — că trebuie să muncim din greu. N-ai grijă, n-o să te omor ; în orice caz, nu cu totul. Vei avea o oră liberă pe zi, ca să faci mişcare. Ai să cauţi să renunţi la ea cînd ai să ajungi în faza de adevărată isterie ; eu însă am să insist. O să-ţi poţi aerisi creierul, ajuta-te-ar Dumnezeu, umblînd pe cîmp, sau plimbîndu-te cu bicicleta mea, dar bagă de seamă, să nu-mi spargi cauciucurile ! Am să-ţi dau o grămadă de cărţi. Ţine-le în odaia ta. Şi ai face bine să înveţi tot acolo. Un perete gol în faţa ochilor e cel mai bun mijloc de a te concentra. Îţi voi întocmi programul. Am în sertarul meu de la şcoală toate listele de întrebări din ultimii ani. O să le recapitulăm pe toate. Începem lucrul mîine... Cred că asta e tot. Ai vreo observaţie ?

Mă uitam la el cu ochi aprinşi de patimă, vibrînd din tot corpul de intensitatea sentimentelor mele. Cum să-i mulţumesc ? Cum să-i spun că aveam să lucrez, să lupt şi să mor pentru el ?

— Da, domnule profesor — bolborosii eu — vă promit...

Degeaba, nu putui spune mai mult ; dar sînt sigur că înțelegea. Se ridică cu vioiciune și începu să aleagă cărți pentru mine de pe rafturile lui.

Bunicul mă ajută să le duc acasă. Pluteam între cer și pămînt, călcînd ca pe nori.

capitolul VIII

La începutul lui iunie se produse un eveniment, banal în sine, dar atît de prielnic scopurilor mele, încît văzui în el o intervenție a providenței în favoarea mea, un răspuns direct la cererile mele cu care bombardam tronul ceresc.

Întorcîndu-mă de la distribuția mea matinală de franzele, cîteva zile după marea hotărîre luată de noi în camera domnului Reid, îl găsii acasă pe Adam, care venea totdeauna la noi în primele ore ale dimineții. Proaspăt ras și cu o ținută îngrijită, ședea la masă, stînd de vorbă cu Tata și cu Mama. Coborîse tocmai din vagonul de dormit de clasa întîi al expresului de noapte care venea de la Londra — căci de cîte ori i se plăteau cheltuielile de deplasare, călătorea în cele mai luxoase condiții. Cu toate că legăturile de afaceri ce le avea la Winton îi impuneau aceste reveniri periodice în nordul țării, Adam lucra acum la Londra : fusese numit reprezentant pentru sud al Companiei de asigurări „Caledonia". Această schimbare nu-i adusese nici un spor de salariu, dar Adam susținea că ea însemna un omagiu adus perspicacității sale în afaceri și un pas spre lucruri mari. Locuia pe atunci într-o pensiune, în cartierul Hanger Hill, din Ealing [1].

Pe cînd începui să-mi mănînc porridge-ul cu lapte bătut, care reprezenta micul meu dejun, Adam își reluă firul povestirii, pe care o întrerupsese ca să-mi spună bună ziua cu obișnuita lui cordialitate.

[1] Suburbie din vestul Londrei. (n.t.)

— Da, Mamă, cred că te-ar interesa să vezi casa.
— Ce casă, dragul meu? întrebă Mama.
Adam zîmbi:
— Ei, casa pe care am cumpărat-o de curînd.
— Ai cumpărat o casă? întrebă Tata, cu interesul viu şi aproape profesional, izvorît din calitatea sa de membru al Societăţii de construcţii din Levenford, la care erau depuse, de fapt, toate economiile sale, stoarse cu preţul atîtor jertfe. Unde?
— Pe Bayswater Road — spuse Adam degajat. O poziţie excelentă, cu vedere asupra parcului. Şi casa e de mîna întîi: cu stucatură vopsită în crem, şapte etaje, casa scării în lemn de mahon şi un portic de marmură. E un imobil cu aspect foarte demn, proprietate deplină, cu drept de liberă dispoziţie. Dar am impresia că nu vă interesează să auziţi despre el.
— Ba da, dragul meu — gîfîi Mama. E cea mai senzaţională veste.
Adam rîse, întinzîndu-i ceaşca de ceai, ca să i-o umple din nou.
— Ce să vă spun? Îmi pusesem ochii de cîtăva vreme pe imobilul ăsta, trecînd zilnic prin faţa lui în drum spre birou. Anunţul „de vînzare“ stătea afişat acolo de şase luni, cînd într-o dimineaţă văzui o înştiinţare lipită de-a curmezişul lui: „Licitaţia săptămîna viitoare“. Ha! îmi zisei eu. Poate fi interesant! Eram în căutarea unei investiţii imobiliare încă de cînd sosisem în sud. M-am înfiinţat deci în lunea următoare la sala de licitaţii. Semăna cu toate locurile de acest gen: lambriuri frumoase pe pereţi şi o mulţime de domni cu jobene pe cap. Telalul purta şi el joben. Adam aruncă o privire înveselită la ochiurile cu slănină din farfuria lui şi urmă: După ce anunţă că imobilul costase şase mii de lire, ceea ce, în treacăt fie zis, e adevărat, telalul, cu ochii la mine, începu strigările la trei mii de lire. Suma se ridică şi iar se ridică, toate jobenurile supralicitîndu-se unul pe altul, pînă cînd ajunse la cinci mii cinci sute, unde se opri multă, multă vreme, casa fiind adjudecată în cele din urmă celui mai lucios din toate jobenele. Şedeam liniştit, păstrînd tot timpul tăcere; era amuzant cum încercaseră să scoată o ofertă mai mare de la mine. Îmi luasem toate informaţiile, înţelegi? Ştiam că banca avea o ipotecă de

două mii de lire şi amenința să treacă imobilul în proprietatea ei, fără drept de răscumpărare. A doua zi, primii o scrisoare de la jobenul lucios, care se oferea să sacrifice proprietatea în schimbul sumei de patru mii de lire. Aruncai scrisoarea în coşul de hîrtii. Atunci...

Ne lămuri pas cu pas căile ocolite pe care ajunsese, abia cu o săptămînă în urmă, proprietar deplin al acestei splendide case, în schimbul unei plăţi în numerar de o mie nouă sute de lire.

— Vai de mine! făcu Mama cu un uşor sughiţ. Era fermecată, dar şi speriată, căci, deşi afacerea fusese excelentă, suma investită era, pentru dînsa, colosală, înspăimîntătoare. De altfel, ea reprezenta, în adevăr, aproape întreg capitalul economisit de Adam în cursul ultimilor zece ani. I-ai păcălit, fără doar şi poate... şi încă pe nişte londonezi! Ce-ai să faci acum cu casa, dragul meu? Vrei să locuieşti în ea?

— Nu, mamă — răspunse Adam, primind cu amabil interes această naivă sugestie, de care ar fi rîs şi copiii. Aşa cum e acum, casa e un elefant alb pentru mine, mai mult, mă-ncurcă. Ideea mea e s-o transform. Pot face opt apartamente separate, cu chirii de la şaptezeci la o sută cincizeci de lire. Contez pe un venit net de şase sute de lire, după plata impozitelor şi a lefii portarului. Cu alte cuvinte, douăzeci la sută, ceea ce nu e rău pentru prima mea speculaţie serioasă în afară de propria mea ocupaţie.

Tata îl ascultase cu o atenţie încordată. Îşi umezi buzele.

— Douăzeci la sută! Iar Societatea de construcţii îmi plăteşte trei!

Adam zîmbi nepăsător.

— Investiţiile particulare aduc cîştiguri mai mari. De altfel, transformarea clădirii va cere bani şi ea. Probabil, alte nouă sute de lire. E plicticos că trebuie să găsesc această sumă. Nu ţin de loc să bag pe oricine într-o afacere atît de bună.

O uşoară roşeaţă se ivise pe fruntea Tatii. Respectul său pentru Adam fusese totdeauna amestecat cu o vagă neîncredere — neîncrederea unui om prudent faţă de neînţelesele operaţii financiare. Acum însă era vorba de o casă, mahon masiv şi marmură, care aducea un venit princiar. Spuse cu un efort:

— Am crezut totdeauna în cărămizi și mortar. Îmi pare rău că nu pot s-o văd și eu împreună cu tine, Adam !

— Nu înțeleg de ce n-ai putea... Sînt lucruri mai grele decît ăsta. Adam se opri, reflectînd. De ce n-ați veni, dumneata și cu mama, să petreceți la vară două săptămîni la mine ? Puteți sta și o lună dacă e nevoie, unind afacerile cu agrementul. Pot să vă cazez la Ealing. Trebuie și voi să vă acordați o vacanță !

— O, Adam ! exclamă Mama, încleștîndu-și mîinile față de această neașteptată invitație.

Urmă o lungă discuție : Tata, în extrema lui prudență, nu lua niciodată vreo hotărîre în chip ușuratic. Înainte însă ca Adam să plece, lucrurile se aranjaseră. Înțelesei, cu un fior de bucurie, că vor pleca, lăsîndu-mă liber de orice supraveghere și restricție, în timpul stadiului final al pregătirii mele și în timpul examenului pentru bursă. Nimic nu putea fi mai binevenit.

Vremea trecea repede, și într-o zi, pe cînd lucram în camera mea, auzii sunete stranii în casă. Fui nevoit să reflectez cîteva minute ca să-mi dau seama că era Mama care cînta — încet și nemuzical, dar totuși cînta. Hainele bune ale Tatii atîrnau, gata călcate, cele două geamantane moi de piele fură frecate pînă luciră. Mama izbutise să-și cumpere de la domnișoara Dobbie — micul magazin de mode care vindea solduri — o bucată de voal cafeniu închis și, cusînd de zor, își aranjase singură o rochie de vară. Dar cel mai mult se munci cu blana — un guler îngust pe care-l avea de cel puțin un sfert de veac și pe care-l scotea la iveală cu mîndrie în fiecare primăvară din hibernarea lui camforată. Blana Mamei ! Nu s-a știut niciodată ce animal murise ca să-i dea ființă, cu toate că în mintea mea aveam totdeauna viziunea nemărturisită a vreunei pisici nenorocite, strivită de căderea unei enorme greutăți, ca aceea ce-l nimicise pe bietul Samuel Leckie. Mama o căptuși din nou cu o fîșie de voal rămasă de la rochie și îi schimbă puțin forma, ca s-o facă mai modernă. O vedeam în grădina din spatele casei, aerisind blana pe frînghia de rufe, scuturînd-o, suflînd în ea ca să-i ridice părul sărăcăcios... Nu avusese vacanță de cinci ani.

De cîte ori Mama era în primejdie de „a se avînta prea sus", Tata o readucea pe pămînt, cu acest avertisment :

— Gîndeşte-te la costul drumului.

Simţea că dacă nu i-ar înfrîna entuziasmul actual, cheltuielile şi excesele distrugătoare în care putea să-l tîrască nu s-ar isprăvi. Gîndul de a mînca la restaurant, de a fi silit să petreacă noaptea la un hotel, prin cine ştie ce întîmplare nenorocită, devenise obsesia lui. Îşi plănuia cheltuielile cu îndoită grijă. Aveau să ia într-o cutie de carton destulă mîncare ca să le ajungă pe drum, iar călătoria pînă la Londra aveau s-o facă stînd aşezaţi toată noaptea într-un compartiment de clasa a treia. Tata îşi pusese în buzunarul hainei un carneţel purtînd menţiunea : „Cheltuielile vizitei la Adam". Nutrea, cred, speranţa iluzorie că Adam i le va rambursa. Pe primul rînd scrisese : „Două bilete de tren... 7½ lire". Din cînd în cînd, îşi arunca privirea asupra acestei însemnări, cu aerul sumbru al unui om care a făcut o cheltuială ruinătoare. Mai tîrziu, am aflat de la Murdoch că, prin demersuri linguşitoare, Tata reuşise să obţină „bilete de favoare", care se dădeau cu totul gratuit unor anumiţi funcţionari.

În ajunul plecării lor, Mama veni în camera mea şi se aşeză pe pat, uitîndu-se la mine în tăcere.

— Eşti foarte ocupat de cîtăva vreme, dragul meu băiat — îmi spuse ea cu un zîmbet uşor, care deveni mai pronunţat cînd adăugă : Şi fără îndoială că ai să fii şi mai ocupat în timpul şederii noastre la Londra.

Oare Mama ştia ? Îi şoptise bunicul vreun cuvînt ? Îmi plecai capul cînd urmă :

— Ghetele tale sînt în stare proastă. Nu mai pot fi pingelite. Dacă se rup cu totul înainte... ei, înainte de întoarcerea noastră, poţi să iei perechea aceea solidă de ghete galbene rămasă de la Kate în dulapul de sub scară.

— Da, Mamă — răspunsei eu, căutînd să-mi ascund decepţia pe care mi-o pricinuia faptul că se gîndise la aceste ghete lungi şi înguste, folosite odinioară de Kate la hochei. Le ştiam înalte pînă la jumătatea pulpei, galbene ca şofranul şi atît de categoric femeieşti, încît, gîndindu-mă la ele, mi se făcu pielea găinii.

— Şi-au păstrat bine forma — murmură Mama, căutînd să mă convingă. M-am uitat deunăzi la ele.

— Cred că o să mă descurc, Mamă — zisei eu.

Urmă un moment de tăcere.

— Te descurci totdeauna, Robie, nu-i așa? spuse Mama, zîmbindu-mi cu blîndețe. Se ridică și-și trecu mîna peste părul meu. Mă privi îndelung cînd ieși din odaie, șoptindu-mi : Îți doresc noroc... băiatul meu.

capitolul IX

Îndată după plecarea Tatii și a Mamei, bunicul îmi mută masa și toate cărțile în salon, care nu era folosit niciodată, fiind păstrat numai ca un semn de distincție. Ce bine îmi amintesc această încăpere inviolabilă! Avea un cămin rotund de marmură, cu o grilă înflorită și înnegrită cu grafit, iar deasupra ei, o oglindă mare cu rama aurită. Lîngă un perete era un scrin înalt, acoperit cu șervețele de dantelă, pe care erau așezate un evantai japonez, trei ghiocuri lucioase și un *presse-papier* de sticlă cu inscripția „Amintire din Ardfillan". Pe masa rotundă din mijloc, acoperită cu o cuvertură de mătase roșie cu desene, se afla un exemplar cu închizători aurite al „Călătoriei Pelerinului" [1], așezat sub un unghi artistic, lîngă un vas cu fire uscate de alfa. În apropiere se afla pianina, cu un scaun turnant. Pe ea stătea, într-un cadru de pluș verde, o fotografie a Mamei și a Tatii, în găteala lor de nuntă. De perete atîrna un singur tablou, o pictură în ulei, intitulată „Monarhul trecătorii".

Nișa largă din fața ferestrei forma un splendid colț de studii pentru mine. Stăteam acolo singur sau împreună cu Reid, care putea acum să vină și să plece nestingherit. În casă domnea liniștea, pe care o mai sporea precauția exagerată a mișcărilor bunicului. Mama aranjase ca doamna Bosomley să vină din cînd în cînd ca să ne ajute în casă, dar, spre marea mea surpriză, bunicul dădu dovadă de remarcabile aptitudini menajere. În perioadele din viața sa în care fusese nevoit să se descurce singur, el se inițiase în tainele preparării unor anumite feluri de mîncare și, îndeosebi, a supelor. Nu săvîrși nici o excentricitate, nici o abatere. Părea încîntat de faptul

---

[1] Celebră alegorie clasică engleză de John Bunyan (1628—1688). (n.t.)

că se putea mişca liber în casă, de posibilitatea pe care o avea de a trebălui în voie, fără teama de-a fi sîcîit sau stînjenit. E uşor de înţeles că restricţii severe ne fuseseră impuse. Cea mai mare parte a farfuriilor şi tacîmurilor fusese încuiată, tot astfel ca şi vesela bună din bucătărie, căci Mama se temea că bunicul ar putea să „ardă" vasele. Ne lăsase, cu privire la mesele noastre, instrucţiuni scrise amănunţite, bazate pe mici cantităţi de provizii, ce ni se livrau în fiecare luni de la prăvălie. Un tain modest ne fusese lăsat în bani. Totuşi, bunicul găsi mijlocul de a ocoli aceste greutăţi. Luă obiceiul de a face scurte vizite la pepinieră şi, cu toate că ar fi greu de afirmat că atitudinea lui Murdoch faţă de bunicul era prietenoasă, aveam adesea la masă cîte o conopidă frumoasă, care nu figura pe lista de bucate a Mamei, sau o strachină mare de cartofi făinoşi, pe care bunicul ştia să-i fiarbă perfect şi care-mi plăceau cu deosebire. De cîteva ori porni, la asfinţit, cu un aer visător, înspre ferma lui Snoddie, iar a doua zi ne trezirăm la masă cu un pui fript, care nu putea să fi picat decît din cer.

Bunicul purta un adînc respect studiilor mele, cu toate că încerca să-l ascundă. Avea o părere înaltă despre învăţătură şi despre cărţi — ceea ce era destul de ciudat, căci el însuşi nu poseda decît trei volume. Nu trebuie să omit a menţiona în treacăt pe aceşti prieteni credincioşi ai săi. Primul era volumul de „Poeme" al lui Robert Burns, din care le ştia pe cele mai multe pe dinafară ; al doilea, o carte făcută ferfeniţă, „Aventurile lui Hagi Baba", pe care bunicul o răsfoia adesea rîzînd pe înfundate ; al treilea, un volum cu scoarţe roşii, rupte, pe frontispiciul căruia se vedea un vagabond soios, care scria : „Domnilor, acum zece ani am folosit săpunul dumneavoastră, de atunci n-am mai folosit nici un alt săpun". Era „Enciclopedia de un şiling a lui Pears" [1]. Îl văd şi acum pe bunicul întinzîndu-şi mîna după acest minunat compendiu şi spunînd : „Să vedem ce are de zis Pears despre acest lucru". Asta fusese în prima perioadă a traiului meu în preajma lui.

Acum, fireşte, faza atotştiinţei lui trecuse ; dar tot îşi mai dădea aerul de a mă pilota cu superioritate pe tărîmuri necunoscute şi era încîntat cînd îi ceream să

[1] Cunoscută fabrică de săpun din Anglia. (n.t.)

mă pună să-i repet ecuațiile mele sau versurile latinești. La sfîrșitul primei săptămîni, puse capăt sarcinii mele de a distribui pîinea dis-de-dimineață, căci munca aceasta, care-mi răpea din orele cele mai bune ale zilei, cînd aveam capul limpede, mă stingherea serios. Ne angajasem acum pe deplin; nimic nu ne mai putea justifica acțiunile decît succesul. Intram în salon și mă așezam în fața cărților mele de cum se crăpa de ziuă, impunîndu-mi fără răgaz chinurile învățăturii. Reid mă scutise cu totul de a merge la școală. Lucram de dimineața pînă seara complet izolat în camera din față, aplecîndu-mi capul cu pătimașă sîrguință asupra cărților. Nu mai aveam decît puțină vreme. Rivalii mei munceau de zor, mult mai intens decît mine. Exista un singur premiu. Cum puteam să sper a-l cîștiga dacă îmi ridicam ochii de pe carte, fie chiar și o clipă?

În fiecare seară la ora șase, Reid sosea. Cu un scurt salut și o privire scrutătoare spre a-și da seama cum rezist sforțării, își trăgea un scaun lîngă mine. Mă medita pînă la ora zece, cînd bunicul ne aducea cești cu cacao, care uneori se răceau, uitate, printre hîrtiile din jurul nostru. Judecata sănătoasă a lui Iason, trupul lui viguros, mirosind a tutun, a cretă și a nădușeală, obișnuitul gest afectat cu care-și arunca înapoi părul său blond, care părea totdeauna proaspăt spălat, căldura umană a suflării lui grele, care, amestecată cu mirosul propriei lui persoane, apărea ca emanația unei neistovite vitalități, toate acestea îmi insuflau puteri noi.

Cînd, în cele din urmă, Reid pleca — îndemnîndu-mă să mă culc, dar știind bine că nu aveam s-o fac — mă trăgeam mai aproape de masă, luptînd împotriva oboselii și a teribilei mele nevoi de somn. Mă duceam, poate, un moment în odaia de baie, ca să-mi bag capul în apa care, venind din rezervorul de sub acoperiș, era călduță în timpul verii. Mă întorceam buimăcit înapoi, împins însă de o forță lăuntrică să continuu, storcînd din mine ultimul efort. Spre a rămîne treaz, mă înțepam cu o peniță în picior sau îmi ciocăneam cu încheieturile mîinilor fruntea amorțită, ca pentru a o implora să înțeleagă. Clipele se scurgeau tăcute în noaptea liniștită, eu însă rămîneam nemișcat sub lampa de gaz, fără haină, cu mînecile cămășii suflecate din cauza căldurii, cu coatele goale pe masă, strîngîndu-mi între palme capul amețit.

Suna ora două. Mă ridicam şi treceam împleticindu-mă în camera mea. De obicei adormeam adînc de cum mă trînteam pe pat. Uneori însă mă chinuiau în somn coşmaruri despre întrebări la care nu puteam răspunde sau despre lipsa mea de pregătire pentru examen. Mai erau alte nopţi, şi mai rele, cînd, deşi eram mort de oboseală, creierul meu refuza să se odihnească, continuînd să funcţioneze cu o luciditate nefirească, rezolvînd grele ecuaţii de gradul al doilea, complicate probleme de trigonometrie superioară, care în mod normal cer pagini întregi de calcule — toate nimicuri, simple jocuri de copil pentru bietul meu creier, care se repezea ca un bolid peste cîmpiile ştiinţei, în timp ce trupul meu zăcea neputincios, ca într-o catalepsie, aşteptînd să se ivească dedesubtul storurilor prima geană de lumină, care avea să mă arunce din nou în braţele ambiţiei mele tiranice.

Singurul răgaz îl aveam după-amiază, pe la ora cinci, cînd bunicul mă silea să ies din casă pentru o scurtă recreaţie. În serile cînd Gavin se întorcea de la Larchfield, foloseam acest ceas ca să mă întîlnesc cu el la halta Dalreoch, care era mai potrivită decît gara principală din Levenford. Cînd cobora acolo din tren şi traversa staţia de mărfuri, îl aşteptam la marea poartă albă, gata de a porni împreună cu el. Comparam atunci cu descurajare însemnările noastre despre progresele pe care le făcuserăm.

În alte zile, mă duceam în curtea liceului, unde era un zid înalt, cu o prelungire laterală, potrivit pentru jocul de minge la zid [1]. Jucam cu domnul Reid, care era tare la acest sport şi luase parte, după cum îmi spunea, la campionatul marilor şcoli secundare ţinut la Queens Club. Jocul nostru nu prea era corect, căci terenul nu era reglementar, dar ne dădea prilej să ne dezmorţim mădularele. Mă simţeam totdeauna înviorat după aceea.

Apoi, în după-amiezile în care aveam noroc, o vedeam pe Alison. De obicei o întîlneam la capătul căii Drumbuck Road, întorcîndu-se de la lecţia ei de canto. Era cu capul gol şi avea sub braţ o servietă de lac, pentru note. Purta o rochie subţire de vară, care, în briza uşoară, se mula pe trupul ei. Nu ne uitam unul la altul şi vorbeam numai de lucrurile cele mai obişnuite. Îmi povestea ce se în-

---

[1] Joc sportiv, practicat în unele şcoli engleze. (n.t.)

tîmplă la şcoală, ce spusese în ziua aceea domnul Reid, pentru care avea o mare admiraţie. Dar din timp în timp, în ciuda liniştii ei, ochii îi deveneau mai mari şi mai duioşi, iar roşeaţa buzelor ei se aprindea. Cînd drumurile noastre se despărţeau, la colţul străzii unde locuia, mă întorceam în goană acasă, oprindu-mă numai ca să ridic o piatră şi s-o azvîrl cu putere. Cu obrajii îmbujoraţi, mă precipitam asupra cărţilor mele... Totul mergea bine pentru mine. Iar bunicul, care-mi aducea acum o ceaşcă de ceai, îmi apărea ca cel mai bun, cel mai minunat bătrîn care se născuse vreodată.

Nu, nu, mă înşel grozav! El fu monstrul care, o săptămînă mai tîrziu, mă prăbuşi în prăpastie.

capitolul X

Era o după-amiază foarte fierbinte şi calmă, care prevestea furtună. Nu-mi mai rămîneau decît patru zile pînă la examen şi eram cu nervii surescitaţi. Mă dusesem să-mi cufund capul în apă ; atunci, pe cînd mă ştergeam pe obraz, auzii ecoul rîsetelor bunicului. Ieşii din odaia de baie pe palier şi-l strigai ; nu primii însă nici un răspuns. Să fi fost o halucinaţie ? Cu toată oboseala, nu ajunsesem desigur în halul de a auzi lucruri inexistente. Urcai încet scara, pînă la uşa deschisă a camerei Mamei, de unde păruse să vină zgomotul, deşi înnăbuşit. Intrai în cameră. Era goală, dar auzii îndată vocea doamnei Bosomley, urmată din nou de rîsul bunicului.

Tresării, dîndu-mi însă seama apoi că, în această după-amiază liniştită, sunetele pătrundeau prin peretele despărţitor ; veneau din casa vecină. Bineînţeles !... Îmi amintii că imediat după dejun îl văzusem pe bunicul pieptănîndu-şi barba.

Eram pe punctul de a pleca, cînd alt zgomot mă ţintui pe loc. Ţinîndu-mi cu groază respiraţia, mă uitam cu ochi mari la peretele gol, zugrăvit cu trandafiri urcători, ştiind că încăperea din partea cealaltă era dormitorul doamnei Bosomley. Bunicul şi cu doamna Bosomley se aflau acolo, împreună.

Înlemnit de spaima ce creştea în mine, ascultam fără voie. O, Doamne, nu e cu putinţă !... Încercam să scap de acel gînd. Dar nu încăpea nici o îndoială, nici una.

Mă smulsei brusc de acolo, fugind din cameră drept în stradă. Înaintam orbeşte, tremurînd din tot corpul. La ce foloseau eforturile şi luptele, la ce folosea totul ? Poţi să greşeşti, în ciuda unei iubiri frumoase şi pure. Dar atunci cedezi răului numai cînd ai ajuns la ultima limită, la ultima suflare — cu un strigăt de groază. Dar să-ţi pieptenii barba în faţa oglinzii, să pleci fluierînd şi anticipînd cu un aer vesel plăcerile ce te aşteaptă — o, Doamne, trădarea asta, din partea unui om pe care-l iubisem şi în care mă încrezusem, mă dădea gata.

Căutînd numai să scap de imaginile ce mă torturau, umblam fără nici o ţintă. Apucasem însă instinctiv drumul spre deal şi, cînd trecui prin faţa pepinierei, un strigăt mă trezi din gîndurile care mă zbuciumau. Murdoch tundea gardul viu de la intrarea grădinii. Mă oprii şovăind, apoi mă îndreptai spre el.

— Ce-i cu tine ?

Încetase să tundă arbuştii şi mă măsura din ochi, ştergîndu-şi fruntea cu dosul palmei lui mari şi înnegrite de soare.

— Te-ai înscris poate în clubul de cros ?

Nu răspunsei acestei glume proaste şi, de fapt, nici nu eram în stare să vorbesc.

— Ai vreun necaz cu învăţătura ?

Clătinai nenorocit din cap, negăsindu-mi încă cuvintele. Murdoch se uita la mine şi mai intrigat, căutînd să ghicească.

— Ştiu despre ce e vorba — spuse el, în cele din urmă. Bătrînul nostru s-a apucat iarăşi să chefuiască. Îmi citi pe faţă că se înşelase. Nu ? Atunci a făcut vreo altă năzbîtie ?

— Năzbîtie ? Înfuriat de acest cuvînt indulgent, fui cuprins de un nou spasm. N-ai spune „năzbîtie“ dacă ai şti. O, Murdoch ! Eram gata să plîng. Dacă un om nu e în stare nici măcar să încerce a trăi cuviincios... şi încă la vîrsta lui...

— Ah ! exclamă Murdoch, care, în sfîrşit, se lămurise şi se bucura pe tăcute de capacitatea sa de deducţie. Rîgîi, scoase din buzunar o bucată de rădăcină de lemn

dulce și, mușcînd un capăt din ea, se apucă să-l mestece cu vădită mulțumire.

Îmi întorsei obrazul palid, uitîndu-mă fix la o căruță ce trecea pe drum. Din nu știu ce pricină, căruța aceasta solitară, care se tîra prin peisajul văratic, mă făcea să simt că monotonia vieții e nesfîrșită, că tot ce mă încerca acum nu era decît repetarea unui lucru ce mi se întîmplase cu sute de ani înainte.

— Ascultă, băiete — spuse Murdoch după o pauză — ar fi timpul să te mai coci. Ești deștept, în vreme ce eu nu m-am priceput niciodată la nimic decît la grădinărie. Totuși, la vîrsta ta nu eram atît de naiv. Bunicul a fost totdeauna așa, un mare crai, toată viața lui. Chiar și pe vremea cînd nevastă-sa, care-l iubea foarte mult, mai trăia.

Tăceam, cuprins de deznădejde.

— Așa-i felul lui — urmă Murdoch. Nici acum, cînd a ajuns la o vîrstă respectabilă, nu se poate stăpîni. Nu cred că trebuie să te pierzi cu firea pentru asta.

— E îngrozitor — zisei cu glas stins.

— Ce vrei, n-avem ce-i face. Murdoch, care se silea vizibil să nu rîdă de mine, mă bătu prietenește pe umăr. Nu s-a sfîrșit lumea. Ai să te deprinzi cu toate astea cînd ai să fii ceva mai mare. Vino cu mine să-ți arăt noua mea garoafă. Înmugurește admirabil.

Își puse foarfeca sub braț și-mi deschise poarta. După o clipă de șovăială, intrai și-l însoții mohorît pînă la noua seră ; îmi arătă acolo șase ghivece de lăstari de un verde lăptos, care începeau să dea muguri, explicîndu-mi mîndru metoda pe care o întrebuințase spre a obține acest hibrid. Era ceva oarecum mîngîietor în mișcările măsurate ale mîinilor lui mari și pricepute, care aranjau ghivecele cu pămînt, tăiau îndemînatic cu cuțitul de altoit cîte un lăstar rătăcit și legau delicat cu rafie tulpinile.

— Dacă garoafa mea reușește, îi voi da numele de Murdoch Leckie ! E ceva asta, ce zici ? Merită mai mult să te gîndești la lucrul ăsta, decît... Mă făcu să înțeleg ce gîndea bătîndu-mă din nou afectuos pe spate.

Eram mai calm cînd mă despărții de Murdoch, dar indignarea mea — tot atît de ridicolă ca și vocea răgușită, care era un alt simptom al vîrstei mele — nu mă lăsa să mă întorc îndată la cărțile mele.

Mă simţeam mistuit de para unei adînci şi drepte indignări împotriva bunicului, pîngăritorul singurii virtuţi cu adevărat însemnate. Mă gîndeam la Alison, în rochia ei albă, Alison, pe care iubirea mea, această primă iubire a pubertăţii, o ridicase la înălţimi sublime şi îngereşti. Obrazul îmi ardea de ruşine. Cum avea ea să se uite la un băiat al cărui bunic se purta ca al meu ? Inima mi se umplu de mînie şi hotărîi să mă răfuiesc cu bunicul, să isprăvesc cu el o dată pentru totdeauna.

Cînd ajunsei acasă, el fu acela care mă întîmpină în antreu, părînd foarte bucuros să mă vadă. Din spatele lui adia o delicioasă aromă de mîncare.

— Sînt mulţumit că te-ai hotărît să faci o plimbare. Cu atît mai bine ai să lucrezi acum.

Îi aruncai o privire rece şi plină de dispreţ.

— Ce-ai făcut azi după-masă ?

Zîmbi foarte degajat, răspunzîndu-mi cu dezinvoltură :

— Ce fac de obicei. O partidă de bile la cimitir.

A ! Era şi mincinos pe deasupra ! Mincinos şi desfrînat ! Dar înainte de a-l putea pune în faţa faptelor, el ieşi din antreu.

— Vino în bucătărie — îmi strigă el, frecîndu-şi mîinile plin de calm, de bunătate şi de pace sufletească. Am o supă de legume cum n-ai mai mîncat.

Intrai în bucătărie şi, în timp ce el se afla în încăperea din fund, mă aşezai la masă. În ciuda supărării, eram extrem de flămînd.

După o clipă, se întoarse şi-mi servi o strachină plină cu supă fierbinte. Ca să mă distreze şi să pună în valoare realizările sale culinare, îşi pusese un şorţ al Mamei şi îşi înfăşurase în jurul buclelor sale depravate şi venerabile un şervet de masă, ca un fel de bonetă de bucătar. Aşadar, acest monstru, care ruinase totul, deşi nu chiar pe deplin, era şi un clovn, un lamentabil bufon.

Îmi băgai lingura în supa groasă, plină de mazăre, de morcovi tăiaţi mărunt şi de bucăţi de carne de pui. O ridicai la gură, în timp ce el mă observa cu o expresie de drăgăstoasă aşteptare.

— Îţi place ? întrebă el.

Era delicioasă. O înghiţii pînă la ultima picătură. Îmi ridicai apoi ochii spre acest bătrîn absurd şi mîrşav, care-şi atrăsese scîrba şi dispreţul meu, care trădase

sfintele idealuri ale tinereții și de care trebuia să mă feresc ca de o cauză și un prilej de păcat. Clipa demascării sosise.

— Poți să-mi mai dai o farfurie, bunicule? întrebai eu umil.

capitolul XI

Examenul căzu într-o dimineață ploioasă. În ajunul lui, joi, după-amiază, Iason îmi luase toate cărțile, ascunzîndu-le.

— Numai elevii de mîna a doua tocesc pînă în ultimul moment — zise el. Îi vezi cu nasul în notițe pînă cînd intră în sală. Și nu reușesc niciodată.

Ceea ce învățasem devenise trup din trupul meu. Nu mai aveam nimic de asimilat. Acum, mintea mi-era confuză. Dar cunoștințele zăceau în mine, în măduva oaselor mele. Hotărît să lupt cu desperare, eram palid, dar foarte calm. Îmi pusei cel mai bun rînd de haine, lepădat de Murdoch : un costum albastru-închis, destul de bun încă, deși coatele și fundul pantalonilor prinseseră luciu. Îmi curățai și pregătii, cu mișcări măsurate, ghetele care o îngrijoraseră pe Mama și despre care va trebui să vorbesc mai tîrziu. Bunicul, umblînd încoace și încolo, îmi culesese o floare pentru butonieră, ca să-mi dea curaj. O, faimoasele flori de butonieră ale bunicului! Îmi aduc bine aminte : era un boboc de trandafir roz, care mai avea pe el picături de ploaie.

După ce îmi înfipse floarea la butonieră, îmi întinse cu un gest precis un mic plic pătrat.

— Cineva a lăsat asta pentru tine.

— Cine?

Ridică din umeri vrînd parcă să spună : „Sînt un om bine crescut, dragul meu. Nu-mi bag nasul în treburile tale". Firește însă că mă observă cu coada ochiului cînd deschisei agitat scrisoarea. Avea pe față o expresie de mulțumire, ca și cum m-aș fi conformat unui exemplu pe care-l aproba.

Era un bilețel de la Alison, care îmi ura succes. Inima mi se umplu de căldură... Cu fața îmbujorată, pusei scri-

soarea în buzunar, în timp ce bunicul, fluierînd și zîmbind pentru sine, îmi servea micul dejun.

Iason mă însoți la universitate în această primă zi a examenului, invocînd pretextul frivol că nu voia să mă lase să cad pradă primejdiilor unui oraș mare. Grija lui Iason pentru mine, ascunsă sub o mască de neseriozitate, nemărginita lui generozitate — căci nu trebuie să vă închipuiți că trei luni de meditații, date benevol și dezinteresat, reprezintă un fenomen natural într-un orășel scoțian — sprijinul lui, prietenia lui și, mai presus de orice, deplina lui înțelegere pentru greutățile mele — toate acestea, privite în perspectiva trecutului, nu pot decît să-ți împînzească ochii de lacrimi.

La gară, ni se alătură și Gavin. Era cam palid, ca și mine, dar stăpîn pe sine și chiar surîzător. Și el muncise din greu ; nu-l văzusem de cel puțin zece zile. Acum nu ne despărțea nici un sentiment de rivalitate ; eram tovarăși într-o formidabilă aventură. Simții în mine un val cald de camaraderie cînd ne dădurăm mîna și-i șoptii, în așa fel încît Iason să nu audă :

— Unul din noi doi, Gavin !

Știam acum că eu trebuia să fiu acela, dar dacă totuși nu aveam să fiu... o, Doamne, ce gînd înfiorător !... atunci măcar să fie Gavin.

Trenul ce avea să ne ducă spre destinul nostru intră în gară. Compartimentul era gol. Mirosea a tutun și a fum de tunel, pe jos erau presărate bețe de chibrituri arse, iar peretele despărțitor de lemn era mîzgălit cu glume grosolane ale ucenicilor mecanici care călătoreau pe această linie. Reid, care nu voia ca să ne irosim energia cu conversații, cumpărase pentru fiecare din noi cîte un număr din revista *Strand Magazine*, pe care, șezînd în colțurile compartimentului, o țineam, cu un interes simulat, în dreptul obrazului nostru. Reid ședea lipit de mine, uitîndu-se la șantierele, coșurile de fabrică și gazometrele ce se perindau, în ploaie, prin fața geamului. Îmi dădea curaj, apăsîndu-mă comunicativ cu umerii săi puternici, fără a se retrage cînd trenul îl arunca spre mine, ci căutînd, s-ar fi zis, să-mi transmită, ca un ultim dar, puterea, curajul și vigoarea lui intelectuală. Cu toate că din cînd în cînd făcea eforturi fugitive ca să-mi îndrepte atenția, în paginile revistei, spre domnul Sherlock

Holmes, personaj pe care-l admira foarte mult, era agitat, da, surescitat în cel mai înalt grad. Simțeam aceasta, deşi se controla foarte mult. Dorea să mă vadă ieşind învingător, rîvnea la acest lucru cu toate fibrele făpturii sale îndesate şi pline de vitalitate.

Clădirile străvechi ale universității, spălate acum de ploaie, se înălțau cenuşii, cu turlele lor ascuţite, pe o înălţime ce domina parcul dinspre partea de vest a oraşului. Erau impresionante pentru un băiat de cincisprezece ani, care nu le văzuse decît în vis. Vechea mea slăbiciune, blestemata mea meteahnă începu să mă chinuiască. Mă simțeam umil şi intimidat cînd coborîrăm din tramvaiul galben care ne adusese de la gara centrală pînă la poalele dealului Gilmore, iar cînd urcarăm strada liniştită pe care se înşirau, de ambele părţi, locuinţele profesorilor şi ajunserăm, pe sub vechea galerie joasă, într-un încîntător careu de clădiri, începui să mă îndoiesc de dreptul unui băiat jerpelit şi vrednic de dispreț de a pătrunde într-o atît de sacră incintă. Să nu mă dispreţuiţi însă cu totul. Cu toate că floarea de la butonieră şi bileţelul pătrat din buzunarul hainei mele ar fi trebuit să mă susţină, gheata din piciorul stîng începuse să-mi dea griji, făcîndu-mă să-mi tîrăsc piciorul în aşa hal, încît Iason mă întrebă :

— Dar ce-ai ? Te-ai lovit la picior ?

Mă înroşii.

— Poate că mi-am scrîntit genunchiul.

Ajunseserăm însă pe cîmpul de luptă. Ceilalţi candidaţi erau adunaţi în jurul uşii de intrare a fundaţiei Bute.

— Ouă stricate ! spuse Iason, aliatul nostru, ţinîndu-ne la o parte. Căuta să pună cît mai multă convingere în acest calificativ, dar nu puteam fi de acord cu el. Făceau impresia unei mulţimi strălucite de tineri plini de viaţă şi de deşteptăciune. Mi se păru că-l identific pe McEvans, un băiat mărunţel şi cu ochelari, care stătea rezemat de un stîlp, ţinîndu-şi mîinile în buzunar şi rîzînd, da, rîzînd ca şi cum nu i-ar fi păsat.

În sfîrşit auzii un fel de huruit înfundat, care putea să vină şi din inima mea : uşile de stejar se dădură în lături, iar băieţii începură să intre unul după altul. Deodată, cînd mă pusei în mişcare, îl simţii pe Iason

apucîndu-mă de braţ şi strîngîndu-l ca într-o menghină. Se apleacă, apropiindu-şi capul de al meu, încît puteam simţi suflarea lui caldă şi cu miros greu.

— Ia ceasul meu, Shannon! Nu te încrede în vechiul lor orologiu. Şi păstrează-ţi sîngele rece. Şoaptele se făcură răguşite, ochii săi bulbucaţi îi fixau pe ai mei cu teribilă intensitate. Ştiu că poţi cîştiga.

Sala fundaţiei Bute, cu vitralii ca o biserică şi cu o orgă ale cărei tuburi lucesc mat pe un balcon, e foarte întinsă. Steaguri sfîşiate de vreme atîrnă de pereţi împrejurul sălii. Altele, mai luminoase, se lasă în jos de pe grinzile tavanului, care e deosebit de înalt. În dimineaţa aceea totuşi, o privelişte familiară se oferea ochilor la un capăt al sălii: cam o sută de pupitre vopsite în galben şi numerotate erau orînduite în faţa estradei examinatorului.

Am numărul nouă, la mijlocul primului rînd. Cîteva caiete cu scoarţe galbene, un toc, un creion, cerneală şi sugative, toate sînt pregătite pentru mine. Adaug la ele ceasul lui Iason, care arată ora zece fără trei minute. În jurul meu, scîrţîitul şi fîşîitul au încetat. Examinatorul, un bărbat greoi, cu mişcări încete, purtînd o robă decolorată, a şi început să distribuie prima temă: Trigonometria. Închid ochii; cînd îi deschid, găsesc în faţa mea tema, tipărită cu litere mici şi clare. O citesc şi, tresărind de bucurie, observ că prima problemă este una pe care Iason, cu o isteţime de necrezut, o prevăzuse. Cunosc soluţia aproape pe dinafară. Strîngînd din buze, apuc tocul cu o mînă care-mi tremură puţin şi trag înspre mine primul caiet virgin. Apoi uitarea coboară asupra mea... nu mai există nimic afară de acest şuvoi neîntrerupt care iese din făptura mea, aplecată peste masă şi căzută într-un fel de transă.

Cînd mă înapoiai, tîrziu după-amiază, la Levenford, împreună cu Gavin, trenul era atît de plin, încît nu avurăm posibilitatea să ne comparăm notiţele, dar furăm de acord că tezele de algebră şi de geometrie în spaţiu fuseseră oribil de grele. Făcîndu-mi griji despre lucruri pe care poate le omisesem, mă simţeam deprimat şi epuizat. Mi-era frig şi, mai ales, picioarele mi-erau reci. Ajuns aci, e mai bine să mărturisesc nu numai că ghetele mele luau apă în chip îngrozitor, ci şi că una din ele,

cea stîngă, avea în talpă o gaură în care puteai vîrî cu ușurință trei degete. În vanitatea mea, preferasem totuși aceste rupturi cizmulițelor ascuțite ale lui Kate, care, deși solide, erau înalte pînă la jumătatea pulpei. Cu mare ingeniozitate, acoperisem rana cea mai căscată cu o talpă interioară de carton cafeniu, tăiată dintr-o cutie veche de pălării de sub patul Mamei. Totuși, ploaia și tăria pavajelor dovediseră curînd zădărnicia acestui subterfugiu. În zece minute, îmi rosesem cartonul împreună cu ciorapii și umblam pe talpa goală a piciorului. Nu e de mirare deci că, șezînd în compartimentul plin de aburi, înghesuit între muncitori cu mantale de mușama, de pe care picura ploaia, mă simțeam cam ud.

Iason aștepta trenul în gara din Levenford și puse imediat stăpînire pe mine. La locuința lui, îmi dădu o masă caldă de cotlete cu cartofi, cerîndu-mi, cu o voce ciudată — stăruitor și îngrijorat — să-i arăt problemele. Așezat la masa lui de lucru, sub lampa metalică de citit, el calculă toate răspunsurile, folosindu-se de logaritmi și de cărți cu tabele. Se ridică apoi și mi le puse în față fără a scoate un cuvînt. Comparai rezultatele lui cu ale mele, uitîndu-mă apoi în ochii lui, care mă priveau încordați.

— Da — spusei eu.

— Toate?

— Da — zisei din nou cu modestie, dar exaltat de oftatul lung pe care-l scoase.

A doua zi, sîmbătă, dădurăm probele de franceză, engleză și chimie aplicată; pentru teza finală, cea de fizică, trebuia să așteptăm pînă luni. Îmi pusei în gheată un carton mai gros și-mi mînjii talpa piciorului cu cerneală, ca măsură de precauție pentru orice eventualitate. În chip ciudat, principala mea grijă era de a nu fi descoperit, în văzul tuturor candidaților, cu această extremitate indecentă, pe jumătate goală. Cînd coborîrăm la capătul liniei de tramvai, un ropot de ploaie se abătu peste noi. Gavin își împărți cu mine impermeabilul, dar, firește, nu-și putu împărți și ghetele.

Dar ce importanță avea? Odată ajuns în sala de examen, uitai de toate aceste nimicuri, prins cum eram în vîltoarea strădaniilor mele. Nu mă gîndii la picioarele mele decît cînd mă găsii din nou în tren. Mă treceau friguri. Îmi dusei mîna la frunte, dîndu-mi deodată seama

că mă durea teribil capul. Eram singur ; Gavin rămăsese la Winton, ca să se întîlnească cu soră-sa. În timpul călătoriei îmi scosei capul pe fereastră, în curentul de aer, încercînd să-l vindec.

La gara din Levenford, faţa credincioasă şi iscoditoare a lui Iason îmi juca în faţa ochilor. Zîmbii, ca să-i arăt că nu-l făcusem cu totul de ruşine. Mă apucă iarăşi de braţ, mai curînd ca să mă protejeze, decît ca să stea pe capul meu, şi mă conduse pe scări pînă la staţia de trăsuri :

— Eşti frînt de oboseală... şi nu mă mir. Slavă Domnului, te poţi odihni mîine toată ziua.

Făcu luxul nemaipomenit de a mă duce acasă cu o trăsură, iar bunicul ne servi o cină la care, ca să zic aşa, eram oaspetele de onoare. În timpul mesei, împotriva obiceiului meu, vorbii fără reticenţe. La stăruinţele lui Iason, descrisei lucrarea de franceză şi relatai aproape cuvînt cu cuvînt compoziţia pe care o scrisesem la engleză.

— Bine... bine — mormăi Iason neîncetat, dînd într-una din mîini şi devenind din ce în ce mai agitat. A fost o idee excelentă să pui citatele acelea. Ai făcut bine... foarte bine spunînd lucrurile astea.

De emoţie, Iason făcea spume la gură. Bunicul era tot atît de mişcat : rar îl văzusem aşa de exaltat. Nu mînca nimic, sorbindu-mi cuvintele. Nu era numai îndrumătorul şi protectorul meu, ci, întinerit, îşi retrăia prin mine anii începuturilor sale ; trecea de fapt el însuşi examenul şi se vedea reuşind. Se uită la mine strălucind de mulţumire cînd Reid îmi declară :

— Nu vreau să spun lucruri pe care să le regret, Shannon. Dar cred că nu te-ai făcut tocmai de rîs. Teza de luni e la materia la care eşti cel mai tare. Dacă pînă atunci Dumnezeu nu-ţi ia minţile, ceea ce nu e cu totul exclus, căci şi eu mă simt aproape ca un nebun, sînt sigur că ai să iei cu ochii închişi cel puţin nouăzeci şi cinci din o sută de puncte. Du-te de te culcă acum şi scoate toată oboseala din tine.

Pe cînd urcam încet scara, îl auzii adăugînd către bunicul, ca şi cum nu i-ar fi venit să creadă :

— N-a greşit nici cu un pas. A răspuns mai bine... mult mai bine decît mă aşteptam.

Ce bucurie, ce supremă încîntare! Închisei ochii, ameţit de recunoştinţă, prinzîndu-mă cu mîinile de rampa scării.

În dimineaţa următoare, duminică, mă deşteptai la şapte şi jumătate. Aveam ameţeală, iar durerea de cap nu încetase. Simţeam o uscăciune chinuitoare în gît şi, cu toate că acea zi cenuşie se anunţa călduroasă, tremuram fără încetare. Ştiam însă că efortul examenului îmi zdruncinase nervii.

— Bunicule — spusei eu — mi-e teribil de frig. O să ţi se pară stupid, dar aş vrea să facem puţin foc.

Mă observa printre gene şi, cu toate că păru oarecum surprins, nu făcu nici o obiecţie. Îmi spuse încet :

— Cred că ai merita puţin foc. Şi-l vei avea. În cea mai bună odaie din casă.

Pregăti şi aprinse focul în salon, încăpere pe care o folosisem atît de mult. Fusese, de altfel, singura perioadă în care, după cunoştinţa mea, acest mausoleu fără întrebuinţare dobîndise rangul unei locuinţe omeneşti. Mă simţii mai bine în fotoliul din faţa căminului ; mi-era mult mai cald. În adevăr, curînd după aceea mă înfierbîntai cu totul.

— Ce ţi-ar plăcea să mănînci la cină ?

Bunicul intrase şi ieşise din cameră toată dimineaţa, îngrijind de foc şi scrutîndu-mă cu privirea.

— Cred că n-am poftă de nimic. Nu mi-e foame de loc.

— Cum vrei, băiete.

Şovăi o clipă, dar nu spuse mai mult. Cînd apăru din nou, avea pălăria pe cap şi un aer indiferent care nu putea înşela pe nimeni.

— Mă duc să iau puţin aer. Nu stau mult.

Se întoarse după o jumătate de ceas împreună cu Reid. Cînd intrară în cameră, mă găsiră scufundat în fotoliu. Ridicai capul. Iason părea furios şi tulburat.

— Ei, ei ! Ce înseamnă toate astea ? exclamă el pe un ton sever, cu totul neobişnuit la dînsul. Încerci să ne faci să credem că eşti bolnav ? Să ştii că nu se prinde, băiete ! Dacă crezi că poţi să dai bir cu fugiţii la ultimul hop, te înşeli grozav !

Îi dădu înainte cu gura pe acest ton, trăgînd cu un gest violent un scaun lîngă fotoliul meu şi apucîndu-mi

mîna cu aerul unui om care nu înţelege să admită ca cineva să-şi bată joc de el.

— Da, poate că ai puţină febră. Dar n-o să-ţi luăm temperatura. N-am termometru şi nu vreau să-ţi bag gărgăuni în cap. N-ai decît o răceală.

— Da, domnule profesor — spusei eu cu greutate. O să mă fac bine pînă mîine.

— Sper şi eu. Şi nu te mai înduioşa atît de afurisita ta suferinţă ! Ţi-am mai spus să nu-ţi ieşi din pepeni. Vino-ţi în fire şi încearcă să mănînci ceva. Se întoarse către bunicul. Adu-i puţină budincă cu lapte şi ceva fructe rămase de aseară.

Cînd bunicul ieşi, el îşi reluă firul :

— După toate prin cîte am trecut împreună, te duc la examen să ştiu că trebuie să te umplu pînă la urechi cu rachiu. Capul ţi-e limpede ?

— Foarte limpede, domnule profesor... doar puţin cam ameţit.

Bunicul se întoarse cu o farfurioară de marmeladă de mere cu cremă de lapte şi ouă. Mă îndreptai în fotoliu, hotărît să fac tot ce pot, dar după ce încercai să mănînc cîteva linguri, mă uitai melancolic la Reid.

— E gîtul, domnule profesor.

— Gîtul, hai ? Urmă o pauză. Ei, să vedem ce-i acolo. Vino încoace.

Mă duse la fereastră şi-mi potrivi, fără prea multă cruţare, capul aşa ca lumina să cadă în gura mea, pe care, cu efort, o ţineam larg deschisă. Se uită un moment, cu atenţie, în gîtlejul meu ; apoi, din schimbarea imediată a atitudinii lui, manifestată prin slăbirea strînsorii mîinilor sale, simţii dezastrul.

— Ce aţi găsit, domnule profesor ?

— Nimic... nu sînt sigur. Îşi luă ochii de la mine şi spuse cu glas stins, ca un om zdrobit : O să aducem doctorul.

În timp ce ieşea, mă întorsei clătinîndu-mă la fotoliul meu. Ştiam acum că sînt foarte bolnav. Mai rea decît toate era însă teama teribilă ce creştea în mine, umplîndu-mi capul, care-mi vîjîia — teama de a nu fi în stare să-mi completez examenul a doua zi. Bunicul şedea în faţa mea, drept, nemişcat şi tăcut.

În mai puţin de un ceas, Iason se întoarse cu doctorul Galbraith. Acesta aruncă o privire competentă în gîtul meu, dînd apoi din cap către Iason :

— Culcaţi-l în pat ! spuse el.

capitolul XII

Îndată ce inflamaţia acută a cedat şi membrana începe să se desprindă din gît, difteria nu e nici dureroasă, nici de lungă durată. După primele cîteva zile de febră, urmează o perioadă de toropeală : pulsul bate încet, iar nervii sînt într-o stare de plăcută destindere. Uneori acest lucru merge prea departe, şi laringele sau chiar inima refuză să funcţioneze, determinînd pe medic să vină în grabă cu o siringă plină. În cazul meu însă nu se produse o asemenea dramă. Atacul nu era grav, iar doctorul Galbraith promise că voi fi din nou pe picioare în mai puţin de două săptămîni. După luni întregi de chinuitor efort, era odihnitor să poţi sta liniştit, culcat, absolut nemişcat, pe spate, cu mîinile întinse moale pe cuvertură, cu ochii la raza de soare ce pătrundea prin fereastra îngustă a dormitorului şi făcea încet, plină de atomi de praf jucăuşi, ocolul odăii, pe măsură ce ziua înainta.

Să nu vă închipuiţi că dezamăgirea şi deznădejdea îmi torturau mintea — departe, departe de aşa ceva. Da, aveam credinţa fermă, izvorîtă din starea mea de slăbiciune, că examinatorii aveau să-mi acorde, cu deplină nepărtinire, o notă mijlocie pentru teza pe care n-o putusem da. Chiar şi Iason mă lăsase să înţeleg că acest lucru nu era cu neputinţă. Cînd rezultatele aveau să fie anunţate... Închisei ochii cu un uşor surîs plin de încredere.

Tata şi Mama nu se întorseseră încă. Judecînd după cărţile poştale pe care Mama le trimitea bunicului, vizita la Londra părea să fi avut succes. Tata „băgase bani în casa lui Adam“ şi în urma acestei investiţii, care părea să i se cam fi suit la cap, aveau să-şi întrerupă călătoria de întoarcere, spre a petrece încă o săptămînă, la rudele din Kilmarnock ale bunicii. Urmau să sosească, împreună

cu bunica, cam peste zece zile. Consultînd calendarul, bunicul şi cu mine făcurăm socoteala că puteam să mă scol din pat în ajunul înapoierii lor. Această împrejurare norocoasă ne satisfăcu pe amîndoi.

Bunicul era destul de bun ca infirmier. În timpul delirului meu, la începutul bolii, îl vedeam, ca printr-un văl, mişcîndu-se zi şi noapte prin odaie, în papuci, şi aplecîndu-se ca să-mi dea doctoria sau să mă şteargă în gît. O auzeam şi pe doamna Bosomley predînd bunicului pe după cearşaful muiat în acid fenic, care era atîrnat în faţa uşii mele, o formă cu jeleu sau cu budincă rece, pe care mi-o gătise. Nu aveam faţă de ea sentimente de arhanghel răzbunător.

Deşi fusesem izolat, nu eram lipsit de vizitatori. Doctorul Galbraith, cu firea lui seacă, necomunicativă şi cam aspră, sosea în fiecare zi. Dacă recunoscuse cumva în mine pe unul din spectatorii bizarului episod de la familia Antonelli, nu făcu totuşi niciodată aluzie la el. Kate veni de cîteva ori pînă la uşa casei, fără însă a intra, de teamă să nu ducă copilului ei infecţia. Murdoch avea mai puţine motive de a-şi lua precauţii, dar, chiar şi aşa, vizitele sale frecvente mă bucurau şi mă măguleau. Începui să aştept cu plăcere zgomotul paşilor săi grei, conversaţia sa banală, întretăiată de pauze lungi, glumele sale greoaie (pe care le cunoşteam pe dinafară), buletinele sale despre progresele noii garoafe. Gavin, fireşte, dorea mult să mă viziteze, dar bunicul îmi sfîşia aproape inima refuzînd să-l lase să vină. Mă întremam însă repede şi aveam să-l văd în curînd.

Se apropie acum o zi care nu mai poate fi trecută sub tăcere — ziua de 20 iulie, neuitată pentru mine. Uneori nu am nimic altceva de povestit decît întîmplări banale şi absurdităţile săvîrşite de un băiat în procesul dureros al creşterii. Ziua aceasta însă — acest 20 iulie — îmi dăinuie în memorie şi va trebui din nou amintită cu mulţi ani mai tîrziu. A fost o zi înspăimîntătoare.

Era într-o miercuri. Dimineaţa trecuse fără nici un eveniment, afară de faptul că ieşisem îmbrăcat din odaie şi făcusem cîţiva paşi în grădină. După dejun, bunicul, profitînd de acea după-amiază plăcută, instalase pentru mine un scaun pliant pe iarba din spatele casei ; mă aşezasem acolo, cu o scîndură sub picioare şi o pătură pe

genunchi, bucurîndu-mă de căldura binefăcătoare a soarelui. Cînd ești în convalescență, simți uneori că-ți crește inima în fața strălucirii uitate a lumii exterioare, la fel ca în fața cîntecului păsărilor, care răsună cînd cerul se înseninează după ploaie. Bunicul era ocupat în casă cu îndepărtarea dovezilor bolii mele, care nu putea decît să-l indispună pe Tata. De altfel, cum domnul Reid luase asupra sa onorariul doctorului, nici nu era nevoie să afle de ea.

Curînd auzii pași pe pietrișul de pe cărare : erau pașii viguroși ai lui Iason. Ocoli colțul casei și se așeză zîmbitor lîngă mine, pe iarbă.

— Te simți mai bine ?

— O, sînt perfect sănătos acum.

— Bravo !

Dădu din cap, culese un fir de iarbă, aruncîndu-l.

Urmă o tăcere. Reid medita, mișcîndu-și ochii, în chip bizar, cînd încoace, cînd încolo.

— Ai știut să iei bine lucrurile, Shannon. Mult mai bine decît mine. Trebuie să recunosc că în ziua cînd te-ai îmbolnăvit, aș fi fost în stare să vărs lacrimi de sînge. Dar trebuie să trecem peste dezamăgirile noastre, în asta constă arta de a trăi. Dar, pentru că veni vorba, ai citit *Candide*[1] ?

— Nu, domnule profesor.

— Trebuie să-ți împrumut cartea. Vei afla atunci cum, din mila providenței, totul se întoarce spre bine.

Îl privii îndelung, fără a izbuti să-i pătrund gîndul. Faptul că menționa cu justețe intervenția providenței îmi trezi însă atenția, ba chiar mă tulbură. Deodată spuse :

— Rezultatele concursului Marshall nu vor fi anunțate decît peste o săptămînă. Se opri puțin, continuînd apoi cu fermitate : L-am văzut însă tocmai pe profesorul Grant, care mi-a comunicat notele.

Inima mea, deși susținută de medicamentul cu stricnină al doctorului Galbraith, începu să zvîcnească puternic. Mă aplecai spre el, cu mîinile încleștate. Gîtul mi se uscase și abia mai răsuflam. Dîndu-și seama parcă de aceasta, Reid vorbi repede, lepădîndu-și ascunsa lui amărăciune și fixîndu-mă cu ochii aceia mari și bulbucați, care aveau o expresie aproape patetică :

---

[1] Povestire de Voltaire. (n.t.)

— McEvan.

Copilul minune cîştigase. Băieţii de soiul ăsta cîştigă totdeauna burse, cu toate că uneori e nevoie de un atac de difterie pentru a le îngădui acest lucru.

Străpuns de durere, îmi aţinteam privirea asupra lui Reid, care, tot smulgînd şi aruncînd alte smocuri de iarbă, continuă :

— N-am obţinut decît nouă sute douăzeci de puncte.

Observai vag că bunicul ieşise pe uşa bucătăriei, aşezîndu-se lîngă noi pe peluză, şi înţelesei că aflase vestea. Reid îl pusese în curent cînd sosise. Îmi lăsai capul în jos, cuprins brusc de o durere care-mi întuneca vederea. Cu buze palide întrebai :

— Cine a fost al doilea ?

Tăcere.

— Tu... cu douăzeci de puncte în urma lui... chiar fără teza de fizică. Am încercat, căzînd aproape în genunchi în faţa lor, să-i conving ca să-ţi dea o notă mijlocie la această materie. Le-am propus să le arăt notele tale din clasă. Le-am spus că ai fi luat nu douăzeci şi cinci, ci nouăzeci şi cinci de puncte. Glasul lui se întunecă, luînd un ton chinuit şi amar. În zadar ! Nu puteau sau nu voiau să calce regula.

Din nou tăcere. Nici acum nu puteam crede în certitudinea căderii mele. Eram convins că mi se rezerva o surpriză ulterioară. Ca şi cum ar fi vrut să uşureze cumplitul zbucium al inimii mele, Iason adăugă :

— Blair e al treilea, cu un punct în urma ta.

Doi băieţi într-o barcă, pe lacul luminat de razele lunii : „Unul din noi doi, unul din noi doi trebuie să învingă". Cuprins brusc de o adîncă compătimire faţă de Gavin, uitai într-o clipă de propria mea suferinţă şi umilire.

— Ştie de asta ?

Reid clătină din cap.

— Încă nu.

Deodată, bunicul vorbi cu glas sumbru, nu glasul de ieftină trăncăneală, ci glasul unui om care a cunoscut şi el nenorocul, un glas ce anunţă, în silă, un lucru trist, care, mai curînd sau mai tîrziu, tot trebuie spus. Bunicul nu se putea hotărî niciodată să-mi exprime direct compătimirea lui. Cred că dorea, în acel moment, să mă distragă de la copleşitoarea suferinţă a propriei mele înfrîngeri.

— Primarul Blair a suferit o teribilă lovitură.

Mă uitai la el ameţit.

— Ce înţelegi prin asta ?

— E ruinat, întreprinderea lui a sfîrşit prin a da faliment.

Şedeam înlemnit de această veste uluitoare, care-mi sporea durerea. Tatăl lui Gavin falit, distrus şi dezonorat... Pentru Gavin, pierderea bursei Marshall nu însemna nimic ; nimic pe lîngă asta. Văzui deodată faţa albă şi mîndră a acestui băiat, care-l adora pe tatăl său ca pe un zeu din Olimp. Simţii că trebuie să mă duc îndată la el.

Avui destulă prezenţă de spirit ca să nu pomenesc de intenţia mea. Nimeni nu părea să mai aibă ceva de spus. Aşteptai pînă cînd bunicul intră cu Iason în casă ; pe urmă, fără a cere voie, mă furişai pe cărarea din jurul casei pînă în stradă. Nici nu observam cît de şubrezite îmi erau picioarele ; voiam să-l găsesc pe Gavin.

Nu era acasă. Nu se vedea nimeni în preajma casei primarului, nici servitoarea, nici grădinarul ; în spatele lampadarelor oficiale părea să domnească agitaţie şi zăpăceală. După ce bătui de trei ori la uşă, domnişoara Julia Blair întredeschise uşa, temîndu-se parcă să descopere un nou dezastru. Îmi spuse cu o voce alterată că Gavin plecase pentru cîteva zile la nişte prieteni din Ardfillan ; îi telefonase şi avea să se întoarcă cu trenul de la ora patru.

Ştiam că o să coboare din tren la halta Dalreoch. Cerul era alb de arşiţă. Oamenii umblau în cămaşă, purtîndu-şi haina pe braţ şi făcîndu-şi vînt cu pălăria. Abia mă tîrîi pe drum, luptîndu-mă cu slăbiciunea pe care o simţeam în picioare, şi ajunsei la poarta staţiei de triaj tocmai cînd trenul de la Ardfillan sosea. Aşteptai acolo, pe locul meu obişnuit, căutînd să-l zăresc pe Gavin prin praful fierbinte, întretăiat de şinele lucioase.

Era acolo. Îl văzui sărind de pe scara vagonului şi începînd să traverseze staţia. Nu mă vedea. Faţa lui era mai albă decît albeaţa cerului, ochii lui căutau drept înainte. Ştia.

Şeful de manevră fluiera, agitîndu-şi drapelul verde. O locomotivă de tren de marfă manevra încet nişte vagoane. Dintr-un vagon tras la rampă, hamalii descărcau alene butoaie de cartofi pe un camion cu cai. Tabloul mi-a rămas întipărit în memorie, parcă ars cu fierul.

Cînd trenul de pasageri ieşi din staţie, Gavin, trecînd peste şine, pierdut în gîndurile sale şi trăindu-şi propria

durere, păru să nu observe trenul de marfă care manevra încet pe cealaltă linie. Nu se uita în direcţia în care mergea. Înainta drept spre locomotiva ce se apropia. Tresării şi scosei un strigăt puternic ca să-l previn. Mă auzi. Văzu locomotiva. Dar, o, Doamne ! Se oprise. Părea a-şi fi prins piciorul în macaz. Se apleca, se sucea, trăgea cu toată puterea.

— Gavin ! Gavin ! strigai eu alergînd înspre el.

Ochii lui, două puncte întunecate în obrazul acela alb, se întîlniră cu ai mei peste liniile ce luceau. Căută cu frenezie să-şi desprindă piciorul dintre şine, dar nu izbuti. Atunci locomotiva dădu peste el. Înainte de a putea striga din nou, auzii propriul lui ţipăt şi o ceaţă roşie mă învălui.

Cînd îmi revenii în fire, staţia de triaj era plină de lume care vocifera şi forfotea. Mecanicul locomotivei, răsucind în mîinile lui agitate o cîrpă plină de unsoare, explica unui ofiţer de poliţie că nu avea nici o vină. Oamenii exclamau zguduiţi : „Ce tragedie ! Tatăl lui..." Căutau să demonstreze că Gavin se sinucisese.

Mă întorsei anevoie acasă, sprijinindu-mă de pereţi şi scrîşnind din dinţi ca să-mi înnăbuş leşinul ucigător. Aşteptam cu nerăbdare să se lase întunericul. Dar cînd noaptea veni, nu putui dormi. Dedesubtul durerii mele, un amar resentiment începu să crească în mine. Ce naiv, ce credul fusesem ! Gîndurile mele chinuite nu erau încă clare, dar zbuciumat de o sumbră şi bruscă răsturnare a simţămintelor, îmi dădeam seama că ajunsesem la un moment de criză al vieţii mele.

A doua zi, Tata şi Mama se întoarseră împreună cu bunica, şi cum mă încuiasem în odaia mea, auzii de acolo agitaţia sosirii lor. Bunica striga după mine. Eu însă nu răspunsei.

Ieşii pe ascuns din casă şi apucai încet în lungul străzii, trecînd pe lîngă cei trei castani ce se profilau pe cer, pînă la casa unde storurile erau trase, parcă spre a o apăra de frumuseţea prea persistentă a lumii.

Pe cînd umblam obosit, cu ochii pierduţi, ţinînd mîinile în buzunar, degetele mele dădură de o mică medalie „făcătoare de minuni", ce-mi fusese dată în vremea cînd — copil naiv ce credea în basme — stătusem aşezat pe iarbă, lîngă tufele de lămîiţă din grădina mănăstirii. Oftai din adîncul pieptului şi, apucînd mica podoabă sfîntă, o zvîrlii tremurînd.

Isprăvisem cu Dumnezeu. Nu exista Dumnezeu, nu exista dreptate pe pămînt. Toate nădejdile îmi pieriseră. Nu rămînea decît o sfidare oarbă a cerului.

Gavin zăcea pe patul din camera lui, pierdut într-un somn adînc — într-o visare din care nu avea să se mai trezească.

Cu pleoapele închise, cu fața intactă și calmă, plutind în acest vis, era tot hotărît, mîndru și distant — departe de orice.

Julia Blair, cu ochii înroșiți de plîns, îmi arătă în tăcere gheata lui Gavin, al cărei toc solid aproape că-l smulsese în eforturile lui de a-și desprinde piciorul înțepenit în macaz. Nu, nu capitulase. În visarea ei, această inimă vitează se odihnea, tot neînvinsă.

CARTEA A TREIA

capitolul I

Într-o seară de februarie, ieşeam pe poarta fabricii. Simţeam sub tălpile cu cuie ale bocancilor pămîntul îngheţat. În lumina felinarelor, filtrată prin aureolele ceţoase cu care aerul rece le încercuia, îl zării pe Luke, băieţelul lui Kate, care-l aştepta pe tată-său. Această bruscă dovadă a trecerii timpului mă luă prin surprindere, aproape ca o lovitură. Vai, începeam să îmbătrînesc, aveam şaptesprezece ani !

— Dă-mi un penny, Robie ! spuse el, alergînd spre mine.

Era voinic şi rumen la faţă, iar ochii îi străluceau de important ce se simţea.

Mă scotocii cu mîna îngheţată în buzunarul salopetei mele soioase şi găsii o monedă.

— Ar trebui să spui „te rog".

— Te rog.

— Ştii cine-mi dădea gologani cînd eram cam de vîrsta ta ?

Vorbeam ca un patriarh. El însă, cu ochii la ban, nici nu asculta ce-i spuneam. Dar ce importanţă avea ? Era una din mîngîierile vieţii mele — această viaţă încărcată deja de ani şi de amărăciuni şi practic încheiată — să-i dau cîţiva bani, să-l iau în după-amiezile de duminică la meciul de fotbal, unde, uitînd de sumbra mea demnitate, aplaudam tot atît de nebuneşte ca şi el.

— Taică-tău vine în cinci minute — îi spusei eu peste umăr, trecînd înainte. Mi-a dat drumul mai devreme astă-seară.

— Ca să mergi la concert ? strigă el după mine.

Dădui din cap, dar confirmarea mea se pierdu în întuneric. Gîndul acesta îmi încălzi inima, făcîndu-mă să trec cu paşi mai uşori prin parcul comunal, unde bătea un vînt rece ; plăcerea ce mă aştepta în seara aceea îmi alunga

copleşitoarea şi inevitabila oboseală. De astă dată n-aveam să adorm la masă imediat după cină. Trecui absorbit prin faţa bisericii Sfinţilor Arhangheli, fără a-mi încleşta teatral pumnul în întuneric — obişnuitul meu gest de sfidare.

Curînd după moartea lui Gavin, cînd eram pe punctul de a părăsi liceul, canonicul Roche mă convocase la presbiteriu. Mă primi foarte prietenos în biroul său şi, după ce umblă cîtva timp încoace şi încolo cu mîinile în buzunarele sutanei, se întoarse spre mine. Ochii lui verzi se aprinseseră şi mă măsurau cu simpatie.

— Dragă Shannon, tot ceea ce ţi s-a întîmplat poate că nu este altceva decît o încercare de la Dumnezeu, pentru a-ţi arăta calea pe care să apuci.

Îmi lăsai ochii în jos.

— Ai de gînd să lucrezi la fabrică ?

— Da — spusei eu — e cam singurul lucru care mi-a rămas de făcut.

— Nu sînt multe posibilităţi într-un oraş mic ca Levenford. Reflectă şi-mi zise : Robert... te-ai gîndit vreodată la preoţie ?

Mă înroşii la faţă, uitîndu-mă tot timpul în covor.

— Da, m-am gîndit.

— E o viaţă minunată, dragul meu. Nu-ţi fac făgăduieli goale. Există un fond diocezan destinat sarcinii de a pregăti băieţi pentru preoţie. Fondul nu e mare şi, bineînţeles, candidaţii aleşi sînt puţini la număr. În cazul tău însă, am scris despre tine episcopului, vei fi ales imediat şi poţi pleca la seminar săptămîna viitoare, dacă doreşti.

Stăteam tăcut şi ruşinat. Canonicul Roche se aştepta vădit să-i primesc cu entuziasm propunerea.

— Ei bine... — făcu el zîmbind. Ce-ai de zis ?

— Îmi pare rău — rostii eu cu glas sugrumat — dar prefer să nu fac acest pas.

Canonicul păru surprins şi spuse repede :

— Nu vrei să fii hirotonisit ?

Buzele îmi păliră, iar fălcile mi se încleştară.

— Nu pot — spusei cu desperare. Nu vreau !

Urmă o tăcere mult mai lungă, după care canonicul Roche vorbi pe un ton diferit.

— Nu vreau să te influenţez. Trebuie să hotărăşti singur. Ţin însă să subliniez că n-ai să te întîlneşti în fiecare zi cu o asemenea favoare spirituală şi materială. Şi, fi-

rește, n-o putem ține multă vreme la dispoziția ta. Vino sîmbătă din nou la mine.

Ieșii în atmosfera cenușie a după-amiezii. La sfîrșitul săptămînii nu mă întorsei la presbiteriu. Îndrăzneala mea de a-l înfrunta pe canonicul Roche mă uimea. Dar sămînța răzvrătirii încolțea repede în pieptul meu. Dacă Dumnezeu nu-mi permitea să devin om de știință, nu vedeam nici un motiv ca să-i cedez devenind preot. Preferam orice decît asta. În adevăr, în acele împrejurări, perspectiva de a intra în fabrică dobîndea o atracție specială pentru mine. Înșelat în speranțele mele și plin de amărăciune, agitat de idei noi și teribile, doream, cu orice risc, să mă supun celor mai grele încercări ale soartei. Și, mai presus de orice, voiam să arăt că nu-mi pasă.

Acum, după optsprezece luni, cea mai mare parte din aceste forțe se cheltuiseră. Tot îmi mai dramatizam situația. În adîncul sufletului, simțeam însă mai multă neliniște și mai puțin eroism. Oare n-aveam să ajung niciodată să cunosc viitorul strălucit la care rîvneam și care părea mereu că trece pe lîngă mine ?

Preocupat de aceste gînduri, nu aveam poftă să fiu deranjat ; cotind însă spre Drumbuck Road, o siluetă, o preacunoscută siluetă se desprinse de zidul din colț, în penumbra căruia se pitise. Cu un scurt salut, se ținu după mine, tîrșîindu-și pașii.

Era pacostea mea, moștenită de pe urma bietei Mame : bunicul.

— Ești cam grăbit astă-seară, Robert.

Îi răspunsei cu jumătate de gură, întrebîndu-mă ce-o mai fi avînd de gînd. Cu o săptămînă înainte, îl găsisem în fața Barului ajustorilor, ținînd unui grup de ucenici, adunați în jurul lui, o cuvîntare despre dreptul de vot al femeilor.

— Mă întrebam, băiete, dacă n-ai fi dispus să-mi avansezi ceva bani. Nimica toată. O jumătate de șiling, pentru un mandat poștal.

Îmi urmam obosit drumul, dezaprobîndu-l în tăcere. Concursurile acestea, cu care se ocupa jumătate din zi, făceau parte din ceea ce numea „noua lui eră". Pentru a se bucura din plin la bătrînețe, dorea să se îmbogățească, ceea ce-i apărea ca un joc de copil pentru un om cu posibilitățile sale. În sala de lectură a bibliotecii publice, el tăia nevinovat din ziare, chiar sub nasul pedantei bibliotecare,

orice anunț care-i făgăduia să-l îmbogățească — și diversitatea acestor tăieturi era de necrezut. În camera sa, el ticluia o voluminoasă corespondență, completînd fraze cu cuvinte ce trebuiau ghicite, găsind rime, potrivind ultimul vers la cîte un „limerick“ [1] sau fabricînd un întreg vocabular din șase litere ale alfabetului, alese cu chibzuință de redactorul „*Revistei căminului*“. Nu puteam să-l întîlnesc pe scară fără ca să mă acosteze, scoțînd, cu un aer confidențial, din buzunar, o bucată de hîrtie mototolită.

— Fii drăguț și ascultă asta, Robert.

Își dregea glasul și citea :

A fost un biet om cu belele,
Purtînd ghete strîmte și grele.
Cînd nu mai putea,
El degrab' le scotea...

Triumfător, el adăuga ultimul vers — lovitura sa de maestru :

Făcîndu-i-se rău peste ele.

Dar scrisorile ce le arunca în cutia roșie a poștei nu aveau o soartă mai bună decît fulgii de zăpadă ce cad într-un foc. Furios de lipsa lui de succes, declară că aceste concursuri de poezioare sînt o mare escrocherie și se apucă cu entuziasm de anagrame, la care, știa el, un tîmplar de mobile dintr-un oraș vecin cîștigase o mie de lire.

Ținîndu-se acum de mine, în lumina palidă a amurgului, căuta să mă convingă, făcînd să-mi lucească înaintea ochilor perspectivele unei recompense.

— O să ți-i dau înapoi din cîștigurile mele. Poșta se închide la șase și jumătate, iar mîine e ultima zi.

— Nu-ți dau nici un ban — îi răspunsei scurt. Și nu numai atît, dar ai să te întorci imediat în cameră. Ies și eu o dată astă-seară, și dacă-mi încurci socotelile prin vreuna din năzbîtiile dumitale, să știi că-ți rup gîtul.

Tăcere, tăcere mîhnită. Unul din aspectele cele mai rele ale „noii ere“ a bunicului era noua lui susceptibilitate față de mustrări. Intrai în casă plictisit de ieșirea mea ; din fericire, însă, nu vorbisem destul de aspru ca să-l in-

[1] Poezioare comice sau absurde de cinci versuri cu rima *aa bb a*. (n.t.)

dispun. Îl urmării cu privirea suind încet scara. Avea acum respirația scurtă și pașii îi tremurau la orice urcuș. Așteptai pînă ce îl auzii închizîndu-și ușa. Liniștit astfel în privința lui, intrai în bucătărie.

Așezat la masă și ungîndu-și metodic pîinea cu un strat subțire de margarină, Tata mă salută din cap. Bunica însă fu aceea care, în timp ce scoteam murdăria de pe mine la spălătorul din dosul bucătăriei, îmi puse în liniște, dar cu multă îndemînare, pe masă mîncarea de seară păstrată la cuptor. Cele douăsprezece luni de cînd avea răspunderea gospodăriei îi împrospătaseră puterile și o făcuseră mai blîndă.

. . . .

Mama se stinsese, ea care fusese sufletul acestei case. O sincopă neașteptată o răpise cu un an înainte, în acea noapte de iarnă cînd Tata făcuse o scenă grozavă la citirea scrisorii primite de la Adam cu privire la banii săi. Nimeni nu bănuia că era bolnavă, afară poate de ea însăși ; dar evocînd cu remușcări trecutul, nu puteai să nu-ți amintești de gestul tot mai frecvent cu care, atunci cînd era agitată, își ducea mîna în partea stîngă a pieptului, ca și cum ar fi vrut să-și înnăbușe o durere prin presiunea degetelor și să-și susțină inima care slăbea.

Își apăsa pieptul cu mîna în acest chip, cînd o găsisem singură în salon, palidă la față și respirînd chinuit.

— Ești bolnavă, Mamă. Lasă-mă să chem doctorul.

— Nu — gîfîi ea. L-am supăra și mai mult pe Tata.

— Dar trebuie... Ești într-adevăr bolnavă.

Abia avui timpul să alerg după doctorul Galbraith. Cînd mă întorsei cu el, intrase deja în comă.

— Epuizare — fu scurtul comentariu al lui Galbraith, cînd nu-i mai putu simți firișorul slab al arterei sub apăsarea degetelor lui.

Tata, consternat, dar jignit de neobișnuita cheltuială, întrebă cu voce stinsă :

— Vii și mîine, doctore ?

— Nu — spuse brutal doctorul Galbraith, întorcîndu-și capul. Mîine n-o să mai fie aici. Iar dumneata să fii mulțumit că nu cer o autopsie.

Mă cutremurai la gîndul că acest trup fără apărare ar putea fi profanat pe o masă de marmură a morgii. Cît

despre Tata, chiar după ce trecuseră săptămîni de la înmormîntarea ei, părea încă a nu voi să creadă că îndrăznise să-l părăsească, cu toate că amintea cu mîndrie de numărul de coroane ce fuseseră depuse.

— Spunea totdeauna că am să-i supravieţuiesc — remarca el adesea cu un aer de repros.

Spre mirarea mea, nu vînduse lucrurile Mamei. Luase obiceiul să se ducă în după-amiezile de duminică în odaia de culcare, unde scotea din dulap puţinele ei rochii, le peria cu grijă şi le aşeza apoi la loc. Începea să-i lipsească.

Nici eu nu-mi dădusem seama cît de mult îi datoram în vremea cînd îşi ducea cu sfială munca ei de sclavă, silindu-se totdeauna să facă tot ce era în stare, să menţină coeziunea familiei, să-l împace pe Tata şi să-i modereze teribila lui zgîrcenie, să-şi ţină capul sus în faţa lumii din oraş, să-i mulţumească pe toţi — biată roabă tăcută şi slabă, suflet eroic. Îşi avea şi ea cusururile ei : grijile băneşti o făceau deseori să fie tăioasă şi ursuză. În anii mei de şcoală, ea reţinea uneori cei cîţiva şilingi de taxe pînă cînd directorul venea în clasă, mă ţintuia cu privirea şi anunţa, spre marea mea ruşine : „Un băiat din clasa asta nu şi-a plătit taxele". De asemenea, cînd agentul venea la ea ca să încaseze prima de asigurare a bunicului, sau cînd lăsa din greşeală fiertura de ovăz să se ardă şi să se afume, o apucau accese de durere şi desperare ; cu capul lăsat într-o parte, cu o şuviţă de păr atîrnîndu-i aproape în ligheanul de apă cu săpun, ea se apuca, strîngînd din buze cu o teribilă resemnare, să frece duşumele din pod şi pînă în pivniţă. Cu toate acestea era fiinţa cea mai aproape de sfinţenie pe care am cunoscut-o vreodată. Numai pentru că aveam eu însumi destule motive de tristeţe, mă sileam, cu o dragoste recunoscută prea tîrziu, să mi-o amintesc scuturîndu-şi blana înainte de plecarea în vacanţă şi zîmbind sub razele soarelui...

Tata muşcă acum cu grijă din pîinea cu margarină, aruncîndu-mi o privire deschisă, aproape prietenoasă — căci de cînd începusem să aduc un salariu bun în casă, îmi dădea semne vădite de atenţie, făcîndu-mi adesea confidenţe la masa de seară.

— E într-adevăr de necrezut — spuse el — cît s-a urcat preţul untului : aproape un şiling şi jumătate la

kilogram. Mă întreb unde o să ajungem. Noroc că acest nou surogat e tot atît de gustos și chiar mai hrănitor.

Bunica — adevărat model de stăpînire de sine și echilibru moral — croșeta de zor cu ceașca de ceai în față. Era încă foarte activă și conducea cu pricepere menajul. O ajuta o fată angajată cu ziua, care-i fusese recomandată de o organizație de asistență socială din oraș. Avea tăria să se opună economiilor prea caraghioase ale Tatii și insistase asupra nevoii de a tocmi această fată.

— Nu am mai primit nici o veste de la Adam — urmă Tata cu voce stinsă. Lucrurile nu pot continua așa. Le-am spus lui Murdoch și lui Kate să vină duminică spre a sta de vorbă cu mine despre treburile astea. Mi-ar plăcea să fii de față și tu, Robert.

Mormăii că sînt de acord și continuai să mănînc, făcînd cu furculița semn bunicii să-mi mai dea puțină varză. Se execută îndată. Deși mîncarea era foarte simplă, mă săturai, bunica fiind totdeauna gata să mă servească. Exista, de fapt, acum, o alianță tacită și statornică între bunica și mine, ceea ce dovedea, desigur, că mă privea cu alți ochi. Acest lucru îmi dădea aceeași misterioasă satisfacție ca și mîinile mele bătătorite și unghiile rupte, oboseala de care nu scăpam și tusea ce începuse să mă supere și pe care o agravam, în mod conștient, fumînd.

Cînd isprăvii să mănînc, mă urcai în cameră. Sophie Galt, fata cu ziua, îi dusese bunicului tava cu cina lui și îmi desfăcea acum patul înainte de a pleca acasă. Era mică și pămîntie la obraz și scurtă în picioare, lucru pe care-l ascundea sub o rochie de satin făcută de bunica. Avea vreo șaptesprezece ani și era unul din numeroșii copii ai unei familii din Ulicioară. Era puțin sașie, astfel că părea să te observe tot timpul cu coada ochiului.

— Te duci deseară la Sala comunală, Sophie ?

— O, nu ! De unde să capete o fată ca mine un bilet ? Îmi aranjă perna cu multă minuțiozitate. Tata însă a primit unul de la club. Cred că o să-l vezi acolo.

După o scurtă tăcere, își aruncă privirea în jurul odăii, apoi întrebă, fără a se uita direct la mine :

— Mai dorești ceva ?

— Nu, Sophie, sînt sigur că nu.

Mai zăbovi puțin, netezi cu mîna cuvertura, tuși, oftă și sfîrși prin a ieși din odaie.

Pregătirile mele pentru concert nu fură complicate. În ultimii doi ani, grija deosebită ce o purtam propriei mele persoane făcuse loc unei voite neglijențe. Cînd îmi scosei cămașa, mi se înfățișă imaginea unui găligan cu pielea albă, prin care se numărau coastele, cu antebrațele pîrlite și bășicate, și cu aceeași față palidă, dominată de coama de păr roșu ca para. Mă hotărîi cu perversitate să nu-mi pun guler, legîndu-mi în jurul gîtului acel soi de eșarfă pe care îl arborau muncitorii. Eram și eu muncitor și, pe deasupra, fabian [1] și, zău, nu înțelegeam să mă rușinez de aceasta!

Cînd fui gata, intrai în odaia bunicului. Stătea răsturnat în fotoliul lui, ținînd într-o mînă o carte nouă legată în piele, cu muchiile aurite, iar în cealaltă, o bucată de pîine cu brînză, pe care o luase de pe tavă.

— E în adevăr remarcabil, Robert — spuse el mușcînd din pîine, fără a-și ridica ochii de pe carte. Sînt zece metri de intestine în corpul omenesc.

Cartea aceasta, al cărei aspect luxos mă făcu să mă înfior, făcea parte dintr-o grămadă mare de volume identice, așezate lîngă perete și care sosiseră cu o lună înainte, ca pachet expres pe adresa: „Domnului Alexander Gow, agent acreditat și plasator al Enciclopediei medicale casnice. Societate anonimă". Pachetul era însoțit de un teanc de prospecte care spuneau: *„Sînteți datori față de cei ce vă sînt dragi... Peste o mie de diagrame și figuri... Remedii împotriva a patruzeci și patru de otrăvuri, bolilor de femei, punctelor negre... Scris pe înțelesul tuturor... Senzațional, îndrăzneț... Convingeți-vă singuri... Nu ne trimiteți nici un ban, agentul nostru acreditat vă va vizita în fiecare săptămînă..."*

Bunicul umbla acum neobosit din casă în casă, prin părțile periferice ale orașului, continuînd totodată, cu interes, să-și îmbogățească propriile cunoștințe medicale. Observasem însă, plin de presimțiri rele, că talentele sale personale îl puneau mai degrabă în măsură de a încasa sume în numerar, decît de a da socoteală de ele. Deși vremea cînd copia acte pentru domnul McKellar trecuse definitiv, bătrînul tot mai avea un scris caligrafic, uneori cam tremurat, dar înșelător de fin. În acel moment, ochii îmi căzură pe o scrisoare din vălmășagul de hîrtii de pe

---

[1] Adept al ideilor preconizate de Societatea Fabiană, organizație socialistă reformistă. (n.t.)

masa lui : *„Preastimate domn ! Ca răspuns la stimata dv. cerere de referințe, mă grăbesc să vă indic numele ginerelui meu, care deține importantul post de Șef al Serviciului sanitar al vechii urbe regale, Levenford“*. Apoi, pe o altă scrisoare, care începea simplu, dar cu atît mai alarmant, cu cuvîntul : *„Doamnă“*.

Părul bunicului era acum aproape alb — mai bine zis de acea nuanță incoloră pe care lumea o califică sentimental drept „argintie“ — iar statura lui, odinioară monumentală, se sfrijise, astfel încît haina și pantalonii jucau pe el în părțile care altădată îi ieșeau în relief. Ochii lui albaștri erau mai strălucitori decît te-ai fi așteptat. Se schimba însă ușor la față, iar nasul, straniu simbol al virilității sale, era mai palid și mai puțin umflat, ba chiar, vai !, complet fleșcăit. Știam că bunicul trecuse, în cariera lui de aventuri, un prag dureros, a cărui descriere, totdeauna interesantă — și bogat ilustrată — putea fi găsită în *Enciclopedia medicală*. Doamna Bosomley devenise pentru el o simplă cunoștință de „bună ziua“, iar gustul lui în ce privește relațiile cu femeile decăzuse pînă la acele grupuri de școlărițe sau mici studente nostime pe care le oprea pe Calea Cimitirului, făcîndu-le să chicotească prin conversația lui galantă. Totuși, bunicul refuza cu un aer suav să-și recunoască propriul său declin. Dimpotrivă, era mai deschis în afirmarea potenței sale, dîndu-și aere de adevărat armăsar și bătîndu-se adesea, plin de mulțumire și mîndrie, cu pumnul în bietul lui piept de moșneag. „Stejar, Robert, stejar solid scoțian. Dacă mi-aș pune candidatura la consiliul orășenesc... Ei, într-un an, m-ar alege poate chiar primar“. Noroc că zîmbetul lui arăta că nu făcea decît să glumească.

— Bunicule...

— Da, dragul meu ?

Așteptai pînă cînd își ridică întrebător ochii de pe carte. Regretam ieșirea mea violentă de la începutul serii, fiind hotărît să nu-l reped, ci să mă folosesc de noua și absurda plăcere cu care primea măgulelile spre a stoarce de la el, cu duhul blîndeții, o făgăduială.

— Mă duc la concert. Ești un om prea fin, prea plin de sentimentul onoarei pentru ca să profiți de acest fapt. Dă-mi cuvîntul dumitale că n-ai să te miști de aici pînă la întoarcerea mea.

Își ridică radios privirea spre mine, pe deasupra ochelarilor, indicîndu-și locul cu degetul.

— Firește, băiete, firește. *Noblesse oblige* [1].

Mulțumit de aceste cuvinte, dădui din cap și închisei ușa după mine, lăsîndu-l cufundat în „Tulburările intestinului gros“.

capitolul II

Concertul nu era una din audițiile obișnuite date în fiecare joi, în cursul iernii, de Societatea orchestrală din Levenford, ci o seară de gală, organizată sub „înalt patronaj“, în beneficiul noului spital.

Cînd ajunsei la Sala comunală, situată pe Strada Mare, lîngă liceu, publicul se îmbulzea la intrare. Mă amestecai în mulțime și, ajungînd în sala luminată cu gaz aerian, care era încălzită de atîta lume și răsuna de murmurul vocilor, îmi alesei dinadins, în mîndră izolare, un loc din ultimul rînd de sub balcon. N-avea importanță că Reid îmi rezervase un fotoliu în față ; locul meu era aici. În orice caz, doream să fiu singur, astfel încît nimeni să nu poată observa emoțiile pe care seara aceasta avea să mi le dea.

Cu detașarea unui om ce nu reușise să se afirme în viață și prefera acum, cel puțin pentru moment, să nu însemne nimic, observam sala umplîndu-se. Fu nevoie să se așeze scaune suplimentare printre palmierii aliniați de-a lungul pereților zugrăviți în galben deschis, cu un desen uniform. În adunarea numeroasă și destul de strălucită, îi văzui pe Kate și pe Jamie, șezînd liniștiți la mijlocul sălii, pe domnul McKellar, cu aerul său de judecător ce așteaptă să fie convins, pe Bertie Jamieson, cu părul pomădat și guler înalt, avînd lîngă el două tinere doamne elegante.

În rîndul al doilea, în spatele lui sir Thomas și lady-ei Marschall și al unui șir de consilieri comunali, îl recunoscui pe Reid cu grupul său : mama lui Alison, profesoara ei de muzică, domnișoara Cramb, și un străin cu

[1] Noblețea îți impune obligații. (n.t.)

cap lunguieț și o barbă ascuțită și sură, care era probabil doctorul Thomas, cunoscutul dirijor al corului „Orfeu" din Winton, care executase sub conducerea lui oratoriul „Messia".

Din cînd în cînd, Iason se întorcea, căutînd parcă pe cineva ; peste marea de capete. îi văzui bine fața. Se trăgea nerăbdător de scurta mustață blondă pe care și-o lăsase de curînd și care dădea obrazului său un aspect mult mai plăcut. Tresării văzîndu-i expresia și-mi aplecai repede capul. Prietenia sa pentru mine mă mișca, eram însă hotărît să nu mă arăt, să rămîn un exilat al societății, retras și mîndru.

Cineva, totuși mă recunoscu, făcîndu-mi semn din cap. Era tatăl Sophiei, care ședea înghesuit pe locul lui gratuit de la club și părea să nu se simtă în apele lui, ca și cum s-ar fi așteptat la cu totul altceva. Galt era un om șters, cu fața palidă, o privire insinuantă și o șuviță umedă de păr lipită pe frunte. Făcea parte, ca și mine, din echipa lui Jamie și cu toate că nu era bun muncitor, reușise să ajungă în comitetul sindicatului local. În atelierul de cazane, dădeam mereu de el ; și, din cauza prezenței fiicei sale la Lomond View, părea să găsească un interes deosebit în mine, ca și cum vreo legătură tacită ar fi existat între noi.

Din fericire, nici un loc nu rămăsese liber în vecinătatea mea. Mă uitai în altă parte și, imediat după aceea, lumina din sală se micșoră, punîndu-mă cu totul la adăpost. Aplauze răzlețe salutară ridicarea cortinei ; îmi concentrai privirea asupra scenei.

Primele bucăți ale programului îmi sporiră încordarea, căci depășeau cu mult nivelul obișnuit al divertismentelor provinciale. Orchestra începu cu cîteva selecțiuni vioaie din „Șorțulețul" [1]. Urmă duetul din „Tosca", cîntat de doi membri ai Companiei Carl Rosa, care tocmai dădea reprezentații la Winton. Un concert de Brahms, frumos executat de organistul catedralei orașului, umplu apoi sala cu sunetele sale nobile și înviorătoare. Îndreptîndu-mă, plin de nerăbdare, pe scaunul meu, tremuram pentru Alison, a cărei încercare se apropia acum cu fiecare clipă. Începeam să mă tem că lumea va pretinde prea mult de la ea, că era prea tînără pentru a apărea

---

[1] Opera comică „H. M. S. Pinafore" (Nava „Șorțulețul") de Gilbert și Sullivan (1878). (n.t.)

pentru prima oară pe scenă și încă în fața unui auditoriu atît de competent. Publicul acesta era exigent, iar interesul lui fusese stîrnit de cele ce se povesteau de luni de zile. Așteptînd acum evenimentul principal din seara aceea, atinsesem un grad periculos de încordare.

În sfîrșit, cam după un ceas, o rumoare se produse în sală. Inima îmi bătea mai tare ca oricînd. Mi-era teamă. Afară de pianul de concert și de acompaniator, care ședea modest în fața lui, scena era goală.

Atunci, Alison apăru liniștită din culise. Era atît de tînără și de stingheră, încît, involuntar, în sală se făcu tăcere. Înaintă pînă la luminile rampei, ca și cum ar fi vrut de la început să comunice cu auditorii. Mai crescuse din zilele cînd genunchii ni se ciocneau sub masă la lecțiile de geometrie, iar rochia lungă și suplă de muselină azurie, care se mula pe corpul ei frumos și puternic, o făcea să pară înaltă. Purta o panglică de același albastru estompat în părul ei castaniu, pieptănat în sus pentru prima oară. Văzînd-o stînd acolo, expusă tuturor privirilor, simții în mine o mîndrie adîncă și tainică ; totodată însă, mi se tăia respirația de gelozie.

Se uita la adunare cu o expresie serioasă, ținînd în mîinile îmbrăcate cu mănuși albe o foaie de note muzicale, după moda din acea vreme. Cu toate că chipul ei licărea, ca printr-o ceață, în fața privirii mele încordate, vedeam că era calmă. Așteptă pînă cînd publicul se liniști, gata să-i acorde atenție, apoi aruncă o privire spre acompaniatorul ei și primele acorduri ale pianului rupseră tăcerea. Își înălță capul și începu să cînte.

Era „Sylvia“ lui Schubert, care mă fermecase adesea cînd stăteam ascuns în întuneric sub teiul din fața ferestrei ei, pe Sinclair Drive. Acum, în această sală în care domnea tăcerea, bucuria de a asculta cîntecul, cu toate că trebuia s-o împart cu atîția alții, puse capăt tremurului meu. Închisei ochii, abandonîndu-mă vrăjii sunetelor pure și dulci, convins că această voce putea să subjuge nu numai pe un singur ascultător nevăzut, ci pe toți aceia ce aveau norocul s-o audă.

Un ropot de aplauze izbucni după sfîrșitul cîntecului. Alison rămase nemișcată. Stătea acolo, așteptînd parcă să-și împărtășească din nou, fără trufie, darul cu care fusese înzestrată. Cînd se făcu liniște în sală, ea cîntă întîi

„Wanderlied"[1]-ul lui Schumann, urmat de „Ascultă, ascultă ciocîrlia" ; apoi, înainte ca tăcerea să se rupă, ea începu „Mattinata" de Tosti.

Acest cîntec — pe care Melba l-a făcut atît de popular — plin de rulade și de note înalte istovitoare, care se avîntă în sus într-o clipă de exaltare pentru a coborî în cascade în clipa următoare, prezintă mari greutăți : executarea lui fără efort și cu perfectă fidelitate aduse auditoriul, cucerit dinainte, la picioarele lui Alison. Chiar și cei mai puțin muzicali își dădeau seama de calitatea acestei voci tinerești. Aplauzele nu mai încetau ; dimpotrivă, deveniră mai furtunoase. Îi puteam vedea pe ceilalți artiști, adunîndu-se în culise și bătînd surîzători din palme. Alison fu nevoită să revină mereu și mereu la rampă.

La urmă, părînd gata să izbucnească în plîns — și, într-adevăr, lacrimile îmi înțepau și mie ochii — ea fu însoțită pe scenă de pianist. Maică-sa consimțise la apariția ei numai cu condiția că va cînta doar o serie de patru bucăți. Era, de asemenea, o regulă ca la aceste concerte de binefacere să nu se îngăduie bisări. Acum însă, toate acestea erau date uitării. Alison părea incapabilă de a vorbi ; acompaniatorul, zîmbind la ea și ținînd-o încă de mînă, anunță că va mai executa un cîntec. Urmară noi aplauze, apoi o tăcere absolută, cînd publicul își reocupase triumfător locurile.

Pianistul începu să cînte, repetînd apoi prima măsură, după care se opri, căci Alison, extrem de palidă, părea să șovăie acum. Dar această ezitare ținu numai o clipă. Lepădînd parcă orice alt gînd, ea își împreună mîinile — fără a mai ține de formă acea foaie de note — și inspiră adînc. Chiar înainte ca primele note să răsune, ghicisem că va oferi publicului cucerit de ea un vechi cîntec scoțian. Nu îndrăznisem totuși să sper că va alege melodia ce mi-era mai dragă dintre toate aceste arii : „Malurile Doon"[2]-ului. Acesta însă fu cîntecul pe care, cu o fermecătoare simplitate, îl cîntă.

O, mîndre Doon cu dealuri line,
Flori pe-al tău mal de ce-ți tot cresc ?
Cum de cîntați voi, păsărele,
Iar eu de griji mă prăpădesc ?

---

[1] Cîntec de drumeție. (n.t.)
[2] Rîu din Scoția. (n.t.)

Duioasele cuvinte mă înălţară în lumea visurilor mele, o lume pe care Alison şi cu mine aveam s-o cutreierăm odată, mînă în mînă, aproape de cer.

Cînd ultima notă se stinse, publicul păstră tăcerea ca sub imperiul unei vrăji ; era o comunitate încremenită în extaz. Apoi furtuna izbucni. Cîntecul scoţian, cîntat atît de minunat de această fată scoţiană, înflăcărase auditoriul scoţian. Poate că-şi repurtase mica ei victorie prin farmecul tinereţii ei, sau poate printr-un plăcut artificiu al vocii, supraapreciat din sentiment local. Numai viitorul avea să arate. În prezent, toţi se ridicară ca să aplaude. Eram şi eu în picioare, răguşit, complet răguşit de atîtea aclamaţii.

Cînd concertul se sfîrşi şi-mi făcui încet drum prin mulţime spre a ieşi din sală, toată lumea vorbea de Alison. Pe urmă, în vestibul, cînd eram pe punctul de a scăpa, un braţ se întinse, oprindu-mă.

— Unde ai stat ? Faţa lui Reid era îmbujorată, ca şi a mea, îmbujorată de plăcere ; tonul lui însă era iritat şi plictisit. Te-am căutat din ochi toată seara.

— Am preferat să stau singur.

Simţeam că se încrunta la mine, în timp ce mă uitam într-o parte, prin arcada de la intrare.

— Încep să mă supăr pe tine, Shannon. De ce nu-ţi pui guler şi nu te porţi ca un membru cuviincios al societăţii ?

Aceste cuvinte, venind de la un om care se mîndrise cu vederile sale neconvenţionale, mă făcură să zîmbesc.

— E nevoie să porţi guler ca să fii cuviincios ?

— Te asigur că această poză a ta devine supărătoare.

— Dacă sînt atît de ciudat, de ce vă bateţi capul cu mine ?

— Nu fi dobitoc, mai ales astă-seară ! Thomas e încîntat de Alison. Vino şi tu în sala de recepţie. Vreau să i te prezint.

Prevăzîndu-mi refuzul, mă împinse prin vestibul şi apoi printr-un coridor, paralel cu sala. Era în vervă. Pasiunea lui pentru muzică îl adusese de mult în contact cu doamna Keith ; se interesa în chip deosebit de talentul lui Alison şi el fusese acela care-l făcuse pe dirijorul corului „Orfeu" să asiste la prima ei apariţie în public.

Îmi zîmbi iertător cînd ne apropiarăm de capătul coridorului.

— A mers perfect. Iată-ne ajunşi. Pentru numele lui Dumnezeu, nu face mutra asta ! Parcă ai fi lordul Chesterfield asistînd la propria lui înmormîntare.

Intrarăm într-o încăpere ce dădea pe scenă şi unde erau reuniţi o parte din artişti care se produseseră la concert, prietenii lor şi oficialităţile oraşului. Stăteau de vorbă, în timp ce doamnele din comitetul spitalului serveau ceaiul.

Alison se afla în centrul unui grup numeros de persoane. Îşi recîştigase liniştea, dar păstra tăcerea în mijlocul flecărelii celorlalţi, ţinînd ţeapăn un mic buchet de flori albe ce-i fusese oferit. Îşi plimba privirea prin cameră, căutînd parcă să-şi amintească unele întîmplări obişnuite care să-i permită să-şi păstreze ţinuta. Cînd ochii noştri se întîlniră, ea îmi aruncă, cu un zîmbet discret, o privire comunicativă, de prietenească înţelegere.

Eram plin de stîngăcie cînd Reid mă prezentă doctorului Thomas, care-mi întinse, cu un zîmbet, mîna lui liberă, fără a-şi întrerupe conversaţia animată cu domnişoara Cramb, care, în mod excepţional, nu avea obişnuita ei expresie acră. Refuzai ceaiul pe care doamna Keith mi-l oferi, căci, deşi mi-era sete, simţeam că nu aş fi reuşit să ţin ceaşca cu mîna ce-mi tremura. Stînd deoparte şi urmărind conversaţia, trăgeam mereu cu ochiul la Alison.

Pînă la urmă, o deplasare a grupului de oameni mă aduse lîngă ea. Văzînd-o atît de aproape, după vastitatea depărtată a scenei, simţii în mine o agitaţie în care un dor tăcut se amesteca cu un fel de teamă, o bucurie umbrită de melancolie, care-mi puse un nod în gît şi-mi schimonosi gura, astfel că abia eram în stare să vorbesc. Totuşi, într-un fel oarecare, îmi adusei un stîngaci tribut de laude, ştiind bine că elogiile nu-i plăceau şi că evita totdeauna să vorbească despre vocea ei.

Clătină din cap ca să arate că nu era mulţumită de felul cum cîntase.

— Totuşi — adăugă ea, urmîndu-şi parcă acel gînd nerostit — mi-au cerut să cînt în corul „Orfeu".

— Ca solistă ?

— Da.

— O, Alison... e minunat !

Tăgădui din nou din cap, dar bărbia ei rotundă şi tînără era surprinzător de fermă.

— Nu e decît un început.

Tăcurăm amîndoi. Lumea începea să se retragă, punîndu-și paltoanele și șalurile. Repede, înainte de a-mi pierde curajul, îi spusei :

— Alison, pot să te însoțesc pînă acasă, astă-seară ?

— Da, desigur — răspunse ea liniștit, aruncîndu-și privirea împrejur. Toată lumea pare să plece. Lasă-mă doar să-i spun mamei.

Se apropie de locul unde maică-sa — extrem de atrăgătoare într-o rochie de culoare gri deschis și purtînd un bizar colier antic la gît — stătea de vorbă cu Reid. O observai predîndu-i florile, punîndu-și paltonul de tweed gros și acoperindu-și capul cu un șal alb cu franjuri. Simții cum doamna Keith îmi arunca o privire ușor ironică, care era mai puțin binevoitoare ca altădată. Era în ea o expresie nouă, care mă făcu să mă înroșesc și să mă îndrept spre ușă. Alison zăbovi multă vreme luîndu-și rămas bun de la fiecare. În cele din urmă însă, ne văzurăm afară și plecarăm împreună.

— Mi-e rușine de mine — spuse ea îngîndurată, după o vreme. Dă-ți seama doar ! Să te pierzi cu firea pînă-ntr-atît, încît să-ți vină să plîngi ! Noroc însă că m-am stăpînit.

— Dar, Alison, gîndește-te că a fost primul tău concert. Ar fi fost minunat dacă plîngeai puțin.

— Nu, ar fi fost stupid. Și detest oamenii care fac lucruri stupide.

Nu împinsei lucrurile pînă la o nouă discuție. Începeam să descopăr că părerile noastre erau cu totul diferite.

Egală ca dispoziție, capabilă și stăpînită, Alison avea toate însușirile ce-mi lipseau. Poate că nu era prea deșteaptă și nu avea mult simț al umorului, dar, în ciuda felului ei încet de a gîndi, era plină de un sănătos spirit practic. Mai era și ambițioasă — nu în chip aprins și teatral ca mine, ci din dorința logică de a-și pune cît mai mult în valoare talentul. Recunoștea și privea în față cu hotărîre faptul că, pentru a ajunge cîntăreață, era nevoie de studiu, de muncă și de sacrificii. Exercițiile ei, acele respirații adînci, care o făceau în stare să cînte o gamă „lungă“ sau să prelungească sfîrșitul unei fraze timp de douăzeci de secunde, îi dăduseră un fel de seninătate fizică. Totuși, sub exteriorul ei placid, această Junonă liniștită și brună avea o voință stăpînită și sigură.

— Hai să urcăm dealul, Alison ! Cu un tremur ușor mă apropiai puțin mai mult de ea, pe cînd înaintam împreună, dîndu-mi seama că fiecare pas ne apropia mai mult de strada ei. E o seară minunată.

Tonul meu exaltat o făcu să zîmbească.

— E rece și umed. Cred că vine o ploaie. De altfel, mama se așteaptă să mă găsească acasă astă-seară. Vrea să aducă cu ea cîțiva prieteni.

Un nod usturător mi se puse în gît. În aprinderea mea, eram gata să mor pentru dînsa, în vreme ce ea permitea netulburată „cîtorva prieteni" să se interpună între noi.

— Am impresia că nu mă prețuiești prea mult — mormăii ei — din moment ce ai să lipsești toată iarna.

Doamna Keith începuse de curînd să susțină că vechea casă de pe Sinclair Drive e prea mare pentru nevoile ei și cum trebuia să se îngrijească de pregătirea lui Alison, dorea să-și reducă cheltuielile. Avea să-și închidă casa pe timpul iernii și să petreacă această perioadă la cumnata ei din Ardfillan.

— Vorbești ca și cum Ardfillan ar fi la celălalt capăt al lumii — îmi răspunse Alison, cu o nuanță de asprime. Nu poți și tu să mă vizitezi acolo, cum fac alții ? Vom avea ocazia să dansăm, mai ales la reuniunile școlare ale Louisei.

— Știi doar că nu dansez — îi replicai eu pe un ton jalnic.

— E vina ta că nu înveți !

— Nu-ți face griji — îi zisei cu amărăciune — vei avea destui fanți. Pe toți tinerii Louisei. Și pe ai tăi.

— Mulțumesc. Desigur că o să am. Și îți garantez că vor fi mai amuzanți decît cineva pe care-l cunosc.

Inima mi-era gata să plesnească și deodată furia mea făcu loc desperării.

— O, Alison ! spusei cu un efort. Să nu ne certăm iarăși ! Mi-ești atît de dragă !

Nu-mi răspunse imediat. Cînd vorbi, simții o tulburare și simpatie în glasul ei, dar și teama de necunoscut.

— Știi bine că și eu țin la tine — spuse ea, adăugînd apoi pe un ton mai scăzut : Și încă mult.

— Atunci de ce nu mai rămîi cu mine, aici, afară ?

— Pentru că mi-e foame, n-am mîncat nimic mai substanțial de la ora patru !

Rîdea singură. Ajunsesem acum la intrarea casei ei.

— De ce nu intri ? Ceilalţi vor sosi într-o clipă. O să avem un bufet şi o să petrecem bine.

Îmi strîngeam buzele în întuneric, de repulsie faţă de lumina, de mulţimea de oameni şi de conversaţia banală, la care eram prea ţeapăn şi prea mîndru ca să mă asociez. În asemenea împrejurări, nu eram capabil de veselie ; mă sileam să rîd spre a nu părea diferit de ceilalţi, dar rîsul meu îmi suna fals în urechi.

— Maică-ta nu m-a invitat — făcui eu îmbufnat. E inutil, de altfel. Nu vreau să vin.

— Atunci ce vrei, în fond ? întrebă Alison.

Se oprise şi stătea cu faţa spre mine, lîngă tufa de coacăz.

— Vreau să fim împreună — bolborosii eu. Numai tu şi cu mine. Tot ce-aş vrea să fac e să te ţiu de mînă... cît timp voi fi lîngă tine...

Mă întrerupsei zăpăcit. Cum aş fi putut să-i spun ce doream, cînd emoţiile mele erau atît de încurcate, iar dorinţele mele atît de confuze şi chinuitoare ?

Păru mişcată ; zîmbetul ei era şovăielnic.

— Te-ai plictisi repede ţinîndu-mă de mînă.

— Îţi jur că nu.

Ca să i-o dovedesc, întinsei braţul şi o apucai de mînă. Atunci inima începu să-mi bată nebuneşte.

— O, Alison ! gemui eu.

Ea nu se trase înapoi. O clipă, buzele ei îmi atinseră uşor obrazul.

— Gata acum ! Îmi zîmbi calm în întuneric. Noapte bună !

Se smulse de lîngă mine şi, strîngîndu-şi capetele şalului pe piept, alergă spre uşa din faţă.

După ce plecă, rămăsei multă vreme pe loc, în umbră, zbătîndu-mă între exaltare şi dezamăgire. Speram că se va întoarce. Desigur că avea să vină la poartă, ca să mă cheme. Fusesem nebun să refuz şi acum aş fi acceptat cu bucurie. Dar nu veni. Treptat, văpaia din mine se stinse şi, ridicîndu-mi gulerul paltonului, mă depărtai încet, oprindu-mă de cîteva ori ca să mă uit peste umăr la fereastra luminată a casei ei. Vîntul mă luă pe sus cînd ajunsei la colţul străzii. Alison avusese dreptate. Era o seară umedă şi geroasă.

capitolul III

Munca în atelierul de cazane era destul de grea. În general, se făceau mașini cu aburi pentru vapoarele ce se construiau la șantier ; se fabricau, de asemenea, pompe aspiratoare-respingătoare, care, de obicei, se ambalau pentru export. La început am lucrat la turnătorie, unde, timp de cîteva luni, treaba mea consta în a pili și curăța cu o perie de sîrmă piesele brute turnate. Era o muncă obositoare și murdară. Jamie nu mă scăpa din ochi și mă ajuta în multe chipuri, dar legătura noastră de rudenie nu-i permitea să-mi acorde vreo favoare, care ar fi provocat resentimente în întregul atelier. Bancul meu se afla în apropierea cubiloului, unde se topea fonta, care era turnată apoi în forme de nisip. Uneori, căldura era extrem de mare, iar cînd vremea era rea, vîntul gonea nisipul prin toată hala, făcîndu-mă să tușesc. Mai tîrziu, mă mutai în atelierul de mașini. Aici, piesele turnate erau strujite și brunate la nenumărate strunguri. Lucram aproape de atelierul de montaj. Era locul unde se asamblau toate piesele terminate și răsuna de loviturile ciocanelor și de huruitul propriilor sale mașini.

Mecanicii erau, în general, băieți veseli, care se interesau de fotbal și de cursele de cai. După patru ani, cei mai mulți dintre ei deveneau mecanici pe vapoare, în timp ce alții, ca mine, treceau în secția de desen. Unii veniseră pentru o pregătire mai specială. La bancul învecinat cu al meu, era, de pildă, un tînăr din Țara Galilor cu numele de Lewis, care își pierdea vremea trîndăvind cu multă grație. Lewis era fiul unui bogat constructor de vapoare din Cardiff și cum uzinele Marshall se bucurau de o reputație deosebită, fusese trimis acolo pentru un stagiu de practică înainte de a intra în întreprinderea părintească. Era un tînăr anost și nepăsător, cu părul pomădat și o bărbie mică ; purta papioane țipătoare și cămăși tot atît de bătătoare la ochi. Ținea pe bancul lui o enormă cutie galbenă cu țigări, un fel de cufăr în miniatură, din care toți aveau voie să se servească. Plictisit de moarte de șederea lui forțată la Levenford, își petrecea o bună parte din timpul liber la Winton, unde era deseori văzut luîndu-și masa de seară la un restaurant elegant sau ocupînd o lojă la varieteul Alhambra. Se considera un Don Juan și co-

mentariile lui se refereau aproape exclusiv la aventurile sale galante în orașul vecin.

Lewis era cunoștința mea cea mai apropiată și de cîteva ori mă chemase să iau ceaiul acasă la el. Dar poveștile vădit mincinoase despre cuceririle lui mi se păreau foarte plicticoase și încetară repede de a mă interesa. Din cauza rubedeniei mele cu Jamie și a aptitudinilor mele de a tăcea — calitate foarte respectată în Scoția — eram destul de bine văzut de ceilalți.

În sîmbăta de după concert, la ora două, Tata, Murdoch, Kate, bunica și cu mine ne aflam adunați cu toții în jurul mesei, care fusese strînsă. În încăperea de alături, Sophie spăla vasele fără zgomot, încît nu puteai să n-o bănuiești că trăgea cu urechea.

Tata avea o expresie de reținută neliniște, care devenise aproape permanentă la el. Slăbise, iar fața îi era cenușie, uzată parcă de griji, obrajii supți, buzele lipite de dinți.

Cu o voce stăpînită, el declară :

— Au trecut două săptămîni de la scadența trimestrială și tot n-am primit nici o veste de la Adam.

— Mai e timp, tată — spuse Kate împăciuitoare.

— Asta ai spus-o și înainte. Știi că atunci cînd transformarea casei a eșuat, mi-a promis solemn că-mi va plăti o dobîndă de cinci la sută la cele nouă sute de lire pe care i le-am împrumutat. Dar n-am primit nici un ban de la el în ultimele șase luni.

În copilăria mea, îl privisem mereu pe Adam ca pe un om care va face avere. Părea destinat să-și asigure singur succesul. Acum însă, deși ne vedeam rar, începusem să observ că în spatele nestrămutatei sale încrederi în sine se ascundea o curioasă limitare. Ea consta poate în tendința atît de răspîndită la scoțienii care se cred „oameni mari“ de a subestima alți oameni și capacitatea acestora de a li se împotrivi. Adam era prea sigur de a-i putea trage pe sfoară pe alții. În afacerea particulară în care se îmbarcase atît de triumfător împreună cu Tata, el nu prevăzuse că proprietarii vecini cu casa lui din Kensington, printre care mulți erau bogați și influenți, vor contesta cu îndîrjire dreptul său de a tulbura tihna și farmecul reședințelor lor prin împărțirea casei în apartamente separate. Sub ochii pătrunzători ai avocaților lor, dreptul de liberă dispoziție asupra casei se dovedise

a nu fi chiar atît de inatacabil cum păruse. După ce-şi investise tot capitalul disponibil în această riscată speculaţie, făcîndu-l şi pe Tata să-i dea pe mînă toate economiile sale, şi după ce-şi luase obligaţii faţă de un antreprenor de construcţii, se trezise cu o somaţie judecătorească de a suspenda lucrările, sub ameninţarea unui proces ruinător. Casa îi rămînea pe braţe ; era într-adevăr acum „elefantul alb" de care pomenise odinioară în glumă. Se dovedea acum, fără umbră de îndoială, că oamenii cu joben, de care rîsese atît de făţiş, îl trăseseră ei pe sfoară pînă la urmă.

Kate rupse tăcerea :

— Dar ce-i cu şcoala care voia să cumpere casa ?

— Nu s-a făcut nimic — răspunse Tata posomorît. N-o să scape niciodată de ea !

— N-ar trebui totuşi să te frămînţi atîta, Tată. Adam are o situaţie bună, o să-ţi plătească banii pînă la sfîrşit. Nici dumneata nu stai chiar aşa de rău. Ai o leafă frumuşică, bunica îşi are pensia, iar Robert aduce în casă în fiecare săptămînă un salariu destul de bun.

Tata, care era tot palid în obraz, nu-şi găsea, de indignare, cuvintele.

— Nu-ţi dai seama de valoarea banilor ? Te aştepţi poate ca oamenii să-şi piardă toată averea muncită, fără a spune un cuvînt... ca să ajungă a cerşi la bătrîneţe ?

— E ridicol, tată — spuse Kate pe un ton liniştitor, dar ferm. Ai să ai pensia dumitale. Pe lîngă asta, faci mereu economii. Şi văd că ai chiar o servitoare în casă, lucru pe care biata mama nu l-a avut niciodată.

— Unde e maică-ta să te audă ! Ochii Tatii scînteiau. Sufla anevoie, spunînd cu glas mai scăzut : Nu-ţi închipui cît mănîncă fata asta, pe lîngă leafa ei. Dar nu numai atît ; de cînd a venit a spart două din farfuriile cele mai bune. E oribil, oribil !

Văzînd că nu o scoate la capăt cu Kate, se întoarse către Murdoch :

— De ce nu spui nimic ? Să mă duc la domnul McKellar ca să-l urmăresc pe Adam ?

Murdoch, pierdut în solemne abstracţii, ridică din umerii lui, care, de cînd muncea, deveniseră mari şi grei.

— Nu m-aş da pe mîna avocaţilor.

Tata sări ca înţepat, dar după un moment gemu plin de durere :

— Ce să fac atunci, ce să fac ?

Murdoch se hotărî să vorbească. Încet la vorbă de felul lui, dobîndise de cîteva luni încoace o profunzime necunoscută pînă atunci la el.

— Nimeni nu mi-a dat vreodată multă atenție în casa asta, tată. Fapt e că, în ciuda tuturor piedicilor, mi-am croit un drum în viață. Sînt asociat cu Dalrymple. Sînt fericit în munca mea de grădinar și-mi merge bine. La Expoziția de flori din primăvara asta, am de gînd să prezint noua mea garoafă și, cu ajutorul lui Dumnezeu — aici tresării surprins — voi obține poate medalia de aur „Alexandra", pentru cea mai frumoasă floare din expoziție. Murdoch zîmbi la noi prin ochelarii lui mari, ca o bufniță. Adam și-a bătut totdeauna joc de mine, tată. Concepțiile lui nu sînt și ale mele. Totuși mi-e frate și-l iubesc. Asta e răspunsul la toate : iubirea.

— Nu știu despre ce vorbești — izbucni Tata. Vreau să-mi dea banii îndărăt, plus dobînzile.

Sophie intrase cu o găleată de cărbuni și umpluse din nou soba. Tata rămase liniștit cît timp ea se află în bucătărie, dar în clipa cînd se întoarse în încăperea din fund, sări în sus cu un aer revoltat și scoase din sobă bulgărele de deasupra, aruncîndu-l înapoi în găleată. Era stacojiu la față, ca și cum exasperarea adunată în pieptul lui ar fi depășit brusc orice limită suportabilă.

— Nimeni nu știe cîte trebuie să îndur. Pe Adam ! Pe bătrînul smintit de sus, al cărui loc ar fi la azil ! Operația de rinichi a lui Cleghorn ! Mă întreb ce poate face un om în această situație.

— Să iubească, tată — zise Murdoch cu blîndețe.

— Cum ?! exclamă Tata.

— Da, tată — urmă Murdoch, pe un ton dulce. Am spus exact ce gîndesc.

Atît și nimic mai mult. Cu un zîmbet extaziat pe buze, el își luă pălăria și ieși.

În timp ce Tata rămase stupefiat în bucătărie, Kate și cu mine, tot atît de uluiți, ne luarăm după el pînă la ușă. Iar acolo, fără putință de îndoială, se afla explicația : Bessie Ewing, care-l aștepta plimbîndu-se liniștită încoace și încolo în fața casei. Îl luă de braț cu un mîndru surîs de stăpînire. Nici unul din ei nu ne văzu.

Urmă o pauză lungă.

— Ei, asta este — spuse Kate. Se întoarse apoi către mine cu o privire bizară. Sîntem un neam ciudat. Mă întreb de ce mai stai în casa asta.

Nu-i răspunsei.

Văzîndu-mă şovăind, Kate rîse o clipă şi, petrecîndu-şi braţul după gîtul meu, îşi lipi obrazul, care era tot uscat şi aspru, de faţa mea.

— Vai, vai — spuse ea — teribil lucru e viaţa !

Se întoarse, ducîndu-se în bucătărie, în vreme ce eu urcai încet scara şi, fără a-mi scoate salopeta, mă întinsei pe pat, neavînd energia să mă schimb. Kate îl convinsese pe Tata şi pe bunica să o însoţească pînă la Barloan spre a lua ceaiul la dînsa. Îi auzii curînd ieşind pe uşa din faţă. Sophie plecase mai înainte, căci era tocmai ziua în care lucra numai pînă la prînz. Bunicul şi cu mine eram singuri în casă.

După-amiaza era foarte liniştită. Cu mîinile sub cap, căutam să evoc viziunile care erau splendidele mele căi de evaziune. Nu e de mirare că Reid mă botezase „visătorul melancolic". Dar mă simţeam reţinut pe pămînt, împotmolit ; scena care tocmai avusese loc în bucătărie îmi revenea tot timpul în minte. Eram ca un cîine care roade mereu un os uscat, nu din nădejdea de a găsi vreo hrană pe el, ci cu un soi de persistenţă nervoasă.

Fusese ca o conspiraţie destinată să distrugă ce brumă de iluzii mai aveam. Obsesia ridicolă şi degradantă a banilor, care nu-l părăsea pe Tata, devenise o manie. Îşi lua acum ceaiul fără zahăr şi fără lapte ; se hrănea practic doar cu terci de mazăre ; se dezbrăca pe întuneric spre a economisi gazul aerian. Manipulaţiile lui cu resturile de săpun şi de lumînări erau de necrezut. Dacă vreun lucru se strica în casă, îl dregea el însuşi. Şi de curînd îl surprinsesem pingelindu-şi singur ghetele cu o bucată de talpă şi cîteva cuie.

O, Doamne, cît mai uram banii ! Însuşi gîndul la ei mă revolta. În acelaşi timp însă îmi petreceam zilele oftînd după destui bani ca să pot continua la universitate munca ce mă atrăgea. Întrebarea lui Kate îmi umbla prin cap. De ce nu plecam din casa asta ? Poate că eram prea slab, poate că mi-era teamă de a mă aventura în necunoscut. Era însă şi un alt motiv. Mai puţin din dragoste decît dintr-un apăsător sentiment de răspundere, moştenit, fără

îndoială, de la vreun strămoș presbiterian din neamul bunicii, mă simțeam incapabil de a-l părăsi pe bunicul. I s-ar fi întîmplat, desigur, o nenorocire dacă nu rămîneam acolo ca să-l supraveghez. Oricare ar fi fost însă cauzele, păream condamnat să mă sting în acest mic oraș.

Instinctiv, mă gîndii la Alison, resimțind ca o crudă nedreptate atitudinea ei calmă față de mine. Deși tînjeam după ea, poveștile lui Lewis despre aventurile sale îmi reveniră în minte. Negreșit, aceste aventuri erau destul de ieftine ; totuși, faptul că nu gustasem niciodată o senzație de felul celor descrise de el începea să-mi apară ca un semn de jalnică slăbiciune. În romanele pe care le citeam, tinerii aflați în situația mea treceau totdeauna pragul maturității grație unei femei simpatice, despărțită de bărbatul ei și care, fără a fi, desigur, o frumusețe răpitoare, era de obicei o mică făptură fermecătoare, cu ochi veseli și o gură largă și darnică. Dar exista oare vreo asemenea femeie la Levenford ? Zîmbii amar față de flagranta absurditate a acestui gînd și, cu un oftat adînc, mă sculai, începînd să-mi schimb hainele de lucru.

Deodată auzii soneria. Deși sunase cu măsură, faptul mă deranja : acum, mai mult decît oricînd, era o problemă întreagă să merg la ușa din față ca să deschid.

Coborîi scara. Pe prag stătea o femeie între două vîrste, cu un aer cuviincios, îmbrăcată în gri închis, cu mănuși cenușii de bumbac, pălărie și poșetă negre. Părea să fie o persoană care muncește cu mîinile, poate o menajeră. În ansamblu însă, părea a avea maniere bune. Trăda o ciudată nervozitate, care o întrecea pe a mea, și făcea impresia că așteptase întunericul înainte de a risca să se apropie de locuința noastră.

— Asta e casa domnului Gow ?

Îmi pierdui imediat curajul pe care mi-l inspirase timiditatea ei.

— Da, locuiește aici.

Urmă o tăcere. Oare se înroșise ? În orice caz, părea a nu ști ce să spună, căci măsurîndu-mă cu privirea, recurse la o cale ocolită.

— Ești fiul lui ?

— Nu, nu tocmai... o rudă.

Deși nu eram dispus să mă angajez în vreun fel, situația mi se păru în general prea confuză, delicată și primejdioasă spre a fi discutată în fața ușii, în văzul tuturor.

— Nu vreți să intrați un moment ?

— Mulțumesc, ești prea amabil, tinere — îmi răspunse ea, silindu-se vădit să vorbească distins.

Intră după mine în salon, unde, din cauza semiobscurității, găsii de cuviință să aprind lampa de gaz. Fără a aștepta să o poftesc, își luă un scaun, așezîndu-se pe marginea lui și rotindu-și privirea în jurul acestui sanctuar glacial. Se oprea la cîte un obiect, aprobîndu-l cu precauție.

— Foarte frumos. Aveți un colțișor plăcut aici. Și tabloul acesta îmi place.

Așteptai tăcut și nedumerit pînă cînd, cu oarecare sfială, își luă ochii de la „Monarhul trecătorii", începînd să mă inspecteze pe mine.

— Sînt convinsă că ești fiul lui și că ți-a cerut să nu spui — zise ea rîzînd scurt. Nu face nimic, îți respect discreția. E acasă ?

— Ați fi bună să-mi spuneți care e scopul vizitei dumneavoastră ? întrebai eu.

— Ei bine, nu văd de ce nu ți-aș spune — răspunse ea, înnăbușind imediat rîsul ușor care o apucase din nou. Te fac să observi că sînt o văduvă respectabilă. Cred că hîrtiile astea te vor lămuri.

Își deschise poșeta, scoțînd din ea două hîrtii pe care mi le întinse. Recunoscui speriat, după scris, care nu putea fi confundat, că una era o scrisoare a bunicului. Cealaltă era un anunț, însemnat cu creionul, din „*Poșta căsătoriilor*".

„Văduvă foarte respectabilă, patruzeci și patru de ani, brună, talie mijlocie, fire afectuoasă, artistică, mijloace modeste, dorește cunoștința unui domn distins, caracter plăcut, preferabil bisericos, cu locuință bună și intenții sincere. Poate avea și mică familie. Ofer și solicit referințe. Răspunsuri la ziar, sub nr. 314 M.T.".

Eram uluit. Nu era nevoie să mai citesc scrisoarea bunicului ; se referi ea însăși cu modestie la ea.

— Am primit șase răspunsuri promițătoare... dar acela al ta... al domnului Gow era atît de frumos, încît am ținut să-l văd în primul rînd pe dînsul.

M-aș fi tăvălit de rîs, dacă nu mi-ar fi venit aproape să plîng. Exclamai, destul de violent :

— Duceți-vă atunci să-l vedeți, doamnă. Urcați îndată scara. Ultimul palier, prima ușă pe dreapta.

Își luă îndărăt hîrtiile, le puse cu grijă în poșetă și se ridică, timidă ca o fetiță.

— Spune-mi numai un lucru. E brun sau blond ? Primul meu bărbat a fost brun și m-am gîndit că o schimbare n-ar strica...

— Da, da ! o întrerupsei eu, făcîndu-i semn să se miște. E deschis la culoare, dar duceți-vă să vă convingeți singură... Sui-ți-vă !

Urcă scara, iar eu rămăsei în așteptarea sunetelor scurte și stridente ale deziluziei ei imediate. Dar nu avu loc nici o scenă. Trecu peste o jumătate de ceas pînă cînd coborî, și chiar atunci expresia ei, deși cam jenată, era mai degrabă satisfăcută decît indignată.

Cînd, cu o umbră de regret, ea se decise să plece, mă repezii în camera bunicului.

Stătea așezat lîngă masa lui, cufundat în compunerea dragelor lui anagrame.

— Robert — îmi spuse el — am aici una cu care o să cîștig negreșit. Ascultă numai...

— Dar ce-i cu vizitatoarea dumitale ? îl întrebai eu.

— A, aia ! făcu un gest disprețuitor. M-aș fi plictisit de moarte cu ea. Afară de asta, relativ vorbind, n-are o para chioară pusă deoparte.

Nu mă putui stăpîni. Într-un acces de rîs aproape isteric, mă îndreptai spre ușă, în timp ce bunicul se uita peste ochelari după mine, puțin mirat, dar netulburat — un monument de respectabilitate.

Ajuns în vestibul, îmi pusei pălăria și fularul. Amurgul se lăsa repede, promițînd o seară cu lumini și mișcare multă în oraș, căci era sîmbătă. În chip inexplicabil, mă înveselisem. La locuința lui Reid se făcea probabil muzică ; poate că Alison și cu maică-sa erau și ele acolo. Mă hotărîi să mă duc la Iason, spre a mă împăca cu el. Dar înainte de asta, mai era *„Scoțianul zburător"*.

În fiecare seară de sîmbătă, la ora cinci, expresul Port Doran-Londra se oprea două minute la Levenford, spre a lua pasagerii de pe coasta de vest. Era un tren superb, vopsit în roșu și auriu, compus numai din vagoane de dormit și vagoane restaurant, prin ferestrele cărora se vedeau fețe de masă imaculate și tacîmuri sclipitoare de argint, sub mici lămpi electrice cu abajur. Simplul fapt de a privi acest tren strălucitor, cînd pornea încet către

marea capitală din sud, era suficient spre a-mi pune sîngele în mişcare.

Mă uitai la ceas. Aveam tocmai timpul să ajung la gară. Pornii în goana mare pe strada întunecată.

capitolul IV

În iarna aceea, Clubul filozofic din Levenford făcea eforturi ca să se ridice din starea de decădere care, la o epocă anterioară, provocase observaţiile sarcastice ale lui Reid. Fusese odată un club serios, organizat după modelul Societăţii ştiinţifice din Edinburgh. Domnul McKellar fusese ales acum preşedinte şi luase măsuri pentru reluarea ciclului de conferinţe publice care făcuseră faima Clubului filozofic.

Tata nu mai făcea parte din club. Din cauza ambiţiei sale exagerate de a juca un rol mai important, suferise unele eşecuri neplăcute din partea celorlalţi membri şi ajunsese să considere cotizaţia anuală ca o cheltuială nejustificată.

Nu aflasem nimic despre conferinţe, pînă cînd într-o zi, către sfîrşitul lui noiembrie, domnul McKellar, trecînd pe lîngă mine pe stradă, îmi puse în mînă un bilet, fără nici o altă explicaţie. Era un om tăcut şi acest gest puţin comunicativ, făcut din mers, era caracteristic pentru el. Biletul glăsuia :

PROFESORUL MARK FLEMING
va ţine o conferinţă publică
despre
ISTORIA MALARIEI
la
Sala Clubului filozofic

Valabil pentru
o persoană

30 noiembrie

În seara fixată, plecai cu înfrigurare la sala clubului ; aveam însă sentimentul că răni dureroase, abia vindecate,

se vor redeschide. Eram înghesuit, în chip absurd, între burghezi voinici şi rumeni, care şedeau, senini şi prosperi, în hainele lor negre, de stofă fină. Mă înroşii la faţă cînd privirea lui McKellar se opri o clipă asupra mea, fără cel mai mic semn de recunoaştere. În momentul însă cînd profesorul Fleming îşi începu conferinţa, căzui pradă fascinaţiei subiectului şi omului.

Mark Fleming, un bărbat uscăţiv şi brun, de vreo patruzeci de ani, cu o mustaţă tunsă scurt, ochi pătrunzători şi un obraz colţuros, era profesor de zoologie la Universitatea din Winton. Făcuse cercetări strălucite despre genul de peşti dipnoici *Lepidosiren*, aventurîndu-se în regiuni neexplorate de pe cursul superior al Amazonului. Cum se adresa acum unor profani, conferinţa lui avea un caracter semipopular. Era totuşi destulă ştiinţă în ea pentru ca sîngele să-mi fiarbă de emoţie.

Schiţă întîi originile bolii, descrise ravagiile făcute de ea şi vechile teorii greşite despre cauzele ei. Trecu apoi la prima abordare cu adevărat ştiinţifică a problemei, descriind tentativele lui Ronald Ross [1] de a izola parazitul — aceste minunate şi răbdătoare cercetări, încoronate în cele din urmă de descoperirea unor sporozoare în glandele salivare ale unei specii de ţînţar. Pe ecranul alb de la capătul sălii, Fleming ne proiectă diapozitive de microfotografii colorate, demonstrînd stadiile, de o încîntătoare simetrie, ale dezvoltării parazitului. Ne expuse fazele vieţii acestuia, ciclul trecerii lui prin sîngele unor gazde diferite, din care omul era una. Arătă pe scurt măsurile preventive care eradicaseră flagelul pe vaste teritorii şi care — dădu aci un exemplu clasic — făcuseră posibilă construirea Canalului Panama.

Cînd termină, trăsei aer în pipet: voiam să-i pun întrebări, care să-i dovedească interesul meu arzător pentru acest subiect. Era însă înconjurat de oameni importanţi, care, deşi spuneau lucruri stupide şi neînsemnate, mă împiedicară cu totul să mă apropii. Şi, uitîndu-se la ceas, el plecă grăbit, petrecut de zîmbete şi multe strîngeri de mîini, ca să prindă trenul.

Efectul stimulant al acestei conferinţe, care redeşteptă toată dragostea mea pătimaşă pentru ştiinţă, ţinu cîteva

[1] Sir Ronald Ross (1857—1932) — medic englez care a demonstrat că malaria e transmisă de ţînţari. Laureat al Premiului Nobel în 1902. (n.t.)

zile. El fu urmat, ca o reacție, de o profundă deprimare. Timp de o săptămînă umblai cu ochii în pămînt, chinuit de durerea unei cauze pierdute. Pe urmă, îmi veni deodată o idee mare. De obicei, ideile mele mari se spulberau peste noapte. Strălucite în aparență, ele nu rezistau logicii implacabile pe care le-o opuneam eu însumi. Ideea aceasta însă era de alt soi — ea creștea neîncetat, ca o geană de lumină ce gonește în zori bezna înfricoșată a nopții. Îmi făcui planurile cu înfrigurare, dar și cu chibzuință.

În sîmbăta următoare, îmi oprii cinci șilingi din salariu, mă schimbai în grabă, îmi luai într-un pachet cîteva lucruri din scrinul meu și coborîi la masă în bucătărie.

— Repede, bunicuțo — spusei cu un zîmbet — vreau să prind trenul de unu treizeci. Am treburi importante.

Bătrîna era singură. Îmi aduse o farfurie de tocană de berbec, fără însă a-mi zîmbi la rîndul ei, lucru ce mă surprinse, căci între noi se născuse o nouă prietenie. După aceea, înainte de a se așeza ca să-l aștepte, croșetînd, pe Tata, care totdeauna se întorcea mai tîrziu sîmbăta, îmi întinse în tăcere, și cu o expresie de semnificativă rezervă, o carte poștală.

O luai și mă încruntai citind-o. De ce nu-mi dădeau oamenii pace ? Inoportuna misivă purta deasupra ștampila „PRESBITERIUL SFINȚILOR ARHANGHELI" și glăsuia : *„Te rog să treci pe la mine duminică după-amiază la ora patru"*. Era semnată : *J. J. Roche*.

Enervat, dar cu un fugar sentiment de jenă, mototolii cartea poștală, aruncînd-o în foc.

Bunica lucra de zor cu iglița ei. După o clipă, spuse totuși, fără a-și ridica ochii :

— Va să zică, nu te duci ?

Clătinai din cap cu încăpățînare.

După privirea ei, s-ar fi zis că-și admiră deodată dantela. Îmi spuse totuși cu precauție :

— Dar dacă cumva vine să te caute ? Ce să-i spun ?

— Spune-i că nu sînt acasă — mormăii eu, cu obrazul înroșit.

Își ridică capul, privindu-mă cu ochi mari. Treptat, un zîmbet îi apăru pe buze, luminîndu-i încet toată fața. Se ridică de pe scaun, zicîndu-mi :

— Mai vrei puțină tocană, băiețelul meu ?

Măgulitoarea aprobare a bunicii mă ajută să mă liniștesc. După cîteva clipe, mă aflam în stradă, alergînd

plin de entuziasm, cu pachetul sub braț, spre a prinde trenul de Winton.

Gîndul la ținta pe care o urmăream mă susținu în tot timpul călătoriei. Ajunsei la Winton la ora trei și, luînd tramvaiul verde pînă la Gilmore Hill, mă găsii din nou în fața clădirii cenușii, care-mi însuflețise visurile. Eram mai mare acum și mă intimidam mai greu, dar intrînd în clădirea universității și apropiindu-mă de Secția de zoologie, pulsul mi se iuți. Cunoșteam destul de bine drumul, căci scrutasem cu jind exteriorul secției în vremea cînd concurasem, împreună cu Gavin, la premiul Marshall. Acum aruncai o scurtă privire în marele amfiteatru pustiu, apoi bătui la o ușă cu geam mat, pe care scria : LABORATOR. Un moment după aceea, bătui din nou, mai tare, și, neprimind nici un răspuns, deschisei cu curaj ușa.

Era o sală lungă și înaltă, cu plăci de faianță pînă la jumătatea pereților și cu ferestre mari și luminoase. Pe mesele joase erau rînduri-rînduri de microscoape lucioase — minunate microscoape Zeiss cu cîte trei obiective. La fiecare loc era cîte o etajeră dublă cu reactivi : flacoane picurătoare cu fucsină, albastru de metilen, alcool absolut, balsam canadian — tot ce inima putea să dorească. O mare centrifugă electrică bîzîia sub plasa ei de protecție. Cîteva aparate complexe, cum nu mai văzusem niciodată pînă atunci, gîlgîiau neîncetat lîngă șirul de chiuvete de porțelan. La capătul sălii, zării un om înalt, îmbrăcat cu un halat de dril gălbui ; se ocupa de o cușcă de cobai.

Ținîndu-mi pachetul sub braț, înaintai încet spre el, îmbătat de aroma de balsam, amestecată cu emanații de formalină și cu un miros înțepător de eter. Soarele după-amiezii se revărsa în această divină încăpere. Cînd ajunsei mai aproape, omul în halatul de dril se întoarse pe jumătate către mine, cu o privire întrebătoare.

— Ei ?

— Aș putea vorbi cu profesorul Fleming, vă rog ?

Era un om ca de cincizeci de ani, uscățiv, cu tenul galben, nasul lung și o mustață roasă. Obrajii lui supți erau brăzdați de cute adînci. Se întoarse iarăși spre cușcă, apucă cu îndemînare un cobai și, cu o seringă ținută strîns între arătător și degetul al treilea ale mîinii stîngi, îi injectă, apăsînd cu degetul mare, cîteva picături dintr-o soluție tulbure. În timp ce făcea aceasta, îmi spuse :

— Profesorul nu-i aici.

O mare dezamăgire mă cuprinse.
— Cînd îl pot găsi ?
— Vine rar sîmbătă după-amiază. Pleacă la căsuța lui de la Drymen. Întoarce-te luni.
În acest timp, un alt cobai își primise injecția, fiind apoi reașezat în cușcă. Profund descurajat acum, exclamai :
— Nu pot veni decît sîmbăta !
Isprăvise cu injecțiile și, lăsînd seringa să cadă într-un vas cu soluție de cinci la sută acid fenic, se uită la mine plin de curiozitate.
— Pot să te ajut cu ceva ? Sînt Smith, laborantul-șef. Ce dorești ?
Șovăii un minut.
— Caut un post.
Inima îmi făcu un salt teribil cînd îmi destăinuii secretul. Urmai, însă cu curaj :
— Vreau să lucrez aici, în laboratorul acesta, sub îndrumarea profesorului Fleming. L-am văzut săptămîna trecută la Levenford ; locuiesc acolo. Aș primi orice serviciu... chiar de ar fi vorba numai să hrănesc acești cobai.
Laborantul zîmbi cu o ușoară ironie, îndulcindu-și cît de cît expresia lui imobilă și sumbră.
— Ăstora de aici nu le prea dăm de mîncare. Cu ce te ocupi acum ?
Îi explicai, grăbindu-mă să adaug :
— Îmi place însă știința... Zoologia îndeosebi... Mi-a plăcut întotdeauna. Am învățat-o ani de zile la școală și acasă. De-aș putea măcar să fac un început aici, m-aș ridica lucrînd. Aș primi orice muncă. M-aș mulțumi cu cinci șilingi pe săptămînă, dormind pe jos. Îi arătai pachetul. Am adus cu mine specimenele acestea ca să le arăt profesorului Fleming. Uitați-vă, vă rog, la ele. O să vedeți că nu mint.
Era gata să refuze, fața lui lungă devenind din nou neplăcută. Uitîndu-se apoi la ceas, păru să se răzgîndească.
— Vino atunci. Mai am zece minute pînă cînd trebuie să scot lucrurile din sterilizator.
O luă înainte pînă la o masă și se așeză pe un scăunaș, urmărindu-mă pe cînd rupeam cu mîini tremurînde sfoara și hîrtia cafenie ce-mi învelea colecția. Eram, firește, îngrijorat, dar zelul și speranța se treziseră din nou

în mine. Simţeam că l-aş putea convinge pe acest om neîncrezător şi închis despre însuşirile mele autentice şi unice. Adusesem toate specimenele mele, tot ce strînsesem. Dar nu-mi pierdui vremea arătîndu-i varietăţile mai comune. Mersei drept la rarităţi : hidra mea deosebită, briozoarele mele neclasificate, neîntrecuţii mei stentori.

Pe cînd le descriam agitat, el mă asculta cu atenţie, examinînd cu de-amănuntul, printre pleoapele-i grele, fiecare piesă. De cîteva ori dădu aprobator din cap, dar de mai multe ori şi-l clătină. Cînd deschisei cutia de preparate, dădu primele semne de interes. Aplecîndu-se peste masă, îmi luă cutia din mînă, scoase lamele, ţinîndu-le una după alta contra luminii. Trăgînd apoi spre sine un microscop, cu gestul unui virtuos ce-şi aşază vioara sub bărbie, se puse să le examineze sub obiectiv, în timp ce mie mi se tăiase respiraţia. Mîinile îi erau pătate şi murdare, iar de sub manşetele roase i se vedeau încheieturile osoase. Degetele lui lungi erau însă neînchipuit de sensibile şi manevrau obiectivul cu imersiune în ulei cu impresionantă uşurinţă şi precizie.

Într-un interval uluitor de scurt, el trecu în revistă toată munca mea preţioasă. Cinsti trei dintre preparate cu o a doua examinare, apoi, îndreptîndu-se din şale, se întoarse spre mine, mîngîindu-şi mustaţa.

— Astea îţi sînt piesele ?

— Da — răspunsei eu timid.

Îşi scoase puţin tutun, răsucindu-şi o ţigară, pe care o aprinse la un bec Bunsen de pe masă.

— Am avut şi eu o colecţie ca asta cînd eram de vîrsta ta.

Mă uitai la el plin de uimire : era ultimul lucru pe care mă aşteptam să mi-l spună.

— Poate că nu era aşa de bună în privinţa preparatelor, dar cred că o întrecea pe a ta la spirogire. Urmasem cursul seral al lui Paxton la Şcoala politehnică din Londra şi în fiecare duminică mă trudeam pînă la sînge pe lacurile din Surrey. Credeam că o să devin un al doilea Cuvier [1]. Sînt peste treizeci de ani de atunci. Uită-te acum la mine. Totul numai rutină. Cîştig cincizeci de şilingi pe săptămînă şi am o soţie bolnavă de între-

[1] Georges Cuvier (1769—1832) — celebru zoolog şi paleontolog francez. (n.t.)

ţinut. Trase îngîndurat din ţigară. Am căutat, ce e drept, să intru pe uşa din dos — singura care-mi stătea deschisă. Degeaba, tinere! Dacă vrei să devii colonel al regimentului, nu te înrola ca simplu soldat. Am rămas laborant toată viaţa.

Simţii o strîngere de inimă.

— Dar găsiţi că lucrările mele sînt promiţătoare? Mi-aţi spus că secţiunile sînt bune.

Înălţă din umeri.

— Sînt destul de bune, ţinînd seama că le-ai făcut cu un vechi microtom Frass, cu tăişul scobit. Îmi furişă o privire, adăugînd: Vezi că ştiu? Aşa făcusem şi eu. Acum însă lucrăm cu microtomuri electrice. Dexteritatea manuală nu mai are căutare.

— Aş putea cel puţin să fiu demn de un post în laborator — spusei eu, tremurînd de teamă. Cu toate cele spuse de dumneavoastră, aş vrea să obţin un asemenea post. Sînt gata să vin şi ca manipulant de laborator.

Rîse scurt.

— Ştii să prepari soluţia Roux? Ştii să afumi într-o jumătate de ceas o sută cincizeci de cilindri de înregistrare? Ştii să separi blastomeri în stadiul cvadricelular de divizare? E nevoie de cinci ani ca să înveţi cumsecade această treabă. Ştii că manipulantul meu e un om de şaizeci de ani? I-am dat drumul astăzi, căci are o criză de reumatism! Buzele îi zîmbeau, dar privirea lui era tristă şi amară. Dacă-mi permiţi să-ţi dau un sfat, tinere, scoate-ţi din cap toate aceste lucruri. Nu contest că ai pasiune pentru ele. Dar fără bani şi un titlu universitar toate uşile rămîn închise pentru tine. Întoarce-te deci la strungul tău şi uită de ele. În fond, viaţa de mecanic de vapor nu e neplăcută. Aş da mult şi eu să pot vedea lumea pe un vechi cargobot care vîntură oceanele.

Tăcurăm amîndoi. Începui, cu melancolie, să strîng la loc în cutii specimenele şi să le împachetez din nou cu hîrtie şi sfoară.

— Nu pune lucrurile la inimă — îmi spuse el cînd terminai. Ţi le-am spus cu cele mai bune intenţii. Îmi dădu mîna. Drum bun şi noroc!

Ieşii din laborator şi coborîi drumul pustiu. Discul soarelui începea să apună, colorînd în roz cerul cenuşiu. Nu luai tramvaiul, ci mersei mai departe pe jos, trecînd

prin parc. Un vînt răcoros făcea frunzele căzute să gonească de-a lungul aleilor, ca nişte copii năvălind de la şcoală. Nu vedeam sau nu-mi dădeam seama de frumuseţea amurgului. În mijlocul dezamăgirii mele, o furie stranie fierbea în mine. Refuzam să cred spusele lui Smith. Nu erau decît minciuni. Aveam să mă întorc peste o săptămînă ca să vorbesc chiar cu profesorul. Nimic nu mă putea opri să-mi împlinesc ambiţia.

Şi totuşi, în adîncul inimii, simţeam că laborantul avea dreptate. Putea fi acrit şi ursuz, dar vorbise cu sinceritate. Cu cît cugetam mai mult, cu atît mai limpede îmi dădeam seama că frumosul meu plan de a intra ca tehnician în laboratorul de zoologie nu putea fi înfăptuit. Era un caz tipic de luare a dorinţei drept realitate. Singura cale de acces era de a mă înscrie ca student cu plata taxelor şi acest lucru era, fireşte, imposibil. Ceea ce mă durea mai mult era indiferenţa cu care Smith lichidase specimenele mele. Ce e drept, le apreciase discret. Cum însă, în naivitatea mea, mă aşteptasem la mai mult, această uşoară aprobare nu făcu decît să distrugă marile mele speranţe. Un val de amărăciune aţîţă focul ce ardea în mine. Ciudat lucru : nu eram descurajat, ci jignit şi furios. Ajungînd în centrul oraşului, începui să-mi dau seama de inutilitatea pachetului pe care-l mai purtam sub braţ şi deodată un gînd fatalist puse stăpînire pe mine. Eşuasem din nou. Eram sortit să nu pot servi niciodată ştiinţa mea dragă. Trebuia să isprăvesc cu ea o dată pentru totdeauna.

Mergînd înainte pe strada Buchanan, intrai în Arcadele Argyll, un pasaj acoperit ce ducea în strada Argyll şi era ocupat de un şir de mici prăvălii ciudate. Lîngă o firmă care vindea modele de maşini, găsii locul căutat. În vitrină, peştişori roşii înotau într-un mic bazin de sticlă verde, înconjurat de pachete de biscuiţi pentru cîini şi de ouă de furnici, în mijlocul unei amestecături de curse de şoareci, plase de prins fluturi, articole de cauciuc şi coli de mărci poştale. Deasupra era o firmă cu inscripţia : BAZARUL NATURALIŞTILOR ŞI MAGAZIN DE SCHIMBURI.

Aşteptai înăuntru, inspirînd mirosul muced, pînă cînd un bărbat mic cu faţa frămîntată de griji şi cu haine negre lucioase, apăru de după perdea.

— Vreau să-mi vînd colecţia.

Desfăcui din nou pachetul, de astă dată cu mişcări violente.

— Sînt lucruri bune — spusei eu, după ce îmi înşirasem cutiile pe tejghea. Uitaţi-vă doar la libelulele astea.

— Nu prea cumpărăm acum — spuse el cu un glas stins şi răguşit. Punîndu-şi apoi ochelarii pe nas, începu să examineze cu grijă fiecare obiect, cîntărindu-l în degetele lui umede.

— Nu, lucrurile astea nu sînt cerute — spuse el cu regret, cînd termină. Vă dau şaptesprezece şilingi şi jumătate pe tot pachetul.

Mă uitai indignat la el.

— Dar bine, numai *aeschna* asta valorează o liră! Am văzut preţul într-un catalog din Londra.

— Aici nu sîntem la Londra, ci în Arcadele Argyll. Vocea lui nu mai era decît un murmur răguşit. Suferea probabil de o răceală teribilă sau de o boală a laringelui. Atitudinea lui era cu totul indiferentă. Asta-i tot ce pot oferi. Primiţi sau nu, aveţi de ales.

Furia mea întrecea orice margini. Nu cunoscusem niciodată pînă atunci deosebirea dintre a cumpăra şi a vinde. Şaptesprezece şilingi şi jumătate pentru o muncă de cinci ani, pentru ascensiunile acelea îndîrjite, grele şi primejdioase pe Pietrele înalte, pentru orele nesfîrşite de căutare răbdătoare, prelungite pînă tîrziu noaptea... Era o usturătoare insultă. Dar ce puteam face ?

— Primesc.

Cînd ieşii din prăvălie fără povara mea, braţele mi se păreau uşoare, dar capul îmi ardea. Cu monedele pe care mi le dăduse şi cu ce-mi rămăsese din cei cinci şilingi dinainte, aveam peste o liră în buzunar. Se făcuse ora şase, oraşul strălucea de lumini. Pornii cu inima uşoară, hotărît să-mi fac gusturile.

La colţul străzii Queen dădui de un mic restaurant cu aparenţă boemă. În vitrină se vedea un aranjament ispititor de peşte alb şi carne roşie, flancat de două anghinare uriaşe. Mă repezii prin uşa batantă, trecui peste covorul moale şi mă aşezai într-o boxă tapiţată cu catifea.

Era un local cu o atmosferă intimă, supracapitonat, după moda veche, şi luminat discret de luminări cu abajururi roze, asemănătoare acelora pe care le admirasem de atîtea ori în vagonul-restaurant al „Scoţianului zbu-

rător". Mă simții cam intimidat de chelner, care avea o mustață răsucită și un șorț ce-i ajungea aproape pînă la picioare. Poruncii însă o masă bună, compusă din supă de rinichi, șnițel de vițel cu ciuperci și casată napolitană. Îmi puse apoi în față lista de vinuri. Palid, dar plin de hotărîre, comandai, cu un tremur imperceptibil în glas, o sticlă de Chianti [1].

Mîncai încet: nu avusesem de mult o masă atît de bogată și de gustoasă. Vinul îmi făcu întîi gura pungă, dar persistai să-l sorb, ajungînd treptat să găsesc plăcere în gustul lui ruginit și în generoasa căldură ce mi se răspîndea în tot corpul, la fiecare înghițitură. Restaurantul nu era prea plin de lume, dar boxele erau ocupate de cîteva perechi. În fața mea, un bărbat chipeș se întreținea cu o fată brună și durdulie, care purta pe cap o pălărioară cochetă. Îi vedeam cu invidie rîzînd și vorbindu-și în șoaptă, cu capetele apropiate.

Socoteala se ridica la nouă șilingi. Era o sumă colosală; acum însă nici nu-mi păsa. Îmi terminai sticla de vin, dădui un bacșiș de un șiling chelnerului, primind cu satisfacție înclinarea lui respectuoasă, și ieșii în stradă.

Ce seară splendidă! Lumini sclipitoare, mișcare și animație pe străzi, oameni plăcuți și interesanți îmbulzindu-se pe trotuare. În sfîrșit, trăiam, îmi îngropasem obsesia, eram liber. Cumpărai ziarul de seară de la vînzător și parcursei sub o firmă electrică luminoasă coloana distracțiilor. Erau două varieteuri în oraș; o comedie muzicală, la Edwards, iar Martin Harvey apărea pentru „irevocabil ultima oară" în „Singura cale". Nici unul din aceste spectacole nu mă atrăgea. Pe urmă, în josul coloanei, zării cu bucurie că la Teatrul Regal se reprezenta o piesă din repertoriu: „A doua doamnă Tanqueray". Mă dusei la Regal, luai la casă un fotoliu de orchestră și intrai.

Cu toate că citisem mult și-mi aminteam vag că maică-mea mă dusese să văd „Cenușăreasa" la Dublin, nu asistasem niciodată la un adevărat spectacol teatral. La ridicarea cortinei, un fior mă străbătu și curînd mă simții transportat cu totul. Sorbeam fiecare cuvînt cu toate simțurile mele însetate, gata să primească orice impresie.

---

[1] Vin din Italia. (n.t.)

Reprezentaţia se sfîrşise devreme : era numai zece şi jumătate. Străzile erau mult mai puţin populate acum, unele chiar pustii. Mă îndreptai spre James Square, o mică piaţă din centrul oraşului, flancată de Poşta centrală şi de un mare magazin universal, ale cărui vitrine largi rămîneau iluminate toată noaptea. Cu un surîs ştiutor, Lewis mă lăsase să înţeleg unele lucruri despre James Square.

Începui cu timiditate să mă plimb încoace şi încolo pe trotuarul larg al piaţetei. Cîteva reprezentante ale sexului opus făceau acelaşi lucru, oprindu-se uneori cu un aer distrat, ca şi cum ar fi aşteptat un autobuz. Una dintre ele era extrem de grasă, revărsîndu-se în toate direcţiile. Purta pe cap o pălărie mare cu pene şi ghete înalte, cu şireturi, în picioarele ei ca de pian :

— Ce faci, drăguţule ? îmi murmură ea, pe un ton matern, trecînd pe lîngă mine.

O alta era înaltă, slabă, îmbrăcată toată în negru şi voalată în chip misterios. Umbla foarte încet, puţin adusă. Din cînd în cînd tuşea, ducîndu-şi însă discret batista la gură. Îndreptă spre mine un zîmbet obosit, care-mi îngheţă sîngele în vine. Mă oprii nedumerit şi înspăimîntat. Nu vedeam pe nici una care să semene cît de cît cu viziunile fermecătoare ale imaginaţiei mele înfierbîntate. Poate aveam să am mai mult noroc în mijlocul scuarului.

Trecui strada spre mica grădină ornamentală, decorată cu statui şi brăzdată de alei. Aici lumina era mai slabă, iar atmosfera mai romantică. Plimbăreţele erau şi ele mai numeroase. Încurajat de bezna mai plină de făgăduieli, începui să iau în lung aleea principală. O fată se apropie. Figura ei tînără părea seducătoare în întuneric. Cînd trecu pe lîngă mine, mă oprii întorcîndu-mă. Se oprise şi ea, uitîndu-se înapoi spre mine. Cînd văzu că mă interesează, se întoarse şi, cu o mişcare îmbietoare a capului, îşi continuă încet plimbarea.

Sîngele îmi fierbea în vine, ameţindu-mă. Stătui un moment pe loc. Să mă iau după ea sau să aştept pînă avea să facă din nou ocolul micii grădini ? Era un cerc închis, trebuia să se întoarcă pe aici. Mă aşezai tremurînd pe o bancă la marginea aleii. Nu-mi dădui seama că pe bancă se mai afla cineva decît în clipa cînd o voce de bărbat mi se adresă :

— Ai o ţigară, ortacule?

Mă scotocii în buzunar şi scosei un pachet de ţigări. Văzui nedesluşit că era un om bătrîior şi jerpelit, de fapt, un adevărat vagabond.

— Să trăieşti, frate-meu — zise el. N-ai cumva şi un chibrit?

Sub copacii desfrunziţi din grădina întunecoasă, dădui repede foc unui chibrit, aprinzîndu-i ţigara. Flacăra ocrotită de palma mea îndoită lumină o clipă vestigiile obrazului său. Apoi se stinse.

Rămăsei multă vreme înţepenit pe bancă. Îi dădui şi restul ţigărilor. Pornii spre gară cu pasul greu. De oboseală, abia mă ţineam pe picioare. Mai prinsei ultimul tren.

Eram singur în compartiment. Şedeam cu ochii aţintiţi asupra peretelui despărţitor de scînduri din faţa mea. Nu rămăsese în fond nimic, nimic din viaţa mea care să nu fie cu desăvîrşire distrus. Îmi vîndusem colecţia, bunul meu cel mai scump... pentru asta.

Deodată, observai în peretele despărţitor o mică gaură făcută de vreun călător răuvoitor. Deşi eram zdrobit de oboseală şi copleşit de amărăciune şi groază, mă ridicai, împins de o indefinibilă curiozitate, lipindu-mi ochiul de găuricea din perete.

Compartimentul de alături era însă gol, complet gol şi el.

capitolul V

Iarna îşi urma cursul — rece şi umedă. Lucram acum la un strung uşor şi mă resemnasem să-mi fac viaţa în fabrică. Încercam să prind gust de muncă la această maşină. Dar gîndurile mele rătăceau mereu; făceam greşeli; observam că Jamie începea să fie nemulţumit de mine.

Într-o zi, pe la mijlocul lui decembrie, el se apropie încruntat de bancul la care lucram, ţinînd o bielă de metal în mînă.

— Ascultă, Robie — spuse el morocănos. Trebuie să-ţi mai vii în fire.

Mă înroşii pînă în vîrful urechilor ; era prima oară că-mi vorbea pe acest ton.

— Dar ce-am făcut ?

— Ai irosit opt ore de muncă calificată, fără să mai vorbim de material. Îmi arătă piesa de oţel. Ţi-am spus să strunjeşti asta cu un cuţit numărul doi ! Ai folosit un cuţit numărul patru şi ai stricat tot lucrul.

Înţelesei că mă făcusem vinovat de o serioasă neglijenţă. Dar în loc s-o regret, simţeam o uşoară revoltă. Îmi ţineam ochii în pămînt.

Jamie mă mustră cu aprindere timp de cîteva minute ; apoi, după ce-şi vărsase necazul, se depărtă mîrîind :

— Vino să mănînci la noi sîmbătă seara.

Mă făcusem alb la faţă şi buzele îmi înţepeniseră.

— Mulţumesc. Dacă n-ai nimic împotrivă, prefer să nu vin.

Stătu un moment pe loc, fără a scoate un cuvînt, şi plecă apoi mai departe. Eram furios pe Jamie, dar şi mai furios pe mine. Ştiam că avea dreptate.

Mă apucai din nou de lucru. În zilele următoare căutai să fiu mai atent. Dar nimic nu-mi reuşea. Mînuiam uneltele cu atîta imprudenţă, încît mă rănii la degetul mare cu o daltă scobită. Rana se infectă şi începu să supureze, provocîndu-mi un abces urît, pe care bunica îmi aplica cataplasme. Îl simţeam pe Jamie observîndu-mă stingherit, părînd a voi să-mi vorbească.

— Stai cam prost cu mîna — îmi spuse în cele din urmă. Am impresia că nu se vindecă.

— E un fleac — răspunsei eu rece. O simplă zgîrietură.

Eram aproape mulţumit de durerea pe care mi-o pricinuia rana aceasta plină de puroi. Gîndurile mi-erau tot atît de sumbre ca şi cerul de iarnă. Alison plecase la Ardfillan. Îmi răspundea regulat la desele şi pătimaşele mele misive, dar niciodată prea pe larg. Cînd poşta îmi aducea cîte o scrisoare de la ea, mă sufocam de emoţie. Mă retrăgeam cu scrisoarea în odaia mea, încuiam uşa şi o desfăceam cu degete tremurătoare. Avea un scris mare şi rotund, cu numai trei sau patru cuvinte pe un rînd. Ochii mei aprinşi devorau într-o clipă foaia dublă a scrisorii. Pregătea intens două noi cîntece : „Serenada“ lui Schubert şi „Dedicaţia“ lui Schumann. Fusese să pa-

tineze împreună cu maică-sa şi cu Louisa pe lacul particular din parcul primăriei. Doctorul Thomas le vizitase o dată. Domnul Reid venise de două ori să le vadă. Toată lumea aştepta cu nerăbdare balul Reuniunii. Nu o să caut să viu şi eu ? O reciteam de cîteva ori de la un capăt la altul. Nu găseam în ea lucrul de care mi-era dor. Mă aşezam repede şi-mi începeam răspunsul — un răspuns înflăcărat şi dojenitor, în care-mi revărsam tot sufletul.

Cu o săptămînă înainte de Crăciun, Lewis se apropie alene de mine, în pauza de la prînz.

— Ascultă, Shannon. Sîmbăta viitoare e o ocazie frumoasă de dans la Ardfillan. Hai să mergem împreună !

Muşcai dintr-un sandviş cu brînză, căutînd să păstrez o atitudine impasibilă.

— Nu prea ştiu să dansez.

— Nu face nimic. Poţi să flirtezi cu ele — zise el zîmbind. Eu, de obicei, aşa fac.

— Nu cred să pot pleca.

Lewis continuă să încerce, în chip prietenos, de a mă convinge.

— E o treabă grozavă. Reuniunea societăţii Sf. Brigita. O droaie de fete drăguţe şi un bufet minunat. Am primit două bilete. Zău, trebuie să vii !

Cu toată hotărîrea mea de a nu-mi trăda sentimentele, o emoţie de neîndurat mă stăpînea. N-aveam haine de seară ; nu ştiam să dansez ; mi-era cu neputinţă să mă duc. Tonul lui cordial, insistenţa lui prietenoasă şi mai ales felul uşor şi indiferent în care vorbea despre participarea la serată, socotind-o, aşa cum socotea, de altfel, toate plăcerile vieţii, ca ceva de la sine înţeles, mă scoaseră din fire.

— La naiba cu toate !... Nu poţi să mă laşi în pace ?

Holbă ochii la mine, surprins ; ridică apoi din umeri şi plecă. Mă ruşinai îndată de purtarea mea. În tot cursul după-amiezii, stătui cu ochii la strung, suferind în sinea mea.

Sîmbătă, la ora cinci după-amiază, plecai cu trenul lucrătorilor la Ardfillan. Timp de două ore, mă plimbai pe promenadă, unde sufla acum un vînt rece de decembrie. Adăpostindu-mă, cu gulerul ridicat, în spatele pavilionului de muzică de pe Esplanada pustie, amintiri despre Gavin începură să mă năpădească din întunericul ce mă înconjura. Aici ne jurasem, la bîlci, să nu ne

despărțim niciodată. Nu era mult de atunci... dar îmi părea un veac. Gavin dispăruse, iar eu stăteam tremurînd chiar pe locul unde, plini de nădejde și de îndrăzneală, ne legasem să cucerim lumea.

Către ora opt mă îndreptai spre Sala orășenească. Amestecîndu-mă în mica mulțime ce se adunase spre a privi lumea distinsă a orașului sosind la serată, așteptai pe trotuar. Cădea o ploaie măruntă. Curînd, trăsurile și automobilele începură să tragă la scară.

Ascuns printre ceilalți spectatori, care erau mai ales servitori ai diferitelor case, urmării lumea intrînd. Erau oameni fericiți, care zîmbeau și povesteau — femeile în rochii de seară, bărbații în fracuri cu cravate albe. Îl văzui pe Lewis, gătit și pomădat la perfecție. Un moment mai tîrziu, zării, plin de surpriză, figura îndesată a lui Reid urcînd în grabă scara. În sfîrșit, după cîtăva vreme, Alison și cu maică-sa își făcură apariția. Soseau într-un grup mai numeros, împreună cu Louisa și cu doamna Marshall. Simții o strîngere de inimă la vederea lui Alison. Purta o rochie albă și pășea cu un zîmbet calm și cu ochi strălucitori pe covorul întins pe trepte, schimbînd reflecții cu Louisa. Cînd dispăru, primele acorduri ale orchestrei se furișară pînă la mine, sfîșiindu-mi pieptul. Cu pumnii încleștați în buzunare, plecai repede de acolo. Nu aveam tren decît peste trei sferturi de ceas. Intrai într-un mic birt dintr-o stradă dosnică de lîngă gară, unde se servea pește și cartofi. Nu mîncasem de la prînz și cerui o porție de un sfert de șiling de cartofi prăjiți. Ghemuit pe o bancă în micul birt întunecos, îmbibai cu oțet cartofii plini de untură, mîncîndu-i cu degetele. Aș fi vrut să mă pot îmbăta. Doream să mă cufund în mocirlă.

Luni de dimineață îl întîlnii pe Lewis la intrarea atelierului de mașini. Un ciudat impuls mă făcu să mă opresc zîmbindu-i, nu cu un aer vinovat, ci cu expresia degajată a unui om care cunoaște viața.

— Ascultă, dragul meu — îi spusei — îmi pare rău că te-am repezit săptămîna trecută. Ai petrecut bine sîmbătă ?

— Da — răspunse el bănuitor. N-a fost rău.

— Adevărul e — adăugai eu, zîmbind și mai tare — că aveam o întîlnire cu totul deosebită, cu o doamnă, o văduvă tînără pe care am întîlnit-o la Winton, și că

insistența ta ca să mă faci s-o pierd m-a cam plictisit.

Obrazul i se lumină încet.

— De ce n-ai spus așa, prostule?

Rîsei, dînd din cap cu șiretenie.

— Al dracului norocos! făcu el, privindu-mă cu invidie. Nici gînd de așa ceva la Ardfillan. Totul decent și corect. Ai făcut bine că n-ai venit.

Această ieftină minciună mă însenină pentru cîtva timp; curînd însă mă umplu de dezgust. Mă retrăsei în mine mai mult decît oricînd, fugind de oameni și făcîndu-mi o virtute din însingurarea mea. Cînd Kate mă invita la dînsa, găseam de obicei un pretext ca să refuz. Îl vedeam foarte rar pe Reid. Odată, cînd ne întîlnirăm, îmi surîse cu tîlc.

— Fac tot ce pot pentru tine, Shannon.

— În ce fel? întrebai eu surprins.

— Lăsîndu-te în pace.

Nu știam ce să-i spun. Îmi văzui de drum. Nu aveam nici o energie, totul mă dezgusta. În chip ciudat, singura persoană către care mă întorsei fu bunica; mă simțeam poate atras de statornicia ei de stîncă. În timp ce bunicul nu era decît o frunză în bătaia vîntului, fără rădăcini care să-l susțină, dînsa își lua tăria și sprijinul din adîncul obîrșiei ei sătești, ba chiar, s-ar fi zis, din pămîntul pe care se născuse. Ședeam pînă tîrziu la masa din bucătărie, ascultînd-o evocînd scene din viața dusă în tinerețea ei la ferma din Ayrshire, a tatălui ei: cum ajuta la făcutul brînzei, cum ducea secerătorilor de pe cîmp pite calde scoase din cuptor, cum îi privea seara pe culegătorii de cartofi dansînd sub șopron în sunetul unei viori. Descopeream din ce în ce mai mult la ea mici deprinderi „țărănești": obiceiul ei, de pildă, de a alege din supă boabele de mazăre și de a le aranja cu atenție în cerc pe marginea farfuriei, spre a le putea mînca după aceea cu sare și piper. Era plină de zicale de la țară (cum ar fi: „Haina caldă să n-o dai pîn' la capătul lui mai") și își păstrase predilecția pentru infuziile de plante. Memoria ei, mai ales pentru datele de familie, era neîntrecută. Cu iglița ei era încă în stare să facă împletituri încîntătoare, cu modele complicate, pe care le purta pe bonetă sau pe guler și care îi dădeau un aer permanent de prospețime. Mă asigura, de repetate ori, că oamenii din neamul ei aveau viață lungă și că

mama ei rămăsese în posesia deplină a facultăţilor ei pînă la vîrsta de nouăzeci şi şase de ani. Era absolut sigură că avea să bată acest record, observînd adesea cu un oftat liniştit „cît de mult dăduseră înapoi" bunicul şi prietena ei, domnişoara Minns.

Crăciunul bătea la uşă. Magazinele din oraş erau împodobite cu ramuri şi serpentine de hîrtie. Dar vremea sărbătorilor se făcea foarte puţin simţită la Lomond View: bunica se ducea la slujba de la miezul nopţii în ajunul Anului nou, Kate ne trimitea poate „plum pudding", tradiţionala prăjitură de Crăciun, iar bunicul, dacă nu era împiedicat, avea grijă să nu rămînă treaz. Totuşi, pe măsură ce ajunul Crăciunului se apropia, mă simţeam mai neliniştit şi mai jenat. Spre a combate această stare, mă adînceam tot mai mult în cărţile împrumutate de la biblioteca publică. Seara eram deseori aît de obosit, încît adormeam de îndată ce mă apucam să citesc. Tresăream din somn cînd simţeam în nas fumul fitilului de lumînare ce se stingea. Dar în majoritatea duminicilor din cursul iernii triste, stăteam în pat jumătate din zi, adîncit în lectura lui Cehov, a lui Dostoievski, a lui Gorki şi a celorlalţi romancieri ruşi. Înclinaţia mea pentru literatura romantică cedase locul unui gust mai sumbru şi mai realist. Începusem de asemenea să-mi împuiez capul cu filozofie, fără a pricepe mare lucru, dar fiind răsplătit, ici şi colo, de o scînteiere rece, care-mi sporea dispreţul pentru teologie. Zîmbetul meu sardonic năruia tot edificiul revelaţiei divine. Era cu neputinţă pentru un om de ştiinţă, un savant, să creadă că lumea luase fiinţă peste noapte, că bărbatul a fost creat printr-un proces de modelare a lutului, iar femeia prin transformarea unei coaste. Paradisul, cu Eva mîncîndu-şi mărul lîngă şarpele ce rînjeşte, nu era decît un basm. Toate dovezile pledau pentru o concepţie cu totul diferită despre originea vieţii : dezvoltarea din spuma primordială, în decurs de milioane de ani, a unor compuşi coloidali, în marile oceane şi în mlaştinile pămîntului ce se răcea, evoluţia infinită a acestor forme protoplasmice, trecînd prin amfibii şi reptile pînă la păsări şi mamifere — ciclu cu adevărat remarcabil, care — deprimantă idee ! — făcea ca Nicolo şi cu mine, fiecare în pielea lui, să fim, practic, fraţi.

Despuiat de iluzii, căutam o consolare sentimentală refugiindu-mă în domeniul frumuseţii. Împrumutam de la bibliotecă lucrări despre marii pictori şi studiam reproducerile în culori ale capodoperelor lor. Pe urmă, dădui de impresionişti. Ideile lor despre culoare şi formă mă atraseră. Întorcîndu-mă de la lucru, mă opream pe drum ca să contemplu îndelung umbrele purpurii aruncate de castanii albaştri, sau fîşiile palide de galben care stăruiau seara pe cer în spatele Piscului. În gîndurile mele absurde şi bolnăvicioase, în nostalgia tinerească de care eram chinuit, atribuiam acestui munte o sinistră semnificaţie simbolică ; el înfăţişa pentru mine inaccesibilul în viaţă. Neputîndu-i atinge culmea, stăteam la poalele lui într-o atitudine de sfidător dispreţ.

Deşi priveam cu nepăsare luminile magazinelor şi toate celelalte pregătiri, mă simţii nenorocit cînd ziua Crăciunului sosi. În ajun, mă dusesem la Barloan, cu un cadou pentru băiatul lui Kate. Doream să contribui şi eu la umplerea ciorapului său cu daruri şi, în sinea mea, speram să fiu invitat la masa lor de Crăciun. Ieşiseră însă cu toţii. Legai pachetul de clanţa uşii şi plecai. Printre puţinele felicitări pe care le primii, era şi una de la călugăriţele mănăstirii. Mă uitai la ea cu un simplu zîmbet corect, dar superioritatea mea nu-mi spori fericirea. Cînd ora unu se apropie, ideea tristului dejun ce mă aştepta în casă mă îngrozi. Îmi luai şapca şi ieşii.

Colindai oraşul ; străzile cenuşii erau pustii. Nu exista nici un restaurant la Levenford în care să poţi lua o masă cumsecade. Desperat, mă dusei în cele din urmă la Barul ajustorilor. Luai aci un pahar cu bere şi puţină pîine cu brînză. După această masă rece, gîndul de a mă întoarce la trista mea locuinţă nu mi se păru nicidecum mai atrăgător. Nu aveam nici măcar o sobă în camera mea.

Biblioteca publică se deschidea de la ora două pînă la trei, ca o concesie pentru faptul că sărbătoarea nu era generală. Era cald în bibliotecă. Rămăsei acolo aproape în tot timpul acestei ore, împrumutînd şi o altă carte. Pornii apoi spre casă.

Se lăsase o ceaţă rece, iar amurgul se apropia. Trecînd pe Chapel Street, nu observai o siluetă înaltă care se apropia de mine prin pîclă ; în clipa însă cînd auzii

lîngă mine ciocănitul unei umbrele în pavaj, ghicii cine era şi nu mă putui împiedica să tresar.

— A, dumneata eşti, Shannon! exclamă pe un ton prietenos canonicul Roche. Mă întrebam dacă nu cumva te-ai pitit sub pămînt pe durata iernii.

Rămăsei tăcut, spunîndu-mi în gînd că nu aveam de ce să mă tem de acest bărbat care, în definitiv, nu era decît un om, lipsit de orice puteri mistice.

— Sînt chemat la un bolnav de la bariera Drumbuck. Mergi şi tu în direcţia asta?

— Da, mă duc acasă.

Urmă o tăcere.

— Probabil că n-ai primit rîndurile mele de mai deunăzi. Poşta nu prea respectă cărţile poştale. Aveam ca oaspete pe un coleg, un preot sud-american, venit din Brazilia. Cunoscîndu-ţi interesul pentru ştiinţele naturii, mă gîndisem că ţi-ar face plăcere să-l întîlneşti.

— Nu mă mai interesează ştiinţele naturii.

— A! Aproape că-l simţeam ridicînd din sprîncene. Va să zică şi asta s-a dus? Ai salvat ceva din naufragiu, dragul meu prieten?

Îmi urmai drumul cu ochii în pămînt.

— Ce-ai acolo? Îmi trase cartea de sub braţ. *Fraţii Karamazov*. Nu e rău de loc. Îţi atrag atenţia asupra lui Alioşa.

Îmi restitui cartea. Merserăm cîteva minute în tăcere.

— Spune-mi, dragul meu, ce s-a întîmplat cu tine?

Tonul lui schimbat mă luă prin surprindere. Mă aşteptasem la o aspră mustrare pentru că „pierdusem graţia divină“, „îmi nesocotisem îndatoririle pascale“ şi aşa mai departe.

— Nu s-a întîmplat nimic. Îmi adunai toate puterile, fiind hotărît să-l fac să afle ce se petrecuse în mintea mea. Nu mai cred în Dumnezeu. Am renunţat la toate astea.

Îmi ascultă în tăcere cuvintele. De fapt, umblă atît de mult fără a-mi răspunde, încît îi furişai o privire. Faţa îi era slabă, obosită şi descurajată. Simţii parcă un junghi, înţelegînd deodată faptul, care nu mă izbise niciodată pînă atunci, că şi el era împovărat de griji, iar gîndul că, probabil, îi mai pricinuisem altele îmi sporea scrupulele.

Ajunsesem aproape de colţul căii Drumbuck. Cînd coti spre barieră, lăsîndu-mă să-mi urmez singur drumul, îmi

aruncă o privire de despărțire, înainte de a se pierde în ceață.

Mă îndreptai încet spre Lomond View, prins într-un vîrtej de emoții. Ar fi trebuit să mă simt mîndru că mă afirmasem : era ceva să ai curajul propriilor tale convingeri. În loc de aceasta, mă simțeam zdruncinat, înfricoșat. Fără a-mi da seama, iuții puțin pasul. Cînd contururile casei se iviră, cedai doar unei irezistibile tristeți. Spusei în gînd, cu un oftat : „O, Doamne... dacă totuși exiști... ce Crăciun mi-ai dăruit !"

capitolul VI

În luna mai se lăsă un ger tîrziu, urmat de moină, care prefăcu totul în zloată. Într-o după-amiază însă, cu două săptămîni înainte de Sărbătoarea meseriilor, cînd mă întorceam de la fabrică, tîrîndu-mi picioarele prin noroi și zăpada topită, văzui că mugurii se iviseră pe ramurile gardurilor vii. Gîndul că primăvara se apropia, îmi puse sîngele în mișcare. Alison se întorsese acasă și proiectasem ca în ziua Sărbătorii meseriilor, care nu era prea departe, să facem împreună o excursie la Ardencaple. Așteptam cu înfrigurare această zi.

Ajuns acasă și intrînd în bucătărie, simții îndată ceva neobișnuit în aer. Bunica ședea în fața mesei, cu o expresie resemnată, în timp ce Tata, cu mîna pe umărul ei, se silea s-o împace.

Se îndreptă din șale, spunîndu-mi cu o privire de semnificativă tristețe :

— Ia-ți singur mîncarea, Robert. Sophie a plecat.

Știrea nu mă impresionă în chip deosebit. Pusei pe masă cutia de metal în care luam cu mine la fabrică gustarea de prînz, trecui în încăperea vecină ca să mă spăl și mă întorsei. Pe cînd îmi scoteam din cuptor farfuria cu mîncare caldă, păstrată acoperită acolo, bunica se întoarse către mine, completînd cu o voce mîhnită explicațiile Tatii :

— Să plece fără să-mi spună măcar un cuvînt, după tot ce am făcut pentru ea ! E de neînțeles.

— O să găsim altă fată, mai curînd sau mai tîrziu — observă Tata pe un ton blajin. În fond, era foarte risipitoare... și mînca de stingea.

— Nu pot să le fac singură pe toate — protestă bunica.

— Robie și cu mine o să-ți ușurăm lucrul — spuse Tata, adăugînd, cu un fel de schimonoseală oribilă, care voia să pară ștrengărească : Nu mă dau în lături să-mi fac singur patul. De fapt, ador să muncesc în casă.

Îmi dădeam seama că în forul lui interior era încîntat de a fi scăpat de cheltuiala servitoarei și că avea de gînd să facă tot posibilul spre a amîna angajarea alteia.

După ce-mi terminai masa, mă oferii, spre a o ușura pe bătrînă, să duc sus, urcîndu-mă în camera mea, pîinea cu brînză și ceașca de cacao pentru bunicul. Cînd deschisei ușa, intrînd cu tava, îl găsii șezînd cu paltonul pe umeri lîngă focul slab care ardea în cămin.

— Îți mulțumesc, Robert — îmi spuse el pe un ton blînd și cumpănit. Unde e Sophie ?

— A plecat — îi spusei așezînd tava în fața lui. A părăsit casa fără să anunțe pe nimeni.

Se uită la mine cu un aer surprins și ușor jignit.

— Nu mai spune ! Mă uimești ! Nu știi la ce să te aștepți din partea oamenilor, în ziua de azi.

— E cam neplăcut.

— Adevărat — confirmă el. Trebuie să spun că nu-mi displăcea. Era o fată serviabilă și tînără.

Era o ușurare să-l găsești pe bunicul într-o dispoziție potolită, într-unul din acele binecuvîntate intervale în care era stăpînit de vechea lui liniște contemplativă. Părea slăbit și puțin suferind în ziua aceea și rămăsei cîteva clipe lîngă el, în timp ce-și înmuia pîinea în ceașca lui de cacao, mîncînd-o apoi încet.

— Ce-ți face piciorul ? îl întrebai eu.

De curînd începuse să-și tîrșîie piciorul stîng cînd umbla.

— Perfect, perfect ! E numai o scrîntitură. Am o constituție splendidă, Robert.

În dimineața următoare simții că Galt, tatăl Sophiei, mă observa cu un aer neobișnuit. Lucram împreună la un nou generator și se tot ținea aproape de mine, venind din cînd în cînd să-mi ceară cîte o cheie sau o pilă. Alegînd un mo-

ment cînd Jamie era la celălalt capăt al atelierului, îmi spuse :

— Vreau să te văd la plecare.

Mă uitai cu dezgust la fața lui spălăcită și nerasă, pe care abia o luminau niște ochi fără strălucire.

— Pentru ce ?

— O să-ți spun mai tîrziu. Te aștept la Barul ajustorilor.

Înainte de a putea refuza, Jamie reapăru, iar Galt se retrase. Eram nedumerit și contrariat. Ce naiba putea avea cu mine ? Îmi spusei că n-am să mă duc. Totuși, împins de o curiozitate amestecată cu neliniște, intrai la ora șase și cinci în bar, care era situat imediat peste drum de poarta fabricii. Îl găsii pe Galt, care se și instalase la o masă mică din colțul sălii, a cărei pardoseală era acoperită cu rumeguș de lemn. Localul era aproape gol, iar luminile nu fuseseră încă aprinse.

Mă primi cu un surîs pămîntiu.

— Ce vrei să bei ?

Clătinai din cap cu răceală.

— Sînt grăbit. Despre ce e vorba ?

— Dă-mi voie să cer întîi un whisky. Comandă băutura și după ce-i fu adusă, îmi declară : E vorba de Sophie.

Mă înroșii de indignare.

— Asta nu are nimic de-a face cu mine.

— Poate n-o fi avînd. Își bău cu un aer meditativ paharul de whisky, plimbîndu-și ochii asupra mea. Va ieși însă un adevărat scandal dacă se va afla.

Parcă mi-ar fi aruncat o căldare de apă în obraz. Eram uluit și zăpăcit și un fior rece de spaimă mă străbătu pînă în măduvă.

Făcu semn cu capul înspre celălalt scaun al mesei.

— Șezi jos și nu te mai umfla în pene. Ai putea și tu să-mi oferi un pahar. Se opri din nou, iscodindu-mă cu ochii lui mici. Cred că n-ai nimic împotrivă.

— Cere unul dacă vrei — murmurai eu.

— Noroc ! făcu el cînd al doilea pahar sosi.

Cu o jumătate de ceas mai tîrziu, mă îndreptam spre casă, palid și țeapăn. Fierbeam de furie și de durere. Castanii, plini de sevă, își desfăceau frunzele tinere ; acum însă nu le vedeam. Ajuns acasă, mă urcai de-a dreptul în camera bunicului, închisei ușa după mine și îl

privii în ochi. Văzîndu-mă intrînd, se sculase ținînd în mînă o scrisoare.

— Uite, Robert — spuse el cu animație și mulțumire. Am cîștigat un premiu de consolare la ultima competiție. O cutie de creioane colorate și o carte legată, cu titlul *„Fapte bune"*.

— Dumneata și fapte bune! exclamai eu cu amărăciune, împingîndu-l înapoi și răvășindu-i hîrtiile și cărțile.

Se uită la mine, abătut.

— Ce s-a întîmplat?

— Nu te preface că nu știi. Mîhnirea, mai degrabă decît furia, mă făcea să vorbesc pe un ton scăzut și concentrat. Cînd mă gîndesc că ai fost în stare să comiți una ca asta, după toate promisiunile dumitale... cînd știi cîte griji am... o, Doamne, asta le pune vîrf la toate!

— Nu te înțeleg.

Capul începu să i se clatine.

Mă aplecai asupra lui, scuturîndu-l.

— Atunci gîndește-te! Gîndește-te de ce a plecat Sophie!

Repetă cuvintele, cu un aer nedumerit, apoi o lumină păru să se aprindă în mintea lui. Încetă să clatine din cap și-mi înfruntă privirea cu o expresie schimbată, care nu mai era mirată, ci aproape apostolică. Își ridică mîna dreaptă ca Moise cînd făcuse apa să țîșnească din stîncă.

— Robert, îți jur că eu și cu dînsa ne-am înțeles totdeauna bine. Nimic decît atît. Nimic.

Amărăciunea îmi sugruma glasul.

— Așa! Și vrei să cred asta... față de trecutul dumitale! Luase un aer vinovat. Ai intrat într-un bucluc nemaipomenit. Iar eu mă lepăd de dumneata.

Îi întorsei spatele și ieșii din odaie, lăsîndu-l foarte speriat în fața căminului. În timp ce-mi luai masa de seară, frămîntam în minte urmările acestei noi belele. Îmi apărea cînd ca un fapt banal, cînd ca un dezastru fără margini. Mă întrebam cu ciudă dacă nu greșisem căutînd să-l împac pe Galt... să-l mituiesc, de fapt, plătindu-i băuturile. Desigur că acest gest putea fi luat în fond ca recunoașterea unei culpe. Totuși, dacă aș fi adoptat o atitudine mai dîrză, cine știe ce-ar fi făcut. Vai, ce nenorocire! În timp ce visam despre dragoste ca de un lucru cald și luminos, se ivea afacerea asta murdară și rușinoasă, ca să-și bată joc de mine.

Cînd, după un ceas, mă urcai în camera mea, îl găsii pe bunicul așteptîndu-mă pe săliță cu o hîrtie în mînă. Mi-o întinse cu un aer demn și triumfător.

— Am aranjat totul, Robert — mă liniști el, încercînd să zîmbească. O scrisoare deschisă către locuitorii orașului. Citește-o!

Parcursei plictisit lunga epistolă adresată redacției ziarului „*Levenford Herald*“ : „*Domnule... o incalculabilă calomnie a fost lansată împotriva mea... Apelez la concetățenii mei... nimic de ascuns... o viață nepătată... curată ca crinul... respectînd totdeauna adevărata feminitate...*“

Bunicul se uita cu ardoare la mine.

— Cred că pune lucrurile la punct. Va sosi tocmai la timp pentru numărul din săptămîna viitoare.

— Da — răspunsei, întorcîndu-i privirea. Lasă-mi-o mie, o să am grijă de ea.

— Bine, bine! făcu el, bătîndu-mă pe umăr cu o mînă tremurîndă. N-am vrut să te supăr, Robie. E ultimul lucru pe care l-aș face. Prietenul la nevoie se cunoaște.

Mă forțai să zîmbesc, ceea ce păru să-l consoleze. Îmi strînse mîna cu recunoștință.

Pe cînd se întorcea în odaia lui, tîrîndu-și piciorul, scoase deodată capul pe ușă, ca și cum i-ar fi venit o idee.

— Robie — spuse el pe un ton grav. Biata mea nevastă a fost o femeie minunată.

O, Doamne, ce avea să mai vie? Nu-l auzisem de zeci de ani pomenindu-i numele. Trecui în camera mea și rupsei în bucățele scrisoarea deschisă către concetățenii săi.

A doua zi, Galt se apropie de mine cînd ieșirăm de la lucru. Mă așteptasem la asta și mă înarmasem cu curaj ca să-i întîmpin imputările. Spre surprinderea mea, atitudinea lui fu foarte afabilă.

— Cred că nu ești grăbit astă-seară. Vino la bar cu mine, dacă nu te ții prea mîndru.

Ezitai. Îmi dădui însă seama apoi că mi-aș ușura cugetul dacă aș ajunge la vreo înțelegere cu el. Intrarăm în bar.

După ce schimbarăm cîteva cuvinte, Galt îmi spuse, dînd din cap cu regret:

— Ei, cred că e momentul să trecem la chestiune. Nici dușmanul meu cel mai mare nu ar putea afirma despre mine decît că sînt un om corect. Îmi pretind însă drep-

turile. Nu se poate contesta că Sophie are dreptul de a fi despăgubită.

Inima mi se zbuciumă. Cu mult după aceea, cînd descoperii, în împrejurări ciudate, că bunicul nu făcuse decît s-o ia de mijloc pe ticăloasa de Sophie — ultim spasm slăbănog al armăsarului îmbătrînit — îmi blestemai naivitatea de a mă fi lăsat prins cu atîta ușurință în mreje. Acum însă mă uitam la Galt cu ochi sticloși.

— Îmi pare bine că nu negi — spuse el, aprobîndu-mi tăcerea. Asta dovedește că ai stofă în tine. Acum, ca să nu ne tocmim, îți cer cinci lire. Cinci lire și ștergem cu buretele, iertînd și uitînd totul. Astea îmi sînt condițiile și cred că sînt destul de larg.

Mă uitai consternat la el.

— Nu pot găsi atîția bani nici în ruptul capului.

— Aveți bani în casă — spuse Galt pe un ton acuzator. Dacă nu-i obții, mă duc singur la Leckie. E un zgîrie-brînză, dar o să plătească, mai curînd decît să mă lase să povestesc lucrul în tot orașul.

Ce-mi rămînea de făcut? Îmi dădeam seama destul de limpede că mă alesese văzînd în mine terenul cel mai prielnic și mai slab pentru atacul său. Dar mi se părea tot atît de limpede că dacă n-aș reuși să-mi procur banii, s-ar duce cu plîngerea lui la Tata, care în ultimul timp mîrîise îngrozitor împotriva bunicului, amenințînd din nou că-l va trimite la azilul din Glenwoodie.

— Vrei să-mi dai un răgaz? întrebai eu, în cele din urmă.

Galt îmi răspunse cu mărinimie:

— Îți dau o săptămînă. Cred că e suficient.

Mă ridicai. Cînd ieșii, mă strînse de braț cu un aer mucalit, spunîndu-mi discret:

— Știu pe cineva care te place.

În drum spre casă, capul îmi vîjîia de rușine și revoltă.

În cele cîteva zile următoare, îmi storsei creierul ca să găsesc un mijloc de a-mi procura banii. Nu exista decît o singură persoană căreia să mă pot, eventual, adresa. În atelierul de montaj, în zilele care mai rămăseseră din săptămîna aceea, Galt se uita neîncetat la mine, iar eu nu-l slăbeam din ochi pe Jamie. De curînd, relațiile noastre deveniseră iarăși mai prietenești; părea să simtă că făceam un efort mai mare spre a progresa în muncă. De cîteva ori eram cît pe-aci să-i vorbesc, dar în

ultima clipă curajul îmi lipsi. Sîmbătă dimineața însă, observînd din purtarea lui Galt că nerăbdarea lui creștea, mă dusei la șeful atelierului de montaj.

— Jamie — îi spusei agitat — poți să-mi împrumuți niște bani ?

— Mi-am închipuit că ai ceva pe suflet. Își aruncă țigara și zîmbi, scoțînd din buzunar un pumn de monede. Cît îți trebuie ?

— Mai mult decît crezi — îi răspunsei, înghițind în sec. Dar îți promit că ți-i dau înapoi.

— Ei, cît ? repetă el, de astă dată cu o umbră de îndoială în zîmbet.

— Cinci lire.

Încetă de a zîmbi, uitîndu-se la mine cu neîncredere.

— Pentru numele lui Dumnezeu ! Te-ai țicnit ? Credeam că vrei cîțiva șilingi !

— Îți jur că ți-i dau îndărăt din leafa mea.

— Pentru ce-ți trebuie ?

— Nu pot să-ți spun. Dar e important.

Se uită curios la mine, lăsînd pumnul de mărunțiș să-i cadă în buzunar. Clătină din cap cu o expresie rece, dezaprobatoare și decepționată, spunîndu-mi :

— Credeam că începi să fii cu picioarele pe pămînt. Doar nu sînt Banca Scoției ! Mi-e destul de greu să fac față nevoilor mele.

Mă retrăsei, îngrozitor de umilit de acest refuz brutal. Puteam îndura orice privațiune fără a scoate un murmur, dar un singur cuvînt înjositor mă arunca în abisurile desperării. Pînă la sfîrșitul schimbului, îmi ținui capul aplecat, evitînd privirea stăruitoare a lui Galt. Cînd sirena șuieră, îl evitai, repezindu-mă spre poartă și gonind pînă la jumătatea drumului spre casă.

În tot timpul duminicii, izbutii să mă pitesc, dar în cursul săptămînii următoare, Galt mă hărțui fără milă. O dată ce trecusem peste prima ezitare, acceptasem, mă identificasem cu această obligație. Eram chinuit de dorința de a mă achita de ea. Aveam obsesia perfecțiunii : toate acțiunile mele trecute avuseseră la bază voința inflexibilă de a primi mai curînd moartea decît a da greș — și cea de acum nu făcea excepție. Doream să simt satisfacția finală de a-i plăti lui Galt banii. Ajunsesem să cred efectiv că datoram eu însumi acești bani și că era o datorie justă, pe care trebuia s-o plătesc cu orice preț. Galt încuraja

această iluzie. Făcea aluzie la un eventual proces în fața tribunalului de poliție. Îmi atrăgea atenția că eram acum amestecat în afacere. Amintirea unor gînduri și agitații lăuntrice, care mă tulburaseră cînd Sophie îmi făcea odaia, sporea acest sentiment de vinovăție. Nu eram oare tot atît de stricat ca și bunicul?

Cînd sîmbăta sosi, nu mai știam ce să fac. Încercai să-l evit pe prigonitorul meu, dar Galt mă așteptă la poartă. Îmi dădu ultimatumul său. Îmi spuse pe un ton morocănos, care căuta să pară sincer, că avea obligații față de book-maker[1]-ul local.

— Dacă nu-mi aduci banii deseară — spuse el — fac bomba să explodeze de-a binelea.

Plecai de acolo cu sufletul rănit și plin de amărăciune. Mă simțeam sătul pînă-n gît de a purta pe umeri poverile altora. Făcusem de ajuns. Mai mult nu puteam face.

Cînd ajunsei acasă, bunica cobora scara cu un aer de calmă mulțumire de sine. Ținea în mînă Biblia.

— A întrebat de tine — îmi spuse ea, arătînd cu o mișcare a capului spre etajul de sus. Nu s-a prea simțit bine azi de dimineață. Am stat puțin lîngă el, citindu-i un capitol.

Adoptase în ultimul timp acest obicei lăudabil, căci din cauza văditului său declin, o nouă atitudine protectoare luase locul vechii ei dușmănii față de bunicul.

Rămăsei nehotărît în antreu; apoi, fără voia mea, mă urcai sus și deschisei ușa. Stătea întins pe pat, cu hainele pe el. Era extrem de deprimat și avea o mină foarte rea. Trebuia să-i spun ceva.

— Ce-i cu dumneata?

Zîmbi.

— Poate prea multă lectură religioasă. Mi-ar face bine cîteva pagini din *Hagi Baba*. Se uită întrebător la mine. Te duci la meciul de fotbal după-masă?

— Nu e nici un meci astăzi.

Nu spuse nimic mai mult. Nu aștepta nimic. Coborîi la masă, iritat de dorința lui ca să-i țin de urît. Îi spusesem doar că nu mai vreau să am de-a face cu el. Înțelegeam să mă țin de cuvînt.

După-masă, începu să plouă. Lenevii cîtva timp, uitîndu-mă pe fereastră, cu mîinile în buzunar. Pe urmă, urcai posac scara.

---

[1] Antreprenor particular de pariuri la curse. (n.t.)

Îi aprinsei focul, aşteptînd pînă cînd se încinse bine. Ne aşezarăm şi jucarăm trei partide de dame şi cîteva tururi de Napoleon, un joc de cărţi care-i plăcea mult bunicului şi pe care-l jucarăm pe chibrituri. Aproape că nu vorbirăm, dar după aceea, cînd se aşeză în fotoliul lui, îi citii aventura lui Hagi Baba în palatul sultanului, care totdeauna îl făcea să rîdă pe înfundate. La ora patru, pregătii ceaiul şi cîteva felii de pîine prăjită unse cu untură. Îşi aprinse apoi pipa şi se lăsă pe spate, cu ochii pe jumătate închişi.

— Mă simt ca în zilele de altădată, Robie.

Îmi venea să săr la el şi să-l ocărăsc. Cînd era calm şi destins, ca în seara aceasta, rătăcirile care-i jalonaseră toată viaţa apăreau cu atît mai perverse şi inutile. Mă înfuria. Totuşi, văzîndu-l dormitînd, nu putui înnăbuşi amintirea bunătăţii pe care mi-o arătase în copilăria mea. Desigur, nu totul fusese bunătate la el, ci, în parte, manifestarea temperamentului său. Fusese totdeauna un fel de exhibiţionist, un mare actor de roluri de gen, din care acela de binefăcător era cel mai aproape de inima lui. Ţinînd seama de toate acestea, cum aş fi putut, totuşi, să-l las în voia soartei la această vîrstă înaintată ? N-ar fi suportat niciodată să trăiască la Glenwoodie. Văzusem azilul cînd ne dusesem să-l vizităm pe Peter Dickie. Pentru un om ca bunicul, ar fi însemnat sfîrşitul.

Oftai şi mă ridicai. Cînd părăsii camera, văzui cu ciudă că bunicul dormea dus în fotoliul său.

În seara aceea, luai microscopul pe care Gavin mi-l dăruise şi care era singurul meu bun de oarecare valoare, reprezentînd, de fapt, o proprietate sacră, de care jurasem să nu mă despart niciodată, nici chiar dacă aş fi fost ruinat şi nevoit să cerşesc pe stradă. Îl amanetai în oraş, obţinînd un preţ rezonabil : cinci lire şi zece şilingi, ceea ce reprezenta puţin mai mult decît prevăzusem. Străbătui apoi cartierul Ulicioarei, ajungînd la clădirea de gresie roşie, cojită şi mîzgălită cu cretă, în care locuia Galt. Stătea în cămaşă, rezemat de uşa locuinţei sale.

— Ţi-am adus banii — îi spusei eu.

Degetele lui apucară bancnotele. Se uită la mine cu un rînjet nerod.

— Sîntem chit deci — spuse el. Nu vrei să intri puţin ?

Îmi indică cu mîna un interior murdar şi răvăşit. Pereţii, plini de pete, erau acoperiţi cu certificatele asocia-

ţiilor din care făcea parte şi cu fotografii de fotbalişti sau boxeri, tăiate din reviste.

Făcui un gest de refuz şi plecai, recîştigîndu-mi repede curajul. Pe cînd traversam parcul comunal, îmi dădui seama că, în agitaţia mea, îi înmînasem lui Galt toţi banii pe care-i luasem pe microscop, adică cu zece şilingi mai mult decît îmi ceruse. Dar ce importanţă avea ? Scăpasem de el, eram liber. Dacă n-aş fi fost atît de pătruns de conştiinţa maturităţii mele, aş fi început să alerg şi să salt. Aşa cum stăteau lucrurile, intrai în patiseria de la capătul parcului comunal şi, cu mărunţişul ce-l aveam în buzunar, îmi luai un ştrudel cu mere. Îl mîncai pe îndelete, umblînd pe Drumbuck Road, sub cerul senin şi calm al serii ; savuram fiecare îmbucătură, lingîndu-mi degetele. Ce bun era ! Ce plăcut că zilele creşteau ! Lumina era clară şi blîndă. Un sturz ciripea printre ramurile de castan. Cînd ajunsei aproape, apostrofai brusc nevinovata păsărică :

— O să-ţi arăt eu ţie, odată şi odată ! Ha ! Aşteaptă doar şi ai să vezi !

capitolul VII

Levenfordul, cum spusese Mama odată, era un oraş vechi şi plin de fum, dar pădurile, lacurile şi munţii din împrejurimile lui erau minunaţi. Existau tot felul de cluburi locale de turişti şi de fotografi amatori, la care se plătea o cotizaţie de doi şilingi şi jumătate. Cînd însă Kate sau Jamie mă îndemnau să mă înscriu şi cînd chiar şi bunica îmi sugera, cu o privire şireată, că o plimbare cu paşi repezi „nu mi-ar face rău", mă mulţumeam să clatin din cap, ducîndu-mă să mă întind pe pat ca să citesc. Eu, care odinioară trăisem, ca să zic aşa, pe culmile vîntoase ale munţilor, nu mai ieşisem de luni de zile din oraş. Totuşi, în dimineaţa Sărbătorii de primăvară a meseriilor mă simţii deodată cuprins din nou de frigurile drumeţiei.

Din păcate, un duşman stă veşnic la pîndă în Scoţia — vremea. Şi în această zi de libertate văzui de la fereastră, pe cînd mă îmbrăcam, că cerul era cenuşiu şi

ploios. Avea oare să fie unul din acele potopuri pe care simţămîntul unei sărbători pierdute le făcea şi mai deprimante? Oftai şi mă grăbii să ajung la gară.

Aici, un număr de excursionişti stăteau cam trişti pe peronul umed; şi, urmîndu-mi drumul, inima începu deodată să-mi zvîcnească. *Ea* se şi afla acolo, stînd de vorbă cu Reid. Purta un impermeabil gros şi o beretă albastră peste părul ei bogat. Întreaga gară mi se păru deodată luminată de prezenţa ei. Cînd mă apropiai, Reid mă salută cu o mişcare a capului.

— Nu te speria, Shannon! Nu vin cu voi.

Alison îşi scutură picăturile de ploaie de pe nas, întrebîndu-mă, cu un zîmbet plictisit:

— Nu găseşti că e culmea, Robie? Crezi că plouă prea tare ca să plecăm?

— O, nu! răspunsei în grabă.

Doream din tot sufletul să plec cu ea, simţeam că trebuie, pur şi simplu trebuie să plecăm, chiar de-ar fi plouat cu grindină. Mă mai liniştii auzindu-l pe Reid spunînd cu bună dispoziţie:

— N-o să vă topiţi. Băgaţi numai de seamă ca ploaia să nu vă mături peste bord. Barometrul meu arăta „cald şi uscat" azi-dimineaţă. E semn sigur că vine un uragan.

În ultimii doi ani, Reid pierduse mult din posomoreala lui. Îl invidiam nespus pentru această nouă aptitudine de a nu se pierde cu firea în împrejurări potrivnice — însuşire ce-mi lipsea atît de mult. Pleca la Winton pentru unele treburi ale doamnei Keith şi, după ce mai stătu puţin de vorbă cu noi, trecu în cealaltă parte a gării, ca să-şi ia trenul. Cînd se despărţi de noi, avui impresia că schimba cu Alison o privire complice; nu eram însă sigur şi alergai, cu agitaţia mea obişnuită, să iau biletele la ghişeu.

Apoi mă urcai îndată cu Alison în trenul ce pleca la Ardfillan. După scurta călătorie pe calea ferată, ne precipitarăm de la gară la ambarcader. Strecurîndu-ne printre munţi de butoaie şi rotocoale de frînghii, în timp ce briza rece ce sufla dinspre mare ne arunca ploaia în faţă, ne urcarăm pe vaporul cu zbaturi „Lucy Ashton" al Societăţii de căi ferate nord-britanice, care făcea cursa pînă la Ardencaple. Făcurăm întîi turul vasului, vizitînd şi maşinile, şi găsirăm un loc pe covertă în partea ferită de vînt a dunetei, unde puteam sta relativ adăpostiţi.

Curînd, un clopot sună dedesubt. Amarele fură dezlegate, zbaturile roşii începură să bată apa şi vaporul se desprinse de chei huruind.

Ferindu-mă cu spatele de apa de pe streaşină, pe care vîntul ne-o stropea, pe după colţ, în obraz, mă aplecai prevenitor spre Alison.

— Dacă ţi-e prea neplăcut, putem coborî sub punte.

Obrajii ei erau biciuiţi de vînt şi ploaie, iar bereta închisă, strînsă pe cap, părea încrustată cu perle de cleştar.

Vorbind tare, împotriva vîntului, îmi zîmbi, întorcînd capul spre mine:

— Ba îmi place. Afară de asta, văd un petic de cer albastru.

Era adevărat. Mă uitai în partea spre care arăta cu degetul şi observai o spărtură în norii sfîşiaţi, urmată peste cîteva minute de alta. Ţinîndu-ne răsuflarea, urmărirăm cum cele două pete se contopiră, se întinseră, împingînd treptat înapoi cenuşiul. Apoi, spre încîntarea noastră, soarele se ivi cald şi strălucitor. Curînd, tot cerul se înseninase şi aburi începură să se ridice de pe punţile ce se uscau rapid. Îmi dădui seama că, datorită uneia din uimitoarele schimbări proprii climei noastre nordice, ne aştepta, în cele din urmă, o zi desăvîrşită.

— Barometrul lui Iason a avut dreptate! spusei eu cu bucurie.

Alison confirmă cu vioiciune:

— Dar, Robie... te rog, nu-i mai spune Iason. Şovăi o clipă. Mama detestă să ne audă zicîndu-i aşa. Numele lui adevărat e aşa de frumos!

Trecurăm la prora acestui mic vapor cu coşuri roşii, care intrase acum în braţul de mare înconjurat de munţi, oprindu-se din cînd în cînd la debarcaderul cîte unui sat spre a încărca vreun transport de cartofi timpurii sau a lua la bord vreun fermier cu cîteva oi, pe care le ducea la tîrg. Era un lucru minunat să fiu cu Alison, să o simt pur şi simplu lîngă mine. Stînd aplecat pe balustrada punţii, nu puteam evita dulcea atingere a corpului ei cînd făcea cîte o mişcare. Bucuria şi speranţa îmi umplea inima de un fel de extaz duios.

La ora unu ajunserăm la Ardencaple, capătul braţului de mare. Gîndul că aveam să petrec trei ore în tovărăşia lui Alison în acest loc delicios mă încînta. Dorind,

în zelul meu stîngaci, să fac lucrurile cît mai perfect, o dusei repede spre singurul hotel mare — „West Highland Grand“ [1] — a cărui clădire se înălţa, cu un aer pretenţios şi neglijat, în mijlocul celor cîteva case văruite ale minusculului sat.

În holul rece, decorat cu coarne de cerb care te intimidau, ne ieşi înainte o chelneriţă din partea locului — scrobită, bătrîioară şi înfricoşătoare.

— Putem dejuna aici, vă rog ? o întrebai.

Fără a răspunde, ne conduse cu un aer sever într-o sală de mîncare, lungă şi glacială, unde păream să fim singurii oaspeţi. Pereţii erau acoperiţi cu capete de cerbi, coarne de taur şi peşti neverosimili, împăiaţi, care căscau gura la noi de pe socluri de lemn lustruite. Pe bufet erau înşirate o serie de bucate sărăcăcioase : o friptură de miel cu aspect fibros şi cartofi ca de ceară ; o gelatină palidă şi tremurătoare ; o brînză iute şi biscuiţi uscaţi. Un majordom, muntean şi el, cu o barbă lungă şi o vestă de tartan, stătea în fundul sălii, exprimînd în limba gaelică chelneriţei neîncrederea pe care i-o inspiram. Imediat după aceea, mutra ei severă se arătă lîngă masa noastră.

— Sezonul nu a început încă. Vă putem servi un dejun rece pentru patru şilingi şi jumătate de cap.

Cu toate îndoielile mele, eram gata să cedez acestei neruşinate încercări de intimidare, cînd Alison îmi şopti :

— Îţi place aşa de mult aici, Robie ?

Tresării, înroşindu-mă pînă în vîrful urechilor. Găsii curajul să clatin din cap.

— Nici mie — zise Alison, ridicîndu-se calm. Se adresă apoi chelneriţei : Ne-am răzgîndit. În fond, nu dorim să dejunăm.

Ignorînd consternarea femeii şi agitaţia majordomului cu barba albă, care acum ne implora să rămînem, ea ieşi liniştită din hotel. O urmai.

Peste drum de hotel, Alison intră în unicul magazin al satului şi, după ce-i studie cu atenţie marfa, îl convinse pe negustor să-i facă şase sandvişuri cu şuncă. Pe cînd acesta le pregătea, ea se plimbă prin prăvălie, alegînd două mere, cîteva banane coapte, o tabletă de ciocolată cu lapte şi două sticle din acea splendidă băutură, care mă susţinuse în copilărie, „Elixirul de fier al lui Barr“.

---

[1] „Marele hotel Munţii din apus ai Scoţiei.“ (*n.t.*)

Toate acestea nu costară decît doi șilingi și jumătate și încăpură într-o pungă cafenie de hîrtie, care era ușor de cărat.

Ne puserăm în mișcare spre a urca muntele, apucînd pe o cărare ce trecea printr-o pădurice de zade tinere, pe ale căror crengi dăduseră deja smocuri purpurii de frunze, ca niște pene. Urmînd cursul rîului Ardencaple, urcarăm neîncetat printre ferigi groase și tufe de azalee sălbatice, ajungînd, în cele din urmă, într-o poiană, aflată sus, la marginea terenului mlăștinos. Era un mic petic de pămînt părăsit, năpădit de ferigi și apărat împotriva vîntului de pereți groși de bolovani. Prin mijlocul pajiștei, pîrîul se rostogolea, săltînd peste pietre goale, într-un iaz de culoarea chihlimbarului, tivit cu nisip alb. Malurile erau acoperite de un covor de iarbă moale, cu tufe de ciuboțica-cucului aplecate și legănate de undele lui, făcîndu-le petalele să plutească în josul apei ca niște bărcuțe. O atmosferă ademenitoare și tainică domnea în acest colț izolat.

Ne așezarăm pe iarba uscată, cu spatele spre zidul de pietre, lîngă iaz, printre lăncile moi și verzi ale ferigilor tinere. În dosul nostru se înălțau munții, iar departe jos, la picioarele noastre, se întindea ca o oglindă golful, pe care micul nostru vapor ancorat părea o jucărie. Razele soarelui se revărsau asupra noastră. Îmbujorat și plin de însuflețire, așezai sticlele în apa curgătoare, în timp ce Alison își scoase pardesiul de ploaie, întinzînd pe el proviziile noastre.

Sandvișurile, făcute cu pîine proaspătă, unt și șuncă de casă, erau neîntrecute. Apa gazoasă — „Elixirul de fier" — îmi gîlgîia răcoros pe gîtlej. Alison mă puse să mănînc aproape toate bananele. Vorbeam foarte puțin, dar cînd isprăvirăm masa, îmi spuse cu unul din zîmbetele ei stranii :

— N-a fost mai bine decît la vechiul hotel ?

Dădui din cap mormăind, conștient de faptul că, fără acțiunea ei calmă și hotărîtă, am fi suferit și acuma, jos, în vale.

Cu un scurt oftat satisfăcut, Alison își scoase de pe cap boneta și se rezemă de pietre, închizînd ochii.

— Ce frumos e aici ! spuse ea. Îmi vine să adorm.

Trupul ei sănătos și tînăr era destins. Părul lung și vălurat, cu reflexe în el — care părea totdeauna cam

ciufulit — era despletit cu nepăsare, încadrîndu-i fața bronzată de soare. Contrastul dintre genele lăsate în jos și tenul deschis și cald era de un efect gingaș, pe care alunița de pe unul din pomeți îl accentua. Bluza ei albă era desfăcută la gît, lăsînd să se vadă arcuirea vîrtoasă a pieptului. O rouă subțire de nădușeală se forma deasupra buzei ei de sus.

Bucuria și spaima, atît de binecunoscute mie, mă cuprinseră iarăși.

— Nu stai bine, Alison — îi spusei cu un nod în gît, mutîndu-mă mai aproape de ea și sprijinidu-i capul pe brațul meu.

Nu protestă, rămînînd destinsă și calmă, cu ochii închiși și cu un zîmbet ușor pe buze. După o clipă, murmură :

— Ce zgomotoasă inimă ai, Robie ! Îi aud bătăile răsunînd în toată poiana.

Era un minunat prilej pentru un discurs frumos. De ce nu l-am rostit ? Și de ce, o, de ce n-am strîns-o cu putere în brațe ? O, nenorocită puritate a pasiunii mele ! Eram prea naiv și prea neîndemînatic. Afară de aceasta, mă simțeam atît de fericit, încît nu îndrăzneam să mă mișc. Ședeam mut și sugrumat de emoție, cu obrazul lipit de al ei, continuînd să-i sprijin capul. Simțeam ritmul liniștit al respirației ei, care-i făcea cordonul de lac să pîrîie ușor. Soarele bătea cu blîndețe, încălzind stofa groasă a fustei ei și făcînd-o să exale un miros de tweed, care se amesteca cu mireasma de cimbru. Aerul era domol și dulce, iar din pădurile de sub noi venea glasul ironic al cucului.

Încîntarea mea îmi stoarse în cele din urmă o șoaptă :

— Asta e ce am vrut să spun în seara aceea, Alison. Să fim împreună ca acum, numai tu și cu mine. Veșnic.

— Și ce s-ar întîmpla dacă plouă ?

— Nu mi-ar păsa de ploaie — îi spusei cu ardoare. Cît timp...

Mă întrerupsei. Alison își deschisese ochii și se uita la mine intrigată, dintr-o parte. Urmă o pauză. Apoi se ridică în capul oaselor, cu un aer hotărît.

— Robie ! Vreau să-ți vorbesc serios. Îmi fac griji pentru tine, ca și domnul Reid.

Așadar, nu mă înșelasem dimineața, la gară. Deși întristat de faptul că se retrăsese de lîngă mine, eram mîndru de a fi obiectul neliniștii ei.

— În primul rînd — urmă ea, încruntînd sprîncenele — găsim că e teribil de păcat să te îngropi în fabrică, așa cum faci. Îți uiți toată biologia. Știi că pe Caruso voiau să-l facă mecanic? El însă a fugit de acolo.

Dădui din umeri, cu afectată indiferență.

— Dragă Alison, am o meserie excelentă.

Tăcea, cu privirea ațintită undeva, înainte.

Fusesem poate prea eroic dezavuînd-o. Mă uitai pe furiș la profilul ei.

— Recunosc, desigur, că mă obosesc din cale afară... uneori mă rănesc la mînă cu o daltă. Pe urmă... mai e și tusea asta.

Se întoarse spre mine cu o expresie care mă încurcă. Clătină din cap.

— Robie, dragă... ești un băiat îngrozitor!

Dar ce spusesem? Pieptul mi se umplu de teamă. De ce-mi arăta oare această duioasă dezaprobare? Aerul cald vibra de murmurul curgător al pîrîului. Inima, care îmi zvîcnise nebunește, mi se strînse.

— Te-am jignit?

— Nu, firește că nu. Își mușca buza, luptîndu-se cu sentimentele ei. Mă faci să-mi dau seama cît de mult ne deosebim. Am un spirit atît de practic și, poate, puțin prea serios, pe cînd tu ești, și ai să fii totdeauna, cu capul în nori. Dumnezeu știe ce ai să te faci cînd domnul Reid o să plece din Levenford.

Mă uitai la ea uluit.

— Reid să plece?!

Își lăsase ochii în jos și răsucea o tulpină de ciuboțica-cucului.

— A cerut un post în Anglia, la o școală de lîngă Horsham, în Sussex. A stat prea mult la liceul nostru. Școala unde se duce e mică, dar aplică metode moderne și-i va oferi mai mari posibilități.

— Vrei să spui că Reid a fost numit acolo?

— Da... cred că problema e practic aranjată. Avea de gînd să-ți dea de veste astă-seară.

Înghețai. Cu toate că Reid făcuse din cînd în cînd aluzii la intenția sa, nu mă așteptam la această lovitură. Și de ce aranjase totul fără a-mi spune o vorbă? Poate

că nu voise să mă rănească. Dar sentimentul dureros de a fi fost nesocotit puse stăpînire pe mine. Înainte însă de a fi putut da glas vreunuia din aceste gînduri, Alison, evitîndu-mi privirea și schimbîndu-și culoarea, urmă, cu voce scăzută :

— Știu că plecarea domnului Reid te mîhnește. E îngrozitor să-ți pierzi prietenii, deși, bineînțeles, oamenii pot menține legăturile dintre ei chiar cînd se despart.

Urmă o stranie tăcere. Deodată Alison își ridică capul :

— Adevărul, Robie, e că mama și cu mine plecăm și noi.

Trebuie să fi pălit ; abia fui în stare să rostesc cuvîntul :

— Unde ?

Aplecîndu-se spre mine, ea continuă repede și serios :

— E vorba, în primul rînd, de învățătura mea. Știi cîtă importanță îi atribuie mama și cît de specializată trebuie să fie. Nu mai am ce învăța de la domnișoara Cramb, iar cei de la Winton nu sînt mult mai buni. S-a luat hotărîrea ca să merg la Conservatorul regal de muzică din Londra.

— Londra !

Era la celălalt capăt al pămîntului ; și era aproape, extrem de aproape de Sussex.

Alison schimba acum fețe-fețe ; era profund jenată.

— Mă mir că un băiat atît de deștept ca tine poate fi atît de orb față de ceea ce se petrece. Toată lumea a aflat, afară de tine. Mama se mărită cu domnul Reid.

Buimăcit de această veste, nu știam ce să spun. Trebuia să recunosc, firește, că doamna Keith mai era încă atrăgătoare și că ea și Reid aveau aceleași gusturi și aceleași preferințe. În loc de a mă bucura însă, eram consternat.

Tăcurăm multă vreme amîndoi.

În cele din urmă spusei cu durere :

— Dacă pleci și tu, nu mai am pe nimeni.

— Nu plec pentru totdeauna — îmi răspunse ea cu o voce blîndă, plină de duioșie și afecțiune. Știi că trebuie să mă ocup de educația mea muzicală. Dar cu asta nu se termină lumea. Și nu trebuie să tragi concluzii pripite, căci nu poți ști ce aduce ziua de mîine.

Stăteam cu privirea pierdută, trist și părăsit. Soarele începea să apună după munți, iar de jos, de la debarca-

der, răsunară trei semnale ale sirenei vaporului, anunțînd că plecarea lui se apropia.

— Trebuie să ne grăbim ! exclamă Alison. O să ridice ancora foarte curînd.

Se uită brusc la mine cu un zîmbet șovăielnic, ba aproape rugător și, ridicîndu-se, îmi întinse mîna ca să mă ajute să mă scol. Pe cînd coboram în grabă spre vapor, avui curioasa impresie că, în ciuda atitudinii ei hotărîte, era zbuciumată de un sentiment de nesiguranță la fel ca al meu. Vaporul scoase din nou un șuierat prelung, care aducea cu sirena fabricii. Ziua mea liberă se sfîrșise. Deodată, cu strîngere de inimă, mă simții singur și pierdut. Viitorul se ridica în fața mea ca un zid.

capitolul VIII

Ultima sîmbătă din iulie... Preocupat de propriile mele nenorociri, uitasem că era ziua Expoziției de flori. Îmi adusei aminte de acest lucru doar la amiază, cînd mă întorceam de la fabrică. Ajuns la Lomond View, nu mă simțeam în dispoziție de a lua parte la acest eveniment. Îi făgăduisem însă lui Murdoch că voi vizita expoziția ; la ora două, trecui deci în camera mea, spre a mă pregăti. Zgomotul unor pași grei, deși cam nesiguri, care venea din odaia de deasupra capului meu mă făcu, de cîteva ori, să mă opresc, împingîndu-mă, în cele din urmă, să mă urc sus.

Bătrînul stătea în fața oglinzii, spălat și ferchezuit. Era congestionat la față și încerca cu mîinile lui nesigure să-și înnoade cravata. Își periase hainele și își lustruise ghetele ca în zilele lui bune de odinioară. Purta o cămașă albă scrobită, care-l strîngea la gît.

— Tu ești, Robert ? spuse el, fără a-și lua ochii de la oglindă. Cu toată slăbiciunea lui, vorbea cu un ton egal.

În ciuda căldurii, înghețai în fața acestor semne de activitate, rămînînd un moment fără glas.

— Unde te duci ?

— Unde mă duc ? Își întinse gîtul, reușind să-și lege cravata. Ce întrebare ! Mă duc, bineînțeles, la Expoziția de flori.

— Nu... nu... Nu eşti destul de zdravăn ca să te duci !
— În viaţa mea n-am fost mai zdravăn !
— E extrem de cald afară ! O să te doboare, cu siguranţă, căldura. Ar trebui să te odihneşti !
— M-am odihnit toată săptămîna. Nici nu-ţi dai seama ce obositor e să te odihneşti !
— Dar piciorul dumitale... — spusei eu, încercînd un ultim argument. E mult prea ţeapăn ca să poţi umbla.
Se întoarse către mine şi, cu toate că tremura puţin din cap, îmi zîmbi liniştit.
— Deosebirea dintre tine şi mine, dragul meu, e că renunţi prea repede. De cîte ori ţi-am spus să nu te dai bătut atît de uşor ? Cred că nu aştepţi de la mine, capul familiei, să nu iau parte la ziua cea mare a lui Murdoch ! Afară de asta, am iubit totdeauna florile. Florile şi femeile frumoase.
Mă înroşisem în obraz, auzind această analiză a caracterului meu care, din nenorocire, era prea adevărată. Îl observai acum, cu spaimă, punîndu-şi haina şi trăgîndu-şi cu ifose manşetele scrobite. Bolise în cursul ultimelor săptămîni ; acum însă, cu tremurătoare nepăsare, se pregătea să se distreze. Era de ajuns ca să-mi paralizeze toată capacitatea de diplomaţie. Nu mă simţeam în stare să-l întorc din hotărîrea sa.
— Gata ! spuse el, satisfăcut, în sfîrşit, de înfăţişarea sa. Îşi luă bastonul. Voi avea plăcerea să fiu însoţit de tine ? Sau doreşti să mă duc singur ?
Bineînţeles, trebuia să-l însoţesc. Cum aş fi putut să-l las de capul lui într-o asemenea înghesuială şi într-o zi ca aceasta ? Îl urmai, în timp ce cobora scara. Nu era prea sigur pe picioare şi se ţinea cam prea strîns de balustradă.
Pe stradă, grupuri de oameni — bărbaţii purtînd pălării de paie, femeile îmbrăcate cu rochii subţiri — se îndreptau spre grădina casei Overton, unde avea loc expoziţia. Cînd ne alipirăm acestui curent molcom, mă gîndeam că ar fi bine, cel puţin, să nu întîlnim în mulţime pe vreunul din prietenii mai puţin recomandabili ai bunicului. Oarecum uşurat în această privinţă, dar îngrijorat de mersul său cam nesigur, încercai să-l iau de braţ.
Grozavă greşeală ! Bunicul îmi respinse cu indignare sprijinul.

— Drept ce mă iei ?... O fosilă ?... O mumie ? Silindu-se din toate puterile să-şi ascundă ologeala piciorului, îşi îndreptă spatele, încercînd să-şi umfle pieptul, după vechiul său obicei. Peste cinci ani, poate, am să-ţi cer să-mi comanzi un cărucior. Nu s-a sfîrşit încă cu mine, departe de aşa ceva !

Chiar şi cea mai vagă aluzie la puterile ce-i scădeau îl scotea din fire. Detesta să se gîndească la faptul că decădea fiziceşte şi refuza cu îndărătnicie să creadă că n-ar putea să-şi urmeze calea la infinit.

În ciuda neliniştii mele, fui nevoit de altfel să recunosc că reuşea efectiv să se ţină drept. Mai gătit ca de obicei, era — în ciuda picioarelor lui rebele şi a uşorului tremur al capului — o figură prezentabilă. În adevăr, părul lui alb, care i se răsfira bogat de sub pălărie, îi dădea o înfăţişare impresionantă — privirile se îndreptau adesea spre el, iar el, care se simţea un centru de atracţie, se înfoia, în timp ce înaintam tacticos.

— Observi, Robert ? îmi murmură el cu o proaspătă mulţumire de sine. Cele două doamne din stînga. Foarte elegante ! E şi o vreme minunată. N-aş fi renunţat la asta pentru nimic în lume !

Cînd ne apropiarăm de pavilionul de la poartă, unde se instalaseră provizoriu cruci turnante de lemn, bunicul scoase cu un gest pompos două permise de intrare, pe care le obţinuse dinainte de la Murdoch. Era incorigibil.

În incinta expoziţiei, una din cele mai frumoase şi mai mari grădini ale comitatului, domnea o atmosferă plăcută şi festivă : şase standuri cu baldachine de pînză cu dungi roşii adăposteau obiectele expuse ; cîteva corturi erau rezervate expoziţiei de seminţe şi de unelte de grădinărit, iar într-o grădiniţă cu mese de ceai, fanfara oraşului, răsfirată în jurul havuzului, cînta un vals lent. Peluzele tunse şi copacii umbroşi, jocul de culori al rochiilor, uniformele stacojii cu fireturi de aur ale fanfarei, zvonul argintiu al muzicii şi al havuzului, susurul conversaţiilor manierate, toate acestea îl făceau pe bunicul să se înviorеze şi mai mult. Îşi lăsa picioarele să se cufunde în iarba catifelată, îşi umfla nările.

— Mi-a plăcut totdeauna lumea, Robert. Mă simt în elementul meu cu ea.

Salută cîteva persoane, care nu păreau să-l recunoască, apoi, fără a se tulbura cîtuşi de puţin, începu să

fredoneze, înaintînd șontîc-șontîc și rotindu-și privirea peste întregul tablou.

— Frumos, foarte frumos! Animația i se urca puțin la cap. Rămase politicos și reținut. Dar începuse să considere totul ca fiind organizat în cinstea lui. Uite! Parcă o văd acolo pe doamna Bosomley.

— Nu, nu e ea.

Confunda tot timpul oamenii. „Ochiul lui sigur", de care fusese atît de mîndru, îi pierise pentru totdeauna.

— Eh, nu face nimic! E totuși o femeie bine. O să vorbim cu ea mai tîrziu. Du-mă acum la garoafele lui Murdoch. Mi-au plăcut totdeauna garoafele. Și vreau să văd dacă a obținut premiul.

Îl condusei mai departe, cu un sentiment de ușurare. Zărisem la oarecare distanță pe Alison cu maică-sa și doream sincer să le evit. Intrarăm în diferite standuri, care erau pline de flori, de fructe și legume alese, crescute în sere. Nu trebuie uitat că scoțienii sînt horticultori vestiți. Într-unul din corturi erau expuși trandafiri cu un parfum și culori minunate; în altul, șiruri nesfîrșite de *Lathyrus*, care exalau o mireasmă delicată cu petalele lor. Admirarăm coșuri de piersici catifelate; fire splendide de sparanghel, legate cu panglici albastre; ciorchini suculenți de struguri tămîioși; un dovleac uriaș, care plesnea de propria lui zeamă. Bunicul le examină pe toate cu o plăcere crescîndă, pe care aerul său de cunoscător abia o masca; din cauza căldurii năbușitoare de sub baldachinul care unduia, obrazul lui era mai roșu decît oricînd. Văzîndu-l atît de fericit, mă simțeam rușinat de temerile mele și mulțumit că nu-l lipsisem de aceste momente.

Ajunserăm la etalarea de garoafe. Aici, în mijlocul mulțimii considerabile ce se adunase spre a privi, cu curiozitate și respect, un mănunchi mare de flori din fața standului, dădurăm de Kate și de Jamie, împreună cu micul Luke. Un moment după aceea, Murdoch veni înspre noi din cortul rezervat pentru expozanți. Era însoțit de domnișoara Ewing. Bătrînul se arătă încîntat de această întîlnire de familie. Dădu mîna cu toți, chiar și cu băiatul lui Kate, căruia îi spuse afectuos „Robie". Uitîndu-se apoi la spectatorii din jurul nostru, ca și cum i-ar fi onorat cu încrederea sa, îi șopti tare lui Murdoch, astfel încît să audă toți :

— Care-i verdictul, dragul meu? Am cîştigat medalia?

Murdoch făcu mîndru semn cu capul înspre stand.

— Convinge-te singur.

De buchetul de garoafe din mijloc — format din flori minunate, de un delicat ton galben cu nuanţe mov la marginile petalelor — era atîrnat un carton cu muchii aurite, pe care cerneala nici nu se uscase bine: *Medalia de argint „Bower", pentru cea mai frumoasă floare expusă. Domnului Murdoch Leckie — Pepiniera Dalrymple şi Leckie, Drumbuck.*

— Are aceeaşi valoare ca medalia „Alexandra" — se grăbi să explice domnişoara Ewing. Sîntem foarte mulţumiţi.

Cu toate că avusese succes, Murdoch nu-şi realizase pe deplin ambiţia. Pentru bunicul însă, era totuna. În ochii săi, o medalie era o medalie. Se făcuse stacojiu la faţă.

— Murdoch, sînt mîndru de tine! Îmi faci cinste. Acordă-mi privilegiul de a fi primul care să-ţi port frumoasa floare...

Îşi întinse mîna, luă o garoafă din mănunchi, îi scurtă coada şi şi-o înfipse la butonieră.

Era un gest tipic şi, cu toate că Murdoch nu păru deosebit de încîntat, floarea îi completa, incontestabil, personalitatea. Îşi plimbă în jurul lui surîsul său mîndru. Deodată însă păli.

— Du-mă la locul unde se distribuie premiile. Nu sînt obosit, crede-mă. Dar vreau să mă aşez acolo spre a aştepta pînă ne vor da medalia.

Îl instalarăm pe peluză, într-un fotoliu de trestie, la umbra unui salcîm înalt, în apropierea fanfarei. Kate şi Jamie stăteau lîngă el. Mă simţii scutit pentru cîtva timp de răspunderea mea şi folosii prilejul spre a mă strecura neobservat. N-avea să-mi simtă lipsa în jumătatea de ceas următoare. Îl şi luase pe genunchi pe băiatul lui Kate, întrebîndu-l, cu un zîmbet palid şi îngăduitor:

— Robie, îţi aduci aminte de ziua cînd ne-am dus să patinăm pe lac?

Pe cînd traversam peluza, auzii răspunsul strident al băieţelului:

— Lasă patinajul, bunicule! Povesteşte-mi despre războiul la care ai luat parte.

Trecui, fără ţel, prin cîteva standuri, aruncînd însă cu coada ochiului priviri atente în dreapta şi în stînga, în căutarea *lor*. Reid urma să plece săptămîna următoare în sud, iar Alison şi doamna Keith trebuiau să-l urmeze după cîteva zile. Nunta avea să aibă loc în intimitate, la Londra, spre sfîrşitul lunii. Durerea mea era sporită, în chip ciudat, de faptul că, de la ultima oară de cînd o văzusem, Alison cîntase admirabil în public la St. Andrew's Hall. Mîhnit şi simţindu-mă de pe atunci stingher, mă ferisem de a-mi vedea prietenii; acum însă, mă socoteam dator să-mi iau rămas bun de la ei.

— Nu fă, te rog, un cap aşa de tragic, Robie! Ar trebui să fii mîndru de succesul lui Murdoch!

Tresării. Stînd împreună cu Reid, lîngă muzică, doamna Keith, care purta o pălărie moale de pai, cu boruri largi şi o garnitură albă, mă privea dintr-o parte, cu surîsul ei vag, care de astă dată avea o expresie mai puţin critică decît deunăzi.

— Am un aer tragic? bolborosii eu. Murdoch n-a obţinut medalia de aur.

— Cum era s-o obţină — zise Iason zîmbind — de vreme ce eu am cultivat, în secret, de cîteva luni, dovlecei în lădiţele de la fereastra mea?

— Dragul meu — îmi spuse doamna Keith, privindu-mă vesel cu ochii ei negri. Eşti un băiat excelent. Dar ar trebui să te mai înseninezi puţin.

Cu voce scăzută şi pe un ton înţepat, încercai să mă apăr:

— Nu ţi se poate cere, cred, să rînjeşti pînă la urechi tocmai cînd anumiţi oameni la care ţii pleacă pentru totdeauna.

Reid dădu din cap.

— Viaţa e un lucru teribil, Robert. Ce-ar fi dacă ai veni să iei cu noi nişte căpşune cu frişcă? Ne întîlnim peste o jumătate de ceas cu Alison în grădiniţa de ceai.

— Da, vino! spuse doamna Keith. Vom fi acolo la ora patru.

— Prea bine.

Cînd trecură mai departe, mă întorsei, intrînd în alt stand, unde stătui multă vreme uitîndu-mă nemişcat la o straşnică legătură de păstîrnac. Nu puteam să sufăr

păstîrnacul şi gîndul meu nu era la el. Blînda ironie de care fuseseră pătrunse cuvintele spuse cu autentică prietenie de Iason mă făcu deodată să mă văd aşa cum apăream, desigur, în ochii altora. O, Doamne! Ce nătîng eram! Nu ştiam nimic despre viaţă, nu înţelegeam nici cele mai elementare lucruri legate de ea. Trăiam într-o lume de visuri — victimă palidă a propriilor mele închipuiri. Acum, mă rugam cerului pentru un singur lucru: să nu izbucnesc în lacrimi, ca un idiot, în faţa lor.

La patru fără cinci mă îndreptai spre grădiniţa de ceai.

În clipa aceea, trecînd prin mulţime, o zării pe Kate făcîndu-mi semn cu braţele din locul unde şezuse bunicul. Semnalele ei aveau ceva poruncitor, care mă scutură din jalea mea adîncă, făcîndu-mă să alerg spre dînsa.

Îmi spuse gîfîind:

— I s-a făcut rău bunicului. L-am trimis pe Jamie după doctor, dar acum îi e şi mai rău. Fugi la poartă şi telefonează după o trăsură.

Înconjurat de cîţiva miloşi, bunicul zăcea pe iarba pe care cu un ceas înainte o călcase mîndru în picioare. Era ghemuit pe o coastă, cu un braţ răsucit sub el. Privea în gol cu ochii deschişi, horcăind cu gura strîmbată. Părul lui alb era zbîrlit. Avea înfăţişarea sălbatică şi jalnică a regelui Lear după noaptea de furtună. Deşi nu pricepeam mare lucru, îmi dădui seama că avusese un atac de apoplexie. Pe cînd porneam în goană spre poartă, tocmai se pregătea distribuţia premiilor. Fanfara, care-şi terminase programul, intonă „God save the King“ [1], care-mi sună în urechi ca un marş funebru.

capitolul IX

Duminică; aproape de miezul nopţii. De astă dată nu încape îndoială: bătrînul se stinge. Sentimentul acestui fapt pluteşte în camera lui, unde stau să-l veghez, şi pătrunde în toată casa, scufundată în somn, ba chiar şi în

[1] Imnul naţional britanic. (n.t.)

noaptea de afară. Toată ziua a domnit o atmosferă de așteptare și de bună-cuviință. Murdoch și Jamie stăteau de vorbă în șoaptă cu Tata în încăperile de jos, Kate domolea strigătele voioase ale băiatului ei, care se juca cu mingea în grădina din spatele casei, bunica umbla în vîrful picioarelor, pregătind o tavă mare de pîinișoare coapte cu unt. Asta se numește „a aștepta sfîrșitul" ; apoi familia merge să se odihnească, cu un simțămînt de respectuoasă dezamăgire față de faptul că bătrînul „lîncezește" încă, în ciuda celor trei atacuri nimicitoare suferite de el la scurte intervale și a prezicerii doctorului Galbraith cum că nu mai are mult. Nimeni nu protestează cînd revendic privilegiul de a-l veghea, drepturile dragostei mele fiind necontestate și binevenite celor ce nu au dorința de a se lipsi de un somn bun în timpul nopții.

Tăcerea e înfiorătoare ; cu toate că am ridicat storurile, deschizînd fereastra, invazia nopții calde și fără stele nu aduce nici o ușurare. Bunicul e culcat pe spate ; nu mai horcăie, ci răsuflă slab, prin gura pe care i-o țin deschisă obrajii săi înfundați. Înainte de a se retrage, bunica l-a șters pe fața scofîlcită și pe jumătate conștientă, i-a pieptănat părul alb, trezind din nou o palidă impresie a ultimei și magnificei lui apariții la Expoziția de flori. Vîrsta a prefăcut în ruină acest trup, dar nu a reușit să-l degradeze.

Privindu-l cu melancolie, dar cu mîngîierea că rezolvă o problemă grea în chipul cel mai ușor, mă adîncesc într-o meditație involuntară : momentul acela — teribilul moment al plecării care ne așteaptă pe toți — e, desigur, cel mai potrivit pentru a cîntări valoarea unei vieți. Ce nebunii, ce păcate a săvîrșit ! Nimeni nu cunoaște mai bine decît mine slăbiciunile și îndărătniciile acestui bătrîn, căci de pe acum recunosc, cu o nuanță de groază, în tînărul trist și absurd, care sînt eu însumi, aceleași trăsături, care au trecut de la el la mine.

Am ațipit pesemne lîngă pat. Mă trezește încercarea bătrînului de a vorbi. Mă aplec asupra lui și reușesc să prind cuvîntul „spirit"[1]

Nu e o căință pe patul de moarte, o referire la sfîntul duh. Dorește acea băutură pentru care avusese o atît de

[1] În engleză, „spirit" înseamnă duh, dar și spirt. (n.t.)

îndelungată slăbiciune și de care simte acum o nevoie chinuitoare. Nu-i face bine, dar nu-i făceau bine, desigur, nici celelalte pasiuni ale lui, și cum medicul nu a găsit de cuviință să o interzică, cobor pe întuneric pînă la dulapul din salon, unde găsesc sticla cumpărată de pe acum, nu fără dezaprobare, pentru cunoscuții pe care doliul nostru ni-i va aduce în casă și care, ca domnul McKellar, de pildă, „iau parte" copios. Torn într-un pahar puțin whisky curat — căci nu-l băuse niciodată amestecat cu apă — gîndindu-mă că e ultima ironie ca bătrînul să-și soarbă cupa propriului praznic.

Mi-e recunoscător pentru whisky, pe care-l înghite cu mare greutate. Bolborosește :

— Carne și băutură.

Sînt ultimele cuvinte. Găsesc în această frază întîmplătoare un înțeles straniu, o concisă apreciere a filozofiei vieții sale.

Ceasul bate ora trei, scuturîndu-mă din toropeala mea. Observ acum că bătrînul se scufundă repede ; momentul suprem se apropie. Deodată, ușa se deschide și bunica, în lungul ei capot alb și cu scufia pe cap, intră în odaie ținînd în mînă o lumînare ; o aduce instinctul, instinctul ei țărănesc, care simte, fără greș și cu smerită înfiorare, apropierea morții. Nu citește tare, cu acest prilej, vreun capitol din „cartea" ei. Se uită la bătrîn, apoi la mine, și acceptă în tăcere scaunul pe care i-l cedez, în timp ce trec la fereastră.

Afară se simt semnele ivirii apropiate a zorilor : freamăte nevăzute, mișcarea nesocotită a unei păsări, silueta vagă a celor trei castani. Atitudinea bunicii e superbă. E speriată de spectrul negru aflat acum în cameră ; îi amintește că și ea e muritoare. Dar a lepădat orice ură. Amărăciunea, înverșunarea care stăpînea odinioară micul cerc în care trăiam noi trei pare acum copilărească și pierdută în negura vremii. În cursul ultimelor luni, pe măsură ce el se prăbușea, ea s-a înălțat ; nu din milă, ci mai degrabă din recunoașterea plină de melancolie a propriei ei valori, a început să țină destul de mult la vechiul ei adversar.

Da, în sfîrșit. Ceva s-a strecurat pe furiș. Moartea unui om în plină vigoare e un lucru înspăimîntător, o smulgere chinuitoare, o împotrivire pînă la paroxism a tuturor resorturilor vitale. Bătrînul acesta însă e obosit.

O luntre se desparte lesne de țărm, fără a stîrni valuri. Bunica se uită la mine, confirmă ușor din cap și se ridică.

O observ cum îl leagă pe sub bărbie, ca să-i țină gura închisă, cum îi pune cîte un ban pe pleoapele lăsate — alt obicei țărănesc. Mă uit îndelung, cu adîncă mîhnire, la fața înțepenită în această rigiditate finală.

După indicația dată în șoaptă de bunica, mă duc să las storul. Zorile încep să se reverse: castanii își precizează contururile, cîmpurile sînt mai puțin confuze, o pată galbenă se întinde la răsărit. Sting lumînarea. Deodată, de la ferma de pe deal, ca și cum și-ar bate joc de flacăra ce s-a stins, se înalță ironic și provocator, cîntatul puternic al unui cocoș.

capitolul X

În marțea următoare, după înmormîntare, care, la ordinul expres al Tatii, fusese aranjată foarte cuviincios, dar fără risipă exagerată, de către al doilea antreprenor de pompe funebre din oraș, ne adunarăm cu toții în salon la un ceai cu ouă pe șuncă. Tata, frecîndu-și mîinile, îl copleșea cu atenții pe domnul McKellar, pe care îl adusese cu el de la cimitir. Bunica ședea la dreapta notarului, iar Kate la stînga lui; eu eram așezat la coada mesei, între Murdoch și Jamie, în timp ce Adam ocupa capul mesei, alături de Tata.

— Cred că totul s-a petrecut cum trebuie — spuse Tata, uitîndu-se întrebător și dornic de aprobare la domnul McKellar. O, ia, te rog, două ouă, omule! Da, n-am vrut să iau ochii lumii. Pe de altă parte însă, îmi place să fac totdeauna cum se cade lucrurile. De altminteri, dacă mă înțelegi, datoram asta într-un anumit sens.

Aștepta un răspuns de la notar. Luîndu-și ceașca de ceai, pe care Kate i-o întindea, McKellar spuse pe un ton sec:

— Cred că înmormîntarea a corespuns împrejurărilor.

Tata păru cam plictisit: unul din necazurile lui era că nu reușise niciodată să-și cîștige simpatia lui McKellar. Fu vizibil mulțumit cînd Adam observă:

— Nimeni n-ar fi putut dori mai mult.

McKellar înălţă din umerii lui masivi:

— Cînd ajungi la stadiul ăsta, nu mai doreşti nimic.

Tata schimbă o privire cu Adam: se înţelegeau ca aliaţi împotriva acestui intrus ursuz. Cu toate că sosise doar în dimineaţa acelei zile, îl şi liniştise pe Tata, dîndu-i asigurări în privinţa casei, care, în cele din urmă, avea probabil să fie vîndută grădiniţei de copii. Îi oferise calm un cec, iar cînd Tata şovăise, îl rupsese, tot atît de calm. De fapt, îl cucerise atît de complet, încît, la întoarcerea acasă, se apucaseră să discute cu voce scăzută posibilităţile de plasare a noului capital al Tatii: asigurarea pe viaţă a bunicului, pe care avea în sfîrşit s-o încaseze.

— Gustă pîinişoarele mele, domnule McKellar — spuse bunica.

— Cu plăcere — răspunse notarul, care mînca cu poftă şi, în ciuda tăcerii pe care o păstra faţă de Tata şi de Adam, stătea amabil de vorbă, în felul lui cam greoi, cu bunica şi cu Kate. Era un înfocat susţinător al ideii de autonomie a Scoţiei şi se întîlnea aci pe un teren comun cu bunica. Stătea cu nasul în farfurie, aruncîndu-şi ochii în jurul mesei într-un chip tulburător.

Trebuie să mărturisesc că mă feream de această privire severă. La mormîntul proaspăt săpat în covorul de verdeaţă, mă făcusem de rîs în chip îngrozitor prin slăbiciunea mea: mi se făcuse cinstea de a ţine una din frînghii. Cînd coborîsem coşciugul în mormînt, începusem să tremur din tot corpul, izbucnind în hohote jalnice de plîns... şi asta la vîrsta mea! Amintindu-mi de acest fapt, îmi ţineam capul în jos de ruşine.

— Cunoaşteţi valoarea exactă a poliţei? întrebă Adam în treacăt.

— Da, o cunosc — spuse McKellar cu răceală.

Între aceşti doi oameni — agentul de asigurare din capitală, vîrît în afaceri ciudate, şi notarul-actuar din orăşelul provincial — nu exista nici o simpatie. Era o figură interesantă acest McKellar, care de cîţiva ani încoace mă saluta cu o mişcare a capului de cîte ori mă întîlnea pe stradă. Om încet, greoi, rigid ca o stîncă, ar fi primit mai curînd moartea, decît să schimbe vreo cifră în conturile din dosarele sale. A spune că era cinstit e o absurdă minimalizare. Era un cîine de pază al corectitudinii,

Orice afacere care raporta mai mult decît sănătoasele trei la sută îl făcea să clatine din cap şi să rostească aceste curioase cuvinte : „E o afacere proastă. Da, da, o afacere proastă“. Nu avea încredere în Adam, considerîndu-l ca pe un oportunist, gata să-şi schimbe de la o zi la alta serviciul şi care se ridicase totdeauna pe socoteala altora.

— La cît se ridică suma, cu toate dobînzile ? insistă mai departe Adam.

— Exact la şapte sute optzeci şi nouă de lire, şapte şilingi şi trei penny.

Adam dădu din cap, în vreme ce Tata îngălbeni auzind de această sumă însemnată, după care-i lăsa gura apă. Fără să vreau, mă gîndii la bunicul, care ura această poliţă de asigurare în aşa măsură, încît îmi interzisese să pomenesc vreodată de ea în prezenţa lui. Din fericire, nu mai putea auzi şoapta încîntată a Tatii :

— Cînd poţi s-o achiţi ?

— Imediat — răspunse McKellar, aşezîndu-şi metodic cuţitul şi furculiţa pe farfurie, pe care o dădu apoi la o parte din faţa lui.

— Încă puţin ceai, domnule McKellar ?

— Nu, mulţumesc. Am avut de ajuns.

— Atunci, poate, puţin whisky ?

Propunerea aceasta generoasă veni de la Tata, neînduplecatul abstinent.

— Ei, dacă insişti...

Cînd paharul plin fu aşezat în faţa lui McKellar, mă sculai tiptil de pe scaun, cu intenţia de a mă strecura neobservat afară. Dar privirea lui vigilentă şi pătrunzătoare se opri asupra mea ca un proiector :

— Unde te duci ?

Tata îmi sări în ajutor :

— E încă puţin zbuciumat... Poate că ai observat la înmormîntare. E în regulă, Robert, poţi pleca.

— Stai jos, băiete ! spuse McKellar dînd pe gît o înghiţitură de whisky. E o lipsă de respect faţă de memoria bătrînului să te eclipsezi în mijlocul discuţiei. Dacă ai cît de puţină stimă pentru el, şi eşti singurul care pretinde a o avea, ai putea să ai atîta cuviinţă încît să stai aici pînă cînd isprăvesc.

Căzui zăpăcit pe scaun. McKellar nu-mi vorbise niciodată pe acest ton. Mă simţii jignit şi umilit.

— Să continuăm, deci — spuse Adam tăios.

— Cum doriţi — făcu McKellar scoţînd cîteva hîrtii din buzunarul hainei. Iată poliţa, nr. 57 430, pe numele Alexander Gow — o asigurare mixtă pe viaţă, adică transmisibilă asupra moştenitorilor, în caz de deces. Şi aici e testamentul. Am să-l citesc în întregime.

— Ce nevoie ? replică Adam, căruia îi sări ţandăra faţă de încetineala pedantă a notarului. De ce să batem apa în piuă ? Eram în biroul dumneavoastră cînd l-aţi redactat şi l-am semnat ca martor. Îl cunosc pe dinafară.

McKellar păru să-şi piardă cumpătul.

— E mai legal să-l citesc. N-o să dureze decît un moment.

— Fireşte — spuse Tata, împăcînd lucrurile.

McKellar îşi puse ochelarii şi citi cu glas tare testamentul. Era un document scurt şi simplu. Bunicul lăsa totul Mamei, iar în cazul decesului ei, moştenitorului ei prezumtiv : Tata.

— Bine — făcu Tata, cu un oftat satisfăcut. Acum nimic nu ne mai opreşte. Totul e în perfectă regulă.

— Aşteptaţi ! spuse McKellar aproape strigînd şi bătînd cu pumnul său mare în masă. În tăcerea care urmă, el îşi roti privirea în jurul mesei, aplecîndu-se asupra pergamentului cu un încet surîs sardonic, ascuns cu grijă pînă atunci. Îşi încreţea sprîncenele stufoase şi strîngea din buze. Arăta ca un om care e, în sfîrşit, liber să dea în vileag, gustîndu-i toată savoarea, o taină încîntătoare.

Ochii lui mă găsiră din nou şi rămaseră fixaţi asupra mea cu neascunsă simpatie, cînd urmă :

— Testamentul are un codicil, un codicil olograf, care poartă data de 20 iulie 1910.

Tata scoase o exclamaţie pe care abia o auzii. Ce bine îmi aminteam de ziua aceea : ziua nimicitor de tristă cînd pierdusem premiul Marshall, iar Gavin fusese ucis !

McKellar continuă, apăsînd pe fiecare cuvînt — da, ca şi cum i-ar fi făcut o sălbatică plăcere să-l împungă pe Tata cu fiecare vorbă :

— În ziua aceea de 20 iulie, Dandie Gow a venit la biroul meu. Îi ziceam Dandie pentru că, în ciuda tuturor cusururilor şi nenorocirilor sale, sînt mîndru să spun că mi-era prieten. M-a întrebat pe faţă dacă ar putea să schimbe pe beneficiarii poliţei sale de asigurare. Am stat mult de vorbă, el şi cu mine, în după-amiaza aceea.

Rezultatul e că fiecare ban al sumei asigurate, zic fiecare ban și, Doamne, înțeleg într-adevăr totul, pînă la ultima lăscaie, a fost lăsat, sub administrarea mea, acestui băiat, Robert Shannon, spre a-i da putința să studieze medicina la Universitatea din Winton.

Tăcere mormîntală. Sîngele îmi pierise din obraz, inima mi se strîngea, mă înnăbușeam. Nu-mi venea să cred, eram prea deprins cu nenorocul, prea năpăstuit. Era, desigur, numai un nou mijloc al cerului nemilos de a-mi da iluzia că mă ridică, pentru a mă putea trînti din nou la pămînt, cu mai multă cruzime.

— Vrei să-ți bați joc de mine — spuse Tata plîngăreț. N-a putut face așa ceva ! Nu avea dreptul !

Zîmbetul sarcastic se lărgi.

— Conform condițiilor poliței, care nu putea fi grevată sau modificată în timpul vieții sale, drepturile decurgînd din ea îi aparțineau numai lui, cu facultatea de a dispune de ele prin testament, după libera sa voință.

Tata aruncă o privire jalnică lui Adam.

— E adevărat ?

— Mama n-a vrut decît așa — răspunse Adam. Se adresă apoi furios lui McKellar : Nu era în toate mințile !

— Dar nu acum doi ani, cînd a întocmit codicilul. Pe atunci era tot atît de sănătos la minte ca și dumneata.

— Voi ataca testamentul ! spuse Tata cu voce ascuțită. Mă voi adresa justiției !

McKellar încetă de a zîmbi. Se uită la Adam și la Tata în chip foarte amenințător :

— Fă asta ! Da, fă asta ! Și-ți promit că te voi combate, din propria mea inițiativă. Te voi combate, dacă va fi nevoie, la Curtea comitatului și la Curtea superioară. Te voi combate chiar pînă în parlament. Va fi o proastă afacere pentru dumneata, Leckie ! Adio Uzină de apă pentru dumneata, atunci ! Se întrerupse, gustînd din plin această mică melodramă, al cărei prilej i se oferise acum, după ani de practică tihnită. Soția dumitale nu voia să profite de această asigurare, cu toate că a plătit singură cea mai mare parte a primelor. Cît despre bătrîn, n-avea nici o șansă să primească vreun ban de pe urma ei. A vrut însă ca ea să servească unui scop bun și util. Și, vă asigur, așa cum mă cheamă Duncan McKellar, că va servi acestui scop !

O, Doamne, era adevărat deci... acest splendid dar, despre care bunicul nu suflase niciodată vreun cuvînt față de mine? Ședeam cu ochii aplecați, răsuflînd cu greu; mușchii obrazului îmi zvîcneau sub aparenta lor imobilitate. Auzii deodată glasul lui Kate și o simții petrecîndu-și brațul după umărul meu:

— Nu știu ce cred ceilalți... După părerea mea, e cea mai bună întrebuințare ce se putea da acestor bani... da, absolut cea mai bună.

— Foarte just! Foarte just! șopti Jamie, astfel ca toți să audă.

Admirabila Kate, cea care odinioară era veșnic prost dispusă și cu fruntea încrețită, și Jamie, în mîna căruia banii devin un lucru atît de curat și cinstit... Am umila convingere că băiatul lor va întîmpina mai puține greutăți decît mine în dezvoltarea lui. McKellar, strîngîndu-și hîrtiile, se ridică, spunînd către mine:

— Mîine dimineață, la ora zece, vii la biroul meu. Pînă atunci însă, mă poți însoți în drumul meu spre casă. N-o să-ți facă nici un rău să iei puțin aer.

Îl urmai orbește cînd ieși din cameră. Vine un moment cînd natura omenească, încordată la extrem, nu poate îndura mai mult.

capitolul XI

Tîrziu în acea seară, se întoarse de la casa notarului McKellar un agitat mamifer de orășel, din genul *Homo sapiens*, pe scurt, acel vertebrat trist, dar cu sînge cald, anume Robert Shannon. Cu toate că acest ciudat biped a împlinit optsprezece ani și a simțit, nu de mult, pe spinarea lui încovoiată, povara anilor, a unei iubiri aproape neîmpărtășite și a multor altor suferințe, e tot necălit și necopt. Acum, deși simte frumusețea calmă și tăcută a acestei nopți străvezii, plină de cîntecul stelelor și în care și inima lui cîntă, el pășește înfrigurat și aprig, cu privirea ațintită drept înainte.

Viitorul e larg deschis în fața lui. Sobrul jurisconsult scoțian, care a discutat atît de mult cu el, îl va asista ca sfătuitor, curator și prieten. Nu se va mai întoarce nici-

odată la fabrică. La începutul noului an şcolar, luna viitoare, se va înscrie la universitate. Va locui în căminul studenţesc de acolo şi îşi va începe cu bucurie studiile medicale. Biologia... zoologia practică... Aceste nume magice l-au aprins la faţă. Adulmecă de pe acum mirosurile îmbătătoare de formalină şi balsam canadian, vede lungul şir de microscoape Zeiss, cu minunatele lor obiective cu imersiune în ulei. Unul din acestea va fi al lui — în ciuda domnului Smith, pe care se va bucura să-l revadă. Ce gînduri splendide ! Da, dacă va avea noroc, îl vor lăsa încă în primul trimestru să disece cîinele de mare, *mustelus canis.*

Are la dispoziţie destui bani ca să ajungă pînă la capătul studiilor ; cele cîteva datorii lăsate de bunicul pot fi lichidate de McKellar cu mai puţin de douăzeci de lire. Dacă i se vor spune lucruri neplăcute acasă — aici expresia obrazului său devine mai dură — a fost sfătuit să nu ţină seama de ele. În curînd, tot va pleca definitiv de la Lomond View.

O, da, viitorul îi e larg deschis şi străluceşte în faţa lui ! Reid şi Alison pot pleca, dar şi el pleacă... Le va arăta că nu e sortit să fie un ratat. Simţămintele lui faţă de Alison s-au schimbat fără să-şi dea seama ; pasiunea lui e mai sever reţinută. Poate că în viaţa unui mare zoolog nu e loc pentru femei. Sau poate că într-o bună zi, la Viena, cînd o primadonă celebră va cînta rolul lui *Carmen,* un medic distins şi grav, cu o decoraţie la butonieră şi o barbă mică şi îngrijită, va intra tăcut în cabina ei din culise...

Nu, nu, reveriile astea aparţin adolescenţei, pe care acest băiat a lăsat-o în urma lui. În faţă îi stă munca... munca serioasă, da, minunata muncă de laborator !

Dar staţi !... Numai un moment. Mai avem de vorbit de o inconsecvenţă. Pe urmă îl vom lăsa în pace.

Pe cînd trece pe Chapel Street, apare pe dreapta, în faţa lui, clădirea sumbră şi dispreţuită a bisericii Sfinţilor Arhangheli. Acest spirit luminat nu are nimic de cerut de la acest lăcaş, care nu-l mai înşală. A rezistat cu vitejie tuturor şiretlicurilor încercate de canonicul Roche spre a-l aduce înapoi. Mîhnirea nu l-a făcut să cadă în genunchi... O, nu mai poate fi legat la ochi, e practic pe punctul de a deveni liber-cugetător.

Și totuși, în clipa aceasta, e prins pe neașteptate de o forță irezistibilă. Să nu uităm — a citit totul, de la *Origina speciilor* a lui Darwin pînă la *Viața lui Isus* a lui Renan, a zîmbit la povestea despre coasta lui Adam și a fost de acord cu reflecția spiritualului cardinal francez, al cărui nume l-a uitat, că creștinismul se bazează pe un mit fermecător.

Ne aflăm în fața unei prăvăliri de pe culmile atinse. Am jurat însă că, mai presus de orice, vom respecta adevărul. Nu putem prezice de cîte ori, în viitor, acest Robert Shannon va oscila între apatie și ardoare. Fapt e că acum, cu un aer descumpănit, dă buzna în biserica întunecoasă.

Putem spune însă măcar că nu stă mult acolo. Poate că n-a făcut decît să aprindă o lumînare de un penny, sau să murmure cîteva vorbe fără șir în fața altarului sumbru. Poate, însă, că n-a făcut nici atît.

Dar ieșind din biserică, ușor orbit de stelele lucitoare și de aurora boreală care luminează acum cerul polar, pornește cu hotărîre, stăpîn pe sine, și pașii săi răsună clar pe strada pustie.

DRUMUL LUI SHANNON

CARTEA ÎNTÎI

capitolul I

În seara umedă a zilei de 5 decembrie 1919 — dată care a însemnat începutul unei mari schimbări în viața mea — ora șase sunase din turnul universității, iar ceața subțire ce se ridica dinspre fluviul Eldon, prelingîndu-se în jurul clădirii laboratorului de patologie experimentală de la poalele dealului Fenner, se furișa în sala noastră de lucru, luminată doar de cîteva lămpi joase, cu abajururi verzi. Se simțea un miros ușor de formalină.

Profesorul Usher era încă în cabinetul său. Urechea mea, neobișnuit de sensibilă, percepea clar, prin ușa închisă din dreapta, ecoul unei lungi conversații telefonice. Mă uitam pe furiș la ceilalți doi asistenți, care, împreună cu mine, formau echipa profesorului.

Drept în fața mea, Spence stătea lîngă masa lui de analize, aranjîndu-și eprubetele cu culturi. Era în așteptarea soției sale, care venea să-l ia în fiecare vineri seara pentru a cina cu el în oraș și a merge apoi la teatru. Lumina, ce cădea oblic, proiecta pe perete o necruțătoare caricatură a profilului său frînt.

În fundul laboratorului, Lomax își încetase lucrul și se pregătea tacticos să-și aprindă o țigară, bătînd-o de unghia degetului său mare. La el, acesta era semnalul obișnuit al plecării, pe care o lua, în general, ușor și cu totală nepăsare. Îndată după aceea, se ridică și, în mijlocul unui nor de fum ce stăruia în jurul său, își potrivi buclele părului în oglinda de deasupra chiuvetei.

— Hai, Shannon, să mergem undeva astă-seară! Luăm masa împreună și ne ducem după aceea să vedem un film.

Invitația era măgulitoare, dar, firește, în seara aceea o refuzai.

— Tu ce-ai zice, Spence? spuse Lomax întorcîndu-se spre cealaltă masă.

— Cred că ies cu Muriel astă-seară.
— Ce oameni îngrozitor de nesociabili sînt în orașul ăsta ! se plînse Lomax.
Neil Spence șovăi, cu un aer aproape vinovat, acoperindu-și cu mîna stîngă bărbia — un gest instinctiv, care părea să-i dea mai multă siguranță și care mă înduioșa totdeauna, sporind simpatia și adînca afecțiune pe care le simțeam pentru el.
— De ce nu vii cu noi ?
Lomax reținu sugestia, grăbindu-se totuși să spună :
— Nu vreau să mă bag în sufletul vostru și să vă stric seara.
— N-o strici nicidecum.
Chiar atunci se auzi claxonul unei mașini și imediat după aceea Smith, laborantul, intră, anunțînd că doamna Spence sosise și aștepta afară.
— Să n-o facem pe Muriel să-și piardă răbdarea — spuse Spence, care-și pusese paltonul și se oprise la ușă, așteptîndu-l în chip amabil pe Lomax. Cred că piesa o să-ți placă... e „Fata munților". Bună seara, Robert.
— Bună seara.
După ce plecară, pulsul începu să-mi bată mai repede, și privirea mea, îmbrățișînd această lume ce mi-era dragă — lumea misterioasă a laboratorului — se opri, într-o neliniștită așteptare, pe ușa ce dădea spre cabinetul profesorului.
În același moment, această ușă se deschise, și Hugo Usher se ivi pe prag. Intrările și ieșirile sale, ca, de fapt, orice mișcare a lui, aveau ceva teatral, care se potrivea foarte bine cu înfățișarea lui severă, cu păru-i sur și barbișonul tuns, încît îmi făcea totdeauna impresia neplăcută de a fi nu atît un distins om de știință, cît mai degrabă un actor ce joacă în chip desăvîrșit rolul acestuia. Se apropie de centrifuga Hoffman de lîngă masa mea. Deși își controla bine expresia feței, nu-mi fu greu să citesc pe fruntea sa ușor încrețită o dezaprobare a ciudățeniilor mele, începînd cu jerpelita uniformă de marină pe care persistam să o port și pînă la neputința mea, demonstrată timp de șase săptămîni, de a arăta entuziasm pentru cercetarea pe care îmi impusese să o fac.
Tăcu un moment, apoi îmi spuse scurt, cu acel aer de jovialitate pe care căuta să-l ia spre a-și atenua severitatea :

— Nu, Shannon... cred că nu merge.

Inima mi se strînse şi mă aprinsei la faţă, simţindu-mă dezamăgit şi umilit.

— Totuşi, domnule profesor, dacă mi-aţi citi memoriul...

— L-am citit — mă întrerupse el, punîndu-mi pe masă, ca dovadă, coala bătută la maşină pe care i-o prezentasem în cursul zilei şi care acum se înfăţişa ochilor mei, ce mă usturau, sub aspectul jalnic şi mînjit al unui manuscris respins. Regret că nu-ţi pot accepta propunerea. Lucrarea pe care te-am însărcinat s-o faci e de-o importanţă considerabilă. Mi-e imposibil... să te autorizez s-o întrerupi.

Îmi lăsai ochii în jos. Mîndria mea jignită mă împiedica să insist asupra cererii mele. Ştiam de altfel că hotărîrile lui erau totdeauna irevocabile. Deşi îmi ţineam capul aplecat, simţii cum privirea lui se opreşte asupra teancului de lame de pe tăblia arsă de acizi a mesei mele de laborator.

— Ai terminat ultimele noastre numărători?

— Încă nu — îi răspunsei, fără a-mi ridica ochii.

— Ştii că ţin în mod deosebit ca referatul nostru să fie gata pentru congresul de la primăvară. Şi cum voi lipsi cîteva săptămîni, e neapărat necesar să-l termini cît mai curînd.

Văzînd că nu-i răspund, se încruntă mai tare şi îşi drese glasul. Mă aşteptam să-mi ţină o predică despre nobleţea cercetărilor patologice, mai ales cînd erau în legătură cu subiectul lui favorit — teoria opsoninei. Totuşi, după ce se jucă un moment cu pălăria neagră cu boruri late, şi-o trînti pe creştet, spunîndu-mi:

— Bună seara, Shannon.

Înclinîndu-se ceremonios, după obiceiul deprins în străinătate, ieşi pe uşă.

Rămăsei cîtva timp complet nemişcat.

— Aş vrea să închid, domnule doctor.

Era Smith, laborantul care, slab şi cadaveric ca totdeauna, se uita la mine cu coada ochiului — acelaşi Smith care, cu şase ani în urmă, cînd intrasem pentru prima oară în laboratorul de zoologie, îmi temperase entuziasmul tineresc prin pesimismul său. Acum era laborant-şef la Secţia de patologie, dar această înaintare nu-l schim-

base ; era veşnic ursuz cu mine şi nu-şi ascundea neîncrederea, pe care cele cîteva succese ale mele, inclusiv doctoratul în medicină, luat după specializare, şi medalia de aur „Lister“ [1], mai curînd o sporiseră decît s-o înlăture.

Fără a scoate o vorbă, îmi acoperii microscopul, îmi strînsei lamele, îmi luai şapca şi ieşii. Cu capul plin de gînduri amare, coborîi aleea întunecoasă şi umedă a dealului Fenner, traversai artera, foarte frecventată, Pardyke Road — unde, sub lămpile cu arc învăluite în ceaţă, tramvaiele hodorogeau şi săltau pe pavajele unsuroase — şi pătrunsei în mohorîtul cartier Kirkhead. Aici, şiruri de case demodate, care căutau deznădăjduite să-şi apere respectabilitatea împotriva invaziei de debite de băuturi, de localuri de îngheţată şi de case de raport pentru muncitorii de la docurile din apropiere, îşi înălţau faţadele înalte şi severe, cu cornişe de stuc ştirbite, colonade năruite şi streşini căzute, plîngîndu-şi parcă gloria apusă, sub un cer veşnic plin de fum.

La casa de la numărul 52, care purta pe geamul de deasupra uşii simplul nume ROTHESAY [2], iar sub el, în discrete litere aurii care se cojeau, inscripţia „PENSIUNE“, urcai treptele şi intrai.

capitolul II

Camera mea, situată la ultimul etaj al pensiunii, era mică, aproape ca o mansardă, şi mobilată sumar, cu un pat de campanie, un lavoar alb de lemn şi o broderie de lînă cu un text din biblie, montată într-o ramă neagră. Avea însă avantajul de a comunica cu o mică seră vopsită în verde, unde existau încă mesele şi etajerele — rămăşiţă din zilele mai fericite pe care le cunoscuse casa. Cu toate că era friguroasă iarna şi înnăbuşitoare vara, această seră îmi servea în chip adecvat ca încăpere de studiu.

---

[1] Joseph Lister (1827—1912) — chirurg englez, creatorul pansamentului antiseptic în chirurgie. (n.t.)

[2] Rothesay — numele unuia din heralzii regelui Richard Inimă de Leu. (n.t.)

Pentru această locuință și două mese pe zi plăteam domnișoarelor Dearie, coproprietare ale pensiunii, suma moderată de treizeci și patru de șilingi pe săptămînă — ceea ce, trebuie să recunosc îndată, reprezenta tot ce eram în măsură să cheltuiesc. Banii moșteniți de la bunicul și destinați „să mă treacă prin universitate" nu ajunseseră decît la împlinirea acestui scop, iar onorariul ce-l primeam pentru activitatea mea de asistent și pentru munca suplimentară la lucrările practice de bacteriologie cu studenții anului trei se ridica la o sută de guinee[1] pe an, sumă ce sugerează ideea înșelătoare a unor piese de aur, ascunzînd faptul că în Scoția oamenii au grijă să nu răsfețe geniile lor în devenire. În consecință, sîmbăta, cînd îmi achitam casa și masa, rămîneam abia cu cinci șilingi în buzunar, cu care trebuia să-mi asigur dejunurile la clubul universitar, îmbrăcămintea, ghetele, cărțile și tutunul. Într-un cuvînt, eram scandalos de sărac și silit să port vechea mea uniformă de marină, ceea ce jignea simțul de decență al profesorului Usher. O purtam însă nu pentru că aș fi avut o predilecție pentru ea, ci din cauză că nu posedam alte haine.

Totuși, această strîmtorare nu mă prea tulbura. Creșterea pe care o primisem la Levenford mă deprinsese cu diferitele neajunsuri ale unei vieți spartane, cum ar fi un porridge grunjos, un lapte apos, de o ciudată și neuitată albăstrime, haine ajustate din costume mai vechi și mai largi și bocanci cu tălpi groase și cu ținte care să-i facă mai durabili. Afară de aceasta, socoteam starea mea de acum ca pur trecătoare, văzînd în ea preludiul unui splendid viitor, iar mintea mea era prea ocupată cu treburile serioase menite să-mi asigure un mare și apropiat succes pentru ca să se oprească la astfel de nimicuri.

Cînd ajunsei în mansarda mea de sub acoperiș, de unde mi se deschidea vederea asupra unui zid gol de cărămidă aparentă, deasupra căruia se zărea coșul crematoriului comunal, stătui cîteva clipe pe gînduri, examinînd referatul pe care Usher mi-l restituise.

— O să întîrziați la ceai.

Tresării, întorcîndu-mă către persoana ce-mi tulbura liniștea. Era, bineînțeles, domnișoara Jean Law, vecina

[1] Unitate monetară de calcul egală cu douăzeci și unu de șilingi. (n.t.)

mea de cameră de pe coridor, care se oprise timidă în prag. Această tînără, una dintre cei cinci studenți în medicină care locuiau la pensiunea Rothesay, frecventa clasa mea de bacteriologie și făcuse din mine, în tot cursul acestui an școlar, obiectul atențiilor ei de vecină binevoitoare.

— Gongul a sunat de cinci minute — murmură ea cu accentul acela nordic, și văzînd că prezența ei mă irita, avu delicatețea să roșească, dar roșeața caldă, sfioasă, care îmbujoră tenul ei deschis, nu o făcu să-și lase în jos ochii căprui. — Am bătut la ușă, dar nu m-ați auzit.

Îmi mototolii în mîini raportul, spunînd :

— Te-am rugat, domnișoară Law, să nu mă deranjezi cînd sînt ocupat.

— Da... dar *ceaiul* dumneavoastră — obiectă ea, pronunțînd mai tare decît oricînd r-urile, în încurcătura ei.

Văzînd-o stînd acolo, în fusta ei de șeviot albastru, cu o bluză simplă, albă, ciorapi negri și pantofi groși, și insistînd cu atîta solicitudine și seriozitate, ca și cum pierderea ceaiului meu ar fi însemnat o calamitate ireparabilă, nu mă putui împiedica de a zîmbi.

— Prea bine — făcui eu, imitîndu-i tonul. Vin chiar acum.

Coborîrăm împreună în sufragerie — o încăpere îngrozitoare, cu mobilă tapisată cu pluș roșu, uzat, și unde pînă și linoleumul de pe pardoseală era impregnat cu miros de varză fiartă. Pe polița căminului, acoperită cu o cuvertură cu franjuri, se afla — obiect al mîndriei domnișoarelor Dearie — mărturia prestigiului de care se bucurase răposatul lor părinte și a educației lor alese, un hidos ceas de marmură, oprit, care era susținut de două figuri cu căști aurite și securi în mînă, purtînd inscripția : *„Oferit căpitanului Hamish Dearie la retragerea sa de la comanda corpului de pompieri din Winton“.*

Cina, umbră palidă și sărăcăcioasă a tradiționalului ceai copios al scoțienilor, începuse. Era prezidată de domnișoara Beth Dearie, care stătea în capul mesei de mahon. Pe fața de masă cîrpită, dar curată, erau așezate cîteva farfurii cu pîine, pîinișoare cu unt, prăjite, și biscuiți de casă cu chimen, o tavă de heringi sărați — cîte unul de fiecare persoană — și un ceainic de metal alb, acoperit cu un manșon albastru, tricotat.

Domnişoara Beth, o femeie de patruzeci şi cinci de ani, rămasă nemăritată, era înaltă şi osoasă, cu trăsături frumoase, dar ofilite. Ţinuta ei corectă şi aerul acela de distincţie strîmtorată păreau subliniate de fileul ce-i ţinea părul şi de rochia de dantelă, închisă pînă sus şi cu balene în jurul gîtului. În ciuda respectului ce-l avea pentru titlul meu de doctor şi a faptului că domnişoara Law era incontestabil locatara ei favorită, ea ne privi, turnîndu-ne ceaiul, cu surîsul ei palid şi îndurerat, care dispăru numai după ce aruncai, ca amendă pentru întîrziere, un penny în mica puşculiţă de lemn aşezată lîngă cutia goală de biscuiţi din mijlocul mesei şi purtînd inscripţia : „Pentru orbi". Punctualitatea, tot astfel ca şi politeţea, era unul din numeroasele principii ale celei mai vîrstnice dintre domnişoarele Dearie, şi toţi cei ce soseau la masă după ce spusese rugăciunea erau puşi să-şi răscumpere abaterea. Nu puteai însă fi ţinut de rău dacă în clipe de necugetare te cam îndoiai de faptul că acest tribut ajungea vreodată la adevărata lui destinaţie.

Începui să mănînc în tăcere heringul meu, care era sărat, uleios şi de dimensiuni neobişnuit de mici. Aceste două femei onorabile se luptau din greu spre a-şi echilibra bugetul, iar domnişoara Beth, care „conducea" pensiunea — în timp ce domnişoara Ailie gătea şi făcea curăţenia — avea toată grija ca nimeni să nu cadă vreodată în păcatul lăcomiei în prezenţa ei. În ciuda acestui fapt, casa ei se bucura de o reputaţie ireproşabilă în cercurile legate de universitate şi rareori cîte o cameră rămînea liberă. În seara aceea văzui că din cei şase locatari ai ei, Galbraith şi Harrington, amîndoi studenţi în anul patru, lipseau, fiind plecaţi să petreacă sfîrşitul săptămînii în familiile lor ; în faţa mea şedeau însă ceilalţi doi studenţi în medicină — Harold Muss şi Babu Lal Chatterjee.

Muss era un tînăr mărunţel, de optsprezece ani, cu faţa veşnic plină de coşuri şi cu dinţii de sus ieşiţi impresionant înainte. Nu era decît în anul întîi şi păstra în general o tăcere respectuoasă ; uneori însă, cînd i se părea că cineva făcuse o glumă, izbucnea brusc într-un rîs sălbatic şi răguşit.

Lal Chatterjee, un indian din Calcutta, era mai în vîrstă decît Muss, avînd de fapt vreo treizeci şi trei de ani. Era extrem de rotofei şi durduliu şi avea un ten

lucios de culoarea șofranului, scos în evidență de o bărbuță neagră, îngrijită, și de o expresie radioasă. De cel puțin cincisprezece ani colinda, cu mersul lui legănat, sălile de cursuri din Winton. Dar, cu toate încercările sale repetate, nu reușea să obțină titlul de doctor în medicină. Blînd și guraliv, flecărind neîncetat cu amabilitate, el fusese poreclit Babu, devenind un personaj comic la universitate. De îndată ce intrarăm, izbucni, cu vocea lui pițigăiată și monotonă, care părea totdeauna acordată pe o gamă minoră, asemenea strigătelor muezinului care proclamă din minaret orele de rugăciune :

— A, bună seara, doctore Robert Shannon și domnișoară Jean Law ! Mă tem că am mîncat totul. Din pricina întîrzierii, veți pieri poate de inaniție. O, da, s-ar putea întîmpla, ha-ha ! Domnule Harold Muss, fii bun și trece-mi muștarul. Mulțumesc. Mă adresez colegului meu doctor. Te întreb, doctore Robert Shannon : nu-i așa că muștarul stimulează glandele salivare, care sînt două la număr : cea sublinguală și o alta al cărei nume îl posed bine notat în caietul meu ? Iartă-mă, te rog, cum se cheamă această a doua glandă ?

— Pancreasul — sugerai eu.

— A, da, sir, pancreasul ! confirmă radios Babu. Sînt cu totul de aceeași părere.

Muss, care își bea ceaiul, se înecă.

— Pancreasul ! sughiță el. Nu mă prea pricep, dar știu că e în stomac !

Lal Chatterjee se uită mustrător la colegul său întru studenție, care se scutura de rîs.

— O, sărmane domn Harold Muss ! Nu-ți afișa ignoranța ! Adu-ți aminte, te rog, că sînt student de mult mai mulți ani decît dumneata. Am avut cinstea de a cădea la examenul de licență la Universitatea din Calcutta, probabil înainte ca să te fi născut.

Domnișoara Law căuta să-mi prindă privirea și să mă atragă în conversația ei cu domnișoara Beth. Discutau cu interes despre apropiata executare a oratoriului *Messia* la St. Andrew's Hall, ceea ce era totdeauna un eveniment însemnat al stagiunii de iarnă de la Winton ; cum aveam însă, din motive personale, o deosebită reticență față de chestiunile religioase, rămăsei cu privirea fixată asupra farfuriei mele.

— Îmi place atît de mult muzica corală ; dumitale nu, domnule Shannon ?

— Nu — răspunsei eu — mi-e teamă că nu-mi place.

În acel moment, domnişoara Ailie Dearie intră fără zgomot din bucătărie, în papucii ei de pîslă uzaţi, ţinînd în mîini „cristalul", mai bine zis castronul de sticlă cu prune fierte, dar pietroase, care, în „serile cu heringi", încheia, inevitabil ca moartea, sinistra noastră cină.

Spre deosebire de soră-sa, domnişoara Ailie era o fiinţă blajină şi duioasă, cu o ţinută însă cam neîngrijită. Avea un trup îndesat, cu mişcări încete, şi mîini noduroase şi deformate de trebăluiala casnică. Se zvonea — dar cred că era o simplă absurditate studenţească, încurajată de faptul că singura ei relaxare în cursul serilor consta în lectura unor poveşti romantice împrumutate de la biblioteca publică — că în tinereţea ei avusese o dragoste tragică. Chipul ei blînd, înroşit de statul lîngă maşina de gătit, avea o expresie tristă şi dezamăgită. Suporta cu răbdare cuvintele tăioase ale surorii ei. O şuviţă de păr îi cădea cu atîta îndărătnicie pe frunte, încît avea obiceiul curios de a-şi încreţi buzele şi de a sufla uşor în sus, spre a o da la o parte. Poate că propriile-i greutăţi o făceau să arate înţelegere pentru problemele mele. Acum se apleca spre mine, cu un binevoitor interes, şoptindu-mi la ureche :

— Cum ţi-a mers astăzi, Robert ?

Ca s-o liniştesc, mă silii să zîmbesc, ceea ce o făcu să dea din cap cu o expresie mulţumită, suflîndu-şi şuviţa de pe frunte şi ieşind din sufragerie.

Inima domnişoarei Ailie era mai moale decît prunele ei. În următoarele cinci minute nu se auzi nici un alt sunet decît acela al unor masticaţii anevoioase şi al izbiturii caninilor lui Muss în fructele pietroase.

Cînd nimic comestibil nu mai rămăsese pe masă, Beth Dearie puse capăt cinei ridicîndu-se cu aerul unei castelane care oferise un banchet. Ne împrăştiarăm atunci spre camerele noastre. Pe drum, Harold Muss îşi extrăgea distrat din gură, cu arătătorul, oasele de peşte.

— Domnule Shannon — gîfîi domnişoara Law, ţinîndu-se repede după mine. O dezbărasem, în sfîrşit, de obiceiul de a mi se adresa cu titlul de „doctor", ale cărui

implicaţii de mediocritate profesională mă făceau să-l consider, la epoca aceea, ca o nesuferită ofensă. Nu sînt sigură de valoarea referatului pe care l-am scris despre *Trypanosoma gambiense*... ştiţi, tema pe care ne-aţi dat-o astăzi. Mă interesează în chip cu totul deosebit... Aţi vrea... aţi putea să aveţi extrema bunătate de a vă arunca ochii pe el ?

Deşi eram hărţuit şi preocupat, nu avui tăria de a refuza. Într-un chip oarecare, expresia de nereţinută spontaneitate şi prospeţime din obrazul ei anihila răspunsurile mele cele mai brutale.

— Adu-mi-o ! mîrîii eu.

Cu cinci minute mai tîrziu, susţinut de arcurile rupte ale singurului fotoliu din seră, citeam referatul, în timp ce ea şedea foarte drept pe marginea unui taburet tapisat cu muşama crăpată, strîngîndu-şi cu mîinile fusta de şeviot în jurul gleznelor şi observîndu-mă cu un aer serios şi îngrijorat.

— Credeţi că merge ? mă întrebă ea cînd terminai.

Referatul era remarcabil de bine făcut. Cuprindea cîteva observaţii foarte originale şi o serie de schiţe extrem de exacte ale dezvoltării parazitului flagelat. Uitîndu-mă la ea, trebuii să recunosc că se deosebea de majoritatea tinerelor fete care soseau în cîrduri la universitate, pretinzînd să studieze medicina. Unele din ele veneau ca să se amuze, altele erau împinse de ambiţiile unor familii burgheze, iar cîteva căutau numai să se mărite cu vreun tînăr acceptabil, care avea, într-o bună zi, să devină, în vreo localitate suburbană, un practician greoi şi respectabil, mai mult sau mai puţin nepriceput, dar cu o situaţie financiară asigurată. Nici una nu avea talent sau vreo capacitate reală pentru această profesiune.

— Înţelegeţi — murmură ea, ca şi cum ar fi vrut să-mi stimuleze bunăvoinţa — mă aşteaptă atîta muncă. Doresc nespus să-mi iau titlul !

— Lucrarea dumitale e cu mult deasupra celor obişnuite — îi spusei eu. La drept vorbind, e extrem de bună.

O căldură se furişă în obrajii ei fragezi.

— O, vă mulţumesc doc... domnule Shannon ! Aprecierea dumneavoastră înseamnă totul pentru mine. Nu pot să vă spun cît de mult vă respectăm, noi, studenţii, părerea şi... da, daţi-mi voie s-o spun, strălucirea... Şi ştiu, fireşte, ce greu aţi dus-o în război.

Îmi scosei papucul, examinîndu-i vîrful, care începea să crape. Am încercat mai înainte să explic de ce nu eram în stare s-o rănesc pe această ciudată vecină a mea ; totuşi, aveam nevoie de o cale de răzbunare a susceptibilităţilor mele jignite. Firea mea era rezervată şi închisă ; nu înclinam spre minciună ; totuşi, sub influenţa acestei priviri luminoase şi încrezătoare, vreun diavol moştenit poate de la incorigibilul meu bunic începuse, în ultimele săptămîni, la adăpostul mutrei mele îngîndurate şi chiar melancolice, să-mi joace feste scandaloase.

În cursul deselor noastre conversaţii îi destăinuisem că mă trăgeam dintr-o familie bogată şi aristocratică din Levenford, dar că, rămînînd orfan şi preferînd cercetările medicale carierei plănuite pentru mine, fusesem izgonit, fără putinţă de întoarcere, din casa mea strămoşească.

Credulitatea ei nevinovată mă împinse la alte eforturi ale imaginaţiei.

În tot timpul celor patru ani de război dusesem o viaţă liniştită şi plicticoasă, ca medic al unui crucişător uşor, care făcea serviciul, împreună cu submarinele, în Marea Nordului. Misiunile noastre săptămînale printre cîmpurile de mine inamice erau, probabil, destul de primejdioase, dar de o monotonie de nedescris. Cînd eram ancoraţi în port, beam gin, jucam „douăzeci şi unu“ [1] şi pescuiam ţipari. Odată, comandantul nostru fu surprins în ţinută sumară, în cabina lui, cu o femeie drăguţă, pe care, cum ne povesti după aceea, o iniţia în arta complicată a navigaţiei. Afară de aceasta, nimic nu întrerupse uniformitatea vieţii noastre, pînă cînd luarăm parte la bătălia navală de lîngă coasta Jutlandei. Atunci totul se petrecu atît de iute, încît nu-mi rămase decît o impresie confuză de zgomot şi de fulgerări, în mijlocul cărora năduşeam sub punte, în infirmeria vasului, făcînd prost toate lucrurile, cu mîini tremurînde şi simţind cum totul se topeşte în mine, astfel încît o întreagă săptămînă după aceea suferii îngrozitor de colică.

Bineînţeles, toate acestea nu erau potrivite pentru domnişoara Jean Law ; de aceea, în timp ce-mi sorbea cuvintele, inventai o nouă aventură, mai pitorească. Fusesem torpilaţi şi rămăseserăm părăsiţi în mijlocul Pacificului, pe o plută ; se produseseră scene dramatice de sete şi

[1] Joc de cărţi. (n.t.)

foame, ne luptasem cu rechinii și așa mai departe, trecînd prin cele mai grozave primejdii, pînă cînd mă deșteptasem palid, dar triumfător, ca un adevărat erou, într-un spital din America de Sud.

Acum, cînd păstram tăcerea, ea își făcuse, de bună seamă, curaj și iată că genele începură să-i tremure, ceea ce era totdeauna un semn al încordării ei lăuntrice.

— M-am gîndit... vreau să spun... nu mi se pare prea corect, domnule Shannon, ca eu să fi aflat atît de mult despre dumneavoastră... în vreme ce dumneavoastră știți atît de puțin despre mine. Șovăi puțin, apoi urmă curajos, cu fața aprinsă : M-am întrebat dacă v-ar face plăcere să veniți într-o sîmbătă la noi, la Blairhill.

— Ce să zic... — îi răspunsei, luat pe neașteptate. Voi fi foarte ocupat toată iarna.

— Îmi dau seama de asta. Dar ați fost atît de bun cu mine, încît aș vrea să-mi cunoașteți familia. Desigur — adăugă ea în grabă — sîntem oameni simpli, nu ca dumneavoastră. Tatăl meu — și din nou se înroși, continuînd însă vitejește, cu aerul cuiva care, după multă chibzuire, a luat o hotărîre — nu e un om important. E... brutar.

Urmă o pauză destul de lungă. Neștiind ce să spun sau să fac, ședeam mai degrabă nemișcat. Începeam să mă simt stingherit, cînd deodată ea zîmbi, dovedind că o scînteie de umor îi însuflețea serafica ardoare.

— Da, coace pîine. Lucrează în brutărie cu fratele meu mai mic și cu un alt om. Își trimite pîinile în împrejurimi cu o dubă trasă de cai. E o întreprindere mică, dar cu tradiție, cum ați putea constata direct. Vă rog deci, cu toate că aveți legături atît de înalte, să nu vă uitați de sus la noi.

— Doamne, dar drept cine mă iei ? îi spusei eu înțepat, uitîndu-mă repede la ea. Îmi dădui însă seama că vorbele îi fuseseră lipsite de orice înțeles ascuns.

— Atunci veți veni. Se ridică cu o expresie de satisfacție, luîndu-și referatul de pe rezemătoarea fotoliului meu și privindu-l. Vă sînt foarte recunoscătoare pentru ajutorul dumneavoastră în legătură cu aceste tripanosome. Medicina tropicală mă interesează foarte mult. Privirea mea întrebătoare provocă o ultimă confidență a ei. Înțelegeți... ținem de congregația calvină din Blairhill... și... îndată ce-mi iau doctoratul... plec ca medic în Africa de vest.

Rămăsei probabil cu gura căscată. Oare nu se mai isprăvea cu absurda ei capacitate de a mă uimi ? Primul meu

impuls fu de a rîde, dar expresia din ochii ei, care străluceau ca și cum ar fi zărit sfîntul Graal, mă împiedică. Și, uitîndu-mă la dînsa, fui nevoit să recunosc că avea cel puțin meritul de a fi sinceră.

— De cînd ți-a venit ideea asta năstrușnică ?

— Încă de cînd am început să studiez medicina... De aceea m-am înscris la această facultate.

Așadar, nu venise la universitate spre a se distra sau a se mărita, ca celelalte. Dar chiar și așa, nu eram convins încă.

— Toate astea sună foarte nobil — spusei eu încet. E o idee romantică și plină de voință de sacrificiu... pe hîrtie. Dar dacă te-ai duce... mă întreb dacă știi într-adevăr ce ai avea de înfruntat.

— Cred că știu — răspunse ea cu un zîmbet calm. Sora mea e infirmieră acolo de cinci ani.

Cuvintele acestea îmi astupară gura. Se opri la ușă și se strecură zîmbitoare din cameră. După un interval în care rămăsei nemișcat, privind în gol oarecum zăpăcit și auzind fără să vreau și mai degrabă jenat mișcările ei liniștite în odaia de alături, ridicai din umeri și, cu buzele strînse, mă concentrai asupra propriei mele situații.

Trebuia să mă supun conducerii profesorului Usher sau, urmîndu-mi calea proprie, neclară și plină de riscuri, să mă împotrivesc autorității și destinului ?

capitolul III

A doua zi, sîmbătă, eram liber. La ora șase dimineața ieșii din casă, unde toată lumea mai dormea, spre a merge pe jos pînă în satul Dreem, situat la distanță de circa patruzeci de kilometri. Străzile Wintonului erau încă întunecate, ude de rouă și, cu excepția pașilor răzleți ai vreunui muncitor sculat mai devreme, tăcute și pustii. Cînd soarele sfîșie întunericul, treceam de marginea orașului, lăsînd în urmă, cu un sentiment de ușurare, ultimele căsuțe împrăștiate printre grădini de zarzavat. Ajunsesem în cîmp deschis, avînd în fața ochilor estuarul larg al fluviului Clyde, a cărui priveliște luminoasă și familiară mă încălzea totdeauna la inimă.

Către amiază, mîncai un măr, pe care domnişoara Ailie, sfidînd dezaprobarea surorii sale, mi-l strecurase în buzunar cu o seară înainte. Trecînd apoi cu bacul de la Erskine pe celălalt mal al fluviului, la şapte kilometri mai sus de Levenford, păşii pe splendida întindere de pajişti, cu iarbă grasă, care mărginea apele Firthului şi unde oi şi vite păşteau pe imaşurile ondulate, îngrădite cu piatră cenuşie.

Apropiindu-mă de destinaţie, scopul călătoriei mele, oricît de naiv ar părea acest lucru, îmi stăpînea tot cugetul. Tot anul acela, de cînd Senatul universitar îmi acordase, după demobilizarea mea în 1918, bursa Eldon, fusesem folosit de profesorul Usher pentru a face o cercetare curentă asupra unor opsonine, subiect care-l interesa, dar pe care-l socoteam puţin important. Într-adevăr, întreaga teorie opsonică era chiar de pe atunci contestată de cercetătorii ştiinţifici înaintaţi.

Poate că eram influenţat de înalta mea consideraţie pentru fostul şef al Secţiei de patologie experimentală, profesorul Challis, de la care îmi luasem în universitate învăţătura şi inspiraţia. Era un bătrîn remarcabil, care acum, la vîrsta de şaptezeci de ani, se retrăsese în obscuritatea vieţii private. Nu nutream însă nici o simpatie pentru succesorul său şi nu aveam încredere în el. Om rece, uneori slugarnic, împins din spate de o soţie bogată şi cu ambiţii în societate, Hugo Usher părea lipsit de inspiraţie şi de putere creatoare şi puţin dispus să aducă jertfele de lacrimi şi sînge cerute de cercetarea ştiinţifică. Era un oportunist, care-şi dobîndise situaţia prin îndemînarea lui de a întocmi tabele statistice, dar mai ales prin stăruinţe, o reclamă bine calculată şi capacitatea deosebită de a exploata inteligenţa altora. Ataşînd pe lîngă secţia sa tineri care promiteau, îşi cîştigase reputaţia de a fi un cercetător original. Monografia mea precedentă despre funcţiunea pituitară, de pildă — un studiu mic poate, dar realizat cu multă trudă — fusese publicată ca o lucrare comună a profesorului Hugo Usher şi a doctorului Robert Shannon.

În timp ce mă aflam sub această servitute, căutasem cu un zel patetic un subiect de cercetare cu adevărat semnificativ, o teză amplă, originală şi de o însemnătate atît de neîndoielnică, încît să influenţeze sau chiar să schimbe direcţia dezvoltării medicinei generale.

Țel înalt, desigur. Dar eram tînăr (împlinisem abia douăzeci și patru de ani) și, legat cu pasiune de munca mea, ardeam de ambiția chinuitoare, izvorîtă din firea mea tăcută și retrasă, de a ajunge, în sărăcia și anonimatul meu, să uimesc întreaga lume.

Căutasem în zadar timp de mai multe luni, cînd, pe neașteptate, o ocazie se prezentă din senin. În cursul acelei toamne, un șir de ținuturi rurale de pe toată întinderea țării fuseseră lovite de o epidemie curioasă, care, poate din lipsa unui termen mai bun, fusese impropriu clasificată drept gripă. Procentul de mortalitate al bolii era ridicat, iar cazurile erau numeroase. În presa de mare tiraj apăruseră sporadic titluri cu caracter senzațional, iar în revistele medicale găsisem cîteva dări de seamă din America, Olanda, Belgia și alte surse străine, care semnalau izbucniri de epidemii similare. Simptomele de răceală acută, febră, durere de cap intensă și junghiuri în tot corpul erau deosebit de grave, ducînd deseori la o pneumonie mortală sau, în cazurile de întremare, la o stare prelungită de debilitate. Studiind aceste simptome, începui să simt că ne aflam în fața unei maladii noi și diferite, bănuială care crescu pe măsură ce timpul trecea, făcînd sîngele să fiarbă în mine.

Interesul pentru această problemă îmi era sporit și mai mult de faptul că unul din principalele centre locale ale epidemiei era zona satului Dreem. Iar acum, la ora trei după-amiază, cînd ajunsei, tîrîndu-mi picioarele, în acest mic sat cu case joase și cenușii, împrăștiate de-a lungul malului unui rîu potolit, zelul meu, învingîndu-mi oboseala, mă făcu să-mi iuțesc pașii. Localitatea era totdeauna liniștită, acum însă, din cauza bolii recente, părea și mai tăcută și pustie. Fără a mă opri spre a mînca obișnuita mea pîine cu brînză la micul han al satului, mă dusei imediat la Alex Duthie.

Era în căscioara lui, stînd cu pipa în gură în plăcuta lui bucătărie, în timp ce Simon, băiețelul său, se juca pe covor la picioarele lui, iar Alice, soția sa, o femeie calmă, cu aer matern, întindea un aluat pe masă.

Alex era un bărbat scund și așezat, în vîrstă de treizeci și cinci de ani. Purta pantaloni curați de catifea de bumbac, ciorapi groși și o cămașă de flanelă vărgată. Mă

primi cu o ușoară mișcare a capului și o clipire din ochi, aproape imperceptibilă, dar care într-un fel aveau mai multă căldură în ele decît cel mai lung discurs. Totodată, își dădu seama de înfățișarea mea obosită și prăfuită.

— Ai pierdut autobuzul ?

— Nu, Alex, am vrut să vin pe jos. Neputîndu-mă reține, urmai : Sper că n-am sosit prea tîrziu. Ai făcut... aranjamentele ?

Părea a nu fi auzit, apoi zîmbi reținut, scoțîndu-și pipa din gură.

— Ai nimerit-o bine sîmbătă după-amiază, tocmai cînd cei mai mulți doresc să se odihnească... mai ales după cele prin care au trecut. Se opri destul de mult timp încît să mă alarmez, adăugînd apoi : I-am convins totuși pe cei mai mulți să vină, pentru dumneata. O să mergem acum la Institut.

Pe cînd îmi exprimam printr-o exclamație recunoștința, el se sculă, trecu la apărătoarea din fața vetrei și începu să se încalțe.

— Nu vrei să iei un ceai, doctore ? mă întrebă doamna Duthie. Pe o vreme ca asta, omul are nevoie de ceva cald.

— Nu, mulțumesc, Alice. Prefer să mă duc să lucrez.

— Cinezi și dormi la noi — anunță Alex pe un ton care nu admitea refuz. Sim al nostru vrea să-ți arate noua undiță pe care i-am făcut-o.

Își luă șapca cu cozoroc și ieși. Sim, care avea cinci ani și era închis și tăcut ca și tatăl său, ne însoți pînă la ușă.

— Sînt o pacoste nemaipomenită pe capul dumitale, Alex — îi spusei eu pe drum. Dar nu ți-aș fi cerut să faci asta dacă nu mi s-ar părea important.

— Da — confirmă el strîmbînd din gură — ne cam bați capul, Rob. Dar cum, din întîmplare, ținem la dumneata, trebuie să te suportăm.

Legătura mea cu Alex Duthie și, de fapt, cu satul Dreem, era veche de șase ani, datînd dinainte de război, cînd, ca student singuratic la universitate, îmi părăsisem cărțile spre a mă deda pasiunii mele pentru pescuit în aceste ape de maree, unde în fiecare primăvară are loc o minunată migrație de lostrițe. Pe malul rîului, Alex mă ajutase într-o seară să trag pe uscat un pește enorm ; în această întîlnire înfrigurată și în îmbătătorul triumf de

care fu urmată se puseseră bazele unei durabile prietenii. Deşi era simplu muncitor, fiind angajat ca păzitor-şef al turmelor Companiei fermiere din Dreem, Duthie deţinea o poziţie foarte respectată în sat şi fusese ales mai mulţi ani în şir primar al micii comunităţi. Purtarea sa putea fi incomodă uneori, iar cuvintele sale, atunci cînd le rostea, erau deseori aspre, dar niciodată nu aflasem că ar fi făcut vreun lucru meschin sau josnic. Cum satul era prea depărtat pentru a avea un medic stabil, mă adresasem lui cu cererea mea neobişnuită, care putea veni numai de la un tînăr naiv şi entuziast şi avea ceva absurd în ea.

„Institutul" era o mică clădire de cărămidă aparentă, ridicată de curînd de Uniunea fermierilor. Cuprindea diferite săli de club şi o bibliotecă. Alex mă conduse într-una din încăperile de pe coridorul principal, unde se aflau adunaţi vreo treizeci de oameni, care citeau sau stăteau de vorbă, cu aerul de a aştepta cele ce aveau să urmeze. Cînd intrarăm, se făcu tăcere.

— Prieteni — exclamă Alex — vă prezint pe doctorul Shannon. Cei mai mulţi dintre voi l-aţi cunoscut ca pescar destul de priceput. Dar pe lîngă asta, e un fel de profesor la universitate şi doreşte să facă cercetări despre afurisita de gripă care ne-a lovit pe cei de aci. A venit să vă ceară o favoare.

Aceste cuvinte dădură tonul just; cîţiva dintre oameni zîmbiră, cu toate că mulţi dintre ei mai erau palizi şi păreau suferinzi. Mulţumindu-le că veniseră, le explicai ce doream de la ei şi le făgăduii să nu-i reţin multă vreme. Imi luai apoi raniţa şi scosei din ea o serie de tuburi capilare numerotate, apucîndu-mă sistematic de lucru.

Erau, fireşte, cu toţii săteni, cei mai mulţi dintre ei lucrînd la cîmp, şi suferiseră fără excepţie de recenta boală. Pe unii îi cunoşteam personal, ca, de pildă, pe lunganul Sam Louden, care-mi prinsese adesea momeală de undiţă, sau pe Harry Vence, cu privirea lui îndrăzneaţă, şi alţii, pe care-i întîlneam stînd în apă pînă la genunchi, pe la asfinţit, şi aruncîndu-şi lungile undiţe de abanos verde. Fu o treabă simplă să iau de la fiecare cîte o mică probă de sînge, iar răbdarea lor, plină de prietenie şi bunăvoinţă, uşură şi mai mult lucrurile. Dar chiar şi aşa avui nevoie de mai mult timp decît crezusem, căci, pe măsură ce continuam, conştiinţa importanţei pe

care această cercetare o putea avea pentru mine îmi făcea degetele să tremure uşor.

În cele din urmă ajunsei la capăt. Ultimul om îşi trăsese mîneca în jos, îmi dăduse mîna şi plecase. Ridicîndu-mi atunci ochii de pe carnetul meu de notiţe, îl văzui pe Alex şezînd aproape de mine pe o bancă şi scrutîndu-mă cu atenţie, ca şi cum ar fi vrut să-mi desluşească caracterul. Avea o privire ciudată — amestec de pătrunzătoare agerime şi de înţelegător interes — pe care se sili s-o ascundă cînd ochii noştri se întîlniră.

Urmă o pauză. Îi povestisem dinainte ce intenţii aveam. Adăugai acum cu hotărîre :

— Sînt obligat să procedez în felul ăsta, Alex. N-am încotro... Trebuie neapărat să descopăr cauza bolii.

Din nou tăcere ; atunci Duthie se apropie de mine şi mă apucă de mînă :

— Eşti băiat deştept, Robert, şi-ţi doresc succes. Dacă pot să te mai ajut în orice fel, te rog să-mi dai de veste. Un zîmbet sec îi încreţi cutele de lîngă ochi. Deocamdată să mergem la masă. Alice a gătit o minunată budincă cu carne şi rinichi.

Îi zîmbii la rîndul meu.

— Ia-o înainte, Alex. Vin şi eu de îndată ce-mi termin însemnările.

— Bine, băiete, dar caută să nu stai prea mult.

După ce plecă, mai lucrai o jumătate de ceas, controlînd şi înregistrînd probele. Apoi părăsii institutul, cu raniţa atîrnată de umăr, urcînd uliţa îngustă spre căsuţa lui Duthie. Noaptea ce se lăsa era senină, iar cornul lunii, cu steaua lui însoţitoare, răsărise pe cerul geros. Aerul diafan era rece şi calm. Deodată, un val de bucurie îmi năpădi cugetul în faţa perspectivei ce mi se deschidea, a unei călătorii de explorare în mări necunoscute, plină de greutăţi şi primejdii.

În faţa uşii lui Alex, mă oprii. Luminile satului clipeau în jurul meu, iar dincolo de ele curgeau apele estuarului, lucind misterios în umbră. Pe cînd stăteam acolo complet nemişcat, urmărind luna ce plutea spre înaltul cerului şi ascultînd ultimele şoapte ale pămîntului stingîndu-se în tăcerea boreală, simţii mantia unei veşnice singurătăţi învăluindu-mă. Înţelesei atunci ce eram şi ce

aveam să rămîn mereu — un om stingher, în conflict cu lumea întreagă.

Un fior mă trecu şi-mi amintii că mi-era foame. Ştiind că voi da aci de hrană, căldură şi prietenie, şi de rîsul potolit al micului Sim, intrai în casa lui Alex.

capitolul IV

In vinerea următoare se produse evenimentul aşteptat de mine şi pe care se întemeia planul meu de acţiune.

Toată săptămîna aceea, pe cînd îmi îndeplineam ca un automat, la universitate, sarcina ce mă ţinea încătuşat, observai că profesorul Usher era neobişnuit de amabil cu noi, umblînd încoace şi încolo, înfipt ca totdeauna, dar cu un surîs prietenos atît de artificial, încît îmi făcea părul să se zbîrlească în creştet.

Vineri după-amiază, această afectată afabilitate, acest simulat spirit de colaborare îşi atinse culmea cînd Usher, dînd o raită prin laborator şi dregîndu-şi apoi glasul, se opri în faţa noastră cu un zîmbet confidenţial.

— Domnilor, după cum aţi aflat desigur, mi s-a făcut cinstea de a fi invitat să prezidez comitetul consultativ pentru viitorul congres de patologie. Această distincţie îmi impune obligaţia de a vizita diferitele universităţi împreună cu eminentul meu coleg, profesorul Harrington, spre a putea întocmi o ordine de zi adecvată şi cuprinzătoare.

După o pauză solemnă, continuă :

— Plec astă-seară la şase la Londra, împreună cu soţia mea. Vom lipsi două luni. Nu mă îndoiesc că în lipsa mea activitatea secţiei va continua în ritmul normal, potrivit cu cele mai bune tradiţii ale cercetării ştiinţifice. Aveţi vreo întrebare ?

Nimeni nu răspunse. Dădu din cap ca pentru a constata că stabilise o înţelegere cu noi, după care, uitîndu-se la ceas, se înclină pe rînd către fiecare din noi şi părăsi secţia. Smith îl însoţi, spre a îngriji de bagaje.

Nu-mi putui stăpîni emoţia cînd uşa se închise, căci cu toate că mă aşteptasem la o scurtă întrerupere a

supravegherii din partea tiranului meu, vestea că plecase efectiv pentru două luni era atît de minunată, încît mă năuci. Ce nu puteam înfăptui în acest răstimp !

Lomax se și sculase și aprinzîndu-și o țigară, se uita la mine cu surîsul lui plictisit.

— N-ai înțeles că a vrut să trezească în noi ambiția de a lucra neîntrerupt în lipsa lui ? Mi-e atît de drag, încît nu mă pot împăca cu gîndul că a plecat.

Palid, cu o privire nemulțumită și cu păr blond buclat, Adrian Lomax arbora de obicei o expresie ușor cinică. Avea cu vreo patru ani mai mult decît mine și era unul din acei oameni fericiți, care te atrag instinctiv prin farmecul și înfățișarea lor plăcută. Fiu unic al unei văduve bogate care trăia la Londra, fusese educat la Winchester și Oxford, păstrînd pecetea manierelor îngrijite și bunei creșteri imprimate de aceste două colegii. După obținerea titlului universitar, avusese intenția să-și continue studiile în străinătate, dar intervenise războiul, iar acum, din cauza unei vagi legături de rudenie între profesorul Usher și familia sa, venise la Winton spre a face un an de practică în laboratorul de cercetări al acestuia. În gusturile lui, își dădea aere exotice, disprețuia cu superioritate aproape toate lucrurile și nesocotea tot ce nu putea fi explicat în termeni de științe naturale. Scepticismul său lînced voia să sugereze existența unor rezerve profunde de cunoștințe în mintea lui, iar prin ușoara sa ridicare din umeri, zîmbetul său superior și comentariile sale metafizice încerca deseori să mă clatine în credințele mele. Egocentric și afectat, lipsa sa prea conștientă de deferență față de Spence și de mine izvora dintr-o vanitate frustrată. Știa să fie însă extrem de seducător. Pregătindu-se pentru o carieră strălucită, dar disprețuind vulgaritatea unor eforturi prea aparente, muncea pe apucate și, deplîngîndu-și exilul, reușea totuși să depășească fără grijă, în apartamentul său confortabil și luxos, mobilat de el însuși, alocația generoasă pe care o primea, procurîndu-și tot ce era mai bun.

Între timp, scotocise în dulapul său, din care scoase acum la iveală, cu un aer amuzat, o sticlă de benedictină, spunînd :

— S-a nimerit să dau de asta. Să serbăm evenimentul. Acum, îndată !

Destupă sticla și turnă cantități copioase din lichidul auriu în trei pahare curate de laborator.

Neil Spence, al treilea membru al echipei lui Usher, nu prea înclina spre veselie, cu excepția regulatelor sale ieșiri săptămînale în oraș împreună cu soția. Ca un pagur [1], el nu ieșea decît în cele mai rare ocazii din scoica lui ; acum însă, se alătură în chip sociabil lui Lomax.

La fel făcui și eu. Conștiința formidabilei mele hotărîri de a folosi laboratorul universității pentru propriile mele experiențe îmi dădea un sentiment de libertate și mă agita pînă la exaltare, trezind în mine o poftă violentă de petrecere.

— În sănătatea prietenilor absenți, fără a omite dintre aceștia pe Herr Professor Hugo — spuse Lomax, ducîndu-și paharul la gură. Sper că vă place băutura asta. Nimic nu poate fi prea bun pentru distinșii mei colegi.

— E foarte, foarte agreabilă — zise Spence pe tonul lui liniștit și obiectiv.

— Făcută de călugări — adause Lomax, îndreptînd o privire ironică spre mine. Ar trebui să-ți fie pe plac, Shannon. Ești catolic, nu-i așa ?

— Da... desigur — îi răspunsei.

Lomax reumplu paharele cu un zîmbet de subtilă batjocură.

După cîteva clipe, Neil Spence se uită la ceas.

— E aproape șase. Muriel trebuie să sosească din moment în moment.

Își luă batista și începu să șteargă discret saliva care i se prelingea în colțul gurii.

În timpul războiului, cînd se ridicase, din imprudență, într-o noapte, în întunecimea mocirloasă a unei tranșee, spre a-și drege poziția chircită, o schijă de șrapnel german îi zdrobise maxilarul inferior. Și cu toate că specialiștii în chirurgie plastică i-l cîrpiseră admirabil cu una din coastele lui, rezultatul fusese o jalnică desfigurare a obrazului : bărbia era înlocuită printr-o cicatrice sinistră, din care ieșeau buzele trase în jos, formînd un contrast brutal cu fruntea largă și frumoasă, sub care ochii lui negri, mai curînd speriați, se ascundeau instinctiv. Ceea ce agrava această distrugere a feței era faptul că Spence fusese un tînăr frumos, foarte căutat la reuniunile de dans, la ex-

---

[1] Crustaceu ce trăiește în scoicile unor moluște. (n.t.)

cursii şi la concursuri de tenis în societatea cu dare de mînă din Winton.

— Soţia ta e delicioasă — observă Lomax politicos. Mi-a plăcut enorm seara petrecută săptămîna trecută la teatru cu voi. Încă o libaţiune pentru Herr Hugo?

— Nu — spuse Spence cu bun simţ — am băut destul.

— Totuşi, ne-a cerut să bem potrivit cu cele mai bune tradiţii ale secţiei — observai eu.

Rîserăm cu toţii, chiar şi Spence. I se întîmpla rar, căci rîsul îi schimonosea faţa în chip oribil. În clipa aceea furăm întrerupţi de un zgomot în spatele nostru.

Doamna Spence intrase neanunţată în laborator, cu aerul curajos al unei persoane care a călcat regula şi îşi dă seama de aceasta. Ne surîse cu vioiciune sub voaleta cu picăţele care cădea de pe pălăria ei şi dădea un aer picant contururilor uşor concave ale obrazului.

— Nu l-am putut găsi pe Smith şi am aşteptat, am tot aşteptat... ca un suflet părăsit.

Muriel Spence avea cam douăzeci şi şapte de ani. Era de talie mijlocie, mai curînd slabă, dar graţioasă, cu încheieturi fine, un păr castaniu deschis şi o faţă îngustă, cam incoloră, în care, totuşi, ochii ei cenuşii se măreau uneori, căpătînd o expresie galeşă. Fără exagerare, putea fi socotită ca o mîngîiere în nenorocul lui Spence. Fusese logodit cu dînsa dinainte de război, iar cînd se întorsese sfîrtecat, ea rămăsese lîngă el îngrijindu-l, împotriva presiunilor familiei şi propriilor lui eforturi de a-i reda libertatea. Nunta lor, la care asistase multă lume, stîrnise un deosebit interes. Cu toate că pierduse de atunci mult din farmecul ei tineresc şi adoptase maniere cam artificiale, era încă atrăgătoare. În rochia ei neagră, cu un guleraş de blană cafenie, ea aduse o notă luminoasă în laboratorul nostru mohorît. Din cauza lui Spence, care era prietenul meu cel mai bun, încercasem să mă împrietenesc cu Muriel; dar cu firea mea stîngace şi dificilă, fără îndoială, găseam totdeauna în atitudinea ei ceva care îmi dădea impresia că nu sînt dorit şi mă făcea să mă trag înapoi, închizîndu-mă în mine.

Îşi ridică voaleta şi-l sărută uşor pe obraz pe bărbatul ei, observînd cu o nuanţă de mustrare:

— Vom întîrzia la prietenii care ne-au poftit la masă, dragul meu. De ce nu eşti gata?

— Acum, doamnă Spence — spuse Lomax, ridicînd o sprînceană cu aerul său cel mai seducător — acum, că ați intrat aici, nu veți mai scăpa niciodată din această cameră de orori.

Dînsa își lăsă capul într-o parte, adresîndu-mi o privire luminoasă și provocatoare.

— Mă simt în deplină siguranță aci, cu domnul Shannon.

Pentru nu știu ce motiv, Lomax și doamna Spence zîmbiră la aceste cuvinte. Spence, ai cărui ochi erau fixați cu o supunere de cățel asupra obrazului soției sale, își pusese paltonul, iar dînsa își petrecu acum mîna înmănușată sub brațul lui.

— Neil și cu mine avem aceeași direcție ca dumneata, domnule Lomax. Nu vrei să te ducem acasă? zise ea, îmbiindu-l.

Lomax tăcu un moment, spunînd apoi:

— Vă mulțumesc. Sînteți prea amabilă.

Ieșirăm împreună, iar lîngă mașinuța lui Muriel, oprită în fața intrării, ne despărțirăm. În timp ce ei porniră cu automobilul spre oraș, eu coborîi pe jos dealul Fenner, cu intenția de a-mi lua de la locuința mea probele de sînge de la Dreem și de a mă întoarce imediat cu ele la laborator.

În parcul Eldon, la dreapta mea, lacul artificial era înghețat și plin de patinatori. Auzeam în aerul liniștit clinchetul sprinten al lamelor de oțel pe gheață. Animat cum eram de benedictina băută și de gîndul minunat că Usher plecase, îmi venea să cînt. Simțeam în cap o plăcută amețeală, iar lumea îmi apărea, în defintiv, ca ceva delicios.

Cînd mă apropiai de familiara pensiune, ușa casei se deschise și-l văzui ieșind pe Harold Muss, însoțit de domnișoara Law. Fiecare avea cîte o pereche de patine, care li se legăna pe braț. În fața acestui spectacol, lichiorul lui Lomax, dezmințindu-și originea monahală, se dovedi mai tare decît crezusem. Zărind-o atît de neașteptat pe domnișoara Law în această companie și pe punctul de a pleca grăbită într-un pulover alb imaculat și cu o beretă de lînă cu pompon roșu pe cap, nu spre a duce alinare sau scăpare altora, ci spre a se deda ea

însăşi unui exerciţiu sănătos, fui apucat, n-aş putea spune din ce pricină, de un acces de rîs înfundat.

— Ce-i cu dumneavoastră, domnule Shannon? întrebă ea oprindu-se. Sînteţi bolnav?

— Nicidecum — răspunsei eu, luîndu-mi mîna de pe balustradă. Sînt într-o excelentă condiţie mintală şi fizică... şi mă pregătesc pentru un efort care, poate, va zgudui lumea. Cred că e limpede.

Muss îşi ascunse un rînjet; ghicea de ce natură erau simptomele mele. Cît despre domnişoara Law, atitudinea ei decentă exprima doar simpatie şi o îngrijorare adîncă.

— Nu vreţi să veniţi cu noi la lac? Briza v-ar face bine.

— Nu — spusei eu — nu merg la lac. Şi adăugai în chip logic: N-am patine.

— V-aş putea împrumuta eu nişte patine — sugeră Muss cu un aer maliţios — dar gheaţa e alunecoasă.

— Ţine-ţi gura, Muss — zisei eu cu asprime. Nu muncesc pînă la sînge pentru voi... şi pentru întreaga omenire?

— Aţi robotit cu mult prea mult, domnule Shannon — spuse domnişoara Jean, care, în uluiala ei, îmi luase textual cuvintele. Ştiţi că mi-aţi promis să faceţi o vizită la Blairhill. Plec astă-seară acasă. Căutaţi să vă eliberaţi şi veniţi mîine la noi.

Privind în ochii ei căprui şi tandri, puterea mea de invenţie păru deodată să mă părăsească. Negăsind nici o scuză, murmurai după o clipă, fără multă convingere:

— Bine. Voi veni.

capitolul V

Trenul de la ora unu şi treizeci spre Blairhill mergea nesuferit de încet, iar vagoanele lui străvechi erau atît de murdare, încît, la fiecare smucitură a locomotivei, un nor de praf se ridica din învelitoarea mucedă a canapelelor. Străbătea joasa şi întunecata zonă industrială, trecînd pe lîngă coşuri de fabrici care scuipau fum şi flăcări, fără ca ochii să poată zări vreo cît de îngustă fîşie de iarbă.

Pe cînd se tîra în acest chip, oprindu-se în cele mai mici stații, îmi reproșam de a mă fi ținut de o făgăduială pe care n-o luasem niciodată în serios și găseam prea puțină mîngîiere în argumentul că o zi de repaus îmi va permite să mă întorc cu puteri proaspete la cercetările mele.

În sfîrșit, cam un ceas după ce părăsisem Gara de jos din Winton, scăparăm de partea cea mai neplăcută a „ținutului negru" și intrarăm hurducîndu-ne în stația Blairhill. Pentru ca nefericitul călător să nu scape destinului său, numele localității era scris cu pietricele albe pe taluzul stației, între doi pini roșii cu aspect sălbatic. Iar acolo, așteptînd pe platformă și înălțîndu-se puțin în vîrful picioarelor spre a scruta cu privirea aprinsă șirul ușor curbat al vagoanelor ce se opriseră, se afla domnișoara Jean Law.

Cînd deschisei ușa compartimentului și mă îndreptai către ea, observai că în cinstea vizitei mele sau, poate, din cauza micului ei concediu duminical, purta, sub un palton deschis, puloverul ei alb, iar peste buclele castanii, mai aparente decît de obicei, o mică beretă scoțiană de lînă, cu pompon. Descoperindu-mă în forfota de călători, obrazul i se lumină de bucurie. Ne dădurăm mîna.

— O, domnule Shannon — exclamă ea fericită — îmi pare așa de bine că ați putut veni! Mi-era aproape teamă...

Se opri, eu însă terminai fraza în locul ei:

— ...că n-am să mă țin de cuvînt.

— Ei... știu că sînteți un om ocupat — spuse ea roșind, cum i se întîmpla atît de ușor. În orice caz, iată-vă aci. E o zi frumoasă și am atîtea să vă arăt! Cu toate că n-ar trebui s-o spun, sper că vă vor plăcea.

Pe cînd vorbea, pornirăm împreună în susul străzii mari, care era foarte îngustă. Orașul era mai puțin dărăpănat decît crezusem. Era situat pe vastul domeniu al familiei ducale Blairhill și avea aspectul unui vechi burg de țară, cu ulițe neașteptat de întortocheate și o piață pavată cu piatră cioplită. Mîndră de localitatea ei natală, partenera mea îmi spuse că Societatea istorică din Blairhill făcuse mult pentru conservarea antichităților locale și mă asigură cu seriozitate și entuziasm că, după îndeplinirea formalităților de prezentare, va face cu mine un tur amănunțit de inspecție.

În partea de sus a povîrnişului, se opri deodată în fața unei mici clădiri cu o intrare scundă, declarîndu-mi cu o timidă fluturare a genelor :

— Asta e brutăria noastră, domnule Shannon. Trebuie să intrați și să faceți cunoștință cu tata.

O urmai, pătrunzînd, printr-o boltă joasă, într-o curte mică, pavată cu bolovani, unde o dubă lăcuită stătea cu hulubele îndreptate spre cer ; trecurăm apoi, printr-un culoar îngust în care erau stivuiți saci de făină, într-un subsol întunecos, cu pămînt pe jos. Un miros dulceag umplea încăperea luminată de radiația de un roșu închis a două cuptoare încălzite cu mangal. Treptat, pe măsură ce ochii mi se deprinseră cu întunericul, deslușii două chipuri de bărbați în cămașă, fiecare din ei mînuind energic cîte o lopată lungă de lemn în fața cuptoarelor deschise. Reflexele focului roșeau șorțurile lor albe, în vreme ce scoteau pîinile calde, așezîndu-le pe rafturi lungi de scînduri.

Privirăm cîteva minute în tăcere această operație, care părea să ceară energie, îndemînare și repeziciune. Apoi, cînd un nou rînd de pîini fu împins în cuptoare, iar ușile lor de fier se închiseră zăngănind, cel mai apropiat dintre cei doi bărbați se întoarse prompt și se apropie de noi, ștergîndu-și mîna de șorțul lui și întinzîndu-mi-o. Unghiile lui mai erau ușor năclăite cu aluat uscat.

Daniel Law, un om de vreo cincizeci și cinci de ani, era de statură mijlocie, palid la față de pe urma meseriei sale, avînd însă o înfățișare viguroasă, umeri lați și un trup vînjos. În ciuda ochelarilor săi cu ramă de oțel și a bărbii negre și tunse care-i ascundeau oarecum trăsăturile feței, avea o expresie deschisă și serioasă și o frunte înaltă, pe care luceau acum broboane de sudoare. Se vedea că nu zîmbește ușor ; totuși, cînd degetele lui calde le strînseră pe ale mele, buzele i se despărțiră puțin, în semn de salut, lăsînd să apară niște dinți puternici, dar cam stricați de făina răspîndită peste tot.

— Mă bucur să te cunosc, domnule Shannon. Fata mea mi-a vorbit despre bunătatea pe care i-o arăți la universitate. Orice prieten al fiicei mele e binevenit la noi.

Vocea lui avea un ton patriarhal, iar ochii îi sticleau afectuos sub ochelari cînd făcu aluzie la domnișoara Law. Continuă, scuzîndu-se :

— Îmi pare rău că sîntem atît de ocupați acum. Băiatul meu și cu mine lucrăm singuri sîmbăta după-amiază. Strigă peste umăr: Luke! Vino un moment.

Băiatul de șaptesprezece ani care se apropie zîmbind, în timp ce-și punea haina, semăna mult cu soră-sa și avea același ten și aceiași ochi. Expresia lui era prietenoasă, veselă și umană, ceea ce mi-l făcu simpatic din prima clipă. Nu putea sta mai mult, căci trebuia să înhame calul și să pornească cu duba în cursa lui prin satele vecine. Observai, de altfel, că și Law, în ciuda amabilității sale, era grăbit, de aceea, aruncînd cu coada ochiului o privire însoțitoarei mele, îi indicai că nu trebuie să-i răpim timpul.

Law dădu din cap.

— Clienții noștri au nevoie de pîine, iar mîine e duminică. Ne vedem însă mai tîrziu, acasă. Pe la ora cinci. Pînă atunci, fata mea se va ocupa de dumneata.

Ajungînd afară și continuîndu-ne drumul spre partea exterioară a orașului, pe lîngă case mai noi, înconjurate de mici grădini, tovarășa mea de drum nu înceta să-mi arunce priviri furișe, în care îngrijorarea se împletea cu zelul, căutînd parcă să deslușească părerea mea despre neamurile ei. Curînd după aceea, la o cotitură a acelei străzi liniștite, peste care cîțiva castani își aplecau ramurile pleșuve, ajunserăm la o mică vilă de piatră, curată și modestă, avînd în față un gard tuns de lemn-cîinesc și perdele imaculate de horbotă la ferestre. Aici, punîndu-și mîna pe poarta de fier care purta pe o placă de alamă numele de SILOAM, domnișoara Law, nemaiputînd să se rețină, exclamă:

— Ați plăcut și tatii, și fratelui meu. Am observat lucrul ăsta. Acum o veți cunoaște pe mama.

În timp ce vorbea, ușa din față se deschise și o femeie zveltă și vioaie, cu un păr argintiu și un ten delicat și transparent, îmbrăcată cu o rochie de casă de alpaca neagră, ne întîmpină salutîndu-ne. Aruncînd întîi o căutătură rapidă fiicei sale, fără a încerca să ascundă scuturătoarea pe care o ținea în mînă, își întoarse spre mine privirea ei calmă și încrezătoare, scrutîndu-mă îndelung. Apoi, liniștită parcă, se porni să vorbească despre lucruri indiferente.

— M-ai surprins înainte de a fi avut timp să mă îmbrac, domnule Shannon. Tocmai isprăveam să deretic în

vestibul, cînd v-am văzut din întîmplare urcînd strada. Intrați și luați loc.

— Nu, mamă — se grăbi să protesteze domnișoara Jean. Mergem să profităm de această după-amiază.

Doamna Law își apleca spre fată privirea liniștită și plină de experiență, care, deși mulțumită și îngăduitoare față de această nerăbdare tinerească, păstra un element de autoritate maternă.

— Ai tot timpul, draga mea.

— Nu însă pentru ce am proiectat.

— Îl iei și pe Malcolm ?

— Bineînțeles că nu, mamă — îi răspunse fata pe un ton cam iritat. Știi că e plecat azi după-amiază.

Cine o fi Malcolm, mă întrebai eu distrat, poate vreo rudă mai tînără, poate un cățel ?

— Bine, bine... atunci duceți-vă — consimți doamna Law, cu aerul ei de calmă chibzuială. Întoarceți-vă însă negreșit la cină. Vom fi adunați cu toții și voi pregăti masa exact pentru ora șase. La revedere, deocamdată, domnule Shannon.

În timp ce maică-sa se retrăgea, zîmbind, la treaba ei din vestibul, domnișoara Jean Law mă luă exclusiv în stăpînirea ei, cu aerul satisfăcut al unei persoane care a trecut cu succes probele preliminare.

— Acum — exclamă ea cu energie — pot să vă duc pretutindeni !

Luînd-o înainte, mă conduse întîi în grădina din spatele casei, mare de vreo jumătate de pogon, plimbîndu-mă cu zel pe cărările acoperite cu pietriș, printre brazdele îngrijite, careul plantat cu rubarbă și întinderea de iarbă rezervată pentru uscatul rufelor. Cînd îmi exprimai aprecierea pentru buna rînduială a grădinii, îmi adresă un zîmbet plin de recunoștință.

— Firește, e foarte mică... s-ar putea spune o grădină de periferie. Sînt sigură, domnule Shannon, că nu seamănă nici pe departe cu cea de pe lîngă casa dumneavoastră.

Prefăcîndu-mă a nu observa tonul ei ușor întrebător, arătai repede spre magazia unde o motocicletă roșie stătea sprijinită pe un picior.

— E a lui Luke — răspunse ea cu indulgență întrebării mele nerostite. E nebun după mașini cu motoare și știe o mulțime de lucruri despre ele, cu toate că tata nu

prea e de acord. Dar bietul băiat e obligat să circule așa de încet cu duba, încît îi place să-și ia revanșa gonind pe motocicletă.

Părerea mea despre Luke, foarte bună și așa, crescu simțitor. De multă vreme, ca visător ce eram, îmi dorisem o asemenea mașină, în stare să-și plimbe călărețul în chip amețitor, cu o viteză de cel puțin o sută de kilometri pe oră. Aș fi vrut să mă opresc spre a inspecta perfecționările mecanismului ei, dar domnișoara Jean mă zori să ies cu dînsa, trecînd pe lîngă casă, în drumul mare. Fixîndu-și bereta mai strîns pe bucle, se uită cu atenție la ceas, declarînd cu hotărîre :

— Avem peste trei ore la dispoziție. Vom încerca să vedem totul.

— N-ar fi bine să ne odihnim întîi puțin ? sugerai eu, aruncînd o privire spre două fotolii așezate într-un colț adăpostit al verandei. Stătusem pînă tîrziu noaptea, încercînd să stabilesc un procedeu de cultură pentru probele mele.

Ea izbucni într-un rîs vesel și observă glumeț, ca și cum aș fi spus un lucru foarte hazliu :

— Zău, domnule Shannon, sînteți un om ciudat ! Abia am început !

N-a existat niciodată — sînt gata s-o jur — o vizitatoare mai conștiincioasă, o călăuză mai devotată decît această fată drăguță a brutarului din Blairhill.

Neobosită și plină de seriozitate, mă plimbă prin tot acest vechi burg. Îmi arătă primăria, biblioteca publică, vechile case ale țesătorilor de pe Cottar's Row și vestigiile zidului roman (trei blocuri de piatră, roase de vreme).

După aceea, cînd tocmai mă bucuram că pelerinajul nostru se terminase, ea se uită la mine, fără măcar a se opri ca să răsufle, și dînd promițător din cap cu expresia misterioasă a unei persoane care a oprit pentru la urmă lucrul cel mai frumos, îmi spuse :

— Trebuie neapărat să vedem vacile albe — declară ea, adăugînd sentențios, ca și cum ar fi citit dintr-un ghid : Sînt absolut unice.

Pentru a vizita aceste animale fabuloase, care, după cum îmi explică, făceau parte din vestita cireadă de la Château-le-Roi și fuseseră importate din Franța de „tatăl defunctului duce", furăm obligați să facem cale întoarsă

pe distanță de vreo trei kilometri și să intrăm printr-o poartă cu coloane pe un domeniu întins, cunoscut sub numele de „Parcul din deal".

Era, fără îndoială, o întindere frumoasă de păduri și pășuni.

Domnișoara Law nu reuși însă a găsi vacile, cu toate că le căută energic și cu aprindere, de parcă onoarea ei ar fi fost în joc. Mă tîrî după ea la deal și la vale, peste țarcuri de lemn și poieni înconjurate de tufișuri, în timp ce o îngrijorare crescîndă se citea în privirea ei cercetătoare, iar fața i se lungea de mirare. În cele din urmă fu nevoită să se oprească în vîrful ultimului deal și, întorcîndu-se rușinată spre mine, să-și recunoască înfrîngerea :

— Mi-e teamă... domnule Shannon... Apoi, cu o explozie finală de amărăciune : E cu totul de neînțeles !

— Probabil că se ascund de noi prin copaci !

Ea dădu din cap, refuzînd să vadă ceva comic în acest subiect.

— Sînt niște animale așa de frumoase ! Albe ca laptele și cu coarne încovoiate minunat. Trebuie să fie în grajduri, la iernat. O să vi le arăt altă dată.

— Fă asta ! spusei eu. Deocamdată, hai să ne așezăm !

Era o după-amiază extrem de calmă și de caldă pentru acel anotimp. Soarele, pe jumătate ascuns după nori, răspîndea o lumină gălbuie, care părea să cufunde întregul peisaj în liniștea unei lumi încă nedescoperite. Contururile estompate ale pădurilor se întindeau la picioarele noastre, ascunzînd un pîrîu, care, potolit parcă de tăcerea ce domnea, se furișa dintr-un ochi de apă într-altul, oprindu-și respirația și impunîndu-ne aceeași tăcere.

Lîngă mine, mestecînd un fir din iarba stufoasă, îngălbenită, cu privirea ațintită drept înainte, domnișoara Jean Law ședea în capul oaselor, rumegîndu-și încă decepția, iar eu, odihnindu-mă culcat pe un braț, începui, fără să-mi dau seama, să o studiez, încercînd la întîmplare să-i disec personalitatea. Nu putui, firește, să-mi revizuiesc părerea despre naivitatea ei, dar fui silit să recunosc că din puținele femei tinere pe care le cunoșteam, ea era fără îndoială cea mai naturală. Avea, mai ales în această ambianță, o cuceritoare prospețime tinerească. Ochii căprui, părul castaniu și tenul brun se armonizau cu peisajul păduros, la fel ca pieptul ei mic și vîrtos, și bărbia. Dinții cu care mesteca iarba uscată erau

albi şi sănătoşi. Privind-o de jos, puteai aproape să vezi sîngele cald pulsînd sub arcuirea gingaşă a buzei ei superioare. Dar mai mult decît orice făcea impresia şi exala un miros de extraordinară curăţenie. Îmi zisei, fără rost, că de vreme ce această virtute era vecină cu pietatea, ea se spăla, desigur, cu cea mai mare grijă, de sus pînă jos, dimineaţa şi seara cu săpun parfumat. Tot ce se vedea pe ea, şi desigur şi ceea ce nu se vedea, era îngrijit şi fără pată.

Deodată, pe cînd o scrutam cu un ochi critic, ea îşi întoarse capul, întîlnindu-mi pe neaşteptate privirea. O clipă o înfruntă, cu obişnuita ei onestitate neînfricată, apoi îşi lăsă în jos uitătura ei castă şi o dulce roşeaţă i se răspîndi încet pe tot obrazul. Urmă o pauză forţată, o tăcere ce făcea parte oarecum din liniştea mai deplină a naturii înconjurătoare şi care, îmbiindu-mă parcă să rostesc un cuvînt, să fac un gest, pe care însă nu le găsii, era încărcată de o aşteptare aproape dureroasă. Atunci, ca şi cum s-ar fi împotrivit să se lase pradă emoţiilor, se uită aproape furioasă la ceasul rotund de argint şi sări repede în picioare, spunînd :

— E timpul să ne întoarcem. Adăugă apoi cu glas scăzut, căruia încerca să-i dea un ton practic : Vă aşteptaţi, desigur, cu nerăbdare ceaiul.

Cînd ajunserăm la vila părinţilor ei, întreaga familie ne aştepta în salonaşul din fund, de o curăţenie imaculată. Doamna Law purta rochia ei „de societate", de mătase gri, iar domnul Law şi Luke erau gătiţi cu haine bune de postav negru şi gulere scrobite. Oarecum mirat, văzui acolo şi un alt oaspete, zîmbind agreabil, care-mi fu prezentat ca domnul Hodden, dar căruia ceilalţi îi ziceau pur şi simplu Malcolm. Se afla, vădit, într-o devotată intimitate cu toţi membrii familiei şi se alătură îndată domnişoarei Jean.

Era un tînăr de vreo douăzeci şi cinci de ani, cu o comportare corectă şi un aer ce inspira încredere. Avea o expresie deschisă, o ţinută dreaptă, o gură energică şi un cap lat şi masiv. Purta un costum foarte îngrijit, de tweed cafeniu, şi un guler înalt, scrobit. Cum înclinam totdeauna să invidiez la alţii calităţile opuse celor pe care le aveam eu însumi, mă simţeam uşor pus în umbră de prezenţa lui, căci avea în el o calmă siguranţă de sine, echilibrul fizic al unui om care face zilnic sport şi o ex-

presie de bărbătească sinceritate. Conştient de caracterul său integru, părea hotărît să găsească la cei din jurul său aceleaşi însuşiri. Purta în buzunarul de sus al hainei un diapazon şi un rînd de creioane ascuţite. Ele îi serveau, fără îndoială, la uşurarea ocupaţiei sale care, după cum aflai îndată, era aceea de învăţător la şcoala elementară din Blairhill.

Cînd îmi întinse cu prietenie mîna lui, doamna Law interveni spre a pecetlui cunoştinţa noastră.

— Sînteţi doi tineri care au, desigur, multe calităţi comune. Malcolm e ca şi un membru al familiei noastre, domnule Shannon. Conduce regulat cursurile noastre duminicale de catehizare. E un om muncitor, te asigur.

Cum cina era gata, ne aşezarăm la masă. Daniel rosti cu gravitate o rugăciune cam lungă, în care făcu o aluzie destul de mişcătoare la fiica lui absentă, Agnes, care „lucra acum pe meleaguri străine". Aruncă în acest timp pe sub gene o privire spre fotografia ei în uniformă de infirmieră, aşezată deasupra căminului. Pe urmă, doamna Law începu să împartă cu generozitate bucata mare de somon fiert din faţa ei.

Mă apucai de îndată să mănînc cu pofta ce era de aşteptat la un client al pensiunii domnişoarelor Dearie. Afară de copioasa porţie de peşte, masa era încărcată din belşug cu de toate : cartofi fierţi în coajă, zarzavaturi de iarnă, şuncă şi limbă rece, castraveţi în oţet, borcane cu conserve de casă ; o masă atît de bună ar fi încîntat, fără îndoială, şi o persoană cu gusturi mult mai rafinate decît ale mele. În cinstea vizitei mele, brutarul făcuse un chec special, glasat cu marţipan şi decorat cu cireşi zaharisite. Dar ceea ce îmi plăcu mai mult fu pîinea. Uşoară şi bine coaptă, cu coaja rumenită, ea degaja o aromă delicioasă şi se topea în gură. Cînd îmi luai curajul să-l felicit pentru produsul său, Law îşi manifestă cu gravitate satisfacţia. Ridică o felie de pe farfurie, o gustă cu atenţie, o trecu delicat pe la nas, apoi o rupse între degete cu un aer sacramental. Îndreptîndu-şi peste masă privirea spre fiul său, observă pe un ton profesional :

— Oleacă prea puţin coaptă astăzi, Luke... Totuşi nu e rea de loc. Întorcîndu-se apoi spre mine, urmă cu multă simplitate : Ne luăm în serios meseria, domnule doctor. Pîinea noastră este sprijinul vieţii pentru mulţi oameni săraci de la ţară. Cărbunarii, plugarii, muncitorii

de la fermă, cu familii numeroase și care cîștigă poate treizeci și cinci de șilingi pe săptămînă... nu prea au altceva de mîncat. De aceea nu o facem decît cu făina cea mai bună și cu drojdia cea mai dulce, toate frămîntate cu mîna.

— E cea mai bună pîine din tot ținutul — interveni Malcolm, dînd din cap înspre mine. Ședea lîngă Jean și trecea farfuriile cu un aer de calmă veselie.

Daniel zîmbi.

— Da, unii din acești oameni fac cîte șapte kilometri pe jos spre a lua pîine de la căruța noastră. Se opri, îndreptîndu-și spatele cu demnitate. Îți dai seama, probabil, domnule Shannon, de semnificația biblică a articolului pe care-l producem. Îți amintești cum a înmulțit Mîntuitorul pîinile ca să hrănească mulțimea, cum a frînt pîinea cu discipolii săi la cina cea de taină...

Scosei un murmur nedeslușit de aprobare și cum Luke îmi ușură stinghereala trecîndu-mi marmelada de căpșuni și făcîndu-mi imperceptibil semn cu ochiul stîng, încercam în surdină să-l antrenez într-o conversație asupra calităților motocicletei sale. Dar Daniel nu era un om pe care să-l poți nesocoti. Ca șef al familiei și predicator la adunările religioase, era obișnuit să-și urmărească gîndul, iar acum, țintuindu-mă peste masă cu privirea lui gravă și fixă, părea hotărît să mă descoasă.

— Firește, domnule doctor, ai și dumneata o profesiune nobilă. Ce poate fi mai demn de laudă decît să vindeci pe infirmi, să faci pe ologi să umble ? A fost pentru mine o clipă de mîndrie și fericire, domnule, cînd fata mea s-a hotărît să se consacre acestei munci mărețe și minunate.

Nu răspunsei nimic, căci nu avea rost să-i explic că aveam intenția să nu practic niciodată, ci să mă dedic exclusiv științei pure.

Tăcerea mea nu-l împiedică pe Daniel să revină la acest subiect, cu acel amestec de demnitate și umilitate care-l caracteriza.

— Îmi dai voie să te întreb, domnule Shannon, cărei credințe aparții ?

Sorbii îndelung din ceai. Afară de Hodden, a cărui privire trăda o moderată curiozitate, toți își îndreptară ochii spre mine cu amabilă atenție, așteptîndu-mi, plini

de interes, răspunsul, ca şi cum ar fi fost efectiv elementul crucial, cheia de boltă care avea să desăvîrşească edificiul solid al aprobării lor unanime. Domnişoara Jean, îndeosebi, cam îmbujorată de ceaiul tare şi fierbinte, se uita la mine cu gura pe jumătate deschisă şi cu ochi care luceau.

Ce naiba aveam să le spun? Cunoşteam îndeajuns conflictele interconfesionale din aceste oraşe mici spre a-mi da seama de cutremurarea pe care aş fi pricinuit-o dacă aş fi spus adevărul pur — acela că eram un catolic, dar care se abătuse pe cărările mai luminoase ale scepticismului. Acest gînd mă făcea să recurg la eşafodajul pe care-l pregătisem dinainte pentru domnişoara Law. La urma urmei, ce importanţă avea? Nu eram să mai revăd vreodată această familie cumsecade; preferam deci să nu tulbur armonia acestei întîlniri şi, dacă procedam cu dibăcie, nu aveam nevoie să mint. Cu o uşurinţă care mă indignă, căci această adunare de oameni de treabă părea să trezească în mine cele mai viclene laturi ale caracterului meu, îi spusei:

— Trebuie să vă mărturisesc, domnule Law — spusei cu o cursivitate care mă uimi — că munca mea de biolog nu-mi prea îngăduie să merg la biserică. Am fost însă crescut la Levenford într-o atmosferă de un strict protestantism. Exploatînd mai departe împrejurările educaţiei amestecate pe care o primisem, invocai, cu un aer modest, unul din faptele cele mai puţin demne de crezare cu care bunica mea obişnuia să se laude: Un înaintaş al meu, din partea mamei, şi-a afirmat credinţa vărsîndu-şi sîngele la Marston Moor [1].

Urmă o pauză, în timpul căreia observai că răspunsul meu, croindu-şi încet drum în mintea celorlalţi, producea nu numai un efect satisfăcător, ci chiar o impresie adîncă.

— Ce spui, domnule! Daniel îşi înclină capul cu explicabil interes. Marston Moor! A fost un adevărat martiriu al sfinţilor. Ar trebui să fii mîndru de aşa strămoş, domnule Shannon. Şi — adăugă el cu uşoară şiretenie — sper că în viitor vei urma bunul său exemplu.

---

[1] Localitate din Anglia unde a avut loc, în 1644, o mare bătălie între armata regelui, care apăra dinastia catolică, şi trupele parlamentului, comandate de Cromwell. În această bătălie, în care victoria a fost de partea lui Cromwell, au luat parte şi trupe de protestanţi scoţieni. (n.t.)

După trecerea acestui obstacol, masa continuă într-o notă de prietenească armonie. Cînd Malcolm se retrase cu un potop de scuze, nevoit să plece spre a preda un curs seral oarecare — muncă suplimentară pe care, după cum îmi destăinui domnul Law, o făcea spre a-şi susţine mama văduvă — trecurăm în salonaş, unde domnişoara Jean se lăsă convinsă să cînte la pian o bucată de Grieg. Apoi veni vorba despre depărtata Agnes. Se citi cu mîndrie, în auzul tuturor, ultima ei scrisoare, extrem de veselă, trecîndu-se afectuos din mînă, una cîte una, fotografii primite de la dînsa, toate gălbui şi puţin voalate, înfăţişînd grupuri de copii indigeni, cu picioare strîmbe şi ochi mari, purtînd şorţuri albe şi avînd un aer ciudat de emoţionat. Îi susţinea o soră energică şi zîmbitoare. În jurul lor, îngrămădiri de colibe de lemn, colţul unei incinte pustii, iar în spatele lor, fundalul de pădure luxuriantă, cu copaci ciudaţi, semănînd cu nişte ferigi. Fîşii de lumină intensă alternau cu umbre negre şi mohorîte.

Cînd bătu ora opt, mă ridicai şi-mi luai rămas bun, în mijlocul protestelor şi călduroaselor strîngeri de mînă.

— A fost o cinste pentru noi, domnule Shannon — spuse Daniel, adăugînd cu o neaşteptată căldură în privire: Poate că la vizita dumitale viitoare vei rămîne peste noapte.

— Da, revino curînd! Doamna Law îmi puse în mînă un pachet, şoptind confidenţial: E o bucată bună de cozonac scoţian, ca să mai dreagă lucrurile la domnişoara Dearie.

Se lăsase întunericul cînd Luke, împreună cu sora lui, mă însoţiră la gară. Pe drum, Luke îmi propuse cu generozitate să-mi împrumute motocicleta lui de cîte ori aş avea nevoie. Cînd trenul se puse în mişcare, domnişoara Law înaintă de-a lungul peronului, în dreptul geamului meu:

— Sper că vizita la noi v-a plăcut, domnule Shannon. Pentru noi toţi a fost o mare bucurie.

Rămas singur, mă aşezai într-un colţ al compartimentului, istovit de acest exces de sociabilitate, căutînd să-mi verific reacţiile faţă de el. Ca să fiu sincer, contactul cu această familie simplă mă umpluse de un dezgust faţă de mine însumi mai puternic ca de obicei. Mă simţeam vul-

gar și, pentru un anumit motiv, mă socoteam o adevărată lichea.

Și deodată îmi reapăru în fața ochilor chipul Jeanei Law, așa cum roșise nevinovat, cu ochii lăsați în jos, șezînd lîngă mine în parcul din marginea orașului. Aveam prea puțină experiență cu femeile și, în această privință, eram cu totul lipsit de îngîmfare. Acum însă, un gînd îmi fulgeră prin minte. Tresării și mă ridicai consternat, exclamînd cu glas tare în compartimentul gol :

— O, nu, nu ! Nu trebuie ca ea... Nu se poate ca ea... Ar fi prea absurd !

capitolul VI

Februarie sosi cu un ger mai intens, cu zile reci, senine și strălucitoare, care-ți puneau sîngele în mișcare. Timp de peste o lună mă adîncisem cu nemărginită pasiune în munca mea. Era plăcut să simți că trăiești.

Lomax și Spence îmi observaseră, firește, activitatea, dar Smith, cu toate că-l surprindeam uneori urmărindu-mă cu privirea și mestecîndu-și capetele roase ale mustăților, nu reușea să ghicească cu ce mă ocupam. Acum, cînd profesorul Usher lipsea, își petrecea cea mai mare parte a zilei în barul „La emblema universității".

Sarcina pe care mi-o fixasem nu era ușoară. Nu trebuie să vă închipuiți că o cercetare originală se săvîrșește într-un splendid extaz poetic ; înainte de a întrevedea un rezultat, ești silit să te orientezi, chinuindu-te, într-un adevărat labirint, sau să urci neîncetat piatra la deal, asemenea lui Sisif.

Totuși, după ce încercasem numeroase medii de cultură, găsindu-le improprii scopurilor mele, reușisem, în cele din urmă, să dezvolt din probele luate la Dreem o cultură în bulion peptonizat, care, socoteam eu, conținea agentul patogen al epidemiei. Inima îmi sălta de adîncă emoție uitîndu-mă la firișoarele de un galben delicat ce se adunau în fire de culoarea șofranului, care creșteau și se uneau între ele în lichidul limpede ca topazul, asemenea unei brîndușe strălucitoare, dar mai frumoase pen-

tru mine decît cea mai rară floare. Era o cultură pe care nu o mai văzusem și care promitea ceva straniu și nou, întărind nădejdile mele înfrigurate.

Pe măsură ce timpul de care dispuneam se scurta, îmi sporii eforturile, recurgînd la o metodă de cultură selectivă pentru a produce o tulpină puternică și pură a acestui prețios microorganism. Aveam o cheie a intrării laterale a secției de patologie, ceea ce îmi dădea putința să intru în laborator cînd nimeni nu mai era acolo. După ce-mi luam ceaiul de seară la pensiunea domnișoarei Dearie, mă întorceam la secție și rămîneam acolo, scufundat ca un scafandru în singurătatea rece și verzuie, legat de restul lumii doar printr-o coardă subțire a conștiinței, pînă cînd miezul-nopții răsuna din turn în tăcerea universității. Acestea erau orele cele mai productive ale muncii mele.

Eram încredințat că voi putea termina această fază esențială pînă în sîmbăta următoare, care cădea la 1 februarie, și să înlătur în aceeași seară urmele experiențelor mele. Planul meu se potrivea de minune, ca un mozaic bine desenat. Profesorul Usher scrisese că se va întoarce luni, 3 februarie. Avea să mă găsească ocupat cu experiențele sale, la masa mea de laborator.

In seara de miercuri a acestei ultime săptămîni, curînd după ora nouă, constatai că, în sfîrșit, cultura era coaptă pentru a fi cercetată. Cu o ansă de platină, făcui un frotiu pe o lamă de microscop. Era un moment crucial. Ținîndu-mi răsuflarea, așezai lama sub lentila cu imersiune ; apoi, cînd formele întunecate se detașară pe fundul luminos, scoasei involuntar un sughiț ascuțit.

Tot cîmpul era plin cu un bacil în formă de virgulă, pe care nu-l mai văzusem niciodată pînă atunci.

Rămăsei multă vreme nemișcat, uitîndu-mă la descoperirea mea, cuprins de o exaltare care mă amețea. În cele din urmă, venindu-mi în fire, îmi deschisei carnetul și începui să însemn cu precizie științifică o descriere a microorganismului, pe care, potrivit formei lui, îl denumii provizoriu Bacilul C. Continuai timp de vreo cincisprezece minute, dar deodată atenția mea fu întreruptă de o revărsare de lumină prin geamul biroului învecinat. Cîteva clipe mai tîrziu auzii pași pe culoar, ușa se deschise și, înghețînd de spaimă, îl văzui pe profesorul Usher in-

trînd în laborator. Purta un costum gri și o pelerină neagră aruncată pe umeri. Fața lui, palidă și rigidă, era mînjită de fumul din tren. La început nu-mi veni să cred că era într-adevăr el. Apoi îmi dădui seama că venea direct de la gară.

— Bună seara, Shannon. Înaintă încet, cu pași măsurați. Ești încă aici?

Îl privii, clipind din ochi, pe deasupra eprubetelor cu culturi. Se uită la ele.

— Dai dovadă de o deosebită sîrguință. Ce sînt astea?

Complet paralizat de faptul că mă prinsese, nu răspunsei nimic. De ce, o, de ce se întorsese înainte de vreme?

Deodată zării în spatele său pe acea piază-rea, laborantul Smith, care stătea fără halatul său alb, într-un costum de stradă prost croit, întinzîndu-și gîtul lung și privind cu ochii săi adînciți în orbite. Înțelesei atunci că trebuia să-i spun.

Cînd începui, șovăitor, să vorbesc, păstrînd totuși o neîncrezătoare rezervă, atitudinea lui Usher deveni mai distantă și severă. Cînd terminai, fața lui luase o expresie glacială.

— Vrei să spui că ai lăsat cu bună știință la o parte cercetările mele în favoarea propriei dumitale lucrări?

— Voi relua numărătorile săptămîna viitoare.

— Cîte ai făcut de la plecarea mea?

Șovăii.

— Nici una.

Obrazul lui tras și mînjit de funingine se făcu cenușiu de furie.

— Îți spusesem anume că doresc ca referatul să fie terminat pînă la sfîrșitul acestei luni... pentru profesorul Harrington... de a cărui ospitalitate m-am bucurat... vechiul meu prieten și coleg. Dar în clipa cînd am întors spatele... De ce? De ce? bîlbîi el încet.

Mă uitam fix la căptușeala pelerinei sale. Era de mătase verde închis. Mormăii:

— Vreau să descopăr un lucru...

— Bineînțeles! Chiar și nările lui păliră. Ei bine, domnule, să vorbim deschis. Ai să te lași imediat de această treabă!

Tresării de durere, dar îmi stăpînii nervii rebeli.

— Cred că bursa mea îmi dă și mie dreptul de a spune un cuvînt în această chestiune.

— Ca profesor de patologie experimentală, am ultimul cuvînt.

Nu mă înfierbîntam ușor ; de fapt, aveam o fire retrasă și inofensivă, dar de astă dată o ceață roșiatică îmi împînzi ochii.

— Nu pot renunța la această cercetare. O consider mai importantă decît experiențele cu opsonina.

În fund, Smith înghiți brusc, mișcîndu-și în sus și în jos mărul lui Adam, ca și cum ar fi savurat o îmbucătură gustoasă. Usher se îndreptă cît era de lung și spuse subțiindu-și buzele :

— Ești cu totul lipsit de rușine, Shannon ! Observ aceasta în manierele dumitale deplorabile, în ținuta dumitale complet nepotrivită cu situația dumitale profesională și în scandaloasa dumitale lipsă de respect față de mine. Sînt deprins să colaborez cu oameni binecrescuți. Dacă am fost îngăduitor cu dumneata e pentru că socoteam că, îndrumat cum trebuie, ai putea să ajungi departe. Dar dacă preferi să te porți ca un mojic, vom ști cum să procedăm cu dumneata. Dacă pînă luni nu-mi remiți o scuză scrisă pentru această abatere aproape de neiertat, va trebui să-ți cer să părăsești secția mea.

Urmă o tăcere mormîntală.

După un interval, Usher își scoase batista și își șterse buzele. Vedea că îmi astupase gura și, ca de obicei, interesul său personal ieși la suprafață.

— Serios, Shannon, pentru binele dumitale, te sfătuiesc să-ți revizuiești atitudinea. În ciuda tuturor neajunsurilor, n-aș dori să pun capăt colaborării noastre. Acum, te rog să-mi dai voie să plec, căci n-am fost încă acasă.

Aruncîndu-și pelerina peste umăr cu un gest de matador, se întoarse pe călcîie și ieși. După plecarea lui, Smith stătu nemișcat un moment, iar pe urmă începu să fluiere încet pe sub mustața lui mîncată de molii și, fără să se uite la mine, își dădu aerul a curăța chiuveta lui Spence.

Aștepta, firește, ca să spun ceva și avusei imprudența să cad în cursă.

— Ei — făcui cu amărăciune — cred că ești mulțumit că mi-ai zădărnicit planurile.

— L-ai auzit pe șef, domnule Shannon. Sînt obligat să-i execut ordinele. Am și eu răspunderile mele.

Știam că spusele acestea erau curată ipocrizie. În realitate, Smith nutrea în inimă, din cele mai neînchipuite motive, o gelozie aproape bolnăvicioasă față de mine. Ca tînăr sărac, ca și mine, aspirase și el odinioară la cele mai înalte țeluri științifice. Acum, învins, dezamăgit și mistuit de invidie, nu putea îndura ca eu să reușesc acolo unde el eșuase.

— Nu am nici o vină, domnule Shannon — spuse el cu un zîmbet forțat și provocator. Nu mi-am făcut decît datoria.

— Te felicit.

Îmi așezai deoparte culturile, potrivii regulatorul termostatului la temperatura necesară, în timp ce Smith se uita ciudat la mine cu coada ochiului. Apoi îmi luai șapca și părăsii laboratorul.

Cu sufletul plin de amărăciune, coborîi în întunericul nopții colina Fenner.

La intersecția dintre Pardyke Road și Kirkhead Terrace mă oprii la ghereta din colț a birjarilor și comandai o ceașcă de cafea. Așezat pe un taburet înalt și sprijinindu-mi coatele pe tejghea, sorbii lichidul negru și grunjos, fără a da atenție vîrtejului vieții de noapte a acelui cartier mizer : gloatei obișnuite adunate în jurul debitelor de băuturi și dughenelor de pește prăjit, negustorilor ambulanți care își strigau marfa lîngă cărucioarele lor, sub lumina lămpilor de petrol, femeilor ce se plimbau cu pași rari pe trotuare, vînzătorilor de ziare ce se năpusteau în mijlocul circulației, urlînd ultimele vești senzaționale.

O clipă mai tîrziu, pe cînd stăteam rumegîndu-mi gîndurile, simții că cineva mă bate ușor pe umăr cu o umbrelă. Întorcîndu-mă, zării lîngă mine mutra Babu-ului, care surîdea plin de prietenie și afecțiune pentru toată lumea.

— Bună seara.

Mă uitai amenințător la dînsul ; el însă își trase un taburet și își înălță gîfîind trupul fleșcăit, pînă la nivelul tejghelei.

— Ce întîlnire plăcută ! Am fost la varieteul Alhambra, reprezentația a doua, firește. Foarte, foarte amuzant. Bătu cu umbrela în tejghea. Cafea, te rog, cu mult zahăr.

Şi o porţie mare de prăjitură cu fructe. Bucată bună, te rog !

Îi întorsei spatele. Dar Chatterjee persistă, printre sorbituri sonore şi multe chicoteli, să descrie spectacolul la care asistase şi în care cunoscutul comic scoţian, sir Harry Lauder, avusese un rol important.

— Hi-hi-hi ! Am rîs cu atîta poftă la glumele acestui nobil caraghios, încît eram cît p-aci să cad de la locul meu din primul rînd al balconului. Te asigur, domnule Shannon, că sînt atît de îndrăgostit de muzica scoţiană, încît doresc sincer să învăţ să cînt din cimpoi. Nu poţi să-mi recomanzi un profesor ?

— Pentru numele lui Dumnezeu, lasă-mă în pace !

— Dar ce plăcere o să le fac prietenilor mei din Calcutta, domnule Shannon, cînd, la întoarcerea mea cu diploma de doctor, o să le cînt şi melodii scoţiene, îmbrăcat cu kilt-ul ! Şi agitîndu-şi arătătorul gras ca un cîrnat, fredonă în falset : *„Ai-ai-ai... la-la-la... Fetiţe stau pe mal... Şi Clyde-ul curge-n val... Cînd soarele apune... Sînt clipe-atît de bune... Mereu să hoinăreşti... În beznă să rătăceşti“*. Iartă-mă, doctore Robert Shannon, care e înţelesul exact al cuvîntului „beznă“ în limba dumneavoastră ? O pădure, un codru, o rîpă sau un loc ascuns, potrivit probabil pentru dragoste. Hi-hi-hi ! Am dreptate, domnule ?

Scosei o monedă din buzunar, o pusei pe tejghea spre a-mi plăti cafeaua şi mă ridicai brusc în picioare.

— Stai, stai, doctore Robert Shannon ! Încercă să mă oprească cu cîrja umbrelei. Ghiceşte, domnule, pe cine am văzut astă-seară în sală din locul meu de la balcon ? Pe doi din prietenii dumitale, care şedeau împreună în primele rînduri ale parterului, amuzîndu-se de minune : doctorul Adrian Lomax şi soţia doctorului Spence. Nu pleca, doctore ! Vreau să te însoţesc.

Eu însă ieşisem deja din gheretă. O nouă teamă îmi stăpînea mintea, împingîndu-mă să mă întorc în grabă la laborator.

Pe cînd goneam într-acolo, îmi răsunau în urechi cuvintele lui Smith : „Trebuie să-i execut ordinele“ şi o presimţire creştea în mine, gîndindu-mă la strania sclipire din ochii lui cînd rostise aceste cuvinte.

Clădirea era cufundată în întuneric cînd ajunsei la universitate. Deschisei grăbit uşa laterală şi intrai în la-

borator. Din prima clipă mă izbi lipsa zumzetului liniştitor al aparatului de încălzit. Plin de teamă, aprinsei lampa de deasupra mesei mele de lucru şi deschisei termostatul. Presimţirea mea deveni certitudine. Smith aruncase toate culturile mele. Cutiile stăteau goale pe masă, iar munca mea încordată de patru săptămîni fusese azvîrlită la gunoi.

capitolul VII

În dimineaţa următoare, nu mă dusei la universitate. După ce-mi luai micul dejun, mă îndreptai spre Parkside Crescent, unde, pe o stradă liniştită şi modestă care domina parcul Kelvingrove, locuia retras profesorul Challis. Eram sigur că voi găsi sfat şi sprijin la acest bătrîn plin de bunătate, care mă încurajase de atîtea ori în trecut. Cînd sunai la uşă, îmi deschise Beatrice, fiica măritată a profesorului, o tînără femeie simpatică. Purta o bluză de lucru de pînză imprimată artistic, iar copiii ei, două fetiţe mici, cu ochi strălucitori, se uitau pe furiş la mine, de după fusta ei.

— Iartă-mă, Beatrice, că te deranjez aşa devreme. Aş putea vedea pe profesor ?

— Dar, Robert — exclamă cu vocea ei caldă, zîmbind involuntar în faţa privirii mele neliniştite — n-ai aflat ?... E plecat.

Dezamăgirea mea trebuie să fi fost prea vădită, căci, schimbîndu-şi tonul, fiica profesorului se grăbi să-mi explice că tatăl ei, care suferea de o artrită acută, fusese luat de nişte prieteni într-o călătorie în Egipt, în interesul sănătăţii sale, şi că avea să lipsească toată iarna.

— Nu vrei să intri un moment ? adăugă ea cu amabilitate. Copiii şi cu mine gustam tocmai puţină cacao cu biscuiţi.

— Nu, îţi mulţumesc, Beatrice. Încercai să zîmbesc, întorcîndu-mă ca să plec.

Aproape toată ziua aceea, ceţoasă şi înnorată, hoinării fără rost prin oraş, colindînd străzile Sinclair şi Manfield şi uitîndu-mă cu priviri rătăcite la vitrinele marilor ma-

gazine ; apoi, după-amiază, îmi îndreptai paşii spre docuri, unde vapoarele fluviale albe şi negre, învelite de o ceaţă umedă, erau trase la iernat unele lîngă altele, cu zbaturile alăturate. Mă întorsei la pensiune şi, mai mult din obişnuinţă decît din vreo altă pricină, intrai în sufragerie spre a-mi lua ceaiul.

Observai cu coada ochiului că domnişoara Jean Law, care în ultimele trei zile fusese plecată nu ştiam unde, şedea din nou la locul ei obişnuit. Mi se păru că avea o expresie ciudată, suferindă. Era palidă, iar nasul şi ochii îi erau puţin inflamaţi, ca şi cum ar fi suferit de o răceală serioasă. Eram însă prea amărît şi preocupat spre a-i acorda mai mult decît o privire fugară. Părăsi de altfel curînd sufrageria.

Totuşi, cînd după zece minute urcai scara, o găsii stînd ţeapănă pe coridor, cu spatele spre uşa mea. Mi se adresă pe un ton rece, nefiresc :

— Domnule Shannon, aş vrea să-ţi vorbesc un moment.

— Nu tocmai acum — îi răspunsei. Sînt obosit şi am treabă, iar odaia mea e în dezordine.

— Atunci vino în camera mea — spuse ea cu hotărîre.

Deschise uşa şi, înainte de a putea protesta, mă găsii în mica ei odaie, care, spre deosebire de bîrlogul meu răvăşit şi neîngrijit, era un model de sobră rînduială. Văzînd pentru prima oară patul ei îngust şi alb „făcut" cu îngrijire, covorul împletit de mînă, cadrul lucios de argint cu fotografia părinţilor ei de pe măsuţa unde se găseau aşezate cu grijă pieptenele şi peria de cap, îmi amintii vag că-mi spusese că pentru a o uşura pe domnişoara Ailie, îşi făcea singură odaia.

— Stai jos, domnule Shannon ! Cînd eram gata să mă aşez pe pervazul ferestrei, ea mă opri cu un tremur ironic în glas : Nu, nu acolo... Ia scaunul, te rog... E mult mai potrivit pentru un om *distins* ca dumneata.

Mă uitai cu atenţie la ea. Respira precipitat şi era mai palidă ca oricînd — o paloare care făcea ochii ei căprui, umflaţi, să pară mai întunecaţi, iar umbra de sub ei, mai adîncă. Observai, de asemenea, cu surprindere că tremura. Aţintindu-şi însă neclintită privirea asupra mea, ea rosti cu hotărîre, încreţindu-şi buzele :

— Domnule Shannon, îţi datorez foarte mult. E un lucru cu totul deosebit, de fapt, ca un om *cu o situaţie*

înaltă ca a dumitale să se fi coborît spre a arăta bunăvoință unei biete făpturi ca mine, fiică neînsemnată a unui meseriaş.

Împotriva voinței mele, o ascultam acum cu o atenție îmbufnată.

— Ai observat poate că am lipsit cîteva zile. Poate că ghiceşti unde am fost?

— Nu — spusei eu. Nu am dorința asta.

— Atunci am să-ți spun eu, domnule Shannon. Ochii îi sclipeau. Am făcut o vizită în ținutul dumitale. În fiecare an, tatăl meu se duce să ia cuvîntul la adunarea cîmpenească presbiteriană şi, cu toate că ți se poate părea comic, eu îl însoțesc. Anul acesta, cortul adunării a fost ridicat la Levenford.

Începeam să presimt nedesluşit cele ce aveau să urmeze şi amărăciunea ce mă rodea crescu.

— Sper că nu s-a prăbuşit peste dumneata.

— Nu, nu s-a prăbuşit — răspunse ea cu aprindere — deşi sînt sigură că ai dori ca acest lucru să se fi întîmplat.

— Nicidecum. Îmi place circul. Ce-ai făcut acolo? Ai sărit prin cercuri de hîrtie?

— Nu, domnule Shannon — spuse ea cu glas tremurător. Am cunoscut însă unele persoane de treabă în Levenford, pricepi? Am întîlnit-o pe una din ele, după prima noastră adunare. O simpatică bătrînă... doamna Leckie.

Cu toate că mă înarmasem cu curaj, tresării. N-o mai văzusem de peste un an, dar aveam totuşi toate motivele de a mi-o aminti pe această femeie cu voință de fier, pe acest sprijin, dar şi flagel al copilăriei mele, pe acest model de virtute, care purta şase jupoane şi ghete cu elastic, în al cărei pat dormisem la vîrsta fragedă de şapte ani, pe această adeptă a reuniunilor protestante în aer liber, a prafului de siminichie şi a bomboanelor de mentă, care acum — socotii în grabă — avea optzeci şi patru de ani. Era străbunica mea.

Stînd acolo, cu ochii învăpăiați, domnişoara Law îşi dădea seama că mă lovise în plin. Începu să tremure din tot corpul.

— Fireşte că în oraşul dumitale natal i-am vorbit despre dumneata. Tata s-a interesat, de fapt, pe lîngă ea dacă unele din rudele dumitale bogate nu ar putea spri-

jini cauza noastră. A holbat ochii la noi, apoi a izbucnit în rîs. Da, domnule Shannon, a rîs cu hohote!

Simţii că mă înroşesc închipuindu-mi acel rînjet zbîrcit şi pămîntiu, dar autoarea chinurilor mele continuă neînduplecată şi muşcătoare:

— Da, ne-a spus totul despre dumneata. La început nu ne venea să credem. „Trebuie să fie o confuzie, îi spuse tatăl meu. Acest tînăr are rude sus-puse". Atunci ne luă cu dînsa prin parcul comunal.

— Taci! strigai eu înfuriat. Nu mă interesează ce-a făcut!

— Ne duse să ne arate moşia dumitale. Palidă, tremurînd, răsuflînd din greu, domnişoara Jean Law îşi rostea aproape gîfîind cuvintele. O casă tristă, prăpădită, înconjurată de buruieni şi cu rufe atîrnate pe frînghie. Ne-a dezvăluit una cîte una toate dezgustătoarele dumitale minciuni. Ne-a povestit că n-ai naufragiat niciodată pe o plută în timpul războiului. „Unul ca ăsta nu se îneacă aşa uşor, ne-a spus dînsa. E la fel ca păcătosul său de bunic." Da — şi vocea domnişoarei Law se frînse pomenind de culmea nelegiuirii mele — ne-a spus chiar la ce biserică te duci.

Sării mînios în picioare. Cuvintele ei puneau vîrf necazurilor mele.

— Cu ce drept îmi faci morală? Am spus toate numai în glumă!

— În glumă? Atunci e şi mai ruşinos.

— Opreşte-te! strigai eu. N-aş fi făcut-o de loc dacă nu te-ai fi ţinut de mine, dacă nu mi-ai fi bătut capul la fiecare pas cu afurisitele dumitale referate medicale şi... şi stupidele dumitale vaci albe!

— Va să zică aşa stau lucrurile! Îşi muşcă buzele cu îndîrjire, fără însă a-şi putea opri lacrimile. Acum aflăm adevărul. O, gentilomule, eroule, aristocratule... Pălea şi se înroşea pe rînd, căută să înghită, apoi, deodată, dădu cu pasiune şi fără reţinere curs liber plînsetelor ei. Nu vreau să te mai văd niciodată, niciodată, cît oi trăi!

— Asta îmi convine şi mie. Mai întîi de toate, nu am dorit niciodată să te văd. Din partea mea, te poţi duce la Blairhill sau în Africa de vest, sau la Tombuctu. În fond, poţi să te duci chiar la dracu! Adio!

Ieşii din odaie, trîntind uşa.

Rămăsei treaz aproape toată noaptea, reflectînd asupra viitorului meu nesigur. Era frig în odaie. Prin fereastră, pe care o ţineam totdeauna deschisă, auzeam tramvaiele de noapte huruind pe Pardyke Road. Zgomotul îmi pătrundea în creier. Din cînd în cînd, dinspre docuri răsuna mugetul prelung al cîte unui vapor care aluneca în josul fluviului o dată cu fluxul. Din camera vecină nu se auzea nici un zgomot, nici unul. Stăteam culcat pe spate, cu mîinile sub cap, rumegîndu-mi gîndurile amare.

Ceea ce Usher nu înţelegea era impulsul lăuntric — numiţi-l inspiraţie, dacă vreţi — care stătea la baza cercetării mele. Cum aş fi putut să renunţ la ea fără a-mi trăda conştiinţa ştiinţifică, fără a mă vinde, de fapt, pe mine însumi ? Dorinţa mea de a descoperi adevărul despre această epidemie, despre acest ciudat bacil, era irezistibilă. Nu puteam s-o jertfesc.

Cînd se făcu ziuă, mă sculai cam ţeapăn din pat. În timp ce mă îmbrăcam, îmi rupsei jerseul pe care-l purtam sub haină — o îmbrăcăminte veche, de care mă folosisem în tot timpul războiului şi cu care mă deprinsesem. Plictisit de acest lucru, mă tăiai, fără să vreau, cu briciul, răzîndu-mă. Luai o ceaşcă de ceai, îmi aprinsei o ţigară şi pornii spre universitate.

Era o dimineaţă frumoasă şi înviorătoare. Toată lumea părea bine dispusă. Trecui pe lîngă un grup de fete cu şaluri pe cap, care rîdeau şi trăncăneau mergînd la lucru la spălătoria Gilmore. Tutungiul din colţ îşi curăţa vitrina.

Starea mea sufletească era tot îndîrjită şi amară, dar cu cît mă apropiam de laboratorul de patologie, cu atît emoţia mea creştea. Căci, vai ! era peste puterile mele să mă înfăţişez într-o lumină favorabilă în toiul unei crize. Cînd intrai în laborator şi văzui că întreaga echipă era de faţă, simţii că pălesc.

Toţi mă observau. Mă dusei la masa mea, deschisei toate sertarele, începînd să scot din ele cărţile şi hîrtiile mele. Atunci profesorul Usher se apropie de mine.

— Îţi pregăteşti locul de muncă, Shannon ? Atitudinea lui era vioaie, ca şi cum capitularea mea s-ar fi în-

ţeles de la sine. Cînd vei fi gata, aş vrea să discut cu dumneata planul nostru de lucru.

Trăsei aer în piept, silindu-mă să păstrez un ton calm.

— Nu pot întreprinde lucrarea asta. Părăsesc chiar astăzi secţia.

Tăcere deplină. Provocasem, desigur, senzaţie ; ea nu-mi dădea însă nici o satisfacţie. Simţeam o durere usturătoare în fundul orbitelor. Usher se încruntă, vădit iritat. Vedeam că nu se aşteptase la aceasta.

— Îţi dai seama ce înseamnă să renunţi la postul dumitale ?

— M-am gîndit la toate astea.

— Senatul universitar va marca negreşit cu un semn negru numele dumitale şi nu te vei mai întîlni niciodată cu un asemenea post.

— Iau acest risc asupra mea.

De ce oare bolboroseam ? Voiam să fiu calm şi rece, cu atît mai mult cu cît mirarea şi supărarea îi dispăruseră din obraz, făcînd loc unei expresii făţişe de dezgust.

— Prea bine, Shannon — spuse el cu asprime. Atitudinea dumitale e nespus de stupidă. Dar dacă persişti, nu te pot opri. Îmi spăl mîinile de întreaga afacere. Treaba dumitale !

Ridică din umeri şi, întreptîndu-se spre biroul său, mă lăsă să-mi strîng restul hîrtiilor. Cînd teancul fu complet, îl apucai cu amîndouă braţele, plimbîndu-mi în acelaşi timp privirea în jurul laboratorului. Lomax, schiţînd obişnuitul său zîmbet reţinut, şedea examinîndu-şi unghiile, în timp ce Smith, stînd cu spatele spre mine, se ocupa cu aparentă indiferenţă de cuştile lui. Doar Spence dădea dovadă de îngrijorare şi, în momentul cînd trecui pe lîngă masa lui, îmi spuse încet :

— Dacă pot face ceva pentru tine, dă-mi de veste !

Era măcar un slab omagiu adus dispariţiei mele. Îl salutai pe Spence cu o mişcare din cap. Cînd ieşii însă pe uşa batantă, maldărul meu de cărţi îşi pierdu echilibrul şi, în ciuda sforţărilor mele, mi se rostogoli din braţe, împrăştiindu-se pe coridorul de afară. Fui silit să îngenunchez în pasajul întunecos şi să-mi strîng pe dibuite lucrurile.

Pe stradă, cînd aerul rece îmi izbi obrazul înfierbîntat, mă simţii pierdut la gîndul că mă întorceam acasă

în plină dimineață, iar emoția mea spori cînd era să mă poticnesc de o căldare de apă cu spăun în vestibulul obscur al pensiunii. Atmosfera casei, cu mirosul ei încă mai închis și mai muced, îmi dădea o senzație ciudată.

Mă urcai în camera mea, mă spălai pe mîini din obișnuință, mă așezai în fața mesei, uitîndu-mă nemișcat la tapetul murdar de pe pereți. Ce urma să fac ? Înainte ca să răspund acestei întrebări, ușa se deschise și domnișoara Ailie, purtînd un capot vechi și pantofi de casă, intră în odaie cu o mătură și un făraș în mînă. Tresări ușor, dînd neașteptat de mine.

— Ei, Rob, ce s-a întîmplat ? Ești bolnav ?

Dezminții cu o mișcare a capului, în timp ce ea mă scruta cu îngrijorată bunătate.

— Atunci de ce nu ești la universitate ?

Șovăii o clipă, apoi îi mărturisii adevărul.

— I-am dat un picior serviciului, domnișoară Ailie !

Nu căută să stoarcă mai multe amănunte de la mine, ci mă privi îndelung, în tăcere, cu o expresie frumoasă și aproape duioasă în obraz. Suflîndu-și de pe ochii ei albaștri, stinși, șuvița de păr, îmi spuse :

— Nu-i nimic, Rob ! Ai să găsești altul.

Urmă o pauză, după care, vrînd parcă să mă împiedice de a mă gîndi la propriul meu nenoroc, ea adăugă :

— Un necaz nu vine niciodată singur. Domnișoara Law ne-a părăsit azi de dimineață. Cu totul pe neașteptate. E o fată atît de drăguță ! Se duce acasă ca să se prepare pentru examene.

Primii în tăcere această veste ; totuși, sub privirea neprefăcută a domnișoarei Ailie, fața mea amărîtă se îmbujoră ca dintr-un sentiment de vinovăție.

— Tț-țț-țț ! făcu ea. Toate astea nu-mi plac !

Fără alt comentariu, părăsi camera, înapoindu-se îndată cu un pahar de lapte bătut și o felie de pandișpan. Nu-mi puteam închipui în ce fel reușise să sustragă aceste lucruri prețioase din bucătărie, sub ochii vigilenți ai surorii sale. Se așeză, privindu-mă cu vădită satisfacție, pe cînd — nevrînd s-o jignesc — le consumai. Hrana era leacul domnișoarei Ailie pentru mai toate suferințele, și această credință a ei nu era greu de înțeles în gospodăria aceea.

— Așa ! exclamă ea cînd isprăvii.

Numai un cuvînt. Dar cîtă simţire adîncă pusese în el! Şi cîtă mîngîiere îmi aducea bunătatea ei!

Acum, perspectivele mele păreau mai puţin sumbre. Încet, ca soarele ce iese plutind dintr-o ceaţă cenuşie, o hotărîre prinse rădăcini în pieptul meu zbuciumat. Aveam să-mi continui pe cont propriu lucrarea — da, într-un chip oarecare, într-un loc oarecare, aveam s-o duc singur la capăt cu succes. De ce nu? Şi alţii lucraseră în mijlocul unor greutăţi aproape de neînvins. Îmi încleştai pumnul şi izbii cu putere în masă... Pe legea mea, aveam s-o fac! Aveam să-mi găsesc undeva un serviciu... acum, imediat... şi să-mi continuu lucrul.

capitolul IX

Cu o urmă de încredere în mine, ieşii din casă destul de înseninat, întreptîndu-mă spre Spitalul de Nord, situat nu prea departe, pe malul stîng al Eldonului, cu vedere asupra turnului universităţii. Desigur, calea cea mai bună pentru mine — cu toate că putea fi considerată ca un pas înapoi — era de a lua un post de medic intern într-unul din marile spitale orăşeneşti, unde aveam să dispun măcar de anumite posibilităţi, fie chiar limitate, de a-mi continua cercetările. Şi alesei Spitalul de Nord nu numai din cauza apropierii sale şi a marelui său renume, ci şi din cauză că administratorul său, George Cox, mi-era cunoscut.

Intrarea într-un spital municipal e de obicei un lucru dificil; eu însă trecui cu indiferenţa unui om al instituţiei pe lîngă armata înfricoşătoare de portari, supraveghetori şi surori îmbrăcate în alb, străbătînd o serie de coridoare cu pereţii de faianţă, pînă în biroul administratorului. Acolo mă aşezai lîngă masa de lucru a lui Cox, observîndu-l cîteva minute în timp ce, printre maldărele de hîrtii care-l stinghereau, semna un teanc de foi de dietă.

— Cox — îi spusei cînd isprăvi — aş vrea să mă angajez la spitalul vostru!

Întorcîndu-mi privirea, el rînji cu cordialitate şi îşi aprinse o ţigară. Era un om îndesat şi musculos, în vîrstă

cam de treizeci și doi de ani, cu o față urîtă, turtită, dar jovială, o mustață blondă, tunsă și o piele aspră, rumenă și unsuroasă, plină de pori dilatați. Era extraordinar de puternic și părea, de fapt, să exale o nepăsătoare vitalitate. Numeroasele excese pe care și le permitea, începînd cu fumatul neîntrerupt și pînă la nopțile pierdute, nu aveau nici cel mai neînsemnat efect asupra constituției lui. Pasionat de sport, reprezentase, ca student în medicină, universitatea la toate competițiile posibile și, silit fără plăcere să pună capăt unei activități în care avusese fericirea să-și rupă practic toate oasele, eșuase cu dezinvoltură în acest post administrativ la spitalul care îngloba clinicile universitare.

Îmi răspunse în cele din urmă, cu un umor cam greoi :

— Directorul nu e încă dispus să iasă la pensie. Cînd va fi gata s-o facă, am să-ți dau de veste.

— Nu glumesc ! mă grăbii să spun. Vreau într-adevăr să intru ca medic intern în spitalul vostru.

Fu atît de surprins, încît nu știu cum să-și suprime zîmbetul.

— Ce s-a întîmplat cu bursa ta de cercetător ?

— S-a sfîrșit brusc cu ea... azi-dimineață.

Cox se îndreptă pe scaun, își scutură cu grijă scrumul țigării pe podea și îmi spuse :

— Îmi pare rău, Shannon. N-avem nici un loc vacant. Am făcut de curînd numirile pentru viitoarele șase luni și toți internii au un aer teribil de sănătos.

Urmă o pauză, umplută de țăcănitul unei mașini de scris de după despărțitura de geamuri. Îmi dădeam seama că acest om de treabă era nemulțumit și aproape jenat de faptul că o persoană cu cunoștințele mele trebuia să alerge, de la o zi la alta, în toate părțile, după un post subaltern. Știam însă că răspunsul lui era absolut cinstit.

— E în regulă, Cox. Am să încerc la spitalul Alexandra.

— Da, fă asta — spuse el cu aprindere. Vrei să le telefonez pentru tine ?

— Îți mulțumesc — îi răspunsei ridicîndu-mă — dar am să mă duc eu însumi.

Trecui pe la spitalul Alexandra, apoi pe la Marele spital de Est, la spitalul Regele George, la Spitalul regal gratuit, făcui, de fapt, din ce în ce mai întristat, înconjurul zadarnic al tuturor spitalelor din oraș. Posibilitatea

unui insucces al căutării mele nu-mi trecuse niciodată prin cap. Uitasem că în timpul anilor de război, din cauza nevoii urgente, durata studiului medicinei fusese scurtată în așa măsură, încît sute de tineri și de tinere fuseseră pregătiți sumar, pe bandă rulantă, și apoi aruncați, ca să zicem așa, pe piață, cu diploma în mînă. Ca urmare, exista o pletoră de medici, iar eu nu eram acum decît unul din această mulțime.

Îmi dădui și mai mult seama de acest fapt în cursul zilelor următoare, cînd, asemenea unui candidat la ajutorul de șomaj, mă prezentai, în rînd cu alții, la agenția medicală de plasare din Winton. Nu exista nici un post disponibil la vreun spital. Puteam cumpăra un cabinet de practician pe nu mai puțin de trei mii de lire sterline. Puteam, de asemenea, să obțin, dacă doream, un post de locțiitor pe termen de două săptămîni în depărtata insulă Skye, dar în timp ce chibzuii asupra utilității unui asemenea paleativ, ocazia îmi fu smulsă de sub nas de un tînăr palid și cu ochelari, care stătea la coadă după mine. La sfîrșitul săptămînii, mă văzui silit s-o caut, rușinat, pe cea mai mare dintre domnișoarele Dearie în micul ei birou înghesuit sub scară.

— Îmi pare rău, domnișoară Beth, dar nu vă pot plăti pensiunea pe săptămîna aceasta. Nu am nici un ban.

Ea se îndreptă pe scaun, în penumbra biroului, ca un palid boa constrictor, și, fixînd asupra mea o privire suferindă și mustrătoare, îmi răspunse cu aerul cel mai cucernic și mai distins.

— Bănuisem acest lucru, doctore... căci, spre durerea mea, nu sînt lipsită de o anumită experiență. Bineînțeles, regulile noastre sînt stricte în asemenea împrejurări. Dumneata însă ești un vechi client al casei noastre. Poți rămîne !

Părăsii sanctuarul ei, simțind, plin de recunoștință, că domnișoara Beth îmi arătase multă îngăduință. Dar, vai ! nu era în firea ei să dea dovadă multă vreme de această virtute, și cum zilele mele se scurgeau în căutări zadarnice, ea își întorcea tot mai des, la masă, ochii spre cer, suspinînd trist ca o martiră și privindu-mă din timp în timp cu o resemnare de sfîntă, ca și cum aș fi îngrămădit mormane de vreascuri în jurul rugului ei. Totodată, aducea vorba despre subiecte atît de tulburătoare

ca, de pildă, costul luminii electrice sau urcarea prețului cărnii. Observam, de asemenea, că porțiile mele tindeau progresiv să scadă cu o precizie aproape matematică. În cele din urmă, mai degrabă decît a lăsa să mi se dea de înțeles că sînt un milog, începui să lipsesc cu totul de la masa de seară, contînd, spre a-mi înșela foamea, pe bucata mare de pîine cu brînză pe care domnișoara Ailie mi-o strecura în cameră.

La capătul lunii, cu toate că mă ferisem cît mai mult de domnișoara Beth, simții pînă în măduva oaselor că criza nu era departe și că, de fapt, aveam să mă trezesc în stradă, fără alt adăpost decît cerul. Atunci, într-o sîmbătă, domnișoara Ailie mă chemă la telefon din camera mea, unde stăteam retras. Auzii la celălalt capăt al firului vocea lui Spence :

— Ți-ai găsit un loc, Shannon ? Și în timp ce șovăiam rușinat să-i mărturisesc înfrîngerea mea, el urmă : Dacă nu te-ai angajat, îți pot spune că am aflat în clipa asta despre un post vacant la spitalul din Dalnair. E un așezămînt mic, de boli infecțioase, iar medicul de acolo, Haines, a demisionat pe neașteptate. Nu-ți amintești de Haines ? Părea totdeauna pe jumătate adormit. Spune că nu e prea mult de lucru acolo. Ai avea deci destul timp liber. M-am gîndit că te-ar putea interesa... mai ales că nu e departe de Levenford... în părțile tale.

Cînd începui să-i mulțumesc, el închise telefonul. Atîrnai la loc receptorul, spunîndu-mi ce bun prieten era Spence, în felul lui liniștit și discret. Din partea lui Lomax, nu auzisem nici un cuvînt. Se impunea să obțin acest post, și cum Dalnair nu era departe de Levenford, îmi dădui seama instinctiv cum trebuia să procedez. Sosise vremea să mă lepăd de ultimele rămășițe ale orgoliului meu.

Întorcîndu-mă, plin de deziluzie, în camera mea, compusei o scrisoare către unicul om în care știam că mă pot încrede. Împrumutai o marcă de la domnișoara Ailie și aruncai această scrisoare în cutia poștală din vestibul. Apoi, cînd amurgul se lăsa, înfășurai microscopul în învelitoarea lui de postav verde și-l dusei, străbătînd parcul, la magazinul Hillier din spatele universității, care se ocupa mai ales cu împrumuturi pe amanet la studenții săraci sau plini de datorii. Dădui în gaj acolo microscopul pe suma de opt lire și cincisprezece șilingi. Era un aparat

Leitz, care valora probabil douăzeci de lire ; nu mă pricepeam însă la tocmeli și acceptai banii fără a protesta.

Nedînd atenție tînărului amploaiat de după tejghea — al cărui creion, ce-i ieșea de după ureche, sporea expresia lui acerbă și care, după ce depreciase microscopul meu, criticîndu-i rînd pe rînd toate calitățile, se arăta acum dispus să discute în chip amabil despre vreme — strecurai șapte lire, chiria pe o lună, într-un plic destinat domnișoarei Beth. Pusei în siguranță, în buzunarul de sus al hainei, cinci șilingi, prețul unui bilet dus și întors pînă la Levenford. Rămîneam astfel cu un rest de treizeci de șilingi, pe care, năpădit de amintirea lipsurilor îndurate în ultima lună, a meselor sărăcăcioase, a cojilor de pîine și de brînză, mă hotărîi, fără șovăială, să-i cheltuiesc imediat pe o cină la „Taverna Rob Roy" din apropiere, un restaurant cunoscut, frecventat cu predilecție de corpul profesoral al universității, unde se serveau mîncăruri scoțiene de o calitate superioară.

Ieșisem din magazinul Hillier și, simțind cum îmi lasă gura apă, începusem să urc aleea dosnică pavată cu dale și cu puțin mai lată decît o cărare, ce șerpuia printre arțari înspre culmea pe care se afla universitatea. În clipa aceea zării o siluetă singuratică de femeie care se apropia, ușor aplecată într-o parte din cauza greutății manualelor ei de studiu. Cobora încet pe alee spre capătul liniei de tramvai, cu un aer straniu de reverie și tristețe, și întrucît recunoscui în tînăra femeie pe domnișoara Jean Law, se trezi în mine un acut sentiment de jenă. Cum își ținea capul plecat, cu ochii în pămînt, nu mă văzu timp de cîteva secunde ; cînd ajunse însă la vreo douăzeci de pași de mine, își ridică deodată privirea împăienjenită, ca și cum toate instinctele i-ar fi anunțat o prezență tulburătoare, o protoplasmă respingătoare. Și uitătura ei se întîlni brusc cu a mea.

Tresări și șovăi vizibil, apoi își continuă drumul. Dar cu toată expresia lui indiferentă, obrazul ei, mînjit pe alocuri de pe urma muncii din timpul zilei, mai slab și mai încordat decît îl văzusem vreodată, deveni alb ca făina tatălui ei. Încercă să se uite în altă parte, dar nu izbuti, și pe cînd se apropia, ochii ei întunecați rămaseră fără voia lor ațintiți asupra mea, rătăciți și speriați, aproape ca vinovați de un păcat.

Ne aflam acum unul în dreptul altuia, atît de aproape, încît simţii în nări mirosul ei proaspăt de săpun. Ce se petrecea cu mine? În clipa aceea, cînd era cît pe-aci să ne atingem, un val de emoţie năvăli brusc şi se sparse în pieptul meu. Imediat însă fata trecuse de mine, ţeapănă, cu capul ridicat, ieşind din raza mea vizuală.

Nu mă uitai înapoi, dar apariţia acestui chip palid şi stingher mă tulburase şi mă răscolise dincolo de orice închipuire. De ce nu-i vorbisem? Ar fi fost atît de uşor în acel moment, cînd aveam bani în buzunar, să-mi repar în chip amabil greşeala, invitînd-o să cineze cu mine. Nemîngîiat şi revoltat de stupiditatea mea, sfîrşii prin a mă întoarce. Ea însă dispăruse, înghiţită de ceaţa subţire ce se lăsa sub arţarii înmuguriţi.

capitolul X

În după-amiaza următoare, la ora două, sosii la Levenford. Îmi propusesem adesea să fac un pelerinaj sentimental în acest orăşel din apropierea fluviului Clyde unde crescusem şi unde faţada cenuşie a licelui, întinderea verde a terenului comunal, cu micul lui pavilion de muzică, contururile elefantine ale „Stîncii Castelului", văzute printre coşurile înalte ale şantierului naval, şi, în depărtare, priveliştea Piscului Lomond păreau impregnate de amintiri din aceşti ani fragezi. Totuşi, nu găsisem prilejul de a-mi satisface această dorinţă, căci timpul rupsese atîtea din legăturile ce mă ataşau de acest oraş. Şi acum, cînd urcam pe Strada Mare spre cancelaria lui Duncan McKellar, cu gîndul la apropiata întrevedere pe care o cerusem, locurile pe unde treceam îmi făceau mai degrabă o impresie de monotonie prozaică, decît una romantică. Oraşul îmi apărea mic şi murdar, locuitorii lui de o înfăţişare deprimant de banală, iar cancelaria, odinioară parcă impozantă, a notarului — ghemuită peste drum de clădirea, deplorabil de redusă acum, a primăriei — ca avînd mare nevoie de a fi văruită.

McKellar era însă neschimbat. Poate că vinişoarele din jurul nasului erau puţin mai vizibile, dar obrazul său

era tot ras cu îngrijire, iar părul tăiat scurt ; sub sprîncenele blond-roșcate avea aceeași privire seacă și pătrunzătoare, iar atitudinea lui rămăsese stăpînită și hotărîtă, ca a unui judecător. Nu mă făcu să aștept, iar cînd mă așezai în fața marelui său birou de mahon, începu să-și mîngîie cu gravitate cărnoasa lui buză de jos și să mă scruteze. În spatele său se înălțau cazierele lăcuite, pline de dosare.

După ce termină să mă cerceteze din ochi, spuse, în sfîrșit, pe un ton moderat :

— Ei, Robert, ce te aduce de astă dată ?

Întrebarea era destul de obișnuită, dar nuanța de calmă dezaprobare cu care fusese rostită mă făcu să-l privesc cu un aer defensiv. Încă din zilele depărtate cînd, trecînd pe lîngă mine pe stradă, îmi punea în mînă, fără a scoate vreo vorbă, bilete pentru concertele muncitorești, simțisem totdeauna simpatia și interesul pe care acest om le avea pentru mine. Îmi ținuse partea în adolescența mea, administrase cu o probitate exemplară banii ce-mi fuseseră lăsați moștenire pentru studii și, ca un fel de tutore neoficial, mă îndrumase și mă încurajase în timpul anilor mei de studenție. Acum însă clătina din cap cu o expresie de sumbră dezamăgire.

— Haide, dă-i drumul, băiete ! Ce dorești ?

— Nimic — răspunsei eu — dacă mă luați așa.

— Țț-țț ! Nu te mai burzului ! Spune ce ai de spus !

Învingîndu-mi susceptibilitatea, îi explicai cît putui mai bine necazurile mele.

— Înțelegeți cît de important este ! Dacă e vorba să continuu aceste cercetări, trebuie neapărat să obțin un post la un spital. Poate că cel din Dalnair nu e o instituție mare, dar tocmai de aceea voi dispune de mai mult timp liber pentru propriile mele lucrări.

— Crezi poate că port numirile în buzunar ca bilele de joc ?

— Nu. Dar sînteți casierul Consiliului sanitar al comitatului. Aveți destulă influență. Puteți face ca să fiu numit acolo.

McKellar mă examină din nou, încrețindu-și sprîncenele ; pe urmă, nemaiputînd să-și stăpînească iritarea, izbucni :

— Uită-te la tine, omule ! Jerpelit și răpănos ! Îți lipsește un nasture la haină, gulerul ți-e ros, ești netuns.

Mai ai şi o gheată crăpată. Trebuie să-ţi spun, domnule, că eşti o ruşine pentru mine, pentru tine şi pentru întreaga profesie medicală. Fir-ar a naibii de treabă, nu arăţi de loc a doctor ! După tot ce s-a făcut pentru tine ! Semeni cu un vagabond.

În faţa acestui atac nimicitor, îmi muşcai buza în tăcere.

— Şi ceea ce e mai grav — continuă el — e că toate sînt datorate numai perversităţii şi prostiei tale. Cînd mă gîndesc la cariera ce-ţi stătea în faţă, la chipul în care ai cîştigat medalii, distincţii şi burse, ca apoi, după ce oamenii şi-au pus speranţe în tine... să ajungi în halul ăsta... Ascultă-mă, omule, e de-a dreptul de plîns !

— Am înţeles — făcui eu ridicîndu-mă. Vă las cu bine. Şi vă mulţumesc.

— Stai jos ! strigă el.

Urmă o pauză. Mă aşezai. Îşi stăpîni cu efort simţămintele, subliniind, pe un ton forţat :

— Nu pot să-mi iau singur întreaga răspundere, Robert. Am invitat aici, pentru consfătuire, o anumită persoană care îţi poartă şi ea interes şi al cărei bun simţ sănătos îl preţuiesc.

Apăsă pe butonul de sonerie de pe birou şi, un moment după aceea, domnişoara Glennie, credincioasa lui secretară, introduse respectuos în cameră o persoană, de neschimbat ca destinul, de neînlăturat ca pieirea şi care purta istorica ei capă cu paiete negre, nu mai puţin istoricele ghete cu elastic şi boneta garnisită cu crep şi tivită cu o bordură albă.

Din toate rudele, străbunica mea din partea tatii era singura care rămăsese la Levenford. Toţi ceilalţi se răspîndiseră pe meleaguri depărtate. După ce fiul ei murise de apoplexie curînd după ieşirea la pensie de la serviciul sanitar orăşenesc, ea continuase să locuiască în casa lui : „Lomond View". Avea acum optzeci şi patru de ani, dar era încă activă fiziceşte şi în deplină posesie a tuturor facultăţilor ei. Inflexibilă şi de neabătut, ea era ultimul sprijin al edificiului unei familii ce se destrăma.

Cu o înclinare măsurată către McKellar, care se ridicase pe jumătate de pe scaun, bătrîna se aşeză, ţinîndu-se foarte drept, întorcîndu-se apoi spre mine cu o privire atentă, dar fără ca faţa ei lungă, gălbuie şi brăzdată de zbîrcituri adînci să arate în vreun fel că mă re-

cunoştea. Cu mîinile îmbrăcate cu mitene, îşi ţinea strîns, ca întotdeauna, poşeta. Părul ei, invariabil despărţit la mijloc, părea puţin mai rar decît înainte, dar tot neatins de cărunţeală, la fel ca firele încolăcite care creşteau din negul cafeniu de pe buza de sus. Clămpănea, ca şi în trecut, din dinţi.

— Ei bine, doamnă — spuse McKellar, deschizînd oficial dezbaterile — iată-ne adunaţi !

Bătrîna dădu din nou din cap şi, ca şi cum s-ar fi aflat la biserică, pe punctul de a gusta o predică de minunată severitate, scoase din poşetă o bomboană de mentă, pe care şi-o puse în gură cu un gest auster.

Notarul continuă :

— Situaţia e, pe scurt, următoarea : acest Robert, aici de faţă, care avea toate avantajele de partea lui şi cele mai promiţătoare perspective din lume, se află în faţa noastră *fără o lăscaie în buzunar.*

La această acuzaţie, care era cu totul întemeiată, căci, afară de biletul de întoarcere la Winton, nu aveam absolut nici un ban, străbunica mea dădu din nou din cap cu rigiditate, indicînd astfel că înţelegea situaţia lamentabilă în care mă găseam.

McKellar urmă, încălzindu-se din nou :

— Ar trebui să ia un cabinet de practician. Sînt oameni care l-ar ajuta la aceasta, numai de s-ar hotărî. Are minte. E prezentabil. Cînd vrea, ştie să se facă apreciat. Aici, la Levenford, ar putea să cîştige pe an, fără nici o greutate, o mie de lire sterline bătute pe muchie. Ar putea să se instaleze, să se însoare cu o fată cumsecade şi să devină un membru serios şi respectabil al obştei, aşa cum i-au dorit-o totdeauna prietenii săi. Dar ce face în schimb ? Aleargă după potcoave de cai morţi, ceea ce nu-i va aduce nici un ban în bancă. Iar acum, iată-l aici, implorîndu-mă să-i obţin un post într-un nenorocit de spital de boli contagioase, izolat într-o localitate uitată, unde se va pierde, înmormîntat în sălbăticie şi cîştigînd cel mult o sută douăzeci de lire pe an.

— Uitaţi un lucru ! spusei eu. În spitalul acela voi avea posibilitatea să execut lucrările pe care doresc să le fac şi care mă vor scoate din sălbăticie, aducîndu-mi, chiar după propriile dumneavoastră criterii materiale, mult mai multă consideraţie decît aş putea dobîndi ca practician la Levenford.

— Ha ! McKellar îmi înlătură argumentul scuturînd iritat din umeri. Toate astea sînt simple himere. Tocmai acesta e cusurul tău. Eşti mai nepractic decît ar putea exprima cineva în cuvinte.

— Nu sînt atît de sigură ! Pentru prima oară, bătrîna interveni în discuţie, îndreptînd spre notar o privire impenetrabilă. Robert e încă tînăr. Încearcă să săvîrşească lucruri mari. Dacă vom face din el un practician de medicină generală, nu ne va ierta niciodată.

Nu-mi venea să cred. McKellar, care se bizuise vădit pe sprijinul ei hotărît, se uita la dînsa cu un aer plouat.

— Trebuie să ne amintim că Robert a fost supus la influenţe foarte diferite în copilăria lui. Are nevoie de timp ca să se lepede de ele. Cred că n-ar fi rău să i se dea putinţa de a-şi încerca puterile. Dacă va reuşi, cu atît mai bine. Dacă nu... Se opri şi înţelesei ce avea să urmeze. Va trebui să accepte condiţiile noastre.

McKellar o privea acum ciudat pe bunica, aruncîndu-i uitături pline de înţeles, în timp ce-şi ascuţea buzele şi se juca cu rigla grea de pe biroul său.

Profitai de această tăcere :

— Ajutaţi-mă să obţin acest post la Dalnair. Dacă nu voi reuşi în ceea ce urmăresc şi mă voi vedea silit să vin din nou la dumneavoastră, spre a vă cere sprijinul, vă dau cuvîntul meu că voi face ceea ce-mi cereţi.

— Hm ! făcu McKellar nehotărît, continuînd să se consulte din ochi cu bătrîna. Faţa lui avea o expresie nedesluşită, în care predomina totuşi un respect cam silit.

— Propunerea mi se pare raţională — observă ea cu moderaţie către McKellar, privindu-l semnificativ, cu obrazul uşor relaxat.

— Hm ! făcu McKellar din nou. Poate... Poate... Ei bine — se hotărî el — fie şi aşa ! Să ştii însă, Robert, că nu-ţi pot promite postul, dar îmi voi da toată silinţa. Îl cunosc destul de bine pe Masters, preşedintele comitetului. Şi dacă obţin locul pentru tine, pretind ca, la rîndul tău, să-ţi respecţi negreşit angajamentul.

Bătui palma cu el şi, după o scurtă conversaţie despre alte treburi, părăsii biroul.

Doream să plec înainte ca bătrîna să poată pune mîna pe mine. Dar cînd ieşii în stradă, o auzii urmîndu-mă de aproape :

— Robert !

Fui nevoit să mă întorc.

— Nu te grăbi așa !

— Trebuie să prind trenul.

Nu luă în seamă această scuză.

— Ia-mă de braț ! Nu mai sînt atît de tînără ca altădată, Robert.

Scrîșnii din dinți. Aveam douăzeci și patru de ani, eram bacteriolog și mînuiam cu dispreț cele mai ucigătoare bacterii ; cîștigasem, după război, o aspră experiență a vieții. În prezența ei însă, anii mei dispăreau și deveneam din nou copil. Mă micșora. Mă umilea. Și înțelesei din atingerea ei dominatoare că trebuia să mă resemnez, să petrec restul după-amiezii cu dînsa și că avea să stoarcă de la mine, folosindu-și limba ca un bici, toată povestea isprăvilor mele.

Cînd trecurăm la braț, în chip maiestuos, de cotitura Străzii Bisericii, ea se aplecă spre mine, măturînd ultimul rest al rezistenței mele.

— Primul lucru pe care-l vom face e de a scoate de pe tine uniforma asta veche. Vom merge în oraș la magazinul cooperativei, ca să-ți luăm un costum cumsecade de homespun. Pe urmă vom înlocui rupturile din picioarele tale dezorientate cu o pereche nouă de ghete. Da, da, dragul meu, te voi face din nou pe jumătate om, înainte de a fi îmbătrînit cu un ceas.

Mă cutremurai la gîndul că voi fi echipat, sub ochii ei de vultur, de vînzătoarele raionului de încălțăminte și confecții.

Lipindu-se mai mult de mine și exalînd un puternic miros de mentă, îmi șopti, cu un suflu cald, în ureche :

— Acum, Robert, povestește-mi totul despre fata aceea cu numele de Law.

CARTEA A DOUA

capitolul I

În gara satului Dalnair fui întîmpinat de Peter Pim, şoferul şi îngrijitorul spitalului, care mă aştepta cu o veche ambulanţă marca Argyll, cu armături de alamă. Vopseaua i se dusese de pe urma spălatului, dar geamurile luceau mai grozav ca ale unui dric. După ce se prezentă, Pim îmi aşeză alene geamantanul în ambulanţă şi, învîrtind de mai multe ori manivela, porni motorul. Ne puserăm încet în mişcare şi trecurăm pe lîngă o amestecătură de case dărăpănate, o mică băcănie mizeră şi murdară, cîteva gropi de lut şi o fabrică de cărămidă părăsită, apoi peste un rîu care se căznea cu bărbăţie să-şi purifice apele mîloase. Ajunserăm apoi într-o sărăcăcioasă regiune semiurbană, pe care totuşi începutul primăverii o acoperise cu o mantie proaspătă de verdeaţă. Săltînd pe bancheta tare din faţă, furişam din cînd în cînd cîte o privire spre profilul lipsit de expresie al tovarăşului meu de drum, care, sub şapca sa, făcea o impresie atît de adormită, încît şovăii să intru în vorbă cu el. În cele din urmă, îndrăznii totuşi să-l felicit pentru starea bună a străvechiului său vehicul, care, după felul cum îi mînuia comenzile, era obiectul văditei sale mîndrii.

Nu-mi răspunse imediat, dar pe urmă, ţinîndu-şi privirea aţintită asupra drumului dinaintea noastră, făcu un fel de declaraţie bine chibzuită:

— Mă interesează mecanica, domnule doctor.

Dacă era aşa, simţii că-mi putea fi de folos. Exprimai deci speranţa că vom deveni prieteni.

El se reculese din nou.

— Cred că vom trăi în bună înţelegere, domnule doctor. Îmi dau totdeauna cea mai mare silinţă. Am avut relaţii excelente cu doctorul Haines. Era un om amabil şi paşnic. Am regretat plecarea lui.

Cu elanul tăiat oarecum de aceste laude la adresa predecesorului meu și de tonul melancolic cu care fuseseră rostite, mă închisei într-o tăcere care persistă pînă cînd urcarăm, cu opinteli, un drum îngust, apucînd-o, la capătul pantei, pe o alee circulară, acoperită cu pietriș, care conducea la un mic grup de clădiri curate, de cărămidă aparentă. Traserăm în fața celei mai mari dintre ele și, coborînd din ambulanță, zării pe treptele de la intrare o femeie scundă, în uniformă, cu fața bronzată. Își ferea de vînt boneta albă cu aripioare și mă privea cu un zîmbet radios de bun sosit : ghicii că era infirmiera-șefă.

— Sînteți doctorul Shannon, desigur. Încîntată, să vă cunosc ! Sînt domnișoara Trudgeon.

În timp ce Pim se retrăgea cu o expresie acră, ea mă salută cu jovialitate și, fără a mă lăsa să-mi dau bine seama unde mă aflu, mă conduse în apartamentul meu, compus din salonaș, dormitor și baie, toate în partea de est a clădirii centrale. Apoi, zorindu-mă, plină de energie și entuziasm, mă plimbă cu mîndrie prin toată instituția.

Era un spital destul de modest, compus din patru pavilioane separate, dispuse la colțurile unui pătrat, în spatele clădirii administrației. Erau destinate respectiv îngrijirii bolnavilor de scarlatină, anghină difterică, pojar și „infecții mixte". Instalațiile erau primitive : cu toate acestea, saloanele demodate, cu podelele lor bine ceruite și micile lor paturi imaculate, străluceau de curățenie. Cei mai mulți dintre bolnavi, puțin numeroși de altfel, erau copii. Se ridicară, zîmbind, în jachețelele lor roșii, cînd trecui prin fața lor. Soarele după-amiezii năvălea prin ferestrele înalte. Simții că sarcinile mele vor fi plăcute. Surorile — cîte una de fiecare pavilion — aveau de asemenea un aer liniștitor și rezonabil. Pe scurt, acest spital mic și fără pretenții, care domina, de pe culmea unui deal înalt și bătut de vînturi, satele din vale, deservite de el, făcea o impresie de bună rînduială și eficiență.

Pe marginea platoului, mai jos și la oarecare distanță de cele patru pavilioane, se afla o construcție ciudată de tablă ondulată, vopsită în cafeniu, cam dărăpănată și înconjurată aproape în întregime de tufișuri.

— Asta a fost secția noastră de variolă — îmi explică domnișoara Trudgeon, interpretîndu-mi gîndul cu micii ei

ochi isteţi. După cum puteţi vedea, nu e folosită... nu vom intra deci în ea. Din fericire, tufele de laur o ascund. Adăugă apoi cu satisfacţie : N-am avut nici un caz în ultimii cinci ani.

De aici mă conduse, cu acelaşi aer de legitimă mîndrie, la camera de recreaţie a infirmierelor, la bucătărie şi la sala de primiri — care toate luceau la fel de imaculat. La sfîrşit, îmi arătă o încăpere în care se găsea o masă lungă, cu instalaţii de gaz şi electricitate şi două chiuvete de porţelan. Cîteva rafturi vopsite şi două mese mai mici erau aşezate la perete.

— Asta e camera noastră de analize — observă infirmiera-şefă. Nu găsiţi că e frumoasă ?

— Foarte.

Nu spusei, fireşte, nimic mai mult. Îmi dădui însă seama îndată că găsisem locul ideal pentru laboratorul meu. Cînd ne întoarserăm pe alee, distribuiam deja în gînd spaţiul disponibil şi îmi făceam aranjamentele.

După ce ajunserăm din nou în clădirea principală, domnişoara Trudgeon insistă ca să iau ceaiul de după-amiază în salonaşul ei — o încăpere încîntătoare, luminoasă, situată spre faţadă. Avea o nişă la fereastră, fotolii, o canapea înflorată în creton şi un vas de porţelan cu zambile în floare, aşezat pe pian. Nu putui decît să constat că apartamentul era mai plăcut decît toate încăperile pe care le vizitasem înainte. După ce apăsă pe butonul soneriei, o fată de la ţară cu obrajii rumeni, purtînd bonetă şi şorţ scrobit, aduse un serviciu de ceai şi un platou etajat de prăjituri. Mi-o prezentă pe Katie ca pe slujnica noastră comună. Vorbind neîncetat, domnişoara Trudgeon prezida cu un aer ceremonios această gustare, lăsîndu-mă să aleg între ceai indian sau chinezesc şi oferindu-mi o felie excelentă de cozonac cu stafide, proaspăt ieşit din cuptorul spitalului.

Avea, după aprecierea mea, vreo cincizeci de ani şi-mi povesti că, înainte de a „se stabili“ în funcţia ei liniştită de la Dalnair, petrecuse zece ani în Bengal, ca infirmieră militară. Datora, desigur, acestei activităţi nuanţa pronunţat arămie a trăsăturilor viguroase şi marcate ale feţei şi tot ea conferise poate vocii şi atitudinii ei caracteristici foarte asemănătoare cu acelea ale unui sergent-major. Remarcasem îndeosebi, pe cînd mă pilotase prin saloanele spitalului, bustul ei proeminent, portul ţanţoş şi oscila-

țiile laterale ale șoldurilor ei joase, dar nicidecum neînsemnate ca volum. Iar acum, francheța ei cam bruscă, rîsul sonor, gesturile precise și hotărîte păreau să completeze imaginea unei personalități mai potrivite pentru careul cazărmii decît pentru camera bolnavilor.

Ceea ce mă impresionă însă mai mult decît orice era mîndria fără rezerve, sentimentul de cvasiproprietate pe care le manifesta cu privire la spital. Reveni din nou cu poftă și bună dispoziție la această temă dominantă :

— Îmi pare bine, doctore, că micul nostru așezămînt îți place. E puțin cam demodat, desigur, dar am căutat să îndrept situația cu ajutorul unor trucuri învățate în armată. Am muncit din greu ca să aduc lucrurile în starea lor de azi. Da, am pus tot sufletul în munca asta !

Urmă un moment de tăcere, cam ciudat, dar imediat după aceea, spre ușurarea mea, cineva bătu discret la ușă, iar cînd domnișoara Trudgeon rosti cuvîntul „intră", clanța se lăsă în jos fără zgomot și o infirmieră înaltă, subțire și cu părul roșu apăru în prag. Văzîndu-mă, tresări și ochii ei, de un verde spălăcit, mărginiți de gene de culoarea paiului, îi căutară pe ai domnișoarei Trudgeon cu o expresie de umilă implorare, care provocă în obrazul bronzat al infirmierei-șefe un zîmbet indulgent.

— Haide, haide, draga mea, nu fugi ! Doctore, îți prezint pe sora de noapte, Effie Peek. Își ia de obicei ceaiul cu mine, după ce se scoală după-masa. Stai jos, draga mea !

Sora Peek intră cu modestie în cameră și, așezîndu-se pe un scaun scund, luă ceașca pe care domnișoara Trudgeon i-o întinse.

— Îmi pare bine că faci cunoștință cu sora Peek — continuă infirmiera-șefă. Este cea mai de nădejde membră a personalului meu.

— O, nu ! făcu palida și roșcovana infirmieră, respingînd complimentul cu o înfiorare a întregii ei făpturi. Șopti apoi, întorcînd capul spre mine : Șefa e cu mult prea binevoitoare. Firește însă că un cuvînt al ei prețuiește mult pentru mine. Trebuie să știți că toată lumea o respectă. Și e aici de atîta vreme, încît n-am ști ce să facem fără ea. În definitiv, doctorii noștri vin și pleacă. Ea, însă, își urmează neabătută calea.

După ce parafrazase astfel, pentru lămurirea mea, „Rîul“ lui Tennyson [1], această făptură spălăcită — chiar şi părul ei roşu era decolorat, iar pielea, albă ca laptele — se adînci într-o tăcere respectuoasă. După cîteva minute, neîndrăznind parcă să abuzeze de timpul nostru, se ridică şi, îndreptînd o privire de căprioară către infirmiera-şefă, se furişă din cameră spre a-şi începe serviciul de noapte. Nu rămăsei mult mai mult decît dînsa. Mă sculai şi, mulţumind domnişoarei Trudgeon pentru calda primire, invocai, spre a mă retrage, motivul că trebuie să-mi despachetez lucrurile.

— Înţeleg, doctore. Va trebui să trăim în bună înţelegere. După cum spunea sora Peek, sînt o veterană aici. Sărind în picioare în vreme ce un zîmbet îi juca pe toată faţa ei lată, îmi aruncă o clipă o privire pătrunzătoare, adăugînd pe un ton jovial, dar ferm : Cred că vei găsi că metodele mele sînt cele mai bune.

Cu un ciudat amestec de simţăminte, ajunsei în apartamentul meu. Eram mulţumit de felul cum fusesem primit. Umblînd prin cameră şi examinînd mobilierul ei auster, dar confortabil, cu ochii unui om care avea să trăiască printre aceste obiecte necunoscute şi să se familiarizeze cu ele, găseam că domnişoara Trudgeon, deşi poate cam repezită, era o fiinţă veselă şi sinceră. Totodată însă, eram oarecum tulburat de comportarea ei impetuoasă şi de impresii şi reacţii pe care nu le puteam defini prea bine.

capitolul II

Nimic însă, absolut nimic nu putea să-mi strice buna dispoziţie sau să-mi întunece mulţumirea în faţa perspectivei de a-mi relua cercetarea după atîtea săptămîni de deprimantă întîrziere.

După cum bănuiam, îndatoririle mele oficiale erau plăcute şi neîmpovărătoare. Capacitatea efectivă a spitalului era redusă, numărul de bolnavi, cînd era plin, fiind de cel mult cincizeci. Cum însă în acel anotimp

[1] Alfred Tennyson (1809—1892) — poet englez. (n.t.)

nu bîntuia nici o epidemie, aveam numai vreo doisprezece copii, toți pe cale de întremare, în majoritatea cazurilor de pe urma unui simplu pojar. Oricît de conștiincios mi-aș fi prelungit vizita în saloane, eram liber pe la amiază.

Laboratorul de analize era mai bun decît îmi închipuisem. În dulapuri și sertare găsii o diversitate de ustensile, pe care izbutii să le transform și să le folosesc. Echipamentul se adună ușor în spitale: comandat într-o izbucnire de entuziasm, el este apoi pus la o parte și dat uitării. Aparatajul meu propriu fu repede instalat și, dînd ca garanție primul meu salariu lunar, îmi răscumpărai de la Hillier microscopul. Pornisem imediat, pe hîrtia de scrisori a spitalului, o corespondență susținută cu cîțiva medici din alte zone rurale atinse de epidemie, iar cu probele pe care se grăbiră să mi le trimită, adăugate la cele ce-mi rămăseseră de la Dreem, începui din nou să cultiv bacilul C.

Toate acestea fură, firește, făcute cu discreție. Aveam grijă să-mi îndeplinesc scrupulos obligațiile oficiale și eram plin de atenții și de amabilități față de infirmiera-șefă, care, sub cordialitatea ei inițială, mă studia mai degrabă, așa cum un boxer încercat studiază pe un adversar în prima repriză de pe ring.

Era în ea un straniu amestec de însușiri. Cînd sosise la Dalnair, în „vremea bună de odinioară", regretată de Pim — în care descoperii curînd un om veșnic nemulțumit — spitalul fusese condus cu multă neglijență. Pas cu pas, ea schimbase sistemul, reușind să intre în grațiile comitetului spitalicesc și să-și asigure întreaga autoritate. Acum conducea instituția din pod pînă în pivniță, cu energie, spirit de economie și neobosită eficiență.

— Sînt toată ziulica la cheremul ei — mi se destăinui Pim cu jignită demnitate, stînd așezat pe fundul unei găleți întoarse și lustruind toată dimineața vechea ambulanță a spitalului. Toate micile mele cîștiguri s-au dus. N-o să mă crezi, domnule doctor, dar controlează pînă și săpunul cu care spăl cîrpele.

Cu toate că luam singur gustarea de dimineață și masa de seară, era obiceiul la Dalnair ca doctorul și infirmiera-șefă să dejuneze împreună. Așadar, venea în fiecare zi la ora unu în camera mea, se așeza la masă și își băga colțul șervetului în deschizătura de la gît a

uniformei. Îi plăcea mîncarea, mai ales felurile piperate și condimentate, gătite cu mirodenii indiene și servite cu bucăți de mango[1] și cu felioare de nucă de cocos, feluri care apăreau adesea la masă. Încărcîndu-și bine farfuria, amesteca cu grijă ingredientele și ataca această grămadă picantă, folosindu-se de lingură — singurul mod, după spusele ei, de a mînca aceste feluri aromate. Înghițea apoi îmbucăturile bînd zeamă de lămîie cu sifon. Era mîndră de rețetele ei din Bengal și poseda, spre a însoți aceste feluri, un fond bogat de anecdote legate de anii petrecuți de ea în armată. Prefera dintre ele o relatare plină de vervă a chipului cum ea și colonelul Sutler, din Serviciul medical bengalez, combătuseră în 1902 holera la Bogra.

În ciuda repetării acestor povești, domnișoara Trudgeon avea un simț al umorului care, deși după gustul meu era cam zgomotos, făcuse ca dînsa să nu-mi displacă. Poate că era un mic jandarm, dar rîsul ei înfundat te dezarma ; uneori știa chiar să fie bună. Față de infiermierele care lucrau bine și nu se opuneau, se arăta, în general, binevoitoare și dreaptă. Timp de mai mulți ani, făcuse totul spre a obține din partea comitetului o îmbunătățire a condițiilor de muncă și a salarizării insuficiente a personalului. Și sarcina aceasta nu fusese ușoară. Într-un spital ca acela de la Dalnair, exista întotdeauna riscul serios de a contracta o boală infecțioasă, iar cînd o infirmieră cădea astfel la pat, domnișoara Trudgeon, care, cu o săptămînă înainte, ar fi putut fi în stare s-o facă de două parale, o îngrijea ca o mamă.

Una din preferințele ei deosebite era jocul de dame și, din cînd în cînd, îmi făcea cinstea de a mă invita spre seară în camera ei, ca să facem o partidă. E locul să amintesc că străbunicul meu, meșter neîntrecut în acest joc, mă inițiase, în copilăria mea, în toate subtilitățile lui profunde și diabolice, iar în nenumăratele noastre întîlniri deasupra tablei cadrilate îmi însușisem de la el acea șiretenie specială care momește pe adversar, pregătindu-i pieirea. La primul meu joc cu infirmiera-șefă, treizeci de secunde îmi ajunseră ca să descopăr că era departe de a se putea măsura cu mine

[1] Fruct cărnos din India. (n.t.)

— În adevăr, trebuia să depun mari eforturi spre a pierde. De pierdut însă pierdeam, cu multă diplomaţie, la toate ocaziile, spre extrema ei încîntare. Cînd cîştiga o partidă, se lăsa pe spate în fotoliu, gîngurind de satisfacţie, bătîndu-şi joc de nepriceperea mea şi terminînd invariabil cu relatarea partidei istorice pe care o jucase contra colonelului Sutler în timpul epidemiei de holeră de la Bogra, în 1902.

Provocarea era grea, dar păstrînd în minte principalul meu obiectiv, o suportam cu o răbdare demnă de laudă. Într-o seară, totuşi, ea întrecu măsura şi sarcasmele ei mă scoaseră din sărite.

— Mi-e milă de dumneata — mă luă ea peste picior. Unde ţi-e deşteptăciunea ? Cum naiba ţi-ai luat diploma de doctor ? O să trebuie să-ţi dau lecţii. Ţi-am povestit vreodată istoria partidei mele cu...

— Încep să o ştiu pe dinafară — observai eu tăios. Aşază-ţi din nou pionii !

Se execută, scuturîndu-se de rîs pentru că reuşise, în sfîrşit, să mă provoace. Jocul începu şi, în cinci mişcări, pătrunsei prin apărarea ei şi o bătui.

— Ei, ce baftă ! exclamă ea, necrezîndu-şi ochilor. Mai jucăm o partidă ?

— Desigur.

De astă dată jucă mai precaut, dar nu avea nici cea mai mică şansă. De două ori îi luai trei pioni, pierzînd unul, şi în patru minute era bătută.

Urmă o tăcere încordată. Faţa ei se colorase în roşu închis. Dar tot mai credea că a doua înfrîngere nu fusese decît o pură întîmplare.

— N-o să te las să scapi aşa. Încă o partidă !

În situaţia aceasta, ar fi trebuit să dau dovadă de mai multă chibzuinţă, dar înţepăturile ei tot mă mai usturau. În plus, şedinţele acestea prelungite îmi răpeau din timpul disponibil pentru lucrarea mea ; doream să le pun capăt. Folosind deschiderea în două mişcări, pe care bătrînul Dandie Gow o perfecţionase, sacrificai în serie patru pioni, ca apoi, cu două mişcări impetuoase, să mătur toţi pionii ei de pe tablă.

Zîmbetul triumfător care începuse să i se schiţeze pe faţă încremeni într-o strîmbătură furioasă, în timp ce vinele de pe frunte şi ceafă i se umflară. Închise tabla şi aruncă cu zgomot pionii în cutie.

— Ajunge pentru astă-seară! Mulţumesc, doctore.
Începînd să regret ceea ce făcusem, rîsei stingherit.
— Extraordinar ce întorsătură au luat partidele astea!
— Într-adevăr extraordinar! confirmă ea cu răceală. Am impresia că în dumneata zace mai mult decît s-ar spune la prima vedere.
— Nu pot avea totdeauna un noroc atît de absurd. Sînt sigur că data viitoare vei cîştiga dumneata.
Ieşindu-şi din fire, ea se ridică.
— Drept cine mă iei? O idioată?
— O, nu, desigur, şefă!
Se stăpîni cu efort.
— Închide atunci uşa, doctore, cînd ieşi.
Ajuns în camera mea, începui să-mi dau seama cît de stupid fusesem ofensînd-o. Ţinîndu-mi posac mîinile în buzunare, supărat mai mult pe mine însumi decît pe dînsa, mă oprii la fereastră şi privii afară.
În clipa aceea, o serie de detonaţii rapide îmi izbiră urechea şi o motocicletă roşie apăru de după cotitura aleii, oprindu-se în dreptul camerei mele. Cînd tînărul cu capul gol, care venise cu ea, ridică greaua maşină pe suport şi îşi scoase ochelarii, tresării recunoscîndu-l. Era Luke Law.
Deschisei fereastra.
— Alo, Luke!
— Alo, Robert!
Zîmbetul lui vesel îmi risipi îndoielile, şi cînd ajunse în camera mea, intrînd pur şi simplu pe fereastră, îşi scoase mănuşile lungi de piele şi-mi scutură mîna.
— Ţi-am adus motocicleta — anunţă el şi, văzîndu-mi expresia nedumerită, adăugă: Nu-ţi aminteşti? Ţi-am promis să ţi-o împrumut pentru cîtva timp.
— Dar nu ai şi tu nevoie de ea?
— Nu — făcu el, clătinînd din cap. În orice caz, nu pentru viitoarele cîteva săptămîni. Plec la brutăria Tyne din Newcastle, să învăţ cum se coace făina măcinată la mori cu piatră. Tata cunoaşte pe director.
Nu mă aşteptasem la acest gest prietenesc şi mă jenam oarecum să-l accept. Dar Luke trecu cu aerul cel mai natural peste protestele mele şi, întinzîndu-se într-un fotoliu, îşi aprinse una din ţigările mele.

— Subsemnatul nu are voie să fumeze — spuse el rînjind. Dar îmi place cîte o ţigară şi nu mă dau în lături s-o gust cînd ştiu că cei de acasă n-or să simtă că miros a tutun. Nu-ţi dai seama ce agasant e să fii strîns în chingi la tot pasul! Vreau şi eu să fiu ca ceilalţi băieţi. Suflă fumul pe nas cu un aer revoltat, dar totodată comic. Mi-e lehamite de munca ce mi se impune. Cui îi mai place să facă pîine cu mîna? Făină măcinată cu piatra! Halal! Ca acum douăzeci de ani! Vreau să lucrez cu maşini, cu motociclete şi automobile. Mă pricep la asta... De-aş putea numai să modernizez instalaţia noastră... să introduc malaxoare mecanice... un cuptor electric!

— Ai s-o faci... mai tîrziu.

— Poate.

Vedeam că, deşi încă tînăr, începea să se împotrivească restricţiilor părinteşti şi să-şi reclame dreptul la o existenţă proprie.

După o pauză, îmi aruncă o privire care, neavînd în ea nimic mustrător şi dezaprobînd, de fapt, cu o nuanţă de umor, nebunia şi slăbiciunea întregului sex feminin, exprima totuşi un oarecare sentiment de jenă.

— Sîntem cam necăjiţi acasă. E vorba de Jean...

Ca să-mi ascund simţămintele, mă aplecai şi luai o ţigară din cutie. Simpla pronunţare a numelui ei îmi încălzise inima. Luke, cu expresia lui deschisă, ochii lui căprui, părul buclat şi tenul proaspăt şi brun, semăna atît de uimitor cu dînsa, încît abia îndrăznii în clipa aceea să mă uit la el.

— Nu s-a simţit bine? întrebai eu cu precauţie.

— I-a fost foarte rău! exclamă el. Mai întîi umbla încoace şi încolo, tunînd şi fulgerînd împotriva canaliilor şi netrebnicilor de pe faţa pămîntului. Chicoti. Asta te viza pe dumneata, bineînţeles. Apoi, treptat, a căzut într-o melancolie adîncă, iar în ultimele săptămîni a plîns neîncetat. Caută să-şi ascundă mîhnirea, eu însă ştiu.

— Poate că-şi face griji din cauza examenului — sugerai eu. Nu-şi dă la vară examenul de diplomă?

— Niciodată un examen n-a răscolit-o în halul ăsta. Făcu o pauză, adăugînd apoi pe tonul confidenţial al unui bărbat cu experienţa vieţii: Ştii tot aşa de bine ca şi mine care e pricina. Ţine! Mi-a cerut să-ţi dau scrisorica asta.

Scotocindu-se în buzunarele jachetei de sport, scoase la iveală o bucată de hîrtie îndoită pe care o apucai, simţind cum mi se iuţeşte pulsul.

„Stimate domnule Shannon,

Descoperind printr-o pură întîmplare că fratele meu are de gînd să te viziteze pentru o afacere a lui, folosesc prilejul spre a-ţi trimite aceste cîteva rînduri.

Adevărul e că am să-ţi comunic ceva cu totul nepersonal şi neimportant. Dacă, printr-un concurs de împrejurări, te-ai afla miercurea viitoare la Winton, poate că ţi-ar face plăcere să iei ceaiul cu mine la cofetăria „Grant" din Botanic Road, pe la ora cinci. Probabil însă că vei avea altceva mai bun de făcut. Poate că m-ai şi dat cu totul uitării. În acest caz, nu face nimic. Te rog să-mi scuzi îndrăzneala.

A dumitale, ca totdeauna,

Jean Law.

P.S. Sîmbăta trecută m-am plimbat singură pe pajiştile de pe deal şi am aflat de ce n-am putut vedea vacile albe. A izbucnit o epizootie în cireadă şi o parte din ele au murit. Nu e păcat?

P.P.S. Ştiu că am multe cusururi, dar măcar spun adevărul."

Punînd jos scrisoarea, mă uitai la faţa iscoditoare şi ingenuă a tînărului Law, întrebîndu-mă dacă întreaga afacere — vizita lui Luke, propunerea de a-mi împrumuta motocicleta, invitaţia la ceai pentru săptămîna următoare — nu fusese aranjată de Jean cu calmă, dar fermă intenţie. Deprimarea mea dispăruse şi valuri de exaltare mi se învălmăşeau în tot corpul.

— Ai să te duci? mă întrebă Luke.

— Probabil — răspunsei cu un glas căruia, în ciuda zbuciumului inimii mele, căutam să-i dau un ton indiferent şi matur.

— Femeile sînt plicticoase, nu-i aşa? spuse Luke cu subită simpatie.

Rîsei şi, într-un elan de bună dispoziţie, insistai să cineze cu mine. Luarăm împreună o masă bună, urmată de cafea şi ţigări, în timpul căreia, ca fiinţe superioare ce eram, ne descheiarăm la guler şi discutarăm despre motociclete rapide, tipuri de avioane, frăţia omenească, malaxoare de aluat electrice şi răutatea de neînţeles a sexului opus.

capitolul III

Wintonul, cu lumina lui cenușie sub perdeaua de fum țesută neîncetat de coșurile de fabrici din jur, cu ploile lui dese, cu apăsătoarea-i arhitectură monumentală și unele statui înspăimîntătoare, era un oraș destul de trist ; dar gloria lui, dacă putea avea pretenție la glorie, stătea în cofetăriile sale cu saloane de ceai.

Mici oaze de odihnă și destindere, răsfirate în mare număr, ele animau străzile lui sumbre. După ce traversau localul din față, unde se vindeau prăjituri și pîinișoare cu lapte, cetățenii Wintonului — funcționari de birou, dactilografe, vînzătoare, studenți și chiar comercianți și oameni de afaceri — se adunau, la orice oră din zi, în jurul meselor albe, încărcate cu pîinișoare și nenumărate patiserii, spre a se înviora cu o ceașcă de ceai sau de cafea.

Printre aceste localuri, cel mai frecventat de membrii universității era patiseria „Grant", unde, pe lîngă un soi renumit de brioșe, vizitatorii apreciau atmosfera aleasă și de bun gust a unui interior cu mobilier de stejar de culoare închisă, cu tablouri în ulei, pictate de membrii ai Academiei Scoțiene, și cu săbii și stilete scoțiene încrucișate printre ele pe pereții acoperiți cu lambriuri.

În miercurea următoare, deci, sosii la „Grant", simțind în mine un ciudat amestec de nerăbdare și teamă. Mă hotărîsem să lipsesc toată după-amiaza de la spital, căci aveam de făcut o cursă specială în legătură cu cercetarea mea. Era prea devreme pentru întîlnire, dar chiar și așa domnișoara Law sosise înainte. Cînd intrai în cafeneaua plină de lume, care răsuna de zumzetul conversațiilor și de clinchetul lingurițelor, o figură mică din fundul sălii, așezată sub cea mai formidabilă spadă, se ridică pe jumătate, făcîndu-mi semn cu un gest timid să mă apropii de masa pe care, înfruntînd numeroase atacuri, o rezerva cu vitejie pentru noi. Nu mă salută în alt chip, și cînd îmi croii drum prin public, așezîndu-mă tăcut lîngă ea, văzui că, spre deosebire de vremea cînd purta tricou și beretă, era îmbrăcată destul de auster, cu un costum gri închis și o pălărie neagră, sobră. Era și palidă, extrem de palidă și mult mai slabă.

Pe deasupra, cu toate că făcea totul ca să nu observ, era penibil de agitată.

Tăceam jenaţi amîndoi, pe cînd dînsa, ţinîndu-şi mîna ridicată cu arătătorul îndoit, izbuti, în cele din urmă, să atragă atenţia chelneriţei.

— Cu lămîie sau cu lapte ?

Acestea fură primele ei cuvinte. Îmi puse întrebarea cu jumătate glas, fără a îndrăzni să se uite la mine, în vreme ce chelneriţa stătea lîngă noi, agitîndu-şi cu nerăbdare creionul.

— Şi n-ai vrea nişte prăjituri cu frişcă ?

Mă declarai de acord, adăugînd :

— Bineînţeles, socoteala mă priveşte pe mine !

— Nu — răspunse ea cu buze ce tremurau, dar ridicîndu-şi capul cu hotărîre — eu te-am invitat !

Şezurăm tăcuţi cînd chelneriţa se întoarse, după care ne apucarăm liniştiţi de consumaţiile noastre.

— E multă lume aici, nu găseşti ? mă aventurai în cele din urmă să spun. E un local apreciat.

— Da, aşa e. Pauză. Foarte apreciat. Şi pe bună dreptate.

— O, da ! Prăjiturelele astea sînt delicioase.

— Îţi plac ? Îmi pare foarte bine.

— Nu iei şi dumneata una ?

— Nu, mulţumesc. Nu prea mi-e foame.

— Am aflat cu regret vestea despre vacile albe.

— Da, săracele... a fost foarte grav.

Altă pauză.

— Am avut o vară cam ploioasă pînă acum. Nu ţi se pare ?

— Foarte ploioasă. Mă întreb ce ne mai aşteaptă.

Pauză şi mai lungă. Făcîndu-şi curaj cu o înghiţitură de ceai — şi observai că mîna îi tremura cînd puse ceaşca jos — ea se întoarse spre mine cu o privire plină de concentrată seriozitate.

— Domnule Shannon ! exclamă ea, cu un nod în gît, adăugînd apoi pe nerăsuflate : M-am întrebat dacă, la urma urmei, n-ar fi totuşi posibil să fim prieteni.

Mă uitai cu ochi mari la ea, ascultînd-o nedumerit, în vreme ce ea, schimbînd feţe-feţe şi silindu-se să fie calmă şi cumpănită, continua să vorbească cu un glas ce se îneca din timp în timp :

— Cînd spun prieteni, înțeleg prieteni... nici mai mult, nici mai puțin. Prietenia e un lucru atît de admirabil ! Și o întîlnești atît de rar ! Mă refer la adevărata prietenie. Firește, poate că simți că nu vrei să fii prieten cu mine. Sînt așa de neînsemnată ! Și admit că a fost stupid din partea mea să pun lucrurile la inimă atît de mult și să mă cert cu dumneata. Acuma însă îmi dau seama că n-ai vrut decît să glumești și că m-am purtat foarte copilărește. În definitiv, sîntem oameni practici și maturi, nu-i așa ? Aparținem unor religii diferite, dar cu toate că acest fapt e serios, nu este o crimă și, în orice caz, nu ne împiedică să luăm din cînd în cînd o ceașcă de ceai împreună. Ar fi foarte păcat să rupem relațiile pentru nimica toată... și să ne lăsăm duși de curent în direcții diferite... ca vapoarele ce trec noaptea... Voiam să zic dacă nu ne-am mai vedea niciodată... În schimb, dacă am fi rezonabili, ne-am putea întîlni des... mai bine zis din cînd în cînd, ca prieteni...

Se opri, jucîndu-se cu lingurița. Obrajii i se îmbujoraseră, ochii ei căprui străluceau, mai degrabă speriați, dar uitîndu-se cu hotărîre într-ai mei.

— Ei bine — spusei cu o îndoială în glas — e cam greu, nu crezi ? Am serviciu. Iar dumneata studiezi intens în vederea examenului.

— Da, știu că ești ocupat. Și cred că și eu trebuie să mă țin de treabă.

În vocea acestei studente în patologie, atît de pasionate odinioară, se simțea o stranie lipsă de entuziasm. Pledînd parcă pentru o abordare rațională a întregii probleme a învățăturii, ea adăugă îndată :

— Trebuie să mai răsuflăm din cînd în cînd. Vreau să zic că e imposibil să muncești neîntrerupt.

Tăcurăm amîndoi. Conștientă parcă de focul ce-i ardea în obraji, își lăsă ochii în jos, rezemîndu-se de speteaza scaunului spre a se ascunde de curiozitatea lumii din cofetărie. Furișîndu-i o privire, tresării uimit la gîndul că fusesem odată în stare s-o tratez cu dispreț. Rumeneala ei, genele ei lăsate, care aruncau o umbră fină peste frăgezimea obrajilor, îi dădeau un aer candid, da, cu totul angelic. Nimic — nici mănușile ei sobre de șevro negru, nici demodatul ceas rotund de aur pe care-l purta la mînă, nici chiar absurda pălărioară

neagră de fetru tare nu putea strica farmecul tulburător al frumuseții ei.

Și deodată, spre surprinderea mea, simții un val de căldură năpădindu-mă și mă trezii răspunzînd cu un aer logic și hotărît :

— Cred că nici o lege nu interzice acest lucru. Fără îndoială, ne-am putea întîlni cînd și cînd.

Fața i se lumină. Se aplecă înainte cu un zîmbet ce tremura de fericire și exclamă pe un ton plin de apreciere pentru înțelepciunea mea superioară :

— O, cît mă bucur !... Mi-era teamă... Găsesc că e un fel atît de înțelept de a privi lucrurile !

— Bine — răspunsei măgulelii ei, dînd binevoitor din cap, și, sub un impuls neînțeles, o privii în ochii ei strălucitori. Ce faci astă-seară ?

Întrebarea aceasta făcu trăsăturile obrazului ei să înțepenească imperceptibil.

— Astă-seară ?... Mă duc să fac o vizită domnișoarelor Dearie... Știi, au fost atît de drăguțe cu mine ! Pe urmă plec acasă, la Blairhill, cu trenul de șase și treizeci.

Îndrăzneala îmi dădu ghes mai departe. Spusei cu sînge rece :

— Hai mai bine la teatru, cu mine !

Tresări vizibil, și ușoara expresie de spaimă îi reapăru în privire, accentuîndu-se cînd urmai :

— Am puțină treabă, care-mi va lua cam un ceas. Ne putem întîlni la ora șapte la Teatrul Regal. Martin Harvey joacă în „Singura cale". Sînt sigur că o să-ți placă.

Ea însă mă privi în tăcere, cu un aer speriat, ca și cum invitația mea i-ar fi dezvăluit toate spaimele tainice și toate primejdiile lumii. Îmi spuse apoi, cu un nod în gît :

— Domnule Shannon, mi-e teamă că nu ai să înțelegi. N-am fost niciodată la teatru de cînd sînt.

— Vai de mine ! Cu toate că ar fi trebuit să mă aștept la acest lucru, nu-mi venea să-mi cred urechilor. Dar pentru Dumnezeu, de ce ?

— Știi doar cît de riguroși sîntem în familia mea.

Plecîndu-și ochii în jos, desena figuri cu degetul pe fața de masă.

— În comunitatea noastră, sîntem împotriva jocului de cărți, a balurilor și a teatrului. Desigur, tata nu ni le

interzice formal... dar am impresia că nu ne-am gîndit niciodată la ele.

O observai cu uimire.

— Atunci e timpul să te gîndeşti acum. Doară teatrul e unul din cei mai puternici factori culturali din lume — spusei cu gravitate. Bineînţeles, nu am o părere prea înaltă despre „Singura cale". Dar, pentru început, merge.

Nu scotea nici o vorbă, continuînd să schiţeze figuri cu degetul, pradă unei nehotărîri chinuitoare şi deprimante. Apoi, încet, neputîndu-şi înfrînge sentimentele puritane, îşi ridică privirea, spunînd cu o voce tremurătoare :

— Îmi pare rău, domnule Shannon, dar nu mă pot duce !

— Dar de ce ?

Nu-mi răspunse, însă în privirea ei pierdută se citea o adîncă tulburare. Împotriva pornirii ei fireşti, atît de vie şi de aprinsă, cădeau în cumpănă cu mai mare putere toate învăţăturile triste şi întunecate ale copilăriei ei, acele îndemnuri austere împotriva primejdiilor lumii, acele profeţii apocaliptice de pierzanie.

— Asta-i culmea ! exclamai eu plictisit. Îţi pierzi o jumătate din după-amiază încercînd să mă convingi că ar trebui să ne petrecem un oarecare timp împreună, iar cînd te invit să mergi cu mine la un spectacol cu totul inocent, de fapt o piesă clasică, bazată pe un roman celebru al lui Charles Dickens, refuzi categoric să vii.

— O, Dickens !... murmură ea, parcă ceva mai liniştită. Charles Dickens ! A fost un scriitor plin de merit.

În supărarea mea, mă încheiasem la haină şi căutam cu privirea pe chelneriţă, ca să facă socoteala.

Izbită de nemulţumirea mea, ea urmări cu o nouă nelinişte aceste semne de plecare iminentă ; pe urmă, cu un uşor sughiţ şi respirînd agitat, capitulă tremurînd.

— Bine — şopti ea dezarmată. Am să vin.

În ciuda privirii ei rugătoare, n-o iertai imediat, ci plătii întîi socoteala — lucru la care acum nu îndrăzni să se mai opună — însoţind-o apoi pînă în stradă. Acolo mă întorsei spre ea, şi cînd ne luarăm rămas bun, îi spusei pe un ton prietenos, dar şi poruncitor :

— La ora şapte, la teatru. Ai grijă să nu întîrzii !

— Da, domnule Shannon — răspunse ea cu supunere şi, clipind din nou din ochi speriată, se întoarse şi plecă.

După ce mai stătui o clipă, pornii spre laboratorul de patologie, unde ştiam că Spence, căruia îi scrisesem dinainte, mă aştepta.

Era ora şase şi un sfert cînd ajunsei în faţa clădirii şi cum ultimul lucru pe care-l doream era de a da de Usher sau de Smith, făcui cu precauţie o recunoaştere a coridoarelor înainte de a intra în laborator. Acolo, aşa cum sperasem, Spence se afla singur, aplecat studios peste masa lui de lucru.

Cum intrasem încet, ajunsei lîngă el înainte ca să-şi dea seama de prezenţa mea. Observai atunci cu oarecare surpriză că nu lucra, ci examina, căzut pe gînduri, o fotografie.

— Tu eşti, Robert? Mă măsură cu o privire cam obosită. Mi-era dor de tine. Cum o duci la Dalnair?

— Destul de bine — îi răspunsei eu cu veselie. Mă ciorovăiesc cu infirmiera-şefă. Dar am făcut noi culturi ale bacilului meu. O tulpină pură.

— E o treabă bună. L-ai identificat?

— Nu, dar am să-l identific. La asta lucrez acum.

Aprobă din cap.

— Aş vrea să pot pleca şi eu de aici, Robert. De-aş putea numai să obţin o catedră la unul din colegiile mai mici... la Aberdeen sau la St. Andrews!

— Ai s-o obţii — spusei eu în chip încurajator.

— Da — spuse el îngîndurat — am muncit din greu în ultimii patru ani... Mă gîndesc la Muriel. Cred că i-ar plăcea la St. Andrews.

— Ce face Lomax? întrebai eu.

Spence îmi aruncă o privire inexpresivă şi-mi răspunse după o pauză:

— Frumos şi plin de avînt, ca totdeauna. Mulţumit de viaţă... şi de el însuşi.

— Nu l-am văzut de-un veac.

— Pare să fi fost destul de ocupat în ultimul timp. Ei, îmi pare bine să aflu că progresezi în munca ta. Ţi-am primit scrisoarea. Pot să-ţi dau tot mediul de glicerină de care ai nevoie.

— Îţi mulţumesc, Spence. Ştiam că pot conta pe tine.

Făcu un gest de protestare. Urmă o tăcere ciudată. Stingherit, îmi întorsei privirea, care se opri asupra fotografiei din faţa lui. Ochii săi se îndreptară în aceeaşi direcţie.

— Uită-te mai bine — spuse el, întinzîndu-mi fotografia.

Aceasta înfăţişa chipul atrăgător al unui tînăr cu trăsături regulate şi un aer îngrijit şi plin de viaţă.

— Foarte simpatic — observai eu. Cine e ?

Izbucni în rîs. Sunetul mi se păru straniu, căci, deşi îl văzusem adesea zîmbind în felul său schimonosit, nu-l prea auzisem rîzînd.

— Nu-ţi vine, desigur, să crezi — zise el. Sînt eu.

Scosei un murmur nearticulat. Nu ştiam ce să spun şi mă uitai jenat la el. Nu avea nimic din expresia blîndă şi calmă cu care eram obişnuit.

— Da, aşa arătam la optsprezece ani. E extraordinar ce important e obrazul omului... Nu mă gîndesc la un obraz frumos... ci la unul obişnuit, fie chiar urît. Ştii cum scrie în romane : „Faţa lui avea un fel de urîţenie fermecătoare". Dar e cu neputinţă să romanticizezi o jumătate de obraz. Imposibil. Coloseul e un spectacol impresionant. Dar numai sub razele lunii şi pentru o jumătate de ceas. Cui îi face plăcere să se uite tot mereu la o afurisită de ruină ? De fapt, dacă m-ai întreba pe mine, Shannon, aş spune că în cele din urmă trebuie să te scoată din sărite.

Nu, nu-l văzusem niciodată pe Spence în această stare de spirit surescitată şi morbidă. Rezerva lui calmă te făcea de obicei să uiţi că era obligat să-şi înfrîngă neîncetat cu stricteţe orice impuls de a se înduioşa de sine însuşi. Mişcat şi oarecum stingherit, nu ştiam dacă trebuie să vorbesc. Dar în clipa aceea, cînd părea aproape pe punctul de a se prăbuşi, îşi recîştigă controlul asupra sa, sări în picioare şi se îndreptă spre rafturile cu materiale.

— Vino să împachetăm lucrurile — spuse el cu vioiciune.

Îl urmai încet.

Aleserăm împreună o duzină de flacoane de o jumătate de litru cu mediu de cultură, pe care le ambalarăm

cu paie într-un coş de trestie groasă, cu mîner. Plecai apoi, mulţumindu-i încă o dată. Mă simţeam uşurat văzînd că-şi recîştigase aproape cu totul stăpînirea de sine. Ciudata lui izbucnire mă speriase serios.

capitolul IV

La poalele dealului, luai tramvaiul roşu spre Gara centrală şi lăsai coşul la depozitul de bagaje. Intrai apoi în bufetul gării şi mă întremai în grabă cu un cîrnat rece în aluat şi un pahar cu bere. Începeam să-mi fac griji în privinţa spectacolului, întrebîndu-mă dacă delicata conştiinţă a domnişoarei Jean nu va constitui un obstacol de netrecut în calea distracţiei noastre.

Totuşi, cînd o întîlnii la teatru, îşi lepădase scrupulele. Expresia ei era avidă şi receptivă, ochii căprui îi luceau de curiozitate.

— M-am uitat la afişe — îmi spuse ea cînd intram în foaier. N-am găsit nimic rău în ele.

Fără a fi scumpe, locurile noastre erau destul de bune — două fotolii în rîndul al treilea la parter — şi de îndată ce le ocuparăm, orchestra începu să-şi acordeze instrumentele. Partenera mea îmi aruncă o privire aprinsă şi comunicativă, cufundîndu-se apoi în lectura programului pe care i-l dădusem. Dorind parcă să fie liberă de orice grijă, îşi scoase de la mînă brăţara cu ceas şi mi-o încredinţă.

— Ţine-mi-o, te rog! Încuietoarea e slăbită şi mi-a dat de furcă toată după-amiaza.

Luminile se stinseră îndată, iar după o scurtă uvertură, cortina se ridică asupra unui decor ce evoca Parisul din vremea revoluţiei franceze, în care începu să se desfăşoare încet intriga, unde dragostea deznădăjduită se întreţesea cu eroica jertfire de sine.

Era piesa veşnic tînără, inspirată de „Povestea a două oraşe", în care superbul actor de turnee Martin Harvey, urcînd seară de seară, cît şi în matineele de miercuri, treptele eşafodului, fermecase publicul provincial timp de cel puţin douăzeci de ani.

La început, partenera mea păru să-şi rezerve cu prudenţă părerea ; apoi, treptat, se îndreptă pe fotoliul ei, iar ochii i se aprinseră de interes şi plăcere. Fără a-şi lua privirea de la actori, îmi şopti cu emoţie :

— Ce scenă încîntătoare !

Pe urmă, se lăsă pradă fascinaţiei chipului palid şi sumbru al lui Sydney Carton şi farmecului apariţiei gingaşe, ca de silfidă, a Luciei Manette.

În prima pauză, se destinse încet cu un oftat şi, făcîndu-şi vînt cu programul, îşi aplecă spre mine faţa înfierbîntată, spunîndu-mi cu o privire plină de recunoştinţă :

— E minunat, domnule Shannon, şi atît de diferit de ceea ce crezusem ! Nu pot să-ţi spun ce deliciu e pentru mine !

— Vrei să iei o îngheţată ?

— O, nu, nici nu mă pot gîndi la aşa ceva. După cele văzute de noi, ar fi ca un sacrilegiu.

— De fapt, spectacolul nu e chiar de mîna întîi.

— Ba da, ba da ! insistă ea. E splendid ! Mi-e aşa de milă de bietul Sydney Carton. O iubeşte atît de mult pe Lucie, dar ea... O, trebuie să fie îngrozitor, domnule Shannon, să fii teribil de îndrăgostit de cineva şi să nu ţi se răspundă cu aceeaşi dragoste !

— Bineînţeles — confirmai eu cu gravitate. Fireşte, între ei e o mare prietenie. Şi prietenia e un lucru minunat !

Consultă din nou programul, spre a-şi ascunde roşeaţa. Spuse apoi :

— Îmi plac toţi. Fata care o joacă pe Lucie e foarte dulce ; are plete blonde atît de frumoase ! O cheamă domnişoara N. de Silva.

— În viaţa adevărată — răspunsei eu — e soţia lui Martin Harvey.

— Zău ? ! exclamă ea, ridicîndu-şi cu animaţie privirea. Ce interesant !

— Cred că are vreo patruzeci şi cinci de ani, iar părul acela blond e o perucă.

— O, te rog, domnule Shannon ! făcu ea pe un ton jignit. Cum poţi să glumeşti cu asemenea lucruri ? Fiecare minut mă încîntă. Ssst ! Se ridică cortina.

Actul al doilea începu cu lumini verzi și o muzică înceată și tristă. Obrazul sensibil al partenerei mele reflectă din ce în ce mai mult emoțiile ce-i umpleau pieptul. În pauză, aproape că nu deschise gura, de impresionată ce era. Dar cînd ultimul act începu, iar dînsa căzu din nou pradă fascinației spectacolului, se produse un fenomen ciudat: nu-mi dădui seama cum, dar într-un chip oarecare mîna ei, mică și puțin umedă, se încurcă într-a mea. Pulsația caldă a sîngelui ei era atît de înviorătoare, încît nu întrerupsei contactul. Și astfel rămaserăm cu degetele încleștate, legați unul de altul ca pentru a ne susține reciproc, în vreme ce drama jertfirii de sine a lui Carton înainta spre deznodămîntul ei sfîșietor. Cînd nobilul personaj aduse supremul sacrificiu, urcîndu-se spre ghilotină cu pași hotărîți, cu fața palidă, cu buclele lui negre ca pana corbului ciufulite cu îngrijire, rotindu-și patetic privirea asupra galeriei și parterului, simții cum un tremur convulsiv scutură trupul partenerei mele, care se lipise de mine; apoi lacrimile ei calde și duioase căzură una cîte una pe mîna mea, ca răpăitul unei ploi de primăvară.

În cele din urmă, spectacolul se sfîrși, în mijlocul aclamațiilor sălii și a multor, multor rechemări la rampă ale domnișoarei de Silva și ale lui Martin Harvey, care acum, înviat din morți, arăta fericit și frumos în cămașa lui de mătase și cizmele înalte de lac. Domnișoara Jean Law era însă prea copleșită spre a se asocia la aplauze atît de banale. Zdrobită parcă de simțăminte prea adînci pentru a putea fi exprimate în cuvinte, se ridică în tăcere, însoțindu-mă spre ieșire. Abia cînd ajunserăm în stradă se întoarse către mine.

— O, Robert, Robert! îmi șopti ea cu ochii scăldați în lacrimi. Nu-ți poți închipui cît de mult mi-a plăcut!

Folosea pentru prima oară numele meu de botez.

Merserăm în tăcere la Gara centrală și cum trenul ei — ultimul din ziua aceea — nu pleca decît peste cincisprezece minute, ne oprirăm, oarecum stingheriți, sub ceasornicul de lîngă standul de cărți.

Deodată, parcă trezită dintr-un vis, domnișoara Jean tresări, amintindu-și de un lucru.

— Ceasul meu! exclamă ea. Era cît pe-aci să-l uit!

— A, firește! zîmbii eu. Am uitat și eu de el.

Căutai în buzunarul hainei micul giuvaer pe care mi-l încredințase. Dar nu-l găsii. Cercetai zadarnic în toate buzunarele din afară și dinăuntru ale hainei. Pe urmă, cu o consternare crescîndă, începui să mă scotocesc în buzunarele vestei.

— Dumnezeule! murmurai eu. Cred că nu-l mai am!

— Dar trebuie să-l ai! Vocea ei suna aspru și bizar. Doar ți l-am dat!

— Știu că mi l-ai dat. Dar sînt un om atît de distrat! Rătăcesc toate lucrurile.

Mă căutam acum cu oarecare desperare în buzunarele pantalonilor, dar tot în zadar și, ridicîndu-mi din întîmplare privirea, zării expresia de pe fața domnișoarei Jean. Era expresia unei fete neprihănite care descoperă că, în definitiv, are de a face cu un ticălos care a mințit-o, a înșelat-o, a păcălit-o — o expresie atît de plină de durere, îndoială și consternare, încît mă oprii înspăimîntat în zadarnica mea scotoceală.

— Dar ce s-a întîmplat?

Cu buzele palide ca în clipa morții, cu o voce mai slabă ca oricînd, ea rosti:

— Nu e ceasul meu. E al mamei, cadou de la tata. L-am împrumutat din vanitate, ca să te impresionez. O, Doamne, Doamne! Izvorul nesecat din ochii ei țîșni din nou. Și toate astea după o seară atît de frumoasă... cînd mă încredeam în dumneata... și îmi plăceai!

— Ce naiba! strigai eu. Crezi poate că ți-am furat blestematul acela de ceas?

Drept răspuns, ea își pierdu cu totul cumpătul. Apoi, cînd își deschise poșeta spre a-și scoate batista udă, o bruscă sclipire de aur brăzdă întunericul de sub arcadele gării. În clipa cînd tresări, îmi adusei aminte că în timp ce ședea vrăjită, temîndu-mă că aș putea pierde brățara, o strecurasem, pentru mai mare siguranță, în poșeta ei.

— O! sughiță ea împietrită. Nenorocita de mine!... Cu o privire înspăimîntată și plină de remușcări, ea îngăimă: Cum aș putea... să te fac să mă ierți... că m-am îndoit de dumneata?

Tăcere glacială din partea mea.

Din spatele nostru se auzi fluieratul strident al conductorului, urmat de semnalul ascuțit al locomotivei.

— Robert ! strigă ea cu deznădejde. Ce pot să spun... o, dragul meu, ce pot să fac ?

Mă uitai rece la ea. Locomotiva şuieră din nou.

— Dacă nu vrei să-ţi petreci noaptea pe străzile Wintonului, te sfătuiesc să te sui în tren !

Înfrigurată, îşi întoarse privirea spre peron, unde, cu pufăieli care răsunau sub bolta gării, trenul începea să se pună în mişcare. Şovăi o clipă, apoi se întoarse cu un geamăt uşor şi începu să alerge.

Cînd văzui că ajunsese cu bine în tren, mă dusei să-mi ridic coşul şi, după cîteva minute, luai ultimul tren spre Dalnair. Nu eram tocmai nemulţumit de mine. Îmi dădeam seama că jucasem o comedie, dar, asemenea oarecum lui Sydney Carton, dobîndisem, cel puţin pentru moment, o aureolă care-mi dădea un sentiment destul de plăcut.

capitolul V

Ajunsei la spital cu puţin înainte de miezul nopţii, observînd, spre surprinderea mea, că fereastra domnişoarei Trudgeon era încă luminată. Cum tabla de la intrare arăta că nu sosise nici un bolnav nou, încuiai uşa, cu intenţia de a mă culca imediat. Dar abia intrasem în locuinţa mea, că auzii de pe coridor acea voce insinuantă, atît de caracteristică pentru sora Peek :

— Domnule doctor Shannon !

Deschisei uşa.

— Domnule doctor — îmi spuse ea uitîndu-se în jos, cu zîmbetul ei supus — infirmiera-şefă doreşte să vă vadă !

— Cum ?

— Da, acum, imediat, domnule doctor, în biroul ei.

Această convocare poruncitoare, transmisă prin altă persoană şi la asemenea oră, îmi apăru ca o impertinenţă. Dornic de a păstra pacea mă gîndii totuşi, în primul moment, să-i dau urmare. Pe urmă însă simţii că întrecea măsura.

— Transmite infirmierei-şefe salutările mele. Dacă vrea să mă vadă, ştie unde mă poate găsi.

Sora Peek își ridică speriată ochii în tavan, dar după felul cum își luă tălpășița, îmi dădui seama că nu era nemulțumită de a juca rolul de intermediară nevinovată în ațîțarea neînțelegerilor dintre infirmiera-șefă și mine. Trebuie într-adevăr să fi transmis mesajul meu cu un zel deosebit, căci un minut mai tîrziu domnișoara Trudgeon dădu năvală peste mine, îmbrăcată în uniforma ei închisă, dar fără bonetă, manșete și guler. Lipsită de aceste garnituri de pînză albă, fața ei părea mai galbenă ca oricînd.

— Domnule Shannon! Cu prilejul inspecției mele lunare, am intrat astăzi în sala de analize. Am găsit-o într-o dezordine nemaipomenită, plină de tot felul de gunoaie, răscolită, îmbîcsită și murdară.

— Și ce-i cu asta?

— E opera dumitale?

— Da.

— N-aveai dreptul să faci acest lucru, nici un drept. Trebuia să mă întrebi întîi.

— De ce?

— Pentru că era datoria dumitale. E departamentul meu.

— Oare nu e tot spitalul departamentul dumitale? Începeam să-mi pierd răbdarea. Vrei să conduci totul! Nu ești mulțumită decît dacă toată lumea se ploconește în fața dumitale! De fapt, tratezi această instituție ca și cum ar fi proprietatea dumitale particulară. Ei bine, nu e! Am și eu drepturile mele, care nu sînt mai prejos de ale dumitale. Întîmplarea face să mă ocup în prezent cu o importantă lucrare științifică. Iată de ce am ocupat sala de analize!

— Vei binevoi atunci s-o golești!

— Îmi ceri, deci, să-mi întrerup lucrarea?

— Mi-e cu totul indiferent ce faci, cît timp îți îndeplinești îndatoririle. Dar doresc să-mi reiau sala de analize în stare curată și repusă în ordine.

— Dar încăperea nu e folosită niciodată!

Rîse tăios.

— Aici te înșeli. E folosită în fiecare an la epoca asta. Pentru cursurile infirmierelor mele. N-ai observat pupitrele? Sesiunea începe sîmbătă.

— Poți folosi altă cameră — protestai eu, simțind totuși că pămîntul îmi fugea de sub picioare.

Scutură cu hotărîre din cap.

— Nu există alte încăperi cu instalații potrivite, afară poate de pavilionul de izolare. Și acela e cu mult prea umed și dărăpănat. Afară de infirmiere, nu vreau nici ca dumneata să te simți prost, doctore — spuse ea, aruncîndu-mi, cu un umor mușcător, săgeata finală. Dumneata ești acela care ține prelegerile.

Pus în încurcătură, ba complet încolțit, nu putui decît să casc ochii la ea, într-o tăcere dezarmată. Licărirea de batjocură și veselie ce-i lumina privirea cînd se îndreptă spre ușă îi trăda satisfacția de a fi marcat un punct față de mine, punîndu-mă la locul meu.

Mă culcai, frămîntîndu-mă cu această nouă dificultate. Călită de-a lungul unei vieți de certuri și bravade, învîrtoșată prin nesfîrșite ciondăneli cu oamenii de serviciu, furnizorii, infirmierele și surorile, înaintînd biruitoare cu mers legănat și lăsînd în urma ei, ca o dîră de sînge, un șir întreg de doctori, domnișoara Trudgeon era o femeie cu care nu era ușor să te măsori. Oricît m-aș fi simțit de umilit, nu-mi rămînea acum altă cale decît o retragere strategică.

A doua zi, la dejun, după o perioadă de tăcere, îi declarai formal că voi evacua sala de analize.

Drept răsplată pentru capitularea mea, îmi surîse sardonic.

— Știam, doctore, că ai să te cumințești. Ești bun să-mi treci sticla cu chutney [1] ? Îmi amintesc că atunci cînd eram la Bogra...

Îmi venea să-i arunc sticla în cap. În loc de aceasta, i-o înmînai cu un zîmbet tot atît de sardonic.

Un ceas mai tîrziu, la două și jumătate, coborîi, ca din întîmplare, spre vechiul pavilion de izolare a cazurilor de variolă, apoi mă strecurai în grabă după boschetele care-l ascundeau. Domnișoara Trudgeon era ocupată în camera de rufărie ; totuși, îmi luam toate precauțiile.

Pavilionul de izolare era o ruină în toată puterea cuvîntului. Reușii să intru numai spărgînd un panou de tablă ondulată deteriorat. Întunecos, cu obloanele închise, rece ca un mormînt, golit de orice, colbăit și plin de păienjenișuri, el nu fusese, desigur, deschis de mulți ani. La lumina chibriturilor care-mi frigeau degetele, exa-

[1] Condiment piperat produs în India. (n.t.)

minai ruina părăsită. Dușumeaua avea o gaură în locul de unde fusese smulsă soba. O chiuvetă știrbită, îngălbenită și roasă de acizi era aruncată pe jos. Chiar și conducta de apă era tăiată, iar robinetul, ruginit, stătea să cadă. Ieșii întristat ; îl găsii pe Pim la garaj și-i explicai situația mea.

— Vreau să mă mut în vechiul pavilion de variolă.

Pim rîse neîncrezător.

— Șandramaua aia ? Nu e bună la nimic.

— Am putea s-o reparăm.

— Niciodată !

Continuă să susțină cu insistență că lucrul era imposibil ; cînd însă îi pusei zece șilingi în palmă, se lăsă, în cele din urmă, convins, fără nici un entuziasm, să mă ajute în proiectul meu.

În aceeași zi, la căderea nopții, mutarăm tot aparatajul meu din sala de analize în pavilionul părăsit. După aceea, bombănind neîncetat, Pim se apucă să restabilească acolo un fel de ordine primitivă, potrivind un nou robinet, legînd din nou firele electrice tăiate și dregînd cît de cît stricăciunile cele mai grave ale lemnăriei putrede. Murdari și obosiți, ne oprirăm la ora zece, cînd Pim trebuia să aducă de la gară pe cîteva dintre infirmiere.

După alte două seri, terminarăm treaba. Rezultatul era destul de mizer, dar aveam acum un loc al meu, neîncălzit și în care trăgea, dar înzestrat cu o masă solidă, apă, electricitate, patru pereți și acoperiș. Sora Cameron de la pavilionul de scarlatină făcuse pentru mine, din halate vechi, trei perdele de flanelă roșie, care, atîrnate în fața obloanelor, nu lăsau nici o rază de lumină să ajungă pînă afară. O broască nouă, montată la ușă, îmi asigura dreptul exclusiv de a intra și ieși, iar Pim, trăgînd o sîrmă invizibilă de la butonul soneriei de lîngă ușa locuinței mele, aranjase un semnalizator care să-mi dea de veste cînd eram căutat. Într-un cuvînt, dispuneam de un laborator secret, un fort, un arsenal de cercetări, din care nimeni nu mă putea disloca. În fiecare seară, după ultima vizită în diferitele pavilioane, făceam un ocol înspre boschete, iar cînd se lăsa întunericul, mă strecuram printre tufele dese de laur, pătrunzînd în taina pavilionului meu. La ora nouă mă găseam în toiul lucrului.

Stimulîndu-mă cu cafea neagră, pe care mi-o fierbeam singur, lucram de obicei pînă la unu noaptea, iar uneori,

absorbit de cercetarea mea, continuam pînă în zori fără să mă culc de loc, mulțumindu-mă cu un duș rece și o fricționare viguroasă, spre a mă înviora în vederea micului dejun și a muncii din ziua ce urma.

Progresam rapid, dar acest efort neîntrerupt îmi uza nervii, astfel că începui să folosesc în timpul după-amiezelor motocicleta lui Luke. Nimic nu putea fi mai calmant decît o cursă amețitoare pe drumurile pustii de țară, acest vuiet anestezic al vitezei. Și motocicleta, ca și cum ar fi fost înzestrată cu un instinct care o trăgea spre casă, mă ducea totdeauna în împrejurimile orășelului Blairhill, purtîndu-mă, cu trosneli și bubuituri, prin fața porții vilei „Siloam".

Într-o după-amiază, în loc de a trece în goană pe dinaintea ei, micșorai viteza și urcai cu motocicleta pe ulicioara din dos, oprindu-mă în spatele zidului grădinii. Era un zid de piatră nu tocmai înalt, pe care îl escaladai cu ușurință. Și acolo, în chioșcul de șipci, aproape la picioarele mele, se afla fata brutarului din Blairhill.

Nedîndu-și încă seama de prezența mea, stătea așezată, cu capul gol, lîngă o masă rustică. Purta o jachetă scurtă și își sprijinea bărbia în palmă. Avea în fața ei un tratat medical și o pungă de hîrtie cu prune. Studia, bineînțeles. Dar avea un aer atît de visător, o atitudine atît de distrată, o privire atît de pierdută și își băga atît de des degetele în punga de hîrtie, încît începeam să mă tem că interesul ei pentru „Practica medicinei" a lui Osler nu era tocmai așa cum ar fi trebuit să fie. Într-adevăr, de la sosirea mea, consumase cu melancolie trei prune coapte, fără a întoarce o dată pagina, iar acum, alegînd îngîndurată și cu un ușor suspin o a patra prună, își înfigea dinții în carnea ei suculentă, lăsînd cîteva picături de zeamă roșiatică să i se prelingă pe bărbie. Ridicîndu-și deodată privirea, mă zări deasupra zidului. Tresări, gata să înghită sîmburele.

— Nu te speria ! îi spusei. N-am venit să fur nimic.

Ea se mai lupta cu sîmburele.

— O, domnule Shannon... mă bucur să te văd... Mă gîndeam tocmai... la teribila noastră neînțelegere... și mă întrebam ce-aș putea face ca să dreg lucrurile.

— Credeam că învățai.

— Da, învățam, într-un fel — confirmă ea, cu o ușoară roșeață în obraz. Examenul meu e peste o lună. Apoi, cu un oftat : Am impresia că nu prea avansez.

— Poate că ai nevoie de puțin aer proaspăt — sugerai eu. Am venit cu motocicleta lui Luke. Nu vrei să faci o plimbare ?

Ochii îi sticleau.

— Mi-ar face plăcere !

Se ridică în picioare, iar eu, întinzîndu-i o mînă, o ajutai, în mod cu totul inutil, căci era ușoară și agilă, să se urce pe zid. Sărirăm jos în partea cealaltă. În clipa următoare, se instală pe șaua din spate și pornirăm.

Era o zi însorită de august și, după ce ieșirăm de pe străzile întortocheate ale Blairhilului, razele soarelui și farmecul vitezei, împreună cu o stranie pornire nostalgică, mă încurajară să apuc în direcția satului Markinch, de pe malul de sud al lacului Lomond. Peisajul era superb, pantele line de la Darroch străluceau de lanuri de grîu în pîrg, înstelate cu pete de maci stacojii. Pe colinele roditoare de la Gowrie, livezile de peri, meri și pruni erau grele de fructe coapte, iar culegătorii, umplînd cu aparentă nepăsare coșurile atîrnate de mijlocul lor, ne făceau semn cu mîinile pe cînd treceam în goană. Sfidînd curentul de aer, strigai peste umăr tovarășei mele de drum :

— Minunat, nu-i așa ? Supraviețuirăm unei serii de zguduituri înviorătoare și evitarăm ca prin minune o cotigă de fermă oprită în drum. Văd că te ții bine. Bănuiesc că te plimbi des cu Luke.

Apropiindu-și gura de urechea mea, îmi răspunse strigînd :

— O, da, destul de des. Dar în tonul ei era ceva care deprecia toate excursiile anterioare, punîndu-l cu severitate pe Luke la locul lui de simplu frate și înălțînd momentul prezent pe un plan incomparabil. Din ce în ce deveneam mai conștient de cercul brațelor ei în jurul mijlocului meu, de apăsarea obrazului ei pe coastele mele, cînd căuta să se adăpostească de bătaia vîntului.

Către ora cinci trecurăm vijelios peste culmea dealului Markinch, iar acolo, în fața noastră, apăru lacul, rece și calm, răsfrîngînd în apele sale albastrul închis al cerului senin. Era înconjurat de povîrnișuri păduroase, care se înălțau de pe malurile lui pînă la crestele colțuroase ale munților din depărtare, de un albastru mai deschis. Întrerupînd suprafața lui liniștită, un șir de mici insule verzi se oglindeau ca un colan de jad, iar pe malul mai apropiat

stăteau înghesuite casele văruite ale unui sătuc, adăpostite între tufe de caprifoi şi de măceş.

Era satul Markinch, ţinta de predilecţie a excursiilor din copilăria mea, unde venisem de atîtea ori, singur sau împreună cu prietenul meu Gavin Blair, spre a căuta mîngîiere pentru sufletul meu rănit. Şi acum, cînd coborîrăm pe drumul povîrnit şi şerpuit, simţii din nou, şi mai intens, acea dogoare lăuntrică pe care o trezea totdeauna în pieptul meu acest loc adormit şi uitat, scufundat în tăcerea verii, scăldat în mireasma caprifoiului, lipsit de orice zgomot, afară de zumzetul albinelor sau de plescăitul unui peşte în apa puţin adîncă de lîngă mal, şi de orice semn de viaţă afară de un singuratic cîine ciobănesc, santinelă somnoroasă, culcată în praful alb de lîngă micul debarcader, unde vaporaşul cu coş roşu acosta o dată pe săptămînă.

Oprii la capătul micii uliţe a satului şi ne desprinserăm, ţepeni şi cam intimidaţi, de maşina care, deşi fumegînd şi mirosind a ulei fierbinte, rezistase admirabil căldurii şi eforturilor din ziua aceea.

— Ei... ! făcui eu, încercînd o stranie stinghereală, privind-o în ochi după strînsa comuniune din timpul călătoriei noastre. A fost o cursă splendidă. Bănuiesc că ţi-a făcut poftă de un ceai.

Se uită împrejur cu satisfacţie, dar nereuşind să descopere nici o prăvălie, se întoarse către mine, zîmbitoare şi cu un aer de intimă camaraderie.

— E frumos. Dar n-o să găsim niciodată ceva de mîncare !

— Nu pot să te las să mori de foame.

O condusei pînă la ultima căsuţă albă din întregul şir, unde, deasupra intrării, se afla o firmă ştearsă de vreme şi aproape ascunsă sub florile roşii de cerceluş, care purta inscripţia tainică de *Minerale* — ceea ce, în acest district nordic înseamnă „băuturi nealcoolice".

Bătui la uşă şi imediat după aceea se ivi o femeie mică şi aplecată de spate, îmbrăcată cu o rochie de tartan închis.

— Bună ziua ! Aţi putea să ne daţi un ceai ?

Se uită fix la noi, clătinînd din cap în chip descurajant.

— Nu, nu ! Nu vînd altceva decît ape gazoase... Limonadă Reid şi „Elixirul de fier al lui Barr".

Partenera mea îmi adresă o privire care voia să arate că avusese dreptate. Eu însă urmai :

— Mă surprinzi, Janet. De cîte ori nu mi-ai dat un ceai minunat ? Nu-ţi aminteşti de vremea cînd veneam să pescuim... Gavin şi cu mine... şi de somonul pe care l-am prins pentru dumneata ?... Sînt Robert Shannon.

La auzul numelui ei de botez, tresărise, iar acum, scrutîndu-mă cu atenţie, ca o vrăjitoare bătrînă, scoase un strigăt afectuos, acel strigăt care izbucneşte instinctiv din inima scoţienilor de la munte, atît de înceţi în a recunoaşte pe un străin, dar atît de plini de căldură faţă de un prieten.

— Vai de mine ! Dacă aş fi avut ochelarii, te-aş fi recunoscut. Dumneata eşti, Robert, chiar dumneata !

— Eu sînt, Janet. Şi aceasta e domnişoara Law. Şi dacă ne goneşti de la uşa dumitale, o să ne facem nevăzuţi şi n-o să ne mai întoarcem niciodată !

— N-o să fac una ca asta ! strigă Janet cu putere. Nu, nu, ferească Dumnezeu ! Veţi avea în zece minute cel mai bun ceai din Markinch.

— Putem să-l luăm în grădină, Janet ?

— Puteţi ! Doamne, Doamne ! N-aş fi crezut ! Robert Shannon, crescut mare şi ajuns doctor... Da, da, nu poţi tăgădui ! Am citit despre dumneata în ziar...

Cu aceste exclamaţii, şi cu multe altele, Janet ne conduse prin casă în grădina din spate, apoi trecu în grabă în mica şi întunecoasa ei bucătărie, unde zărirăm, prin fereastra închisă, făptura ei gîrbovită agitîndu-se cu o tigaie mare de fier.

Ca rezultat al sforţărilor ei pline de bunăvoinţă, ne văzurăm curînd instalaţi sub bolta acoperită de verdeaţă, în faţa mîncării simple, dar delicioase, pe care o savurasem aici în trecut — pîinişoare calde scoase din cuptor, unt de casă, ouă proaspete fierte, miere de flori de cîmp, în fagure, şi ceai tare, negru. Jean se închină cu gravitate, ţinîndu-şi ochii închişi, după care începu cu naturaleţe şi poftă să se înfrupte din sănătoasa masă de ţară.

La început, bătrîna Janet zăbovi în jurul nostru, avidă de a afla veşti de la mine, uitîndu-se la noi cu neprefăcută isteţime şi punîndu-ne serios în încurcătură prin întrebările ei. După un timp, cînd umpluse din nou ceainicul, ne lăsă totuşi singuri, iar domnişoara Jean se întoarse către mine cu un oftat de uşurare.

— E aşa de plăcut aici ! exclamă ea cu sinceră încîntare. Şi cînd te gîndeşti că eram cît pe-aci să fim lipsiţi de toate astea ! Dacă nu ţi-aş fi propus în ziua aceea, la

„Grant", să devenim prieteni... Nu știi cît curaj mi-a trebuit... Tremuram din tot corpul.

— Îți pare rău ?

— Nu. O ușoară roșeață i se ivi în obraz. Dar dumitale ?

Negai din cap în tăcere, continuînd să o privesc și făcînd-o să-și lase ochii în jos — un gest de timiditate care, ca și în seara cînd trecusem pe lîngă ea, trist și singuratic, în apropierea magazinului Hillier de pe Fenner Hill, trezi în mine un freamăt de duioșie. Ce frumoasă era în acest cadru rustic, stînd așa, cu fața aprinsă și mîngîiată de vînt, cu expresia ei feciorelnică și dulce. Aducea parcă cu o țigancă. Părul ei buclat era castaniu și legat cu o panglică cafenie ; ochii îi erau căprui, iar obrazul, brun și presărat cu pistrui minusculi de un brun mai închis.

Jucîndu-se nervos cu lingurița, observă, încercînd parcă să readucă conversația la un nivel obișnuit :

— Simți mirosul de caprifoi ? Sînt sigură că crește undeva, în grădină.

Nu-i răspunsei, cu toate că mireasma florilor sau a altui lucru mai dulce mi se suia la cap. Cuprins de o emoție stranie și nouă, încercai să-mi îndrept gîndurile pe tărîmul rece al rațiunii, spre nenumăratele disecții pe care le executasem cu nepăsare în sălile de anatomie. Cum era cu putință ca în lumina lor să descopăr vreodată frumusețe în chipul omenesc ? Dar, vai, era cu putință ! Mă gîndii atunci cu deznădejde la acele amibe, forma cea mai elementară de viață celulară, care fiind puse împreună pe o lamă sub microscop, se atrag instinctiv între ele. Nu aveam oare o minte, o putere de înțelegere și o voință care să mă apere de această reacție oarbă ? Mă auzii spunînd fără voia mea :

— Vrei să ne plimbăm puțin ? Mai e timp. N-o să mergem departe.

Șovăi. Dar și ea se temea să nu tulbure vraja ce ne învăluia.

— Vino ! insistai. E încă devreme.

— Dar numai pentru cîțiva pași — consimți ea cu voce scăzută.

Lăsai o răsplată generoasă pe masă și ne luarăm rămas bun de la Janet. Pornirăm apoi încet pe cărarea îngustă spre malul șerpuit al lacului. Amurgul începea să se lase, cornul lunii se ivi sus pe cer, oglindindu-se în adîncul plin de mister al apei întunecate de sub el. Aerul era blînd și

dulce ca o mîngîiere. În depărtare, un stîrc cenuşiu scoase un strigăt, căruia perechea lui îi răspunse de la distanţă. Pe urmă, clipocitul încet al apei se topi în liniştea nopţii. Păşeam în tăcere pe marginea calmă a lacului, pînă cînd, ajunşi la o mică scobitură nisipoasă a malului, adăpostită între tăpşane de vinariţă şi izmă, ne oprirăm brusc, întorcîndu-ne unul spre altul. O clipă de aşteptare. Buzele ei erau calde şi uscate, despărţite ca pentru o jertfă, oferindu-se cu conştiinţa pură şi deplină că niciodată înainte nu fuseseră sărutate de un bărbat.

Nu rostirăm nici un cuvînt. Îmi ţineam răsuflarea, inima îmi bătea cu putere, temîndu-se parcă de un soi de moarte. Dar nu, vraja stărui, oprindu-se la acest dulce şi unic sărut. Nevinovăţia ei biruise.

Pe cînd ne întorceam agale, o pîclă albă, subţire, se întinse peste apă ca aburii pe o oglindă. Fîşii de ceaţă pluteau deasupra ţinutului, umplînd văile cu un aer cenuşiu şi spectral. Şi — ciudat lucru ! — cu toate că pentru mine luna strălucea mai viu şi mai luminos, încîntătoarea mea tovarăşă de drum tremura.

capitolul VI

În după-amiaza zilei de 29 septembrie înscrisei următoarea relatare exaltată în agenda mea de laborator, pe care o foloseam ca jurnal al lucrărilor mele :

„Astă-noapte la ora 2 am identificat în sfîrşit Bacilul C. El nu este altul decît *Brucella melitensis*, coco-bacilul pe care David Bruce l-a izolat în 1886, în timpul unei epidemii de friguri izbucnite la Malta şi provocată de laptele unor capre contaminate.

Acest bacil, răspîndit în aparenţă numai pe litoralul mediteranean şi transmis, potrivit manualelor, numai de capre, a fost privit totdeauna ca prezentînd un simplu interes istoric sau, în orice caz, o importanţă minoră în domeniul medicinei generale. Această părere este complet greşită.

Dimpotrivă, *Brucella melitensis* este agentul recentei şi gravei epidemii de aci şi aproape cu certitudine al altor epidemii similare din punct de vedere clinic, semnalate în mod curent în Europa şi Statele Unite. Pe baza unei verificări minuţioase a datelor de care dispun, sînt convins că, în cazul de faţă, transmiterea prin laptele de capră poate fi exclusă, ca o imposibilitate. Suspectez de fapt că agentul patogen este laptele de vacă. Dacă această bănuială este întemeiată, importanţa descoperirii nu poate fi subestimată".

Aruncai tocul din mînă şi, uitîndu-mă la ceas, îmi luai şapca şi plecai în grabă de la spital la gară, spre a prinde trenul. Aveam s-o întîlnesc la ora trei pe Jean la Winton şi, agitat la culme, ardeam de nerăbdare să-i comunic minunata mea veste.

În tot cursul acestei veri tîrzii, care, prin frumuseţea de vis a zilelor ei, contribuia să învingă puterea raţiunii, ne apropiasem mai mult între noi. În ce mă priveşte, eram poate o victimă involuntară, partenera mea însă era mai aptă, prin temperamentul ei, prin confesiunea căreia îi aparţinea, prin fiecare pulsaţie a vieţii ei de familie, să măsoare bariera care stătea în calea afecţiunii noastre ce i se revelase în chip atît de orbitor în acea seară la Markinch. Încătuşată de tot şirul legăturilor părinteşti, închisă în limitele implacabile impuse de crezul ei, nici un coşmar nu era mai înspăimîntător pentru dînsa decît spectrul sinistru al religiei mele. Nu numai o dată ea îmi declarase printre lacrimi că legătura noastră era un lucru imposibil. Dar de cîte ori, după o despărţire tristă, mă întorceam la Dalnair, telefonul din camera mea suna şi auzeam la celălalt capăt al firului vocea ei tremurătoare :

— O, nu, Robert, nu... e cu neputinţă să renunţăm unul la altul !

Copleşiţi de miracolul acestei noi emoţii, prinşi ca într-un vîrtej, eram îndrăgostiţi fără scăpare.

O ploaie de toamnă cădea cînd coborîi din tren la Winton, după o jumătate de ceas. Mă îndreptai în grabă către liniştita cafenea, pe care o descoperisem în apropierea Gării centrale. Mă aştepta acolo — figură solitară — în fundul sălii aproape pustii.

— Jean — exclamai eu, înaintînd spre dînsa şi apucînd-o de amîndouă mîinile — în sfîrşit, l-am descoperit !

Așezîndu-mă lîngă ea pe canapeaua de lîngă perete, îi descrisei amănunțit succesul meu.

— Îți dai seama de imensa lui însemnătate ? Nu laptele de capră... pe insula Malta, ci lapte de vacă, pretutindeni ! Laptele de vacă, brînza, untul, toate produsele lactate... cele mai răspîndite alimente din lume... iată cum se transmite acest germene. Și pot să-ți spun mai mult. Am telefonat azi de dimineață lui Alex Duthie. Mi-a spus că au avut o mulțime de necazuri cu cireada lor de vaci tocmai înainte de molimă. Cîteva vite au murit. Aici nu e la mijloc o simplă coincidență... trebuie să existe o legătură. De fapt, după spusele sale, a fost o epizootie gravă în toată țara... 35 la sută din vite atinse. Dacă mai găsește vreo vacă bolnavă la Dreem, Alex o să-mi trimită probe de lapte. Înțelegi posibilitatea, Jean... Doamne, dacă există o relație între cele două boli...

Mă oprii fierbînd de emoție, în timp ce ea mă privea cu calmă simpatie.

— Nu știi cît mă bucur, Robert — îmi spuse, adăugînd cu un surîs timid, după o clipă de șovăială : Nu m-aș supăra dacă mi-ar da acest subiect la examenul meu de mîine.

Urmă o pauză, în timpul căreia agitația mea se potoli treptat. Uitasem, într-adevăr, că eram în preziua acestui eveniment important — examenul ei de doctorat — și îngrijorarea ei față de încercarea ce avea să înceapă pentru ea a doua zi și să se prelungească timp de cinci zile era atît de vădită, încît dezlănțui brusc în mine un val de remușcări. Îmi continuasem cercetările, noapte de noapte, împingîndu-le înainte cu nesecată energie și evitînd, printr-un fel de magie, orice capcană. Dar cu ea ce se întîmpla ? Cînd îmi vorbise cu voce înceată despre clipele ei de îngrijorare în privința viitorului, îmi dădusem seama că și ea își avea munca ei și că, ce e drept, îi explicasem, din cînd în cînd, la Dalnair anumite probleme de care, după socotința mea, avea să se ciocnească în lucrările ei. Dar n-aș fi putut oare s-o prepar mai temeinic și cu mai multă răbdare, decît s-o distrag neîncetat de la preocupările ei ?

— O să meargă bine — îi spusei pe un ton încurajator. Ai muncit destul de intens.

— Așa cred — răspunse ea cu un zîmbet trist. Dar nu am prea multă încredere. Dau examen cu profesorul Kennerly... și e foarte sever.

Din nou mi se strînse inima și mă năpădiră remușcările. Era oare ea una și aceeași cu neofita strălucită și harnică, care, plină de aprindere pentru misiunea ei și entuziasmată de gîndul că va putea aduce oamenilor vindecare, venise în camera mea spre a adînci tainele pasionante ale tripanosomelor ?

— Jean — îi spusei cu glas scăzut — am fost o brută egoistă.

Ea negă din cap cu apatie, lăsîndu-și buza în jos.

— Sînt tot atît de vinovată ca și tine.

Mă aplecai în tăcere spre dînsa, strîngînd-o de mînă. Îmi șopti :

— Ne avem măcar unul pe altul.

Cînd părăsirăm cafeneaua, continuam să mă acuz și, în efortul meu de a-i da curaj și, poate, de a liniști simțămîntul meu de vinovăție, mă oprii, în drumul nostru spre gară, la un mic magazin de antichități, la colțul străzii Woolmarket. În peregrinările mele prin această stradă dosnică, observasem în vitrină un colier verde, extrem de simplu, căci mărgelele erau doar de sticlă, dar frumoase, de bun gust și cu adevărat vechi. Înainte ca tovarășa mea de drum să-mi ghicească intenția, o rugai să mă aștepte, intrai în prăvălie și cumpărai colierul. O clipă mai tîrziu, cînd intrarăm în gară, oprindu-ne sub ceasul de lîngă standul de cărți, unde ne luam de obicei rămas bun, îi dădui mărgelele.

— Să-ți poarte noroc — îi spusei. Verdele e culoarea ce-mi aduce noroc.

Se îmbujoră de surpriză, și fața ei, pierzîndu-și expresia de descurajare, se lumină încet de plăcere. Nu-i făcusem niciodată vreun dar pînă atunci.

— Sînt frumoase — spuse ea.

— Aș ! Un fleac ! Dar lasă-mă să ți le pun.

Luai mărgelele și i le prinsei în jurul gîtului ; pe urmă, transportat de acest nou val de tandrețe, o strînsei în brațe și o sărutai, fără a ține seama de lumea ce trecea și de locul unde ne aflam.

Jean fu obligată să se despartă imediat de mine spre a prinde trenul. Cînd mă pregătii să plec, zării deodată figura înaltă și distinsă a unei doamne care stătea ca împietrită, privindu-mă indignată și uimită. O recunoscui și înțelesei imediat că ne văzuse, pe Jean și pe mine, cînd îi dăruisem colierul și o îmbrățișasem. Făcui un pas către dînsa. Cu o privire sticloasă și înclinîndu-și rece și aproape impercep-

tibil capul, ea începuse însă a se depărta. Era domnişoara Beth Dearie.

În tot restul săptămînii, potrivit înţelegerii noastre, nu făcui nici o încercare de a intra în legătură cu Jean. Lucram intens la Dalnair, gîndindu-mă însă mereu la ea. În lunea următoare mă sculai devreme şi alergai spre loja portarului, spre a prinde ziarul *Herald* înainte de a fi trimis în apartamentul domnişoarei Trudgeon. Promoţiile medicale apăreau totdeauna în fruntea ultimei pagini. Stînd pe alee cu pardesiul pus peste pijama, îmi aruncai în grabă privirea peste lista publicată. O parcursei apoi din nou cu mai mare atenţie, dar cu o teamă sporită. Numele Jeanei nu figura pe listă. Nu-mi venea să cred. Căzuse.

Cu toate că mă prevenise să n-o chem la telefon, mă simţii împins, în adînca mea compătimire, să-i vorbesc. Mă dusei la aparatul din hol şi, în timp ce sora Peek îşi făcea de lucru pe acolo ciulind urechile, cerui numărul de la Blairhill.

— Alo ! Aş vrea să vorbesc cu domnişoara Law.

O voce de femeie — vai ! nu a ei, ci aproape sigur a maică-si — îmi răspunse.

— Cine întreabă ?

Şovăii.

— Un prieten.

Urmă o pauză, apoi vocea reveni.

— Îmi pare rău. Domnişoara Law nu e acasă.

— Dar vă rog să mă ascultaţi ! zisei eu. Apoi mă oprii, căci sunetul tăios care-mi izbi timpanul îmi arătă că la celălalt capăt telefonul fusese închis.

Toată ziua aceea mă simţii apăsat de gînduri triste, neştiind ce să fac. După cină, cînd sună ora şapte, mă pregăteam să mă refac printr-o şedinţă nocturnă de lucru în laborator, cînd Katie, îngrijitoarea, care tocmai strînsese masa, bătu la uşa mea.

— Un domn vrea să vă vadă.

— E un pacient ?

— O, nu, domnule doctor.

— O rudă ?

— Nu am impresia.

Mă uitai perplex la ea ; nu eram obişnuit cu vizite la această oră.

— Ei bine... pofteşte-l să intre.

Cred că mintea mi se întunecase în seara aceea. Încremenii văzîndu-l intrînd cu pași hotărîți în camera mea pe Daniel Law.

Cînd ușa se închise în spatele său, el își îndreptă către mine privirea lui gravă și fixă.

— Sper că nu sosesc la o oră nepotrivită, doctore? Dacă nu ai nimic împotrivă, aș dori să stau puțin de vorbă cu dumneata.

— Cum să nu... desigur — mă bîlbîii eu.

La aceste cuvinte, el se înclină și își scoase paltonul negru, pe care-l împături meticulos, punîndu-l, împreună cu pălăria, pe canapea. Își trase pe urmă un scaun lîngă mine, se așeză foarte solemn, îmbrăcat cum era cu cel mai bun rînd de haine negre al său, plastron alb scrobit și un nod mic de cravată, își sprijini mîinile pe genunchi și mă străpunse din nou cu o privire neșovăielnică.

— Doctore — începu el liniștit — nu a fost un pas ușor pentru mine să vin la dumneata în acest chip. Înainte de a-l face, m-am gîndit mult. Se opri un moment. Ai văzut-o des pe fiica mea în ultimul timp?

Mă făcui roșu ca racul.

— Cred că da.

— Îmi dai voie să te întreb de ce?

— Ei bine... adevărul e că țin foarte mult la ea.

— Ah! Nu era nici ironie, nici reprobare în această simplă exclamație, ci numai o îngrijorare sumbră și puțin cam rece. Și noi ținem la ea, doctore. Într-adevăr, de cînd a devenit un copil al Domnului, ea a fost pentru noi ca mielul pentru păstor. Vei înțelege, de aceea, cît de mare a fost decepția noastră cînd am aflat astăzi că a căzut la examenul de diplomă. Și mi-e teamă că principala cauză stă în faptul că, în loc de a lucra, și-a pierdut vremea cu treburi frivole.

Tăceam.

— Firește — urmă el cu un aer iluminat — am toată încrederea în fiica mea. Sîntem datori să suferim mîna Domnului, cînd se lasă grea asupra noastră, iar dînsa va fi sfințită prin această durere. Sfînta mea soție și cu mine ne-am sfătuit cu dînsa. Va încerca din nou, după cîteva luni de studiu neîntrerupt. Ceea ce ne preocupă este o problemă mult mai serioasă. Nu știu, doctore, cît de departe a mers cunoștința dintre dumneavoastră, nu reușesc să aflu nimic despre aceasta de la fata mea și sînt îndatorat

domnișoarei Dearie pentru puținele informații pe care le am, în orice caz însă cred că vei fi de acord cu mine că, în împrejurările date, ea a mers destul de departe.

— Nu înțeleg — spusei eu în grabă. De ce vă opuneți la prietenia dintre mine și fiica dumneavoastră ?

Nu-mi răspunse imediat. Cu vîrfurile degetelor împreunate, medita adînc.

— Doctore — spuse deodată, cu mai multă fermitate. Sper că fiica mea se va mărita. Va ajunge, nădăjduiesc, într-o zi o soție fericită. Dar nu va găsi niciodată această fericire decît alături de un om de aceeași confesiune cu ea.

Eram încolțit acum, dar fără a-mi pierde cumpătul, mă aruncai înainte.

— Nu sînt de acord cu dumneata — spusei eu. Religia e o treabă personală a fiecăruia. Nu sîntem vinovați de credința în care ne naștem. E perfect posibil ca doi oameni să fie toleranți în ce privește credința celuilalt dintre ei.

El se opuse, scuturînd din cap cu un zîmbet rece și derutant care, dacă avea vreun sens, părea să indice că nimeni nu era mai familiarizat decît dînsul cu căile și poruncile unui Dumnezeu atotștiutor.

— Țin seama de tinerețea și lipsa dumitale de experiență. Dar nu poate exista decît o singură mărturisire adevărată a credinței, o singură adunare adevărată a sfinților. În această adevărată congregație a unșilor Domnului a fost crescută fiica mea. Ea nu se poate amesteca niciodată cu apele Babilonului [1].

Printr-o ciudată antiteză, în timp ce el vorbea, gîndurile mele zburară deodată spre apele încîntătoare de la Markinch, pe marginea cărora Jean și cu mine ne plimbaserăm, spre a gusta, sub bolta catifelată și îngăduitoare a cerului, dulceața primului nostru sărut.

Observîndu-mi amărăciunea și semnele de împotrivire de pe obraz, el adoptă un ton mai aspru :

— Tinere, îți doresc tot binele și nădăjduiesc că într-o zi lumina va pogorî și asupra dumitale. Dar trebuie să înțelegi, în sfîrșit, că fata mea nu e pentru dumneata. În comunitatea noastră e un frate care și oficiază și cu care fiica mea este virtual logodită. Mă refer la Malcolm Hodden. L-ai întîlnit în casa mea. În prezent e învățător, dar aspiră să devină într-o zi predicator al evangheliei și să

[1] Nume dat de puritani bisericii catolice. (n.t.)

ducă torţa luminii printre sălbatici. Prin toate afinităţile minţii şi ale spiritului, el s-a arătat demn să o conducă pe cărările acestei vieţi pămînteşti.

Urmă o tăcere. Părea să se aştepte ca să-i răspund. Dar cum rămăsei cufundat în fotoliul meu fără a scoate o vorbă, se sculă, liniştit ca totdeauna, şi îşi puse tacticos paltonul. Cînd ultimul nasture fu încheiat, el îndreptă către mine o privire care oscila între o mîhnită indulgenţă şi o rece mustrare.

— Sînt bucuros, doctore, că întrevederea noastră a fost salutară. Trebuie să învăţăm cu toţii să ne supunem Domnului... să ajungem la o adevărată înţelegere a voinţei lui... Plecînd de aci, te încredinţez pazei sale.

Apucîndu-şi pălăria, ieşi pe uşă cu paşi siguri şi cu acel aer de disciplină senină şi inalterabilă.

Rămăsei multă vreme nemişcat. În ciuda vederilor sale rigide şi înguste, eram nevoit să recunosc cinstit că proceda aşa cum îl tăia capul. Dar acest lucru nu mă ajuta. Tonul vorbirii sale, în care fiecare cuvînt voia să pară sfînt şi profetic, ca scos din scriptură, mă rănise adînc. Iar Hodden... ah, iată un hap amar de înghiţit!

Plin de dragoste jignită şi întărîtată, mă gîndeam la Jean. Scrîşnii din dinţi cu îndîrjire. Cel puţin nu promisesem că n-o voi mai vedea.

capitolul VII

În această dispoziţie neliniştită şi stînjenită, îmi făcui vizita de seară în pavilioane. După ce dădui infirmierei Peek instrucţiunile, trecui, ca de obicei, în pavilionul de izolare, fără însă a mă putea concentra. Cercetările ştiinţifice cărora mă dedicasem cereau o detaşare deplină de toate complicaţiile vieţii. Acum însă, acest legămînt solemn nu mă interesa cîtuşi de puţin. O vedeam în faţa ochilor pe Jean, zveltă şi plină de prospeţime, cu ochii ei căprui înceţoşaţi de suflul tinereţii. O iubeam. Trebuia s-o văd.

În după-amiaza următoare, de îndată ce fui liber, alergai spre garaj. Telefonasem de două ori la vila „Silcam", dar de fiecare dată îmi răspunsese vocea doamnei Law;

fără a rosti un cuvînt, pusesem în grabă receptorul pe furcă, ca și cum ar fi fost de fier înroșit. Acum, în ciuda burniței, pornii pe motocicletă spre Blairhill.

În spatele vilei „Siloam", mă apropiai cu emoție de chioșcul din grădină. Era gol, scaunul neocupat, iar de pe masa rustică lipsea *Practica medicinei* a lui Osler. Mă așezai nehotărît pe zid, urmărind cum ploaia picura de pe bolta vopsită în verde ; apoi, lăsîndu-mă în jos în partea dinăuntru, ocolii grădina, trecînd în fața casei. Stătui aproape o jumătate de ceas la adăpostul boschetelor, cu privirea ațintită asupra misterioaselor ferestre cu perdele de horbotă. Dar cu toate că o zării de cîteva ori pe maică-sa mișcîndu-se încoace și încolo în lumina slabă a camerei din față, nu avui nici măcar o dată satisfacția de a o zări pe Jean.

Pe neașteptate, auzii zgomot de pași pe alee. Crezui întîi că era Daniel Law ; după o clipă însă, de după colț apăru figura lui Luke. Ieșii din ascunziș.

— Luke ! exclamai eu. Nu știam că te-ai întors !

— Da, m-am întors — zise el.

— De ce nu mi-ai dat de veste ? Ești singurul care mă poate ajuta.

— Crezi ?

— Da, Luke. Ascultă-mă ! Vorbeam cu înfrigurată insistență. Trebuie să o văd imediat pe Jean !

— N-ai să faci asta— răspunse el șovăind, uitîndu-se de la mine spre fațada liniștită a casei. Părînd apoi să se hotărască în favoarea mea, adăugă : Nu putem sta de vorbă aci. Hai cu mine pe stradă !

Porni înapoi spre oraș, aruncînd din cînd în cînd o privire peste umăr, iar cînd ajunserăm la un colț mai degrabă deocheat, aproape de piață, intră brusc într-un local cu fațada vopsită în culori țipătoare și care purta firma : „Barul sportiv din Blairhill". Ne așezarăm într-o boxă în fundul acestui local deprimant, care, judecînd după desfășurarea de mașini de joc, era locul de petrecere al tineretului cu dare de mînă din Blairhill. Luke comandă două pahare de bere. Apoi se uită îndelung și în chip echivoc la mine.

— Ai făcut-o, de astă dată ! spuse el în cele din urmă. Dacă mă întrebi pe mine... cred că totul s-a sfîrșit.

Mă aplecai repede spre el.

— Ce s-a întîmplat ?

— Tot ce-am văzut mai rău în viața mea. Cînd mama a aflat de la domnișoara Dearie, vreau să spun despre tine, a luat-o pe Jean deoparte cu multă liniște și mîhnire, făcînd-o să plîngă prin toată casa. La întoarcerea tatii, avu loc o lungă consultație. Pe urmă, în vreme ce mama se duse să-l aducă pe Malcolm, tata se urcă cu Jean în camera ei și se închină cu ea timp de aproape o oră. Chiar și din bucătărie o auzeam hohotind de plîns, ca și cum inima ei ar fi stat să se frîngă. Cînd coborîră, se oprise. Era albă ca varul, dar liniștită. Înțelegi ? Totul se sfîrșise atunci.

— Luke ! Ce vrei să spui ?

— Cred că au făcut-o să promită că nu te va mai vedea niciodată.

Îmi trebui un minut ca să-i înțeleg pe deplin cuvintele, dar îndată se înrădăcină în mine convingerea nestrămutată că spunea adevărul. Cu toate că în această eră a progresului lucrul era de necrezut, exista în această familie o autoritate care își avea originea în acele vremuri ale vechiului testament, cînd triburile lui Galaad și Gad își urmau destinul prin șesurile Moabului, păzindu-și turmele și cirezile, supunîndu-se celor mai bătrîni și încrezîndu-se orbește în Dumnezeu.

Daniel Law era un astfel de patriarh. Trăia încă în și prin Cărțile regilor, Numerii și Deuteronom. Și în mijlocul vacarmului erei mașinilor, sunetelor înnebunitoare ale jazului și sclipirilor seducătoare ale cinematografului, el își crescuse copiii în această tradiție. Aceasta explică cum ani de zile o menținuse pe fiică-sa pe drumul spinos, ferind-o de viciile dansului, jocului de cărți și teatrului, mărginindu-i lectura la *Cuvinte bune* și *Călătoria pelerinului*, și cum, prin rugăciuni și presiuni, storsese acum de la ea, printre lacrimi, promisiunea de a renunța la nedemnul ei iubit.

Toate acestea îmi fulgerară prin minte pe cînd ședeam în fața lui Luke în acea friguroasă berărie populară. Dar, deși gîndurile mele îmi dădeau senzația vagă că mă ciocnisem de un zid de piatră, și deși faptul că Jean mă jertfise trezea în mine un chinuitor resentiment, nu puteam, pur și simplu nu puteam să renunț la ea.

— Luke — spusei cu nervii încordați — trebuie să mă ajuți !

— Da ? întrebă el fără multă convingere.

— Trebuie neapărat s-o văd pe soră-ta !

Rostii aceste cuvinte cu oarecare desperare.

Nu-mi răspunse. Ștergîndu-se pe buze cu mîneca plină de făină, se uită la mine cu un zîmbet trist.

— Poți s-o faci, știi bine — urmai eu. Aștept aici pînă cînd te întorci acasă și-i spui Jeanei să iasă ca să se întîlnească cu mine.

Tot tăcut și cu o expresie de milă, Luke clătină din cap :

— Jean nu e acasă. A plecat.

Mă uitai cu ochi mari la el, înmărmurit, în timp ce dădea încet din cap.

— Se vede că nu-l cunoști pe tata. A trimis-o aseară la mătușa noastră Elisabeth din Bethnal Green. Va rămîne acolo patru luni, ca să învețe pînă cînd se va prezenta din nou la examen. Se opri. Și doamna Russell, asta-i mătușa noastră, are instrucțiuni să deschidă toate scrisorile ei.

Bethnal Green, o suburbie a Londrei, la distanță de sute de kilometri — loc inaccesibil pentru infamul de Shannon! Și corespondența interzisă ! O, înțeleptul, ingeniosul Daniel ! Ședeam acolo, amuțit și nenorocit, cu privirea în pămînt.

După o tăcere prelungită, fui trezit de glasul lui Luke, care, ca să mă consoleze, mă întrebă :

— Mai iei o bere ?

Îmi ridicai capul.

— Nu, mulțumesc, Luke. Măcar era bine intenționat. Mă faci tocmai să-mi aduc aminte. Nu vrei să-ți restitui motocicleta ?

— A, nu-i nici o grabă !

— Ba da, ai desigur nevoie de ea. Îmi dădeam seama că protesta numai din politețe. E pe stradela din spatele casei voastre. Am întreținut-o bine. Uite cheia !

Acceptă cheia de contact fără alte proteste ; apoi ne ridicarăm și ieșirăm. Pe stradă, după ce aruncă o privire la deal și la vale, îmi strînse mîna cu un soi de camaraderie melancolică. Pornii imediat spre gară.

Ploaia se întețise, umplînd rigolele, acoperind de noroi strada îngustă și dînd tuturor lucrurilor un aspect cenușiu și mizer.

O, Doamne, îmi spusei eu, simțind brusc un junghi la inimă, ce caut oare în acest orășel trist și părăsit ? Aș vrea să fiu în soare, departe de aceste încurcături, de această nesiguranță, de această luptă fără sfîrșit. Mi-ar plăcea să

plutesc pe o barcă în josul Nilului, sau să mă aflu pe colinele luminoase de la Sorrento, încălzindu-mă la soare deasupra Mării Tireniene. Ba nu, la naiba, aş prefera să fiu în ceaţa şi fumul de la Bethnal Green.

Ştiam însă că nu puteam fi acolo.

capitolul VIII

După aceasta, totul se prăbuşi deodată peste mine... Voi încerca totuşi să expun lucrurile cu calm, în ordinea lor. Nu vreau să insist asupra stării mele de spirit. Era asemenea vremii : ploaie fără sfîrşit şi vînturi puternice de echinocţiu, care smulgeau de pe copaci frunze şi crenguţe ce nu muriseră încă, împrăştiind pe alee un covor îmbibat de apă.

Eram extrem de ocupaţi acum în saloane, mai ales cu cazuri de difterie, căci o epidemie izbucnise în districtul apusean al comitatului Winton. Suferisem eu însumi pe vremuri de această boală, împrejurare care, mărturisesc, îmi inspira simpatie pentru copiii bolnavi ce soseau. Pînă acum ne puteam lăuda că nu avusesem nici un deces, iar domnişoara Trudgeon se plimba mîndră prin tot spitalul, ca şi cum ar fi fost meritul ei personal. Şi poate că şi era. Mă impresiona din ce în ce mai mult şi, în sinea mea, începusem, împotriva voinţei mele, s-o admir pe această veterană conştiincioasă, capabilă şi neobosită, ale cărei calităţi ascunse covîrşeau cu mult atributele ei vizibile şi mai puţin atrăgătoare. Aveam însă grijă să nu-i spun acest lucru. În dispoziţia mea sufletească din zilele acelea, eram ursuz şi aspru cu toată lumea.

Atunci, în seara de 3 noiembrie — această dată exactă şi fatală a rămas întipărită cu litere neşterse în memoria mea — mă întorsei cu capul plecat şi cu genunchii moi de la pavilion la locuinţa mea, aruncîndu-mă într-un fotoliu.

Nu şezusem acolo nici zece minute, cînd un bîzîit stăruitor îmi izbi auzul. Era telefonul de pe masa mea de noapte, a cărui sonerie se auzea încet, fiindcă uitasem să mut înapoi comutatorul înainte de a părăsi pavilionul. Trecui în dormitor şi ridicai obosit receptorul.

— Alo !

— Alo ! Dumneata ești, doctore ? Îmi pare bine că te găsesc. Cu toată legătura defectuoasă, ușurarea din acel glas se distingea limpede. Aici e Duthie, Alex Duthie ! Îți vorbesc de la Dreem. Doctore... Robert... trebuie să faci ceva pentru mine !

Înainte de a-i putea răspunde, el urmă :

— E vorba de Sim al nostru. E bolnav de o săptămînă de difterie și nu-i merge mai bine. Vreau să-l aduc la spitalul dumitale.

Nu ezitai nici o clipă. Spitalul era plin, iar Alex, care locuia dincolo de limita comitatului, nu avea dreptul la îngrijirile noastre. Nu-l puteam însă refuza cu nici un chip.

— E în regulă. Cere un certificat medicului dumitale și voi trimite mîine dimineață ambulanța, în prima cursă.

— Nu, nu ! răspunse el grăbit. Băiatul e în stare gravă, Robert. Avem o mașină la poartă și l-am învelit de sus pînă jos în pături. Vreau să ți-l aduc acum.

Nu eram sigur dacă era corect să fac atît de repede această internare nereglementară. Totuși, datorită stimei adînci pe care o aveam pentru Alex, trebuia să-mi asum acest risc.

— Pornește, atunci ! Te aștept cam peste o oră. Ai grijă să nu-i fie frig pe drum !

— O să am. Și-ți mulțumesc, băiete... îți mulțumesc !

Așezai receptorul la loc și mă îndreptai pe coridor, spre camera infirmierei-șefe. Acolo însă luminile erau stinse, astfel că fui nevoit să apăs pe butonul soneriei de noapte, care o chema pe sora Peek. Cînd sosi, îi dădui, pe un ton sec, instrucțiuni să pregătească un pat în camera de lîngă salonul B, o mică anexă rezervată de obicei pentru pacienți particulari și care acum era singurul spațiu rămas neocupat. După aceea, rămăsei în așteptare.

Veghea mea nu fu lungă. Puțin înainte de miezul nopții, o mașină închisă, închiriată, trase la intrarea principală și, cînd împinsei ușa împotriva vîntului și a rafalelor de ploaie, Alex intră purtîndu-și în brațe băiatul, complet învelit în cuverturi. Îl condusei în camera de primire. Era alb și tras la față.

După ce depuse copilul pe canapea, unde sora Peek începu să-l pregătească pentru examinare, Alex se șterse pe frunte cu dosul palmei și stătu liniștit deoparte, îndreptînd spre mine o privire întrebătoare și plină de spaimă.

— Nu te frămînta atîta. Cînd s-a îmbolnăvit Sim ?

— La începutul săptămînii.

— Și i s-au făcut injecțiile de antitoxină ?

— Două. Dar n-au avut mare efect. Duthie începu să vorbească mai repede : Infecția e în fundul gîtului. Cînd am văzut că din minut în minut îi merge mai rău, nu mi-a rămas decît să-l aduc aici. Avem încredere în dumneata, Rob. Uită-te la el, te implor !

— Bine. Dar nu te agita.

Mă întorsei spre canapea și îndată expresia liniștitoare pe care o luasem, de dragul lui Duthie, îmi pieri din obraz. De fapt, cînd îmi aruncai privirea asupra palidului copil, care, cu ochii închiși și mîinile crispate, se lupta pentru fiecare răsuflare, simții în piept o înțepătură dureroasă. Continuai să-l examinez în tăcere. Temperatura era de 39,9°, pulsul atît de slab, încît abia se simțea. Nu încercai să număr respirațiile. O membrană falsă, groasă și galbenă, acoperea amigdalele și se întindea cu perfidie pînă în faringe. Copilul era evident la capătul puterilor, aproape muribund.

Mă uitai la Duthie, care, stînd tăcut lîngă mine, încerca cu și mai mare îngrijorare să-mi citească în privire. Deși cuprins de milă, simțeam o furie sălbatică împotriva lui din cauza situației grele în care mă pusese.

— N-ar fi trebuit să-l scoți din casă pentru nimic în lume ! E într-o stare desperată.

Înghiți un nod.

— Dar ce e cu el ?

— Difterie laringeană. Membrana blochează traheea... împiedicîndu-l de a respira.

— Nu se poate face nimic ?

— Traheotomie... și anume imediat. Dar n-o putem face aici. N-avem sală de operații și nici echipamentul necesar. Trebuia dus de mult la unul din marile spitale de boli infecțioase din oraș. Mă îndreptai spre telefon. Am să sun la spitalul Alexandra și voi aranja ca să fie primit imediat acolo.

Începusem să formez numărul serviciului de urgență, cînd, deodată, copilul începu să scoată un șuierat subțire, desperat, care răsuna în toată camera.

Alex mă trase de mînecă.

— N-o să putem ajunge cu el la alt spital. A fost destul de greu să-l aduc pînă aici. Fă singur ceea ce trebuie !

— Nu pot ! E o treabă de specialist.

— Haide, fă-o, fă-o !

Impresionat de cuvintele lui, mă uitai la el speriat și dezorientat ca un netot. După cum am explicat în alt loc, aveam o foarte slabă experiență în practica medicinii și nu încercasem niciodată în viața mea o operație serioasă. Menținîndu-mă pe înălțimile luminoase ale cercetărilor științifice, îmi dădusem totdeauna aerul de a disprețui pe practicienii aferați, care la nevoie abordează orice problemă. Aici însă, înspăimîntătoarea urgență a cazului nu putea fi tăgăduită. Era într-adevăr o chestiune de minute — căci acum îmi dădeam seama că dacă m-aș sustrage răspunderii sub pretextul de a transfera cazul la spitalul Alexandra, copilul n-ar ajunge viu acolo. Conștient de nepriceperea mea iremediabilă, îmi înnăbușii un geamăt.

— Scoală pe infirmiera-șefă ! îi spusei surorii Peek. Și du imediat pacientul în camera de rezervă !

Șase minute după aceea, ne aflam și noi acolo — domnișoara Trudgeon, sora Peek și cu mine — adunați în jurul mesei simple pe care, într-o cămașă de noapte curată a spitalului, era întins trupul fără cunoștință al copilului, care abia mai răsufla. Afară de această respirație convulsivă, domnea o tăcere mormîntală în mica încăpere în care ne înghesuiam. Îmi suflecasem mînecile, mă spălasem în grabă pe mîini cu acid fenic, iar acum eram atît de cuprins de teamă, încît mă uitam instinctiv la infirmiera-șefă, căutînd în chip aproape de necrezut sprijin la dînsa.

Era de un calm admirabil, impersonală, pricepută, și deși abia se trezise din somn și își pusese în mare grabă uniforma, avea o ținută corectă. Chiar și boneta ei scrobită era bine potrivită, astfel că nici un fir de păr nu părea deplasat de la locul lui. Cu tot conflictul dintre noi, nu putui înnăbuși în mine un sentiment de admirație și de invidie. Își cunoștea meseria de-a fir-a-păr, iar curajul ei era minunat.

— Nu vrei să-i administrezi un anestezic ? mă întrebă ea cu jumătate glas.

Scuturai din cap. Starea respirației n-ar fi permis o anestezie. În orice caz, copilul era în stare cu mult prea gravă.

— Foarte bine atunci — spuse domnișoara Trudgeon cu voie bună. Îi voi ține capul și brațele. Dumneata îi imobilizezi picioarele, soră Peek.

Pe cînd vorbea, îmi întinse un bisturiu de pe bucata de tifon alb din tăvița smălțuită, de instrumente, postîndu-se cu hotărîre la capătul mesei și ținînd ferm brațele lui Sim. Infirmiera de noapte îl apucă molatic de glezne.

Cu toate că ezitarea mea nu ținu, desigur, decît o clipă, avui impresia că stăteam acolo de o veșnicie cu bisturiul în mîna mea nedibace și nesigură.

— Sîntem gata cu toții, doctore — îmi aminti infirmiera-șefă, și, mă puteți crede sau nu, vocea ei avea din nou un ton de fermă încurajare.

Respirai adînc, îmi încleștai dinții și, ținînd pielea întinsă, făcui o incizie în beregata copilului. Sîngele țîșni gros și închis, acoperind rana. Tamponam tot mereu și tăiam mai adînc. Sim era fără cunoștință și sînt sigur că nu simțea nimic ; totuși, la orice atingere se zvîrcolea și se sucea pe masă într-un fel de teamă neputincioasă. În același timp îl apuca intermitent acel teribil efort de a respira, care-i agita tot corpul, ca un pește ce se luptă pentru aer pe o placă de piatră. Aceste mișcări subite și incontrolabile îmi sporeau greutățile. Încercai să introduc un retractor în deschizătură. El intră în rană, dar imediat după aceea căzu afară, lovindu-se cu zgomot de pardoseală. Acum sîngele curgea mai gros, nu sub forma unei țîșniri roșii și fluide, pe care să o pot stăpîni, ci ca o scurgere înceată și densă ce îneca totul. Nu mai puteam folosi bisturiul. Ajunsesem prea aproape de vasele groase de la ceafă. O mișcare greșită și puteam tăia vena jugulară. Încercai cu degetul mare să despart țesuturile, încurcîndu-mă printre ele și căutînd cu desperare traheea. Dacă nu dădeam repede de ea, Sim era pierdut. Era aproape negru în obraz acum. Eforturile lui de a înghiți aer, care îi trăgeau înăuntru toate coastele și sternul, făcînd pieptul lui mic și slab să apară scobit, erau mai spasmodice, dar mai rare și mai slabe. Erau intervale lungi cînd nu răsufla de loc. Corpul lui începea să fie rece și umed la pipăit.

Fruntea mi-era îmbrobonită de sudoare și mă simțeam atît de rău, încît mă temeam că am să leșin. Nu izbuteam să găsesc traheea. Pur și simplu nu o găseam, iar copilul era aproape mort. O, Doamne... ajută-mă să găsesc această trahee !

— Domnule doctor, nu mai simt pulsul — spuse cu glas tremurat și pe un ton de mustrare sora Peek, care din timp în timp îl pipăise pe băiat la încheietura mîinii.

La capătul mesei însă, infirmiera-şefă tot nu scotea nici o vorbă.

Nu ştiu ce mă apucă, dar luai bisturiul şi, cu curajul pe care ţi-l dă deznădejdea, tăiai adînc. Deodată, ca printr-o minune, ieşi la iveală în rană — subţire, alb şi lucios ca o trestie argintie — obiectul căutării mele stîngace şi frenetice. Un sughiţ convulsiv îmi ieşi din piept şi, scuturîndu-mi năduşeala de pe frunte, despicai traheea expusă. În aceeaşi clipă se produse o irupere şuierătoare de aer proaspăt, un curent binecuvîntat care umplu aceşti plămîni sufocaţi. O dată, de două ori, pieptul flămînzit de aer inspiră adînc cît putea cuprinde. Apoi din nou şi din nou, într-un fel de extaz al uşurării. Pe urmă, mai întîi încet, dar cu o putere ce sporea, copilul muribund începu să respire regulat. Culoarea neagră a pielei îi dispăru, buzele învineţite reveniră treptat la roşeaţa lor, băiatul încetă de a se mai zbate.

Cu degete tremurătoare, introdusei repede tubul dublu de traheotomie, suturai cîteva puncte mici ce sîngerau, cusui rana şi o bandajai astfel ca orificiul îngust de metal al tubului să iasă în afară. Genunchii îmi tremurau, inima îmi bătea nebuneşte şi ceea ce era mai rău în agitaţia mea e că trebuia s-o ascund. Transpirat, cu părul vîlvoi şi cu degetele pline de sînge, privii istovit cum infirmiera-şefă îl instală cu pricepere pe Sim în patul de rezervă, punînd în jurul lui sticle cu apă fierbinte şi potrivindu-i pernele sub cap.

— Aşa — observă în sfîrşit domnişoara Trudgeon. Cred că o să-i fie bine. Îţi încredinţez acest caz, soră, şi te ocupi de el în mod special toată noaptea.

Cînd se întoarse să iasă, îmi aruncă o privire fugară, în care nu era nici aprobare, nici dezaprobare, ci care părea să spună : totul a fost pe muchie de cuţit, dar ai avut mai mult noroc decît meriţi. Pentru prima dată ne înţeleserăm unul pe altul.

Chiar şi după ce infirmiera-şefă ieşise, mă decisei cu greu să plec. Sora Peek trăsese un scaun lîngă patul copilului, pe care pusese o tăviţă cu tampoane de vată spre a şterge mucusul care uneori se aduna la gura tubului. Rămăsei în spatele ei, observînd băiatul care se odihnea acum, cu o culoare normală în obraz. Din pură epuizare, începuse să dormiteze ; deodată însă deschise scurt ochii şi, printr-o ciudată întîmplare, privirea lui se întîlni cu a mea. O clipă

zîmbi, sau cel puţin umbra palidă a unui zîmbet îi mişcă uşor buzele. După aceea, pleoapele îi căzură peste ochi şi adormi.

Nimic nu ar fi putut să mă mişte atît de adînc ca acest zîmbet tremurător de copil. Nu-mi puteam dori vreo răsplată mai mare.

— Plec acum, soră — spusei eu pe un ton sobru. Ştii ce ai de făcut !

— O, desigur, domnule doctor !

Abia cînd ieşii, îmi adusei aminte de Alex Duthie, care mă aştepta în camera de primire. La gîndul că pot să pun capăt nesiguranţei sale, iuţii pasul sub bolta înstelată. Da, era acolo, aşezat ţeapăn pe un scaun tare, cu faţa spre uşă şi ţinînd în mînă pipa lui goală şi rece, ca şi cum nu s-ar fi mişcat de cînd îl părăsisem. Cînd intrai, atitudinea lui deveni şi mai rigidă, apoi se sculă în picioare, îndreptînd spre mine o privire în care ardea întrebarea pe care nu era în stare s-o rostească.

— Îi merge bine acum.

Faţa lui era atît de încordată, încît nu putu s-o destindă imediat. Îi puteam vedea sub piele tendoanele întinse ale muşchilor obrazului. Pe urmă, deodată, gura începu să-i tremure. Spuse, în cele din urmă, cu jumătate glas :

— L-ai operat ?

Îi făcui semn că da.

— Acum poate respira. De fapt a adormit. Cînd va scăpa de difterie, peste vreo zece zile, îi vom scoate tubul şi rana se va vindeca. Abia dacă o să-i rămînă o cicatrice.

Duthie făcu un pas înainte şi, apucîndu-mă de mînă, o strînse cu atîta recunoştinţă, cu atîta căldură şi simţire, încît mă făcu să tresar de durere.

— N-o să uit niciodată ce-ai făcut pentru noi în noaptea asta ! Niciodată, niciodată ! Ţi-am spus că soţia mea şi cu mine avem încredere în dumneata. Dădu drumul, milos, degetelor mele zdrobite. Pot să-i telefonez ? Aşteaptă la locuinţa administratorului fermei.

O clipă după aceea se afla în hol, transmiţînd în chip nedesluşit buna veste. După ce termină, ieşii împreună cu el pînă la maşina închiriată, lîngă care şoferul, dat uitării, se plimba încoace şi încolo, cu şapca trasă peste urechi.

— Totul e în regulă, Joe ! strigă Duthie pe un ton exaltat. Băiatul a scăpat de primejdie !

În recunoştinţa lui, bietul om scoase capul pe geamul maşinii, spunîndu-mi, cu o voce plină de simţire :

— Vin mîine din nou, băiete, aducînd-o şi pe nevastă-mea. Încă o dată... din adîncul inimii... îţi mulţumesc !

După ce maşina plecă, hoinării prin noaptea rece şi vîntoasă. Pe urmă, auzind ceasul din vestibul bătînd ora unu, mă îndreptai, cam ameţit, spre camera mea de culcare. Eram atît de zăpăcit, încît nu voiam să mă gîndesc la nimic. Printre decepţiile şi îndoielile mele, simţeam totuşi o linişte ciudată în inimă. Adormii îndată, gîndindu-mă doar la zîmbetul lui Sim.

capitolul IX

Trebuie să fi dormit aproape patru ceasuri cînd fui trezit din nou de cineva care mă scutura insistent de braţ. Deschisei ochii şi văzui lumina aprinsă şi pe sora Peek stînd lîngă patul meu. Cu faţa înspăimîntată, îmi striga isteric în ureche :

— Veniţi imediat... imediat !

Mă smulse aproape din aşternut şi, în timp ce mă căzneam să-mi pun paltonul şi papucii, îmi dădui seama, cu toate că eram încă pe jumătate adormit, că numai o catastrofă putuse împinge această fiinţă fricoasă să dea năvală în camera mea în acest chip şi la această oră. Într-adevăr, părea ca ieşită din minţi şi cînd porni, aproape alergînd, spre salonul B, ea repeta neîncetat, ca o lecţie învăţată pe dinafară, ţinîndu-se de mine :

— Nu e vina mea ! Nu e vina mea !

În rezerva slab luminată şi caldă, Sim stătea întins pe spate şi sprijinit pe perne, liniştit, aşa cum îl lăsasem. Părea însă de o imobilitate nefirească, iar cînd dădui brusc la o parte abajurul de pe lampa de noapte şi mă uitai mai de aproape, observai tresărind că orificiul lucios lipsea din bandaj : tubul nu mai era în gîtul băiatului. În grabă apucai o pensă şi curăţai dopul de mucus de pe rană, apoi apucînd copilul de ambele braţe, începui să-i aplic mişcări de respiraţie artificială.

Mă muncii cu Sim ca un nebun timp de peste o oră. Dar încă înainte de sosirea mea, el murise, murise de-a binelea. Mă oprii, încheiai nasturii cămăşii de noapte mototolite, îndreptai acest trup mărunt, care se luptase atît de greu şi suferise atît de mult, şi-i culcai capul la loc pe pernă.

Deodată, pe cînd netezeam aşternutul, descoperii într-o cută a cearşafului tubul de traheotomie, complet astupat şi mînjit de falsa membrană. Mă uitai înmărmurit la el, întorcîndu-mă apoi spre sora Peek, care în tot acest timp rămăsese cu spatele rezemat de uşă.

— E blocat — spusei eu pe un ton mirat. Trebuie să-l fi aruncat afară tuşind.

Înţelesei atunci totul şi înainte chiar de a putea s-o acuz, expresia feţei ei îmi arătă că bănuiala mea era întemeiată. Un alt gînd îmi fulgeră prin minte. Trecînd încet pe lîngă ea, intrai în săliţa de lîngă salon. Da, acolo pe masă — pe aceeaşi masă de serviciu pe care se dăduse bătălia pentru viaţa lui Sim — se afla un ceainic, o farfurie de sandvişuri cu sardele şi o ceaşcă de ceai rece, pe jumătate golită. O mică gustare ispititoare.

Frîngîndu-şi mîinile, sora Peek, care mă urmase, izbucni :

— O, domnule doctor, n-aş fi crezut niciodată... Dormea atît de liniştit... L-am lăsat singur numai un minut.

Nu mai puteam răbda. Simţeam că mi se rupe inima. Părăsii săliţa, trecui prin salon şi ieşii în curte. Afară, puţinele stele păleau, iar la răsărit primele licăriri ale zorilor goniseră întunecimea cerului. Lovindu-mă cu pumnii în cap, ajunsei în camera mea, unde mă aruncai într-un fotoliu lîngă masă. Nu mă durea faptul că micul meu succes era distrus. Ceea ce mă ardea în piept şi-mi sîngera inima, otrăvindu-mi toată fiinţa, era absurda transformare a victoriei în înfrîngere, egoista şi criminala risipire a unei vieţi. Plin de stupoare, mă lăsai pradă desperării.

Stătui probabil multă vreme nemişcat, căci atunci cînd Katie intră la ora nouă spre a pune masa pentru micul dejun, şedeam tot acolo în palton şi pijama. Neputînd suporta privirile ei îngrijorate, trecui prin odaia mea de culcare în baie, mă răsei orbeşte şi mă îmbrăcai. Cînd mă întorsei, mă aştepta un mic dejun deosebit de bun : pîine prăjită, cafea, ouă cu şuncă, sub un capac de metal. Dar cu toate că aveam nevoie de hrană, nu fui în stare să mănînc nimic ; stomacul meu se revolta chiar faţă de cîteva

înghițituri de cafea. Mă apropiai de fereastră, uitîndu-mă afară. Era o dimineață rece și cețoasă, prevestitoare a umezelii sumbre de iarnă.

O bătaie în ușă. Cînd mă întorsei cu fața într-acolo, domnișoara Trudgeon intră în cameră, calmă ca de obicei, dar cu semne de oboseală în ochi. Atitudinea ei era prietenoasă. Străbătu camera pînă la cămin, unde cîteva lemnișoare verzi fîsîiau, scoțînd mici vîrtejuri de fum umed. Începu să vorbească pe un ton serios și măsurat :

— Sora Peek a venit să mă vadă. E foarte deprimată.

— Nu mă mir — spusei eu cu amărăciune.

— Îmi dau seama, doctore, ce se petrece în sufletul dumitale. Mai ales după toate eforturile pe care le-ai făcut. Întreaga afacere e profund regretabilă. Făcu o pauză. În ce mă privește, o regret adînc, căci nimănui nu-i stau mai aproape de inimă interesele acestui spital. Dar asemenea accidente se întîmplă, doctore, chiar și în instituțiile cele mai bine organizate. Și o lungă experiență m-a învățat că în privința lor nu e decît un singur lucru de făcut.

Nu mă putui împiedica să întreb :

— Și care anume e acest lucru ?

— A le trece cu vederea.

Mi se curmă respirația.

— Cele întîmplate nu se pot trece cu vederea. Nu a fost un accident. A fost un caz de neglijență gravă, care trebuie pedepsit.

— Presupune că vom face ceea ce sugerezi. Ce se va întîmpla ? Sora Peek va fi concediată, se va stîrni vîlvă și scandal, numele spitalului va fi compromis și nimeni nu va avea vreun avantaj de pe urma acestui lucru.

— Trebuie să plece ! răspunsei eu neclintit. E o infirmieră slabă și din cauza ei copilul acesta și-a pierdut viața.

Domnișoara Trudgeon făcu un gest liniștitor.

— Îți înțeleg punctul de vedere, doctore, și îl apreciez. Dar... în acest spital... sînt alte considerații cu caracter practic, care nu trebuie pierdute din vedere.

— Nu o putem lăsa să rămînă aci, ca să repete acest lucru.

— N-o să-l repete — spuse repede domnișoara Trudgeon. A primit o lecție pe care n-o va uita toată viața ! Îți garantez acest lucru. Te pot asigura, doctore, că sora

Peek are multe însuşiri bune şi cred că ar fi în fond neînțelept, nu vreau să spun nedrept, să i se distrugă cariera, căci acesta ar fi rezultatul, din cauza unui singur incident.

Mă uitai atent la ea, amintindu-mi cum se abătea în general de la felul ei de a fi, tratînd-o pe infirmiera de noapte ca pe favorita ei. Mă întrebam dacă o vagă idee de privilegiu nu era legată de persoana lui Effie Peek. Eram pe punctul de a-i răspunde, cînd auzii o bătaie discretă în uşă. Katie apăru din nou în prag.

— Domnul şi doamna Duthie vă aşteaptă în camera de primire, domnule doctor.

Un fior involuntar îmi trecu prin tot corpul. Răspunsul ce mă pregăteam să-l dau infirmierei-şefe îmi îngheță pe buze. Mă uitai o clipă în jos cu ochi trişti; pe urmă, adunîndu-mi puterile, mă îndreptai spre uşă.

Cînd ajunsei lîngă uşă, domnişoara Trudgeon se apropie de mine şi mă îndemnă, cu un accent de vădită sinceritate :

— Fii precaut, doctore ! În propriul dumitale interes... şi în al meu.

Vederea mi-era atît de tulbure şi nesigură, încît coridorul mi se păru plin de ceață ; cînd însă ajunsei poticnindu-mă în camera de primire, văzui destul de limpede că Duthie şi soția sa zîmbeau, neputîndu-şi parcă stăpîni adînca şi intima lor fericire. La intrarea mea, Alex se sculă în picioare cu fața radioasă şi mă apucă de mînă.

— Sper că nu te deranjăm prea devreme, flăcăule ! Dar nu era chip să ne mai amînăm plecarea azi de dimineață. Ne venea să cîntăm pe drum pînă aici.

— Adevărat, doctore ! Alice Duthie se ridicase şi stătea lîngă bărbatul ei. Fața ei simplă şi roasă de griji strălucea de fericire. Şi datorăm toate astea priceperii şi deşteptăciunii dumitale !

Căutai să mă sprijin de masă. Genunchii mi se muiau, aveam senzația că mi-e plin de cîlți capul şi, ceea ce era mai grav, simțeam că dintr-o clipă într-alta aveam să mă prăbuşesc plîngînd.

— Hei, băiete ! exclamă Alex. Eşti la capătul puterilor. Dar nu-i de mirare, după ce ți-ai pierdut noaptea pentru noi. Dar n-o să te plictisim prea mult. Vrem numai să intrăm şi să-l vedem un moment pe Sim.

— Stați... — bîiguii eu cu glas slab şi frînt.

Se uitară la mine întîi miraţi, apoi cuprinşi de grijă şi, în sfîrşit, cu vie nelinişte.

— Ce s-a întîmplat? făcu Alex cu o voce alterată. Pe urmă, după o pauză, adăugă parcă silit: Îi e rău din nou băiatului?

Dădui orbeşte din cap.

— Mult mai rău? Pentru Dumnezeu, omule, nu sta aşa! Spune-ne, cum îi merge?

Nu eram în stare să mă uit la Alice; vederea feţei lui Alex, din care lumina pierise, dîndu-i un aspect cenuşiu şi demn de milă, era tot ce puteam îndura.

— Doamne sfinte! spuse el cu glas stins. Ce să fie asta?

Urmă o lungă tăcere, nu-mi dau seama cît de lungă. Timpul înceta de a avea vreun înţeles, totul era confuz şi gol. Puteam însă vedea că Alice plîngea şi că Duthie o sprijinea cu braţul. Cînd vorbi, într-un tîrziu, glasul lui era rece şi aspru:

— Putem merge să-l vedem?

— Da — murmurai eu. Vreţi să vă însoţesc?

— Dacă ne dai voie, o să ne ducem singuri.

În drum spre uşă, se întoarse către mine ca spre un străin.

— Vestea asta ne-ar fi fost mai uşoară dacă nu m-ai fi făcut să cred astă-noapte că mi-ai salvat băiatul. Nu vreau să te mai văd niciodată!

Mă întorsei în camera mea, plimbîndu-mă prin ea fără rost, ridicînd cîte un lucru şi aşezîndu-l din nou la loc.

Apoi, cînd mă uitai pe fereastră, îi văzui pe Alex şi pe doamna Duthie apărînd de după colţul clădirii şi coborînd încet pe alee. Mergea aplecat, parcă zdrobit. Braţul său era tot petrecut după umărul soţiei sale, ţinînd-o strîns şi sprijinind-o pe cînd înainta nesigură, cu privirea împăienjenită de lacrimi.

Atunci totul se răsculă în mine. Mă întorsei brusc şi străbătui coridorul pînă la camera de odihnă a infirmierelor. După cum ghicisem, sora Peek era singură acolo. Şedea într-un fotoliu confortabil, în faţa unui foc bine încins; ochii îi erau înroşiţi, dar expresia ei părea oarecum uşurată, ca şi cum, după „un plîns bun", ar fi simţit acum că partea cea mai rea trecuse. Îşi terminase tocmai dejunul, această masă timpurie, pe care o

lua înainte de a se retrage, şi pe farfuria ei desluşii două oase de cotlete bine curăţate de carne.

Un spasm de turbare, de furie sălbatică şi dementă mă sugrumă.

— Netrebnico, nesimţito, ticăloasă, tîrîtură ce eşti! Cum poţi sta aici, îndopîndu-te şi încălzindu-te, după isprava ce-ai făcut-o? Nu-ţi dai seama că din cauza neglijenţei şi egoismului dumitale bietul copil şi-a pierdut viaţa? E vina dumitale, afurisita dumitale vină că zace acum mort aici!

Expresia feţei mele trebuie să o fi speriat. Se strecură de pe scaun, retrăgîndu-se în colţul camerei. O urmai pînă acolo, apucînd-o de umeri şi scuturînd-o pînă cînd clănţăni din dinţi.

— Infirmieră eşti dumneata? Ar fi de rîs, dacă nu mi-ar veni să plîng. Dacă mai rămîi aici, am să te învăţ eu minte! Ai merita să fii spînzurată pentru ce-ai făcut! Gîndeşte-te la asta, cînd ţi-o mai veni pofta să o ştergi de lîngă bolnav ca să bei un ceai.

Nu încercă să-mi răspundă. Stînd acolo ghemuită, pleoştită şi zguduită, ochii ei verzi scînteiară furioşi spre mine.

Mă întorsei şi ieşii. Deşi nu regretam, aveam senzaţia penibilă că izbucnirea mea fusese greşită şi stupidă. Dar abia mai tîrziu aveam să-mi dau seama într-adevăr cît de stupidă fusese.

capitolul X

Trecuseră trei săptămîni, cînd, în timp ce ne beam cafeaua după dejun, domnişoara Trudgeon scoase, cu un aer prietenos, o scrisoare. Noaptea aceea a traheotomiei marcase sfîrşitul conflictului nostru. Ea nu mă mai irita şi eram gata să contez pe cinstea şi corectitudinea ei. Într-adevăr, aveam aproape impresia că, împotriva voinţei ei, începuse să prindă simpatie pentru mine.

— Astăzi, după-amiază, vom avea vizita anuală a comitetului de conducere.

Examinai comunicarea scrisă la maşină, pe care mi-o întinse.

— Cred că trebuie să-mi pun un guler curat în cinstea acestui eveniment.

— Te-aş sfătui s-o faci — spuse ea clipind din ochii ei mici. Nu sînt decît trei membri... Masters, Hone şi Gloag. Dar sînt foarte exigenţi şi meticuloşi. Anul ăsta vin mai devreme decît de obicei.

— Care e procedura?

— Le dăm de mîncare, asta reprezintă jumătate din bătălie, apoi facem cu ei turul spitalului. Se uită la mine strîmbînd din nas. Nu trebuie să-ţi faci griji. Eu sînt aceea care va fi frecată.

Nu acordai multă atenţie vizitei anunţate. Eram încă deprimat şi sub influenţa unei reacţii dureroase — şi nu începusem decît de curînd să reiau firul cercetărilor mele. Nu primisem nici o veste de la Jean şi două scrisori pe care i le trimisesem se înapoiaseră cu adresa mea scrisă de o mînă străină. În tot timpul după-amiezii simţii vag o atmosferă de pregătire în spital. Se măturau şi se frecau coridoarele, se dădea un ultim luciu pardoselilor şi pereţilor, care şi aşa erau imaculaţi. În camera mea, o garnitură de sticle cu băuturi alcoolice fu aşezată pe bufet, în timp ce masa fu lungită cu scînduri suplimentare, decorată apoi cu un vas mare cu flori şi pusă pentru un ospăţ copios.

La patru şi jumătate, un automobil închis trase la uşa din faţă, iar după cîteva minute de conversaţie şi rîsete în hol, infirmiera-şefă, toată numai zîmbete şi îmbrăcată cu cea mai bună uniformă a ei, îşi făcu apariţia introducînd în cameră pe membrii comitetului.

— Doctorul Shannon... domnul Ben Masters... domnul Hone... şi domnul Gloag.

Mă prezentă cu o sclipire plină de cordialitate în ochi şi aproape cu timiditate, ca şi cum n-am fi fost niciodată decît cei mai buni prieteni şi am fi trăit totdeauna în cea mai deplină armonie. Apoi se apucă imediat să toarne pentru noii sosiţi pahare mari de whisky, pe care le acceptară cu un aer demn, ca un lucru ce li se cuvenea.

Conducătorul grupului, domnul Masters, era un bărbat înalt şi uscăţiv, de vreo cincizeci de ani, cu înfăţişare grosolană, trăsături aspre, faţa bronzată, ochi adînciţi în orbite şi glasul zgomotos şi tăios al unui om obişnuit să-şi strige poruncile în aer liber. Îmi făcu impresia unui şef de echipă şi era de fapt, după cum descoperii mai

tîrziu, antreprenor de construcții și lucrări publice în orașul Prenton, din apropiere. Pe cînd își bea paharul de whisky, ascultînd fără comentarii șuvoiul de banalități al infirmierei-șefe, simții cum se uita la mine pe deasupra ochelarilor cu un aer meditativ.

Între timp fusesem acaparat de al doilea membru al comitetului, domnul Hone, un personaj rotunjor, cochet, cu mustățile date cu ceară și purtînd un costum albastru strîns pe corp, și ghetre. Părea meticulos și vorbăreț, dar purtarea sa, deși cam negustorească, nu era neplăcută.

— Știi, doctore — mi se destăinui el — nimic nu se potrivește mai bine unui bărbat decît să-și servească semenii ca membru în comitetul unui spital. Îți ia timp, vezi bine, și timpul înseamnă bani în ziua de azi, mai ales dacă ai propriile tale afaceri, mă ocup de comerțul de stofe și de tapițerie, dar uită-te la binele pe care-l faci... Mulțumesc, soră-șefă, nu vă refuz. Fiecare muncă își merită răsplata. Foarte bun whisky-ul acesta. Mă întreb cît ne costă... Și unde mai pui avantajele, doctore... Nu-ți închipui cîte lucruri am învățat despre medicină. Nu mai departe decît zilele trecute, soția mea mi-a arătat o erupție la mezinul nostru, o minune de copil, deși nu mie mi-ar reveni s-o spun, iar cînd i-am răspuns să nu-și facă griji, erupția venea numai din sînge, mă înțelegi ? ea mi-a zis : „O, Albert, trebuie să te complimentez, chiar dacă ești bărbatul meu, căci cunoști toate felurile de friguri și te pricepi tot așa de bine ca și un doctor !“ Am să-ți las acest carton. Și scoțînd din buzunarul hainei o carte de vizită comercială, mi-o puse discret în mînă. După cum poți vedea, mă ocup pe de lături și cu pompele funebre. În cazul că rubedeniile nemîngîiate ale pacienților dumitale mai cu stare ar avea nevoie de serviciile mele, e bine să-mi știi adresa. Facem totul în chip foarte demn, doctore, și cu prețuri rezonabile.

Pînă atunci, domnul Gloag, ultimul membru al comitetului, un om mărunțel, între două vîrste, cu ochi pătrunzători, rămăsese mut ; cu toate acestea, își ridica mereu capul către cei ce vorbeau, hotărît parcă să nu scape nimic, iar din cînd în cînd, spre a manifesta că era de acord cu colegii săi, scotea cîte o exclamație pe jumătate aprobatoare.

— Ei bine, domnilor — observă domnişoara Trudgeon pe tonul ei cel mai suav — sper că nu v-aţi lăsat acasă pofta de mîncare. Vă rog deci să luaţi loc.

Oaspeţii noştri nu şovăiră mult să accepte invitaţia. Veniseră, fără îndoială, pregătiţi să se înfrupte din această masă gratuită anuală şi, cu toate că domnul Masters, care şedea în capul mesei, debita din cînd în cînd cîte o glumă grosolană, nu se auzi aproape tot timpul ospăţului nimic altceva decît clinchetul cuţitelor şi furculiţelor şi zgomotul neîncetat al fălcilor care mestecau.

În cele din urmă, cu toate îmbierile domnişoarei Trudgeon, eforturile comitetului slăbiră şi apoi încetară. După o pauză, domnul Masters îşi împinse scaunul înapoi şi se ridică în picioare, scuturîndu-şi firimiturile de pe haină cu un aer competent.

— Acum, soră-şefă, dacă sînteţi de acord, am vrea să vizităm spitalul cu dumneavoastră. Şi cu doctorul.

Aerul său oficial dădu tonul general cînd comitetul îşi începu turul de inspecţie şi, judecînd după expresia încordată a infirmierei-şefe şi uşoara roşeaţă din obrazul ei, îmi dădui seama curînd că această inspecţie era pentru ea o încercare mai grea decît fusese gata să recunoască faţă de mine.

În clădirea administraţiei, membrii comitetului inspectară sistematic oficiul, spălătoria şi bucătăria, unde mai ales domnul Gloag dădu dovadă de un talent remarcabil de a scotoci prin dulapuri, de a-şi băga nasul în colţurile mai întunecoase, de a ridica capacele de pe oale şi cratiţe şi de a gusta mîncarea de seară a personalului.

După aceea, grupul nostru trecu la saloanele bolnavilor. Abordînd astfel sarcina lor principală, membrii comitetului începură să înainteze încet şi cu o solemnitate aproape regală. Hotărît să nu scape din vedere nimic, Gloag se ducea în toate părţile, uitîndu-se chiar sub paturi în eforturile sale de a descoperi vreo urmă ilicită de praf. Odată îl pierdurăm în closetul salonului B, dar reapăru cu o expresie de om înfrînt, căci găsise totul în stare perfectă. Masters era tot atît de meticulos, interogînd pe pacienţi, întrebîndu-l pe fiecare, cu şoapte răguşite, care se auzeau în tot salonul, dacă avea vreun

motiv de a se plînge. Între timp, Hone își luase sarcina de a descoase pe membrii personalului și mai ales pe infirmierele mai tinere, interesîndu-se cu onctuoasă familiaritate de sănătatea și deprinderile lor. Odată se opri și, arătînd cu degetul un caz bine pronunțat de pojar, observă peste umăr către mine, cu un aer de cunoscător :

— Frumoasă erupție, doctore! Varicelă, eh? Aș fi recunoscut-o cale de-o poștă.

Nu-l contrazisei. De fapt, căutam să rămîn cît mai mult în umbră. Toate aceste lucruri cădeau evident în sarcina infirmierei-șefe, și, neputînd decît să simpatizez cu ea, nu doream cîtuși de puțin să atrag focul inamicului asupra mea.

Poate că aveam o părere preconcepută, și comitetul nu era în realitate condus decît de cele mai înalte motive în îndeplinirea datoriei sale. Totuși, nu puteam scăpa de gîndul că acești trei bărbați nu erau decît niște oameni neinformați și lipsiți de maniere, care își dădeau importanță, niște politicieni de provincie de tipul celor ce se vîră în treburile publice spre a-și asigura anumite avantaje personale și, odată învestiți cu o neînsemnată autoritate, au grijă să o exercite pe deplin.

În sfîrșit, totul se terminase și ieșirăm din ultimul pavilion în aerul răcoros de noiembrie. Mă pregăteam cu un sentiment de ușurare, să-i văd plecînd pe oaspeții noștri nedoriți, cînd deodată Masters exclamă pe un ton hotărît :

— Acum o să ne aruncăm ochii în pavilionul E.

O clipă, rămăsei nedumerit și, într-adevăr, întregul grup luă un aer surprins ; apoi, tresărind, observai direcția în care se îndrepta privirea lui Masters.

— Vreți să spuneți vechiul pavilion de variolă? întrebă domnișoara Trudgeon pe un ton nesigur.

— Dar ce altceva? răspunse Masters iritat. Face parte din clădirile spitalului. Vreau să-l vizitez, așa cum am făcut cu celelalte. Ezită un moment. Mă gîndesc că am putea să-l reconstruim.

— Bineînțeles — spuse infirmiera-șefă fără a se mișca — n-a fost folosit de multă vreme.

— Da, e adevărat — intervenii eu în grabă. E cu totul părăsit.

— Vom aprecia noi singuri. Hai să-l vizităm !

Mă lăsai dus de mişcarea celorlalţi, neînţelegînd cum mi se căşunase acest necaz. După surprinderea şi plictiseala ei vădită, eram perfect convins că infirmiera-şefă nu avea nici un amestec. Masters ajunsese la uşă acum, apăsînd pe clanţă şi izbind cu umărul în panou. Cum acesta rezista, luai o hotărîre cu totul greşită.

— E probabil bătută în cuie. N-o să putem intra niciodată.

Urmă o tăcere ciudată. Atunci Hone observă cu blîndeţe :

— Doreşti să nu intrăm, doctore ?

Între timp, Masters aprinsese un chibrit de ceară şi, aplecîndu-se, umbla la gaura cheii. Cu satisfacţia unei descoperiri, exclamă :

— E o broască nouă... absolut nouă ! Se îndreptă din şale. Ce se petrece aici ? Gloag, du-te şi spune-i lui Pim să aducă o rangă !

Înţelesei atunci că trebuie să privesc primejdia în faţă. Nu voiam ca Pim să fie amestecat în această treabă, iar infirmiera-şefă părea îngrijorată. Mă scotocii deci în buzunar şi scosei la iveală cheia.

— Pot să vă deschid. Căutînd să fac faţă, de bine de rău, acestei situaţii penibile, descuiai uşa şi aprinsei lumina.

Cu instinctele lor de cercetare complet dezlănţuite, toţi trei dădură buzna înăuntru şi îşi holbară scandalizaţi ochii la aparatajul meu. După plimbarea infructuoasă de pînă atunci, era o adevărată desfătare pentru ei să descopere această nelegiuire.

— La naiba ! exclamă Masters. Ce înseamnă toate astea ?

Le zîmbii ca pentru a-i îmbuna.

— E foarte simplu, domnilor. Lucrez la nişte cercetări şi cum pavilionul era complet neocupat, mi-am permis să-l folosesc ca laborator al meu.

— Cine te-a autorizat ?

În ciuda hotărîrii mele de a mă arăta supus, tonul lui Masters îmi făcu sîngele să mi se urce în obraz.

— Era nevoie de o autorizaţie ?

Masters îşi încruntă sprîncenele, uitîndu-se furios la mine.

— Nu-ți dai seama că ești răspunzător față de comitet pentru tot ce faci? Nu aveai nici un drept să-ți iei o asemenea libertate.
— Nu înțeleg punctul dumneavoastră de vedere. Îmi iau oare vreo libertate ocupîndu-mă de o cercetare științifică?
— Bineînțeles. Ești medicul acestui spital de boli infecțioase, iar nu un afurisit de experimentator.
Hone tuși încet cu mîna la gură.
— Ne dai voie să întrebăm al cui timp îl foloseai pentru aceste pretinse cercetări ale dumitale? Bănuiesc că le făceai în timpul cînd trebuia să te afli în pavilioane, îngrijindu-te de bolnavii noștri.
— Lucram în timpul meu liber, noaptea, după ce terminasem cu obligațiile mele oficiale.
— Obligațiile dumitale oficiale nu se termină niciodată — interveni Masters cu grosolănie. Serviciul dumitale e permanent. Te plătim ca să stai la dispoziție douăzeci și patru de ore pe zi, iar nu să pleci în ascuns și să te încui cu o mulțime de microbi. Ce naiba făceai cu ei?
Uitînd de pilda înțeleaptă a infirmierei-șefe — că singurul mod de a te purta cu o persoană oficială convinsă de importanța ei este de a o măguli și liniști — îmi ieșii din fire.
— Ce naiba crezi că făceam cu ei? Că-i țineam ca pe niște animale de casă?
Sincer scandalizat, Hone interveni:
— Insolența nu te poate ajuta, doctore. E cu totul nelalocul ei. Afacerea asta e urîtă, foarte urîtă. Cine crezi că plătește electricitatea pe care o consumi și gazul pentru aprinderea acestor becuri? Reprezentăm pe contribuabilii districtului. Nu poți exercita o activitate particulară în timpul datorat serviciului și pe banii publici.
— Trebuie să raportăm toată afacerea comitetului principal — declară Masters. O voi ridica chiar eu.
— Îhî! adăugă Goag.
Îmi mușcam buza, dezarmat. Grăuntele de adevăr din observațiile lui Hone le făcea și mai neplăcute. Deși nu-mi trecuse niciodată prin gînd că o autorizație putea fi necesară, înțelegeam acum că ar fi fost mai înțelept, în primul rînd pentru mine, să o obțin. Nu puteam decît

să scrîşnesc din dinţi cu o furie neputincioasă Suferinţa mea fu sporită de ciudata privire compătimitoare pe care domnişoara Trudgeon mi-o azvîrli cînd închisei uşa acestui pavilion fatal şi-i urmai pe ceilalţi spre clădirea principală, unde, după o scurtă înghiţitură de alcooluri spre a se înarma împotriva frigului, cei trei prigonitori se înfofoliră în paltoanele şi fularele lor, pregătindu-se de plecare.

Despărţirea lor de infirmiera-şefă fu cordială, mie însă abia îmi dădură bună ziua, şi asta cu cea mai rece dintre priviri.

Mă întorsei amărît în camera mea. Nenorocul meu era imens ; totuşi, nu-mi venea să cred că-mi vor aplica o sancţiune severă. În definitiv, nu săvîrşisem nici o crimă, iar atunci cînd aveau să examineze problema cu mai mult calm, nu puteau să nu recunoască onestitatea motivelor mele. Hotărît să nu las nimic la voia întîmplării, mă aşezai imediat la biroul meu şi întocmii o dare de seamă completă despre tot ce urmăream prin cercetarea mea. Mă simţii mai încrezător după ce o expediai.

În seara aceea, întorcîndu-mă de la ultima mea vizită în pavilioane, o întîlnii pe sora Peek pe coridor. Nu-şi începuse serviciul — registrul de rapoarte de noapte era înfipt sub braţul ei. De bună seamă mă aşteptase pe mine. Cînd mă văzu, respiră scurt şi-mi spuse :

— Bună seara, domnule doctor Shannon. Sper că ai petrecut bine azi după-amiază.

— Ce spui ? o întrebai.

— Sper că ţi-a plăcut vizita de astăzi.

Vocea ei era ciudat de stridentă şi însuşi faptul că mi se adresa în chip direct era destul de straniu spre a-mi reţine atenţia. În timpul din urmă, se ferise de mine şi cînd o întîlnisem trecuse pe lîngă mine fără a-şi ridica ochii. Uitîndu-mă atent la ea în lumina slabă de pe coridor, observai că stătea aproape ghemuită lîngă perete. Dar cu toate că se trăgea înapoi, continuă să vorbească pe un ton precipitat :

— Trebuie să fi fost amuzant pentru dumneata cînd au intrat în pavilionul de izolare şi au descoperit minunatul dumitale laborator. Sînt sigură că ţi-a făcut o plăcere enormă.

Stăteam uitîndu-mă la obrazul ei. Mă surprinse cît de mult mă ura.

— O da, desigur, admirabilul meu doctor Shannon, nu eu sînt aceea care va fi dată afară. Asta s-o ştii! Şi poate că ai să te înveţi minte să nu insulţi o doamnă. Căci, dacă cumva nu ştii — izbucni ea triumfător — *preşedintele comitetului, domnul Masters, e cumnatul meu.*

Înainte să pot scoate un cuvînt, parcă temîndu-se că aş putea s-o lovesc, se întoarse şi o şterse.

Stătui înmărmurit... multă vreme după ce plecase.

Înţelegeam totul acum. Era ultimul lucru la care m-aş fi aşteptat pe lume. Mă temusem la un moment dat că infirmiera-şefă ar fi putut să mă reclame, dar niciodată, niciodată nu o bănuisem pe Effie Peek. În timpul serviciului ei de noapte mă văzuse părăsind pavilionul şi, după ce mă spionase mai departe, îl informase despre mine pe vrednicul ei cumnat. Era o dulce răzbunare. După ce accesul meu de furie se potoli, fui cuprins de durere şi deznădejde. Cum puteai să te lupţi împotriva unui lucru ca acesta? Îi jignisem dincolo de orice putinţă de iertare susceptibilitatea ei refulată. Nu era la mijloc un spirit vindicativ obişnuit sau un simplu resentiment. Era mai mult decît atît: Effie Peek era probabil victima unei nevroze, care era mai tare decît ea, iar eu nu puteam îndrepta lucrurile. Acum, după cele aflate, nu mai vedeam nici o rază de speranţă.

În ultima zi a lunii, primii din partea comitetului de conducere o adresă oficială, semnată de Ben Masters, prin care mi se cerea demisia din postul de medic al spitalului din Dalnair. Citii scrisoarea cu faţa împietrită.

Personalul spitalului îmi arătă multă simpatie. În frunte cu infirmiera-şefă, organizară o subscripţie şi, în cadrul unei mici ceremonii, la care se rostiră cîteva cuvîntări plăcute, îmi oferiră o frumoasă umbrelă. Pe urmă, Pim mă conduse la gară în străvechea ambulanţă, cu un aer melancolic, care căuta parcă să mă disculpe. Eram din nou fără căpătîi şi cu perspectiva de a-mi continua experienţele în stradă. Şi, ca un început, coborînd orbeşte pe peronul gării din Winton, îmi uitai în tren noua mea umbrelă, pierzînd-o.

CARTEA A TREIA

capitolul I

La hotelul „Globe Commercial", pe o stradă principală din centrul plin de zgomot al orașului, găsii o cameră fără covor, mirosind închis din lipsă de aerisire, cu tapetul decolorat și lavoarul de lemn ars de mucuri de țigară. Camera aceasta, care părea străină și purta urmele nenumăraților călători ce o ocupaseră, îmi displăcea. Era însă ieftină.

După ce luai o ceașcă de ceai în cafeneaua soioasă de la parter, pornii spre Parkside Crescent, la capătul Wintonului. Cînd ajunsei în acest liniștit cartier de locuințe confortabile, aflai cu ușurare că profesorul Challis era acasă și dispus să mă primească.

Intrai aproape imediat în biroul său întunecos, cu perdele cafenii și pereții căptușiți de cărți. Mișcîndu-se cam nesigur, îmi întinse tremurînd mîna lui mică brăzdată de vine albastre, cu o expresie de mulțumire în ochii lui cenușii, care, deși limpezi, trădau oboseala vîrstei sale.

— Ce plăcere neașteptată, Robert! M-ai căutat acum cîteva luni. Mi-a părut rău că nu te-am putut vedea.

Wilfred Challis avea acum peste șaptezeci de ani. Mărunt, firav și adus de spate, era îmbrăcat cu o redingotă demodată, pantaloni negri strîmți și ghete cu nasturi, ținută care-i dădea aspectul înduioșător și absurd al unui om de altădată. Din cauza sănătății sale șubrede, se retrăsese de la universitate, fiind înlocuit de profesorul Usher. În afară de un cerc limitat de specialiști din Franța și Elveția, unde desfășurase cea mai mare și mai valoroasă parte a activității sale, numele său era aproape necunoscut. Era totuși un adevărat om de știință, care, prin puritatea intențiilor sale și prin noblețea spiritului său, adusese fără nici o răsplată materială lumină în întunericul lumii. În timpul anilor mei

de studenție, ajunsese idealul meu și-mi dăduse în multe chipuri dovezi de prețuire. Fața lui de om vîrstnic, cu fruntea înaltă și privirea plină de distincție și de caldă omenie, era blîndă și senină.

Își trase un fotoliu lîngă mine, fiind urmat de bătrînul său prepelicar cafeniu, Gulliver, care se culcă imediat la picioarele sale ; apoi, acordîndu-mi toată atenția, ascultă cu simpatie crescîndă povestirea mea. După o scurtă pauză, îmi puse cîteva întrebări tehnice, apoi își petrecu gînditor degetele lui sensibile prin părul alb și moale.

— Interesant — spuse el — foarte interesant. Am avut totdeauna sentimentul, Robert, că n-ai să mă decepționezi.

În chip neașteptat, simții cum îmi dădeau lacrimile.

— De-aș putea numai să obțin o subvenție — insistai eu cu seriozitate. Am, desigur, dreptul la ea. Nu vreau să mă leg cu o nouă slujbă. Știți cît de stingherit am fost din cauza lipsei de bani.

Zîmbind cu blîndețe, îmi spuse :

— Dragul meu, experiența unei vieți întregi m-a învățat că cel mai greu lucru în ce privește cercetările științifice este de a obține bani pentru ele.

— Dar, domnule profesor, doar pentru asta există Consiliul de cercetări științifice... Mi-ar trebui numai un laborator și cam o sută de lire sterline. Dacă ați interveni la acest consiliu... aveți atîta influență !

Clătină din cap cu un zîmbet palid și plin de regret.

— Sînt o monedă ștearsă acum, o vechitură pusă deoparte pe un raft. Și ceea ce ceri e foarte greu de obținut. Dar te asigur că voi încerca. Nu numai să-ți obțin subvenția, ci și să te ajut în toate chipurile posibile. Se opri. Odată și odată aș dori să-ți găsesc un post pe continent. Aici sîntem încă stînjeniți de prejudecăți insulare. La Paris sau la Stockholm ai avea mînă mai liberă.

Nu mă lăsă să-i mulțumesc, ci mă făcu cu un cald interes să revin la subiectul cercetării mele. În vreme ce vorbeam, Gulliver, cîinele, îi lingea mîna, iar focul ardea viu în cămin. De la etajul de sus se auzea trăncăneala veselă a nepoților săi. Mă simțeam atras cu tot sufletul către acest bătrîn care, prin disprețul său pentru tot ce era pompos și prin blîndul său simț al umorului, părea încă tînăr. Cînd îmi luai rămas bun de la dînsul

după o jumătate de ceas, își notă cu grijă adresa mea și-mi făgădui să mă caute în curînd.

Înveselit și îmbărbătat, străbătui pe jos orașul, întorcîndu-mă spre hotel. Era o după-amiază frumoasă, cu nori înalți și luminoși, iar trotuarele de pe Manfield Street, principala arteră comercială, erau pline de lume care profita de această vreme dulce spre a cerceta ocaziile pe care magazinele le ofereau pentru lichidarea de primăvară a stocurilor lor. Aproape de Poșta centrală, traversai spre partea de sud a străzii.

Deodată mă smulsei din speculațiile mele abstracte, simțindu-mi brusc corpul înviorîndu-se. Drept înaintea mea, stînd lîngă mama ei cu cîteva pachete în brațe și uitîndu-se la vitrina unuia din marile magazine, se afla Jean.

Cu toate că știam că trebuia să se întoarcă pentru examen, pînă la care nu mai erau decît două săptămîni, revederea ei atît de neașteptată îmi tăie respirația. Inima începu să-mi bată sălbatic. Pornii către dînsa, dar mă oprii imediat. Apărat de mulțimea trecătorilor și cu bătaia pulsului răsunîndu-mi încă în urechi, o observam cu încordare. Arăta mai matură, mai coaptă și, cu toate că nici o tristețe aparentă nu se observa în expresia ei, nu urmărea decît cu pasivitate și supunere vorbele maică-si, care se refereau fără îndoială la un palton negru din vitrină. Din cînd în cînd, într-adevăr, atenția ei o lua razna, făcînd-o să cate în jurul ei cu un aer cercetător și îngîndurat, care mă cutremură din nou. De ce, o, de ce nu era singură?

După o clipă, doamna Law, dînd cu înțelepciune din cap, o luă pe Jean de braț și amîndouă se depărtară de vitrină. Înțelesei că-și terminaseră cumpărăturile și se îndreptau spre Gara centrală, spre a pleca acasă. Mă ținui după ele ca un hoț. Inima îmi ardea de dorința de a-i vorbi, mă simțeam împins să mă apropii de ele, dar totodată reținut de viziunea consternării pe care apariția mea ar fi produs-o.

În fața unei mici lăptării, doamna Law se opri uitîndu-se la ceas. După o scurtă consultare, intrară și se așezară la o mică masă cu tăblie de marmură. Chinuit de dragoste și nehotărîre, le observai de afară comandînd și bînd cîte un pahar de lapte cald. Cînd ieșiră, le urmării pînă la gara înțesată de lume. Acolo, în mijlocul

mulțimii, lîngă standul de cărți care fusese atît de des locul nostru de întîlnire, mă apropiasem atît de mult, încît puteam aproape s-o ating pe Jean. De ce nu se întorcea să mă vadă ? Îmi concentram cu desperare toată voința ca să-i atrag privirea. Dar nu, braț la braț cu maică-sa, ea trecu încet prin bariera de control, se urcă în trenul ce aștepta și dispăru.

Îndată după ce plecase, mă mustrai amarnic pentru felul stupid în care pierdusem această ocazie. Întorcîndu-mă grăbit în camera mea sărăcăcioasă, mă plimbai agitat în spațiul ei îngust, apoi, luînd o foaie de hîrtie și condeiul, mă așezai pe pat, care scîrțîi. Voiam să-mi revărs într-un potop de cuvinte simțămintele înnăbușite atîta vreme, dar gîndul că scrisoarea putea fi interceptată, mă reținu. În cele din urmă, într-un plic adresat lui Luke, expediai această misivă :

„Dragă Jean, te-am văzut astăzi la Winton fără a avea posibilitatea de a-ți vorbi. Știu că în curînd te prezinți din nou la examen și nu doresc nicidecum să te tulbur înainte sau în timpul acestui eveniment. Dar după examen vreau negreșit să ne întîlnim. Mi-ai lipsit teribil și am atîtea lucruri să-ți spun ! Răspunde-mi, te rog, la această adresă. Îți doresc mult noroc la examen.

Al tău,

Robert".

În zilele care urmară, controlai cu înfrigurare raftul de scrisori al hotelului, în așteptarea unui răspuns. Dragostea mea pentru ea se redeșteptase și se înnoise. Trebuia să-mi răspundă ! Dorința mea de a fi cu ea era de neînvins.

Cum fondurile mele scădeau în chip atît de primejdios încît trebuia să ajung curînd la o hotărîre în privința viitorului, doream totodată să primesc o veste de la profesorul Challis. Nu voiam să mă angajez în altă parte, gîndindu-mă că subvenția din partea Consiliului de cercetări științifice ar putea lua o formă concretă. Dar cum începui să-mi restrîng cheltuielile de mîncare, consumînd la dejun un singur pateu cu cîrnat și suprimînd, puțin mai tîrziu, cu totul masa de seară, apucai să regret că nu-i lămurisem mai categoric bătrînului pro-

fesor cît de critică era situaţia mea. Fusese oare în stare să uite, oare principalul scop al vizitei mele scăpase memoriei sale slăbite ? Ca măsură de precauţie, mă dusei la Agenţia medicală de plasare, lăsîndu-mi numele acolo ; dar în cursul acestei proceduri avui o neînţelegere cu funcţionarul de serviciu, un schimb de cuvinte care nu avea să contribuie, desigur, să-mi sporească şansele. Lipsa de veşti din partea lui Challis, tăcerea prelungită a Jeanei, condiţiile mizerabile în care trăiam şi, mai presus de orice, sentimentul crescînd că stăteam pe loc cu cercetările mele începură să mă apese în chip intolerabil.

În culmea desperării, alesei o cutie Petri din echipamentul care umplea tot spaţiul de la picioarele patului meu şi mă apucai să încerc asupra mea însumi o serie de *reacţii intradermice cu suspensii de bacili inactivaţi prin* încălzire ; îmi zgîriam pielea de pe braţ şi inoculam în acel loc diluţii de culturi atenuate. Spre bucuria mea, se formară o serie de ulceraţii tipice, ceea ce îmi dădu putinţa să studiez importantele procese ale cuti-reacţiei. Le urmării cu atenţie şi, neputînd face mai mult, luai note şi făcui schiţe pe măsura desfăşurării lor.

Între timp, băteam interminabil străzile şi începusem să dau tîrcoale Gării centrale, în dorinţa de-a o zări pe Jean ieşind după sosirea trenului din Blairhill. De cîteva ori văzui în mulţime cîte o fată care semăna atît de mult cu dînsa, încît inima îmi înceta să bată. Dar cînd mă grăbeam să mă apropii de ea, înfrigurat şi plin de nelinişte, mă trezeam uitîndu-mă în ochii unei fiinţe cu totul străine.

Într-o seară umedă, cînd hoinăream în zadar prin faţa gării, după o zi deosebit de nenorocită, simţii o mînă punîndu-mi-se pe umăr.

— Ce faci, Robert ?

Mă întorsei imediat, cu faţa luminată de o speranţă plăcută. Era însă Spence. Purta un impermeabil încheiat pînă la gît şi ţinea strîns sub braţ ziarul de seară, pe care tocmai îl cumpărase. Îmi lăsai repede capul în jos, bucuros, fireşte, de a-l vedea, dar încurcat de faptul că mă surprinsese aici, fără rost.

Urmă o tăcere. Neil nu prea avea darul conversaţiei, totuşi, după un moment de jenă, mă întrebă cu obişnuita lui şovăială :

— Ce cauţi la Winton? Ai o zi liberă?

Continuai să mă uit în altă parte, temîndu-mă de a provoca mila lui.

— Da, tocmai am sosit de la Dalnair.

Mă măsură cu privirea lui piezişă, care parcă se scuza.

— Vino să cinezi la noi.

Ezitai. N-aveam nimic în perspectivă decît încă o seară tristă, pierdută la hotelul Globe, unde, dacă nu voiam să ascult în holul expus curentului conversaţiile zgomotoase ale voiajorilor comerciali, trebuia să mă închid în camera mea. Eram ud de ploaie, îngheţat şi flămînd. Capul îmi vîjîia după o zi întreagă petrecută pe străzi şi simţeam o zvîcneală dureroasă în braţ. Nu luasem o masă cumsecade de o săptămînă, iar în ultimele douăzeci şi patru de ore nu mîncasem practic nimic. Mă simţeam slăbit şi bolnav. Tentaţia era mare.

— S-a aranjat — spuse el, înainte să pot refuza.

Luarăm autobuzul care mergea la Mount Pleasant, un cartier depărtat, unde, încă de la căsătoria lor, Spence şi soţia lui închiriaseră o vilişoară construită pe jumătate din lemn, într-un şir întreg de case identice, situate pe o modestă alee periferică. Pe drumul pînă acolo nu ne vorbirăm. Părînd să-şi citească ziarul, Spence mă lăsă în pace, dar de cîteva ori simţii privirea lui furişîndu-se spre mine. Cînd coborîrăm şi ne apropiarăm de casa lui, îmi spuse ca pentru a mă face să mă simt la largul meu:

— Muriel o să se bucure mult că ai venit.

Casa, deşi nu era spaţioasă, avea toate luminile aprinse şi era bine încălzită. Cînd intrarăm, tranziţia de la frigul de afară îmi dădu puţină ameţeală, silindu-mă să mă sprijin de perete. Înainte de a se dezbrăca, Spence mă duse prin vestibul în biroul său, şi instalîndu-mă în faţa căminului, îmi oferi insistent un pahar de vin de Xeres şi un biscuit. Faţa lui onestă căpătase o expresie îngrijorată, care mă făcu să mă simt extrem de jenat.

— Eşti sigur că nu ţi-e rău ?

Rîsei forţat.

— De ce să-mi fie rău?

Cîteva clipe îşi făcu de lucru prin cameră, dîndu-şi aerul că nu mă observă, pe urmă mă părăsi spunînd:

— Consideră-te la tine acasă... Muriel o să coboare îndată.

Mă rezemai în fotoliu închizînd ochii; mă simțeam încă slab și mă luptam cu impulsul stupid de a izbucni în plîns față de bunătatea pe care Spence mi-o arătase. Curînd, mă destinsei puțin; vinul de Xeres mă înviorase, iar fotoliul confortabil în care ședeam mă făcea aproape să ațipesc. După zece minute mă trezii brusc și o văzui pe d-na Spence stînd în ușă.

— Nu te scula! spuse ea, oprindu-mă cu un gest pe cînd intra în cameră.

În ciuda asigurării lui Neil și zîmbetului ei politicos, nu părea deosebit de bucuroasă de a mă vedea. Era tot atît de seducătoare, ba mi se păru chiar mai seducătoare decît înainte. Purta o rochie roz, decoltată, cu un corsaj strîns pe corp, acoperit cu paiete, care îi dădea un aer tineresc. Părul ei era proaspăt ondulat și avea reflexe roșiatice pe care nu le observasem înainte. Își pusese mult fard pe obraz, iar rujul intens dădea buzelor ei subțiri o căldură artificială.

— Sper că nu vă deranjez — spusei eu jenat.

— O, nu! răspunse ea scuturînd din cap și aprinzîndu-și o țigară cu mici gesturi afectate. Îl poftisem deja pe domnul Lomax. Vă veți simți ca altădată întîlnindu-vă toți trei.

Apoi se făcu tăcere, care, după un timp, începu să devină neplăcută, cînd Spence apăru, spălat și cu hainele schimbate. Își pusese smochingul și cravată neagră.

— Îți cer scuze pentru găteala asta, Shannon — spuse el și, zîmbind împăciuitor soției sale, adăugă: Muriel ține la ea.

— Nu primim mult — spuse doamna Spence înțepată. S-o facem măcar ca oameni de lume.

Spence se înroși puțin, dar își făcu de lucru umplînd carafele de cristal, fără a scoate un cuvînt. Muriel, cu ochii la ceas, se ocupa, cu o ușoară încruntare, să aranjeze din nou șirul de elefanți de fildeș în miniatură care stăteau pe placa de sus a căminului.

— Vrei să te ajut, draga mea? o întrebă Spence. Lucrurile astea nu vor să stea niciodată în picioare.

Ea clătină din cap.

— Aș vrea să avem cîteva bibelouri mai ca lumea.

Mă duru oarecum să-l văd pe Spence atît de grijuliu și de dornic pînă la exagerare de a-i intra în voie soției

sale ; observai, de asemenea, că își turnă un al doilea whisky, mult mai mare ca de obicei.

Pe la ora opt, cînd masa era gata de o jumătate de ceas, se auzi zgomotul unui taxi și Lomax intră, cerîndu-și scuze pentru întîrziere. Era fermecător, degajat și calm. Se declară încîntat de a mă revedea. Îmbrăcămintea și manierele lui erau deopotrivă de desăvîrșite.

În sufragerie, masa era acoperită cu o față de masă cu margine de dantelă și luminată cu lumînări verzi, cu mici abajururi de hîrtie plisată. De cîte ori îl vizitasem pe Spence înainte, masa fusese de obicei simplă ; acum însă dineul era pretențios, cu o mulțime de feluri și nimic substanțial de mîncare. Acest lucru nu mă incomoda, căci, deși cu o oră înainte mi-era o foame de lup, acum stomacul meu refuza mîncarea și nu mai aveam nici o poftă. Fata din casă, care servea la masă și pe care doamna Spence o instruise minuțios despre obiceiurile „lumii celei mai bune“, stătea dreaptă lîngă ușă în intervalele cînd nu servea și, răsuflînd pe gură, holba ochii la noi în timp ce mîncam. Spence vorbea foarte puțin, dar Muriel flecări tot timpul, adresîndu-se mai ales lui Lomax cu multă veselie și vioiciune. Discuta în cunoștință de cauză diferite noutăți din societate, culese desigur din jurnalele de modă, pe care le studia cu atîta aviditate, și acoperea întîrzierile între diferitele feluri de mîncare printr-o exagerare a prea distinselor ei maniere mondene, care mă exasperau.

În cele din urmă, masa se sfîrși, zgomotul de vase din bucătărie încetă, fata din casă dispăru, iar doamna Spence ni se adresă cu drăgălășenie :

— Puteți merge toți trei să vă fumați pipele în birou. Vă aștept într-o jumătate de ceas în salon. La ușă îl opri pe Lomax cu rîsul ei ușor. Dar mai întîi, trebuie să mă ajuți să sting lumînările.

Spence și cu mine trecurăm în birou. Ațîță focul în tăcere, turnă whisky în pahare și-mi oferi o țigară, uitîndu-se apoi pe tăblia căminului și căutîndu-se în buzunar.

— Ai un chibrit, Robert ?

— Mă duc să aduc — spusei eu.

Mă întorsei în hol, și acolo, prin ușa deschisă a sufrageriei, îi văzui pe Lomax și pe doamna Spence. O cuprinsese cu brațele, iar ea stătea lipită de el, cu mîinile

pe umerii lui şi privindu-l cu adoraţie în ochi. Nu numai atitudinea ei, ci expresia de nemărginită pasiune de pe faţa ei fu ceea ce mă ului. Mă oprii o clipă, apoi, cînd buzele lor se întîlniră, mă întorsei, găsii o cutie de chibrituri în buzunarul paltonului meu şi mă înapoiai în birou.

Spence şedea aplecat în fotoliu, cu ochii la focul din cămin. Îşi aprinse încet pipa.

— Aceste seri o însenineazǎ pe Muriel — spuse el, fără a se uita la mine. Cred că prezenţa lui Lomax îi face bine.

— Fireşte — confirmai eu.

— Regret uneori, Robert, că sînt un om atît de plicticos. Încerc să fiu mai amuzant, dar nu sînt în stare. Nu am de loc darul conversaţiei.

— Fii bucuros de acest lucru, Neil.

Îmi aruncă o privire recunoscătoare.

Un moment după aceea, Lomax intră în birou. Apariţia sa fu urmată de o scurtă tăcere, care însă nu-l deconcertă de fel; nimic nu părea să-l pună vreodată în încurcătură pe Adrian Lomax. Luîndu-şi o ţigară din tabachera lui, se instală pe covorul din faţa căminului şi începu să descrie conversaţia lui cu şoferul care-l adusese pînă acolo. Era graţios şi amuzant, şi nu după mult timp Spence, care se uitase întîi la el cu o privire îngîndurată, îl asculta zîmbind. Eu însă nu eram în stare să zîmbesc. Nu mă dezgustam uşor şi-l bănuisem de mult pe Lomax, cel puţin pe jumătate, dar chiar şi aşa simţeam în mine o greaţă care mă ardea. De-ar fi fost oricine altul afară de Spence... îmi spuneam mereu în gînd.

Nu mă putui stăpîni. În timp ce Lomax continua să povestească, mă ridicai, ieşii din birou mormăind o scuză şi traversai holul spre salon.

Doamna Spence stătea lîngă cămin, cu un picior pe apărătoarea de alamă şi cu cotul sprijinit pe tăblie, uitîndu-se cu un zîmbet absent la chipul ei din oglindă. Părea mulţumită de sine, dar cuprinsă de o nelinişte interioară care nu-i dădea pace. Cînd intrai şi închisei uşa după mine, se întoarse brusc.

— O, dumneata eşti? Unde sînt ceilalţi?

— În birou.

Trebuie să fi ghicit din tonul meu că ceva nu era în regulă. Ridicîndu-şi brusc genele, îmi aruncă o privire rapidă.

— Doamnă Spence — îi spusei în sfîrşit, pe un ton glacial — v-am văzut împreună cu Lomax acum cîteva minute.

Păli uşor, apoi se roşi adînc, căpătînd o expresie furioasă.

— Aşadar, ne-ai spionat!

— Nu. V-am văzut dintr-o pură întîmplare.

Cu obrajii aprinşi de indignare, nu-şi găsea cuvintele. Continuai:

— Soţul dumitale e cel mai bun prieten al meu. Şi omul cel mai de treabă din lume. Nu te pot sili în nici un chip. Dar te rog să te gîndeşti la el.

— Să mă gîndesc la el! exclamă ea. Dar, te-ntreb la rîndul meu: de ce nu se gîndeşte nimeni la mine? Se sufocă, năpădită brusc de un resentiment violent. Îţi dai seama prin cîte am trecut în ultimii cinci ani?

— Ai fost destul de fericită pînă la ivirea lui Lomax.

— Aşa crezi dumneata. Eram nenorocită.

— De ce te-ai măritat cu Neil?

— Pentru că am fost o proastă, lăsîndu-mă antrenată de sentimentalism, de milă şi de aprobarea lumii... Ce fată drăguţă! Auzi dumneata, să facă un lucru atît de admirabil, atît de nobil! Strîmbă din buze. Nu-mi dădeam seama la ce mă angajam. A mers bine la început, în timpul războiului. Era multă animaţie atunci. Muzicile cîntau şi steagurile fîlfîiau. Lumea se ridica chiar în picioare şi-l aplauda cînd mergeam la teatru. Dar toate astea au trecut şi sînt date uitării acum. Nu mai e erou. E o figură caraghioasă. Oamenii cască ochii la el pe stradă. Copiii se ţin strigînd după el. Îţi poţi închipui sentimentele mele? Nu mai departe decît zilele trecute, cînd ne aflam într-un restaurant, un grup de la masa vecină începu să rîdă de el în spatele lui. Îmi venea să intru în pămînt!

Mă uitai la ea, înmărmurit de micimea concepţiilor ei, dar nu renunţai.

— Oamenii sînt uneori teribil de cruzi. Dar cine vă obligă să ieşiţi? Aveţi o locuinţă plăcută.

— O căsuţă de nimic, la periferie — îmi ripostă ea cu dispreţ. Nu pentru asta am fost crescută. Mă plicti-

sesc, da, mă plictisesc de moarte. Şezînd aici seară de seară, aş fi în stare să urlu. Cînd m-am logodit cu el, am proiectat să devină medic consultant. Îl vezi acum într-un cabinet medical elegant, cu înfăţişarea lui? Odată a fost chemat la căpătîiul unei fetiţe de pe strada noastră şi cînd s-a aplecat deasupra patului, copilul era cît pe-aci să capete un acces de spaimă. Nu va fi niciodată bun de altceva decît să muncească pentru alţii într-un laborator.

— Asta ar trebui să te facă să fii bună cu el.

— O, mai slăbeşte-mă! se răsti ea la mine. Voi, idealiştii ăştia fără experienţă, sînteţi toţi la fel. I-am dat destul. M-am săturat să pregătesc marmelade şi supe pentru el. Nu pot să-mi irosesc mai departe anii cei mai buni ai vieţii.

— Te iubeşte — spusei eu. Asta ar trebui să valoreze ceva şi pentru el, şi pentru dumneata. Nu sacrifica dragostea asta!

Privirea ei se întîlni cu a mea, violentă, ca o lovitură. Mă aşteptai la o izbucnire de furie. În loc de aceasta, ea se întoarse, uitîndu-se la focul din cămin. Tic-tac-ul încet al ceasornicului răsuna în încăpere ca bătăile inimii unei păpuşi mecanice. Cînd îşi îndreptă din nou faţa spre mine, expresia ei era calmă, privirea deschisă şi insinuantă.

— Ascultă, Robert. Te agiţi pentru nimic. Între Adrian şi mine nu e decît un flirt. Îţi jur că nu e nimic rău în el.

Se apropie de mine şi îşi puse uşor mîna pe braţul meu.

— Viaţa e destul de monotonă în această oribilă suburbie. Merităm să ne mai distrăm puţin uneori. Fiecărei femei îi place să fie flatată şi făcută să... să simtă că are oarecare farmec. La asta se reduce tot. N-ai să-i spui lui Neil, nu-i aşa?

Clătinai din cap, privind-o drept în ochi şi întrebîndu-mă dacă în cuvintele ei era vreun grăunte de adevăr.

— M-am obişnuit cu el. Mă arăt într-adevăr drăguţă faţă de el. Zîmbea persuasiv, bătîndu-mă mereu pe braţ. Promite-mi că n-ai să spui nici un cuvînt!

— Nu — răspunsei — n-am să-i spun. Plec acum. Noapte bună, doamnă Spence.

În birou, invocai pretextul că trebuie să prind trenul de la ora zece spre Dalnair şi îmi luai rămas bun de la Lomax. Spence mă însoţi pînă la uşă, oarecum încurcat de plecarea mea bruscă. În uşă, mă apucă de umăr, fixîndu-mă cu ochii lui întunecaţi.

— Îmi pare rău că pleci atît de repede, Robert. De fapt... aveam de gînd să-ţi propun să stai cîteva zile la noi... dacă lucrurile merg greu pentru tine.

— Greu ? îngînai eu.

Se uită în altă parte.

— Am telefonat la Dalnair săptămîna trecută şi mi s-a spus că plecaseşi. Îşi căuta cuvintele, care păreau să vină din adîncul sufletului său altruist. Înţelege, aş vrea să-ţi fiu de ajutor... Trăiesc aşa de bine aici... Nu-mi place să te ştiu bătînd drumurile fără rost.

— Îţi mulţumesc, Spence, îţi mulţumesc ! N-am nevoie de nimic !

Copleşit de sentimente, nu fui în stare să continuu. Îi strînsei cu căldură mîna şi coborîi repede treptele în întunecimea umedă a nopţii.

Făcui pe jos tot drumul pînă în oraş, silindu-mă să-mi revin. Braţul mi-era fierbinte şi umflat, dar această durere era mai mică decît cea care mă ardea în piept. Mă simţeam covîrşit de necruţătoarea asprime a vieţii.

Era ora unsprezece cînd ajunsei la hotelul Globe şi intrînd în hol, zării o scrisoare pentru mine în raft. O apucai grăbit.

„Dragul meu Shannon,

Îmi pare rău să te anunţ că, în ciuda celor mai stăruitoare demersuri ale mele, Consiliul de cercetări ştiinţifice a refuzat să acorde o subvenţie pentru lucrarea dumitale. Mă tem că această hotărîre e definitivă. Voi continua totuşi să mă gîndesc la nevoile dumitale. Dacă între timp îţi trebuie o cameră pentru aparataj, am aranjat ca s-o poţi obţine la vechea Casă a farmaciştilor de pe calea St. Andrew. Nu te descuraja.

Cu sincere sentimente,
al dumitale
WILFRED CHALLIS."

Nu mai puteam citi, pur şi simplu nu vedeam cuvintele. Îmi încleştai fălcile spre a împiedica lacrimile să mi se reverse pe obraz.

capitolul II

În dimineața următoare, asemenea unui boxer fără experiență, care, deși doborît la pămînt, trebuie să se silească a se scula, mă dusei fără prea multă speranță la Casa farmaciștilor. Era o veche clădire întortocheată, situată lîngă Wellgate, care adăpostea o secție a Colegiului farmaceutic, la care cei ce studiau pentru titlul de licențiat al Societății farmaciștilor își urmau cursurile. Era în toate privințele o școală inferioară universității.

Portarul fusese anunțat de sosirea mea și cînd îi spusei numele meu, mă duse la o încăpere de la parter, o cameră lungă, joasă și cam întunecoasă, cu o masă, o canapea tapițată cu piele, o balanță cu talere de agat într-o cutie de sticlă, un stelaj de eprubete și două rafturi mici cu reactivi chimici simpli. Era, de fapt, soiul de cameră pe care mă temusem să-l găsesc, o încăpere potrivită pentru un student în farmacie. Examinîndu-i lipsurile, mă întrebam dacă voi reuși vreodată să-mi asigur cadrul potrivit pentru cercetările mele. Aici, prin îmbunătățiri neîncetate și prin încordarea tuturor nervilor, puteam să înaintez. Dar muncind singur, fără bani sau un ajutor adecvat, acest progres avea să fie lent.

Dădui portarului un șiling, rugîndu-l să treacă pe la hotelul Globe cu un cărucior de mînă spre a-mi aduce de acolo aparatajul. Aveam să dispun măcar de un depozit gratuit pentru lucrurile mele. Cum nu știam cîtă vreme voi fi în stare să rămîn la hotel, acest fapt prezenta un oarecare avantaj. Nu eram încă în stare, în momentul acela, să decid dacă aveam să fac aci efortul de a-mi continua lucrările. Cînd ieșii prin portalul boltit și acoperit de iederă al clădirii, mă gîndii, cu un ușor resentiment, la profesorul Challis. Nu puteam totuși crede că-mi va înșela cu voință speranțele.

Frămîntat de aceste gînduri, mă întorceam la hotel, trecînd pe lîngă Trongate Cross — o piață triunghiulară, zgomotoasă și congestionată, formată din intersecția a trei străzi înguste și cu circulație intensă, din partea săracă a orașului. Acest triunghi era mărginit de prăvălii simple și de case de raport înalte. Toată circulația dinspre docuri se scurgea pe aici ; era un fluviu neîntrerupt

de căruțe și camioane, care se amestecau și se încurcau cu tramvaiele și autobuzele venind de pe Old High-Street.

Eram pe punctul de a coti spre Trongate Street cînd, deodată, prin negura preocupărilor mele, simții acea stranie fulgerare care prevestește un dezastru. În mijlocul mulțimii de pe trotuarul opus, o elevă de vreo paisprezece ani, cu ghiozdanul sub braț, se oprise cu o colegă, așteptînd o posibilitate de a traversa strada. Părîndu-i-se la un moment dat că intersecția e liberă, își luă rîzînd rămas bun de la prietena ei și coborî de pe bordură. În clipa aceea, un autocamion coti dinspre Old High-Street cu o viteză neașteptată. Copila îl văzu și alergă înainte. Se părea că avea să scape. Dar în aceeași secundă, un camion greu se ivi din direcția opusă. Intervalul dintre cele două vehicule se îngustă. Fata se opri zăpăcită, văzu că e prinsă, făcu un efort stîngaci de a o lua înapoi și, alunecînd pe asfaltul ud, se lungi pe jos. Ghiozdanul ei zbură peste stradă, împrăștiindu-i cărțile la picioarele mele. Se auzi un scîrțîit de frîne, un țipăt strident de groază și, scrîșnind, roata camionului încărcat pînă sus cu fier vechi de la docuri trecu peste trupul ei.

Un strigăt general de spaimă răsună, lumea dădu năvală și imediat o mulțime deasă înconjură victima. Nu mă putui opri. Deși tot instinctul mă împingea să evit expunerea publică a profesiunii mele, îmi făcui loc prin mulțimea agitată și îngenuncheai lîngă copila rănită. Sub stratul de noroi care-i mînjea fața, era îngrozitor de palidă și inertă. Scotea doar un geamăt slab. Un polițist îi sprijinea capul pe brațele sale, înghesuit de persoane bine intenționate, care se îndesau oferindu-și sfaturile.

— S-o ducem într-o casă — spusei eu. Sînt medic.

Fața roșie și iritată a polițistului se însenină imediat. Mîini binevoitoare întinseră o scîndură de pe camionul oprit. În mijlocul unor noi țipete și unei noi zăpăceli, fata fu așezată pe această targă improvizată și dusă în încăperea din spate a unui mic cabinet de consultații medicale situat printre prăvăliile de peste drum. Acolo, o culcară pe o canapea. Un grup de indivizi curioși intră după noi. Polițistul telefonă imediat după o ambulanță. Dar întorcîndu-se lîngă canapea, îmi spuse:

— O să dureze mai bine de zece minute, din cauza circulației ăsteia!

— Te rog, scoate oamenii de aici! îi răspunsei.

În timp ce evacua lumea din sărăcăcioasa cameră de consultații, mă aplecai și desfăcui bluza pătată și sfîșiată a fetiței. Flanela de dedesubt, ruptă și ea, căzu la o parte, dezvelind pieptișorul ei plat. Văzui imediat că avea o fractură complicată cu impacție a humerusului stîng. Brațul rupt îi atîrna strîmbat și moale. Mai gravă decît aceasta era însă umflătura vînătă care creștea din ce în ce la subsuoara stîngă. Urmărindu-i neîncetat pulsul, aruncai o privire îngrijorată spre obrazul ei, care era complet alb acum, cu ochii ficși și puțin dați peste cap.

Polițistul era din nou lîngă mine. Intrase și infirmierul, un bătrîior îmbrăcat într-o scurtă jachetă albă.

— Al cui e cabinetul acesta? întrebai eu.

— Al doctorului Mathers. Păcat că nu e aici!

— Fetița nu arată prea bine — spuse polițistul cu voce scăzută.

Cu privirea ațintită asupra umflăturii care zvîcnea, chibzuiam grăbit. Fără îndoială, artera brachială era ruptă, dar ruptura era prea sus spre a putea aplica un garou, iar hemoragia atît de tare, încît putea ușor să ducă la un deznodămînt fatal înainte de sosirea ambulanței.

Nu puteam ezita. Fără a spune vreun cuvînt celorlalți, trăsei canapeaua la fereastră, mă dusei la micul dulap cu instrumente din colț, scosei un bisturiu, o pensă hemostatică și un vas de sticlă cu fire de catgut. Sticla cu eter era pe raftul de jos. Turnai puțin pe un tampon de tifon, punîndu-l pe nasul copilei. Scînci ușor, apoi rămase liniștită.

Nu aveam timp pentru antisepsia obișnuită. Îmi stropii mîinile cu puțină tinctură de iod și unsei subsuoara umflată cu același lichid astringent. Ceilalți doi mă observau cu ochi mari. În ușă mă mai urmăreau un grup de spectatori tăcuți. Neținînd seama de ei, luai bisturiul și făcui o incizie în brațul umflat.

Imediat, un cheag gros de sînge fu împins afară. Sub el, zării deschizătura arterei rupte, prin care sîngele continua să țîșnească. Într-o clipă prinsei de ea pensa hemostatică. Pe urmă, făcui cu calm și fără multă grabă

ligatura vasului. Totul era foarte simplu şi se termină în cinci minute. Scoţînd masca de eter de pe faţa copilului, desprinsei pensa, pansai uşor rana aplicînd un bandaj în spică, spre a-i da un aspect deosebit de îngrijit. Pulsul devenise mai puternic, respiraţia mai adîncă şi mai regulată. Luai pătura aspră, cenuşie de la piciorul canapelei şi o înfăşurai strîns în jurul trupului firav al fetiţei. Avea să i se facă la spital o transfuzie de sînge sau o injecţie intravenoasă de ser fiziologic, dar primejdia imediată trecuse.

— O să reziste acum — spusei scurt.

Poliţistul oftă satisfăcut, iar de la uşă se auziră murmure de aprobare. Cînd mă întorsei, observai însă prezenţa unui bărbat scund şi vînjos, cu obrazul rumen şi părul stufos şi creţ. Se uita la mine cu o expresie duşmănoasă.

Acest personaj, care distona faţă de ceilalţi, mă plictisea.

— Cred că am spus ca persoanele străine să părăsească camera.

— Prea bine — spuse el cu bruscheţe — atunci ieşi afară !

— Ba ieşi dumneata ! îi răspunsei destul de iritat.

— De ce să ies ? E cabinetul meu.

Înţelesei că mă găseam în faţa doctorului Mathers.

În momentul acela ambulanţa sosi, diversiune care provocă multă agitaţie. Cînd, în cele din urmă, mica pacientă fusese scoasă cu toată grija şi instalată bine în ambulanţă, poliţistul închise carnetul său de însemnări, îmi strînse mîna solemn şi se retrase. Infirmierul trecu în încăperile din faţă, restul mulţimii se împrăştie, iar circulaţia îşi reluă huruitul. Rămăsesem singur cu doctorul Mathers, care se porni din nou.

— Eşti cam îndrăzneţ dumneata ! Intri în camera mea de consultaţii. O murdăreşti toată de sînge. Şi nici nu capăt măcar vreo plată pentru asta !

Îmi îndreptai mînecile cămăşii şi-mi pusei haina.

— Cînd voi da de bani, îţi voi trimite un cec de zece lire.

Îşi roase un moment unghia de la degetul mare, rumegîndu-şi parcă răspunsul. Toate unghiile lui erau roase.

— Cum te cheamă ?

— Shannon.

— Bănuiesc că ești un fel de doctor.

Mă uitai la diploma lui, care atîrna încadrată pe peretele din spatele său. Era certificatul Comisiei unite, cea mai modestă calificare cu care un om avea dreptul să exercite profesiunea de medic.

— Da — spusei eu. Dar d-ta ești?

Se roși ușor în obraz și, cu aerul de a descoperi pe un șarlatan, se întoarse brusc spre masa lui și apucă „Anuarul medical." Răsfoind paginile cu energia ce-i caracteriza toate mișcările, dădu repede de numele meu.

— Shannon — spuse el. Robert Shannon. O să vedem îndată. Dar cînd citi lista titlurilor mele și a premiilor pe care le obținusem, fața i se lungi. Închise anuarul, se așeză pe scaunul turnant tapisat cu imitație de piele, își împinse pe ceafă melonul pe care-l păstrase pe cap și se apucă să mă studieze într-un chip nou.

— Ai auzit de mine? spuse el în cele din urmă.

— Niciodată.

— Trebuie să fi auzit: James Mathers. Am cea mai mare clientelă în tot orașul. Trei mii de oameni înscriși pe rolul meu de asigurări sociale, ceea ce e maximum. Toți ceilalți medici mă urăsc. Le iau pîinea de la gură. Sînt foarte popular în rîndurile publicului.

Continuînd să mă observe, își răsuci îndemînatic, cu mîna stîngă o țigară, lipindu-și-o de buză. Cutezanța lui era extraordinară. Era îmbrăcat într-un stil profesional bătător la ochi: pantaloni largi, vărgați, haină neagră, guler scrobit cu colțurile răsfrînte și o cravată lată în care era înfipt un ac cu diamant. Dar bărbia îi era vînătă: avea nevoie să fie ras.

— Așadar, ești fără slujbă? mă întrebă brusc. Din ce pricină... băutura, sau femeile?

— Și una și alta — spusei eu. Pe deasupra, sînt și morfinoman.

Nu-mi răspunse — apoi se îndreptă pe scaun, cu o mișcare bruscă.

— Ți-ar conveni să lucrezi pentru mine? Trei seri pe săptămînă. Chirurgie și cazuri de urgență. Am nevoie de puțin timp liber. Practica mea mă omoară.

Reflectai un moment, mirat.

— Cît ai plăti?

— Trei guinee pe săptămînă.

Chibzuii din nou. Era o ofertă destul de generoasă, care mi-ar fi permis să-mi plătesc camera de la hotel și m-ar fi ferit de umilirea de a mă așeza la coadă la Agenția medicală. Mi-ar fi rămas și timp pentru cercetarea mea, numai de reușeam să mă apuc de treabă la Casa farmaciștilor.

— De acord.

— Ne-am înțeles, deci. Vino deseară aici, la ora șase fix. Țin să-ți spun că am mai avut asistenți și înainte. Nici unul n-a fost bun de nimic. I-am dat afară.

— Mulțumesc pentru avertisment !

Mă îndreptam spre ușă cînd mă chemă înapoi cu un surîs sarcastic :

— Poftim. Am impresia că ai nevoie de un avans.

Din buzunarul din spate al pantalonului scoase o pungă de piele plină de bani și, alegînd cu atenție suma necesară, îmi împinse peste masă trei monede de un șiling și trei bancnote de o liră.

Îmi mai venise mintea la cap. Fără nici o vorbă, ridicai banii cu aceeași grijă cu care el îi așezase pe masă.

capitolul III

În aceeași seară la șase, iar pe urmă cîte trei seri pe săptămînă lucrai la cabinetul medical de la Trongate Cross. Cînd soseam, sala de așteptare era totdeauna înțesată pînă la ușă de pacienți — femei învelite cu șaluri, copii zdrențăroși, muncitori de la docuri — și seria trepidantă de consultații care urma dura adesea pînă la ora unsprezece, după care, de obicei, mai erau de făcut una sau două vizite urgente la domiciliu, ale căror adrese mi le dădea Thompson, infirmierul, cînd închidea cabinetul. Era o muncă obositoare. Doctorul Mathers nu exagerase cînd îmi vorbise de enorma lui clientelă. Aflai curînd că se bucura de o reputație extraordinară printre oamenii nevoiași care formau populația acestui cartier sărăcăcios.

Chiar numai firea lui impetuoasă îi dădea un mare prestigiu, iar metodele lui erau brușe, energice și dramatice. Avea un instinct al diagnosticului și nu șovăia

de a-şi da părerea, de obicei în pur dialect scoţian. Nu-şi cruţa niciodată puterile, muncind ca un sclav de galeră şi repezindu-şi fără jenă pacienţii. Din cauza asta ţineau la el. Prescripţiile sale erau drastice. Folosea la toate medicamentele doza maximă. Cîte un pacient, căruia îi administrase un purgativ violent sau pe care-l făcuse să transpire intens, observa, dînd din cap ca un cunoscător: „Da, da, e *ceva* în medicamentele doctoraşului nostru".

Mathers suferea din cauza staturii lui mici, dar avea în acelaşi timp toată trufia omului scund şi se bucura nespus de succesele sale. Îi plăcea să vadă că putea triumfa acolo unde medicii din vecinătate eşuau şi rîdea pe înfundate despre cîte un caz în care se dovedise mai tare decît vreun coleg. Dar mai mult decît orice îl satisfăcea faptul că de pe urma acestui modest cabinet dintr-un cartier de oameni săraci şi neposedînd el însuşi decît o diplomă a Comisiei unite era în stare să locuiască, cu tot fastul, într-o vilă mare din cartierele mărginaşe selecte, să-şi ţină un automobil Sunbeam, să crească cu multă largheţă pe singura lui fiică, să-i cumpere nevestei sale blănuri scumpe — într-un cuvînt, să trăiască, după cum zicea el, ca un lord. Avea un simţ al banilor extrem de dezvoltat. Cu toate că cerea numai onorarii mici — de la un şiling pînă la doi şilingi şi jumătate — insista ca să fie plătit imediat.

— De îndată ce oamenii simt că pot scăpa pe gratis, eşti pierdut, doctore — mă avertiza el.

Într-un sertar al biroului său ţinea un săculeţ lung de piele de căprioară, care conţinuse pe vremuri un forceps pentru naşteri, şi în care punea acum toate onorariile. Către sfîrşitul orelor de consultaţii, acest săculeţ era doldora de bani. În prima seară, cînd eram pe punctul de a închide cabinetul, doctorul Mathers intră pe neaşteptate, ridică săculeţul şi-l cîntări în mînă ca un om cu experienţă. Se uită la mine, dar nu scoase o vorbă. Deşi căuta să nu-şi trădeze gîndul, îmi dădui seama că era mulţumit.

Cînd sosii în seara de luni, la începutul săptămînii a doua, spre a-mi începe consultaţiile, scosei din buzunar o bancnotă de o liră sterlină.

— E a dumitale — îi spusei, iar cum se uita întrebător la mine, adăugai: Fetiţa care a fost călcată săp-

tămîna trecută se întremează de minune. Tatăl ei a trecut pe aici vineri și a insistat să plătească acest onorariu. E un om cumsecade și plin de recunoștință.

Fața lui Mathers luă o expresie extrem de curioasă. Își răsuci o țigară, mușcînd cu dinții firele de tutun ce treceau de capăt și scuipîndu-le apoi pe jos.

— Păstrează banii — spuse el în cele din urmă.

Refuzai iritat.

— Îmi plătești un salariu. Tot ce cîștig îți aparține.

Urmă o pauză. Merse pînă la fereastră și se întoarse înapoi, uitînd să-și aprindă țigara.

— Vrei să-ți spun ceva, Shannon? rosti el încet. Ești primul asistent cinstit pe care l-am avut vreodată. Hai să luăm lira asta și să-i trimitem fetiței niște struguri negri și cîteva flori.

Da, lucrul ciudat la acest om mărunțel era că ținea la bani, fără însă a fi meschin. Era în stare să cheltuiască larg pentru sine și pentru alții.

După această întîmplare, atitudinea doctorului Mathers fu mult mai cordială. Într-adevăr, deveni destul de intim, arătîndu-mi cu mîndrie instantanee ale soției sale și ale fiicei sale, Ada, care avea șaptesprezece ani și își termina acum studiile la selecta și costisitoarea școală din Grantley a ordinului „Sacré Coeur". Îmi arătă, de asemenea, o fotografie a vilei sale grandioase, în fața căreia era trasă marea lui limuzină, dîndu-mi să înțeleg că mă va invita în curînd acolo. Din cînd în cînd îmi dădea sfaturi asupra felului cum trebuie exercitată practica unui medic de cartier, iar într-o zi, cînd fu mai expansiv ca de obicei, îmi mărturisi că realiza efectiv trei mii de lire sterline pe an. Nespus de dornic de a ști cum îmi petreceam restul timpului, el încerca deseori să stoarcă de la mine vreo informație. Păstram însă totdeauna o discretă rezervă. Cu toate că munca mea îmi displăcea, eram bine dispus, căci aveam o ciudată presimțire că norocul începea, în sfîrșit, să-mi surîdă. Și așa părea a fi într-adevăr.

În joia din aceeași săptămînă, întorcîndu-mă tîrziu după-amiază la hotelul Globe, deslușii pe celălalt trotuar, în lumina palidă a amurgului, silueta unui bărbat, care mi se părea familiară. Cînd apărui, el tresări din

atitudinea lui de răbdătoare aşteptare şi se apropie încet de mine. Amintindu-mi de împrejurările în care ne despărţisem, tresării şi eu, recunoscîndu-l pe Alex Duthie.

Întîlnirea noastră fu urmată de o lungă tăcere şi, spre surprinderea mea, observai că era mai şovăitor şi mai emoţionat decît mine. În cele din urmă, spuse cu voce scăzută :

— Aş vrea să stau puţin de vorbă cu dumneata, Robert. Putem să intrăm ?

Trecui împreună cu el prin uşa turnantă şi-l condusei în camera mea. Punînd pe pardoseală cutia pe care o purtase sub braţ, se aşeză pe marginea unui scaun. Îşi învîrtea în mîinile lui harnice şapca rotundă şi tare, fixînd asupra mea privirea-i tulburată şi plină de candoare.

— Rob... am venit să-ţi cer iertare.

Îi trebui un efort ca să scoată aceste cuvinte, dar după ce le rosti, respiră uşurat.

— Săptămîna trecută ne-am dus la Dalnair. Adunasem din pod toate jucăriile lui Sim şi nevastă-mea se gîndi să le ducă la spital, pentru copiii bolnavi. Cît stăturăm acolo, am avut o convorbire cu infirmiera-şefă. În mod confidenţial, ne-a povestit totul. Îmi pare rău că te-am acuzat, Robert. Aş fi în stare să-mi tai limba acum.

Nu prea ştiam ce să spun. Recunoştinţa, manifestată în orice chip, mă stingherea peste măsură. În acelaşi timp, ruperea prieteniei dintre mine şi Duthie mă duruse şi văzînd acum că nu mă mai înţelegea greşit, simţeam o uşurare. Fără a rosti vreo vorbă, îi întinsei mîna. Mi-o strînse ca într-o menghină şi un surîs lent şi grav scăldă faţa lui rumenă.

— Ne-am împăcat, aşadar, băiete ?

— Fireşte, Alex !

— Vii să pescuieşti cu mine la toamnă ?

— Dacă ai poftă de asta...

— O să am poftă — răspunse el încet. Lucrurile se uită cu timpul, Robert.

Tăcurăm amîndoi. Frecîndu-şi mîinile, el îşi aruncă privirea prin odaie, cu un aer iscoditor.

— Tot te mai ocupi cu cercetarea dumitale ?

— Da.

— Îmi pare bine. Ţii minte că mi-ai cerut nişte probe de lapte? Ţi le-am adus acum.

Tresăltai ca electrizat.

— Aţi avut o recrudescenţă a molimii la vite?

Confirmă din cap.

— Violentă?

— Destul de violentă, Rob. Cinci din juncanele noastre şi-au lepădat viţeii şi au murit, în ciuda îngrijirilor noastre.

— Şi mi-ai păstrat probe de lapte? întrebai cu aprindere.

— De la toate. În vase sterile. Se aplecă spre pachetul pe care-l aşezase jos. În această cutie căptuşită cu zinc.

Îl privii înduioşat şi recunoscător. Mă ciocnisem de atîtea piedici, încît această norocoasă întîmplare mi se părea de necrezut.

— Alex — spusei cu entuziasm — nu-ţi închipui cît de mult înseamnă acest lucru pentru mine! E tocmai ce doream...

— Serviciul meu nu e chiar atît de dezinteresat — răspunse el cu seriozitate. Îţi spun sincer, Rob, sîntem foarte îngrijoraţi de treaba asta la ferme. Cele mai bune cirezi par să fi luat boala. Directorul spune că ţi-ar fi foarte recunoscător dacă ai putea să ne ajuţi în vreun fel.

— O să încerc, Alex. Îţi promit că o să încerc. O clipă, nu fui în stare să continuu. Dacă aveam nevoie de ceva spre a-mi putea duce mai departe lucrarea, asta era... n-ai fi putut alege un mijloc mai bun...

— Dacă eşti mulţumit, nu pot decît să fiu mulţumit şi eu. Se uită la ceasul lui de argint. E timpul s-o iau din loc.

— Mai stai puţin — insistai eu. Dă-mi voie să-ţi ofer ceva de băut.

I-aş fi dat cu bucurie tot ce posedam.

— Nu, băiete... Trebuie să prind vechiul autobuz de la şase şi un sfert — îmi spuse, cu zîmbetul său potolit. Am aşteptat peste o oră afară, pînă să dau ochii cu dumneata.

Îl însoţii pînă jos, despărţindu-mă de dînsul cu cele mai calde mulţumiri. După ce silueta lui masivă dispăru în întuneric, reintrai în hotel, agitat şi fericit.

Eram pe punctul de a mă repezi sus la lădiţa de la fermele din Dreem, cînd zării pe raftul din hol o scrisoare pentru mine.

Cunoşteam bine scrisul, era al Jeanei. Ţinîndu-mi respiraţia şi strîngînd în mînă scrisoarea, urcai repede scara, închisei uşa şi, cu degete tremurînde, deschisei plicul:

„Dragă Robert,

Luke a fost plecat în ultimele trei săptămîni la Tynecastle. De aceea n-am primit scrisoarea ta decît azi după-amiază şi nu prea ştiu cum să-ţi răspund. Ca să fiu sinceră, nu pot nega că m-am bucurat să am veşti de la tine şi că mi-ai lipsit foarte mult. Poate că greşesc spunîndu-ţi acestea. Poate că n-ar trebui să-ţi scriu de loc. Dar am să-ţi dau unele ştiri şi asta îmi va servi drept scuză.

În ultimele zile m-am prezentat din nou la examen şi, cu toate că am făcut unele greşeli, sînt fericită să-ţi comunic că n-am răspuns prea rău. Ca prin minune, profesorul Kennerly a fost destul de amabil. Şi ieri, după ultimul meu examen oral, m-a luat deoparte şi m-a informat că am trecut cu distincţie la toate materiile. O întîmplare fericită, desigur, şi ce uşurare!

Înmînarea diplomei nu va avea loc decît la sfîrşitul semestrului, adică la 31 iulie. Pînă atunci vreau să urmez un curs de medicină tropicală, care începe săptămîna viitoare la Institutul Sanderson. Prelegerea are loc în fiecare dimineaţă la ora 9 şi durează un ceas.

A ta,

Jean Law".

Reuşită... reuşită... cu distincţie... şi ducîndu-mi lipsa... resimţind-o mult. Ochii îmi luceau citind aceste cuvinte care, după luni nesfîrşite de tristeţe şi decepţii, erau ca un balsam divin pentru inima mea stingheră. Odaia mea mizeră îmi apăru transformată. Îmi venea să sar în sus, să rîd, să cînt. Recitii iarăşi şi iarăşi aceste rînduri care, fiind scrise de ea, păreau înzestrate cu o unică şi gingaşă frumuseţe.

Era în această scrisoare o notă ascunsă de dor, care provocă în mine un fel de extaz, sugerîndu-mi brusc o idee, un plan de acţiune viitoare, făcînd sîngele să mi se urce la cap într-un fior de încîntare. Luai scrisoarea, pe care mîna ei o atinsese de puţină vreme, şi-mi apăsai buzele pe ea.

capitolul IV

Institutul Sanderson se afla pe celălalt mal al fluviului, într-o parte aproape uitată a orașului, între Azilul veteranilor și vechea biserică Sf. Enoch. Era un cartier liniștit, iar grădina din Piața Sf. Enoch îi dădea un aspect rustic. Plouase în noaptea precedentă — o ploaie ușoară de primăvară — și trecînd pe pavajul cu lespezi late al străzii Old George, simțeam în aer un miros de sevă și de iarbă proaspătă. O briză caldă sufla dinspre fluviu, legănînd crengile înmugurite ale ulmilor înalți, pe care vrăbiile ciripeau voioase. Gheara rece a iernii părea să fi slăbit, iar pămîntul umed, încălzit de razele soarelui, degaja efluvii dulci și îmbătătoare, umplîndu-mi inima de dor și de o nostalgie fără margini, ce lua aproape proporții de suferință.

În fața azilului, o femeie bătrînă vindea flori. Mă oprii brusc și cumpărai, pe o jumătate de șiling, o legătură de ghiocei care atîrna peste marginea coșului. Sfiindu-mă să-i port fățiș, înfășurai fragedele floricele cu batista, punîndu-le în buzunar. Cînd intrai cu pași grăbiți în curtea institutului, postîndu-mă în fața sălii de cursuri, vechiul orologiu al bisericii Sf. Enoch, îmbătat parcă de aerul înmiresmat, făcu să răsune zece bătăi.

Cîteva minute după aceea, sala de cursuri a institutului începu să se golească. Nu erau mai mult decît șase studenți. Ultima din ei, ieșind singură și cu un aer absent, fu Jean. Era îmbrăcată în gri, culoare ce-i stătea totdeauna bine, și vîntul răcoros mula liniile trupului ei gingaș și subțire. Gura îi era ușor deschisă. Mîinile, îmbrăcate cu mănușile ei uzate, strîngeau un caiet. Blînzii ei ochi căprui căutau acum în jos.

Deodată, îi ridică și privirile noastre se întîlniră. Înaintînd spre ea, îi prinsei amîndouă mîinile într-ale mele.

— Jean... în sfîrșit !

— Robert !

Îmi rostise numele șovăind, înfruntînd parcă, încurcată, o mustrare a conștiinței ei. Acum însă, se lumină la față și un val de căldură îi aprinse obrajii. Îmi venea s-o strîng în brațe. Dar nu, nu îndrăzneam. Spusei cu glas răgușit :

— Ce fericit sînt să te revăd !

O clipă, uitîndu-ne unul în ochii celuilalt, într-un fel de extaz, nu furăm nici unul în stare să scoatem o vorbă. În spatele nostru, vrăbiile ciripeau în ulmi, iar în josul fluviului un cîine lătra în depărtare. În sfîrşit, tot cu răsuflarea tăiată, exclamai :

— Şi ai trecut... cu distincţie... te felicit !

— Nu e cine ştie ce — spuse ea zîmbind.

— Ba e minunat ! Ai fi trecut şi înainte, dacă n-ar fi fost influenţa mea dăunătoare.

Rîse cu sfială. Rîserăm amîndoi. Tot o mai ţineam de mîini, ca şi cum aş fi avut de gînd să nu le mai dau drumul niciodată.

— Ai plecat de la Dalnair ? întrebă ea.

— Da — răspunsei eu vesel. M-au dat afară. Vezi cu ce terchea-berchea ai de-a face ! Acum lucrez o parte din săptămînă ca asistent al unui doctor de mahala de pe Trongate.

— Dar cercetarea ta ? spuse ea repede.

— A, tocmai despre asta vreau să-ţi vorbesc.

O condusei spre grădina de peste drum. Ne aşezarăm pe o bancă verde ce înconjura trunchiul unui copac noduros. În faţa noastră, porumbeii scuturau din aripi şi se păuneau, ameţiţi ca şi celelalte păsări de plăcuta năvală a primăverii. Nu se vedea nici un om, afară de un bătrîn care trecea şchiopătînd pe o alee, purtînd şapca neagră cu cozoroc şi haina stacojie de pensionar militar. Scosei din buzunar mănunchiul de ghiocei şi-l dădui Jeanei.

— O ! exclamă ea încîntată, oprindu-se imediat, de teamă ca vorbele sau privirea ei să nu spună prea mult.

— Poartă-i, Jean ! spusei eu cu glas scăzut. Nu e nici o crimă. Spune-mi : te-au făcut să promiţi că n-ai să mai dai ochii cu mine ?

— Nu — zise ea încet. Dacă aş fi făcut-o, nu m-aş putea afla aci.

O observai pe cînd, cu o umbră de tristeţe, inspiră adînc parfumul gingaş al acestor flori albe şi fragile, care i se potriveau atît de minunat. Le prinse apoi de corsajul ei, dedesubtul gulerașului moale de blană, cu miros de camfor, pe care-l purta în jurul gîtului. Şezînd lipit de ea, simţii o dogoare revărsîndu-mi-se în tot trupul ; fruntea şi obrajii mi-erau înfierbîntaţi. Îmi dădui seama că dacă nu intram imediat în materie, această teribilă emoţie avea să pună cu totul stăpînire pe mine.

— Jean — îi spusei, luptîndu-mă spre a-mi ține cumpătul. Afară de aceste prelegeri, ești liberă acum toată ziua... vreau să spun că după ora zece nu ai nici o treabă ?

— Da — răspunse cu un aer întrebător și cum nu spusei nimic, adăugă : De ce mă întrebi ?

— Am nevoie de ajutorul tău — zisei cu hotărîre și sinceritate, conștient că spun adevărul. Uitîndu-mă fix la ea, urmai : Am terminat jumătate din cercetarea mea și mă pregătesc pentru partea următoare. Nu pot să-ți spun cu cîtă pasiune aștept să încep. Cunoști greutățile pe care le-am întîmpinat lucrînd de unul singur... O, nu mă plîng ; acum însă, pentru faza aceasta nouă, nu mă pot lipsi de un oarecare sprijin. Sînt testuri care mi-e imposibil să le fac singur. Profesorul Challis mi-a dat o cameră. Mă oprii o clipă. Ai fi dispusă... vrei să lucrezi cu mine ?

Se îmbujorase ușor și după ce mă privi un moment cu aprindere, își lăsă încet ochii în jos.

— O, Robert, desigur că aș vrea ! Dar mi-e cu neputință. Probabil că știi cum stau lucrurile cu mine acum. Părinții mei... le datorez atît de mult... iar ei și-au pus toată încrederea în mine... îi iubesc... pe mama mai ales... e cea mai bună mamă de pe fața pămîntului. Iar ei... deși, la drept vorbind nu m-au silit — părea să-și caute cuvintele spre a atenua lovitura — nu doresc ca să mă întîlnesc cu tine. Chiar în clipa aceasta... sînt neascultătoare față de ei.

Îmi mușcai buza. În ciuda firii ei blînde, avea în ea ceva inflexibil, o fidelitate adîncă, devotamente de care eram lipsit și un simț al datoriei care o făcea să aibă oroare de ipocrizie.

— Trebuie să mă urască nespus.

— Nu, Robert. Ei sînt de părere pur și simplu că drumurile noastre trebuie să fie deosebite.

— Dar aici nu e vorba de o treabă personală — izbucnii eu. Ai titlul de doctor acum, iar ceea ce îți cer e o muncă științifică.

— Mi-ar plăcea s-o fac. Mă interesează mult. Dar nu e posibil.

— Ba e perfect posibil — stăruii eu. Nimeni nu trebuie să știe. Familia ta ar crede doar că faci unele lucrări practice de medicină tropicală...

Îmi impuse tăcere cu o privire chinuită.

— Nu de asta mi-e teamă, Robert.

— Atunci, de ce?
— De faptul că am fi împreună.
— Şi lucrul ăsta ţi se pare atît de teribil?
Îşi ridică genele ei negre, privindu-mă cu tristeţe.
— Ştiu că vina e a mea... Nu mi-am dat seama la început că simţămintele noastre reciproce erau... atît de adînci. Şi dacă vom continua, vor deveni şi mai adînci, iar asta nu va face decît să agraveze lucrurile pentru noi.
Această declaraţie atît de naturală mă încălzi din nou la inimă. Respirai scurt, hotărît s-o conving cu orice preţ.
— Ascultă, Jean. Dacă îţi promit, dacă îţi jur că nu voi face niciodată vreun gest de dragoste, că nu voi rosti măcar acest cuvînt, eşti dispusă să mă ajuţi? Am atîta nevoie de acest ajutor! Fără el, sînt pierdut!
Urmă o tăcere prelungită. Se uită la mine cu ochi plini de îndoială, pălind şi roşind rînd pe rînd, pradă unei cumplite nehotărîri. Mă grăbii să-mi folosesc pe deplin avantajul.
— E o ocazie atît de minunată! Sînt la doi paşi de un rezultat senzaţional. Vino să te convingi!
Sării în sus transportat, întinzîndu-i mîna. După un moment, se ridică încet de pe bancă.
Nu aveam mult de mers pe jos pînă la Casa farmaciştilor. Ajunserăm acolo în zece minute. O dusei direct la camera mea de lucru şi scoţînd din micul meu termostat una din cutiile de cultură pe care le inoculasem cu probele recente aduse de Duthie, i-o ţinui cu entuziasm în faţa ochilor.
— Uite — îi spusei — am pus mîna pe el. Şi creşte destul de repede. Nu-l recunoşti?
Clătină din cap, uitîndu-se scurt la mine cu o expresie întrebătoare în ochii ei mari şi întunecaţi. Interesul i se trezise.
Reaşezai cutia în baia de apă, aruncînd o privire asupra regulatorului şi închizînd uşa de zinc. După aceea, îi explicai foarte simplu ce aveam de gînd.
Un val de entuziasm îi coloră obrajii. Îşi plimbă privirea strălucitoare, dar adînc tulburată, în jurul camerei şi înapoi spre termostat, iar pe urmă din nou spre mine. Inima îmi bătea mai repede. Spre a-mi ascunde emoţia, mă dusei la fereastră şi o deschisei brusc, lăsînd razele soarelui să năvălească înăuntru. Afară, nori pufoşi goneau pe cerul albastru. Mă întorsei către dînsa.

— Robert — supse ea încet — dacă lucrez cu tine... pentru că sînt convinsă că cercetarea ta e importantă... îmi promiţi cinstit că te vei ţine de cuvînt ?

— Da — îi răspunsei.

Îi văzui pieptul umflîndu-se de un oftat adînc. Şi în timp ce-mi ţineam ochii aţintiţi asupra ei, îşi aşeză caietul pe masă, îşi scoase pălăria şi, începînd să-şi tragă mănuşile din mîini, zise scurt :

— Prea bine. Să începem !

capitolul V

În fiecare dimineaţă, curînd după ora zece, cînd cursul ei se termina, Jean sosea cu regularitate în cameră, unde mă găseam dinainte lucrînd. Luîndu-şi halatul din cuierul de după uşă, şi-l îmbrăca şi se apuca metodic de lucru la celălalt capăt al mesei. Schimbam cel mult cîteva cuvinte sau chiar numai un zîmbet de salut. Uneori, cînd eram ocupat cu un calcul, mă prefăceam că nu observ sosirea ei, socotind că această atitudine impersonală o putea linişti. Ea însă se afla acolo, iar mai tîrziu, cînd îmi ridicam cu precauţie ochii, o vedeam măsurînd şi titrînd pe după biuretele prinse de stative şi înscriind cu o expresie serioasă şi concentrată fiecare citire în registrul meu negru, terfelit.

După cum prevăzusem, dexteritatea şi acurateţea ei îmi fură de cel mai mare ajutor, mai ales la prepararea sutelor de lame care trebuiau examinate. Era o tehnică dificilă şi primejdioasă de colorare, căci aceste culturi masive în bulion erau extrem de virulente. Lucrînd însă liniştită, cu mîna sigură, cu trăsăturile feţei absorbite, cu ochi care nu tremurau, ea nu făcu niciodată nici cea mai mică greşeală. Cînd simţea că privirea mea era aţintită asupră-i, se oprea o clipă din lucru, aruncîndu-mi o uitătură tăcută, dar grăitoare, care ne lega şi mai strîns în acest efort comun la care ne angajasem. Briza proaspătă a primăverii pătrundea prin fereastra larg deschisă în mica noastră încăpere întunecoasă, aducînd cu ea ecoul slab al sunetelor unei alte lumi — zumzetul circulaţiei, sirena unui vapor, zdrăngănitul muzicii unei flaşnete din

depărtare. Prezența Jeanei, cu tot ce însemna ca liniște și stăpînire de sine, îmi dădea un elan pe care nu-l cunoscusem niciodată pînă atunci.

La ora unu ne opream spre a dejuna. Cu toate că în apropiere se aflau cîteva cafenele bune, era mai ușor, mai plăcut și mai ieftin să luăm masa în laborator. În acest scop, ne puneam banii în comun, iar Jean aducea în fiecare zi, din piața prin care trecea în drumul ei de la gară, proviziile necesare. După ce ne spălam mîinile timp de trei minute într-o soluție de sublimat coroziv — precauție asupra căreia insistam cu inflexibilă fermitate — ne așezam pe pervazul ferestrei și, ținînd cîte o farfurie în echilibru pe genunchi, gustam plăcerile unui picnic în aer liber. Cînd vremea era înnorată și răcoroasă, mîncam supă, încălzită pe becul Bunsen. De obicei însă, meniul nostru consta în pîinișoare cu unt proaspete, felii de cîrnat rece și brînză de Dunlop, cu un măr sau o pungă de cireși ca desert. În curtea spre care dădea fereastra era un mierloi, care venea cu fidelitate în fiecare zi spre a se înfrupta din bunătățile noastre. Cînd vedea că aveam cireși, se așeza pe brațul Jeanei, ciripind din toată inima de lacomă bucurie.

În după-amiaza a șaptea, pe cînd lucram amîndoi în tăcere, auzii un pas și întorsei capul. Profesorul Challis stătea pe prag, adus de spate și strîns în redingota lui decolorată, încheiată pînă sus. Își mîngîia mustața argintie, uitîndu-se cu ochii mici la noi.

— M-am gîndit să-ți fac o vizită, Robert — spuse el — spre a vedea cum progresezi.

Mă sculai imediat și-l prezentai Jeanei, în fața căreia se înclină cu solemnitatea lui demodată. Îmi dădeam seama de surprinderea lui, ca și de curiozitatea și neîncrederea pe care o simțea, cu toate că era prea politicos, spre a lăsa să se vadă ceva. Curînd însă deveni evident că Jean îi făcea o impresie bună și, liniștit în această privință, îmi zîmbi, clipind vesel din ochi.

— Jumătate din izbîndă în cercetările științifice, Robert, e să ai un bun asistent.

Rîse pe înfundate la aceste cuvinte, ca și cum ar fi făcut o glumă excelentă. Pe urmă se plimbă prin cameră, agitînd culturile, examinînd lamele, aruncîndu-și ochii

peste paginile noastre de notițe, toate acestea în tăcere, dar cu un aer de calmă aprobare, care era mai emoționant pentru noi decît orice cuvînt.

După ce trecu totul în revistă, se întoarse și se uită la noi.

— Am să vă procur mai multe probe, mai multe specimene din alte locuri... de pe continent... unde mă mai bucur de oarecare considerație. Se întrerupse, întinzîndu-și brațele. Continuați, continuați! Nu vă uitați la o bătrînă fosilă ca mine! Continuați neabătut!

Cuvintele sale nu spuneau mare lucru, dar în ochii săi observai o sclipire vioaie, pe care nu o avuseseră înainte.

După aceasta, începu să ne viziteze regulat, adesea la ora dejunului, aducînd nu numai specimenele promise, ci, uneori, și cîte o contribuție la masa noastră. Șezînd într-un fotoliu cu bastonul între genunchi, se apleca tremurînd pe mînerul de os și ne observa cu ochi ce străluceau de mulțumire pe sub sprîncenele sale stufoase, pe cînd împărțeam o plăcintă cu carne sau un borcănaș cu pateu de ficat de gîscă. Simpatia lui pentru Jean crescuse neîncetat și purtarea lui față de ea era fermecătoare și cavalerească, avînd însă în ea ceva din bunăvoința ștrengărească a unui școlar. Nu mînca niciodată nimic, dar cînd Jean făcea cafea, primea cu plăcere o ceașcă și, cerîndu-i voie cu acea galanterie deosebită pe care și-o manifesta acum, își aprindea cîte o mică țigară de foi după ce o cresta ușor la capăt. Era o plăcere pe care și-o mai permitea din cînd în cînd. În timp ce fumul albastru se ridica în spirale și se împrăștia, ne povestea amintiri din vremea cînd, ca tînăr student, făcea cercetări la Sorbona, lucrînd sub îndrumarea marelui Duclaux [1].

— Nu aveam bani pe atunci — ne spuse, rîzînd pe înfundate, după ce ne descrisese o duminică petrecută la Barbizon. Și nu am nici acum. Dar am fost totdeauna fericit îndeplinind o muncă ce nu seamănă cu nici o alta pe lume.

După plecarea lui, Jean suspină, spunînd cu un foc în privire:

— E adorabil, Robert! Și ce om de seamă! Îl iubesc.

[1] Emile Duclaux (1840—1904) — fizician și biolog francez. Urmașul lui Pasteur. (n. t.)

— Pe cît pot aprecia, moşneguţul te iubeşte şi el — — îi spusei cu un zîmbet cam forţat. Dar crezi că familia ta nu va avea nimic împotriva lui ?

Îşi lăsă ochii în jos.

— Să ne întoarcem la lucru.

Ajunsesem în vremea aceea să izolăm în stare pură, din numeroasele probe de lapte, un microorganism gram-negativ, pe care-l identificai drept bacilul Bang, descoperit de savantul danez cu acest nume, care demonstrase că bacilul este agentul unei boli acute a vitelor, răspîndită în toată lumea. Aceasta era aşadar cauza epizootiei ce izbucnise în turmele fermelor. Într-adevăr, pe baza calculelor mele, apreciarăm că probabil 35 la sută din totalul bovinelor din ţară, fără a mai vorbi de oi, capre şi alte animale de fermă, erau purtătoare ale acestui bacil, pe care îl cultivasem acum în cantităţi masive într-un mediu special de bulion.

Posedam, de asemenea, în stare pură bacilul Bruce al febrei de Malta, pe care, fireşte, în timpul şederii mele la Dalnair, îl obţinusem din sîngele unor oameni ce fuseseră atinşi de aşa-zisa epidemie de gripă. Acelaşi bacil îl izolasem în multe cazuri şi din specimenele umane procurate recent de Challis. Eram astfel în măsură să comparăm aceste două microorganisme, obţinute unul de la vite altul de la oameni, să analizăm diferitele lor reacţii şi să descoperim legătura posibilă dintre ele.

Testurile pe care le întrebuinţam erau extrem de complicate şi, la început, valoarea lor era greu de apreciat. Treptat însă, pe măsură ce rezultatele pozitive se succedau, se născu în mintea noastră o presupunere, bazată la început pe o conjectură, dar ulterior pe dovezi certe, care ne uluiră.

— Nu se poate — spusei eu încet. E imposibil !

— Ba s-ar putea — răspunse ea cu logică. Şi tocmai că e posibil.

Îmi strînsei capul între mîini, iritat de astădată de candoarea şi calmul ei. Doctorul Mathers mă ţinuse în ajun pînă noaptea tîrziu în cabinetul lui ; devenise mai exigent faţă de mine şi începeam să mă resimt de acest dublu efort.

— Pentru Dumnezeu — spusei eu — să nu vindem pielea ursului din pădure ! Mai avem de lucrat săptămîni întregi înainte de a face proba finală a antigenului.

Dar dovezile continuau să se acumuleze şi, după trei luni, cînd ne apropiam de acest test crucial, o agitaţie crescîndă puse stăpînire pe noi. În orele cînd eram obligaţi să aşteptăm pînă ce procesul de aglutinare avea loc, această tensiune nervoasă ni se părea de nesuportat şi, cum nu era necesar să rămînem în laborator, căutam o destindere evadînd pentru vreun ceas în împrejurimile imediate ale Wintonului.

Nu putea fi vorba acum de plimbări cu motocicleta, căci nici chiar Luke nu ştia că eram împreună ; dar tramvaiul era un mijloc comod, cu care ajungeam în douăzeci de minute la punctul nostru favorit, colina Longcrag, o înălţime păduroasă, lipsită încă de clădiri, care domina fluviul. Aici ne aşezam pe cîte o stîncă acoperită cu muşchi, urmărind cu privirea feriboturile şi micile vapoare cu zbaturi, care brăzdau în sus şi în jos marele fluviu. Departe, în vale, la picioarele noastre, se întindea, pierdut într-o ceaţă aurie, oraşul, a cărui prezenţă o revela doar cîte o cupolă strălucitoare sau săgeata fină a unei turle. Uneori, istovit, dar cucerit de vraja acelei clipe, mă întindeam pe spate, închizînd ochii, şi visam cu întreaga nostalgie a sufletului meu provincial, visam cu glas tare despre Sorbona, pe care Challis o descrisese în culori atît de vii, visam despre o viaţă de cercetare nestingherită de nimic.

Credincios cuvîntului dat, deşi lucrul nu-mi venea uşor, nu-i vorbii niciodată despre dragoste. Îmi dădeam seama de scrupulele ei, de îndemnurile conştiinţei ei, pe care le nesocotise spre a mă ajuta şi eram hotărît să-i dovedesc cît de greşită fusese bănuiala ei că nu putea avea încredere în mine. Numai în acest fel mă puteam justifica în ochii ei şi ai mei.

Cînd ziua hotărîtoare sosi, aşezarăm ultima serie de tuburi de aglutinare şi ieşirăm. Era într-o joi, la sfîrşitul lui iunie, zi neobişnuit de frumoasă, şi temîndu-ne aproape de ceea ce vom găsi la întoarcere, ezitam să părăsim colina. Pe cînd şedeam acolo, un vaporaş trecu departe, sub noi, într-o excursie de seară pînă la insulele de la gura estuarului. Pe puntea din spate puteam distinge micile siluete ale unei orchestre ambulante. Cînta un vals de Strauss. Micul vas, cu pavilioanele fluturînd în vînt şi zbaturile învolburînd apa, alunecă vesel în josul fluviului, dispărînd din ochii noştri. În urma lui stăruia însă un ecou al

melodiei, ajungînd pînă la noi, palid, dar dulce și blînd ca o mîngîiere. Era un moment plin de farmec. Nu îndrăzneam să mă uit la tovarășa mea de lucru, dar într-o fulgerare orbitoare simții toată exaltarea acestor zile de străduințe comune, care aproape fără să-mi dau seama adînciseră și întăriseră intimitatea dintre noi. Știam acum că în toate privințele nu mă mai puteam lipsi de ea.

Ne ridicarăm să plecăm. Nu aveam de lucru la cabinetul medical în seara aceea, iar Jean aranjase cu acest important prilej să rămînă la Winton pînă la ora opt.

Bătea ora cinci cînd ajunserăm la micul nostru laborator. Era clipa decisivă. Mă apropiai de termostat și, deschizînd ușa, făcui un semn brusc colegei mele să scoată stativul cu eprubete. Erau pe acest stativ douăzeci și patru de eprubete, conținînd fiecare un lichid ce fusese perfect limpede cu cîteva ceasuri înainte, dar care, dacă experiența reușise, avea să prezinte acum un depozit tulbure. Ținîndu-mi respirația, o urmării pe cînd dădu la iveală cu teamă stativul. Atunci scosei un scurt sughiț.

Fiecare eprubetă de pe stativ avea pe fund un precipitat alb. Glasul îmi pierise. Apucat de o bruscă amețeală, mă așezai pe canapeaua de piele, în timp ce Jean, ținînd încă în mîini stativul cu eprubete, continua să se uite la mine transfigurată.

Era deci adevărat: cele două microorganisme, privite douăzeci și unu de ani ca specii separate și neînrudite, erau identice! Da, o dovedisem! Din punct de vedere morfologic, din acela al culturii și prin probe de aglutinare, această identitate era confirmată. Răspîndita boală a vitelor era extrem de transmisibilă la oameni, nu numai prin contact direct, ci și prin lapte, unt, brînză și toate felurile de produse lactate. Boala lui Bang la animale, febra de Malta a lui Bruce și epidemia de „gripă" erau identice, fiind provocate toate de același bacil, pe care-l cultivasem aci, în laborator. Închisei ochii, amețit. Stabilisem efectiv existența și cauza unei noi boli la oameni, care nu era o maladie minoră, de interes local, ci o infecție serioasă, în stare să provoace epidemii grave ca și indispoziții mai ușoare cu caracter cronic. Ea număra, desigur, sute de mii de victime în toate țările de pe glob. Gîndindu-mă la aceste ramificații, un nod mi se puse în gît. Ca și Cortez pe vîrful lui de munte, vedeam cu uimitoare claritate toată amploarea descoperirii noastre.

În cele din urmă, Jean întrerupse tăcerea :

— E minunat ! zise ea cu glas domol. O, Robert, poţi publica totul acum !

Clătinai din cap. În faţa ochilor îmi apărea într-o lumină strălucitoare o viziune şi mai splendidă. Stăpînindu-mi agitaţia ce creştea în mine şi căutînd să-mi impun atitudinea modestă şi demnă a unui adevărat om de ştiinţă, răspunsei :

— Am descoperit boala şi germenele care o cauzează. Acum trebuie să producem vaccinul care o va vindeca. Cînd îl vom avea, toată lucrarea va fi perfectă şi completă.

Era un gînd minunat, ameţitor. Ochii îi sticleau.

— Ar trebui să telefonăm profesorului Challis.

— Mîine — făcui eu. Simţeam, în chip egoist, că pentru moment triumful nostru trebuia să ne aparţină numai nouă.

Părea să înţeleagă şi, văzînd-o zîmbind, un nou val de exaltare se ridică în mine, dîndu-mi peste cap demnitatea şi subminînd pretinsul meu calm.

— Scumpa mea domnişoară doctor Law — îi spusei, întorcîndu-i surîsul — evenimentul acesta va trece în istorie. Se cuvine într-adevăr să-l serbăm. Vrei să cinezi cu mine astă-seară ?

Ezită. Cu obrajii încă aprinşi, se uită la ceas.

— Mă aşteaptă cei de acasă.

— Hai, vino — insistai eu cu ardoare. E devreme. Ai să prinzi la timp trenul !

Se uită la mine cu ochi luminoşi, în care era şi o uşoară implorare. Sării în picioare, plin de încredere şi bucurie şi, ţinîndu-i paltonul, îi spusei rîzînd :

— Am muncit din greu. Merităm o masă bună.

O luai vesel de braţ cînd ieşirăm.

capitolul VI

Pe Old George Street, nu prea departe, se afla un mic restaurant francez — „Continental" — pe care-l frecventasem uneori împreună cu Spence şi care mi se păru tocmai indicat pentru ospăţul nostru. Era un local modest, dar curat, ţinut de o alsaciană, Madame Brossard, al cărei

soț, acum decedat, predase limbi străine la liceul din apropiere. Se mînca bine acolo, și restaurantul păstrase chiar în acel mediu nordic ceva din atmosfera specifică țării de origine a patroanei. Pardoseala era presărată cu nisip, șervețele de pînză groasă, cadrilată, erau împăturite ca niște evantaie și înfipte în pahare de vin colorate. Pe fiecare masă era așezată cîte o mică lampă cu abajur roșu, care arunca o lumină romantică asupra tacîmurilor cu mînere de os.

Cînd intrarăm, Madame Brossard, care trona la casă, ne salută înclinîndu-se, iar un chelner tînăr, purtînd un frac uzat și prea larg pentru el, ne conduse la o masă din colț. Sosisem devreme și, afară de cîțiva clienți obișnuiți, care mîncau la o masă mare din mijlocul încăperii, localul era gol, lucru foarte plăcut pentru noi. Bine dispuși amîndoi, consultarăm lista de bucate, scrisă cu cerneală violetă de copiat, într-o caligrafie colțuroasă, și aleserăm următoarele feluri : *soupe aux oignons, escalope de veau, soufflé à l'orange*[1] și cafea.

— E colosal de plăcut aici, te-ai putea crede la Paris — spuse Jean, uitîndu-se cu vioiciune în jurul ei și adăugînd cu o grimasă, ca pentru a se scuza — ...pe cît pot pretinde că-l cunosc.

— Să ne închipuim într-adevăr că sîntem acolo — răspunsei eu cu veselie. Sosim de la Sorbona... așa cum ne-a descris-o prietenul nostru Challis. Sîntem niște savanți imens de celebri... nu-mi vezi barba ?... Și tocmai am făcut o descoperire senzațională, care ne va aduce o glorie neștearsă.

— Așa și e — exclamă ea cu seriozitate.

Izbucnii în rîs. Sub emoția triumfului și senzația de a fi scăpat de disciplina rigidă impusă de aceste lucrări, rezerva mea obișnuită dispăruse, eram beat de fericire. Cînd chelnerul ne aduse supa, îi vorbii pe franțuzește, el însă clătină din cap cu un aer jenat, răspunzîndu-mi în dialect scoțian. Jean izbucni într-un hohot de rîs.

— Ce i-ai spus bietului băiat ? mă întrebă, după ce el se depărtase.

— Un lucru pe care e prea tînăr ca să-l înțeleagă. Mă aplecai către dînsa. Îți voi spune mai tîrziu.

---

[1] Supă cu ceapă, șnițel de vițel, sufleu de portocale. (n.t.)

Începurăm să mîncăm supa. Era delicioasă ; plină cu bucăţi subţiri de ceapă prăjită şi presărată cu un strat gros de brînză uscată rasă. În exaltarea ce ne stăpînea, ne simţeam ca înălţaţi deasupra noastră, plutind pe culmile succesului nostru. Chelnerul, cu care acum ne împrietenisem, ne aduse solemn carafa de vin roşu care era cuprinsă în preţul meniului. Tremurînd de agitaţie, cu inima cîntînd de fericire, turnai două pahare din acest vin simplu, care mai spumega de la butoi.

— Să bem pentru succesul nostru !

O uşoară şovăială i se citi pe faţă, dar ţinu numai o clipă, căci, antrenată parcă de conştiinţa însemnătăţii evenimentului, ea înghiţi întîi puţin, bînd apoi tot paharul.

— Bravo ! spusei eu, dînd din cap în semn de aprobare. Cînd eşti la Paris, trebuie să te porţi ca parizienii. Şi afară de asta... adu-ţi aminte că eşti acum o femeie între două vîrste, plinuţă, dar încă atrăgătoare, care are în urma ei o zi grea, cheltuită la Sorbona cu căutarea unor substanţe aglutinante. Aşa cum a sugerat Sfîntul Paul, puţin vin face bine stomacului.

Se uită la mine cu un aer mustrător ; după aceea, pe neaşteptate, seriozitatea ei făcu loc unui zîmbet, iar cu o clipă mai tîrziu, unor hohote de rîs vesele şi jucăuşe, care nu izvorau decît din bucuria curată ce-i umplea sufletul.

— O, Robert, nu mai vorbi aşa... — strigă ea, ştergîndu-se la ochi. Ne purtăm ca nişte copii !

De la locul ei din spatele casei înregistratoare, Madame Brossard, o figură impunătoare, se uita la noi cu blîndeţe şi simpatie.

Cînd şniţelul sosi, reumplui paharele şi, dintr-un impuls irezistibil, începurăm să discutăm întîmplările prin care trecuserăm în cursul ultimelor trei luni. Rîdeam de greutăţile ce le întîmpinasem şi gustam din nou în toate amănuntele splendoarea realizării noastre.

— Îţi aduci aminte, Robert, de ziua aceea cînd ţi-ai ieşit din sărite ?

— Contest solemn a-mi fi ieşit vreodată din sărite.

— Ba da, e adevărat ! Cînd am stricat centrifuga. Erai aproape să mă iei de urechi.

— Îmi pare rău acum că nu am făcut-o !

Cuvintele acestea fură de ajuns ca să ne pornească din nou.

Cînd mă aplecai peste masă spre colaboratoarea mea, care acum era atît de radioasă și de vioaie, cu obrajii îmbujorați și cu ochii zîmbind ștrengărește, înțelesei mai limpede decît oricînd dualitatea personalității ei. Mica și grava calvinistă dispăruse, iar de sub acest înveliș al educației primite de ea ieșea la iveală o făptură vie și caldă, care, după ce-și scoase pălăria, se sprijini în chip familiar cu coatele pe masă, dîndu-se pradă fără știință instinctelor ei femeiești.

Un val de emoție mă cuprinse. O viziune fulgerătoare a legăturii dintre noi mi se desfășură înaintea ochilor și simții deodată că nu mai puteam îndura alternanța de momente de suferință și bucurie din care fusese alcătuită. Mă ținusem de cuvînt în această stranie camaraderie dar, fără ca să-mi dau seama, farmecul adînc și chinuitor al prezenței ei în laborator mă distrusese. Eliberat de obsesia lucrării mele, nu mai puteam înnăbuși pornirea firească a inimii mele. Înghiții restul cafelei spre a mă scăpa de nodul ce mi se pusese brusc în gît.

— Jean — îi spusei — m-ai ajutat atît de mult în ultimele trei luni. De ce ?

— Simțul datoriei — răspunse ea zîmbind.

— Atunci nu ți-a fost neplăcut să lucrezi cu mine ?

— Dimpotrivă, mi-a plăcut foarte mult — exclamă ea, adăugînd preocupată : Experiența cîștigată îmi va fi de mare folos cînd voi ajunge la colonia de la Kumasi.

— Te rog... pentru nimic în lume... nu astă-seară !

— Nu, Robert — făcu ea, uitîndu-se scurt la mine cu ochii umeziți.

Urmă imediat o tăcere. Parcă temîndu-se de a se fi trădat pe sine, își aplecă privirea în jos.

Era în seara aceea în ea o căldură, o pulsație de viață intensă și vioaie care îmi tăia respirația. Topindu-mă de dragoste, mă luptam spre a-mi păstra mintea întreagă față de vraja ce ne învăluia. Era zadarnic, totul ceda în fața dulceții sălbatice a acestor clipe. Simțeam în piept o durere vie, întețită de apropierea noastră, un dor nespus, care-și găsi o ușurare trecătoare cînd o prinsei involuntar de mînă, ținînd-o strîns.

Nu făcu nici un efort spre a-și desprinde degetele captive, dar, ca și cum și dînsa s-ar fi luptat să rămînă calmă, sfîrși prin a spune cu un oftat :

— Cred că ar trebui să plecăm.

În cursul acestor momente de tăcere, care ne apropiară între noi mai mult decît oricînd și păreau alcătuite din însăși dorința ce ne ținea prinși pe amîndoi ca într-un vîrtej, pierdusem cu totul noțiunea timpului. Acum, cînd cerui chelnerului să aducă socoteala, în timp ce Jean își punea încet pălăria cu un aer preocupat, privirea mi se opri la ceasul din peretele de deasupra casei. Arăta ora opt și cinci minute.

— E mai tîrziu decît credeam — spusei cu voce joasă. Mă tem că ai pierdut trenul.

Se întoarse spre a se uita la ceas, pe urmă își îndreptă din nou privirea spre mine. Obrajii ei erau și mai înfierbîntați, ochii îi străluceau ca niște stele, străluceau atît de tare, încît își plecă iarăși genele, ca pentru a se apăra.

— Cred că nu face nimic.

— La ce oră e trenul următor?

— Nu mai devreme de zece fără un sfert.

Urmă o pauză. Începuse, aproape agitată, să firimițeze o bucată de chiflă. Mișcarea nervoasă a degetelor ei, privirea lăsată în jos, bătaia iute a pulsului de la gît, îmi umplură inima de o vie emoție.

— Să mergem, atunci!

Plătii consumația și ieșirăm. Pe stradă domnea liniște, cerul era înnorat, aerul serii cald și calm.

— Ce facem acum? întrebai doar pentru a spune ceva. Ne plimbăm puțin în parc?

— Dar nu se închide la ora opt?

— Uitasem — murmurai eu. Cred că da.

Stăteam sub un felinar pe strada pustie. Un val de îndrăzneală mă năpădi. O simțeam aproape, atît de aproape, încît toate hotărîrile mele fură măturate de torentul unei dorințe sălbatice. Inima îmi bătea nebunește. Abia mai puteam vorbi.

— Hai să ne întoarcem un moment la laborator!

Cînd pornirăm într-acolo, o luai de braț. Tăceam amîndoi. Ajungînd în vechea clădire, descuiai cu cheia mea ușa camerei noastre de lucru. Era întuneric, dar de la vechea lampă de gaz aerian din curte se furișa înăuntru o licărire slabă, aruncînd pe fața ei, îndreptată spre mine, un reflex ce apărea ca pecetea unui destin prestabilit și de neînlăturat. Ținea ochii închiși și prin pleoapele ei diafane răzbătea parcă așteptarea, supunerea față

de acel destin. Simţii dulcea ei răsuflare pe obrazul meu. Ca pentru a-şi opri tremurul membrelor, se agăţă de mine, apoi ne aflarăm unul în braţele celuilalt, pe canapeaua mică.

În semiobscuritatea plină de vrajă, în care timpul se oprise, o dulce amorţeală îmi cuprindea mădularele, fericirea mă toropea. Nu mai ştiam de trecut, viitorul era desfiinţat, clipa de faţă însemna totul. Capul ei era lăsat pe spate, descoperind arcuirea fină a pieptului şi scobitura gingaşă a gîtului. Ochii îi erau tot închişi, ca pentru a se apăra de lumina lugubră, şi o încreţitură stranie şi adîncă brăzda fruntea-i palidă, ca sub efortul unei dureri. Atunci, sub respiraţia ei precipitată şi zvîcneala grăbită a inimii, care, ca o pasăre speriată, agita bluza subţire, descheiată, simţii întreaga-i fiinţă avîntîndu-se şi unindu-se cu a mea într-un elan de totală uitare. Nimic, nici o legătură din cer sau de pe pămînt nu stăvili această extatică înălţare.

capitolul VII

Patru zile după aceea, luni după-amiază, profesorul Challis veni să mă vadă. Îşi petrecuse duminica la băile din Bute, pe care le frecventa uneori spre a-şi trata artrita, care-l schilodea încetul cu încetul. Găsind la întoarcere scrisoarea mea, luase o trăsură de la locuinţa lui pînă la laborator.

După ce ne dădurăm mîna, îşi puse jos pălăria şi, scuturînd picăturile de ploaie de pe umbrelă, îşi plimbă privirea în jurul camerei, cu un aer blajin şi cercetător.

— Unde ţi-e tînăra prietenă ?

Cu toate că eram pregătit pentru această întrebare, simţii, spre stinghereala mea, o uşoară rumeneală ivindu-mi-se în obraz.

— Nu vine azi.

Stînd lîngă mica sobă de cărbuni şi încălzindu-şi mîinile, mă privi cu o ciudată expresie întrebătoare, mirat parcă de a mă găsi singur şi cam taciturn.

— Va să zică, totul a ieşit bine.

— Da.

Dădu din cap.

— Cred că suferi de o reacție, Robert. Ești obosit. Stai liniștit și lasă-mă să mă uit singur.

După cîteva minute se întoarse spre masa de laborator și se concentră timp de o jumătate de oră asupra raportului pregătit de mine, făcînd calcule cu creionul pe marginea filelor. Pe urmă examină cu multă atenție toate culturile mele. Stătu multă vreme aplecat asupra microscopului și, în cele din urmă, se întoarse spre mine țeapăn pe taburet. Părea îmbătrînit, obosit și cam îngîndurat, iar obrajii îi erau mai subți decît înainte. Vedeam că era deosebit de emoționat.

— Robert... — spuse el fixîndu-și asupra mea privirea lui blîndă. Nu trebuie să te îngîmfezi. Cu nici un preț. În știință nu e loc pentru vanitate și egoism. Și, în fond, nu ești decît la începutul carierei dumitale. Ai avut noroc. De altminteri, mai ai mult de învățat, ba chiar aproape totul. Ceea ce ai realizat îmi încălzește însă inima mea de om bătrîn.

După un moment de tăcere totală, continuă :

— Firește că ți-ai putea anunța imediat descoperirea. E, fără îndoială, de imensă însemnătate. Dar sînt de acord că ar fi mai bine, mai desăvîrșit, și mai științific să mai sacrifici trei luni pentru a termina complet lucrarea, producînd un vaccin eficace pentru combaterea acestei noi maladii. Asta e intenția dumitale ?

— Da.

— Atunci, fă-o ! Și rotindu-și privirea în jurul său, adăugă : Nu poți însă duce la capăt lucrarea aci.

Cum însă mă uitai surprins la el, îmi confirmă cele spuse dînd din cap :

— Ar fi cu totul imposibil să execuți fazele finale de mare tehnicitate ale cercetării dumitale în aceste condiții improvizate. Nu vreau să mă scuz, Robert ; e tot ce am putut face pentru dumneata în momentul acela. Acum însă trebuie să fac mai mult. Ai neapărată nevoie de un laborator modern și bine echipat. Există trei căi posibile pentru a ți-l asigura.

Cu toată suferința mea, îl ascultam cu atenție.

— În primul rînd, te poți adresa uneia din marile întreprinderi producătoare de medicamente, cum ar fi Wilson sau Harlett. Față de descoperirile dumitale actuale, fiecare din aceste firme ar fi, fără îndoială, încîntată să-ți

pună la dispoziție toate mijloacele ei, un personal de înaltă calificare și un salariu ridicat, pentru a produce în masă vaccinul dumitale în vederea comercializării. Soluția aceasta — adăugă el — ar fi foarte avantajoasă pentru toate părțile interesate.

Rămase în așteptare. Cum continuam să mă uit la el fără a încerca să răspund, un zîmbet ușor îi scăldă fața zbîrcită.

— Cu prima am terminat — spuse el. A doua posibilitate : să te duci la profesorul Usher.

De astă dată tresării fără să vreau, dar înainte de a putea spune ceva, mă opri cu un gest al mîinii lui mici și brune.

— Bietul profesor începe să regrete că te-a lăsat să pleci — rosti el rîzînd pe înfundate, mai degrabă glumeț decît malițios. Din cînd în cînd am trezit în el oarecare curiozitate... ca să nu zic mîhnire... vorbindu-i de lucrarea dumitale.

— Nu — spusei cu glas scăzut și toată neliniștea tainică de care eram cuprins în clipa aceea își găsi expresia în acest singur cuvînt.

— De ce nu ? Te asigur că te-ar reprimi cu plăcere în secția lui.

— Doar m-a dat afară de acolo ! răspunsei cu fălcile încleștate. Trebuie să termin lucrarea asta pe cont propriu.

— Prea bine — făcu Challis. Mai rămîne... ospiciul Eastershaws.

Uitînd pentru o clipă zbuciumul din pieptul meu, îl privii cu ochi mari, complet uluit. Oare glumea ? Sau își pierduse deodată mințile ?

— Cunoști instituția ?

— Bineînțeles.

Din nou schiță un surîs plin de gravitate.

— Vorbesc foarte serios, Robert. Au un post vacant de medic intern. Am vorbit cu directorul, doctorul Goodall, care e de acord ca să ocupi pentru cîteva luni acest post. E o instituție veche, dar pricepi, i-au adăugat de curînd un laborator modern, complet echipat, în care vei avea posibilitatea deplină și neîngrădită de a-ți termina cu desăvîrșire lucrarea.

Nu răspunsei imediat. Îmi plimbai ochii prin micul meu laborator improvizat, pe care-l disprețuisem la început, dar de care mă atașasem acum în toate privințele.

Altă schimbare, îmi spusei ; de ce oare nu pot fi lăsat odată în pace ?

— Aş prefera să nu plec — spusei eu încet. M-am deprins cu locul ăsta.

Clătină din cap.

— E o necesitate, dragul meu, care trebuia neapărat să se ivească. Nici chiar Pasteur n-ar putea produce un vaccin cu acest utilaj. Ăsta-i motivul pentru care am căutat toată vremea o altă posibilitate de lucru pentru dumneata. Şi cum tot mai şovăiam, mă întrebă cu blîndeţe : Poate că nu-ţi convine să trăieşti într-un loc cum e Eastershaws ?

— Nu — răspunsei eu după un moment. Cred că aş suporta.

— Atunci reflectează şi dă-mi un răspuns astă-seară. Fără îndoială că e un laborator cum nici nu-l poţi visa. Se ridică, mă bătu pe umăr şi-şi puse mănuşile de piele galbenă. Trebuie să plec acum. Încă o dată, felicitările mele. Îşi luă umbrela, uitîndu-se la mine peste umăr. Şi nu uita să transmiţi salutările mele domnişoarei doctor Law.

Mormăii un răspuns nedesluşit cînd ieşi pe uşă.

Nu mă putusem hotărî să-i spun că nu o văzusem pe Jean de patru zile, că în buzunarul meu se afla, arzătoare, o scrisoare de la dînsa, o însemnare ce stîrnea milă, pătată de lacrimi, plină de mustrări de sine, de cele mai adînci, mai deznădăjduite, mai chinuitoare remuşcări.

O, Doamne, ce nebun fusesem ! În delirul fierbinte al acelor clipe ireparabile, nu mă oprisem spre a cugeta la rana adîncă pe care sentimentul de vinovăţie o va pricinui acestui suflet candid şi neprefăcut. O mai vedeam încă aşa cum mă părăsise tîrziu în seara aceea, cu faţa albă şi jalnică, cu buze tremurătoare şi cu o privire de pasăre rănită, o privire atît de tristă şi de desperată, încît mi se sfîşia inima.

Bunătatea e un lucru la care nu ne gîndim niciodată, de care poate şi rîdem. Ea constituia însă substanţa însăşi a acestei făpturi.

Odată, în copilăria mea, spărsesem un vas fragil de cristal. Acelaşi simţămînt crud de durere fără leac, pricinuit de acele cioburi împrăştiate, mă chinuia şi acum. Ştiam că erau unii care treceau cu deplină nepăsare peste „o aventură". Noi însă, vai ! deşi atît de deosebiţi în toate

privințele, aveam acest lucru în comun : nu eram capabili să aplicăm pe rănile noastre balsamul indiferenței. O frază din scrisoarea ei îmi revenea necontenit în minte :

„Greșeala noastră a constat în faptul că am crezut că putem fi împreună. Nu trebuie să repetăm niciodată această greșeală. Nu pot, nu trebuie să te revăd“.

Oftai adînc. Plin de deznădejde, aveam sentimentul de a fi aruncat și pierdut pentru totdeauna un mărgăritar de mare preț. Descurajat și neliniștit, cu o durere arzătoare în inimă, îmi făceam amare mustrări. Totuși, trecusem peste acea limită invizibilă nu pentru că eram împreună, ci din pricina acelor forțe care ne-ar fi despărțit. Și acum ? Sfîrșitul încîntării... moartea inimii ? Nu. Mi-era dor de ea mai tare decît oricînd, o doream din tot sufletul.

Mă ridicai brusc. Cu toate că de la primirea scrisorii ei nu mă gîndisem la nimic altceva, făcui acum un mare efort spre a-mi învinge descurajarea și a mă concentra asupra propunerii făcute de Challis. Deși dispoziția mea sufletească nu era prielnică ideii, trebuia să recunosc temeinicia argumentelor sale. Și după ce rumegai agitat acest gînd, plimbîndu-mă poate un ceas prin cameră, mă hotărîi să accept. Cum era aproape de cinci și jumătate, îmi încuiai odaia și pornii spre cabinetul de consultații de pe Trongate.

Sala de așteptare era, ca de obicei, încinsă și înțesată de lume, plină de un miros specific, de murmure și șoapte, accese de tuse, respirații grele și tîrșîit de picioare pe pardoseala goală. Umezeala condensată curgea pe pereții vopsiți în cafeniu. Cînd mă așezai la birou, doctorul Mathers intră aferat, ținînd o bucată de hîrtie în mînă.

— Lume multă astă-seară, Shannon. Afacerile merg bine. Sper că n-ai să te superi dacă am să te rog să faci aceste vizite în locul meu după ce termini aici.

Pe foaia de hîrtie pe care mi-o înmînă, erau însemnate cinci adrese de bolnavi. Treptat, cu dezinvoltură și jovialitate, îmi sporise munca, astfel încît făceam acum mult mai mult decît stabilisem inițial între noi.

— De acord — spusei eu cu voce stinsă. Dar aș dori să stau de vorbă cu dumneata.

— Dă-i drumul !

— Mi-e teamă că am să te părăsesc.

Potrivit obiceiului său, începuse să mute, cu pumnii plini, din buzunarele pantalonilor în punga de piele de

căprioară, onorariile încasate la consultațiile sale de după-amiază. Acum însă, se opri, uitîndu-se atent la mine. După o clipă, izbucni în rîs :

— Mă întrebam cîtă vreme o să mai treacă pînă îmi vei cere să-ți măresc salariul. Cît vrei ?

— Nimic.

— Fleacuri, Shannon ! Nu ești băiat rău. Îți mai dau o liră pe săptămînă.

— Nu — spusei eu, privind în altă parte.

— La naiba ! Atunci, două lire !

Cînd scuturai din cap, expresia lui deveni serioasă. Închise cu piciorul ușa în nasul pacienților care așteptau și se așeză pe muchia mesei, scrutîndu-mă.

— Frumos te porți cu un om care se pregătește să plece ca să-și petreacă seara cu ai săi ! Merg cu soția mea și cu Ada la circul Hengler. Nu-ți închipui ce mult le-ai plăcut cînd te-au întîlnit săptămîna trecută ! Spune acum : de fapt, cît vrei ?

Făcui un efort ca să mă stăpînesc. În starea mea de spirit din acel moment, felul în care reducea totul la numitorul comun al banilor mă revoltă.

— Banii nu au nici o legătură cu asta.

Nu mă credea — era cu neputință să nu-mi pese de prețioasa materie. Își mușca unghiile, măsurîndu-mă tot timpul cu privirea și făcîndu-și socoteli în cap.

— Ascultă, Shannon — spuse el brusc. Am prins simpatie pentru dumneata. Ne ești simpatic tuturor. Nu vreau să spun că ești mare doctor, dar aș putea să te învăț. Ceea ce contează e că ești demn de încredere. Ești un om cinstit. Nu lași banii să se lipească de degetele dumitale. M-am gîndit de mult să-ți fac propunerea asta. Ascultă ! Intră la mine ca asistent permanent cu două sute cincizeci, ba chiar trei sute de lire sterline pe an. Dacă lucrezi bine, te iau peste un an ca asociat, cu drept de a reține tot ce încasezi. Pot exista oare condiții mai bune ? Cabinetul ăsta e o mină de aur. Îl vom conduce împreună. Ei, și dacă Ada și cu dumneata v-ați înțelege, am face din el o întreprindere de familie, iar cînd va bate ceasul vei deveni succesorul meu.

— O, du-te la naiba ! exclamai eu, nemaiputîndu-mă stăpîni. Nu doresc să fiu urmașul dumitale ! Nu-ți doresc banii și nici altceva.

— Haide, haide! murmură el complet deconcertat. Nu uita că ți-am dat de lucru cînd n-aveai ce mînca.

— N-am uitat — îi răspunsei aproape țipînd — și îți sînt recunoscător pentru lucrul ăsta. De aceea te-am lăsat să storci toată vlaga din mine în ultimele trei luni. Acum însă, îmi ajunge! Sînt sătul să adun monede de doi șilingi și jumătate de la toți nenorociții, pentru ca să le strîngi în punga dumitale de piele de căprioară. Păstrează-ți mina de aur pentru dumneata! Nu vreau nici o parte din ea!

— E de necrezut! făcu el căscînd ochii la mine. Ți-am făcut o propunere strălucită și mi-o arunci în obraz. Trebuie să fii nebun!

— Prea bine — spusei eu. Fie și așa. Acum însă, lasă-mă să mă apuc de lucru!

Apăsai pe clopoțelul de pe birou și imediat primul pacient, un om bătrîn, intră tîrîndu-se pe picioare. Pe cînd începui să-l examinez, doctorul Mathers, cu pălăria împinsă pe ceafă, continua să se uite cu ochi mari la mine, complet derutat. La urmă, ridică de pe masă punga de bani, încuind-o cu grijă în casa de fier și, fără a mai scoate o vorbă, ieși pe ușă. Îndată după ce plecă, îmi regretai ieșirea. Dar nu puteam suferi neostoita lui goană după bani.

Trecuse de ora unsprezece cînd terminai ultima vizită. Mă îndreptai spre hotelul meu, mort de oboseală, dar știind bine că nu voi putea dormi. Acum, că nu mai eram ocupat, durerea îmi reveni, începînd să-mi roadă pieptul ca o fiară cu dinți ascuțiți. Totuși, străbătînd străzile umede, mă apucă rîsul față de această suferință. Ce minunat model puteam fi pentru veselul, cuceritorul Lothario [1]! Romeo... Casanova... acestea erau numele pe care mi le aruncam, bătîndu-mi joc cu amărăciune de mine însumi.

Cînd ajunsei în camera mea de hotel, îmi smulsei hainele de pe mine, trîntindu-mă în pat. Stăteam întins acolo, în beznă, țeapăn și cu ochii strînși. Dar cînd încercai să adorm, aceste cuvinte mi se întipăriră cu litere de foc în creier: *Nu trebuie să te revăd... niciodată... niciodată!*

---

[1] „Mîndrul, galantul, veselul Lothario“, personaj devenit proverbial din tragedia „Frumoasa penitentă“, scrisă de poetul englez Nicolas Rowe în 1703. (n.t.)

CARTEA A PATRA

capitolul I

O săptămînă după aceea, către ora nouă seara, îmi căram geamantanul pe un drum pustiu de ţară, încordîndu-mi privirea în întunericul ceţos spre a da de ospiciul Eastershaws, încă invizibil în pustiul iluzoriu al nopţii. Pierdusem trenul la Winton şi sosisem astfel cu o întîrziere de o oră la staţia de joncţiune Shaws, situată în mijlocul păşunilor singuratice şi păduroase de la Lothian, la vreo şaizeci de kilometri de oraş. Fireşte că nu găsii nici un mijloc de locomoţie care să mă aştepte. La gara satului mi se dăduseră indicaţii asupra drumului, dar în aceste locuri deşerte m-aş fi rătăcit aproape sigur dacă n-aş fi nimerit lîngă un zid înalt şi masiv, avînd deasupra un rînd de ţepi de fier. Mersesem în lungul acestui zid timp de zece minute, cînd, după o cotitură bruscă, mă văzui în faţa porţii de intrare, străjuită de un pavilion de piatră, cu un turnuleţ şi un felinar la fereastră.

Aşezîndu-mi jos geamantanul, bătui în uşa grea şi ferecată a pavilionului. După un scurt interval, cineva luă felinarul din fereastră şi ieşi din pavilion. O figură nevăzută, privindu-mă de după poartă întrebă :

— Cine e ?

Îmi rostii numele, adăugînd :

— Cred că sînt aşteptat.

— Nu ştiu nimic despre dumneata. Unde ţi-e legitimaţia de intrare ?

— N-am legitimaţie. Dar ai fost, desigur, anunţat despre sosirea mea.

— Nu mi s-a spus nimic.

Portarul părea gata să se întoarcă în pavilionul său, lăsîndu-mă în întunericul de afară. Dar în clipa aceea, un alt felinar se ivi de după un colţ şi un glas ascuţit de

femeie, cu accent irlandez și oarecare pretenție de distincție, se auzi în spatele portarului :

— Cine-i ? Doctorul Shannon ? E în regulă, Gunn. Deschide și lasă-l să intre !

Cel apostrofat deschise poarta de fier forjat, nu fără a-și însoți mișcarea de un mîrîit. Îmi apucai geamantanul și intrai.

— Ți-ai adus și bagajul ? Foarte bine. Vino cu mine !

Călăuza mea, pe cît puteam desluși la lumina palidă a felinarului, era o femeie de vreo patruzeci de ani. Era cu capul gol și purta ochelari albaștri și un pardesiu larg de tweed gros. După ce poarta se închise cu zgomot și începurăm să urcăm pe o alee lungă și întunecoasă, ea se prezentă :

— Sînt doamna doctor Maitland și mă ocup de secția de femei.

Mă împiedicai de un boschet, fiind cît pe-aci să cad.

— Doctorul Palfrey ar fi vrut să te primească el... se ocupă de pavilioanele de est și vest pentru bărbați, dar azi e tocmai după-amiaza lui liberă și a plecat la Winton. După o pauză, adăugă : Aici, drept în față, se află clădirea noastră principală.

Îmi ridicai ochii. La oarecare distanță înaintea noastră, pe un loc puțin mai ridicat, se vedea forma estompată a unei clădiri cu aparență de castel. Lumina de la ferestre plutea vagă în bezna umedă. Cernute prin ceață, aceste lumini păreau difuze și înșelătoare. În fața ochilor mei, pe cînd înaintam cu pași mari, unele lumini se stinseră, iar altele se aprinseră, ceea ce făcea întreaga constelație să joace și să tremure.

Ajungînd la capătul aleii, ne văzurăm, în sfîrșit, în fața înaltei fațade, iar doamna Maitland înaintă către un portic de piatră deasupra căruia era aprinsă o lampă într-o lanternă de metal. Oprindu-se cu cheia în mînă în capul scării, largi și cu trepte joase de granit, ea îmi explică :

— Acesta e pavilionul de sud pentru bărbați. Locuința dumitale e aici.

Pătrunserăm într-un hol mare și înalt, pardosit cu dale de marmură albă și neagră. La capătul lui se afla o statuie de alabastru, iar pe pereți, trei peisaje enorme în ulei, cu rame grele, aurite. Două scrinuri Boulle, flancate de fotolii pompoase, aurite și tapițate cu mătase verde în-

florată, completau acest tablou, care-ți amețea simțurile prin splendoarea lui barocă.

— Sper că-ți place — spuse doamna Maitland părînd să ascundă un surîs. Intrarea în Valhalla, nu-i așa ?

Fără a aștepta un răspuns, urcă scara largă, acoperită cu un covor, pînă la etajul al treilea. Folosind aci cu remarcabilă îndemînare aceeași cheie, legată, cum observai acum, de mijlocul ei cu o sîrmă subțire de oțel, deschise ușa unui apartament separat.

— Iată-ne ajunși. Cunoști acum partea cea mai rea : dormitor, salon și baie. Totul, complet, stil gotic-victorian.

În ciuda ironiei ei reci, camerele, deși cam vetuste în ce privește stilul mobilierului, erau neobișnuit de confortabile. În salonaș, unde perdelele de pluș erau deja trase, un foc de cărbuni arunca o roșeață caldă asupra apărătoarei de bronz din fața căminului și asupra unui covor gros. Erau două comode și o sofa, o lampă înaltă de citit lîngă un secretar, care conținea rafturi de cărți legate în piele. În dormitorul de alături se afla un pat îmbietor din lemn de mahon ; cada din odaia de baie era de porțelan gros și rotunjit. Simțeam cu oarecare amărăciune tentația de a spune ironicei mele colege că, în comparație cu lipsa de confort pe care o cunoscusem la hotelul „Globe", locuința de aici era de-a dreptul luxoasă.

— Vrei să-ți despachetezi lucrurile ? întrebă ea rămînînd lîngă ușă. Sau poate dorești să ți se aducă de jos puțină mîncare ?

— Da, aș vrea, dacă nu e prea complicat.

Îmi așezai geamantanul în spatele sofalei și, în timp ce doctorița apăsă pe soneria de lîngă cămin și comandă ceva pentru mine, mă uitai bine la ea. Avea o figură extrem de neatrăgătoare. Tenul ei roz era pătat și lucios, părul, de culoare indecisă, adunat în dezordine într-un coc la spate, ochii nu vedeau bine, căci chiar și sub ochelarii aceia violeți, pleoapele îi erau roșii și umflate. Voind parcă să-și accentueze urîțenia, era prost îmbrăcată, purtînd sub pardesiu o bluză de flanelă cu dungi roz și o fustă de tweed ca un sac.

În cinci minute, o femeie de serviciu într-o uniformă largă, neagră și cu un șorț alb, scrobit, intră fără zgomot cu tava. Era mică și îndesată, aproape ca o pitică. Avea

pulpe musculoase sub ciorapii ei negri şi o faţă cenuşie, inexpresivă.

— Îţi mulţumesc, Sarah — spuse doctoriţa Maitland cu amabilitate. Cred că e perfect. Ah, am uitat să te prezint doctorului Shannon. Sînt sigură că ai să ai grijă de el.

Femeia stătea cu ochii în pămînt, fără vreo schimbare în înfăţişarea-i obtuză şi neajutorată. Deodată însă făcu în mod automat o mică reverenţă şi ieşi fără a scoate un cuvînt.

O urmării cu privirea, întorcîndu-mă apoi către colega mea cu un aer semnificativ şi întrebător.

— Da — spuse ea dînd din cap cu nepăsare.

Mă observă, cu zîmbetul ei sfidător şi cam batjocoritor, în timp ce-mi turnai o ceaşcă de cafea şi începui să mănînc un sandviş.

— Sîntem destul de bine îngrijiţi aici. Domnişoara Indre, care se ocupă de gospodărie, e foarte capabilă. Apropo, nu am de gînd să te plimb peste tot spre a-ţi face cunoştinţă cu personalul. Palfrey e omul pe care ai să-l vezi mai mult ; iei în fiecare dimineaţă micul dejun cu el în pavilionul de est al bărbaţilor. Mai e apoi doctorul Goodall... şeful nostru... locuieşte în casa cu obloane roşii pe lîngă care am trecut, în stînga intrării.

Mă uitai la ea :

— N-ar trebui să mă prezint la el astă-seară ?

— Am să-i dau de veste că ai sosit — îmi răspunse doamna Maitland.

— Care sînt obligaţiile mele ?

— Vizita de dimineaţă şi cea de seară. Ţii locul lui Palfrey în ziua cînd e liber şi tot aşa pe al meu. Asişti în refectoriu la masa pensionarilor. Din cînd în cînd, eliberezi medicamentele la farmacie. Afară de asta, ai datoria de a fi, în general, util şi agreabil oamenilor din mica noastră lume. E destul de simplu. Am aflat că te ocupi cu unele cercetări. Vei avea timp suficient pentru ele între obligaţiile de serviciu. Asta-i cheia dumitale, care se potriveşte peste tot.

Scoase din buzunarul pardesiului o cheie asemănătoare cu a ei, de care era ataşat un lanţ lung şi subţire de oţel.

— Ai să te deprinzi repede să umbli cu ea. Te avertizez că aici, la Eastershaws nu poţi să intri nicăieri fără ea. Ai grijă să n-o pierzi !

Nu era nici o umbră de bătaie de joc în atitudinea ei cînd îmi înmînă acea cheie mare, de tip vechi, extraordinar de netedă şi lustruită ca argintul de pe urma neîncetatei folosiri.

— Cred că asta ar fi totul. Mă duc acum să o vizitez pe ducesă. A fost destul de turbulentă astăzi şi are nevoie de o morală bună şi de puţină heroină.

După ce plecă, îmi terminai masa de seară, care era foarte deosebită de mîncarea obişnuită de spital şi, în general, corespunzătoare acestui somptuos aşezămînt. Mă întrebam dacă n-ar fi cazul să fac un scurt tur de inspecţie cu noua, indispensabila mea cheie. Pe cînd urcasem scara cu doamna Maitland, observasem pe fiecare palier cîte o uşă de lemn de mahon, cu o inscripţie cam ştearsă deasupra ei şi cu geamuri groase prin care se vedea o galerie lungă şi slab luminată, ce se întindea misterios pînă la altă uşă şi altă galerie.

În ciuda asigurării profesorului Challis, pe care cele văzute pînă acum o şi confirmau, cum că această instituţie era una din cele mai bune în genul ei, o vagă nelinişte mă tulbura. Printre medici există totdeauna tendinţa de a privi cu neîncredere munca în ospiciile de alienaţi ca fiind oarecum în afara drumului normal. Sînt, fireşte, în această ramură unii oameni admirabili, dar pe de altă parte şi unii cu totul ciudaţi — şi care devin şi mai ciudaţi pe măsură ce timpul trece. E o muncă uşoară şi multe ciurucuri ale profesiei medicale îşi găsesc refugiul în ea. În afară de aceasta, odată intrat, e oarecum mai greu să ieşi din ea. Spre a vorbi pe şleau, unele din aceste afecţiuni mintale sînt tot atît de contagioase ca şi bolile infecţioase.

Totuşi, trebuia să accept aceste riscuri. Mă ridicai brusc. Patul meu fusese desfăcut cu grijă, lăsînd să se vadă o rufărie mai albă şi mai fină decît tot ce cunoscusem pînă atunci. Scoţîndu-mi geamantanul de după sofa, îl deschisei, distribuind, în modul cel mai prezentabil, caietele, hîrtiile şi cele cîteva lucruri sărăcăcioase care constituiau avutul meu.

Predecesorul meu, nume necunoscut, nu se ostenise să-şi ia toate lucrurile. Lăsase o jumătate de cutie de

ţigări, un vechi halat de baie cu dungi roşii, cîteva romane şi diferite nimicuri împrăştiate neglijent.

Aveam doar o singură mică fotografie în sepia, încadrată într-o ramă veche. Era un instantaneu luat într-o zi cu soare pe platoul mlăştinos de la Gowrie ; o faţă mică, naturală, deschisă, cu cîrlionţi răvăşiţi de vînt şi o bărbie ascuţită, curajoasă... cu ochi zîmbitori, închişi la culoare... da, era oare de crezut ?... zîmbind într-adevăr, plini de o stranie fericire. Mai zîmbeau ei oare şi acum ? Eu, cel puţin, nu le răspunsei zîmbind cînd aşezai fotografia pe poliţa căminului, alături de ceas. În schimb, mă dusei la calendarul de pe secretar şi, cu o ciudată expresie rigidă, făcui un semn în dreptul datei de 31 iulie.

În momentul acela, un scurt ciocănit în uşă mă făcu să tresar instinctiv şi zărind silueta înaltă şi osoasă care stătea pe prag, înţelesei că vizitatorul meu era directorul.

— Bună seara, doctore — spuse el cu un glas blînd şi şovăitor. Bine-ai venit la Eastershaws !

Lung, uscăţiv şi frînt de mijloc, doctorul Goodall avea un aer lugubru. Părul său cărunt era netuns şi-i atîrna în dezordine peste guler. Avea un obraz lunguieţ şi plumburiu, cu un nas cam mare, o bărbie ieşită înainte şi ochi injectaţi de bilă şi cu pleoape grele. Dar cu toată expresia lor rezervată, aceşti ochi aveau ceva adînc omenesc, o privire caldă şi plină de înţelegere, o stranie profunzime hipnotică.

— Profesorul Challis mi-a vorbit mult despre dumneata. Zîmbi cu un aer meditativ. M-am gîndit că trebuie să fii nerăbdător să-ţi vezi laboratorul.

Îmi făcu semn să-l însoţesc. Coborîrăm scara, iar pe urmă mă conduse pe o distanţă considerabilă, pe sub clădirea principală, printr-un culoar subteran pardosit cu faianţă şi luminat cu plafoniere mate, de unde ne urcarăm pe un plan înclinat într-o mică curte interioară înconjurată de pereţi înalţi. Descuind în tăcere o altă uşă, aprinse lumina.

— Iată laboratorul, doctore. Sper că-l vei găsi mulţumitor.

Rămăsei mut. Priveam, minunîndu-mă, copleşit de emoţie. Bineînţeles, nădăjduisem să găsesc o cameră de lucru destul de bună, cu toate că, în lumina experienţelor mele trecute, nu cutezasem să mă bizui prea mult pe

această speranță. Ceea ce vedeam acum depășea însă cele mai extravagante așteptări. Era cel mai minunat laborator de proporții mici pe care-l văzusem vreodată, mai bun chiar decît cel de la Secția de patologie a universității. Avea rafturi peste rafturi de flacoane cu reactivi, un scopometru Exton, nișe bine amenajate, un agitator electric, o instalație de sterilizat — totul montat, începînd de la pereții cu plăci de faianță și pînă la ultima pipetă, fără a cruța cheltuielile.

— Mi-e teamă că n-a prea fost folosit — observă Goodall oarecum jenat. O parte din aparataj ar putea avea nevoie să fie pusă la punct.

— Dar e perfect — spusei eu, abia găsindu-mi cuvintele.

Un zîmbet vag îi apăru pe buze.

— E o completare recentă a instituției noastre. Și am avut cele mai competente avize tehnice pentru instalarea lui. Mă bucur gîndindu-mă că va fi folosit.

În acest chip măsurat, dar simpatic, el conchise :

— Așteptăm lucruri mari de la dumneata. Sînt un holtei singuratic, doctore. Așezămîntul acesta e copilul meu. Dacă ai să-i sporești reputația, ai să mă faci fericit.

Pornirăm înapoi. În holul de la intrare, lîngă scara ce ducea la apartamentul meu, se opri și, de sub pleoapele-i grele, privirea lui se întîlni scurt cu a mea.

— Sper că ești mulțumit cu ceea ce Eastershaws îți poate oferi. Locuința dumitale e destul de confortabilă ?

— Mai mult decît confortabilă.

Tăcurăm din nou.

— Noapte bună deci, doctore Shannon !

— Noapte bună.

După ce plecă, mă suii în camera mea. Capul mi se învîrtea de impresia ce mi-o făcuse această stranie și captivantă personalitate.

Mă dezbrăcai încet, făcui o baie fierbinte și mă culcai. Pe cînd mă pregăteam să adorm, un vaiet prelung răsună brusc în tăcerea adîncă. Semăna cu țipătul sălbatic și jalnic al unei bufnițe. Știam însă că nu era o bufniță, dar nu mă sinchisii. Spaima nu găsea acum teren propice la mine.

Urletul se repetă, pierzîndu-se încet în întunericul de afară.

capitolul II

În dimineaţa următoare, de pe micul balcon de fier care înconjura cornişa de sub fereastra mea, fui în măsură să îmbrăţişez cu privirea impresionanta panoramă a aşezămintelor Eastershaws.

Clădirea principală, toată din granit cenuşiu, care lucea în lumina dimineţii, era construită în stil de castel feudal, cu frontoane crenelate şi patru turnuleţe masive. În faţa ei se afla o terasă lată cu balustradă, avînd în mijloc o fîntînă înconjurată de grupuri decorative de tufe de buxus. O peluză tivită cu brazde de trandafiri se întindea dincolo de terasă, prelungindu-se cu o pajişte de jocuri deservită de o căscioară în stil tirolez. Întinderile de gazon erau brăzdate de alei, iar zidul înalt de piatră ce înconjura întinsa proprietate îi dădea un aspect izolat, ca şi cum ar fi fost vreun domeniu nobiliar.

Mă răsei şi mă îmbrăcai, iar cînd bătu ora opt pornii spre a-mi lua micul dejun cu doctorul Palfrey. În salonaşul de la ultimul etaj al pavilionului de est al bărbaţilor dădui de un om de vreo cincizeci de ani, scund, grăsuţ, rumen şi chel. Şedea la masă citindu-şi ziarul şi mîncînd cu poftă. Privirile noastre se încrucişară.

— Vino, dragul meu, ia loc — rosti el continuînd să mănînce şi ridicîndu-şi mîna spre a-mi ura bun sosit. Îşi completă apoi gestul umplîndu-şi gura cu pîine prăjită unsă cu unt. Eşti, desigur, doctorul Shannon. Sînt Palfrey, doctor de la Edinburgh, promoţia 99. Serveşte-te ! Ai acolo kidgeree [1], ochiuri cu slănină... şi aici... cafeaua. E o vreme minunată... cer albastru şi aer limpede... ceea ce numim o adevărată zi de Eastershaws !

Palfrey avea un aer cordial, inofensiv şi puţin zăpăcit. Faţa îi era moale şi durdulie ; de cîte ori se mişca, obrajii săi tremurau ca o piftie. Era curat, îngrijit şi cu unghiile manichiurate. Purta manşete scrobite, iar ochelarii cu cadru subţire de aur erau atîrnaţi în chip distins de un fir invizibil petrecut pe după gît. Cîteva şuviţe de păr cu palide reflexe roşii erau aduse cu grijă de la smocul de după urechi peste chelia lui trandafirie. Îşi tampona într-una cu şervetul buzele roze şi mustaţa albă.

---

[1] Fel cald de mîncare preparat din bucăţi de peşte cu orez, ouă şi unt. (n.t.)

— Ar fi trebuit să fac de aseară cunoştinţă cu dumneata. Dar ieşisem, dincolo, în lume, cum avem obiceiul să spunem. La operă. *Carmen*. Ah, minunatul şi nefericitul Bizet! Cînd te gîndeşti că a murit de inimă rea după insuccesul premierii de la Opera Comică, fără să bănuiască măcar gloria pe care avea s-o cîştige mai tîrziu. Am văzut această operă exact de treizeci şi şapte de ori. Am auzit pe Bressler-Gianoli, Lehmann, Mary Garden, Destinn... pe de Reszke ca Don José, pe Amato ca Escamillo. E o mare şansă că avem o stagiune a lui Carl Rosa la Winton. Fredonă cîteva măsuri din Aria toreadorului, bătînd ritmul cu degetele pe ziarul din faţa lui. În critica de aici se spune că Scotti a fost în voce aseară. Ba bine că nu! Ah, momentul acela cînd Michaela, adevărat simbol de gingăşie, intră în defileul sălbatic şi stîncos al taberei contrabandiştilor: *Încerc să ascund că mi-e frică*. Încîntător... melodios... superb! Îţi place muzica?

Scosei un mormăit nearticulat.

— A! Trebuie să vii cu mine jos, la pianul din auditoriu. Mă duc acolo aproape în fiecare seară ca să parcurg cîteva bucăţi. Trebuie să-ţi mărturisesc că muzica e pasiunea mea. Am cunoscut trei momente mari în viaţă... cînd am auzit-o pe Patti în „Vecernia siciliană“, pe Galli-Curci cîntînd „Frumoasa păsărică“ din „Perla Braziliei“ şi pe Melba interpretînd „Sevillana“ lui Massenet.

Continuă în acest chip pînă cînd îmi terminai micul dejun; pe urmă se uită la ceasul cu brăţară, cu un gest feminin.

— Şeful mi-a cerut să fac cu dumneata turul instituţiei. Să mergem!

O luă înainte, cu un aer important. Picioarele sale scurte şi groase înaintau cu nebănuită repeziciune de-a lungul pasajului. Apucînd după aceea la stînga, pe o mică pantă cimentată, ajunserăm pe neaşteptate la lumina zilei, în coridorul de dedesubtul propriului meu apartament.

Aici, un bărbat obez, între două vîrste, cu o expresie stupidă, se plimba zelos încoace şi încolo. Purta o uniformă neîngrijită şi cu pete de grăsime, iar în picioare ghete cu talpă de cauciuc. Zărindu-l pe Palfrey, îşi scoase pîntecele înainte şi salută cu un amestec de supunere şi solemnitate.

— Bună dimineața, Scammon. Domnule doctor Shannon, îți prezint pe Samuel Schammon, îngrijitor-șef... și totodată, îmi permit să adaug, capelmaistrul apreciat al fanfarei așezămîntului nostru.

Însoțiți de adjunctul lui Scammon, îngrijitorul Brogan, un tînăr chipeș, cu ochi albaștri, plini de agerime, ne îndreptarăm spre prima galerie, deasupra căreia deslușii acum, în litere aurii cam șterse, numele de BALACLAVA. Scammon manipulă cheia ca un scamator. Intrarăm înăuntru.

Galeria era lungă, înaltă și liniștită. Într-o parte avea un rînd de ferestre mari prin care se revărsa lumina, în cealaltă parte, un șir de vreo douăzeci de uși care dădeau în dormitoarele individuale.

Mobilierul, la fel cu cel din holul de la intrare, era de tipul Boulle, iar covoarele și perdelele, deși decolorate, erau bogate. Se mai găseau numeroase fotolii, rafturi cu cărți și reviste, iar într-un colț, un mare glob pămîntesc, care se putea roti pe o axă. Atmosfera ce domnea acolo se asemăna cu aceea a unui club confortabil, dar demodat, mirosind a lucruri vechi, a săpun, a piele, a ceară de lustruit mobilierul, cu un foarte discret adaus de miros propriu măsuțelor de noapte.

Vreo douăzeci de bărbați stăteau așezați, folosindu-se în liniște de agrementele pe care le oferea galeria. În față, doi din ei jucau o partidă de șah. Un altul, în colț, învîrtea meditativ, cu degetul, globul pămîntesc. Cîțiva citeau ziarele de dimineață. Alții nu făceau nimic, dar ședeau tăcuți și foarte bățoși în fotolii.

După ce-și aruncă ochii pe raportul pe care Scammon i-l înmînă, Palfrey înaintă cu vioiciune.

— Bună dimineața, domnilor. Cum merge partida? Cu un aer radios, își puse prietenește mîna pe umărul fiecăruia din jucătorii de șah. E o vreme splendidă afară. Veți fi încîntați, vă asigur, de mica dumneavoastră plimbare. Îmi termin vizita într-un moment... pe urmă puteți ieși.

Parcurse galeria, oprindu-se din cînd în cînd, plin de bună dispoziție și de sfaturi prietenoase. Flecăreala sa, deși cam stereotipă, nu înceta o clipă. Asculta plîngeri cu un aer îngăduitor și liniștitor. Fredona din cînd în cînd. Nu-și pierdea însă nici un minut în această trecere rapidă.

Galeria următoare purta numele de ALMA ; venea apoi galeria INKERMAN [1]. Erau şase în total şi cînd, în cele din urmă, ajunserăm în vestibulul de la parter, după ce terminasem întregul circuit, se făcuse aproape ora unu. Fără a zăbovi, Palfrey mă scoase în aerul proaspăt de afară, străbătînd cu mine terasa spre aripa de vest, ca să dejunăm.

— Apropo, Shannon, ar trebui poate să te pun în gardă... Maitland şi cu domnişoara Indre, intendenta noastră, formează o mică asociaţie foarte strînsă de admiraţie reciprocă. Nu mă iubesc prea mult. Adăugă apoi pe un ton degajat : Puţin îmi pasă de asta ! Dar e un motiv în plus ca să ne susţinem între noi.

Într-un salonaş de lîngă vestibulul pavilionului de vest al femeilor, amenajat cu gust ca sufragerie, domnişoara Indre şi cu doctoriţa Maitland ne şi aşteptau la o masă pătrată, aranjată cu faţă de masă şi şervete de olandă fină şi cu argintărie strălucitoare pentru patru persoane. Intendenta mă salută cu o uşoară şi calmă înclinare a capului. Era o femeie de peste cincizeci de ani, subţire şi ofilită, dar cu un aer distins. Avea o înfăţişare imaculată în uniforma ei de stofă subţire, albastră, cu guler şi manşete albe înguste.

În timp ce ne aşezam, cele două femei schimbară pe ascuns priviri de înţelegere între ele, şoptindu-şi discret unele reflecţii. O atmosferă neplăcută de jenă domni în tot timpul mesei. După supă, fu adus un muşchi fript şi aşezat în faţa lui Palfrey, care îl tăie cu stîngăcie şi se încordă bolborosind cînd împărţi feliile pe diferitele farfurii. Din cînd în cînd, doctoriţa Maitland îmi adresă cu dezinvoltură masculină cîte o remarcă veselă. Mă întrebă dacă aş vrea să eliberez după dejun calmantele pentru sora de serviciu din secţia ei. De cîteva ori, cînd Palfrey spuse ceva, ea aruncă priviri ironice domnişoarei Indre.

Deprimat de cele văzute în cursul dimineţii şi de neaşteptata greutate de a mă adapta la această ambianţă stranie, rămăsei tăcut tot timpul. Cînd Palfrey se ridică după desert mormăind o scuză, îl urmai spre terasă.

— O, femeile astea ! exclamă el. Nu ţi-am spus eu ? Nu pot să le sufăr pe astea două, Shannon. De fapt, de-

---

[1] Balaclava, Alma, Inkerman — nume de bătălii din războiul Crimeei. (n.t.)

test toate femeile. Slavă Domnului, n-am avut a face cu nici una de cînd m-am născut !

Plecă indignat spre a-şi vedea de obligaţiile sale din refectoriu, lăsîndu-mă să-mi continui, cu sentimente confuze, drumul spre farmacie.

Aici, supraveghetoarea-şefă Shadd, şi o infirmieră mă aşteptau cu un aer oficial. Sora Shadd era o persoană de vîrstă mijlocie, cu un bust voluminos şi o privire prietenoasă. Cînd intrai, se uita tocmai la ceas, pe care-l purta prins de uniformă.

— Bună ziua, domnule doctor. Îţi prezint pe infirmiera Stanway. Putem primi proviziile noastre ?

Pe cînd supraveghetoarea Shadd aşeza coşul gol pe tejghea, infirmiera se uita pieziş la mine şi un zîmbet discret se furişă peste faţa ei turtită, palidă şi calmă. Era o femeie de vreo douăzeci şi cinci de ani, cu părul negru şi un aer nepăsător. Purta la mîna dreaptă o verighetă.

— Dă-mi voie să-ţi arăt unde sînt aşezate lucrurile — zise supraveghetoarea Shadd. Prietenul la nevoie se cunoaşte.

Aveam să descopăr că sora Shadd avea o colecţie întreagă de proverbe şi zicale cum ar fi : „ce mi-e una, ce mi-e alta“, „o nenorocire nu vine niciodată singură“, „nu lăsa pe mîine ce poţi face azi“, pe care le cita în orice ocazie, cu un aer de înţelepciune. Acum mă ajută cu multă voie bună să-i umplu coşul cu medicamentele curente, în cea mai mare parte somnifere ; uitîndu-se apoi din nou la ceasul prins de uniformă, se puse în mişcare şi, ajunsă la uşă, spuse peste umăr, pe acel ton prietenos pe care-l folosea faţă de infirmiera Stanway :

— Ia de la doctorul Shannon pansamentele pentru pavilionul de est şi vino să mă ajuţi în camera de rufărie.

Cînd rămăsei singur cu infirmiera Stanway, interveni o pauză, o schimbare de atmosferă, o imperceptibilă scoborîre de pe planul oficial. Împingîndu-şi înainte coşul, mă privi în chip degajat.

— Nu vă supăraţi dacă stau jos.

Nu făcui nici o obiecţie. Bănuiam că voia să intre în vorbă cu mine, dar cu toate că principiul meu era de a nu da atenţie infirmierelor, aşezămîntul acesta mă irita, sincer vorbind, atît de mult, încît simţii că o scurtă conversaţie omenească nu mi-ar strica.

Așezîndu-se pe tejghea, se uită la mine impasibil, dar cu un vag aer batjocoritor. Nu era tocmai frumoasă; fața îi era prea palidă, buzele lipsite de sînge și groase, pomeții plați și ridicați, iar nasul turtit. Totuși, avea ceva atrăgător. Sub ochi avea o ușoară umbră vînătă, iar pielea obrazului era întinsă în acel loc. Părul negru, tăiat în linie dreaptă deasupra frunții, avea un reflex albastru.

— Spuneți-mi, ce v-a adus la Eastershaws? întrebă ea pe un ton rece.

Îi răspunsei în același chip:

— Am venit să mă odihnesc.

— De odihnă n-o să duceți lipsă. Ospiciul ăsta e un fel de morgă.

— Multe lucruri de-aici par demodate de tot.

— Ospiciul a fost clădit acum peste o sută de ani. Nu cred să se fi schimbat mult de atunci.

— Nu se folosește nici o metodă modernă aici?

— Ba da. Nu Palfrey, firește! Drăguțul de el, se mulțumește să mănînce, să doarmă și să fredoneze. Dar Maitland își dă multă silință cu hidroterapia, tratamentul prin șoc și psihoanaliza. E extrem de serioasă, plină de bune intenții și foarte cumsecade, în fond. Ideea lui Goodall e cea mai bună. Nu caută schimbări cu orice preț, dacă lucrurile merg bine și așa. Veghează însă ca pacienții să fie îngrijiți cu atenție și îi ajută, într-un fel, făcîndu-i să creadă că sînt normali.

— Goodall îmi place. L-am văzut aseară.

— E un om de treabă. Dar e puțin cam țicnit și el. Se uită ironic la mine. De altfel, cam la toți ne lipsește o doagă.

Îi dădui toate lucrurile de pe lista pentru pavilionul de est: tifon, vată, soluții de valeriană, bromură și cloral. Nu lucrasem niciodată pînă atunci cu paraldehidă și cînd scosei dopul de sticlă al flaconului, mirosul ei de eter aproape că mă ameți.

— E o substanță tare asta.

— Da. Biciuiește nervii. Nu e rea cînd ești mahmur.

Rîse scurt văzîndu-mi privirea surprinsă și își atîrnă coșul de braț. Îndreptîndu-se spre ușă, îmi adresă, privindu-mă cu ochii ei oblici, acel vag surîs, straniu și direct.

— Nu e chiar așa de rău aici, dacă știi să te descurci. Unele din noi reușim să ducem o viață destul de plăcută.

Veniţi să ne vedeţi în salonaşul nostru comun cînd vă plictisiţi !

Mă încruntai puţin cînd ieşi pe uşă. Nu că aş fi fost intrigat. Cu toate că era foarte tînără, aerul ei de femeie cu experienţă, umbra vînătă şi pielea întinsă de sub ochi, acea faţă turtită şi fără expresie care nu trăda nimic lăsau să se întrevadă un trecut cam agitat.

Cînd terminai lucrul în farmacie, era abia ora trei. Eram liber acum să mă apuc de lucrarea mea proprie. Oftînd uşurat, ieşii în parc. Acolo însă mă oprii brusc, izbit de scena ce se desfăşura în faţa mea.

Pe peluza de sub terasă, un grup de bărbaţi fuseseră adunaţi de către supraveghetorul-şef Scammon pentru o partidă de bile, care, judecînd după desele lor exclamaţii, se dovedea foarte pasionantă. Terenurile de tenis din cealaltă parte a pavilionului tirolez erau în plină activitate, un meci fiind arbitrat de Palfrey. Dinăuntrul pavilionului se auzeau sunetele unor instrumente de suflat : mici fragmente plăcute, mai repezi sau mai încete, dintr-un marş de Sousa, dovadă că fanfara ospiciului făcea repetiţii. Ceea ce dădea şi mai multă culoare tabloului era un cîrd de doamne care se plimbau în chip elegant prin livadă, sub conducerea supraveghetoarei Shadd, unele din ele fandosindu-se chiar cu umbrele de soare. De altfel, nu toată lumea se deda distracţiilor. În grădina de zarzavat, un numeros detaşament de bărbaţi din aripa de est, aşezaţi la intervale regulate, lucrau de zor, cu lovituri dibace de sapă, la plivitul brazdelor proaspăt sădite.

Contemplai îndelung toată scena ; pe urmă, treptat, un ciudat sentiment de spaimă puse stăpînire pe mine, o reînnoire, o intensificare a senzaţiei care mă tulburase neîncetat de la sosirea mea în acest loc. Priveliştea era plăcută, atrăgătoare, dar vai ! era aproape peste puterile mele să o suport. Poate că nervii mei erau cam zdruncinaţi, dar pentru moment eram sătul de Eastershaws, cu galeriile lui botezate după războiul Crimeei, cu bărbaţii ce şedeau în ele, cu Palfrey, cu cheia pentru toate uşile şi lanţul ataşat de ea, cu uşile fără clanţe, cu mirosul de dezinfectant şi toate celelalte. Simţeam cum mă apucă o ciudată ameţeală. Mă întorsei brusc, ducîndu-mă direct la laborator, unde încuiai uşa pe dinăuntru. Închisei fereastră, spre a nu mai auzi strigătele depărtate ale

jucătorilor de bile, cuprins de o nemărginită dezolare, doborît de un teribil simţămînt de singurătate. Deodată, se aprinse în mine un dor nestăpînit de a o revedea pe Jean. Ce căutam oare în acest loc blestemat? Ar fi trebuit să fiu cu ea. Ar fi trebuit să fim împreună. Nu puteam răbda să mă găsesc aci... singur, departe de dînsa.

Totuşi, în cele din urmă, ajunsei să mă stăpînesc, apucîndu-mă, la masa laboratorului, de ultima fază a cercetării mele.

capitolul III

La 31 iulie, dată pe care o aşteptasem cu atîta nerăbdare şi bucurie, obţinui învoirea doctorului Goodall şi pornii devreme, spre a asista la ceremonia remiterii diplomelor de la universitate. Cu toate că Palfrey încercase din cînd în cînd să mă convingă să-l însoţesc la vreunul din spectacolele sale favorite de operă, iar doamna Maitland îmi sugerase de cîteva ori „să mai ies", munca mea în laborator mă împiedicase să trec dincolo de zidurile ospiciului de cînd sosisem aci. Începusem să mă deprind cu această viaţă. Fapt e că mi se păru ireal să mă găsesc din nou într-un tramvai şi să văd maşini şi oameni mişcîndu-se în voie pe străzi.

Ajunsei aproape de ora unsprezece pe culmea dealului Fenner. Sala Moray se şi umpluse de studenţi şi de rudele lor şi răsuna de zumzetul obişnuit al convorbirilor febrile. Din cînd în cînd, atmosfera de mucedă demnitate era tulburată de demonstraţiile studenţilor mai tineri şi mai exuberanţi, care intonau cîntece studenţeşti, goneau pe laturile libere ale sălii, strigau şi şuierau aruncînd serpentine. Totul mi se părea copilăros şi stupid. Nu intrai în sală, ci rămăsei în mulţimea de oameni care stăteau lîngă uşă. Speram să-l întîlnesc pe Spence sau pe Lomax. În acelaşi timp, scrutam cu o privire încordată şi agitată sala şi balcoanele.

Nu o vedeam pe Jean. Deodată însă zării, în marea de capete, pe părinţii ei şi pe Luke stînd aşezaţi în rîndul al doilea al balconului din stînga. Malcolm Hodden era lîngă ei. Toţi purtau haine de sărbătoare şi se aplecau înainte cu atîta animaţie şi nesaţ, atît de bucuroşi, de

mîndri și de nerăbdători, încît mă văzui silit să înnăbuș în mine o instinctivă reacție ostilă. Mă ascunsei după coloana cea mai apropiată.

În clipa aceea, folosindu-și cu dibăcie umbrela, un spectator corpolent reuși să se strecoare lîngă mine, acostîndu-mă cu un oftat triumfal :

— Ce faci, scumpul meu doctor Robert Shannon ? Mă trezii în fața acelui izvor nesecat de flecăreală și bună dispoziție care nu era altul decît veșnic surîzătorul Babu Chatterjee.

— Ce imensă plăcere să te întîlnesc, domnule ! Ne lipsești mereu la pensiunea Rothesay. Firește însă că îți urmărim cu interes cariera. Nu găsești că e o splendidă adunare aici ?

— Splendidă ! confirmai eu fără entuziasm.

— Haide, domnule ! Hi-hi ! Nu deprecia pe scumpa Alma Mater [1]. Cuvintele sale erau însoțite de scurte mormăituri de cîte ori lumea ce se înghesuia îl lovea cu cotul în pîntece. Cu toate că nu sînt printre cei ce își iau diploma, sper însă că o voi lua în curînd, admirabila ceremonie îmi place enorm. N-am lipsit niciodată de la ea în ultimii zece ani. Hai, doctore ! Nu vrei să ne strecurăm pînă în față și să ocupăm două locuri învecinate ?

— Cred că am să aștept aici. Îi caut pe Spence și pe Lomax.

În clipa aceea, marea orgă de deasupra noastră începu să duduie acoperind toate celelalte zgomote. Văzînd că solemnitatea începuse, un val proaspăt de oameni dădu buzna, despărțindu-ne și împingîndu-l pe Babu pe intervalul de la mijloc.

Mă menținui cîteva clipe pe poziție, în vreme ce decanul ținu o scurtă cuvîntare ; apoi, ajutat de profesorul Usher, care stătea lîngă el cu diplomele de pergament, începu ceremonia obișnuită a înmînării lor lungului șir de absolvenți. Înghesuiala era însă prea mare ca să pot vedea spectacolul ; de altfel, nici nu doream să-l urmăresc în întregime. Și cum privirea mea lipsită de țintă se furișa mereu în sus, spre balcon, îl văzui pe Hodden și familia Law surîzînd și aplaudînd. Era mai mult decît puteam suporta. Înfruntînd protestele și opunerea oame-

---

[1] Alma Mater — Mama dăruitoare de hrană (lat.) — denumire dată universităților. (n.t.)

nilor, îmi croii drum spre ieşirea sălii. O cabină de telefon public se afla într-un colţ al incintei. Cedînd unui impuls, intrai în ea şi cerui secţia de patologie. Dar Spence nu era acolo. Nu-l găsii nici acasă la el. Telefonul suna, însă nu răspundea nimeni.

Decepţionat, ieşii din cabină şi urcai încet scara veche de piatră, străbătînd apoi coridorul spre încăperea unde absolvenţii îşi îmbrăcau robele. Aci se închiriau, în schimbul sumei de vreo zece şilingi, togele şi beretele. Ştiam că după ceremonie Jean se va întoarce aici, spre a înapoia veşmintele tradiţionale împrumutate. Era singurul loc unde puteam fi sigur că o voi întîlni singură. Mă aşezai într-un colţ, lîngă lunga tejghea de lemn, aşteptînd-o.

Deprimat de aplauzele forţate ce răpăiau sub mine, la fiecare treizeci de secunde, o adîncă amărăciune mă cuprinse. Întoarcerea grăbită a unui grup de absolvenţi mă făcu să-mi ridic brusc capul şi imediat o zării printre ceilalţi pe Jean, care străbătea, cu paşi repezi, coridorul. Sub roba de doctor, purta un nou costum cafeniu, ciorapi noi de aceeaşi culoare şi pantofi maro. Era aprinsă la faţă şi vorbea cu fata de lîngă ea cu un aer agitat şi vesel, care, după aceste săptămîni de despărţire, mă făcu să simt un junghi în inimă. Pentru că o iubeam, doream să o găsesc scăldată în lacrimi.

Nu mă observase. Mă ridicai încet şi cu precauţie, postîndu-mă drept lîngă dînsa în faţa tejghelei. Eram lipit de ea, dar nici prin gînd nu-i trecea că eram acolo ; eu însă nu scosei nici un cuvînt.

Timp de cîteva secunde, nimic nu se întîmplă ; pe urmă, deodată, ea rămase nemişcată, oprindu-şi gestul de a preda roba. Nu putuse să mă vadă, dar sîngele ei cald îi pieri încet din obraz şi deveni foarte palidă. O clipă lungă, foarte lungă, rămase ca neînsufleţită apoi, cu preţul parcă al unui efort nemăsurat, aproape supraomenesc, se sili să-şi întoarcă capul.

O privii drept în ochi. Părea o stană de piatră.

— N-am fost invitat, dar totuşi am venit.

Urmă o lungă tăcere. Buzele ei palide căutau parcă să închege un răspuns. Dar nu-l putu rosti. Urmai :

— Aş vrea să-ţi vorbesc. Ai putea să-mi acorzi cîteva minute ? Dar singură.

— Sînt singură acum.

— Da, dar aici vom fi întrerupţi cu siguranţă. N-am putea să ne plimbăm puţin undeva? Parcă-mi amintesc că am mai făcut acest lucru.

— Sînt aşteptată jos de ai mei. Trebuie să mă întorc îndată la ei.

Cu toate că mă topeam de dragoste pentru ea, îi răspunsei pe un ton amar:

— M-am ţinut patru săptămîni departe de tine, pentru a nu te supăra cu prezenţa mea. Cred că am dreptul la o scurtă conversaţie cu tine.

Îşi umezi buzele palide şi uscate.

— La ce bun?

Mă uitai cu cruzime la dînsa. Dorisem din toată inima s-o văd, iar acum, cînd în sfîrşit eram împreună, singura mea pornire era de a o răni cît mai adînc. Căutai cuvintele cele mai dure şi mai usturătoare.

— Am avea măcar putinţa să ne luăm rămas bun unul de la altul.. Acum, că ţi-ai luat diploma, nu mă îndoiesc că ai să fii încîntată de a scăpa de mine. Probabil că ai aflat că lucrez la Eastershaws. Da. La ospiciul de alienaţi. Am decăzut chiar mai mult.

În timp ce-i vorbeam mai departe în acest chip, făcînd durerea ce se citea în ochii ei să crească, văzui deodată o siluetă vînjoasă înaintînd spre noi. Mă aplecai repede spre ea, spunîndu-i pe alt ton:

— Jean! Vino să mă vezi la Eastershaws... într-o după-amiază... numai o dată... de dragul trecutului.

Citeam pe fruntea ei palidă şi crispată cum continua să se zbuciume. Şi cînd îmi şopti doar: „Joia viitoare, atunci... poate că voi veni" — înţelesei cît o costa acest lucru.

Abia rostise aceste cuvinte şi Malcolm dădu peste noi, răsuflînd cam greu de pe urma grabei cu care urcase scara. O apucă după umeri pe Jean, ca pentru a o apăra de lumea ce se înghesuia, făcîndu-mi liniştit un semn de recunoaştere cu ochii lui albaştri.

— Vino, dragă Jean — insistă el, dar fără a o mustra. Ne întrebam cu toţii de ce întîrzii.

— Am întîrziat? întrebă ea speriată.

— O, nu! Îi surîse calm pentru a o linişti, conducînd-o spre scară. Am reţinut masa pentru ora unu. Avem timp destul. Dar profesorul Kennerly stă de vorbă cu tatăl tău şi a întrebat de tine.

În josul scării, în vreme ce Jean se strecură, fără măcar a-mi arunca o privire, spre părinții ei, care stăteau într-un grup lîngă curtea de onoare, Malcolm își întoarse spre mine privirea lui serioasă, dar neduşmănoasă.

— Nu te uita așa la mine, Shannon. Nu sîntem vrăjmași. Și pentru că dispunem de cîteva minute, hai să discutăm lucrurile cu înțelegere.

Mă conduse prin arcada de piatră de la intrare spre terasa din față, unde, lîngă stîlpul drapelului universității, pe un spațiu liber din vîrful dealului, se afla o bancă circulară de fier. Se așeză făcîndu-mi semn să-i urmez exemplul. Liniștea lui era admirabilă. Avea într-adevăr toate însușirile ce-mi lipseau. Puternic, practic, demn de încredere, chipeș și cu privirea limpede, conștient de echilibrul său interior, el nu dădea dovadă de ezitări sentimentale. Sufletul lui nu ascundea îndoieli tainice sau colțuri întunecoase. Îl invidiam din toată inima mea imperfectă și înfrigurată.

— Avem măcar un lucru comun — începu el citindu-mi parcă gîndurile. Dorim amîndoi ca Jean să fie fericită.

— Da — făcui eu cu buzele strînse.

— Atunci gîndește-te, Shannon — pledă el cu logică. Nu-ți dai seama că e cu neputință? Dumneata și cu ea sînteți nepotriviți din toate punctele de vedere.

— O iubesc — spusei eu cu îndărătnicie.

— Dar dragostea nu înseamnă căsătorie — răspunse el repede. Asta e o treabă serioasă. Nu poți să te arunci așa, pur și simplu, în ea. Ați fi nenorociți în căsnicie.

— De unde poți să știi? Ne-am încerca norocul. Căsătoria e un lucru inevitabil... o calamitate, poate, de care nu putem scăpa... dar nu e un proiect pentru o nouă casă de rugăciuni!

— Nu, nu, Shannon. Îmi întîmpină ironia cu și mai multă seriozitate. Căsătoria trebuie să întărească, nu să zdrobească două vieți. Înainte ca să te ivești în calea Jeanei, totul era aranjat ...activitatea ...viața ei. Era liniștită, împăcată cu sine. Și acum îi ceri să renunțe la toate, să se înstrăineze de familie, să se despartă de însăși sursele existenței ei.

— Nimic din toate astea nu trebuie să se întîmple !

— A, așa crezi dumneata ! Dă-mi voie să-ți pun o singură întrebare : Ai fi dispus să asiști la slujbele religioase de la templul Jeanei ?

— Nu.

— Exact ! Atunci cum poți aștepta de la ea ca să meargă la biserica dumitale ?

— Tocmai aici nu ne înțelegem. Nu aștept așa ceva de la ea. Nu doresc să-i impun nimic. Am avea fiecare libertate deplină de gîndire și acțiune.

Clătină din cap, neconvins.

— Astea sînt pure teorii, Shannon. În practică, lucrurile nu s-ar petrece așa. Sînt zeci de prilejuri de fricțiuni. Și ce s-ar întîmpla cu copiii ? Întreabă-l pe preotul dumitale. Îți va răspunde că am dreptate. Biserica dumitale a privit totdeauna cu ochi răi căsătoriile mixte.

— Unele au reușit — susținui eu cu încăpățînare. Am fi fericiți împreună.

— Poate, dar pentru scurtă vreme — zise el aproape cu milă. Dar după cinci ani, dă-ți doar seama... un imn religios auzit din întîmplare, o întrunire pe stradă pentru întărirea credinței, vreo amintire din copilărie, evocarea tuturor lucrurilor la care a renunțat... se va uita la dumneata și te va urî.

Cuvintele lui îmi răsunară în ureche ca un dangăt funebru. În tăcerea care urmă, auzii fîlfîitul greu al drapelului, transmis prin prăjină, ca și cum lemnul ce vibra s-ar fi luptat să învie.

— Crede-mă, Shannon, caut să mă gîndesc numai la Jean ! Astăzi își regăsise aproape fericirea, cînd iată că ai reapărut. Vrei s-o faci mereu să sufere ? A, știu că nu dorești asta ! Îți vorbesc de la bărbat la bărbat : sînt sigur, Shannon, că ce e mai bun în dumneata va învinge.

Își scoase ceasul închis într-o cutiuță de os, se uită cu atenție la el, declarînd pe un ton mai ușor :

— Dăm o mică serbare pentru Jean. O masă la hotel Windsor. Făcu o pauză. Dacă împrejurările ar fi diferite, aș dori ca să fii cu noi. Aș putea să-ți spun ceva mai mult ?

— Nu — răspunsei.

Se ridică și, după ce mă strînse mărinimos de braț, se depărtă cu pași fermi. Rămăsei așezat acolo, auzind steagul

fîlfîind şi cîntînd. Izolat prin propriile mele fapte şi căutînd să nu-l urăsc pe Malcolm, mă simţeam din ce în ce mai mult ca un proscris. Un grup de vizitatori bine îmbrăcaţi trecu, uitîndu-se plini de curiozitate la mine şi întorcîndu-şi pe urmă cu discreţie privirile.

capitolul IV

Punînd capăt unei lungi perioade de vreme frumoasă, ziua de joi se anunţă ploioasă şi ceţoasă. Aşteptam cu îngrijorare să se însenineze, dar la amiază soarele era încă ascuns de nori. Cu toate că nu ploua tare, peluzele erau muiate, iar pe alei picuri de apă cădeau neîncetat din copaci.

Îndată după dejun, mă îndreptai spre poartă plin de nerăbdare şi nelinişte. Nu eram în întîrziere, ea însă sosise înainte şi şedea, neluată în seamă şi pierdută, în camera de aşteptare, care, în această zi de vizitare a pacienţilor, era înţesată de rudele zgomotoase ale pensionarilor din pavilionul de est.

Înaintai îngrijorat spre ea prin abureala ce umplea încăperea şi aş fi apucat-o de mînă dacă nu s-ar fi ridicat în picioare.

— De ce n-ai cerut portarului să mă anunţe prin telefon ?

Îmi răspunse, zîmbindu-mi rezervat, cu buze ce tremurau :

— E vina mea. Am luat un tren care pleca mai devreme. A mers cam greu acasă... şi cum nu aveam nimic altceva de făcut, am venit direct aici.

— De-aş fi ştiut !...

— Nu face nimic. N-am vrut să te deranjez. Dar ar fi putut să-mi dea voie să mă plimb prin grădină.

— Ştii — îi explicai eu — e nevoie de unele precauţii aici. E ca şi cum ai trece dintr-o ţară în alta. Sîntem un soi de oameni cam retraşi. Dar dacă i-ai fi spus lui Gunn că eşti doctoriţă, ţi-ar fi dat voie să intri imediat.

Deşi căutam să o scot din deprimarea ei, rămase tăcută şi distantă. Părea mică şi nenorocită în pardesiul ei de

ploaie și sub pălăria moale, garnisită cu o pană cenușie, presărată toată cu picături de ploaie. Eram chinuit de dorința ce mă împingea spre ea, dar căutam să dau trăsăturilor rigide ale feței mele o aparență de liniște.

— Eh, să uităm asta ! spusei eu, reluînd lucrurile de la început. Ești aici... și sîntem împreună.

— Da — răspunse ea cu jumătate glas. Păcat că vremea e atît de urîtă.

Urcarăm tăcuți aleea de sud, pe lîngă cabana tiroleză și pe sub copacii ce picurau aplecîndu-se în tăcere peste cărarea udă, descurajați parcă de atîta ploaie. Tristețea vremii, care estompa toate contururile în această incintă pierdută și cufundată în liniște, ne învăluia. Avea oare Jean să continue a nu vorbi ?

Deodată, pe cînd ne apropiam de clădirea principală, își ridică încet privirea ; atunci, speriată de ceea ce zărise în spatele meu, scoase un țipăt.

Un grup de bărbați încolonați se ivise din ceață dinspre aripa de vest și se apropia în pas forțat, sub conducerea lui Scammon și a asistentului său, Brogan. Nu era decît un exercițiu, dar cînd siluetele lor sumbre se apropiară de noi în rînduri strînse, tropăind ritmic pe pietrișul moale, Jean închise ochii rămînînd nemișcată pînă cînd trecură și zgomotul greu al pașilor lor se pierdu în pîcla cenușie.

— Iartă-mă — spuse ea în sfîrșit, pe un ton jenat. Știu că e absurd din partea mea, dar nervii nu mă mai țin.

Totul îmi mergea pe dos. Mă blestemam în sinea mea. Un ropot de ploaie se porni.

— Hai să intrăm — spusei eu. Vreau să-ți arăt laboratorul.

După vremea aspră de afară, atmosfera laboratorului era plăcută, dar, cu toate că-și scoase mănușile, Jean nu-și descheie gulerul impermeabilului. Stăturăm unul lîngă altul în fața mesei de experiențe și, după ce își plimbă privirea în jurul încăperii, examină una cîte una toate culturile, împrospătîndu-și parcă amintirea unui lucru trecut, aproape șters din memorie și sortit să nu fie reluat niciodată.

— Ia seama ! murmurai eu, cînd atinse dopul celei mai virulente culturi.

Se întoarse spre mine şi privirea ei căpătă o expresie puţin mai caldă. Nu spuse însă nimic. Nu era nimeni acolo, eram împreună şi totuşi nu eram singuri.

— Am preparat un vaccin — îi spusei eu cu glas stins. Acum însă am o idee mai bună : să extrag şi să concentrez nucleoproteina. Challis e de acord că ar fi mult mai eficace.

— L-ai văzut acum în urmă ?

— Nu. Din păcate e din nou bolnav în pat, la Bute.

Urmă o pauză. Calmul ei aparent, acest pretins aer normal făcea ca totul să pară ireal. Stăteam şi ne uitam unul la altul ca hipnotizaţi. Deodată răceala încăperii se făcu simţită.

— Ţi-e frig — îi spusei.

O condusei în apartamentul meu, unde Sarah avusese grijă să aprindă un foc bun. Sunai şi aproape imediat ea aduse tava bine încărcată, pe care îi cerusem să o pregătească.

Cufundată într-un fotoliu larg şi încălzindu-şi mîinile la foc, Jean bău cu plăcere o ceaşcă de ceai, mîncînd una din prăjiturelele pe care le adusesem anume de la cofetăria Grant. Părea descurajată, ca şi cum viitorul i-ar fi apărut ca o povară în faţa căreia se dădea înapoi. Nu găseam mijlocul de a învinge stinghereala şi răceala ce se aşternuse între noi. Văzînd însă sîngele revenind încet în faţa ei imobilă, începui să sper că gheaţa se va rupe. Părea impresionant de mică şi subţire. Cînd obrazul îşi reluă culoarea proaspătă şi gingaşă, simţii o dogoare în inimă. Mîndria mea nu-mi îngăduia totuşi să o dezvălui. Îi spusei pe un ton silit :

— Sper că te simţi mai bine.

— Da, mulţumesc.

— Nu e uşor să te deprinzi cu atmosfera de aici.

— Îmi pare rău că m-am purtat atît de stupid afară. Dar aici... ai impresia că cineva te observă tot timpul.

Din nou se aşternu o tăcere, în care tic-tac-ul încet al pendulei răsuna ca destinul. Încăperea începu să se întunece. Afară de o licărire ce venea din cămin, lumina abia ajungea ca să-i pot vedea faţa. Era liniştită, ca în somn. Un tremur nervos mă apucă.

— N-ai scos aproape nici un cuvînt toată după-amiaza. Nu-mi poţi ierta... cele întîmplate...

Nu-şi ridică capul.

— Mi-e ruşine — urmai eu. Dar nu puteam face altfel.

— E teribil să te îndrăgostești împotriva voinței tale ! spuse ea în cele din urmă. Cînd sînt cu tine, simt că nu-mi mai aparțin.

Această mărturisire trezi în mine o speranță, care crescu treptat, dîndu-mi o ciudată senzație de putere. Mă uitai la ea în semiobscuritatea ce ne învăluia.

— Vreau să-ți cer ceva.

— Ce ? Fața ei avea o expresie încordată, expresia cuiva care se așteaptă la o lovitură.

— Hai să ne căsătorim ! Imediat ! La oficiul stării civile.

Părea să mă simtă mai curînd decît să mă audă. Ședea tăcută și mîhnită, cu capul întors, ca și cum ar fi vrut să plece.

Văzînd-o atît de dezorientată, o imensă bucurie mă cuprinse brusc.

— De ce n-am face-o ? insistai eu cu blîndețe. Spune că vrei să te măriți cu mine ! Chiar azi !

Așteptam cu nerăbdare răspunsul ei. Stătea cu pleoapele lăsate, cu fața pe jumătate năucită, ca și cum pămîntul s-ar fi clătinat în jurul ei și s-ar fi simțit pierdută.

— Spune da !

— O, nu pot ! murmură ea nedeslușit și chinuit, cu tonul unei muribunde.

— Ba poți !

— Nu ! strigă ea, întorcîndu-se cu emoție spre mine. E cu neputință !

Urmă o pauză lungă și apăsătoare. Strigătul ei brusc făcuse din mine un dușman — dușmanul ei, dușmanul familiei ei. Încercai să mă liniștesc.

— Pentru Dumnezeu, Jean, cum poți fi atît de lipsită de inimă ?

— Trebuie. Am suferit amîndoi de ajuns. Și alții pe lîngă noi. Maică-mea umblă agitată prin casă, uitîndu-se la mine fără a spune un cuvînt. E și bolnavă. Sînt datoare să ți-o spun, Robert : plec definitiv.

Tonul ei hotărît mă buimăci.

— Totul e aranjat. Un grup al nostru pleacă în Africa de vest cu prima cursă a noului pachebot al liniei Clan : vasul *Algoa*. Ne îmbarcăm peste trei luni.

— Trei luni — îngînai eu. Cel puțin nu era mîine. Ea însă clătină tristă din cap, cu o liniște silită.

— Nu, Robert... Am să fiu ocupată tot timpul... cu un serviciu temporar.

— Unde ?

Se înroşi puţin, dar privirea ei rămase fermă.

— La Dalnair !

— Spitalul de ţară ?

Mirarea îmi învinse o clipă desperarea.

— Da.

Stăteam mut şi zdrobit de durere. Ea urmă :

— Locul de medic e din nou vacant acolo. Vor de astă dată să facă o încercare cu o femeie... e o numire experimentală, pe termen scurt. Infirmiera-şefă m-a recomandat comitetului.

Copleşit de vestea plecării ei, încercam totuşi în chip stupid să mi-o închipui în cadrul familiar al spitalului, traversînd saloanele şi coridoarele, ocupînd chiar locuinţa pe care o folosisem eu. În cele din urmă, mormăii sacadat :

— Ai să te înţelegi bine cu infirmiera-şefă. Te înţelegi bine cu oricine, în afară de mine.

Oftă adînc şi-mi spuse cu un zîmbet straniu :

— Dacă nu ne-am fi întîlnit niciodată... ar fi fost mai bine. Aşa, ne primim pedeapsa pentru toate.

Ghicii ce voia să spună. Dar cu toate că ochii mă usturau, iar inima mi se frîngea, îi întorsei lovitura cu amărăciunea desperării :

— Nu renunţ la tine !

Era tot calmă, dar lacrimi i se prelingeau pe obraz.

— Robert... mă mărit cu Malcolm Hodden.

Mă uitai la ea îngheţat. Şoptii cu greutate :

— O, nu... nu... nu ţii la el !

— Ba da, ţin. Palidă şi îndurerată, se apăra tremurînd de emoţie : E un om onorabil şi demn. Am crescut împreună, am mers la şcoală împreună, da, la şcoala de catehizare de duminică. Ne închinăm în aceeaşi biserică. Avem aceleaşi ţeluri. Va fi bun cu mine în toate privinţele. De fapt, după nuntă, vom pleca împreună pe vaporul *Algoa*, eu ca medic, iar Malcolm ca institutor-şef al şcolii din aşezarea colonială de acolo.

Înghiţii nodul enorm ce mi se pusese în gît.

— Nu poate fi adevărat ! murmurai eu într-un chip de neînţeles. Totul nu e decît un vis.

— Tu şi cu mine sîntem visul, Robert. Trebuie să ne întoarcem la realitate.

Îmi strînsei fruntea între pumni, descurajat, în vreme ce ea izbucni de-a binelea în plîns.

Era mai mult decît puteam îndura. Mă ridicai în picioare. În aceeaşi clipă se sculă orbeşte şi ea, împinsă parcă de dorinţa instinctivă de a scăpa de acolo. Ne găsirăm faţă în faţă. Atunci, pentru o clipă, îmi căzu în braţe. Plîngea ca şi cum inima stătea să i se rupă, în timp ce a mea era prinsă într-un vîrtej de ameţitoare plăcere. Cînd însă o strînsei mai tare, păru deodată să-şi adune toate puterile. Brusc şi pătimaş, se desprinse.

— Nu... Robert... nu !

Teama întipărită pe obrazul ei şi în fiecare linie a trupului ei fragil, care se trăgea înapoi, mă pironi pe loc.

— Jean !

— Nu, nu... niciodată iarăşi... niciodată !

Nu-şi putea opri sughiţurile de plîns care îmi sfîşiau inima şi îmi dădeau dorinţa de a o linişti strîngînd-o la piept. Dar privirea din ochii ei ce luceau, o privire îndurerată şi chinuită, dar neclintită într-o dîrzenie ce pornea din adîncul sufletului, stinse încet în mine orice nădejde. Arzătoarele cuvinte de dragoste pe care mă pregăteam să le rostesc, mi se opriră pe buze. Braţele ce le întinsesem spre ea îmi căzură în jos. Simţeam în cap o zvîcneală surdă şi grea.

În cele din urmă, îşi şterse stîngace, cu dosul palmei, lacrimile de pe obraz, apoi buzele. Cu faţa dură, ca de fier, o ajutai să-şi pună impermeabilul.

— Te însoţesc pînă la poartă.

Pe drumul spre pavilionul de la intrare nu scoaserăm nici o vorbă. Micile pîrîiaşe formate pe alee şopteau aproape ca nişte fiinţe vii, dar paşii noştri pe solul îmbibat de apă erau morţi. Ne oprirăm în faţa porţii. Îi apucai mîna udă de ploaie şi de lacrimi, dar ea şi-o trase repede înapoi.

— Adio, Robert !

Mă uitai la ea ca pentru ultima oară. O maşină trecu pe şoseaua de afară.

— Adio !

Şovăi atunci o clipă, dar îşi reveni cu un fior şi, ţinîndu-se să nu plîngă din nou, porni repede, fără a se uita înapoi. În minutul următor, poarta de fier se închise cu zgomot. Plecase.

Mă întorsei pe alee, posomorît și zdrobit. Amurgea, iar ploaia încetase în sfîrșit. Deasupra orizontului, la apus, cerul era vînăt, ca și cum soarele, apunînd, ar fi săvîrșit un măcel sîngeros printre nori. Deodată, în incinta cufundată în tăcere răsună semnalul de seară din trîmbiță, iar de pe stîlpul înalt din vîrful dealului drapelul coborî încet-încet, în vreme ce lîngă el se profila, rigidă, pe creastă, în poziție încordată de salut, silueta dreaptă și singuratică a pensionarului căruia îi revenea această sarcină.

„Trăiască ospiciul Eastershaws!" îmi spusei în gînd, cu amărăciune.

Ajuns în camera mea găsii focul aproape stins. Rămăsei îndelung cu ochi pierduți la cenușa moartă din cămin.

capitolul V

Era duminică și clopotele bisericii, îmbrăcată toată în iederă, răsunară brusc în întregul ospiciu. Ca pentru a spori gîndurile mele negre, dimineața era iarăși însorită și caldă. Fructele atîrnau grele pe pomii din livadă, iar pe platbandele îngrijite de pe terasa cu balustradă, mușcatele și begoniile formau arabescuri de culori vii.

Pe cînd mă îmbrăcam alene, încă pe jumătate adormit, vedeam de la fereastră pe pensionarii ospiciului îndreptîndu-se spre biserică, o clădire gotică în cărămidă aparentă, de proporții potrivite, umbrită de un șir de ulmi înalți.

Bărbații din pavilionul de est, formînd un grup numeros și compact, veneau cei dintîi, flancați de Brogan și de trei oameni din echipa lui Scammon. Cei mai mulți dintrei ei lucrau pe terenurile de cultură sau în atelierele de meserii. Purtau costume gri bine croite, ghete solide și șepci obișnuite. Unii erau veseli și zîmbitori, alții tăcuți, cîțiva morocănoși — căci printre acești oameni slabi la minte, alături de cei „buni" se găseau unii „răi", care deseori erau în dezacord cu cei ce-i conduceau. Un alt grup de bărbați aveau un aer superior celorlalți, deși erau mai puțin robuști. Purtau haine mai închise și gulere albe scrobite. Aceștia erau oameni care avansaseră și aveau sarcini speciale, cum ar fi controlul încărcăturilor de

cărbuni de lemn la basculă sau sortarea rufăriei date la spălat şi înscrierea ei cu cerneală pe coli de hîrtie. Palfrey, postat la intrarea bisericii, îi mîna înăuntru, cu un zîmbet blajin pe faţa lui roză şi cu saluturi amabile de bun sosit.

După un minut, se apropiară femeile din pavilionul de nord, purtînd rochiile lor negre de sărbătoare. Printre ele se aflau şi cele ce lucrau ca femei de serviciu, şi chelneriţele ospiciului. Intrau toate în aceeaşi categorie, ca şi bărbaţii.

Urmară la rînd domnii din ospiciu. Îi însoţea Scammon care, în toată splendoarea celei mai bune uniforme pe care o avea, dădea tonul perfecţiei vestimentare. Cel puţin doisprezece bărbaţi din acest grup arborau jachete şi joben. Aici, dacă vreţi, se afla „protipendada" ospiciului Eastershaws.

După ce străbătură peluza, urmă o scurtă pauză. În biserică, orga începuse să cînte o bucată premergătoare serviciului ; atunci, conştiente parcă de a da prin apariţia lor tuşa finală tabloului, se iviră doamnele din pavilionul de vest, nu într-un grup compact, ci mergînd izolate, cîte una sau cîte două, sub ocrotirea surorii Shadd. Veneau agale, în toată găteala lor, îngrijindu-se ca fustele lor să nu atingă praful. În centrul grupului, o doamnă distinsă, înconjurată de clica ei de adulatoare, înainta cu multă demnitate către portalul bisericii. Mică şi subţire, cu părul cărunt, un nas mic şi coroiat, ochi luminoşi care săgetau şi un obraz de pergament, ea era gătită cu o rochie de mătase de culoarea levănţicăi, jabou de dantelă la piept şi pe cap o pălărie mare cu pene de struţ.

Intraseră acum cu toţii în biserică, şi clopotele încetară să sune. Urcînd cu vioiciune pe cărare, într-un costum simplu de fiecare zi, Goodall sosea spre a conduce slujba. După ce dispăru în biserică, plecai de la fereastră cu o mutră amară, îmi prinsei cheia de lanţ şi coborîi.

Era a treia duminică a lunii, în care eram de serviciu toată ziua, cel puţin pînă la ora şase. Mă dusei însă întîi la laborator, de unde plecasem abia cu şase ore înainte. Voiam să controlez punga de colodiu folosită de mine ca membrană dializantă. Da, funcţiona perfect. Mă deprinsesem de altfel acum cu acest lucru. Totul mergea bine cu lucrarea. Luai stativul cu douăzeci de eprubete

sterile parafinate și turnai în fiecare un centimetru cub de lichid dializat, astupai cu grijă eprubetele, le numerotai, așezîndu-le apoi în termostat.

Mă oprii un moment, îngîndurat și posac, simțind la ceafă acea durere acută provocata de surmenaj. Aveam poftă de o cafea, dar nu mă puteam decide să mă duc ca s-o iau. Da, de astă dată nu încăpea nici o îndoială. Nu eram departe de a izola nucleoproteina, care urma să se dovedească mult mai eficace decît vaccinul inițial. Atunci lucrarea avea să fie gata, complet gata. Nervii mi se încordau la acest gînd. Dar nu simțeam un entuziasm adevărat, ci numai un soi de satisfacție îmbufnată și amară.

În salonul de dejunat din pavilionul de nord al bărbaților, mîncai o felie de pîine prăjită și băui trei cești de cafea neagră. Mă simțeam bine singur, deși Palfrey nu mă prea incomoda. Era o ființă prietenoasă și inofensivă. Versul pe care i-l făcuse infirmiera Stanway i se potrivea perfect :

Mi-e drag micul Palfrey, e gras și e chel,
Și dacă-i dai pace, te lasă și el.

Aprinsei o țigară și trăsei adînc fumul în piept, ca pentru a potoli durerea continuă pe care o simțeam într-o parte. Totul se terminase între mine și Jean, dar survenea neîncetat cîte un moment de neatenție cînd o simțeam pe Jean lîngă mine și cînd, cu un spasm dureros, trebuia să o împing în lături ca un sălbatic. La început, în mîhnirea mea, mă înduioșam de propria mea suferință. Treptat, un resentiment fierbinte se amestecase însă cu durerea, călindu-mă ca un oțel. Eram răscolit de o furie nestăpînită și mistuitoare împotriva vieții.

Mă sculai și coborîi în farmacie, apucîndu-mă să prepar provizia de soluții de bromură și cloral pentru pavilioane. Farmacia se afla într-o încăpere liniștită, fără multă lumină, cu lambriuri de mahon închis și îmbîcsită de un miros aromatic de droguri, lemn vechi și ceară roșie, care calmă oarecum simțurile mele rebele. În ultima vreme, ospiciul începuse să-mi placă. Senzația supărătoare de la început dispăruse. Acceptam acum fără vreo reflecție obligația de a folosi cheia aceea generală, nu mă mai șocau galeriile călduroase cu decorul lor rococo, nici structura socială a acestui mic univers izolat de restul lumii.

Se auziră pași pe culoar și o clipă după aceea capacul ghișeului din ușă fu împins în sus, iar în deschizătură se iviră capul și umerii infirmierei Stanway.

— Gata ? întrebă ea.

Răspunsei scurt :

— Într-un minut.

Mă observă în timp ce pregăteam ultimele lucruri de pe lista pavilionului de vest.

— Nu te-ai dus la biserică ?

— Nu — zisei eu. Dar dumneata ai fost ?

— E o zi cu mult prea frumoasă. În plus, nu intră în obiceiurile mele.

Mă uitai la ea. Îmi înfruntă privirea fără vreo schimbare perceptibilă în expresia feței ei impasibile.

Părul lucios, cu reflexe albăstrii, care apărea de sub boneta uniformei ei, era retezat drept pe fruntea-i albă. Știam acum că în timpul războiului se măritase cu un ofițer de aviație, care divorțase mai tîrziu de ea. Nu părea să-i pese. Era imposibil de deslușit ce simțea. Nimic nu părea să poată tulbura aerul ei nepăsător, totala ei indiferență. S-ar fi zis că viața e pentru ea un lucru fără valoare, menit să fie irosit fără nici o grijă sau pur si simplu aruncat.

— N-ai venit încă în camera noastră de odihnă ! Rostea cuvintele rar, aproape ca o batjocură. Sora Shadd e foarte jignită de acest lucru.

— N-am avut timp — mă scuzai eu cu bruschețe.

— De ce nu vii astă-seară ? Poate că o să te amuze. Nu poți să știi niciodată.

Tonul ei avea o ușoară nuanță malițioasă și provocatoare, care-mi biciui ca un curent electric nervii obosiți. Mă uitai iritat la ea. Ochii ei, mai degrabă mari, aveau încă expresia aceea batjocoritoare, dar mai era în ei o licărire plină de înțeles.

— Bine — spusei eu deodată. Am să vin.

Zîmbi imperceptibil și, continuînd să mă privească, luă doctoriile pe care le așezasem pe scîndura ghișeului. Pe urmă, fără a scoate un cuvînt, se întoarse și plecă. Mișcările ei lente aveau o indiferență animalică, o grație senzuală.

În tot restul zilei mă simții tulburat și prost dispus. După dejun, completai registrul de observații pentru pavilionul de est al bărbaților și la ora trei mă dusei să-l

predau la locuința doctorului Goodall, casă care făcea corp cu clădirea principală.

Sunai. Îmi deschise o femeie de serviciu între două vîrste și, ducîndu-se să întrebe, se întoarse după o clipă, spunîndu-mi că doctorul se odihnește, dar e gata să mă primească. Mă conduse în biroul său, o încăpere mare, în dezordine, căptușită cu lambriuri de lemn cafeniu și luminată slab printr-o fereastră gotică de sticlă gălbuie, în care era inserat un vitraliu reprezentînd un blazon. Doctorul stătea întins și acoperit cu un pled pe o sofa de lîngă vastul cămin. Ochii îi erau cerniți, iar fața gălbuie și obosită.

— Te rog să mă scuzi, doctore. Trebuie să-ți spun că după slujba de la biserică, nu m-am simțit bine și am luat o doză masivă de morfină. Proclama cu simplitate acest fapt. Mi se pare că Montaigne a comparat colicile biliare cu chinurile iadului. Sînt și eu unul din acești chinuiți.

Lăsă jos registrul pe care i-l predasem, uitîndu-se fix la mine pe sub pleoapele lui grele.

— Am impresia că te-ai acomodat destul de bine cu viața de aci. Mă bucur. Nu-mi plac schimbările în personalul meu. Cînd vei termina cercetarea dumitale actuală, pot să-ți deschid un cîmp de activitate științifică de amploare nebănuită. Sîntem abia pe pragul înțelegerii bolilor de care suferă oamenii noștri. Creierul, doctore Shannon, creierul omenesc, în tot misterul și maiestatea lui, roz și translucid, strălucind ca un fruct minunat sub membranele lui delicate, în scrinul lui cranian... Ce subiect de cercetări... ce enigmă fascinantă de dezlegat!

Vocea lui era exaltată și crezui o clipă că era pe punctul de a se avînta la înălțimi mai amețitoare. Dar, cu un efort, se reculese. Îmi aruncă o privire fugară și, după un moment de tăcere, mă concedie cu zîmbetul lui sumbru, dar cuceritor.

— Nu te omorî cu lucrul, doctore! Din cînd în cînd trebuie să dăm și simțurilor noastre ce e al lor.

Plecai din casa lui și mai zbuciumat — atras pe de o parte, dar totodată agitat și zăpăcit. Avea totdeauna acest efect asupra mea.

Nu mă puteam liniști. O efervescență violentă îmi umfla vinele, gata să izbucnească. Trebuie din cînd în cînd să dăm simțurilor noastre ce e al lor, spusese el.

Cu toate că îmi zisesem de cîteva ori că nu mă voi duce, bătui, către ora opt, la ușa camerei de recreație a infirmierelor și o deschisei. Trebuia să găsesc o cale de scăpare de aceste gînduri înfierbîntate și chinuitoare.

La capătul mesei, care era foarte lungă, ședeau sora Shadd, în uniformă, domnișoara Paton, dieteticiana, și infirmiera Stanway, îmbrăcată cu fustă albastră și bluză albă de mătase, ca una ce nu era de serviciu. Stăteau de vorbă toate trei, pe un ton de intimitate. Se vedea că cea mai mare parte a infirmierelor își luaseră masa de seară și părăsiseră camera. Shadd, ridicîndu-și capul, fudulă ca un porumbel gulerat, fu prima care mă văzu.

— Ia te uită, Mahomed a venit la munte! Rosti zicala pe un ton satisfăcut. Ne simțim foarte onorate, crede-mă!

Miss Paton, o femeie între două vîrste, rumenă la față, mă salută cu o înclinare a capului. Infirmiera Stanway era calmă și indiferentă. Pentru prima oară o vedeam fără uniformă. Bretonul lucios îi ieșea mai mult în evidență pe frunte, iar mătasea moale a bluzei flutura slobod pe sînii ei plați.

— N-ați terminat? întrebai eu.

Sora Shadd îmi întîmpină privirea întrebătoare cu un rîs robust:

— Adevărul e că nici n-am început. La urma urmei, îți putem spune... de vreme ce faci parte acum din cercul nostru. Uneori sîntem sătule de mesele noastre obișnuite. Am da însă dovadă de indisciplină dacă ne-am plînge față de celelalte. De aceea așteptăm să fim singure, noi trei, și mergem să cinăm jos, în bucătărie.

— A, înțeleg!

O ușoară roșeață pătrunse prin epiderma nu tocmai subțire a surorii Shadd. Se ridică.

— Dacă sufli un cuvînt despre asta, nu mai vorbesc niciodată cu dumneata.

Bucătăriile, la care se ajungea prin pasajul subteran, erau toate la subsol, dar înalte, răcoroase și plăcut luminate de o mulțime de plafoniere de sticlă mată. Lîngă unul din pereții acoperiți cu faianță albă se afla un rînd de mașini de gătit de modă veche, pe altul erau atîrnate vasele de bucătărie, în timp ce în lungul celui de-al treilea se înșirau cîteva uși albe izolate, care dădeau spre frigorifere. În fund se găseau trei copăi de frămîntat,

o maşină de tăiat pîine şi alta de tăiat şuncă, cu un cuţit greu, circular. Lîngă ele era o masă de lemn de brad bine spălată cu peria, pe care o mare tingire cu fulgi de ovăz era pusă la muiat pentru porridge-ul din dimineaţa următoare. Un huruit încet, venind de la sistemul de ventilaţie, umplea aerul acestei vaste încăperi de o imaculată curăţenie.

Aici, în propriul ei domeniu, domnişoara Paton se înviorase. Înaintă către frigoriferul cu inscripţia „Vest-Femei" şi, răsucind cu o mişcare a mîinii mînerul de nichel, deschise uşa lui masivă, dînd la iveală un asortiment de carne rece — limbă, şuncă, sardele într-un vas de sticlă, creme, jeleuri şi compoturi.

Sora Shadd plescăi din limbă.

— Mi-e foame — spuse ea.

După ce ne împărţirăm farfurii şi furculiţe, începurăm să mîncăm ca la un picnic. O văzui cu coada ochiului pe Stanway, cocoţîndu-se pe masa de lemn cu o dezinvoltură şi siguranţă care făcură să crească forţele sumbre ce se agitau în mine exasperîndu-mă. Stătea picior peste picior astfel încît unul se legăna liber, scoţînd în evidenţă, sub ciorapul de mătase, zvelteţea lui. Se lăsase uşor pe spate, ceea ce sublinia linia coapselor, a taliei şi a sînilor.

Simţeam că mă sufoc. Dorinţa de a o supune, de a frînge barierele care mă reţineau, de a distruge şi profana mă stăpînea ca o febră. Nu-i dădui atenţie, ci rămăsei lîngă sora Shadd, reumplîndu-i din cînd în cînd farfuria şi purtînd cu ea o conversaţie stupidă. Mă prefăceam că o ascult, dar mă uitam pe furiş la Stanway, care balansa pe genunchi o farfurie de salată. Ochii îi erau plini de perfidă şi tainică ironie.

În sfîrşit, isprăvindu-şi desertul, sora Shadd scoase un oftat de regret.

— Eh! Toate lucrurile bune se termină odată şi odată. Trebuie să mă duc acum spre a face ordine în nenorocita mea cameră de rufărie. Hai, fii drăguţă, Paton, şi vino cu mine. Terminăm într-o jumătate de ceas, dacă mă ajuţi.

Pe drumul nostru de întoarcere prin pasajul subteran, cele două femei mai în vîrstă apucară pe panta dinspre pavilionul de vest. Eu însă mersei mai departe cu infir-

miera Stanway, spre vestibulul pavilionului de nord. Ne oprirăm acolo.

— Și acum ?

— Cred că am să mă plimb puțin — spuse Stanway cu nepăsare.

— Te însoțesc.

Ridică cu indiferență din umăr, împinsă de instinctul ei de cruzime, dar flatată totuși în chip felin de atenția mea.

Era o noapte întunecoasă afară, fără lună. Se zăreau doar cîteva stele. De îndată ce ieșirăm din dreptul clădirilor, Stanway se opri spre a-și aprinde o țigară. Flacăra, apărată de mîna ei, lumină o clipă obrazul ei inexpresiv, cu pomeții pronunțați și nasul turtit. De ce, mă întrebai eu, mă țin de ea ? Nu știam, propriu-zis, nimic despre dînsa și mă sinchiseam și mai puțin. O străină nu prea dificilă, gata să mă ajute să mă tăvălesc în noroi, să evadez. O îndîrjire mai mare puse stăpînire pe mine. Controlîndu-mi vocea, întrebai :

— Încotro ?

— În jos, spre fermă. Părea să zîmbească. Și înapoi.

— Cum dorești.

Pornirăm pe aleea de vest. Țineam pasul cu ea, păstrînd o distanță între noi și privind drept înainte. Dar în întuneric, simțul ei de orientare era mai puțin sigur, astfel că din cînd în cînd corpul ei mă atingea ușor. Ciocnirea moale a șoldului ei cînd venea în contact cu al meu, sporea vehemența torturată a gîndurilor mele.

— De ce nu vorbești ? mă întrebă ea rîzînd scurt.

Era ca o pisică, căci noaptea părea s-o aprindă și să-i dea mai multă tărie.

— Despre ce ?

— Despre orice. Mi-e egal. Ce stea e aceea din fața noastră ?

— Steaua polară. Trebuie să te orientezi după ea dacă te rătăcești în pădure.

Rîse din nou, mai puțin disprețuitor decît de obicei.

— Crezi oare că o să ne rătăcim ? Nu vezi și pe Venus din întîmplare ?

— Nu chiar în clipa asta.

— Ei... — continua să rîdă. Mai sînt speranțe.

Nu spusei nimic. Mă simțeam mai dur și mai lipsit de scrupule acum. Mă disprețuiam pe mine la fel ca pe

dînsa. Rîsul acesta ascuţit, lipsit de siguranţă, o trădase, arătînd că aerul ei indiferent fusese o prefăcătorie, o invitaţie ascunsă, încă de la început.

La cotitura drumului, sub ulmii fermei, se afla o poartă cu cinci zăbrele între două ziduri de turbă. Mă oprii.

— Pînă aici ai vrut să mergi ?

Îşi stinse ţigara pe poartă. O apucai de umeri şi-i spusei :

— Îmi vine să-ţi sucesc gîtul.

— De ce nu încerci ?

Stătea proptită de zidul de turbă. Faţa îi era albă ca varul, pielea întinsă de sub ochii ei mai vînătă ca oricînd, nările uşor dilatate. Surîsul îi îngheţase, aproape ca o grimasă. O vie repulsie mă apucă, dar dorinţa mea de uitare mersese prea departe spre a mai putea fi stăpînită.

Buzele ei erau uscate şi puţin amare de pe urma ţigării. Se deschiseră în chip expert. Simţii un firişor de tutun pe limba ei. Respira mai iute decît mine.

Pentru o clipă, chipul Jeanei îmi apăru în faţa ochilor, pe urmă luna dispăru după un nor şi se făcu întuneric sub ulmi, unde nu rămase nimic decît dezamăgire şi deznădejde.

capitolul VI

O căldură înnăbuşitoare domni toată luna august. Cu toate că căruţa de stropit făcea ocolul parcului în fiecare dimineaţă, nori de praf se ridicau de pe alei. Frunzele atîrnau molatic de crengile copacilor. Soarele, năvălind prin ferestrele mari, pe care o muscă bîzîia încet, dădea galeriilor întunecoase un farmec dulce şi nostalgic.

În ultima seară a acestei luni toride, aerul laboratorului era aşa de închis, încît lăsai uşa pe jumătate deschisă. Pe cînd mă aplecam peste colorimetrul Duboscq, cu mînecile cămăşii suflecate pînă la cot şi simţind cum năduşeala îmi curgea sub gulerul desfăcut, auzii un pas în spatele meu.

— Bună seara, Shannon. Recunoscui cu surprindere vocea colegei mele Maitland. Nu, te rog să nu te deranjezi !

Nu mă vizitase aci niciodată pînă atunci. Judecînd după sacul de lucru plin de lînă atîrnat de braţul ei,

venea de la una din lungile şedinţe închise cu domnişoara Indre, în cursul cărora cele două femei, tricotînd împreună, treceau confidenţial în revistă problemele instituţiei. Trăgîndu-şi un scaun, se aşeză acum lîngă mine.

— Cum merg lucrurile ?

Îmi pusei tocul jos, frecîndu-mi ochii obosiţi şi uşor injectaţi. Simţeam cum îmi zvîcnea nervul supraorbital din partea stîngă. Răspunsei scurt :

— În cîteva ceasuri, totul va fi terminat.

— Îmi pare foarte bine. Bănuiam că eşti aproape de sfîrşit.

Nu se supărase de bruscheţea mea. Doctoriţa Maitland nu mi-era antipatică, dar faptul că-mi stătea în drum tocmai în momentul acela mă plictisea. O vedeam mai bine acum. Faţa ei pătată avea o expresie serioasă. Se uita fix la mine prin ochelarii violeţi, observîndu-mă şi adunîndu-şi curajul spre a-mi vorbi.

— Nu-mi place să mă amestec în treburile altora, Shannon... Sub aerul meu de bravadă, sînt de fapt o fiinţă slabă şi demnă de milă. Mă întreb dacă pot să-mi permit a-ţi da unele sfaturi.

Mă uitai la ea nespus de uimit. Pe un ton grav, care-mi spori iritarea, ea urmă :

— E extrem de important, Shannon, să ne găsim locul potrivit în viaţă. Ia cazul meu, de pildă, oricît de puţin interesant ar fi. Sînt irlandeză, după cum ştii, de fapt însă familia mea e engleză, fiind stabilită la Wexford pe o proprietate acordată de Cromwell. Timp de peste trei sute de ani, noi, cei din neamul Maitland, am trăit acolo, izolaţi, străini, despărţiţi de ceilalţi oameni prin sînge şi lacrimi. Casa noastră a ars de două ori în cinci generaţii. Viclenia sorţii a făcut familia mea să decadă încet şi fără iertare, aşa cum ceaţa pe mare distruge sufletele.

Tăcu. Mă uitai rece la ea.

— Am impresia că ai scăpat de acest destin nefericit.

— Da, Shannon. Am scăpat, dar numai fugind de acolo.

Privirea ei era atît de plină de înţeles, încît îi spusei enervat :

— Sincer vorbind, nu ştiu ce vrei să spui.

— Nu poţi ghici ?

— Nu, nu pot. Îmi ieşii brusc din sărite ; vocea mea era supărător de stridentă. Unde vrei să ajungi ?

Îşi scoase ochelarii şi şi-i şterse încet. Pe urmă, distrată, îi lăsă să-i cadă în poală, uitîndu-se la mine cu ochii ei miopi şi fără sprîncene.

— Shannon... ar trebui să pleci de la Eastershaws.

Eram complet uluit.

— Ce? Să plec?

— Da — repetă ea — de îndată ce îţi termini cercetările.

Simţii tot sîngele suindu-mi-se în obraz. Plin de furie şi refuzînd să cred cele auzite, mă uitai cu ochi mari la ea.

— E o glumă admirabilă. Crezusem un moment că vorbeşti serios.

— Sînt complet serioasă... La fel e şi sfatul meu.

— Atunci aşteaptă pînă cînd ţi l-oi cere. Din întîmplare, mă simt tot atît de bine aici ca şi dumneata. Şi am şi eu prieteni.

— Pe infirmiera Stanway, poate? Strîmbă din nas. A mai avut şi alţi admiratori. Pe supraveghetorul Brogan, de pildă... şi pe predecesorul dumitale.

— Asta nu te priveşte. Am fost tratat destul de rău în alte slujbe. N-am de gînd să renunţ la un serviciu bun şi la un laborator de mîna întîi din cauză că ţi-ai băgat în cap vreo idee năstruşnică.

Văzui că răspunsul meu îi astupase gura.

Stătu liniştită cîteva clipe, apoi se sculă.

— Bine, Shannon. Să uităm de asta. Noapte bună.

Zîmbi şi plecă imediat.

Mă întorsei furios la masa mea de laborator. Îmi dădeam seama cît de mult mă cheltuisem în acest ultim efort. Slăbisem şi eram supt la obraz; cînd îmi zăream chipul în oglindă, mi se părea că am în faţă un străin. În trecut reuşisem să-mi reduc somnul la trei sau patru ore. Acum însă nu mai puteam dormi de loc. Insomnie totală. Spre a-mi calma nervii în timpul acestor lungi nopţi de muncă, fumam atît de mult, încît îmi tăbăcisem limba şi gîtlejul. Mai erau şi acele ciudate deprinderi şi trăsnăi — fetişe, de fapt — pe care le adoptasem în cursul acestei încordări crescînde. De cîte ori părăseam masa de experienţe, trebuia să revin de trei ori spre a mă convinge că întorsesem efectiv robinetul biuretei. Luasem obiceiul de a închide ochiul stîng cînd citeam măsurătorile şi scriam cifrele de-a-ndăratelea. În fiecare zi, înainte de-a începe lucrul, număram toate plăcile de

faianță din secțiunea peretelui de deasupra termostatului. Era și o vorbă, „abracadabra“, care, într-un fel oarecare, îmi intrase în cap și pe care mă trezeam șoptindu-mi-o ca un fel de invocație, ca un stimulent și ca o înceată exclamație de triumf ori de cîte ori făceam un nou pas înainte în experiențele mele. Și totuși continuam ca un automat, încercînd și titrînd, împingînd înainte, înainte... Trebuia să merg mai departe. Înaintasem prea mult spre a mai putea da înapoi. Era vorba acum de a obține tot sau nimic... da, tot sau nimic !

La ora opt pusei extractul de vaccin la filtrat și cum acest proces avea să dureze o oră, mă ridicai, stinsei lumina și părăsii laboratorul, spre a răsufla puțin în camera mea.

Afară, auzeam acordurile preliminare din sala de spectacole, unde, la sfîrșitul fiecărei luni, avea loc o festivitate, jumătate concert, jumătate dans, organizată de Palfrey așa-zicînd pentru plăcerea pacienților, dar în primul rînd pentru a permite micului *maestro* să cînte cu mîna pe piept „Chiar și-o inimă vitează...“ de Gounod. Mă duceam rar la aceste petreceri, iar în seara aceea aveam să mă abțin cu siguranță.

Nerăbdător de a mă întinde puțin pe canapea, mă îndreptai spre camera mea, dar, deschizînd ușa, descoperii că nu eram singur. Lîngă fereastra deschisă, cu capul vîrît între umeri și o curioasă fixitate în privire, se afla Neil Spence.

— O, Spence ! exclamai eu. Ce plăcere să te revăd !

Răspunse primirii mele cu un zîmbet stins în ochii lui mari și nemișcați, iar după ce ne strînserăm mîna, se cufundă din nou în fotoliu. Fața îi era umbrită de perdea.

— Nu pot sta mult, Robert. Dar mi-a trecut prin gînd să vin să te văd. Sper că nu te plictisesc.

— Desigur că nu ! Îl îndemnasem de multe ori să mă viziteze, dar acum mă întrebam în chip ciudat de ce venise. Bei un whisky ?

Se uită la mine îngîndurat, cu același zîmbet stins în ochii lui negri.

— Te rog !

Observai atunci că mai băuse înainte, dar asta n-avea importanță. De altfel, doream și eu să iau un pahar. Era ușor să-ți ridici moralul cu ajutorul sticlelor din dulăpio-

rul stimulant şi, în ultima vreme, recursesem des la rezervele din acest mic depozit. Abia dacă mai mîncam ceva în zilele acelea, în schimb mă menţineam cu cafea, whisky şi ţigări. Umplui bine două pahare.

— Noroc, Robert !

— Să trăieşti !

Îşi strînse paharul între miini, plimbîndu-şi privirea în jurul camerei. Liniştea lui avea ceva tulburător.

— Ce face Muriel ? întrebai eu.

— Îi merge foarte bine, cred.

— Trebuia să vii cu ea.

Stătea nemişcat ; strania lui imobilitate mă înspăimîntă.

— Muriel m-a părăsit săptămîna trecută. E cu Lomax, la Londra.

Făcu această declaraţie pe un ton atît de impersonal, încît mi se tăie respiraţia. Urmă o pauză. Nu bănuisem că lucrurile erau atît de grave.

— Ce urîtă farsă...

— O, nu ştiu ! Răspundea logic, cu acea stăpînire de sine aproape neomenească. Lomax e un băiat chipeş, iar Muriel e încă extrem de atrăgătoare. Şi, în definitiv, nu e prea amuzant să trăieşti cu mine.

Mă uitai nedumerit la el. Urmă îngîndurat, cu aceeaşi voce surdă :

— Cred că s-a silit cît a putut să rămînă lîngă mine, înainte de a se îndrăgosti de Lomax.

Nu mă putui reţine să exclam :

— Ce mizerabil !

Spence clătină din cap. În ciuda whisky-ului, era complet treaz.

— Nu e mai rău, probabil, decît noi toţi. Oftă adînc şi îndelung. În primul rînd, n-ar fi trebuit să mă însor cu ea. Dar ţineam atît de teribil la dînsa ! Şi Dumnezeu ştie că am făcut tot ce am putut. Ieşeam cu ea în fiecare vineri seara. Repetă aceste cuvinte, ca şi cum l-ar fi uşurat. În fiecare vineri seara, fără excepţie !

— O să se întoarcă la tine — spusei eu. O să vă refaceţi viaţa.

Se uită în ochii mei cu un zîmbet tragic în privire.

— Nu fi prost, Robert ! S-a terminat. Se opri o clipă meditînd. A cerut divorţul. Vrea să fie liberă. Ei bine,

o să-i fac pe plac. Nu e extraordinar ?... Îmi dau seama acum că e frivolă şi netrebnică... dar nu o pot urî.

Îi turnai încă un pahar, luîndu-mi şi mie unul. Nu prea ştiam ce să-i spun. Într-un efort zadarnic de a-i schimba gîndurile, îl întrebai :

— Ai continuat să mergi la Secţia de patologie ?

— Da. Nimeni nu ştie încă de aceste lucruri. Lomax e în concediu... Despre Muriel se crede că a plecat s-o viziteze pe soră-sa. Dar ce folos ? Am pierdut orice interes pentru munca mea. Nu sînt ca tine, Robert. N-am vocaţie pentru cercetări. Adăugă, cu un glas stins : N-ar fi fost atît de dureros dacă atunci cînd mi-am dat seama cum stau lucrurile şi i-am vorbit nu mi-ar fi răspuns : „Dă-mi pace ! Nu pot să te văd în ochi !"

Urmă o tăcere prelungă. Pe urmă, sunetele unui foxtrot străbătură aerul liniştit al serii, furişîndu-se prin fereastra deschisă pînă în cameră. Spence se uita la mine, întrebător.

— E o reuniune dansantă pe care o organizează o dată pe lună personalul şi unii din pacienţi — îi explicai eu.

Reflectă un moment.

— Lui Muriel i-ar fi plăcut lucrul ăsta... Dansam şi noi uneori vineri seara. Sînt convins că Lomax o să iasă mult cu ea.

Trase cu urechea pînă cînd foxtrotul se termină, apoi îşi puse jos paharul golit.

— Trebuie să plec acum, Robert.

— Fii serios ! E încă devreme.

— Sînt obligat. Am o întîlnire. La nouă e un tren bun.

— Mai ia un pahar, atunci.

— Nu, mulţumesc ! Vreau să am capul limpede la întîlnire.

Bănuii că trebuia să discute cu avocatul lui despre procesul de divorţ. Îmi părea rău de el, dar nu vedeam ce i-aş fi putut spune. Era ora nouă fără douăzeci de minute.

Îl însoţii pînă la loja portarului şi-i deschisei chiar eu poarta, deoarece Gunn se dusese la serată.

— Vin pînă la gară cu tine.

Scutură din cap.

— Dacă sînt sigur de un lucru, e că vrei să te întorci în laboratorul tău.

O uşoară roşeaţă se ivi în obrazul lui slăbit. Expresia frumoşilor săi ochi negri mă sperie.

— Te simţi bine, Spence ?

— Perfect.

În glasul său se simţea ecoul vag al unui rîs sinistru. Se aşternu tăcere.

Ne strînserăm mîna. Cînd mă uitai neîncrezător la el, îmi zîmbi cu adevărat. Era zîmbetul schimonosit pe care-l cunoşteam.

— Noroc, Robert... Dumnezeu să te păzească.

Mă întorsei încet pe alee. Ceea ce spunea era exact. Trebuia să termin neapărat, altminteri s-ar fi isprăvit cu mine. Apropiindu-mă în întuneric de laborator, auzeam încă ecoul surd al muzicii. Ceaţa nocturnă, atît de frecventă aci, începea să se lase.

Cînd intrai, vasta încăpere răcoroasă era cufundată în tăcere, exceptînd bătăile încete şi voalate ale ritmului muzicii. Mă lepădai de orice gînd străin de lucrul meu. În ciuda ferestrelor duble de geam mat, zăbrelite, ceaţa pătrunzătoare se furişase înăuntru şi plutea într-un strat subţire, ca un spirit fără trup, sub tavanul boltit. Dedesubt, în centrul pardoselii de plăci de ceramică, stătea, pe masa mea de laborator, aparatul de filtrare. Văzui că flaconul se umpluse aproape cu un lichid limpede, translucid. Îmi trebui numai o clipă ca să-mi scot haina, să-mi suflec mînecile cămăşii şi să-mi pun halatul murdar. Ducîndu-mă la masa de laborator, ridicai flaconul, examinîndu-l cu înfrigurată emoţie. După aceea mă apucai cu pasiune de lucru.

Etalonarea şi încapsularea produsului final nu-mi luă mult timp. La zece fără un sfert terminasem cu acest proces. În ciuda tuturor greutăţilor, ajunsesem în cele din urmă la capătul nesfîrşitei ascensiuni şi priveam de pe culme împărăţiile ce se întindeau la picioarele mele.

Eram atît de ameţit, încît fui nevoit să mă ţin de marginea mesei. În starea mea de exaltare, urechile îmi vîjîiau transformînd muzica din depărtare. În chip nedesluşit, dar apoi mai clar, acordurile îmi apărură ca o simfonie cerească, cu glasuri înalte, angelice, cu trîmbiţe şi clopote şi un contrapunct sonor de tobe. În timp ce aceste armonii extatice creşteau, îmi şopteam neîncetat, cu încordare :

— Mi-am atins ţinta... Am terminat, în sfîrşit !

Cu un efort, mă oprii, aşezai cu grijă fiolele în refrigerator, încuiai laboratorul şi ieşii.

Îmi îndreptai paşii obosiţi spre camera mea. Ajungînd în vestibul, auzii pe cineva strigîndu-mă pe nume. Mă întorsei şi-l văzui pe Brogan, supraveghetorul, alergînd spre mine.

Mă oprii, lăsîndu-l să se apropie. Era alb în obraz şi respira precipitat.

— Domnule doctor, v-am căutat peste tot! Glasul i se îneca. S-a întîmplat un mic accident.

Stăteam nemişcat, privindu-l cu ochi mari.

— Să vedeţi, domnule doctor. În ciuda experienţei lui, se înfioră. E vorba de prietenul dumneavoastră... tocmai ni s-a comunicat de la gară.

Spence! Simţeam că-mi vine rău. O sudoare rece îmi îmbroboni fruntea. Înghiţii cu un efort.

— A alunecat şi a căzut, domnule doctor. Tocmai cînd trenul de ora nouă intra în staţie. Totul s-a petrecut fulgerător.

capitolul VII

Următoarele cîteva zile fură înnorate şi ceţoase. Răcoarea şi adierea timpurie de toamnă prevesteau cu melancolie apropierea iernii şi o presimţire la fel de tristă se furişă rece în sufletul meu. Înmormîntarea lui Spence avusese loc în oraşul său natal, Ullapool, din depărtatul comitat Ross, şi nu putusem să asist la ea. Într-o scrisoare către părinţii săi încercasem însă a le uşura lovitura, lăsîndu-i să creadă că era vorba doar de un accident nenorocit. Nu auzisem nimic despre Lomax şi Muriel.

Laboratorul era încuiat, iar cheia în buzunarul meu. Părea ciudat că nu mai intram acolo. Profesorul Challis urma să se înapoieze la Winton către sfîrşitul săptămînii şi aveam intenţia să las în mîna lui toate aranjamentele privitoare la anunţarea descoperirii mele. În mod inevitabil, vestea realizării mele se răspîndi la Eastershaws şi fui obligat să îndur plictiseala felicitărilor — rezervate din partea doctoriţei Maitland şi a domnişoarei Indre, exuberante din partea lui Palfrey, călduroase şi demne din partea doctorului Goodall. Marea întreprindere farmaceutică Wilson din Londra ceru, de asemenea, o comunicaţie interurbană urgentă cu mine, dar refuzai să răspund înainte de a fi primit sfaturile lui Challis.

Joi însă primii o vizită la care mă aşteptasem cel mai puţin. După cină, pe cînd mă plimbam în lung şi în lat prin camera mea, fumînd o ţigară după alta şi încercînd să-mi adun gîndurile împrăştiate şi să-mi potolesc nervii încă zbuciumaţi, mă trezii cu profesorul Usher, care fusese condus pînă la uşa mea.

Mă uitai nedumerit la figura lui înaltă şi distinsă, în timp ce înaintă spre mine şi-mi strînse mîna cu un zîmbet cordial.

— Ce mai faci, dragul meu Shannon? Sper că nu sosesc la un moment nepotrivit.

— Nu... — spusei eu reţinut. Nicidecum.

— Îmi dai voie să stau jos? Îşi luă un scaun şi se aşeză picior peste picior. Fără îndoială că ar fi trebuit să te previn despre sosirea mea, dar îmi place să iau hotărîri pe moment. Şi voiam să fiu printre primii ca să te felicit.

— Vă mulţumesc.

— Eram în biroul meu cînd profesorul Challis mi-a telefonat de la Bute, împărtăşindu-mi o mică idee a lui. Surîse, mîngîindu-şi barbişonul bine îngrijit. În ciuda grelelor mele sarcini administrative, caut să mă consacru din cînd în cînd unor cercetări efective. Ei bine, n-am ezitat nici un moment.

Nu-mi veni în gînd nici un răspuns potrivit; păstrai deci tăcerea.

— Fireşte, ştiam că acest lucru o să se întîmple. Am pretenţia că stau cu urechea destul de aproape de pămînt. În definitiv, principalul scop al secţiei mele este de a promova tot ce e demn de acest lucru în materie de progres ştiinţific şi, în ciuda micii noastre neînţelegeri, mi-am dat seama că într-o bună zi vei justifica încrederea mea în dumneata.

Mă stăpînii cu greu în faţa acestei dezinvolte făţărnicii.

— Aş fi fost scutit de multe necazuri dacă aţi fi procedat în consecinţă.

— Da — recunoscu el în chipul cel mai captivant. Sînt gata să admit sincer că m-am cam pripit. Şi acum, după ce ţi-am mărturisit acest lucru, sper că ai să faci şi dumneata un pas, dînd uitării întîmplările trecute.

Capul mă durea mai tare ca oricînd. Nu înţelegeam unde voia să ajungă. Tonul său deveni mai confidenţial:

— Ascultă, Shannon. Vreau să fiu absolut sincer faţă de dumneata. În ultimul timp am avut o serie de ghinioane

oribile la Secţia de patologie. N-am obţinut rezultate mulţumitoare. Ca să nu lungesc vorba, vreau să te întorci.

Făcui un gest instinctiv de refuz, el însă mă opri cu o privire solemnă.

— Nu vreau să mă înţelegi greşit. Am în vedere ceva mult mai important decît reintegrarea în vechiul dumitale post. Schimbări însemnate sînt pe punctul de a lua o formă concretă la universitate. Am fost în sfîrşit cîştigat pentru ideea de a încorpora un laborator biochimic clădirii Secţiei de patologie, iar consiliul de conducere a hotărît să înfiinţeze o catedră de cercetări experimentale în acest domeniu. Salariul a fost fixat la şapte sute de lire sterline pe an, iar sarcina noului director, bineînţeles cu cel mai cordial sprijin din partea mea, va fi de a organiza şi dezvolta activitatea laboratorului. Va avea situaţia unui profesor agregat, cu dreptul de a face în fiecare semestru o serie de prelegeri. Ei, Shannon — respiră adînc ca pentru a se pregăti să spună ceva important — aş vrea să te gîndeşti la rezultatele pe care un tînăr şi strălucit cercetător, ajutat de tehnicieni bine pregătiţi şi de studenţi entuziaşti, le poate obţine. Se aplecă spre mine şi mă bătu pe genunchi. Ce-ai zice dacă această posibilitate ţi-ar fi oferită dumitale ?

Încercai să rămîn liniştit în fotoliul meu. Propunerea îmi tăia răsuflarea. Nici nu cutezasem măcar vreodată să mă gîndesc la o asemenea ocazie. Îmi dădeam seama că motivele lui Usher erau complet egoiste. Avea nevoie de mine în interesul secţiei sale, ca şi în propriul său interes. Vîlva pe care publicarea descoperirii mele avea s-o stîrnească în lumea ştiinţifică şi în cercurile largi populare, elogiile presei, noua legislaţie sanitară care avea să fie supusă parlamentului, toate acestea preţuiau cu mult prea mult pentru el ca să le scape din mînă. În perplexitatea şi istovirea mea, îmi dusei mîna la frunte, neştiind ce să-i răspund.

— Ei, ei ! făcu Usher pe un ton uşor. Îmi dau prea bine seama cît de mult te-ai obosit cu lucrarea asta. Nu vreau să-ţi mai bat capul acum. Ceea ce-ţi propun e următorul lucru : Vii luni seara să iei masa la mine acasă. Cancelarul universităţii va veni şi el, împreună cu cîţiva colegi ai mei, membri ai senatului universitar, care ţin foarte mult să te cunoască şi să te felicite. Va mai fi poate de faţă, dar să nu scapi cumva vreo vorbă despre asta — şi îşi luă un aer maliţios — un redactor sau poate

chiar doi distinşi reprezentanţi ai presei. Cred că-ţi pot promite o seară interesantă.

Încercai să-i exprim mulţumirile mele, dar mă opri cu un gest.

— Nici un cuvînt, dragul meu. Trebuie să accepţi asta ca amendă onorabilă din partea mea. Luni seara, deci, la opt fix, la locuinţa mea. Admirabil. Încă o dată, felicitările mele, unite cu speranţa că în viitor vom putea servi împreună nobila cauză a ştiinţei.

Se ridică, îmi strînse mîna cu zîmbetul lui de cabotin şi ieşi.

Mă cufundai iarăşi în fotoliul meu. Această strălucită întorsătură a lucrurilor era mai mult decît putea îndura biata mea minte obosită. De-abia înţelegeam despre ce e vorba. După ce prima emoţie trecu, nu simţii nici exaltare, ci doar o ciudată încordare. Aceasta era deci răsplata tîrzie acordată sîrguinţei, perseverenţei şi efortului neabătut. Eram studentul laureat acum, cel din capul listei. Toţi îşi mărturiseau prietenia, erau dornici să dea mîna cu mine ; chiar şi comitetul spitalului din Dalnair era gata, desigur, acum să se laude că mă cunoaşte. Toţi fuseseră însă împotriva mea atunci cînd mă luptam într-adevăr, înnămolit în mlaştinile adversităţilor.

Simţeam totuşi că nu aveam să fiu atît de eroic, încît să dau cu piciorul succesului meu. Suferisem prea mult de pe urma grijilor chinuitoare şi a efortului nimicitor al unei cercetări independente. Desigur că Usher nu avea să se amestece prea mult. Iar banii... şapte sute de lire pe an... Nu mă gîndisem niciodată la asta, dar acum, fără voia mea, aveam să fiu bogat, aveam chiar să mă pot îmbrăca ca un practician cu vază, ca un domn... La urma urmei, totul avea să se isprăvească cu bine.

Viitorul meu nu păruse niciodată mai strălucit şi totuşi simţeam o amărăciune pe care nu o puteam stăpîni. Un linţoliu părea întins peste bucuria mea. O singură fiinţă era în stare să arate un interes real, să se bucure sincer de succesul meu. Îi vedeam obrazul în acel moment. Timp de săptămîni întregi îngropasem acest chip în ascunzişurile tainice ale minţii mele ; acum însă nu puteam scăpa de el. Şi, pe neaşteptate, un dor molcom şi duios îşi croi drum prin îndîrjirea de care eram cuprins. Ea se rupsese de mine. Tăcerea ei prelungită dovedea acest lucru. Iar eu o trădasem. Dar doream să-i vorbesc fie chiar numai o

clipă, să-i spun că cercetarea mea era încheiată ; numai o clipă să-i mai aud glasul.

Şi astfel, împotriva bunului simţ, împotriva mîndriei mele, împotriva tuturor consideraţiilor, mă sculai, îndreptîndu-mă spre telefon, şi, după un ultim moment de şovăială, cerui legătura cu spitalul rural din Dalnair.

Era o convorbire interurbană şi fui nevoit să aştept cîtva timp ; în cele din urmă izbutii însă să obţin legătura. Vocea mea suna aspru şi forţat :

— Aş vrea să vorbesc cu domnişoara doctor Law.

— Îmi pare rău, domnule, dar nu se poate.

Refuzul brusc mă surprinse şi mă nedumeri.

— Nu e acolo ? întrebai eu.

— Ba da, e aici.

— Vrei să spui că e ocupată ?

— O, nu, domnule, nu-i ocupată.

— Atunci ce vrei să spui ? Du-te la camera ei, te rog, şi spune-i că vreau să-i vorbesc.

— Nu e în camera ei, domnule. E în saloane.

Cine era oare la celălalt capăt al firului ? Încercam să recunosc vocea, dar nu reuşeam. Afară de aceasta, centrala interurbană începu, după obiceiul ei, să ţiuie şi să pîrîie. Stăpînindu-mi nerăbdarea, schimbai receptorul la urechea cealaltă.

— Alo, alo... Cine e la aparat ?

— Îngrijitoarea, domnule.

— Katie ?

— Nu, domnule, subîngrijitoarea. Sînt nouă aici.

Nervii îmi erau atît de încordaţi acum, încît fui nevoit să închid ochii.

— Cheamă, te rog, pe infirmiera-şefă. Spune-i că doctorul Shannon vrea să-i vorbească.

— Prea bine, domnule. Rămîneţi la aparat, vă rog.

Din ce în ce mai iritat şi mai îngrijorat, rămăsei atîrnat de receptor un timp ce mi se păru interminabil. În cele din urmă însă, auzii cu uşurare un pas sonor şi imediat după aceea glasul caracteristic al domnişoarei Trudgeon :

— Da, doctore ?

— Îmi pare rău că te deranjez — exclamai eu — dar aş fi vrut să schimb un cuvînt cu domnişoara doctor Law. Ai fi bună să o chemi la telefon ?

— Mi-e teamă că nu poţi vorbi cu ea, doctore. N-ai aflat vestea ?

— Nu.

Urmă o pauză apreciabilă, după care continuă :

— Domnişoara doctor Law e bolnavă, grav bolnavă, de trei săptămîni.

În timp ce inima mi se zbătea în piept, telefonul începu să trosnească, ceea ce făcu cu neputinţă continuarea conversaţiei. Auzisem însă de ajuns pentru ca bănuiala mea subită să se transforme în certitudine. Agăţai la loc receptorul. Era o greşeală permanentă a mea de a trage concluzii premature, şi tocmai ăsta fu lucrul pe care-l făcui şi acum.

capitolul VIII

În dimineaţa următoare mă dusei devreme la laborator, apoi la locuinţa doctorului Goodall. Nu se sculase din pat, dar cînd îi trimisei vorbă că aveam nevoie să lipsesc toată ziua, îmi dădu aprobarea lui.

Cerul era încă cenuşiu cînd coborîi pe alee şi ieşii pe poarta mare. După şederea îndelungată şi neîntreruptă între aceste ziduri înalte, mi-era penibil să fac această călătorie la Dalnair. Ajunsei la Winton la ora zece. Oraşul zăcea umed şi cald sub un văl de fum. Zgomotul şi agitaţia de pe străzi, lumea ce se îmbulzea cu bagaje spre peroanele Gării centrale, toate acestea mi se păreau ciudat de supărătoare în comparaţie cu ordinea şi liniştea de la Eastershaws. Era însă necesar s-o văd pe Jean. Da, trebuia s-o văd cu orice preţ.

Pe cînd însă îmi rumegam gîndurile în trenul ce se legăna, iar cîmpurile şi gardurile înnegrite de fum se perindau prin faţa geamului, eram cuprins nu atît de milă, cît de un simţămînt mocnit de furie. Eram obsedat din ce în ce mai mult de viziunea degetelor ei — atingînd culturile... rupînd un biscuit şi ducîndu-l la gură.

La gara Dalnair nu găsii nici o trăsură. Pornii deci pe jos, sub cerul cenuşiu şi umed, spre spital, apucînd pe cărarea abruptă pe care o foloseam odinioară spre a sui dealul în goana mare. Acum însă urcai încet, regretînd că nu mă oprisem la bufetul gării spre a bea un whisky. Ajunsei gîfîind pe culmea dealului şi, străbătînd aleea, sunai la uşa din faţă.

Katie îmi deschise fără întîrziere. Cum nu-mi anunţasem sosirea, se uită curioasă la mine. Îmi arătase însă tot-

deauna simpatie şi, cu un salut reţinut, mă introduse în camera de primire. Un moment după aceea, domnişoara Trudgeon apăru.

— Ei! exclamă ea, intrînd impetuos, cu zîmbetul ei vioi şi energic pe buze. Ce surpriză! Îmi pare foarte bine că te revăd.

Uitîndu-mă atent la ea, înţelesei că vorbea foarte sincer; dar cu toată recunoştinţa mea pentru primirea ei prietenoasă, nu mă lăsai înşelat de voioşia ei aparentă, în care recunoscui imediat obişnuita mască profesională, deghizarea ce o văzusem adesea folosind-o în conversaţiile ei cu rudele îngrijorate ale bolnavilor.

— Am impresia însă — continuă ea privindu-mă dintr-o parte — că nu te prea poţi lăuda cu noua dumitale slujbă. Eşti slab ca un ogar. Ce-au făcut din dumneata? Arăţi ca şi cum te-ar fi trecut prin storcătoarea de rufe.

— O, mă simt foarte bine!

— Nu-ţi dau de mîncare acolo?

— Ba da... Hrana e excelentă.

Scutură uşor din cap, ca şi cum s-ar fi îndoit de adevărul cuvintelor mele.

— Ai avea nevoie de o serie din bunele mele mîncăruri hrănitoare cu curry [1].

Urmă o tăcere jenată, în timpul căreia, întrucît nu mă invitase să mă aşez, rămaserăm amîndoi în picioare. Surîsul vesel şi mai degrabă încurajator, pe care, datorită practicii îndelungate, puternicii ei muşchi faciali păreau în stare să-l menţină la infinit, pierduse ceva din scînteierea lui.

Îmi umezii buzele.

— Cum îi merge?

— Atît de bine cît putem pretinde. Sînt trei săptămîni de cînd e bolnavă. Infirmiera-şefă ezită; pe urmă, văzînd că aşteptam amănunte, continuă pe acelaşi ton optimist, alegîndu-şi cuvintele astfel încît să nu se angajeze: La început părea să reziste. Dar în ultimele cîteva zile a pierdut puţin teren.

Simţii cum mi se strînge inima. Cunoşteam prea bine această frază.

— Cine o îngrijeşte?

— Doctorul Fraser, medicul districtului.

---

[1] Condiment picant din India, mult folosit în Anglia. (n.t.)

Îl revăzui în gînd pe acest bărbat între două vîrste, cu părul blond-roşcat care i se rărea, sprîncenele stufoase şi faţa lipsită de frumuseţe, pătrată, zbîrcită şi rumenită grosolan de o reţea de vinişoare roşii, de pe obraji.

— E un om capabil.

— Excelent !

— Spune-mi adevărul ! Ce zice doctorul ?

Infirmiera-şefă tăcu. Strîmbă uşor din umeri.

— E grav bolnavă. Dacă măcar ar fi stat în pat de la început, ar fi fost mai uşor. A continuat însă să lucreze timp de o săptămînă, cu dureri de cap permanente şi temperatură ridicată, înainte de a se prăbuşi. Dar asta se întîmplă des la scarlatină.

— Scarlatină ! exclamai eu pe un ton de nedescris.

— Da, bineînţeles — spuse domnişoara Trudgeon surprinsă. Ţi-am spus-o doar aseară, la telefon.

Urmă o tăcere plină de zbucium. Respirai repede şi adînc, simţind o dogoare pînă în vîrful degetelor. Ideea mea era atît de înrădăcinată, încît nu mă putui decide să o jertfesc. Spusei :

— Aş vrea s-o văd.

Privirea domnişoarei Trudgeon se pierdu în gol.

— Nu e complet conştientă.

— Ţin totuşi s-o văd.

— La ce-ar servi ?

— Indiferent...

Infirmiera-şefă părea extrem de stingherită. Îmi spuse direct :

— Părinţii şi fratele ei sînt aici... în salonaş. E şi logodnicul ei. Fără consimţămîntul lor, doctore, nu-mi pot lua răspunderea.

Simţii o sfîrşeală în inimă. Era un lucru la care nu mă gîndisem, o dificultate de învins, o penitenţă de îndurat. Pentru nimic în lume nu trebuia totuşi să renunţ la scopul care mă adusese acolo. Oftai.

— Mă voi duce să vorbesc cu ei.

Iarăşi ridică din umeri.

— Cum vrei. Ştii cel mai bine ce ai de făcut. Dacă ai nevoie de mine, mă găseşti în salonul bolnavilor.

Fără alt comentariu, domnişoara Trudgeon dădu scurt din cap, se întoarse repede şi plecă, lăsîndu-mă să nimeresc pe coridor, aşa cum mă pricepeam, drumul spre fostul meu salonaş. Stătui un minut întreg în faţa uşii, auzind

dinăuntru ecoul unei voci joase; apoi, adunîndu-mi tot curajul, apăsai pe clanţă şi intrai.

Daniel Law, avîndu-l lîngă sine pe Luke, şedea în faţa mesei citind cu glas tare dintr-o biblie. În deschizătura ferestrei, cu faţa spre mine, stăteau aşezaţi doamna Law şi Malcolm Hodden. Mă oprii la uşă, cu un aer vinovat, ţinîndu-mi răsuflarea pînă cînd lectura se termină. Urmă o tăcere solemnă. Daniel îşi scoase ochelarii, îi şterse cu batista, apoi se întoarse pe jumătate în fotoliul său. Cu toate că atitudinea lui era rigidă, faţa gravă, îngrijorată nu arăta nici un semn de indignare sau acuzare. Se uita pur şi simplu la mine cu tăcută demnitate.

Malcolm însă se ridicase în picioare. Se îndreptă spre mine. Glasul lui înnăbuşit putea fi auzit în toată această tăcută încăpere.

— Cum îţi permiţi să ne deranjezi într-un moment ca acesta ? Ochii lui rotunzi, apropiaţi de obrazul meu, erau injectaţi. Nu eşti în stare să respecţi intimitatea noastră... Te impui cu de-a sila...

— Nu, Malcolm — interveni mama Jeanei cu glas scăzut.

Îmi ţineam privirea în podea şi tot ce aveam de gînd să spun îmi îngheţase pe buze.

— Nu are nici un drept să fie aici ! strigă Hodden deodată, cu voce sugrumată.

— O, mai taci ! murmură Luke.

— Sst, fiule ! şopti domna Law. Cu ochii ţintă la mine, ea se ridică. Mă duc acum s-o văd pe fata noastră. Vrei să vii cu mine ?

Fără a fi scos un cuvînt şi incapabil de-a vorbi, ieşii cu ea din odaie, însoţind-o pe alee pînă la rezerva din micul pavilion. Valuri de lumină unduiau pe pietrişul curat al curţii, o infirmieră tînără trecu pe dinaintea noastră, sub o verandă un grup de copii convalescenţi, purtînd halate roşii, se jucau cu o minge.

Inima îmi ciocănea în piept gata să-l spargă cînd infirmiera-şefă ne deschise uşa şi intrarăm în camera vopsită în alb. Numai unul din cele trei paturi era ocupat, fiind pe jumătate înconjurat de un paravan. Lîngă pat se afla un scaun de email alb, iar pe el, aplecată într-o atitudine de observare, şedea sora Peek. Urmînd-o pe infirmiera-şefă, ocolii încet marginea paravanului, oprindu-mă la picioarele patului, dar nu îndrăzneam să-mi ridic ochii.

Doar cu prețul celui mai mare efort de voință reușii să-mi înalț capul încet-încet, pînă cînd privirea mea, plimbîndu-se peste cuvertura albă, se opri asupra Jeanei.

Era culcată pe spate, cu ochii larg deschiși, murmurînd mereu, cu mișcări tremurate ale buzelor și limbii ei uscate, în timp ce degetele-i subțiri se prindeau tot timpul de cearșafuri. Sub părul pieptănat în sus, conturul feței ei slăbite se detașa, marcat și fin, pe perna joasă și albă. Pe obrajii ei, în locul obișnuitelor pete de un roșu viu, provocate de febră, se vedea o rumeneală închisă și stinsă, în timp ce o mulțime de puncte roșiatice, din care unele păliseră, lăsînd urme ce băteau în cafeniu, desfigurau fruntea ei trasă... Era roșul tipic al scarlatinei.

Urechile îmi vîjîiau ; simțeam bănuiala mea destrămîndu-se.

Deasupra patului, la o înălțime unde mîinile ei ce se crispau nu puteau ajunge, se afla foaia de observație, pe care erau trasate crestele ascuțite, coborîșurile și contururile muntoase ale curbei de temperatură. Îmi încordai privirea spre a o examina. Da, îmi spusei după un moment prelung, nu încape nici o îndoială. Ce nebun fusesem, ce nebun eram totdeauna... Suferea fără doar și poate de scarlatină.

Doamna Law și infirmiera-șefă începură să vorbească între ele în șoaptă. Parcă nici n-aș fi fost acolo. Inutil, ca o mobilă nedorită, stăteam neluat în seamă. Nu existam. Încurcat și neliniștit, îmi lăsai privirea în jos, plimbînd-o asupra accesoriilor clinice, ordonat așezate pe masa de noapte : sticle de medicamente, o ceașcă de hrănit în pat, o seringă, eter și ulei camforat. Dacă lucrurile ajunseseră pînă aci, situația era destul de gravă.

Toată scena era suspendată parcă de un fir necruțător al vremii, ce se legăna ușor încoace și încolo, atenuîndu-și încet mișcarea și subțiindu-se pe măsură ce secundele se succedau, aruncate una cîte una în necunoscut. Era cu neputință să suporți mai mult timp acest spectacol. Ieșii și traversai culoarul îngust pînă la rezerva din față, care era goală. Mă așezai pe marginea unui pat, uitîndu-mă rătăcit, cu ochii nemișcați și holbați, la peretele gol, spoit în galben. Sperasem să fac atît de mult, iar acum nu puteam face nimic... nici un act dramatic și pasionant prin care să mă afirm, să stabilesc rațiunea mea de a exista... nimic. Din ce în ce mai plin de dispreț față de mine însumi,

contestîndu-mi orice valoare, scosei din buzunar fiola mare pe care o învelisem în vată în dimineața aceea. Sub presiunea inconștientă a degetelor mele, ea se sparse, iar sunetul sticlei fragile cîștigă în urechea mea rezonanța unui clopot. Ghemotoace de vată udă se lipiră de degetele mele. Mi-e cu neputință să descriu dogoarea care-mi încingea creierul, simțămîntul dureros de incapacitate ce mă apăsa, șirul de ecouri batjocoritoare pe care le percepeam în tăcerea din jurul meu.

Dar timpul continua să se scurgă, iar secundele să cadă, ușoare ca niște fulgi. Cum de-o lovise asta? Ah, cînd ești obosit sau pierdut, împotriva voinței tale, într-o visare melancolică, nu e oare ușor să uiți de acele precauții simple care decid între sănătate și boală? Prin vidul glacial din cugetul meu, un sunet de voci îmi izbi timpanul. Doamna Law și infirmiera-șefă ieșiseră din cameră și treceau pe culoare. Domnișoara Trudgeon încerca s-o liniștească pe îngrijorata mamă.

— Fiți sigură că facem tot ce se poate. Peste douăzeci și patru de ore vom ști. Doctorul Fraser dă toată atenția acestui caz. Cît despre sora Peek, nimic n-ar putea întrece devotamentul ei față de bolnavă. De peste trei săptămîni nu se ocupă decît de ea și adesea a stat lîngă ea de două ori mai multe ore decît era obligată. N-am întîlnit niciodată atîta jertfire de sine.

Așadar, mă înșelasem și aci. Era felul meu de a crede ce e mai rău despre toată lumea. O judecasem greșit și pe infirmiera-șefă, mă războisem cu ea și nu avusesem încredere într-însa. Asta era însușirea mea specială: a judeca greșit oamenii, a contraveni uzanțelor și bunei-cuviințe, a mă împotrivi lumii întregi, a nu ține de nimic și de nimeni, afară de mine însumi.

Un gong vibră în clădirea principală, anunțînd dejunul infirmierelor. Era un semn de viață normală, care spori golul din sufletul meu. Cele două femei ieșiseră acum pe ușa dinspre curte, iar glasurile lor, stinse și triste, se pierdură cu totul. Mă ridicai ca un automat și, asemenea unei marionete mișcate de sfori, părăsii pavilionul. Nimeni nu se vedea nicăieri. Cu pași grei, ca și cum aș fi avut cătușe la picioare, coborîi dealul spre gară. Ghemuit într-un compartiment gol al trenului de întoarcere, eram însă cu gîndul în salon, acolo sus, pe dealul unde începea să se lase întunericul.

capitolul IX

Cînd sosii din nou la Eastershaws, găsii o însemnare care arăta că profesorul Usher mă căutase de două ori la telefon, lăsînd vorbă ca să-l chem cînd mă voi întoarce. Şovăii, hotărîndu-mă să fac acest lucru mai tîrziu. Aveam o durere de cap îngrozitoare ; doream să fiu lăsat în pace, să mă izolez, să-mi rumeg în taină tristeţea şi temerile.

La ora cinci luai un ceai care-mi făcu bine. Toate facultăţile mele păreau amorţite. Pe tavă se afla un nou bileţel.

„Dl. Smith de la Secţia de patologie v-a căutat la telefon la ora 3 d.a. Urgent."

Aveam destul de furcă cu mine însumi pentru ca aceste insistenţe să nu mă plictisească. Eram totodată intrigat, dar îmi adusei aminte că Usher făcuse aluzie la trimiterea unui reporter de la ziarul *Herald*. Smith fusese probabil însărcinat să aranjeze întîlnirea. Nu puteam suporta această idee tocmai acum. Era timp destul la dineul de luni seara. Mototolii bileţelul şi-l aruncai în foc.

Goodall mă învoise pentru toată ziua. Nu eram deci obligat să ies din camera mea. Stătui amorţit, numărînd ceasurile ce mai rămîneau pînă la ora nouă ; atunci, scuturîndu-mă din toropeală, telefonai la spitalul din Dalnair. Starea Jeanei era neschimbată. Nu-mi puteau spune nimic mai mult.

Mort de oboseală şi frămîntat de grijă, socotii că cel mai bun lucru era să mă culc, dar durerea de cap era atît de violentă, încît înţelesei că nu voi putea dormi. Flaconul de aspirină, care-l ţineam în dulăpiorul din camera de baie, era gol. Coborîi pînă în farmacie şi luai puţin piramidon. Întorcîndu-mă prin pasajul subteran central, o văzui apropiindu-se pe una dintre infirmiere. Era Stanway.

Se îndrepta cu paşi rari spre căminul infirmierelor. Cînd mă observă, se opri, rezemîndu-se în voie de peretele pasajului pînă cînd mă apropiai.

— Unde ai fost ?

— Nicăieri mai special.

— Nu te mai arăţi de loc.

Cu toate că vorbea cu un aer indiferent, mă observa de aproape. Adăugă :

— Sper că nu-ţi închipui că mi-ai lipsit.
— Nu — spusei eu.
— Sînt mulţi alţii cu care pot ieşi.
— Da.

Tăcu. Mă uitai la ea, întorcîndu-mi însă îndată ochii în altă parte, cuprins de un simţămînt potrivnic, amestec de răceală şi dezgust. „Există o pedeapsă pentru fiecare lucru“ — îmi spusei în gînd, regretînd amarnic numeroasele nopţi lugubre în care, furişîndu-mă de-a lungul pereţilor, ca un hoţ, mă dusesem în camera ei. Promiscuu lucru şi vulgar... cu totul lipsit de înţeles... sau de vreun gînd duios. Lămpile mate sfîrîiau deasupra noastră, artificiale şi ireale. N-avea nici un sentiment pentru mine, iar eu — o, Doamne ! — ce sătul eram de ea !

— Ce-i cu tine ? vorbea pe un ton tăios, continuînd să-mi urmărească expresia feţei.

Eu însă nu-i răspunsei. Înşelîndu-se asupra ezitării mele, pe buze îi apăru un zîmbet destul de provocator.

— Mi-am terminat serviciul acum. Mă privi cu indolenţă. Dacă vrei să vii la mine...

— Nu — spusei eu cu hotărîre, uitîndu-mă drept înainte.

Nespus de surprinsă, se înţepeni rănită în vanitatea ei şi, pentru prima dată, obrazul ei palid se înroşi de furie. Urmă o pauză. Pe urmă, strîmbînd din umeri, îmi spuse :

— Bine. Să nu crezi că-mi pasă. Dar nu cumva să vii să mă deranjezi, dacă din întîmplare ţi-ai schimba gîndul.

Holbă ochii la mine cu făţiş dispreţ. Capul ei, mic cum era, se profila ca un craniu contra luminii. Se întoarse apoi brusc, pornind în lungul pasajului. Tocurile îi ţăcăniră pe ciment pînă cînd zgomotul lor se stinse.

Slavă Domnului, asta însemna sfîrşitul ! Pornii în direcţia opusă, spre camera mea, şi mă trîntii pe pat. Curînd, piramidonul îşi produse efectul şi mă cufundai într-un somn adînc.

A doua zi de dimineaţă însă, cînd mă deşteptai, mă simţeam mai rău ca oricînd. Somnul mă pregătise doar pentru cele ce aveau să vină în ziua aceea.

În cursul dimineţii, îmi îndeplinii, de bine, de rău, serviciul, fără a-i întîlni pe doamna Maitland şi pe Palfrey, căci în ultima vreme luasem obiceiul de a-i evita pe ceilalţi membri ai personalului.

La ora unu, după ce-mi amînasem intenția pînă la ultima limită suportabilă, telefonai din nou la Dalnair, cu un presentiment apăsător. Îmi răspunse sora Cameron. Vorbea pe un ton vesel, dar era, de fapt, totdeauna veselă. Răspunsul ei fu același. Nici o schimbare. Organismul se apăra. Absolut nici o schimbare.

Plină de bunăvoință față de mine, încercă să mă încurajeze :

— În orice caz, ireparabilul nu s-a produs încă. Și cît timp e viață, e speranță.

Afară cădea o ploaie torențială, întunecînd cerul și aruncînd o umbră vijelioasă peste întregul teren. Urcai încet scara spre camera mea. Cînd intrai, observai în lumina confuză că cineva ședea pe canapea, în cealaltă parte a căminului. Aprinsei lampa cu abajur de lîngă raftul de cărți și recunoscui cu sumbră surpriză în vizitatorul meu pe Adrian Lomax.

Fără a-și schimba poziția, întîmpină privirea mea îndelungă și atentă într-un chip ce simula obișnuitul său calm, dar sub care se simțea totodată nesiguranța în ce privește felul cum aveam să-l primesc.

— Lomax ! spusei eu în sfîrșit, cu glas pierdut. Ești ultimul om pe care-l așteptam aici.

— Nu pari prea încîntat să mă vezi.

Nu dădui nici un răspuns. Ne uitam tăcuți unul la altul. Nu se schimbase mult, ba chiar de loc. Îmi închipuisem că după întîmplările prin care trecuse, trebuia să fie copleșit de un simțămînt de responsabilitate și vinovăție. Dimpotrivă, arăta tot atît de bine ca altădată, poate puțin mai palid și cu o expresie mai abătută în jurul gurii, dar perfect liniștit și gata de a se apăra.

— N-ai știut că m-am întors ?

— Nu.

Cu toate că, de fapt, afacerea stîrnise puțină vîlvă, înțelesei că mîndria lui îl împinsese să se întoarcă. Își aprinse o țigară, căutînd să-și dea aerul detașat de odinioară. Da, era jenat și încerca să ascundă faptul prin această bravadă.

— Cred că ești pornit împotriva mea. Dar nu sînt chiar atît de vinovat.

— Nu ești ?

— Nicidecum. Încă de la început, Muriel s-a ținut de capul meu. Nu mă slăbea. O, fără îndoială, a fost o ne-

bunie din partea mea, dar pur și simplu nu puteam să scap de ea.

— Unde e acum ?

— I-am propus s-o iau de soție. Voiam să procedez cum trebuie. Dar s-a iscat între noi o ceartă dezgustătoare. S-a întors la neamurile ei. Nu-mi pare rău. Ar fi fost de nesuportat.

— Ai ieșit destul de bine din încurcătură. Mai bine decît Spence.

— Știi bine că a fost un accident. Era o seară cețoasă. A călcat greșit pe peron. Totul a fost stabilit cu prilejul anchetei judiciare.

— Pentru Dumnezeu, nu te scuza ! Vorbești ca și cum ai avea sentimentul de a-l fi împins în fața trenului.

Sîngele îi pieri din obraz.

— Nu crezi că vorbele astea au fost cam deplasate ? În orice caz, am intenția să arăt că nu sînt chiar atît de stricat cît se spune despre mine. Am să încep să lucrez, să lucrez cu adevărat, la Secția de patologie, să realizez de astă dată un lucru care să-i uimească pe toți.

Căuta să dea impresia că fusese victima unor împrejurări mai tari decît voința lui și că viitorul îi va da deplină dreptate. Știam că nu va fi niciodată în stare să realizeze ceva și că, sub aerul său de strălucită superioritate, era slab, insipid și avid de plăceri. Prezența lui mă indispunea. Mă ridicai și ațîțai focul, sperînd că va înțelege și va pleca.

Dar nu plecă. Continua să mă privească în chip straniu.

— Ai făcut treabă în ultimul timp !

Ținîndu-mă la distanță de el, făcui un gest negativ.

— La Secția de patologie s-a făcut mare caz de asta.

Îmi ridicai încet privirea. Prin negurile ce-mi învăluiau mintea, faptul că vorbea la timpul trecut mi se păru curios. Urmă un moment de tăcere.

Se îndreptă pe canapea, întinzîndu-și gîtul spre mine. Ciudatul și palidul zîmbet de compătimire de pe buzele sale deveni mai pronunțat.

— Usher m-a însărcinat să vin să te văd, Shannon... ca să-ți aduc o veste rea. Ai fost întrecut. Cineva a publicat înaintea ta descoperirea pe care ai făcut-o.

Căscai ochii la el, întrebîndu-mă, confuz, unde voia să ajungă ; pe urmă izbucnii deodată.

— Ce vrei să spui ? Abia puteam rosti cuvintele. Am controlat toată literatura înainte de a porni la lucru. Nu se găsea nimic.

— Nu, Shannon, nu se găsea. Dar acum se găsește. O cercetătoare din America, o doctoriță cu numele de Evans, a publicat în Medical Review[1] din luna asta un raport complet despre experiențele ei. Lucrarea i-a luat doi ani. Concluziile ei sînt practic aceleași cu ale tale. A izolat bacilul, a arătat marea răspîndire a bolii pe tot globul — cifrele sînt impresionante — a identificat infecția la vacile de lapte, într-un cuvînt, totul.

Lungă tăcere. Toată încăperea se învîrtea cu mine.

Lomax reîncepu să vorbească, cu un tact prea evident :

— Smith a fost primul care ne-a vorbit de asta. Urmărea de luni de zile lucrarea doctoriței Evans. A avut, de fapt, în mînă o corectură prealabilă a raportului. Ne-a adus-o ieri în secție.

— Înțeleg.

Buzele îmi erau reci și țepene. Mă simțeam ca o stană de piatră. Optsprezece luni de eforturi neprecupețite, de muncă înfrigurată depusă ziua și noaptea, de înfruntare a tuturor greutăților — totul pierdut și zadarnic. Dacă rezultatele dovedite și publicate se găseau încă de pe acum sub ochii lumii științifice, nu puteam revendica meritul celor săvîrșite de mine, meritul rezolvării acestor probleme cu prețul atîtor jertfe. Lucrul se întîmplase, firește, și înainte ; ca printr-o stranie telepatie, un curent trece prin doi oameni din continente diferite, făcîndu-i să pornească, fără a ști unul de altul, la aceeași cercetare. Și fără îndoială că se va întîmpla și în viitor. Dar aceasta nu-mi ușura cu nimic îngrozitoarea decepție de a găsi la țintă pe altul sosit mai devreme și nici nu atenua ucigătoarea amărăciune a înfrîngerii.

— Ce afurisit lucru ! spuse Lomax, fără a se uita la mine. E de prisos să-ți spun cît de rău îmi pare.

Această compătimire afectată era mai nesuferită pentru mine decît indiferența. Se sculă de pe canapea.

— Apropo, dacă cumva dorești să citești articolul, ți-l pot lăsa. L-am adus cu mine. Scoase cîteva foi tipărite din buzunarul paltonului său și le puse pe masă. Acum am s-o șterg. Noapte bună, Shannon.

— Noapte bună.

[1] Revista medicală (n.t.)

După ce plecă, rămăsei pironit cu ochii în gol, într-un calm mocnit şi fără speranţă. Apoi, cu un oftat adînc care părea să-mi izvorască din fundul inimii, mă sculai, mă apropiai de masă şi, luînd raportul, mă înarmai cu curaj ca să-l citesc.

După cum spusese Lomax, era o cercetare magistrală asupra bolii ce avea să primească mai tîrziu numele de bruceloză. Această cercetare a ajuns a fi privită ca o lucrare monumentală. După ce o parcursei de două ori cu atenţie, mă văzui obligat să recunosc, cu un fugar sentiment de gelozie, că doctoriţa Evans era o strălucită şi ingenioasă cercetătoare ştiinţifică, a cărei lucrare era poate mai bună decît a mea.

Îndoii filele cu mult calm şi mă ridicai. Această nouă linişte lăuntrică, oricît de iluzorie ar fi fost, era ca o beţie care trezea brusc în capul meu o senzaţie de putere şi lumină. Era ora trei acum, timpul potrivit ca să telefonez din nou la Dalnair. Fără emoţie, mă îndreptai spre telefon. Dar înainte de a putea apuca receptorul, servitoarea bătu la uşă şi-mi înmînă o telegramă. O desfăcui cu mînă sigură.

„PRIMEŞTE SIMPATIA MEA SINCERĂ PENTRU PUBLICAŢIA DIN REVISTĂ, CARE NU REDUCE ÎNTRU NIMIC MERITUL INTRINSEC AL STRĂDUINŢELOR DUMITALE. SÎNT TOT INCAPABIL DE A CĂLĂTORI, DAR SPER SĂ TE VĂD ÎN CURÎND SPRE A ARANJA ACTIVITATEA VIITOARE. SALUTĂRI,

WILFRED CHALLIS"

Dacă reacţia mea întîrziase, acum ea puse stăpînire pe mine cu îndoită forţă. Mă bizuisem pe Challis, uitînd de vîrsta lui şi de scăderea progresivă a puterilor sale. Acest mesaj de condoleanţe înlătura ultimul meu sprijin. Uitîndu-mă la cuvintele lui palide, simţii brusc o ciudată plesnitură după frunte, ca şi cum o bandă elastică întinsă peste măsură, ar fi cedat în cele din urmă. În aceeaşi clipă nu-mi putui controla nervii, pămîntul se învîrti cu mine şi comicul irezistibil al întregii afaceri îmi apăru într-o fulgerare. Zîmbii nehotărît la început, apoi cu convingere crescîndă, pînă cînd, deodată, izbucnii într-un hohot de rîs. Rîdeam de mine, de situaţia mea actuală — pe urmă, asemenea unui transformist, obligat să-şi schimbe rolul, devenii deodată calm, serios şi stăpîn pe mine.

Cu un aer hotărît, mă uitai la ceas, nesocotind faptul că mai făcusem acest lucru cu cîteva minute înainte. Era abia trei și un sfert, ceea ce mă mai liniști, căci pe neașteptate mă apucase o dorință imperioasă de acțiune. Orice urmă a dezamăgirii mele dispăruse, iar indiferența totală care mă cuprinsese îmi dădea o vagă stare de euforie, făcîndu-mă să recunosc că ceea ce se petrecea afară, la Secția de patologie sau la Dalnair, avea prea puțină importanță pentru întregul curs al vieții mele. Nu eram oare în siguranță aci, nu eram bine găzduit și hrănit, ferit de loviturile și tristețea lumii exterioare, în acest splendid refugiu, bine apărat ? De altfel, nu depindea decît de mine ca să rămîn pe vecie aci.

Îmbărbătat de acest gînd, pornii cu vioiciune spre pavilionul de vest, căci era ziua liberă a doamnei Maitland și-mi revenea sarcina de a face contravizita de după-amiază în locul ei. În ultima vreme, cam neglijasem această obligație și poate că, în general, nu muncisem cu multă tragere de inimă în ospiciu. Lucrul acesta nu se cuvenea, era lipsit de loialitate față de doctorul Goodall, nu corespundea regulilor respectate la Eastershaws. Mă mustram în gînd, propunîndu-mi să repar aceste greșeli. Erau multe lucruri de care puteam să mă îngrijesc înainte de sfîrșitul zilei.

În vestibulul pavilionului de vest mă întîlnii cu sora Shadd și făcui cu ea o vizită conștiincioasă în cele șase galerii. Nu mă grăbii și nu făcui treabă de mîntuială. Dimpotrivă, mă arătai atent și plin de grijă. Liniștea ce domnea în galerii avea un efect calmant. Stătui îndelung de vorbă cu unele din pensionare, ba chiar luai o ceașcă de ceai cu ducesa, în camera ei — o încăpere înaltă, cu perdele verzi decolorate, o blană de urs în fața căminului și un candelabru aurit. Ducesa purta o rochie de catifea mov și numeroase bijuterii încărcate, iar în jurul gîtului, cîteva coliere de sîmburi de pepene proaspăt înșirați.

La început mă scrută, neîncrezătoare, cu ochii ei mici ca două gămălii, dar după ce îmi dădui silința să-i plac, se destinse treptat, iar cînd mă ridicai să plec, îmi întinse cu cochetărie mîna ei galbenă ca pergamentul.

Destul de amuzat de succesul meu, mă adresai surorii Shadd, cînd ne oprirăm amîndoi la ușa dinafară :

— E curios, soră, nu-i așa... cum ducesa, în ciuda extravaganțelor ei, rezumă în persoana ei unele fenomene ce se observă la cucoanele dumitale de aci.

— Foarte curios.

În tot timpul vizitei mele, ea fusese rezervată și tăcută. Acum îmi adresă o privire bizară, categoric dezaprobatoare.

— Vreau să spun — urmai eu zîmbind — că toate se interesează de îmbrăcăminte. Chiar și cea mai bătrînă dintre ele încearcă mereu să apară cu ceva nou, aici adăugînd o panglică, dincolo schimbînd un volan, într-un efort de a le întrece pe celelalte. Adesea, creațiile lor sînt grotești, și totuși, dacă sînt suficient de deosebite, devin o modă. Firește că bogata garderobă a ducesei îi dă putința să domnească în chip suprem.

Sora Shadd, cu ochii tot la mine, căscă gura, apoi o închise iarăși, strîngînd din buze profund nemulțumită.

— Atitudinea lor față de sexul opus e și ea interesantă... — continuai eu. Să luăm, de pildă, fecioarele pasive, care pălesc de spaimă chiar numai cînd zăresc un bărbat... sau pe celelalte, cu o blîndă fire romanțioasă, care, plimbîndu-se în parc, aruncă priviri timide masculului pe care-l plac... Și acele făpturi desperate, care se roagă sau se plîng alternativ de a fi fost siluite de trăsnet, de fulger, de unde electrice, de raze solare și lunare, sau chiar prin apariția supranaturală a lui Goodall însuși.

— Scuză-mă, doctore — mă întrerupse brusc sora Shadd. Domnișoara Indre mă așteaptă. Trebuie să plec. Cînd se depărtă, cu un aer furios, adăugă : Sînt foarte surprinsă. De ce nu te duci să te culci puțin ?

Așadar, mă credea beat, bat-o s-o bată ! În orice caz, îmi pierdusem vremea căutînd să fac filozofie cu dînsa. Eram indignat de plecarea ei, dar hotărît să nu îngădui ca acest fapt să-mi strice dispoziția. Cu un nou elan, mă întorsei, îndreptîndu-mă spre farmacie.

Rezerva de soluții calmante scăzuse mult și reumplerea sticlelor îmi luă un ceas întreg. În timp ce cîntăream cristalele de hidrat de cloral, turnîndu-le în flacoanele de sticlă albastră, mă trezii fredonînd fraza favorită a lui Palfrey din *Carmen*... a bietului și nefericitului Bizet. Dacă n-aș fi fost atît de buimăcit, ca și cum cineva mă lovise cu ciocanul în cap, m-aș fi simțit perfect la largul meu.

Deodată, telefonul interior sună. Tonul acut și strident mă făcu să tresar de emoție. Ridicai însă cu calm receptorul.

— Domnul doctor Shannon ?

Era portarul.

— Da.

— V-am căutat în toată clădirea. E aici un tînăr care vrea să vorbească cu dumneavoastră.

— Cu mine ? Mă uitai absent la peretele din față. Cum îl cheamă ?

— Law... Luke Law.

O, firește că-mi aminteam de Luke, de tînărul meu prieten cu motocicleta. Ce putea să vrea de la mine la ora asta ?

Abia avusei timp să reîncep a fredona, că auzii la capătul firului vocea aprinsă și agitată a lui Luke, ale cărui cuvinte se încălecau între ele.

— Tu ești, Robert ?... Coboară imediat la poartă... Vreau să te văd.

— Ce s-a întîmplat ?

— Nimic... totul... am vești bune... Jean e mult mai bine.

— Poftim ?

— E afară de primejdie. Azi la ora două după-amiază a avut criza. Acum e conștientă. A vorbit cu noi. Nu e minunat ?

— Exact cum spui. Sînt încîntat !

— Am sărit imediat pe motocicletă și am gonit pînă aici ca să-ți dau vestea. Vino pînă la poartă ! Vreau să te văd !

— Îmi pare rău, băiete dragă. Tonul meu exprima regretul politicos al unui om ocupat cu multe treburi. Mi-e imposibil pentru moment.

— Cum ? O pauză. După ce-am făcut drumul ăsta... ? Robert... alo... alo...

Deși faptul mă durea oarecum, întrerupsei convorbirea așezînd la loc receptorul, cu un zîmbet liniștit. Oricît de mult aș fi ținut la Luke, nu aveam timp de pierdut cu plimbări inutile. Bineînțeles, era o mare ușurare că domnișoara Law era mai bine, fapt, fără îndoială, foarte plăcut pentru rudele ei. Era un gen de fată liniștită, cu ochi căprui și păr castaniu. Îmi reaminteam cîntecul... *Jeannie cu părul castaniu deschis...* Drăguță melodie, tre-

buie să-i pomenesc lui Palfrey de ea. Îmi aduceam vag aminte de dînsa ca studentă la cursul meu. Deşteaptă, dar cam pisăloagă. Fireşte, nu aveam nici o pică pe ea, nici cel mai mic resentiment.

Bizet, iarăşi... bietul, nefericitul Bizet!... *Încerc să ascund că tremur...* Isprăvii să prepar soluţiile calmante, făcui ordine în farmacie şi din nou descifrai, plin de zel, cu o privire voalată, ora de la ceasul meu.

Şapte. Serviciul în refectoriu îmi displăcuse totdeauna, acum însă, în pofida durerii mele de cap, îmi apărea ca o necesitate agreabilă şi logică.

Cina începuse cînd intrai în sala de mîncare, şi chelneriţele aduceau, tavă după tavă, diferite feluri la mesele lungi, unde, în mijlocul zdrăngănitului de farfurii şi pahare, a scîrţîitului de scaune şi al glasurilor ce trăncăneau, fiecare se apucase să mănînce.

Stătui un moment pe loc, pe urmă, fără a mă urca pe estradă, mă plimbai încoace şi încolo, urmărind desfăşurarea cinei cu un interes blînd şi ocrotitor. Norii de aburi ce se ridicau din farfurii şi mirosul aromat al mîncării mă făcură să-mi simt oboseala şi, în timp ce gîndurile mele rătăceau, scena luă un aspect amplu şi cald, aproape feudal prin diferenţierea celor adunaţi aci în privilegiaţi şi oameni de rînd şi prin mişcarea continuă a slujitorilor. Semăna, în mişcarea şi culoarea ei, în diversitatea bizară a fizionomiilor umane, în densitatea, animaţia şi hărmălaia ei, cu un tablou de Breughel...

Ah, ajunsesem din nou în pasajul subteran, întorcîndu-mă cu paşi măsuraţi în camera mea. În faţa oficiului galeriei Balaklava, supraveghetorul de noapte, care tocmai îşi începuse serviciul, pregătea porţiile de cacao pentru seară.

— Am adus corespondenţa, domnule doctor. E şi o scrisoare pentru dumneavoastră.

— Îţi mulţumesc, dragul meu.

Apucai, fără să mă opresc, plicul scorţos, purtînd emblema universităţii. Zîmbetul meu încremenise acum de parcă mi-ar fi fost imprimat pe obraz — o mască pentru vîltoarea haotică din spatele lui. Ciocanele grele izbeau mai tare în ţeasta mea, transpiram brusc prin toţi porii şi într-o fugară licărire îmi dădui seama cu spaimă că sînt bolnav. Dar tot atît de repede lumina se stinse, iar eu, avid de a continua şi ştiind că mai

am diferite lucruri de făcut, trecui cu un surîs și mai țeapăn în vestibul, unde deschisei scrisoarea.

Universitatea din Winton. Secția de patologie. Din partea lui Usher, profesorul Usher, șeful acestei prea-ilustre instituții. O scrisoare amabilă, da, negreșit, o scrisoare fermecătoare. Bunul profesor regreta, regreta în fond adînc că în împrejurările date îi era cu neputință să mai păstreze vreo speranță în noua numire. Dacă rezultatele ar fi fost măcar publicate mai devreme! Întîrzierea era tragică, dezamăgirea profundă, iar sentimentele sale cu totul de înțeles. Un post-scriptum era adăugat în partea de sus a paginii. A, da, dineul era contramandat și el. Cînd făcuse invitația pentru luni, trecuse, din păcate, cu vederea că avea un alt angajament anterior pentru aceeași seară. Mii de scuze. Rămînea pe altă dată. Ei da, totul era perfect, plăcut și corect. Vino înapoi la masa dumitale din laborator! Lucrează sub conducerea mea într-un spirit mai puțin refractar și cu o sinceră voință de colaborare și de respectare a îndrumărilor. Generoasă ofertă, desigur, dar mulțumesc, nu.

Sub candelabrele din vestibul, lîngă statuia zeiței Demeter și scrinurile înalte în maniera lui Boulle, rupsei cu grijă scrisoarea în patru. Îmi venea deodată să strig în gura mare. Dar buzele îmi erau prea țepene, ca și cum ar fi fost lipite cu clei, iar durerea mea de cap sporise și devenea tot mai intensă, într-un crescendo de zgomote și vibrații, de parcă cineva ar fi spart cu topoare tocite lemne pe ceafa mea. Totuși, avui în sfîrșit în fața ochilor tremurători și halucinați viziunea lucrului pe care voiam să-l fac. Esențial și important. Înainte, înainte... nu te opri... nici un moment de pierdut.

Ieșii în curte și mă îndreptai repede spre laborator. Se întunecase de-a binelea acum și vîntul se pornise, legănînd copacii și tufișurile și răspîndind șoapte stranii prin noapte. O frunză care-mi atinse ușor obrazul ca niște degete de stafie mă făcu să-mi iuțesc pașii lîncezi, pînă cînd începui să alerg, poticnindu-mă.

Ajunsesem în laborator. Contemplînd cu o privire lipsită de expresie, dar torturată, locul eforturilor mele, înaintai fără voie și deschisei dulapul cu colecția de culturi. Flacoanele rotunde, astupate cu vată, stăteau înșirate acolo, opalescente și sclipitoare ca niște sori lumi-

noşi. Orbit de această privelişte, mă clătinai şi şovăii. Dar slăbiciunea aceasta durā numai un moment. Reculegîndu-mă, luai preţioasele flacoane, spărgîndu-le liniştit şi cu grijă în chiuveta de porţelan. Deschisei ambele robinete. Cînd ultima picătură de lichid se scurse în canal, strînsei teancul de hîrtii de pe masă, foile acelea umplute cu calculele şi concluziile mele, rezultat al multor nopţi jertfite. Liniştit şi atent de astă dată, aprinsei un chibrit ca să le dau foc şi să le ţin arzînd deasupra chiuvetei, pînă cînd ultimul petic carbonizat va fi fost distrus. Înainte însă de a fi putut proceda în acest chip, un zgomot de paşi grăbiţi mă făcu să mă întorc încet, legănîndu-mi capul insuportabil de greu. Doctoriţa Maitland stătea în uşă.

— Opreşte-te, Shannon ! strigă ea, alergînd spre mine.

Chibritul îmi fripse degetele şi se stinse. Loviturile de ciocan răsunau mai tare în creierul meu. Îmi dusei amîndouă mîinile la frunte. Pe urmă totul se nărui.

capitolul X

Era o după-amiază de octombrie, calmă şi aurie. În vechea mea cameră din vilişoara Lomond View, razele oblice ale soarelui formau o pată luminoasă pe tapet, înviorîndu-i trandafirii decoloraţi, sub stratul de lac galben. Făceau de asemenea să strălucească globuleţele de alamă de la capătul patului meu, pe care le turtisem cu ani în urmă, cînd încercasem să îndrept o patină cu vîrful rotund. Recunoşteam prin fereastră, pe frunzele răsucite şi purpurii ale fagului, semnele începutului de toamnă, iar în depărtare, deasupra negurii violete, spinarea vînătă, gheboasă, a Piscului Lomond. Ca băiat contemplasem adesea cu ardoare această depărtată privelişte a muntelui. Mă uitam şi azi spre el.

Stînd culcat comod pe o coastă, mă simţeam relaxat, ştiind că trîndăveala mea se bucura de aprobare, dat fiind că doctorul Galbraith, susţinut de bunica Leckie, insista mereu ca să mă odihnesc. Splendoarea după-amiezei era însă irezistibilă, aşa că hotărîi să mă scol. Nu eram oare practic restabilit şi în stare de a mă da jos din pat în fiecare zi după dejun timp de cîteva ore ? Dădui la o parte cuvertura şi începui să mă îmbrac, cu

precauție totuși, căci nu mă simțeam încă prea sigur pe picioare și dovedisem cît de încet îți recîștigi puterile după o epuizare nervoasă totală. Ei, o meritasem. Nu fusese decît vina mea, a lipsei mele de judecată.

Coborîi scara fără a mă ține măcar de balustradă, demonstrînd astfel progresul pe care-l făcusem pe calea întremării. Nu mă deprinsesem încă cu senzația ciudată de a trăi din nou în această casă, care, în timpul copilăriei mele la Levenford, fusese locuința mea. Aparținea acum bunicii și nu suferise nici o schimbare. Deși era populată doar de umbrele celor mai mulți dintre cei ce trăiseră odinioară într-însa, păstra aerul ei obișnuit de respectabilitate modestă, dar ambițioasă. Mă aduseseră aici după prăbușirea mea, iar bătrîna mă îngrijise cu un devotament dîrz, care mă făcea să mă rușinez sincer de toate lucrurile aspre pe care la spusesem despre ea. Mă pusese astfel din nou pe picioare.

În salonaș, paravanul din fața căminului fusese îndepărtat și un foc plăcut ardea pe grătarul înnegrit cu plombagină. Bunica îl aprinsese pentru mine înainte de a porni într-unul din pelerinajele ei de cumpărături prin oraș, de unde se întorcea agale, încărcată de pachete cu bunătăți pentru mine. Mă hrănise cu generozitate și conform preceptelor ei speciale, dîndu-mi să mănînc felurile întăritoare consacrate de tradițiile ei rurale. Cu zece minute înainte, cînd era gata să plece, îmi șoptise la ureche, cu un aer promițător :

— Un bun pui de găină fiert, pentru deseară, Robert.

Credea ferm în carnea de pasăre fiartă, servită cu zeama ei, pe care o numea „temeiul“ acestui fel.

Rămînînd singur în casă — această locuință liniștită, plină de amintiri din trecut — trebuia totdeauna să mă lupt împotriva reveriei și nostalgiei chinuitoare pe care le trezea în mine. Aici era sofaua pe care Dandie Gow mă pusese să mă odihnesc după bătălia mea de școlar cu Gavin Blair. Acolo, pe tăblia căminului, se afla vechiul toc de lemn pe care-l folosise la copierea de acte juridice bunicul. Pe acel scaun de lîngă fereastră mă pregătisem intens și zadarnic spre a obține bursa Marshall. Chiar la această masă mi se spusese că nu puteam merge la universitate spre a studia medicina. Și totuși mă dusesem. A, da, urmasem totdeauna cu îndărătnicie cărarea

mea singuratică, acea cărare întortocheată care mă adusese înapoi de unde pornisem.

Mă reculesei repede şi, verificînd cum e vremea, mă hotărîi să fac o mică plimbare. Ajuns în vestibul şi amintindu-mi că eram tuns, îmi înfundai bine şapca pe urechi, strecurai cheia sub preşul de la intrare, pentru cazul că bătrîna s-ar fi întors înaintea mea, şi pornii.

Cu toate că aerul era proaspăt şi răcoros, paşii mei nu prea erau vioi, ba, urcînd pe drumul spre satul Drumbuck, fui nevoit să mă opresc de cîteva ori. Era aceeaşi mică localitate liniştită, aşezată la poalele unor coaste line de dealuri mlăştinoase, străbătută de un pîrîu ce curgea pe sub două poduri de piatră. Cîţiva copii alergau bătîndu-şi cercurile spre potcovărie şi strigătele lor subţiri şi ascuţite răsunau vesele peste toată întinderea. Mă odihnii pe banca de sub marele pin de Scoţia care stătea de strajă de o sută de ani pe peluza comunală. Din crăpăturile de pe trunchiul său vînăt-cenuşiu se scurseseră şi se întăriseră mici şiroaie de sevă. Îl zgîriai pe unul din ele cu unghia şi, frecînd praful cenuşiu între palme, aspirai aroma curată de răşină. Mă făcu să simt că puterea începea să-mi revină şi că, la urma urmei, viaţa mea nu era lipsită de viitor.

După ce-mi prelungii însă plimbarea pînă la bariera Barloan, eram mai mult decît sătul. Mă bucurai să mă întorc la fotoliul meu, să-mi pun papucii şi să-mi încălzesc picioarele la focul din cămin. Ziarul stătea împăturit pe masa de lîngă mine. Îl citeam totdeauna cu plăcere ; era principala mea distracţie în timpul convalescenţei. Îl ridicai şi îl pusei pe genunchi. În aceeaşi clipă, uşa din faţă se deschise, închizîndu-se din nou. Se auziră paşi prin casă, zgomot de mişcări grăbite în încăperile din fund. Imediat după aceea, bătrîna intră în salonaş. Ne uitarăm unul la altul. Zîmbii.

— Ai luat puiul de găină ?

— Am luat doi — răspunse ea. L-am chemat la masă pe McKellar.

— Parcă ai da o serată !

— Da — confirmă ea liniştit. Vine şi doctorul Galbraith.

— Înţeleg.

Înainte de a putea să intru într-o discuţie cu ea, schimbă vorba :

— E timpul să-ţi dau o ceaşcă cu lapte cald. Nu-ţi prăji ghetele aşa ! Ai să-ţi găureşti tălpile !

Se întoarse şi ieşi, lăsîndu-mă îngîndurat şi deprimat. Simţisem de cîtăva vreme ce se punea la cale, iar acum înţelegeam că sosise sorocul. Doctorul Galbraith înainta în vîrstă. Teritoriul pe care-şi exercita practica şi care cuprindea, pe lîngă oraşul Levenford, o bună parte a zonei rurale dinspre Winton, devenise prea întins pentru el. Dorea să-şi ia un asociat şi, spre mîhnirea mea, i se sugerase că m-ar putea lua pe mine.

Da, capcana fusese pregătită îndelung şi cu răbdare, iar mîinile care o aşezaseră erau mîini bune şi prietenoase. Dar, vai, cu toată făgăduiala mea, mă trăgeam înapoi. Eram mişcat de faptul că McKellar, cu spiritul său practic, era dispus să avanseze preţul participării la clientela doctorului Galbraith. O mie de lire sterline reprezentau o sumă considerabilă pentru un notar scoţian. Ţineam destul de mult la bătrînul doctor, cu faţa bronzată de vînturi, barbişonul cărunt, grimasa seacă şi purtarea lui, odinioară tăioasă şi irascibilă, dar îndulcită acum de vîrstă. Moţăind lîngă foc, încercam să mă văd cutreierînd cu un Ford drumurile de ţară, hurducat vara de hopuri şi brăzdînd iarna zăpezile, făcînd vizite la ferme depărtate, plimbîndu-mi trusa prin locuinţe confortabile şi prin căscioare văruite, pierdute în mijlocul ţelinelor. Dar gîndurile acestea nu mă entuziasmau. Mă cunoşteam prea bine pentru ca o asemenea perspectivă să trezească în mine altceva decît repulsie. Nu eram făcut pentru a practica medicina generală, şi din experienţa mea trecută ştiam că-mi voi duce zilele fără interes şi fără ambiţie : mediocru, indiferent şi învins.

Înnăbuşind un oftat, apucai ziarul şi, cu un efort de a-mi schimba gîndurile, începui să-mi arunc ochii pe paginile lui. Citii ici şi colo tot ce părea interesant. Nu erau multe veşti. Eram pe punctul să mă întorc la articolul de fond, cînd o informaţie de pe ultima pagină îmi reţinu atenţia. Era o ştire scurtă de numai trei rînduri, dar care mă făcu să tresar cu inima strînsă, rămînînd după aceea multă vreme nemişcat.

Sub titlul *Plecări de vapoare* se găsea simpla înştiinţare :

„Pachebotul *Algoa* al liniei Clan a plecat astăzi de la Winton cu destinaţia Lagos şi Coasta de Aur. El transportă un grup de funcţionari şi lucrători care pleacă la aşezarea colonială din Kumasi".

Citii de cîteva ori informaţia, ca un copil care învaţă o lecţie, parcă aş fi fost nesigur de înţelesul ei. Încăperea încălzită mi se păru deodată rece, iar acea uşoară înviorare instinctivă, acea sfioasă redeşteptare a încrederii în viitor, pe care le simţisem sub pinul de la Drumbuck, se stinseră din nou în mine. Aşadar, se terminase şi asta... se sfîrşise pentru totdeauna. Cum ştiam de mult că Jean avea să se îmbarce pe acest vapor, mă temusem de plecarea lui. Acum era dus. Acest fapt, acea desprindere a vasului de aceste maluri, acea înceată depărtare spre orizont avea semnificaţia unei ultime şi irevocabile separări... un far singuratic care cercetează marea pustie, dar cu licăritoarele sale raze stinse. Şi ea nu venise, nici nu-mi trimisese un cuvînt de adio. Această faptă care chinuie cel mai mult în dragoste, mă îndureră mai mult ca orice.

Rămăsei îndelung, poate un ceas, dar fără a şti de fapt cît timp, cu ochii aţintiţi la focul din cămin. În chip vag, ca din depărtare, auzii, printre gîndurile triste şi dureroase, zgomotul unei sosiri, al unor paşi şi voci în vestibul. Îmi păstrai calmul. Fie că era McKellar, fie că era doctorul, nu mă puteam împăca cu ideea de a-l vedea pe unul sau pe celălalt din ei strîngîndu-mi cu cordialitate mîna şi exprimîndu-mi cu tot tactul simpatia lui.

Atunci, pe cînd stăteam mut şi nemişcat, uşa se deschise aproape fără zgomot în spatele meu. Aşteptînd şocul unui glas sonor, nu mă ostenii să mă mişc ; treptat însă, conştiinţa că cineva stătea complet liniştit acolo, după fotoliul meu, mă făcu să-mi întorc capul. Şi atunci, încet, îmi ridicai privirea apatică.

Crezui la început că sînt iarăşi bolnav. Aveam, de bună seamă, o nouă halucinaţie, încă una din acele vedenii înfrigurate de care suferisem de curînd. Apoi, într-o fulgerare ce-mi lumină mintea, văzui că era ea. Găsii, de asemenea, explicaţia prezenţei ei.

Uitasem că vasele ce plecau în larg ancorau adesea peste noapte la capătul bancului de nisip, spre a îmbarca pasageri şi a aştepta fluxul. Venise totuşi să-şi ia rămas bun de la mine !

Zvîcnirile puternice ale bietei mele inimi îmi răsunau în urechi, iar în fața ochilor mi se lăsase o ceață prin care o priveam în adîncă tăcere. Mă privea și ea tot atît de tăcută. Cu toate că era încă slabă și că o ușoară paloare îi stăruia în obraz, ochii ei căprui, tenul limpede și părul lucios nu lăsau să se recunoască aproape nimic din boala de care suferise recent. Nu putui decît să constat contrastul dintre propria mea stare sufletească și această seninătate. Ședeam ghemuit aici, istovit și cu inima frîntă, în timp ce ea pornea în lumea largă, plină de zel și de hotărîre, și aproape pe deplin însănătoșită. Costumul ei, dintr-o stofă gri închis, garnisit cu un șiret de mătase mai deschis, era nou de tot și fusese cumpărat fără îndoială în vederea călătoriei. Simții iarăși un junghi în inimă cînd observai că purta la gît mărgelele verzi pe care i le dăruisem.

Mă îndreptai încet în fotoliu. Îi vedeam buzele pregătindu-se să-mi vorbească. Voiam să fiu gata de a primi lovitura.

— Cum te simți, Robert?

— Mai bine ca oricînd. Nu vrei să stai jos?

— Îți mulțumesc.

Vorbea cu glas stins, dar stăpînit.

Se așeză în fața mea, ținîndu-se foarte dreaptă, cu mîinile înmănușate încleștate una într-alta, cu privirea îndreptată spre mine. O asemănai în gînd cu o statuetă de ghips a unei sfinte, amărît de a nu-i putea opune un calm egal cu al ei. Strînsei din dinți spre a-mi înnăbuși emoția ce stătea să izbucnească.

— Te-ai întremat repede — spusei eu.

— Am avut noroc.

— Călătoria pe mare o să-ți facă bine.

Nu luă în seamă această înțepătură. Tăcerea ei împinse din nou la paroxism mîhnirea mea. Arătai cu degetul spre pagina ziarului de pe genunchii mei:

— Din întîmplare, tocmai citisem că pleci. E drăguț din partea ta că ai venit să mă vezi. Ce face Malcolm? S-a îmbarcat?

— Da, Robert, s-a îmbarcat.

Vîrful săgeții, întoarsă cu blîndețe și fără resentiment împotriva mea, mi se înfipse adînc în inimă. Încercai să nu-mi trădez durerea. Din cauza mănușii, nu

puteam vedea verigheta, dar de vreme ce Malcolm pleca cu dînsa, trebuia, desigur, să fie căsătoriţi.

— Ei... Încercai să zîmbesc degajat, dar buzele mele palide se strîmbară într-un spasm chinuit. Trebuie să te felicit. E un băiat bun. Sper că veţi avea o călătorie plăcută.

Nu răspunse imediat ; pe urmă, cu o expresie serioasă, îmi spuse :

— Dar tu ce faci ?

— Sînt foarte bine. Am perspectiva de a mă asocia la clientela unui practician, aici, la Levenford.

— Nu !

Acest unic cuvînt, rostit cu o explozie de căldură, mă făcu să tresar.

— Ce vrei să spui ? Lucrul e ca şi aranjat.

— Nu ! repetă ea. Nu trebuie să faci asta !

Tăcu un moment, stingherită. Era mai puţin calmă acum, iar privirea ei căpătase brusc o expresie gravă.

— Robert — spuse ea cu seriozitate — nu e posibil, nu e admisibil să-ţi baţi joc de tine. Ai suferit o dezamăgire dureroasă, o înfrîngere teribilă, dar asta nu înseamnă că totul s-a sfîrşit. Ai să încerci din nou, ai să faci lucruri mai subtile, mai mari. Nu ai dreptul să-ţi înmormîntezi talentul. Trebuie, trebuie neapărat să continui !

— Unde ? întrebai eu cu amărăciune. În altă încăpere dosnică... în alt ospiciu ?

Cu mai mare seriozitate, se aplecă puţin spre mine.

— Ai un dinte împotriva profesorului Challis, nu-i aşa ? A fost o greşeală că te-a trimis la Eastershaws. Dar e un om bătrîn şi nu a avut efectiv niciodată ocazia de a te plasa într-un post potrivit. Glasul îi deveni mai puternic : Ei bine, acum are această ocazie. Robert, ţi-ar plăcea să ţii un curs de bacteriologie la Universitatea din Lausanne ?

Mă uitai cu ochi mari la ea, fără o mişcare, cu respiraţia aproape oprită. Continuă mai repede :

— I-au scris profesorului Challis, rugîndu-l să le recomande pe cel mai capabil om pe care-l cunoaşte, un tînăr care să le poată organiza laboratorul. Le-a trimis un raport complet despre cercetările tale. Mi-a arătat ieri răspunsul lor. Dacă doreşti, postul îţi stă la dispoziţie.

Îmi trecui mîna peste ochi, ca pentru a-i feri de o lumină prea tare. Un nou început, departe de îngustimea de vederi a acestei ţări, la Lausanne, acel oraş încîntător de pe marginea apelor scînteietoare ale Lacului Leman. Dar nu, nu... îmi pierdusem încrederea în mine... nu îndrăzneam să mă aventurez.

— Nu pot — mormăii eu. Nu sînt apt pentru asta.

Strînse din buze. Sub aspectul ei reţinut şi rigid, văzui deodată un tremur plin de hotărîre.

— Trebuie, Robert ! Tot viitorul tău e în joc. Nu poţi să te dai învins !

Tăceam, cu ochii pierduţi, lăsaţi în pămînt.

— Dar sînt învins — spusei eu cu voce stinsă. Le-am dat cuvîntul meu. Vin deseară aici. E uşor să lupţi împotriva duşmanilor. Dar împotriva prietenilor... a bunătăţii... a propriei mele făgăduieli... nu pot pleda... nu pot lupta.

— Te voi ajuta.

Îmi ridicai încet privirea, cu surprindere.

— Tu ?... Tu ai să fii plecată.

Era foarte palidă şi o clipă buzele îi tremurară atît de convulsiv, încît nu fu în stare să răspundă. Şedea, uitîndu-se la mîinile ei încleştate.

— Nu plec.

— Dar Malcolm ? strigai eu.

— *Algoa* a ridicat ancora azi la şase dimineaţa. Malcolm era pe bord.

Tăcere mormîntală. Nu-mi credeam urechilor. Stăteam înlemnit, fără a putea înţelege. Înainte de a fi în stare să scot o vorbă, Jean continuă, cu un glas ce părea strangulat de un nemăsurat efort :

— Cînd am fost bolnavă, Robert... şi după aceea, mi s-a părut că înţeleg unele lucruri pe care nu le pricepusem pînă atunci. Stătea să se prăbuşească, dar se sili să urmeze : Îmi dădusem seama totdeauna de obligaţiile faţă de părinţii mei, faţă de oamenii cu care aveam de gînd să lucrez. Nu vedeam însă obligaţia mea faţă de tine... şi pentru că te iubesc mai mult decît orice pe lume, obligaţia aceasta le întrece pe toate celelalte. Dacă ai fi reuşit, dacă n-ai fi căzut la pat cu nervii epuizaţi, n-aş fi priceput niciodată acest lucru... acum însă... îl pricep.

Se opri, răsuflînd din greu, privindu-mă cu încordare, apăsată parcă de nevoia arzătoare de a mă face să

înţeleg gîndurile complicate şi nedesluşite care o frămîntau. În emoţia ce-o stăpînea, lacrimile începură să i se prelingă pe faţă. Vorbele îi veneau repede acum :

— Tot timpul cît am zăcut acolo într-un soi de vis, mă întrebam neîncetat de ce am refuzat să mă mărit cu tine... Te iubeam... şi mă îmbolnăvisem de fapt din pricina dragostei pentru tine, neluînd seama la ceea ce făceam în saloanele bolnavilor... Dar în conflict cu această iubire veneau mîndria, teama şi prejudecata faţă de religia ta, despre care, în fond, nu ştiam nimic. Dumnezeu a făcut ca tu să te naşti catolic, iar eu, ca membră a congregaţiei Fraţilor. Înseamnă oare aceasta că l-a urît pe unul dintre noi, iubindu-l pe celălalt... că a dorit ca unul să trăiască în bezna minciunii, iar celălalt în lumina adevărului ? O, Robert, ai fost mai înţelegător faţă de credinţa mea decît am fost eu faţă de a ta. M-am simţit atît de ruşinată, încît mi-am spus că dacă mă voi face mai bine, voi veni să-ţi cer iertare.

Nu-şi mai putea reţine lacrimile acum şi, în vreme ce şedeam palid şi rigid, incapabil de a-mi mişca buzele înţepenite, ea şopti :

— Robert, dragul meu Robert, trebuie să mă socoţi cea mai dificilă, cea mai inconsecventă persoană din lume. Există însă în evenimente o presiune căreia nu-i putem rezista. O, iubitul meu, am plecat de la Blairhill, mi-am părăsit părinţii, am părăsit totul, de-a binelea. Şi dacă mă doreşti încă, sînt gata să mă mărit cu tine unde şi cînd vei voi... Vom merge la Lausanne... vom lucra împreună... vom fi buni şi plini de atenţie unul faţă de celălalt.

În clipa următoare se afla în braţele mele, cu inima lîngă a mea, cu glasul înecat de sughiţuri. Mişcam din buze fără a putea scoate un sunet. Pieptul meu, plin de-o imensă bucurie, părea gata să plesnească.

Ca dintr-o lume depărtată auzii uşa din faţă deschizîndu-se şi, imediat după aceea, tropăitul lui McKellar şi al doctorului Galbraith în vestibul. Bătrîna, care le ieşise înainte, le vorbea cu precauţie, în şoapte.

Nu avea importanţă acum. Nu mai eram singur. Întunericul făcuse loc luminii, viaţa era refăcută pentru totdeauna. Aveam să pornim împreună în necunoscut. Da, în căldura magică a acelei clipe, totul devenea posibil, nu încăpea vreun gînd de insucces, iar fericirea părea veşnică.

Cuprins

Prefață

Anii adolescenței

Cartea întîi 15
Cartea a doua 155
Cartea a treia 223

Drumul lui Shannon

Cartea întîi 305
Cartea a doua 364
Cartea a treia 427
Cartea a patra 472

Redactor responsabil : NATALIA PETRUȚ
Tehnoredactor : GABRIELA TĂNASE

Dat la cules 18.03.1964. Bun de tipar 30.05.1964.
Apărut 1964. Comanda nr. 5438. Tiraj 30.160.
Broșate 28100+legate 2060.
Hîrtie tipar sul de 50 g/m² 540×840/16.
Coli editoriale 31,39. Coli de tipar 34.
A.T. 249. C.Z. pentru bibliotecile mici 82—31=R

Tiparul executat sub comanda nr. 40.208 la Combinatul
Poligrafic „Casa Scînteii" —
Piața Scînteii nr. 1
București — R.P.R.